

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΠΕΤΗΡΙΣ
ΤΟΥ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ

ΤΟΜΟΣ ΕΝΑΤΟΣ ΚΑΙ ΔΕΚΑΤΟΣ

ΕΤΗ 1955 - 1957

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1958

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ
Αριθ. ελσ. 2987/1964

M50IX

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ ΤΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟΝ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓ. Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗ

Εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἐνδύματος κατὰ τὴν ὑπερχιλιετῆ βυζαντινὴν περίοδον, ὡς τοῦτο δύναται νὰ μελετηθῆ εἰς τὰ διάφορα εἶδη του (κοσμικόν, τοῦ κλήρου, τῶν μοναχῶν, τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἀρχόντων), τὴν μορφήν του συμφώνως πρὸς τὸν ἐκάστοτε ἐπικρατοῦντα τρόπον (συρμόν), προκειμένου ἰδίᾳ περὶ τῆς κοσμικῆς ἀμφιέσεως, ἔπειτα ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ χρῶμα καὶ τὴν διακόσμησιν αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ τὴν τεχνουργίαν τῶν ὑφασμάτων ἐξ ὧν κατεσκευάζετο, ἀκόμη τὴν χρονικὴν διάρκειαν τῆς χρήσεως ἐκάστου ἐνδύματος, τὴν γεωγραφικὴν του διάδοσιν κ. ἄ., ὁ ἐρευνητὴς ἔχει, ὡς γνωστόν, νὰ ἀντιμετωπίσῃ δυσκολίας, τὸ μὲν ἐκ τῆς ἀνεπαρκείας τῶν σχε-

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΑΙ

- Ἀποστολάκι = Ἀννης Ἀποστολάκι, Τὰ κοπτικὰ ὑφάσματα τοῦ ἐν Ἀθήναις Μουσείου Κοσμητικῶν Τεχνῶν. Ἐν Ἀθήναις 1932. (Δημοσιεύματα Ἀρχαιολογικοῦ Τμήματος Ὑπουργείου Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων).
- A S = Acta Sanctorum. Januarii - Novembris. Parisii - Bruxellis.
- Blümner, R. P. = Hugo Blümner, Die römischen Privatsaltertümer. München = 1911. (Handbuch der klass. Altertumswissenschaft, hrg von Iwan von Müller. Bd. 4, Zweite Abt., 2 Teil).
- Κουκουλές, Β.Β.Π. = Φαίδωνος Κουκουλέ, Βυζαντινῶν βίος καὶ πολιτισμός, τόμ. 6. Ἐν Ἀθήναις 1957. (Collection de l'Institut Français d'Athènes, 90).
- Migne = Patrologiae cursus completus: Series graeca. Paris 1857-1886.
- Mommsen - Blümner, Ed. Diocl. = Der maximaltarif des Diocletian, herausgegeben von Th. Mommsen ...erläutert von H. Blümner. Berlin 1893.
- Oppenheim = Philippus Oppenheim, Das Mönchkleid im christlichen Altertum. Freiburg im Breisgau 1931. (Römische Quartalschrift für christliche Altertumskunde u. für Kirchengeschichte. 28 Supplementheft.) [Εὐρυτάτη ἀνάλυσις τοῦ βιβλίου τούτου ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Μ. Κ. Καραπιπέρη εἰς τὸ περιοδ. Νέα Σιών 29 (1934) σελ. 36-43, 131-145, 264-271].
- Σωτηρίου = Γεωργίου Σωτηρίου, Περὶ τῆς ἐξωτερικῆς περιβολῆς τῶν κληρικῶν [κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς, τοὺς βυζαντινοὺς καὶ τοὺς κατόπιν χρόνους]. Γρηγόρ. ὁ Παλαμᾶς, τόμ. Γ' (1919), σελ. 237-247, 359-370, 452-460, 546-551.

τικῶν πηγῶν διὰ μακρὰς χρονικὰς περιόδους, τὸ δὲ καὶ ἐκ τῆς γενικότητος καὶ τῆς ἀσαφείας τῶν παρεχομένων εἰδήσεων ἰδίᾳ τῶν ἐκ τῶν γραμματειακῶν πηγῶν¹⁾).

Αἱ εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο τοῦ βυζαντινοῦ βίου μαρτυρίαι τῶν συγγραφέων περιορίζονται συχνὰ μόνον εἰς ἀπλὴν μνεῖαν τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐνδύματος ἢ καὶ εἰς γενικὰς περὶ αὐτοῦ ἐκφράσεις²⁾ ἄνευ ἄλλης ἐπεξηγήσεως σχετικῆς πρὸς τὸ σχῆμα τοῦ ἢ τὸ εἶδος τοῦ ὑφάσματος ἐξ οὗ ἦτο κατεσκευασμένον, ἢ ἀναφέρεται ἐξ ἀρχαϊστικῆς τάσεως εἰς αὐτὰς τὸ ἔνδυμα μὲ τὸ παλαιότερον ἢ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα, τὸ ὁποῖον καὶ ἐρμηνεύεται ἐνίοτε διὰ τῆς παραθέσεως τοῦ συγχρόνου ὀνόματος αὐτοῦ³⁾).

Σημαντικῶς δύναται νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ βυζαντινοῦ ἐνδύματος πρὸς κατανόησιν ἀσαφῶν περὶ αὐτοῦ μαρτυριῶν ἢ παρεξέτασις καὶ τῶν ἀπεικονίσεων αὐτοῦ, αἱ ὁποῖαι ὅμως δὲν καλύπτουν δυστυχῶς ἀπὸ χρονικῆς καὶ γεωγραφικῆς ἐπόψεως πᾶσαν τὴν βυζαντινὴν περίοδον, οὔτε δὲ καὶ ἐπαρκεῖς εἶναι ἀλλὰ καὶ δὲν ἀποδίδουν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὴν σύγχρονον ἀμφίεσιν.

Εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον, δηλαδή τῆς ἐξετάσεως τοῦ βυζαντινοῦ ἐνδύματος, δύναται νὰ συμβάλῃ ἀκόμη καὶ ἡ μελέτη τοῦ εἰς τοὺς διαφόρους ἑλληνικοὺς τόπους διὰ τῆς παραδόσεως διατηρηθέντος λαϊκοῦ ἐνδύματος (σχῆμα, διακόσμησις, ὑφανσις, χρῶμα) δεδομένου ὅτι, ὡς ἔχει ἤδη διαπιστωθῆ, ἔχομεν εἰς τοῦτο ἐπιβιώσεις καὶ μεσαιωνικῶν ἐνδυμάτων⁴⁾).

Πρὸς διευκρίνησιν ζητημάτων τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς ἐνδύματά τινα (κο-

¹⁾ Βλ. καὶ *Φαίδ. Κουκουλέ*, Περὶ βυζαντινῶν τινῶν φορεμάτων. Ἐπετ. Ἐτ. Βυζ. Σπουδ. 4 (1927), σ. 89 (=Βυζαντινῶν βίος καὶ πολιτισμός, τ. 6, Ἀθ. 1957, σ. 267). *Σωτηρίου*, σ. 362 σημ.

²⁾ Βλ. καὶ Ἐγγελικῆς Χατζημιχάλη, Τὰ χρυσοκλαβαρικὰ - συρματέϊνα - συρμακέσικα κεντήματα. *Mélanges Octave et Melro Merlier*, τόμ. II, 1956, σ. 449.

³⁾ Ἐπὶ παραδείγματι ἡ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος λέξις *χιτῶν*, τῆς ὁποίας γίνεται δαψιλῆς χρῆσις ὑπὸ τῶν συγγραφέων τῶν χρόνων τούτων, δὲν γνωρίζομεν, ἐὰν ὑπῆρχεν αὕτη καὶ εἰς τὴν καθημερινὴν χρῆσιν, εἰς ποίας περιοχὰς καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον. Ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο ἐχρησιμοποιεῖτο κυρίως ὑπὸ τῶν λογίων φαίνεται ἐξ ὅσων λέγει περὶ τούτου ὁ Συμεὼν ὁ μεταφραστής εἰς τὸν βίον τοῦ ὁσ. Ἰωαννικίου (*Migne*, 116, 45) «καὶ χιτῶνα, λεβητωνάριον αὐτὸν οἶδεν ἢ ἐγγῶριος γλῶσσα καλεῖν». Ἀργότερον καὶ ὁ Φιλόθεος ἀρχιεπ. Κωνσταντινουπόλεως (14 αἰ.) εἰς τὸν βίον τοῦ ἁγ. Σάββα τοῦ νέου λέγει «τοῦ τὴν σάρκα περικαλύπτοντος ... χιτωνίσκου» (*Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως*, Ἀνάλεκτα Ἱεροσολ. σταχυολογίας, τόμ. 5, σελ. 216 στ. 19) ἀντὶ τοῦ ἐν τῇ κοινῇ χρήσει τότε ὀνόματος ὑποκαμίσου. (Βλ. *Φαίδ. Κουκουλέ*, Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου τὰ λαογραφικά, τόμ. Α', Ἀθήναι 1950, σ. 104 ἐξ.).

⁴⁾ Βλ. σχετικῶς *Φαίδ. Κουκουλέ* ἐν *Λαογρ.* 8 (1921 - 1925) σ. 254. Ἄννης Ἀποστολάκι, Τὰ κοπτικὰ ὑφάσματα τοῦ ἐν Ἀθήναις Μουσείου τῶν Κοσμητικῶν Τεχνῶν. Ἐν Ἀθήναις 1932 σ. 35 - 36, 53, 60 - 62, 72, 78 κ. ἄ. Ἐγγελικῆς Χατζημιχάλη, Ἐνθ' ἄν., σ. 449 - 450.

σμικά, τοῦ κλήρου καὶ τῶν μοναχῶν) κατὰ τὴν πρώτην, ἤτοι τὴν μέχρι τοῦ ἑβδόμου αἰῶνος, βυζαντινὴν περίοδον συζητοῦνται κατωτέρω σχετικαὶ εἰδήσεις ἰδίᾳ ἐξ ἀγιολογικῶν πηγῶν.

Α΄) ΣΤΙΧΑΡΙΟΝ - ΚΑΜΙΣΙΟΝ

α΄) Στιχάριον.

Ὁ χιτῶν καὶ κατὰ τὴν πρώτην βυζαντινὴν περίοδον, τὴν μέχρι τοῦ 7^{ου} αἰ., ἀπετέλει τὸ ἐσωτερικὸν ἔνδυμα καὶ διὰ τὰ δύο φύλα, εἶχε δὲ τὴν μορφήν τοῦ σημερινοῦ ὑποκαμίσου μετὰ χειρίδων ἢ ἄνευ αὐτῶν. Εἰς τὸ μῆκος ἔφθανε τὸ ἔνδυμα τοῦτο μέχρι τῶν γονάτων, ἄνωθεν ἢ κάτωθεν αὐτῶν, καὶ ἕως τὰ σφυρὰ διὰ τοὺς ἄνδρας¹⁾, μέχρι δὲ τῶν ποδῶν κάτω, πάντοτε ποδήρης, διὰ τὰς γυναῖκας²⁾. Διδακτικὴ περὶ τοῦ τελευταίου τούτου εἶναι ἡ μαρτυρία ἐκ τοῦ βίου τῆς ἁγίας Εὐπραξίας (5 αἰ.) ἐν Θηβαΐδι τῆς Αἰγύπτου εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται περὶ γυναικῶν μοναχῶν ὅτι «ἦν ἐνδύματα αὐτῶν χιτῶνια τρίχινα ἑκάστη, κατακαλύπτοντα τῶν ποδῶν τὰ ἄκρα»³⁾.

Τῆς λέξεως χιτῶν συνεχίζεται ἡ χρῆσις καθ' ἅπασαν τὴν βυζαντινὴν περίοδον⁴⁾, ἰδίᾳ ὅμως παρὰ τῶν λογίων κατὰ τὴν παράδοσιν, διότι ὁ λαὸς εἶχε διὰ τὸ ἔνδυμα τοῦτο, ὡς ἐσωτερικὸν φόρεμα, διάφορα κατὰ καιροὺς ὀνόματα. Οὕτω ἀπὸ τοῦ 4^{ου} αἰῶνος ἀπαντᾷ παραλλήλως εἰς τὰς πηγὰς πρὸς δήλωσιν τοῦ χιτῶνος καὶ τὸ ἐν κοινῇ χρῆσει ὄνομα *στιχάριον* ἢ *στιχάριον*.

Τὸ στιχάριον ἐφορεῖτο ἐσωτερικῶς, ὡς ὑποκάμισον, ἐπ' αὐτοῦ δὲ ἕτερος χιτῶν βραχύτερος⁵⁾, ὅστις κατὰ τοὺς μετὰ τὸν 3^{ον} αἰῶνα χρόνους προσλαμβάνει, ὡς

¹⁾ Βλ. Ἀποστολάκι, σ. 43. Σωτηρίου, σ. 239. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἀμφιέσεως συνεχίετο καὶ εἰς τοὺς κατόπιν βυζαντινοὺς χρόνους. Οὕτω ἐν τῷ βίῳ τοῦ ὁσ. Νίκωνος τοῦ Μετανοεῖτε (10 αἰ.) λέγεται: «τὸ ἔνδυμα τρίχινον ἕξις διὰ παντὸς ἄχρι μέσου τῶν σφυρῶν διηκον», Νέος Ἑλληνομν. 3, 143. Σημειωτέον ὅτι τὸ ἔνδυμα τῶν κοσμικῶν, τῶν κληρικῶν καὶ τῶν μοναχῶν ἦτο τὸ ἴδιον κατὰ τὴν μορφήν μὲ διαφορὰς μόνον εἰς τὸ χρῶμα.

²⁾ Οὕτω καὶ ὁ ἀρχαῖος χιτῶν. Βλ. Ἀποστολάκι, σ. 43.

³⁾ AS Martii 2, 921 (κεφ. 6).

⁴⁾ Βίος ἁγ. Σωφρονίου ἐπισκόπου πόλεως Κωνσταντίας τῆς Κύπρου (4 αἰ.), Migne, 41, 45 (κεφ. 12) «τρίχινον χιτῶνα». Βίος ἁγ. Εὐπραξίας (5 αἰ.) ἐνθ' ἄν. Βίος ὁσ. Φιλαρέτου (8 αἰ.), Byzantion 9 (1934), 151, στ. 8 ἐξ. «μὴ καταδεξάμενος χιτῶνας σηρικῶ φορέσαι» στ. 13 «κύριέ μου, ποῦ ἐστὶν ὁ χιτῶν σου;». Βίος ἁγ. Συμεῶνος τοῦ νέου (κείμ. 6^{ου} αἰ.), Migne, 86 3061 (κεφ. 80) «χιτῶν τρίχινος». Νικηφόρου πρεσβυτ. Κωνσταντινουπόλεως, Βίος Ἀνδρέου Σαλοῦ, Migne, 111, 660 «οὐ χιτῶνα ἔχων...». Τυπικὸν τῆς μονῆς τῆς Παναγίας τῆς βεβαίας Ἑλπίδος (13 αἰ.). Delehaye, Deux Typica Byz., σ. 73, στ. 19 ἐξ. «χιτῶνα μέλανα» κ. ἄ. Βλ. καὶ ἀνωτ. σ. 4, σημ. 3.

⁵⁾ Βλ. Blümner, R. P., σ. 208.

ἐκτίθεται κατωτέρω, τὰ ὀνόματα: κολόβιον εἰς τοὺς κοσμικούς, τὸν λαόν, καὶ καμίσιον εἰς τοὺς μοναχοὺς.

Τὸ στιχάριον, ὡς ἐσωτερικὸς χιτῶν, ἦτοι ὑποκάμισον, ἦτο κοινὸν ἔνδυμα εἰς τὸν λαὸν γενικῶς, τὸν κληρὸν καὶ τὸν κόσμον τῶν μοναχῶν κατὰ τὴν ἐξεταζομένην περίοδον· κατεσκευάζετο δὲ συνήθως ἐκ λινοῦ ὑφάσματος, ἀλλὰ καὶ μαλλίνου, πολλάκις δὲ καὶ τριχίνου κυρίως διὰ τοὺς μοναχοὺς καὶ τὸν κληρὸν.

Μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀναφέρεται ὁ χιτῶν οὗτος ἀπὸ τοῦ τρίτου αἰῶνος, τὸ πρῶτον εἰς παπυρικὰ κείμενα: «στιχαρίων διλώρων»¹⁾ (3 αἰ.), «στιχάριν λινοῦν» (3 αἰ.)²⁾, «στιχάριον» (4 αἰ.)³⁾, «στιχαρίων ἔρεοῦν»⁴⁾, «στιχαρια παρακαυδωδα καθημερινα | πεντε, και αλλο στιχαριον αραγν[ι]τιον εν καινουργιον»⁵⁾ κ. ἄ., ἀπὸ δὲ τοῦ 4^{ου} αἰῶνος καὶ κατόπιν εἰς φιλολογικὰ κείμενα, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὰ ἀγιολογικά. Οὕτως ὁ ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας Πέτρος, μαρτυρήσας τὸ 311 κατὰ τὸν ἐπὶ Μαξιμίμου κινηθέντα διωγμὸν τῶν χριστιανῶν, τὴν στιγμὴν τοῦ μαρτυρίου του «σχῆμα ἐφόρει ἱεροπρεπὲς πάντοτε, λευκὰ ἱμάτια· στιχάριν καὶ κολόβιν καὶ μαφόριον»⁶⁾. Σημειοῦμεν ὅτι τὸ κείμενον τοῦτο ὡς καὶ ἄλλα ἀρχαῖα μαρτύρια, ὡς ἔχουν σωθῆ, δὲν συνεγράφησαν ἀμέσως μετὰ τὸ γεγονὸς εἰς τὸ ὁποῖον ἕκαστον ἀναφέρεται ἀλλ' ἀργότερον μέχρι τοῦ 6^{ου} αἰῶνος⁷⁾.

Ὁ Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιος (4 αἰ.) ἔφερεν ἐπίσης στιχάριν καὶ βιρρίν (μανδύαν)⁸⁾, ἡ ὁσία Πελαγία (4 αἰ.) ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἀποφασίσασα νὰ ἐγκαταλίπη τὸν κοσμικὸν βίον καὶ μονάσῃ, ἐνδύεται «στιχάριον καὶ βιρρίον τρίχινα» καὶ γίνεται ἄφαντος ἐκ τῆς πόλεως⁹⁾, ὁ δὲ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς ἐν τῇ διαθήκῃ του¹⁰⁾

¹⁾ Ägyptische Urkunden aus den königl. Museen zu Berlin. Griech. Urkunden, II, 1898, σ. 277, ἀρ. 620, 9.

²⁾ B. P. Grenfel-A. S. Hut, The Oxyrhynchos Papyri, Part VII, 1910, σ. 204. ἀρ. 1051, στ. 7-8.

³⁾ Jul. Nicole, Les papyrus de Genève I, II, 1900, σ. 118 ἀρ. 80, στ. 3.

⁴⁾ Ägypt. Urkunden, ἐνθ' ἄν., III, σ. 260 ἀρ. 298, στ. 21.

⁵⁾ J. Maspero, Papyrus Grecs de l'époque byzantine, I, 1911, σ. 30, στ. 83-84.

⁶⁾ Joseph Viteau, Passions des Saints Écaterine et Pierre d'Alexandrie, Barbara et Anysia. Paris 1897, σ. 81.

⁷⁾ Βλ. Ehrhard ἐν Römische Quartalschrift 11 (1897) 109-110). Πρβλ. καὶ Γ. Κ. Σπυριδάκη, Τὰ κατὰ τὴν τελευταίαν ἔθιμα τῶν Βυζαντινῶν ἐκ τῶν ἀγιολογικῶν πηγῶν. Ἐπετ. Ἐτ. Βυζ. Σπουδῶν, 20 (1950), σ. 76.

⁸⁾ Βίος ἦτοι ἀθλησις τοῦ ἐν ἁγ. πατρὸς Ἀθανασίου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας (ἐκ διασκευῆς τοῦ Συμεῶνος τοῦ μεταφραστοῦ). Migne, 25, προλεγ., σ. 240.

⁹⁾ Herm. Usener, Legendes der heiligen Pelagia. Bonn 1879. (Μετάνοια τῆς ὁσίας Πελαγίας, σ. 13 στ. 10 ἐξ.).

¹⁰⁾ Βλ. Δημ. Μπαλάνου, Πατρολογία, Ἀθῆναι 1930, σ. 310.

ορίζει, ὅπως μετὰ τὸν θάνατόν του δοθοῦν εἰς τοὺς διακόνους Εὐάγριον καὶ Θεόδουλον, εἰς τὸν πρῶτον ἓν στιχάριον καὶ εἰς τὸν δεύτερον δύο¹⁾.

Ὁ ὄσιος Ἀγαπητός, ἐπίσκοπος Συνάου, «γυμνῶ τινι πένητι ἐντυχόν, τὸ ἴδιον ἀποδὺς στιχάριον δέδωκε, γυμνὸς αὐτὸς μετὰ μόνου τοῦ βιρίου, ὃ μανδύαν σύνηθες ὀνομάζειν ὑπολειφθεῖς. Ἐρωτώμενος οὖν, εἴ τι καὶ γένοιτο τὸ ἱμάτιον, ἐκεῖνος τῷ κναφεῖ δοθῆναι ἀπήγγειλεν»²⁾. Ἡ λέξις ἱμάτιον κεῖται ἐνταῦθα μὲ τὴν γενικὴν ἔννοιαν τοῦ φορέματος, τὸ γεγονός δὲ ὅτι ἔμεινεν οὗτος γυμνὸς μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ στιχαρίου εἶναι, νομίζω, ἀρκούντως ἐνδεικτικὸν ὅτι τὸ στιχάριον ἐφορεῖτο ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Ἀγαπητοῦ ὡς χιτῶν - ὑποκάμισον, δηλαδὴ ἀμέσως ἐπὶ τῆς σαρκός. Περὶ τούτου μαρτυρεῖ ἔτι καὶ τὸ κάτωθι χωρίον ἐκ τοῦ βίου τοῦ ὁσίου Αὐξεντίου (5 αἰ.), ἐκ Συρίας καταγομένου καὶ ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Βιθυνίας τὸν βίον ἀσκήσαντος. Οὗτος, ἰδὼν γυμνόν, «ὅπερ ἠμφίετο στιχάριον ἀποδυσάμενος δέδωκεν αὐτῷ καὶ ἐκ τοῦ φελωνίου μόνον διῆγεν...» μετ' οὐ πολὺ ὅμως βλέπει τὸν πτωχὸν τοῦτον «τὸν εἰληφότα τὸν χιτωνίσκον στυγνόν», διότι τοῦ εἶχον κλέψει ὅλα τὰ ἐνδύματά του καὶ ἐρωτᾷ αὐτὸν ὁ Ὅσιος: «ἀδελφέ, πόσα εἶχες στιχάρια; ὃ δὲ ἀπεκρίνατο μετ' ὀδυρμοῦ: ἑπτὰ τῶν ποδῶν σου καὶ ὃ μοι παρέσχες»³⁾.

Εἰς τὸν βίον τοῦ ἁγ. Συμεῶνος τοῦ νέου στυλίτου (6 αἰ.), τοῦ ἐν τῷ Θαυμαστῷ ὄρει πλησίον τῆς Ἀντιοχείας τὸν βίον ἀσκήσαντος, λέγεται ὅτι οὗτος, ὅπως ἐνδύση πτωχόν, γυμνητεύοντα, παρέδωκεν εἰς αὐτὸν τὸν τρίχινον χιτῶνά του, αὐτὸς δὲ «γυμνὸς ἀπολέλειπτο, οὐδ' ὀτιοῦν κάλυμμα σαρκὸς ἕτερον ὅτι μὴ μόνον ἐπὶ τοῦ στήθους κουκούλιον βραχὺ περικείμενος»⁴⁾.

Ἐκ τοῦ χαρακτηρισμοῦ ἀνωτέρω τοῦ στιχαρίου ὡς χιτωνίσκου καὶ ἐκ τῆς μαρτυρίας ἰδίᾳ εἰς τὸν βίον τοῦ Συμεῶνος τοῦ νέου περὶ τοῦ γυμνοῦ τελείως ἀπομείναντος σώματος μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ χιτῶνος προκύπτει σαφῶς ὅτι ὁ ἀναχωρητὴς ἔφερε μόνον ἓνα χιτῶνα, τὸ στιχάριον.

Ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας ἔτι γνωρίζομεν περὶ τοῦ ἐνδύματος τούτου μαρτυρίας, πρῶτον ἀπὸ τὸν βίον τοῦ ὁσίου Θεοδώρου, ἀρχιμανδρίτου Συκεῶν τῆς Γαλατίας (ἀρχ. 7 αἰ.). Περὶ τούτου, μονάζοντος ἐν σπηλαίῳ πλησίον τῆς γενετείρας του, ἀνα-

¹⁾ *Migne*, 37, 393 B.

²⁾ Ἀ. Παπαδοπούλου *Κεραμέως*, *Varia graeca sacra*. Petersburg 1909, σ. 125, στ. 24 ἐξ. (κεφ. 43). Κατὰ τὸν Σωκρ. Κουγέαν (*Λαογρ.* 3 [1911], σ. 297) ὁ βίος οὗτος ἐγράφη τὸν 7^{ον} αἰῶνα.

³⁾ *Συμεῶνος τοῦ μεταφραστοῦ*, Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ἁγ. Αὐξεντίου. *Migne*, 111, 1381 (δ-ε').

⁴⁾ *Sancti Symeonis Junioris vita conscripta a Nicephoro magistro Antiochia* (10-11 αἰ.) *Migne*, 86, 3061 (κεφ. 80). Ὁ Krumbacher (*Ἱστορία τῆς Βυζαντ. Λογοτεχνίας*, ἑλλην. μετάφρ. Α', σ. 287) λέγει ὅτι ὁ βίος οὗτος ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου εἶναι ρητορικὴ διασκευὴ τοῦ συγγραφέντος βίου ὑπὸ τοῦ Ἀρκαδίου ἀρχιεπ. Κωνσταντίας Κύπρου,

φέρεται ὅτι «κληρικός τις, εὐλαβῆς διάκονος, μόνος ἐγίνωσκε περὶ αὐτοῦ ὅς καὶ τὸ ἴδιον στιχάριον δέδωκε (λινοῖς γὰρ ἐνδύμασι ἐσκέπετο τὸ πρὶν) καὶ τὴν βραχυτάτην τροφήν τῶν συνθέτων λαχάνων καὶ τοῦ ὕδατος ἐπεκόμιζεν αὐτῷ¹⁾». ἔτι δὲ ὅτι ἐν καιρῷ χιονοθυέλλης ἐκ τῆς προσβολῆς τοῦ ἀνέμου «τὸ ὕδωρ εἰσερχόμενον κατήρχετο κάτωθεν τοῦ στιχαρίου ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ τὰ τρίχινά αὐτοῦ ἐπληροῦντο ὑδάτων»²⁾. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Κιλικίας ἀναφέρει ὁ Ἰωάννης Μόσχος ὅτι ἀνεῦρεν ἐντὸς σπηλαίου ἀναχωρητὴν νεκρόν, ὅστις «ἐφόρει στιχάριον καὶ ἀπὸ σειρᾶς μαντίον»³⁾.

Εἰς τὰς ἀγιολογικὰς μαρτυρίας ταύτας ἀναφέρεται περὶ τοῦ στιχαρίου ὡς χιτῶνος κυρίως τοῦ κλήρου καὶ τῶν μοναχῶν. Ἐν τούτοις ἡ ἐνδυσις δι' αὐτοῦ πτωχῶν, ὡς φέρεται εἰς τοὺς βίους, ὡς ἀνωτέρω, τῶν ὁσίων Αὐξεντίου καὶ Συμεῶν τοῦ νέου, πρὸς δὲ καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ ἐνδύματος ἐκ τῶν παπύρων ἐμφαίνουσι ὅτι τὸ στιχάριον ἐφόρει ἐπίσης καὶ ὁ πολὺς λαός⁴⁾.

Περὶ τοῦ στιχαρίου τούτου, δηλ. ὡς κοσμικοῦ ἐνδύματος, νομίζω ὅτι πρόκειται εἰς τὰ ἀποφθέγματα τοῦ ἁγίου Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου (4 αἰ.), ἐνθα λέγεται ὅτι οὗτος, εὗρισκόμενος εἰς τὴν ἔρημον, ὄρᾳ ἐν τῇ ὁδῷ «τὸν σατανᾶν ἀνερχόμενον ἐν σχήματι ἀνθρώπου... ἐφαίνετο δὲ ὡς στιχάριον φορῶν λινοῦν τρωγλωτόν»⁵⁾. Περὶ κοσμικοῦ στιχαρίου ἀναφέρεται ἐπίσης καὶ ἐν τῇ φερομένη διαθήκῃ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ ἐνθα ὁρίζεται: «Ἐλαφίω τῷ νοταρίω... βούλομαι δοθῆναι κάμασον ἓν, στιχάρια β', πάλλια γ'...»⁶⁾.

Εἰς τὸν βίον τοῦ ὁσίου Φιλαρέτου (8 αἰ.), ζήσαντος ἐν Ἀμνία τῆς Παφλαγονίας, μαρτυρεῖται ὅτι ἡ σύζυγός του, ὅτε κάποτε εἶδε αὐτόν ἐπιστρέψαντα εἰς τὸν

¹⁾ Θεοφ. Ἰωάννου, Μνημεῖα ἀγιολογικά, Βενετία 1884, σ. 379.

²⁾ Ἐνθ' ἀν., σ. 388 (§ 29).

³⁾ Ἰωάννου Μόσχου, Λειμών. *Migne*, 87, 2944D - 2945A. Βλ. ἄλλας ἔτι μαρτυρίας περὶ τοῦ στιχαρίου εἰς τὸν μοναχικὸν κόσμον· Βίος ὁσ. Ἰλαρίωνος, (Ἄ. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Ἀνάλ. Ἱεροσολ. Σταχυολ. 5, 134 στ. 22 ἐξ.) «καὶ παλλίον καὶ στιχάριον τρίχινον καὶ κουκούλιον». Βίος καὶ πολιτεία ἁγ. ὁσιομάρτυρος Εὐδοκίας. *AS Martii* 1, 874 (§ 27). Βίος Συμεῶν τοῦ Στυλίτου (ἐκδ. H. Lietzmann, 1908, σ. 24, στ. 17 ἐξ.). Βίος ὁσίου Μαρτινιανοῦ (Ἄ. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Συλλογὴ Παλαιστ. καὶ Συριακῆς ἀγιολογίας Α', σ. 101, στ. 10 ἐξ.) ἐν Συρίᾳ. Ἀναφέρεται ἐνταῦθα ὅτι γυνὴ γενομένη μοναχὸς «περιεζώσατο ἀνδρείαν φρόνησιν καὶ περιεβάλετο τὰ ἀνδρεῖα ἱμάτια, τό τε βηρὶν καὶ τὸ στιχάριον τὸ τρίχινον». κ. ἄ.

⁴⁾ Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐνδύματα τοῦ κλήρου καὶ τῶν μοναχῶν δὲν διέφερον τῶν κοσμικῶν εἰμὴ μόνον κατὰ τὸ χρῶμα. Βλ. Σωτηρίου, σελ. 238, 247. καὶ Φαίδ. Κουκουλέν, ἐν Λαογρ. 8, (1921/25) 251 ἐξ.

⁵⁾ *Migne*, 34, 240 B.

⁶⁾ *Migne*, 37, 393 B.

οἶκόν του ἄνευ χιτῶνος, διότι διὰ τὴν φιλανθρωπίαν του τὸν εἶχε παραχωρήσει εἰς πτωχόν τινα, «μὴ φέρουσα θεωρεῖν τὸν ἄνδρα γυμνόν, ἐκβαλοῦσα τὸ ἴδιον στιχάριον, συνέκοψεν ἀνδρῶν καὶ δέδωκε τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς»¹⁾. Ἐκ τῆς πληροφορίας ταύτης περὶ τοῦ ἐνδύματος τούτου γνωρίζομεν ὅτι καὶ κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ὀγδόου αἰῶνος ὁ χιτῶν - ὑποκάμισον εὐρίσκετο εἰς κοινήν χρῆσιν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Παφλαγονίας ὑπὸ τὸ ὄνομα στιχάριον, πρὸς δὲ ὅτι τὸ ἀνδρικόν στιχάριον διέφερεν ἀπὸ τὸ γυναικεῖον, καθ' ὅσον τὸ τελευταῖον ἦτο ποδήρης χιτῶν καὶ χειριδωτός.

Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπίσης μαρτυρεῖται τὸ στιχάριον ὡς ἔνδυμα τοῦ κλήρου, τῶν ἀξιωματούχων τῆς πολιτείας καὶ τοῦ λαοῦ. Οὕτω φέρεται εἰς τὰ θαύματα τοῦ Ἁγ. Ἀρτεμίου ἐν τῷ ναῷ τοῦ Προδρομοῦ²⁾ περὶ ἀσθενοῦς ὅτι εἶδε κατ' ὄναρ τὸν Ἁγίον Ἀρτέμιον, ὅστις «ἦν φορῶν στιχάριον καὶ ἔζωστο βαλτίδιον καὶ ὠράριον³⁾ περιέκειτο τῷ τραχήλῳ αὐτοῦ»⁴⁾. Ἄλλος δὲ ἀσθενὴς διηγεῖται ὅτι, παραμένων πρὸς θεραπείαν ἐν τῷ ναῷ, «εἶδε καθ' ὕπνου τινὰ χλαινηφόρον στιχάριον φοροῦντα καὶ βαλτίδιον»⁵⁾· καὶ εἰς ἄλλην ἔτι γυναῖκα ἀσθενῆ ἐφάνη ὅτι εἶδεν εἰς τὸν ὕπνον τῆς τινὰ «τῶν ἐνδόξων τοῦ παλατίου χλαμύδα καὶ στοιχοβαλτίδιον φοροῦντα, εἰσελθόντα εἰς τὸ βαλανεῖον»⁶⁾. Τὸ στοιχοβαλτίδιον εἶναι στιχάριον ἐζωσμένον μὲ βαλτίδιον, ἥτοι μὲ μικρὸν ζωστιῆρα⁷⁾. Περὶ τοῦ πράγματος ἄλλωστε ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸ προηγούμενον ἐνταῦθα χωρίον, ἐνθα ὁ φορῶν στιχάριον καὶ βαλτίδιον ἦτο ἐζωσμένος τὸ τελευταῖον.

Ἐκ τῶν εἰδήσεων τούτων φαίνεται ὅτι τὸ ὄνομα στιχάριον διὰ τὸν χιτῶνα - ὑποκάμισον ἦτο κατὰ τὴν πρώτην βυζαντινὴν περίοδον γεωγραφικῶς διαδεδομένον εὐρέως, τόσον ὡς ἔνδυμα κοσμικὸν ὅσον καὶ τοῦ κλήρου καὶ τῶν μοναχῶν, συγ-

¹⁾ Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ἁγ. Φιλαρέτου τοῦ ἐλεήμονος (ἔκδ. Μ. Η. Fourmy et M. Leroy). Byzantion 9 (1934) 135, στ. 22 ἐξ.

²⁾ Κατὰ τὸν Σωκρ. Κουγέαν ἐν Λαογρ. 3 (1911), σ. 278-79 τὰ θαύματα ταῦτα ἐγράφησαν τὸν 7^{ον} αἰῶνα καὶ ἀναφέρονται εἰς αὐτὰ σύγχρονα γεγονότα.

³⁾ Περὶ τοῦ ὠραρίου βλ. Γεώργ. Σωτηρίου ἐν τῇ Ἐπιστημ. Ἐπετ. τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπ. Ἀθηνῶν, τόμ. Α' (1926), σ. 405 ἐξ.

⁴⁾ Ἀ. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, *Varia graeca sacra*, Πετρούπολις 1909, σ. 47 στ. 23 ἐξ.

⁵⁾ Ἐνθ' ἀνωτ., σ. 46, στ. 25.

⁶⁾ Ἐνθ' ἀν., σ. 11, στ. 20 ἐξ. καὶ σ. 7, 14.

⁷⁾ Ἰωάννου Λυδοῦ, Περὶ ἀρχῶν τῆς Ρωμαίων πολιτείας 2, 13. (Wuensch, σ. 69) «οἱ Ρωμαῖοι καὶ βάλτεον τὸν ζωστιῆρα καλοῦσι». Περὶ τοῦ στιχαρίου ὡς ἐπισήμου ἐνδύματος, τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποιεῖτο κατὰ τὴν πρόβλησιν μαγίστρου ζωννύμενον μὲ βαλτίδιον, ἀναφέρει καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος (Περὶ βασιλ. τάξεως, I, σ. 144, στ. 4 καὶ σ. 443, στ. 2, Βόννης).

χρόνως δὲ ἐν χρήσει ἤδη κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα καὶ ὡς λειτουργικὸν ἔνδυμα (ἄμφιον) τοῦ κλήρου¹⁾.

Σὺν τῷ παρόδῳ τοῦ χρόνου τὸ ὄνομα *στιχάριον*, ὡς καὶ τὸ *φελόνιον* (=ἐπενδύτης)²⁾, περιορίσθη εἰς τὴν χρῆσιν του μόνον ὡς λειτουργικοῦ ἄμφιου, ὡς καὶ μέχρι τῆς σήμερον. Ὁ λαὸς τότε πρὸς δήλωσιν τοῦ χιτῶνος στιχαρίου ἤρχισε νὰ χρησιμοποιῆ πλέον ἀντὶ τῆς λέξεως στιχάριον, εἰδικευομένης ὡς ὀνόματος τοῦ λειτουργικοῦ χιτῶνος, τὸ ἀντίστοιχον ὄνομα τοῦ ἐσωτερικοῦ χιτῶνος παρὰ τοῖς μοναχοῖς καὶ τῷ κλήρῳ πρὸς διαστολὴν τούτου ἀπὸ τοῦ στιχαρίου ἄμφιου τὸ καὶ σήμερον ἔτι εἰς κοινὴν χρῆσιν ὄνομα ὑποκάμισον.

Οὕτω ἀπὸ τῶν μέσων βυζαντινῶν χρόνων τὸ στιχάριον ὡς ὄνομα παραμένει πρὸς δήλωσιν μόνον τοῦ λειτουργικοῦ ἄμφιου³⁾, ὡς κοσμικὸς δὲ χιτῶν πρὸς χρῆσιν αὐτοῦ εἰς τὸ παλάτιον εἰς ὠρισμένας περιστάσεις.

Ἐνωτέρῳ (σ. 9) παρετέθη μαρτυρία ἐκ τῆς διηγήσεως τῶν θαυμάτων τοῦ Ἁγ. Ἀρτεμίου ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ χρησιμοποίησεως τὸν ἔβδομον αἰῶνα τοῦ στιχαρίου καὶ παρ' ἀξιωματούχων τοῦ παλατίου· ἀλλὰ καὶ πρότερον, τὸν ἕκτον αἰ., μαρτυρεῖται ὅτι ὁ Τζάθιος, ἀρχηγὸς τῶν Λαζῶν, ἐλθὼν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ βαπτισθεὶς, ἐστέφθη εἰς βασιλέα ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστίνου Α', περιβληθεὶς κατὰ τὴν στέψιν «χλανίδα βασιλικὴν ἄσπρην ἔχουσαν ταβλὴν χρυσοῦν, ἐν ᾗ ἐκκεντητοῦ ἐνεκεχάρακτο ἡ εἰκὼν τοῦ βασιλέως Ἰουστίνου, καὶ στιχάριον ἄσπρον ἔχον πλουμία χρυσοῦ καὶ εἰκόνα τοῦ βασιλέως⁴⁾).

Καὶ εἰς τοὺς κατόπιν χρόνους φαίνεται ὅτι παρέμεινε τὸ ὄνομα στιχάριον διὰ τὸν χιτῶνα τοῦτον εἰς χρῆσιν, ὡς ἐλέχθη, ἐν τῷ Παλατίῳ, ὡς μανθάνομεν ἐκ τοῦ περὶ τῆς βασιλείου τάξεως ἔργου τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου. Οὕτω περιεβάλλοντο ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος διὰ στιχαρίου ζωννυμένου μὲ βαλτίδιον οἱ προβαλλόμενοι παρ' αὐτοῦ εἰς μαγίστρους⁵⁾· ὁ πρόεδρος δ' ἔτι τῆς Συγκλήτου ἐφόρει εἰς τὰς ἵππικὰς προελεύσεις στιχάριον καὶ σαγίον⁶⁾.

Ὁ Reiske, σχολιάζων τὰς πληροφορίας ταύτας τοῦ Κωνστ. Πορφυρογεννήτου, δέχεται ὡσαύτως τὸ στιχάριον ὡς ἐσωτερικὸν χιτῶνα, δηλαδὴ ὑποκάμισον, κατερχόμενον μέχρι τῶν ἀστραγάλων, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐφορεῖτο ἐξωτερικὸς χιτῶν, ὅστις ἦτο βραχύτερος. Οὗτος συνδέει ἐτυμολογικῶς τὸ στιχάριον πρὸς τὴν λέξιν στί-

¹⁾ Βλ. Π. Κομνηνοῦ, Στιχάριον. Ἐκκλησ. Ἀλήθεια ΚΓ' (1903), σ. 529 α.

²⁾ Περὶ τούτου βλ. Σωτηρίου, σελ. 241 καὶ 364.

³⁾ Ἰωάνν. Μαλάλας, Χρονογρ. σ. 413, σ. 12 ἐξ. (Βόννης). Βλ. καὶ Πασχάλ. Χρον. *Migne*, 92, 861 A-B. Θεοφάνους, Χρονογραφία I, 168, στ. 23·26 (De Boor).

⁴⁾ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου, Περὶ τῆς βασιλ. τάξ. I, σ. 143·144 (Βόννης).

⁵⁾ Ἐνθ' ἀν., σ. 443, στ. 2 ἐξ.

χος ἔξ οὗ στιχίον - στιχάριον¹⁾). Εἰς τὰ λατινικά γλωσσάρια τὸ ὄνομα τοῦτο συνάπτεται πρὸς τὸ ρωμαϊκὸν ἔνδυμα *strictorium*, τὸ ὁποῖον ἐρμηνεύεται ἔνταῦθα μὲ τὴν λ. στιχάριον «*strictoria: στιχάρια*»²⁾). Εἰς τὸ ἀγορανομικὸν κατὰ τὸ ἔτος 301 Διάταγμα τοῦ Διοκλητιανοῦ τὸ ἐν αὐτῷ ἀναφερόμενον ἔνδυμα *strictoria* φέρεται ἀντιστοίχως εἰς τὸ ἑλληνικὸν κείμενον μὲ τὸ ὄνομα *σίχη* (κεφ. VII, 56. XIX, 2, 10, 11)³⁾). Ὁ Η. Blümner, σχολιαστὴς τοῦ κειμένου τούτου, παρεξετάζων τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ πρὸς τὸ ὡς ἄνω ἐρμήνευμα ἐν τῷ Λατιν. γλωσσαρίῳ, δέχεται τὸ *strictorium* - *σίχη* ὡς ἐσωτερικὸν χιτῶνα, ἀκριβῶς προσαρμοζόμενον εἰς τὸ σῶμα⁴⁾), ἐν δὲ εἶδος αὐτῆς, τὴν *σίχη*ν ἰνδικτιωνάλιαν (XIX, 2), ὡς ὑποκάμισον τῶν στρατιωτῶν⁵⁾).

Ὁ ἀείμνηστος Φαίδων Κουκουλὲς εἰς σύντομον πραγματείαν του περὶ τοῦ ἐνδύματος σφικτουρίου δέχεται, στηριζόμενος εἰς τὴν ὡς ἄνω ἐρμηνείαν τοῦ λατιν. γλωσσαρίου ἐν λ. *strictoria*, ὅτι τὸ «*strictorium (vestis strictoria)* ἦτο ὃ τι οἱ Βυζαντινοὶ ἔλεγον σφικτούριον» καὶ πιστεύει ὅτι ἦτο τοῦτο «φόρεμα στενῶς εἰς τὸ σῶμα προσαρμοζόμενον ὑπὸ τὸ ἐπανοφώριον φερόμενον⁶⁾». Δηλαδή ὁ Κουκουλὲς συμφωνεῖ ἔνταῦθα καὶ διὰ τὸ *strictorium* πρὸς τὴν ἀνωτέρω γνώμην τοῦ Blümner, ὅστις ὅμως πολὺ βραδύτερον μετὰ τὴν μελέτην του ταύτην ἐπὶ τοῦ ἐδίκτου τοῦ Διοκλητιανοῦ ὑποστηρίζει ἀκριβέστερον εἰς τὸ ἐκδοθὲν ἐκτενὲς ἔργον του περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν Ρωμαίων ὅτι κατὰ τοὺς ἐσχάτους αὐτοκρατορικοὺς χρόνους, ἦτοι περὶ τοὺς χρόνους τοῦ Διοκλητιανοῦ, τὸ *strictorium* κατεσκευάζετο ἐκ λινοῦ ὑφάσματος καὶ εἶχε χειρίδας, προσηρομόζετο δὲ ἀκριβῶς εἰς τὸ σῶμα καὶ ἐφορεῖτο ὡς ἐσωτερικὸς χιτῶν, ὑποκάμισον⁷⁾). Ἐπὶ τούτου ἐφέρετο ἐξωτερικῶς ἕτερος χιτῶν, περὶ τοῦ ὁποίου κάμνομεν λόγον κατωτέρω, τὸ *κολόβιον* ἢ ἡ δαλματική⁸⁾).

Αἱ παρατεθεῖσαι καὶ συζητηθεῖσαι ἀνωτέρω μαρτυρίαι καὶ γινῶμαι περὶ τοῦ στιχαρίου πείθουν, νομίζω, ἐπαρκῶς ὅτι τὸ ἔνδυμα τοῦτο κατὰ τὴν α' βυζαντινὴν περίοδον ἦτο χιτῶν ποδήρης, ὃ ὁποῖος ὑπὸ μὲν τοῦ λαοῦ ἐφορεῖτο μὲ στενάς χειρίδας ὡς ἐσωτερικὸς χιτῶν, ὑποκάμισον, ὑπὸ δὲ τῶν μοναχῶν καὶ τοῦ κλήρου, πιθανὸν μὲ πλατυτέρας χειρίδας, ὡς ἐξωτερικὸς χιτῶν μὲ τὸ ὄνομα *καμίσιον*. Ταῦτα

¹⁾ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου, Ἐνθ' ἀν., τόμ. II, σ. 477. Βλ. καὶ Π. Κομνηνόν Ἐνθ' ἀν., σ. 505 - 506, ὅστις ὑποστηρίζει ὅτι ἡ λέξις *στιχάριον* προέρχεται ἐκ τῆς λατινικῆς.

²⁾ Gloss. Latina II, 1926, σ. 273, ἀρ. 86.

³⁾ Mommsen - Blümner, Ed. Diocl., σ. 24 - 25, 35.

⁴⁾ Ἐνθ' ἀν., σ. 115.

⁵⁾ Αὐτόθι, σ. 149.

⁶⁾ Κουκουλὲς, Β.Β.Π. σ. 294.

⁷⁾ Blümner, R. P., σ. 208 - 209.

⁸⁾ Ἐνθ' ἀν.

βεβαίως ἴσχυον διὰ τοὺς φοροῦντας δύο χιτῶνας, διότι ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι οὐχὶ ὀλίγοι, οἱ πτωχότεροι, οἵτινες ἔφερον μόνον ἓνα χιτῶνα, δηλαδή ἦσαν μονοχίτωνες¹⁾.

Τὸ ὡς ἄνω ὄνομα καμίσιον, πιστεύω ὅτι θὰ ἐπεβλήθη ἀπὸ τοῦ 4ου αἰῶνος διὰ τὸν χιτῶνα τοῦ καθ' ἡμέραν βίου τοῦ κλήρου καὶ τῶν μοναχῶν, ἀφοῦ ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τούτων φαίνεται ὅτι τὸ ὄνομα στιχάριον ἤρχισε πλέον νὰ ἐπικρατῇ παρ' αὐτοῖς πρὸς δήλωσιν εἰδικῶς τοῦ λειτουργικοῦ χιτῶνος²⁾, ἐνῶ ὁ λαὸς θὰ ἐξηκολούθει ἔτι νὰ καλῇ τὸν χιτῶνα τοῦτον μὲ τὸ ὄνομα στιχάριον.

Μετὰ τὴν οὕτω ὑπὸ τῶν μοναχῶν καὶ τοῦ κλήρου εἰσαγωγὴν τοῦ ὀνόματος καμίσιον διὰ τὸν καθ' ἡμέραν φερόμενον ὑπ' αὐτῶν χιτῶνα, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸν λειτουργικόν, τὸ στιχάριον, εἶτα μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου τὸ φερόμενον παρ' αὐτῶν ἐσωτερικῶς χιτώνιον θὰ ἐκλήθη ὑποκάμισον. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ὄνομα, ὡς θὰ γίνῃ λόγος καὶ κατωτέρω, ἤρχισε κατόπιν ἐκ τοῦ κλήρου καὶ τῶν μοναχῶν νὰ διαδίδεται καὶ εἰς τὸν λαόν, ὑπάρχον ἐν χρήσει καὶ μέχρι τῆς σήμερον, πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ ὀνόματος στιχάριον, ἀφοῦ, ὡς ἐλέχθη, τὸ ὄνομα τοῦτο ἐχρησιμοποιεῖτο εἰδικῶς διὰ τὸν χιτῶνα κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν λειτουργίαν.

β') Καμίσιον.

Τὸ καμίσιον ἀπαντᾷ εἰς τὴν Δύσιν ἀπὸ τοῦ 4ου αἰῶνος ὡς ἐσωτερικὸς χιτών (tunica subucula vestis interior), κατεσκευασμένος ἐκ λινοῦ ὑφάσματος³⁾. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους φαίνεται ὅτι θὰ ἦτο τὸ ἔνδυμα τοῦτο διαδεδομένον καὶ εἰς τὸ Ἰλλυρικὸν καὶ μάλιστα εἰς τὴν Πελοπόννησον μὲ γνωστὸν εἰς ἡμᾶς κέντρον ἐμπορίας του τὴν Κόρινθον. Οὕτως εἰς χριστιανικὴν ἐπιγραφὴν τοῦ τέλους τοῦ 4ου αἰῶνος ἐκ τῆς πόλεως ταύτης ἀναφέρεται τις «καμισογοραστής»⁴⁾, ἦτοι ἀγοραστής χιτώνων, ἐπομένως ἔμπορος, καμίσων ἢ καμισίων.

Ὁ Ν. Βέης (Bees), ἐπανεκδίδων τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην, θεωρεῖ οὐχὶ ὀρθῶς τὸ κάμισον ὡς ἐπανοφόριον (Oberkleid)⁵⁾.

¹⁾ Παλλαδίου, Λαυσ. ἱστορ. *Migne*, 34, 1220 Α. Βίος ἀγ. Φιλαρέτου (ἐνθ' ἀν., σ. 131).

²⁾ Ἀναφέρεται ἐνταῦθα πτωχὸς ὅστις «μονοχίτων ὑπῆρχεν» κλπ.

³⁾ Π. Κομνηνοῦ, Στιχάριον. Ἐκκλησ. Ἀλήθεια ΚΓ' (1903) σ. 529 - 530.

⁴⁾ Βλ. *Du Cange*, Gloss. med. et inf. latin, II, ἐν λ. *camisa* (ὅπου καὶ μαρτυρίαι) *Mau*, *Camisia*, (*Pauly - Wissowa*, R. E., III, 1433). *Blümner*, R. P., σ. 208 σημ. 14.

⁵⁾ *Corpus der griechisch-christlichen Inschriften von Hellas*. Band. I. Die griechisch-christlichen Inschriften des Peloponnes, herausgegeben von Nikos A. Bees (Βέης). Lieferung 1, Isthmos - Korinthos. Athen 1941, σ. 60 - 64, ἀρ. 31. Τὴν λέξιν ταύτην ὡς «καμισογοραστής» γνωρίζομεν καὶ ἐξ ἐτέρας βυζαντινῆς ἐπιγραφῆς, μὴ χρονολογημένης, ἀπὸ τοὺς Κάτω Κλεινοὺς Φλωρίνης. *Μιχ. Γκητάκου*, Ἀνέκδοτοι ἐπιγραφαὶ καὶ χαράγματα ἐκ βυζαντινῶν καὶ μεταβυζ. μνημείων τῆς Ἑλλάδος, Ἐν Ἀθήναις 1957, σ. 82 ἀρ. 74.

⁶⁾ *Corpus der griech. - christl. Inschriften*, ἐνθ' ἀν., σ. 63.

Περὶ τοῦ καμίσου ἢ καμισίου ὡς χιτῶνος μαρτυρεῖ ἐκ τοῦ τόπου τούτου, τῆς Κορίνθου, καὶ ὁ ἐπίσκοπος Ἐλενοπόλεως Παλλάδιος, γράψας περὶ τὸ 420, ἀντλῶν ὅμως ἐκ πηγῆς πιθανὸν τῶν ἀρχῶν τοῦ 4^{ου} αἰῶνος. Λέγει οὗτος ὅτι εἰς τὴν Κόρινθον κατὰ τοὺς χρόνους τῶν διωγμῶν κατὰ τῶν Χριστιανῶν, παρθένος τις χριστιανή, λίαν εὐειδής, εἶχεν ἐγκλεισθῆ ὑπὸ τῶν εἰδωλολατρῶν πρὸς τιμωρίαν της εἰς πορνεῖον καὶ ὅτι ἐσώθη ἐκεῖθεν ὑπὸ τινος μαγιστριανοῦ, ὅστις, εἰσελθὼν «εἰς τὸν ἀπόκρυφον οἶκον, λέγει αὐτῇ. Ἀνάστα, σῶσον σεαυτήν. Καὶ ἐκδύσας αὐτὴν τὰ ἱμάτια καὶ τῇ ἑαυτοῦ ἐσθῆτι μεταμφιάσας αὐτήν, τοῖς τε καμισίοις καὶ τῇ χλαμύδι καὶ τοῖς ἀνδρείοις πᾶσιν, λέγει αὐτῇ· τῷ ἄκρῳ τῆς χλαμύδος περικαλυψαμένη, ἔξελθε»¹⁾).

Ἡ παρθένος ἐνταῦθα ἐνδύεται «τοῖς καμισίοις καὶ τῇ χλαμύδι», δηλαδή διὰ περισσοτέρων τοῦ ἐνὸς καμισίων καὶ μὲ τὴν χλαμύδα ἐξωτερικῶς. Τὰ καμίσια ταῦτα θὰ ἦσαν δύο· τὸ ἐσωτερικόν, ἀμέσως ἐπὶ τοῦ σώματος φορούμενον, καὶ τὸ ἐξωτερικόν²⁾).

Μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο, κάμισον ἢ καμισιον, θὰ ἐκαλεῖτο εἰς τὸ Ἰλλυρικόν κατὰ τὸν 4^{ον} αἰῶνα ὁ ἐσωτερικὸς χιτῶν, ὅστις εἰς τὴν Ἀνατολήν (Μ. Ἀσίαν, Συρίαν, Παλαιστίνην καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον) ἐφέρετο μὲ τὸ ὄνομα στιχάριον.

Τὸ ὄνομα τοῦτο, καμισιον ἢ κάμισον, πιστεύω ὅτι παρελήφθη ἀργότερον ὑπὸ τῶν μοναχῶν τῆς Μ. Ἀσίας, Συρίας, Παλαιστίνης καὶ Αἰγύπτου διὰ τὸν ἐξωτερικὸν αὐτῶν χιτῶνα. Οὕτω ὁ Ἰωάννης Μόσχος λέγει περὶ τινος Θεοδοσίου, ἀββᾶ εἰς Παλαιστίνην, εἰς τὸν ὁποῖον μὴ ἔχοντα «ἱμάτιον ἐν τῷ χειμῶνι φορέσαι, ἠγόρασεν (= ὁ ἠγούμενος Ἀβράμιος) αὐτῷ καμισιον. Καὶ δὴ ὡς ἐφόρει αὐτῷ ἐν μιᾷ καὶ καθεύδει»³⁾. Ἄλλος μοναχὸς ἀναφέρεται ἐν Ρώμῃ, ὅτι ἔχων ἀδελφὸν κοσμικόν, «ἤτησεν αὐτὸν λέγων· καμισιον οὐκ ἔχω· ἀλλὰ ποιήσον ἀγάπην, ἀγόρασόν μοι»⁴⁾.

¹⁾ Παλλάδιου, Λαυσ. ἱστορία. *Migne*, 34, 1252.

²⁾ Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἦτο ἐν χρήσει παρὰ τῷ κλήρῳ καὶ τοῖς μοναχοῖς εἰς Μ. Ἀσίαν, ἀναφέρεται δὲ καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον, τὸ κάμασον. (Διαθήκη Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. *Migne*, 37, 393 B. Εἰς τὸν Εὐάγριον τὸν διάκονον «βούλομαι δοθῆναι κάμασον ἐν, στιχάριον ἐν, πάλλια β.» κ. ἄ. Βλ. μαρτυρίας ἐκ παπύρων εἰς *Fr. Preisigke*, *Wörterbuch der griech. Papyrusurkunden* ἐν λ. καμισιον καὶ κάμισον.

Τὸ ἐνδυμα τοῦτο θεωρεῖ ὁ Σοφοκλῆς εἰς τὸ Λεξικόν του τῆς ρωμαϊκῆς καὶ τῆς βυζαντινῆς περιόδου ὡς ἐξωτερικὸν ἐνδυμα, πιθανῶς τὸ αὐτὸ μὲ τὸ καμισιον, ὁ δὲ *Preisigke* ὡς ὑποκάμισον (βλ. *Fr. Preisigke*, ἐνθ' ἄν.). Πιστεύω ὅτι εἶναι ὀρθοτέρα ἡ γνώμη τοῦ Φαίδ. Κουκουλέ, ὑποστηρίξαντος ὅτι τὸ κάμασον ἦτο ἐπανωφόριον (B.B.P. 6, σ. 285-286.). Βλ. καὶ *Ioann. Meursii*, *Gloss. Graecobarbarum*, editio altera, 1614, ἐν λ. κάματος. Καὶ ὁ *Orpenheim* ἐπίσης, κάμωνων λόγον (σ. 117) περὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Μόσχου (*Migne*, 87, 2987 BC) ἀναφερομένου μοναχικοῦ καμασίου, δέχεται τοῦτο ὡς εἶδος σάγου, χλαμύδος.

³⁾ *Migne*, 87, 2917 D.

⁴⁾ Ἐνθ, ἄν. στ. 3072 A.

Εἰς τὴν διήγησιν (7 αἰ.) τῶν θαυμάτων τοῦ Ἁγίου Ἀρτεμίου εἰς Κωνσταντινούπολιν λέγεται περὶ τῆς κλοπῆς τῶν ἐνδυμάτων τινὸς καὶ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν κλεπτῶν, ὅτε ὁ συληθεὶς «ἔλαβεν αὐτοῦ τὰ ἱμάτια ἅπαντα ἄνευ καμισίου καὶ βρακίου ἅτινα ὁ εἷς τῶν συλησάντων ἐφόρει καὶ παρέασεν αὐτὰ συμπαθήσας, ἵνα μὴ ὀλόγυμνος μείνη¹⁾. Ἡ διατύπωσις τοῦ κειμένου ἐνταῦθα δὲν ἐπιτρέπει εἰς ἡμᾶς εἰκασίαν περὶ τοῦ ἐὰν πρόκειται ἐνταῦθα δι' ἐξωτερικὸν ἢ μὴ χιτῶνα²⁾.

Εἰς παρατιθέμενον κατωτέρω χωρίον ἐκ τοῦ Λειμωναρίου τοῦ Ἰωάννου Μόσχου ἀναφέρονται τὸ ὑποκάμισον καὶ τὸ καμίσιον φορούμενα ὑπὸ τινος κομμερκιαρίου τῆς Τύρου³⁾. Ἡ μαρτυρία αὕτη δεικνύει ὅτι εἰς τὴν Συρίαν, ἤδη κατὰ τὸν ἕβδομον αἰῶνα, τὸ καμίσιον διεστέλλετο ὡς ἐξωτερικὸς χιτῶν ἀπὸ τὸ ὑποκάμισον.

Περὶ τοῦ καμισίου ὡς ἐξωτερικοῦ χιτῶνος ἀναφέρουν ἔτι καὶ μεταγενέστεραι πηγαί. Οὕτω ἐπὶ παραδ. ὁ Ἀρέθας, μητροπολίτης Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας (ἀρχ. 10 αἰ.), εἰς σχόλιόν του εἰς τὸν Κλήμεντα Ἀλεξανδρείας (Παιδαγωγὸς II, 10, 114, 1 (I, σ. 225, 26 Stähli.) λέγει «ἀπὸ τραχήλου γὰρ μέχρι ποδῶν αἱ παλαιαὶ γυναῖκες τὴν πορφύραν τοῖς ἐμπροσθίοις μέρεσι τῶν ἱματίων ἐνύφαινον ἅτε ταινίαν (ὃ νῦν ἐστὶν ἰδεῖν ἐπὶ τῶν λεγομένων καμισίων τῶν κουβικουλαρίων), ὥστε ὁ τὴν πορφύραν σπεύδων ἰδεῖν τοῦ γυναικείου ἱματίου, ἐπὶ τὸ πρόσωπον τῆς φορούσης τὰς ὄψεις ἀπήρειδεν»⁴⁾. καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος (Περὶ βασιλ. τάξ. I, σ. 81, στ. 12. Βόννης) «οἱ δὲ σπαθαροκουβικουλάριοι ἀπὸ καμισίου φοροῦντες τὰ σπαθία», ἦτοι ἐκ τοῦ καμισίου. Τέλος καὶ ὁ Συμεὼν Θεσσαλονίκης (15 αἰ.) ἐν τῷ ἔργῳ του περὶ τῶν ἱερῶν χειροτονιῶν ἀναφέρει ὅτι «ἴδιον δὲ τῆς τάξεως αὐτοῦ ὁ ἀναγνώστης κέκτηται ἐνδυμα, τὸ καλούμενον καμίσιον· ὅπερ ἢ κατὰ τὸν τύπον φαινολίου ἐστὶ μικροῦ ἢ στιχάριον ἐκ λίνου τὴν ἀπαρχὴν τῆς ἱερωσύνης δηλοῦν διὸ καὶ μικρὸν ἐστὶ...»⁵⁾.

Ὁ Du Cange εἰς τὸ ἐλληνικὸν γλωσσάριόν του εἰς τὴν λ. κάμισον δέχεται

¹⁾ Ἀ. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, *Varia graeca sacra*. Πετρούπολις 1909, σ. 23, στ. 23 κ.έ

²⁾ Ἡ λέξις καμίσι, σωθεῖσα μέχρι τῆς σήμερον εἰς τὸν ἑλληνισμὸν ἐκ Πόντου τῆς Μ. Ἀσίας, χρησιμοποιεῖται ὡς ὄνομα ὑποκαμισίου, φθάνοντος μέχρι τῶν μηρῶν. (Ἀρχεῖον Πόντου, τόμ. 6 (1934) σ. 173· τόμ. 13 (1948) σ. 166· τόμ. 15 (1950) σ. 225).

³⁾ Βλ. κατωτ., σ. 15.

⁴⁾ Σωκρ. Β. Κουγέα, Αἱ ἐν τοῖς σχολίοις τοῦ Ἀρέθα λαογραφικαὶ εἰδήσεις. Λαογρ. 4 (1912-13), σ. 253.

⁵⁾ *Migne*, 155, 396 B. Τὸ καμίσιον ὡς στιχάριον, χιτῶνα, εἰς εἰκόνα ἐκ τοῦ 16ου αἰῶνος βλέπε εἰς Ἀν. Ὁρλάνδου, Ἡ ἐπὶ τῆς Πίνδου I. Μονὴ Κορώνης. Ἐπετ. Ἐταιρ. Βυζ. Σπουδ. 15 (1939), σ. 409.

ὡσαύτως τὸ *καμίσιον* ὡς ἔξωτερικὸν χιτῶνα, βραχὺν μέχρι τῶν γονάτων διήκοντα, ὑπ' αὐτὸν δὲ ὡς ἔσωτερικὸν χιτῶνα, ἔσωφόριον, τὸ *ὑποκάμισον*, φθάνον μέχρι τῶν ποδῶν κάτω ἢ καὶ τῶν σφυρῶν.

Τοῦ *ὑποκάμισου* τούτου, δηλαδή τοῦ ὑπὸ τὸ *κάμισον* ἢ τὸ *καμίσιον* χιτῶνος¹⁾, γνωρίζω μαρτυρίας ἀπὸ τοῦ 7^{ου} αἰῶνος καὶ κατόπιν ἐκ πηγῶν ἀγιολογικῶν. Οὕτως ὁ Ἰωάννης Μόσχος († 620) ἀναφέρει περὶ τοῦ κομμερκιαρίου τῆς πόλεως Τύρου, ὅστις λέγει ὅτι ἔνεκα κατηγοριῶν κατ' αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα διὰ καταχρήσεις του ὁ βασιλεὺς πέμπει «καὶ διαρπάζει τὴν οἰκίαν μου καὶ ἀπὸ *ὑποκάμισου*²⁾ (= ἄνευ *ὑποκάμισου*) ἀνασπᾷ με ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ δίδωσί με εἰς δεσμωτήριον καὶ ποιῶ ἱκανὸν χρόνον μετὰ τοῦ παλαιοῦ *καμισίου*»³⁾.

Εἰς τὸν βίον τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος (7 αἰ.) λέγεται ὅτι «ἐὰν σκοπῇ τοῦ δοῦναι τοῖς πτωχοῖς, δύναται τις καλοθελῶς ἀποδῦσαι τοὺς πλουσίους καὶ αὐτὸ τὸ *ὑποκάμισον* αὐτῶν, οὐχ ἁμαρτάνει καὶ μάλιστα, ἐὰν εἰσὶν ἄσπλαγχοί τινες καὶ σκνιφοί⁴⁾».

Ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας τῆς λέξεως *ὑποκάμισον* γίνεται μνεία τὸ πρῶτον, ὅσον γνωρίζω, εἰς τὸν βίον τοῦ ὁσίου Φιλαρέτου (8 αἰ.) ἐξ Ἀμνίας τῆς Παφλαγονίας. Ὁ φιλόανθρωπος οὗτος ἀνὴρ, συναντήσας ἡμέραν τινὰ πτωχόν, ἀπεδύθη ὃν ἐφόρει χιτῶνα καὶ τὸν ἔδωκεν εἰς τὸν πτωχόν. Ὅτε μετ' ὀλίγον ἐπέστρεψεν οὗτος εἰς τὸν οἶκόν του καὶ εἶδεν αὐτὸν ἢ σύζυγός του «ἀπὸ *ὑποκάμισου*⁵⁾ (= ἄνευ *ὑποκάμισου*) ὄντα αὐτόν, εἶπεν πρὸς αὐτόν. Κύριέ μου, ποῦ ἐστὶν ὁ χιτῶν σου, μὴ καὶ τοῦτον πτωχοῖς δέδωκας; ... μὴ φέρουσα θεωρεῖν τὸν ἄνδρα γυμνόν, ἐκβαλοῦσα τὸ ἴδιον στιχάριον, συνέκοψεν ἀνδρῶν καὶ δέδωκε τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς»⁶⁾.

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο ἔχομεν παράλληλον χρῆσιν καὶ τῶν δύο ὀνομάτων τοῦ ἐσωτερικοῦ χιτῶνος, ἦτοι τοῦ στιχαρίου καὶ τοῦ *ὑποκάμισου*. Ἡ χρῆσις αὕτη ἐμφαίνει ὅτι κατὰ τὸν ὄγδοον αἰῶνα δὲν θὰ εἶχεν ἀκόμη εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν ἐπικρατήσει τελείως τὸ ὄνομα *ὑποκάμισον*. Ἀπὸ τῶν χρόνων ὅμως τούτων καὶ κατόπιν

1) Ἡ λέξις σύνθετος ἐκ τῆς προθ. ὑπὸ + *καμίσιον* ἢ *κάμισον* βλ. Ἄδ. Κοραῆν εἰς Ἄτακτα 1, σ. 53.

2) Περὶ τῆς χρήσεως τῆς προθέσεως ἀπὸ μὲ τὴν ἔννοιαν τῆς στερήσεως, βλ. Κωνστ. Ἰ. Ἀμάντου, Ἡ πρόθεσις ἀπὸ ἐν τῇ Νέᾳ Ἑλληνικῇ. Λεξικογρ. Ἀρχεῖον 5 (1920), σ. 136-137.

3) *Migne*, 87, 3064 A.

4) *Λεοντίου*, ἐπισκόπου Νεαπόλεως Κύπρου, Βίος τοῦ ἐν ἀγίοις Πατριάρχου καὶ Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος (ἔκδ. H. Gelzer, σ. 40, 8).

5) Βλ. ἄνωτ., σημ. 2.

6) Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ἁγίου Φιλαρέτου τοῦ ἐλεήμονος (ἔκδ. M. H. Fourmy et M. Leroy). *Byzantion* 9 (1934), σ. 135, στ. 14-23.

γενικεύεται ἢ χρῆσις τοῦ ὀνόματος τούτου εἰς τὸν βυζαντινὸν κόσμον¹⁾, εἰς τὴν ἐπίδοσιν δὲ ταύτην θὰ συνετέλεσεν, ὡς ἐλέχθη ἄνωτέρω, ἡ καθιέρωσις τῆς λέξεως *στιχάριον* πρὸς δήλωσιν τοῦ λειτουργικοῦ χιτῶνος.

Β') ΚΟΛΟΒΙΟΝ - ΛΕΒΙΤΩΝ

Ἡ λέξις *κολόβιον* ἀπαντᾷ ὡς ὄνομα ἐνδύματος διαδεδομένη ἀπὸ τοῦ 3^{ου} αἰῶνος πρῶτον εἰς κείμενα ἐκ παπύρων ἔνθα ἀναφέρονται «κολόβια λευκά, ἰδιόχρωμα, τριβακά· κολόβιον ὀστρίνον, κολόβιν δίσημον· κολόβιν τριβακόν· κολόβιον λινούν γυναικῖον ψευδοπορφυρον»²⁾ κ. ἄ.

Εἰς τὸ ἀγορανομικὸν Διάταγμα τοῦ Διοκλητιανοῦ τοῦ ἔτους 301 ἐπεξηγεῖται ὅτι τὸ ἐνδυμα τοῦτο ἦτο ἡ δαλματικὴ διὰ τοὺς ἄνδρας· «*δαλματικῶν ἀνδρῶν ἦτοι κολοβίων*»· «*δελματικῶν ἀνδρείων ἦτοι κολοβίων*» (κεφ. XXVI, 39, 49, 59, 72)³⁾. Εἰς τὸν βίον ἔτι τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης Σιλβέστρου (4 αἰ.) λέγεται ὅτι, ἐνῶ εἶχε μόλις ἀνέλθει εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον ὁ Σίλβεστρος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πάπα Μιλτιάδου, ὁ Εὐφρόσυνος, ἐπίσκοπος Παμφυλίας, ἐλθὼν τότε εἰς Ρώμην, ὅτε «τὰ μυστήρια τοῦ δεσπότη ἐπετέλει, λέγω δὴ τὴν ἀναίμακτον θυσίαν, *κολόβιον* ἐν εἶχεν, ὅπερ τοῦ μεγάλου ἀποστόλου καὶ ἀδελφοῦ τοῦ Κυρίου Ἰακώβου ἔλεγεν εἶναι. Τοῦτο ἐνδιδυσκόμενος τὴν ἁγίαν, καθὼς προέφη, προσφορὰν ἐξεπλήρου· χρῆσαι λέγων τὸν ἱερωμένον καὶ μέλλοντα θυσίαν τῷ θεῷ τοιαύτην προσκομίζειν, μὴ μόνον τὴν ψυχὴν σὺν τῷ σώματι καθαρὰν ἔχειν· ἀλλὰ γε καὶ τὴν ἐσθῆτα λευκὴν περιβεβλησθαι Ἐντεῦθεν οἱ ἱερεῖς τῶν Ρωμαίων μέχρι τοῖς δεῦρο τοῖς *κολοβίοις* κέχρηται· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ τῶν βραχιόνων γυμνὸν ἐψέγετο, δαλματικά μανικεῖλια μᾶλλον συνέβη αὐτὰ ὀνομασθῆναι, εἶπερ κολόβια»⁴⁾. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ βίου τούτου συνδέει ὁμοίως τὸ κολόβιον πρὸς τὴν δαλματικὴν, ὁμιλεῖ δὲ περὶ αὐτοῦ ὡς λειτουργικοῦ ἀμφίου, τοῦ ὁποίου τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὸν ρωμαϊκὸν κληρὸν ἀνάγει εἰς τὸν ἐκ τῆς Παμφυλίας τῆς Μ. Ἀσίας ἐπίσκοπον Εὐφρόσυνον.

Ὡς εἶδος δαλματικῆς χαρακτηρίζει τὸ κολόβιον, τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ καὶ ὑπὸ τὸν τύπον *κολοβίων*, ὁ Ἐπιφάνιος (δεύτερον ἡμισυ τοῦ τετάρτου αἰῶνος) εἰς τὸ

¹⁾ Βλ. μαρτυρίας παρὰ Φαίδ. Κουκουλέ, Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου τὰ λαογραφικά, τόμ. Α', Ἀθῆναι 1950, σ. 104-106.

²⁾ Βλ. *Bern P. Grenfell and Arth. S. Hunt, The Oxyrhynchus Papyri. Part I, 1898, ἀρ. 109, στ. 3-5. VII, 1910, ἀρ. 1021 στ. 6, 16· ἀρ. 1051 στ. 4-5, 8-9, 14-15.*

³⁾ *Mommsen - Blümner, Ed. Diocl., σ. 40-41.*

⁴⁾ Βίος τοῦ μακαρίου Σιλβέστρου ἐπισκόπου Ρώμης τῆς μεγάλης (ἔκδ. ὑπὸ Fr. Combes, Parisiis, 1659, σ. 265-66).

κατὰ πασῶν τῶν αἰρέσεων ἔργον του· «καὶ δαλματικὰς εἴτ' οὖν κολοβίωνας ἐκ πλατυσῆμων διὰ πορφύρας ἀλουρογοῦφεις κατεσκευασμένας»¹⁾).

Ἡ δαλματικὴ (δελματικὴ καὶ δελματῖκιν), ἐμφανισθεῖσα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀντωνίνων²⁾, ἦτο εἶδος χιτῶνος διὰ τοὺς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας. Αὕτη ἐφέρετο ἀντὶ τοῦ ἱματίου ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ χιτῶνος καὶ διεκρίνετο ἀπ' αὐτοῦ ἐκ τοῦ ὅτι ἦτο πάντοτε ποδήρης μὲ τὰς χειρίδας αὐτῆς πλατυτέρας καὶ βραχυτέρας, τὴν πολυτιμότεραν διακόσμησιν, πρὸς δὲ ὅτι δὲν συνεκρατεῖτο μὲ ζώνην³⁾).

Εἶδος τῆς δαλματικῆς ταύτης ἦτο τὸ κολόβιον, κατασκευαζόμενον ἐκ λινοῦ ὑφάσματος⁴⁾).

Τὸ κολόβιον τοῦτο ἦτο κατὰ τὸν 3ον αἰῶνα καὶ ἀρχομένου τοῦ 4ου εὐρέως διαδεδομένον εἰς τὴν Ἀνατολὴν (Αἴγυπτον, Συρίαν καὶ Μικρὰν Ἀσίαν), ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς μνείας αὐτοῦ εἰς κείμενα ἐκ παπύρων τῆς περιόδου ταύτης⁵⁾ καὶ μάλιστα εἰς τὸ ὡς ἀνωτέρω Διάταγμα τοῦ Διοκλητιανοῦ⁶⁾. Τὸ ἔνδυμα τοῦτο κατεσκευάζετο ἐκ λίνου⁷⁾, μετάξης⁸⁾ καὶ ἐρίου⁹⁾, βραδύτερον δὲ παρὰ τοῖς μοναχοῖς καὶ ἐξ

1) Ἐπιφανίου, Ἀγκυρωτὸς καὶ Πανάριον (ἐκδ. K. Holl, τόμ. I, 1915, σ. 209, στ. 15-16).

2) Βλ. *Mommsen-Blümner*, Ed. Diocl., σ. 149. *Blümner*, R. P., σ. 208. *Joseph Wilpert*, Die christliche Gewandung in den ersten Jahrhunderten. Köln 1898, σ. 20-21. *Σωτηρίου*, σ. 242. Ἀποστολάκι, σ. 53. *Oppenheim*, σ. 102.

3) *H. Leclercq*, Dalmatique. (*Cabrol-Leclercq*, Dictionn. d'Arch. Chrét. et de Liturgie, τόμ. 4, 1920, στ. 118). *Σωτηρίου*, Ἐνθ' ἄν.

4) *Mau*, Colobium ἐν *Pauly-Wissowa*, R. E. IV, 483. *Blümner*, R. P., σ. 208. *Σωτηρίου*, σελ. 242, 361. Ἀποστολάκι, σ. 53.

5) Βλ. παρὰ *Ernst Kornemann und Paul M. Meyer*, Griechische Papyri im Museum des Oberhessischen Geschichtsvereins zu Giessen. Bd. I, Heft III, Leipzig u. Berlin 1910-1912, σ. 105.

6) *Mommsen-Blümner*, Ed. Diocl. XXVI, 34-74 (σ. 40-41 καὶ 169 ἐξ.). Πρβλ. καὶ *H. Leclercq*, Ἐνθ' ἄν., στ. 111. *Oppenheim*, σ. 60.

7) *B. P. Grenfell and A. S. Hunt*, Ἐνθ' ἄν., ἀρ. 1051, στ. 8-9. *Mommsen-Blümner*, Ἐνθ' ἄν., σ. 40-41 καὶ σ. 170. Βίος ἁγ. Παχουμίου (4 αἰ.). AS Martii (Παράρτ., σ. 37* C, 41* A). Μαρτύριον ἁγ. Πέτρου ἐπισκ. Ἀλεξανδρείας (†311). *J. Viteau*, Passions des Saints Écaterine et Pierre d'Alexandrie, Barbara et Anysia, Paris 1897, σ. 71. Παλλαδίου ἐπισκ. Ἐλενοπόλεως, Λαυσαϊκὴ ἱστορία, *Migne*, 34, 1099 D «λεβιτῶνας λινούς». Βλ. καὶ *Blümner*, R. P., σ. 208. *Σωτηρίου*, σ. 242.

8) *Mommsen-Blümner*, Ed. Diocl., XIX, 14 d (σ. 35). XXII, 12.

9) *Mommsen-Blümner*, Ed. Diocl. XIX, 8 (σ. 35) δελματικομαφέριον ἐξ ἐρίων. Συμεῶνος τοῦ μεταφραστοῦ, Βίος ὁσ. Ἰωαννικίου, *Migne*, 116, 45B. Μαρτύριον ἁγ. Ἡσυχίου. *H. Delahaye*, Synax. Eccl. Constantinopolitanae, σ. 505 στ. 10 ἐξ., σ. 671 στ. 52 «ἐνδυθῆναι δὲ κολόβιον ἐξ ἐρίου». Βλ. καὶ *Σωτηρίου*, σ. 242.

εὐτελεστέρων ὑφαντικῶν ὑλῶν, ἤτοι ἐκ σειρᾶς¹⁾, σιβίνου²⁾ καὶ τέλος ἐκ δερμάτων³⁾.

Τὸ λινοῦν κολόβιον, εἰς εὐρείαν χρῆσιν, ὡς ἐλέχθη, κατὰ τὸν 4^{ον} αἰῶνα εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἀπετέλει φόρεμα οὐ μόνον κοσμικόν, ἀλλὰ καὶ τοῦ κλήρου καὶ τῶν μοναχῶν μὲ διαφορὰς τινάς.

Οἱ μοναχοὶ τῆς Αἰγύπτου ἐφόρουν τὸ κολόβιον τοῦτο ὑπὸ τὰ ὀνόματα *λεβίτων*, *λεβιτῶν* καὶ *λεβιτωνάριον*. Οὕτως εἰς τὸν εἰς ἔρημον τῆς Θηβαΐδος διαμένοντα ἄββᾶν Ἀπολλῶ, «τὸ ἔνδυμα ἦν αὐτῷ ὁ *λεβιτῶν*, ὅπερ τινὲς κολόβιον προσαγορεύουσι»⁴⁾. Μὲ τὰ ὀνόματα ταῦτα ἀναφέρεται τὸ ἔνδυμα τοῦτο διὰ τοὺς μοναχοὺς τῆς Αἰγύπτου⁵⁾ καὶ εἰς τὸν βίον τοῦ ἁγ. Παχουμίου καὶ εἰς τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ⁶⁾, ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ Παλλαδίου ἐπισκόπου Ἐλενοπόλεως.

Εἰς τὸν μοναχικὸν κόσμον τῆς Παλαιστίνης ἐχρησιμοποιεῖτο τοῦτο μὲ τὸ κοινὸν ὄνομα *κολόβιον*. Οὕτως λέγεται εἰς τοὺς βίους τῶν ὁσίων Εὐθυμίου καὶ Γερασίμου, ἀκμασάντων τὸν 5^{ον} αἰῶνα καὶ ἀσκησάντων τὸν κατὰ Χριστὸν βίον των εἰς τὴν ἔρημον τοῦ Ἰορδάνου, ὅτι εἰς κοινόβιον ἐνταῦθα ὠρίζετο «μηδὲν τῆς ὕλης

1) Ἰωάννου Μόσχου, Λειμών. *Migne*, 87, 2949 c. Ἐν Φασιλαΐδι «μοναχὸς τις πάνυ ἀσκητικῆς φορῶν ἀπὸ σειρᾶς κολόβιον».

2) Ἐνθ' ἄν., στ. 2985 A «γέροντα φοροῦντα ἀπὸ σιβίνου κολόβιον».

3) Ἐνθ' ἄν., στ. 2985 C «ἐφόρουν δὲ κολόβια ἐκ δερμάτων βουβάλων».

4) Παλλαδίου, Λαυσαϊκὴ ἱστορία. *Migne* 34, 1138A. Πρβλ. καὶ παρὰ Φ. Κουκουλέ, Β.Β.Π., τόμ. 6, σ. 288.

5) AS Maii, τόμ. 3 (παράρτ. σ. 24* A «καὶ τῷ ἐνδύματι δὲ ἦσαν λίαν πτωχοί, ὥστε μὴ ταχέως ἄλλον λευίτωνα φορέσαι ἕως πλύνωσιν ὃν ἐφόρουν»· σ. 37* C «καὶ τὸ λευιτωνάριον αὐτοῦ εἰς κελλίον ἦν»· σ. 41* A «καὶ αὐταὶ αἱ μοναὶ ἦσαν ἐπαρκουῦσαι εἰς ἱμάτια ἔρεα καὶ στρώματα καὶ τὰ ἄλλα ὑφαίνουσαι καὶ ὠμόλινα νήθειν εἰς τοὺς λευιτῶνας»· σ. 43* A «τριχίνον ἱμάτιον ἔσωθεν τοῦ λευιτῶνος αὐτοῦ φορῶν κατὰ τὴν νύκτα»· σ. 51* B «ἓνα δὲ λευιτῶνα ἔσχεν ὃν ἐφόρει ὅτ' ἂν ἐμελλεν μεταλαμβάνειν τῶν θείων καὶ ἀχράντων μυστηρίων τοῦ Χριστοῦ»· σ. 54* XXIX, «μηδεὶς ἑαυτῷ κτήσεται μηδὲν... παρεκτὸς τοῦ ἐνδύματος, ἅπερ εἰσὶν δύο λευιτωνάρια...».

6) Παλλαδίου, Λαυσ. ἱστορία. *Migne* 34, 1099 D Οἱ μοναχοὶ ἐν Θηβαΐδι «φορεῖτῶσαν δὲ ἐν ταῖς νυξὶ λεβιτῶνας λινοῦς ἐζωσμένοι». Βλ. καὶ ἄλλας μαρτυρίας εἰς *Migne* 65, 432c. 449c. Πολὺ μεταγενεστέρως εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Συμεῶνος τοῦ Μεταφραστοῦ συγγραφέντα βίον τοῦ ὁσίου Ἰωαννικίου (†846), ἀσκήσαντος τὸν βίον εἰς τὸν Βιθυνικὸν Ὀλυμπον, ἀναφέρεται τὸ λεβιτωνάριον ὡς μοναχικὸν ἔνδυμα κοινῆς τότε χρήσεως· «χιτῶνα (λεβητωνάριον αὐτὸν οἶδεν ἢ ἐγγώριος γλῶττα καλεῖν, ἐκ τριχῶν δὲ αὐτῷ ἢ σύνθεσις)...» (*Migne*, 116, 45 A-B). Εἶναι πιθανὸν τὸ ἐνταῦθα ὄνομα λεβιτωνάριον νὰ εἰσήχθη καὶ διεδόθη εἰς τὴν μοναστικὴν περιοχὴν ταύτην ἐκ τοῦ γνωστοῦ ἀσκητικοῦ ἔργου «Λαυσαϊκὴ ἱστορία» τοῦ μικρασιάτου Παλλαδίου, ὅστις διετέλεσεν ἐπίσκοπος Ἐλενοπόλεως τῆς Βιθυνίας.

τοῦ κόσμου ἔχειν τινὰ εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ πλὴν τούτων τῶν ἀναγκαίων, ἐνὸς κολοβίου καὶ παλλίου καὶ κουκουλίου»¹⁾).

Τὸ κολόβιον ἐχρησιμοποιεῖτο ἀντιστοίχως καὶ ὑπὸ τοῦ κλήρου²⁾, ἀκόμη καὶ ὡς λειτουργικὸν ἔνδυμα. Οὕτω πλὴν τῆς παρατεθείσης ἀνωτέρω μαρτυρίας περὶ τοῦ Εὐφροσύνου ἐπισκόπου ἐκ Παμφυλίας, ὅστις ἔφερε κολόβιον κατὰ τὰς ἱερουργίας³⁾, ἀναφέρεται ὅτι καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὁ ἐπίσκοπος Πέτρος († 311) «σχῆμα ἐφόρει ἱεροπρεπὲς πάντοτε λευκὰ ἱμάτια· σιχάριον καὶ κολόβιον καὶ μαφόριον»⁴⁾. πρὸς δὲ ὅτι καὶ ὁ Ἄρειος ἐνταῦθα «ἡμιφόριον γὰρ... καὶ κολοβίωνα ἐνδιδυσκόμενος γλυκὺς ἦν τῇ προσηγορίᾳ»⁵⁾.

Τὸ κολόβιον οὕτω, κοσμικὸν κατ' ἀρχὰς ἔνδυμα, ἐφέρετο διαφέρον μόνον κατὰ τὸ χρῶμα⁶⁾, καὶ ὑπὸ τοῦ κλήρου καὶ τῶν μοναχῶν, συνεχίσθη δὲ ἡ χρῆσις του μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ μὲ διαφόρους μετασχηματισμοὺς εἰς τὴν μορφήν του κατὰ τὴν μέσσην καὶ τὴν ὑστέραν βυζαντινὴν περίοδον⁷⁾ καὶ κατόπιν μέχρι τῶν σημερινῶν χρόνων⁸⁾. Περὶ τῆς ἐξελιξέως του ὅμως κατὰ τοὺς μετὰ τὸν 8^{ον} αἰῶνα χρόνους δὲν θὰ γίνῃ ἐνταῦθα λόγος.

Περὶ τῆς ἀρχικῆς μορφῆς τοῦ κολοβίου εἶπομεν ἤδη ὅτι ἦτο τοῦτο δαλματικὴ λινῆ, ἡ ὁποία ἤδη ἀπὸ τῶν πρώτων αἰώνων ἐφορεῖτο καὶ ὑπὸ τῶν δύο φύλων. Οὕτω μαρτυρεῖται ἀπὸ τοῦ 3^{ου} αἰῶνος καὶ κολόβιον γυναικεῖον «κολόβιν γυναικῖον ψευδοπόρφυρον»⁹⁾ καὶ μεταγενεστέρως, τὸν 5^{ον} αἰ., ἀναφέρεται ὅτι κατὰ τὴν διάρκεια ἐμπρησμοῦ συμβάντος εἰς μονὴν τινα ἐν Κωνσταντινουπόλει, εἶδεν ὁ προστρέξας ἔπαρχος ὡς ἐν ὄραματι «μετὰ τοῦ προφήτου Ζαχαρίου γυναικάν τινα [= τὴν ὀσίαν Δομνίκη] παρασιτᾶσαν, φοροῦσαν κολόβιον, κατέναντι τοῦ εὐκτηρίου οἴκου», ἥτις ἀπεσόβει τὴν ὁρμὴν τοῦ πυρός¹⁰⁾.

¹⁾ Βίος καὶ ἀσκησις τοῦ ἁγ. Γερασίμου. (Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως, Ἀναλ. Ἱεροσολ. Σταχυολ., τόμ. 4, ἐν Πετροπόλει 1897, σ. 178, στ. 1-2). Βίος ὀσίου Εὐθυμίου (ἔκδ. Αὐγουστίνου μοναχοῦ). Νέα Σιών, τόμ. 12 (1912), σ. 565.

²⁾ Πρβλ. Σωτηρίου, σ. 361-62.

³⁾ Βίος Σιλβέστρου ἐπισκόπου Ρώμης (ἔκδ. ὑπὸ Fr. Combefis, Paris, 1659, σ. 265-66). Βλ. τὸ χωρίον ἀνωτ., σ. 16.

⁴⁾ J. Viteau, Ἐνθ' ἀν., σ. 81.

⁵⁾ Ἐπιφανίου, Πανάριον (ἔκδ. Karl Holl., τόμ. III, Leipzig 1933, σ. 154, στ. 15-16).

⁶⁾ Βλ. Φ. Κουκουλὲν ἐν Λαογρ. 8 (1921-25), 252 ἔξ.

⁷⁾ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου, Περὶ τῆς βασιλ. τάξ. 87(78) (ἔκδ. Alb. Vogt, II σ. 175, στ. 9 ἔξ.). Vita sancti Eliae, auctoredi scipulo monacho. AS Sept. 3, σ. 881 (§ 82). Βλ. ἔτι Σωτηρίου, σ. 361-62.

⁸⁾ Βλ. Φ. Κουκουλὲν ἐν Λαογρ. 8 (1921-25), 255.

⁹⁾ B. Grenfell and A. Hunt, Ἐνθ' ἀν., ἀρ. 1051, στ. 14-15.

¹⁰⁾ Βίος ὀσ. Δομνίκης. (Θεοφ. Ἰωάννου, Μνημεῖα ἀγιολογικά. Βενετία 1884, σ. 282 (§ 18).

Τὸ ἔνδυμα τοῦτο ἐφορεῖτο ἐπὶ τοῦ ὡς ὑποκαμίσου φερομένου χιτῶνος, τοῦ στιχαρίου¹⁾, ἦτο δὲ ὅμοιον πρὸς τοῦτο ἀλλὰ πλατύτερον καὶ μὲ βραχυτέρας τοῦ στιχαρίου χειρίδας ἢ καὶ ἄνευ αὐτῶν²⁾. Περὶ τῶν κοντῶν χειρίδων τοῦ κολοβίου ἐμφαίνει καὶ σχόλιον τοῦ Σερβίου εἰς τὴν Βιργιλίου Αἰνειάδα IX, 613, μαρτυρεῖ δὲ συγκεκριμένως καὶ ὁ Ἰωάννης Κασσιανὸς (De coenob. Instit. I, 5) λέγων περὶ τῶν κολοβίων τῶν μοναχῶν τῆς Αἰγύπτου «colobiis quoque lineis induti, quae vix cubitorum ima pertingunt, nudas de reliquo circumferunt manus»³⁾.

Ἄνευ χειρίδων ἦσαν τὰ κολόβια (λεβιτωνάρια) τῶν μοναχῶν, ὡς μαρτυροῦν ὁ Δωρόθεος, ἡγούμενος μονῆς εἰς Παλαιστίνην (6. αἰ.), καὶ ὁ Ἰσίδωρος (560 - 636) ἐκ Καρθαγένης, ἐπίσκοπος γενόμενος τῆς ἐν Ἰσπανία Σεβίλλης.

Ὁ πρῶτος τούτων εἰς τὸ ἀσκητικὸν ἔργον τοῦ «Διδασκαλίας ψυχωφελεῖς διαφοροὶ» λέγει «τὸ σχῆμα ὃ φοροῦμεν κολόβιον ἐστὶ μὴ ἔχον χειρίδια· καὶ ζώνη δερματίνη καὶ ἀνάλαβος καὶ κουκούλιον. Ταῦτα δὲ σύμβολά ἐστι... Διὰ τί φοροῦμεν κολόβιον μὴ ἔχον χειρίδια· τῶν ἄλλων ἐχόντων πάντων χειρίδια, ἡμεῖς διατιοῦκ ἔχομεν...»⁴⁾. Ὁ δεύτερος ὁμιλῶν περὶ τοῦ λεβιτωναρίου παρὰ τοῖς μοναχοῖς ἐν Αἰγύπτῳ ἀναφέρει «lebitonarium est colobium sine manicis, quali monachi Aegyptii utuntur»⁵⁾. Εἰς τὸ κολόβιον τοῦτο, τὸ λεβιτωνάριον, τῶν μοναχῶν τῆς Αἰγύπτου πιστεύω ὅτι ἀναφέρεται καὶ ἡ παλαιότερα (5. αἰ.) μαρτυρία τοῦ Σωζομένου (Ἐκκλ. Ἱστορ. III, 14) περὶ χιτῶνων τῶν μοναχῶν τούτων ἄνευ χειρίδων⁶⁾.

Ἐνῶ οὕτως αἱ πληροφορίες κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ὡς πρὸς τὰς χειρίδας τοῦ ἐνδύματος τούτου εἶναι σαφεῖς, ἀντιθέτως αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὸ μῆκος του εἶναι γενικαί, χαρακτηρίζουσαι τοῦτο ὡς κατερχόμενον μέχρι τῶν ποδῶν ἢ μακροῦ. Εἰς τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγ. Πέτρου, ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας (†311), φέρεται οὗτος διηγούμενος ὅτι εἶδεν, ἐνῶ προσηύχето πρὸ τοῦ μαρτυρίου του, «παῖδα εἰσελθόντα τὴν θύραν τοῦ κελλίου τούτου, ὡς ἑτῶν δώδεκα, οὗ τὸ πρόσωπον ἔλαμψεν ὡς πάντα τὸν οἶκον τοῦτον φωτίσαι. Ἦν δὲ φορῶν κολόβιον λινοῦν, ἀπὸ δὲ τοῦ τραχήλου καὶ τοῦ στήθους ἔμπροσθεν ἕως τῶν ποδῶν διαρραγὲν εἰς δύο καὶ ταῖς δυοῖς χερσὶν ἐπάνω τοῦ στήθους σφίγγων τὰ δύο τοῦ κολοβίου ρήγματα ἔσκεπεν αὐτοῦ τὴν γύμνωσιν· ὡς δὲ εἶδον αὐτὸν θροηθεὶς αἰφνιδίως, τοῦ στόματός μου

1) H. Blümner, R. P., σ. 208.

2) Βλ. Du Cange, Gloss. med. et inf. Latin. ἐν λ.

3) Migne, P. L. 49, 68 - 69.

4) Migne, 88, 1632 c.

5) Migne, P. L. 82, 687 A-B. Πρβλ. καὶ παρὰ Oppenheim, σ. 95.

6) «καὶ τοὺς μὲν χιτῶνας ἀχειριδῶτους ἐνδιδύσκεσθαι». Migne, 67, 1069 c.

ἀνοιχθέντος, εἶπον· Κύριε, τίς σου περιέσχισεν τὸν χιτῶνα;»¹⁾. Τὸ κολόβιον ὀρίζεται ἐνταῦθα ὅτι διῆκε μέχρι τῶν ποδῶν· ἦτο ὅμως ποδηῆρες; Ὁ Ἰσίδωρος, ἐπίσκοπος Σεβίλλης, ἀναφέρει «colobium dictum, quia longum est et sine manicis»²⁾.

Ὁ Oppenheim (σελ. 95, 97-98) δέχεται ὅτι τὸ κολόβιον τοῦτο ἔφθανε μέχρι τῶν γονάτων καὶ ἐκάλυπτεν αὐτά. Ὁ χαρακτηρισμὸς ὅμως τούτου ὑπὸ τοῦ Ἰσιδώρου ὡς μακροῦ καὶ ἡ ἀνωτέρω πληροφορία ἐκ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ἀλεξανδρείας Πέτρου ὅτι τὸ κολόβιον διῆκε μέχρι τῶν ποδῶν—δεδομένου μάλιστα ὅτι ἦτο εἶδος δαλματικῆς—ἀποτελοῦν στοιχεῖα πείθοντα ὅτι τὸ κολόβιον (λεβίτων) ἦτο ὡς ἡ δαλματική, ἔνδυμα ποδηῆρες.

Γ') ΕΠΕΝΔΥΤΑΙ

α) Ἰμάτιον - πάλλιον.

Τὸ ἱμάτιον, φερόμενον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐξωτερικῶς ἐπὶ τοῦ χιτῶνος, παρελήφθη καὶ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων εἰς ἀντικατάστασιν τῆς τηβέννου (toga) καλούμενον παρ' αὐτοῖς pallium³⁾.

Τὸ ἔνδυμα τοῦτο, ὡς ἱμάτιον ἢ pallium, ἀπετελεῖτο ἐκ πλατέος, ἐπιμήκους καὶ ὀρθογωνίου ὑφάσματος, μαλλίνου κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ λινοῦ τὸ θέρος, μετὰ ἢ ἄνευ διάκοσμήσεων. Τούτου τὸ ἐν ἄκρον ἐκρατεῖτο ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου, τὸ δὲ ὑπόλοιπον μέρος, ριπτόμενον ὀπίσω, ἀνυψοῦτο καὶ συνεκρατεῖτο διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου⁴⁾.

Κατὰ τὴν ἀπασχολοῦσαν ἡμᾶς πρώτην βυζαντινὴν περίοδον τὸ ἱμάτιον καὶ ὑπὸ τὸν νέον τοῦ ὄνομα πάλλιον ἢ παλλίον (pallium) ἐξηκολούθει ὑπάρχον, ἐπέχον ἀπὸ τοῦ τετάρτου αἰῶνος θέσιν ἐπενδύτου⁵⁾. δὲν γνωρίζομεν ὅμως, ἐὰν τοῦτο ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ὑπὸ τὴν ἀρχαίαν μορφήν τοῦ ἱματίου ἢ εἶχεν ὑποστῆ διὰ τοῦ χρόνου τροποποιήσεις.

Ἐπὶ τὸ ἀρχαῖον τοῦ σχήμα⁶⁾ ἀναφέρει τὸ ἱμάτιον ὁ Γρηγόριος Νύσσης εἰς

¹⁾ J. Viteau, Ἐνθ' ἀν., σ. 71.

²⁾ Etymologiae, 19, 22. 22 (Migne, P. L. 82, 687A). Πρβλ. καὶ παρὰ Oppenheim, σ. 98, σημ. 54.

³⁾ Βλ. Blümner, R. P., σ. 214. Σωτηρίου, σ. 242.

⁴⁾ Βλ. Iwan von Müller und Adolf Bauer, Die griechischen Privat- und Kriegsaltertümer, 2te Aufl. München 1893 [2. Die griech. Privataltertümer von Dr. Iwan von Müller] σ. 92. (Handbuch der klass. Altert.-Wiss. von Dr. Iwan von Müller. Bd. IV. Abt. I, 2 Hälfte). Joseph Wilpert, Ἐνθ' ἀν., σ. 10. Σωτηρίου, σ. 239 καὶ 242. Ἀποστολάκι, σ. 53.

⁵⁾ Βλ. Blümner, R. P., σ. 214. Oppenheim, σελ. 104 καὶ 109.

⁶⁾ Βλ. Iwan v. Müller, Ἐνθ' ἀν.

τὸν βίον τῆς ὁσίας Μακρίνης. Μετὰ τὴν ἐκπνοὴν τῆς καὶ τὴν περιστολὴν τοῦ σώματος αὐτῆς, ἡ διάκονος, ἵνα μὴ φαίνεται τὸ σῶμα νυμφικῶς ἐνδεδυμένον, ἐζήτησε τῆς μητρὸς τῆς Μακρίνης «τῶν φαιῶν πεφυλαγμένον ἱμάτιον» μὲ τὸ ὁποῖον νὰ καλυφθῆ ἡ σορός· «καὶ τὸ ἱμάτιον ἐπεβλήθη· ἡ δὲ ἔλαμπε καὶ ἐν τῷ φαιῷ...»¹⁾.

Περὶ τῆς συνεχείας τῆς ἀρχαίας μορφῆς τοῦ ἱματίου, ὡς τεμαχίου ὑφάσματος ὀρθογωνίου σχήματος, ἐμφαίνει ἔτι καὶ ἡ χρῆσις τούτου ὑπὸ τὰ ὀνόματα ἱμάτιον καὶ πάλλιον, ὡς στρώματος καὶ καλύμματος τῆς κλίνης. Οὕτως ὁ ἅγιος Ἀντώνιος (4. αἰ.) πρὸ τῆς ἐκπνοῆς του παραγγέλλει εἰς τοὺς περὶ αὐτόν: «Διέλτετε δέ μου τὰ ἐνδύματα· καὶ Ἀθανασίῳ μὲν τῷ ἐπισκόπῳ δότε τὴν μίαν μηλωτὴν καὶ ὀυπεστρωννύομην ἱμάτιον, ὅπερ αὐτὸς μὲν μοι καινὸν δέδωκε, παρ' ἐμοὶ δὲ πεπαλαιώται»²⁾. Ὁ δὲ ἅγιος Ἰωάννης ὁ ἐλεήμων (7. αἰ.), πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, ὡς λέγεται ἐν τῷ βίῳ του, ἐνῶ συνήθιζεν «ἐν εὐτελεστάτῃ στρωμνῇ ἀνακλίνεσθαι καὶ οἰκτροῖς σκεπάσμασιν ἐν τῷ ἑαυτοῦ κελλίῳ κεχρηῆσθαι», εἰς τῶν εὐπόρων τῆς πόλεως ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν παλλίον ἀξίας 36 νομισμάτων, ἵνα σκεπάζεται κατὰ τὴν νύκτα. Ὁ Ἰωάννης ὅμως, προνοῶν ὑπὲρ τῶν πτωχῶν, ἐπώλησε τοῦτο, ἵνα ἀγοράσῃ διὰ τοῦ τιμήματός του σκεπάσματα δι' αὐτούς, λέγων καθ' ἑαυτόν· «δίκαιον γὰρ καὶ εὐαπόδεκτον τῷ Θεῷ, ἵνα σκεπάζωνται ῥηδ' ἀδελφοὶ... ἢ σὺ ὁ ταλαίπωρος· ἐπιπράσκοντο γὰρ τέσσαρα παλλία τοῦ νομίσματος»³⁾.

Ἀπὸ τοῦ 4ου αἰῶνος ἐπιδίδει ἡ χρῆσις τοῦ ὀνόματος πάλλιον ἢ παλλίον εἰς τὰς περιοχὰς ἰδίᾳ τῆς Αἰγύπτου, Συρίας, Παλαιστίνης καὶ Μ. Ἀσίας⁴⁾. Οὕτως εἰς τὴν διαθήκην τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἀναφέρεται τὸ πάλλιον παρὰ τὸν κάμασον (ἐπανωφόριον) καὶ τὸ στιχάριον⁵⁾.

Ἀργότερον ὁ Παῦλος Ἑλλαδικὸς (6. αἰ.) εἰς τὸν βίον τοῦ ὁσίου Θεογνίου (ἔκδ. Ἀ. Παπαδοπούλου Κεραμέως, Πετρούπολις 1891, σ. 9, στ. 15), ἀναφέρει ὅτι ὁ Θεόγνιος, εὐρισκόμενος εἰς Μαΐουμᾶν τῆς Γάζης καὶ περιστοιχηθεὶς ὑπὸ ἀθρόου

¹⁾ *Migne*, 46, 992c. Βλ. καὶ παρὰ *Orphenheim*., σ. 109.

²⁾ *Migne*, 26, 972b.

³⁾ Λεοντίου ἐπισκόπου Νεαπόλεως Κύπρου, Βίος τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ ἐλεήμονος (ἔκδ. H. Gelzer, σ. 38-39, σ. 57, στ. 4) Πρβλ. καὶ εἰς *Ana. Boll.* 45, σ. 45 στ. 10 ἐξ. Χρῆσιν τοῦ παλλίου ὡς στρώματος δι' ὕπνον βλ. καὶ εἰς τὸν βίον τῶν ὁσ. Κοσμᾶ καὶ Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ (Ἀ. Παπαδοπούλου Κεραμέως, Ἀνάλ. Ἱεροσ. Σταχυολογίας, τόμ. 4, 1897, σ. 289, στ. 14) «στρωμνὴ τὸ παλλίον ἐν καιρῷ ψύχους».

⁴⁾ Βλ. καὶ *Orphenheim*, σ. 107 περὶ τοῦ παλλίου εἰς τὸν μοναχικὸν κόσμον τῆς Αἰγύπτου, Παλαιστίνης καὶ Μ. Ἀσίας.

⁵⁾ Εἰς τὸν Εὐάγριον διάκονον «βούλομαι δοθῆναι κάμασον ἓν, στιχάριον ἓν, πάλλια β'». «Ἐλαφίῳ τῷ νοταρίῳ... βούλομαι δοθῆναι κάμασον ἓν, στιχάρια β', πάλλια γ'». *Migne*, 37, 393b.

πλήθους, τὸ ὁποῖον ἠσπάζετο τοὺς πόδας του, ἐκινδύνευσε «παρὰ βραχὺ πνιγῆναι αὐτόν, εἰ μὴ νήσας ταχέως, τὸ μὲν ἑαυτοῦ παλλίον περιελόμενος τῷ ὄχλῳ κατέλιπεν, εἰς διακονικὸν δὲ μαρτυρίου τινὸς εἰσπηδήσας ἀπηλλάγη τοῦ ἄχθους».

Ὁ Ἰωάννης Μόσχος διηγεῖται ἐν τῷ Λειμῶνι αὐτοῦ ὅτι, ἀφοῦ συνήντησε μετὰ τινος παρὰ τὴν μονὴν τοῦ Σαμψῶν ἐν Παλαιστίνῃ εἰς ἐρημικὸν τόπον τὸν νεκρὸν ἀναχωρητοῦ τινος κατακείμενον, τότε «εἷς ἐξ ἡμῶν, ὃ περιβέβλητο παλλίον ἀφελόμενος, εἰς αὐτὸ ἐνετυλίξαμεν τὸ σῶμα τοῦ γέροντος καὶ ἐν αὐτῷ τοῦτο ἐκηδεύομεν»¹⁾. Μαρτυρεῖται καὶ περὶ τοῦ ὁσ. Συμεῶν τοῦ διὰ Χριστοῦ Σαλοῦ (6. αἰ.) ἐν Συρία ὑπὸ τοῦ βιογράφου του Λεοντίου, ἐπισκόπου Νεαπόλεως τῆς Κύπρου (7. αἰ.), ὅτι ὁ ἀββᾶς Συμεῶν ἐθυμία κρατῶν εἰς τὴν παλάμην τῆς χειρὸς τοὺς ἀνημμένους ἄνθρακας. Γυνή τις, ἰδοῦσα αὐτόν, ἐξεπλάγη ὅτι οὕτω δὲν ἔκαίετο. Ὡς ἀντελήφθη τοῦτο ὁ ὁσιος Συμεῶν, προσποιούμενος τὸν καιόμενον καὶ τινάσσων τοὺς ἄνθρακας ἐκ τῆς χειρὸς ἔρριψεν αὐτοὺς «εἰς τὸ παλλίον αὐτοῦ τὸ παλαιόν, ὃ ἐφόρει, εἰπὼν αὐτῇ. Καὶ ἐὰν μὴ θέλῃς εἰς τὴν χειρὰ μου, ἴδε εἰς τὸ παλλίον μου θυμιῶ»²⁾.

Ἐκ τῶν πληροφοριῶν τούτων περὶ τοῦ παλλίου διαφαίνεται ὅτι τοῦτο ὑπὸ τὴν ἀρχαίαν του, ὡς ἱματίου, πιθανῶς μορφὴν, ἦτοι ὡς ἐξωτερικὸν ἔνδυμα, ἐπενδύτης³⁾, ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ 6ου καὶ 7ου αἰῶνος.

Αἱ παρατιθέμεναι ἐνταῦθα μαρτυρίαι ἀναφέρονται εἰς τὸ παλλίον τῶν μοναχῶν, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι ἦτο παρ' αὐτοῖς εἰς γενικὴν χρῆσιν⁴⁾, πιστεύω ὅμως ὅτι τοῦτο, ὡς ἐξωτερικὸν φόρεμα, θὰ ἐφέρετο καὶ ὑπὸ τῶν κοσμικῶν⁵⁾.

Εἰς τὸν μοναχικὸν κόσμον τὸ πάλλιον ἢ παλλίον κατὰ τοὺς μέσους βυζαντινοὺς χρόνους, μετὰ τὴν ἀποκοπὴν ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου ἕνεκα τῆς ἀραβικῆς κατακτήσεως τῶν μοναστικῶν κέντρων τῆς Αἰγύπτου, Συρίας καὶ Παλαιστίνης, ἀποβαίνει, ὡς φαίνεται ὄνομα τοῦ ἐπενδύτου, ἴσως δὲ εἰδικώτερον καὶ τοῦ κουκουλίου.

Μαρτυρία περὶ τοῦ τελευταίου τούτου ὑπάρχει εἰς τὸν βίον τοῦ ἁγ. Ἡλίου, μονάσαντος ἐν Καλαβρίᾳ περὶ τὰ μέσα τοῦ 10ου αἰῶνος. Ἀναφέρεται ἐνταῦθα ὅτι οὗτος ἐσκληραγώγει τὸ σῶμα «ἐνὶ ρακίῳ χρώμενος θέρει καὶ χειμῶνι καὶ παλλίῳ ἐκ δερμάτων μέχρι τῶν ὠμῶν φθάνοντι»⁶⁾.

¹⁾ *Migne*, 87, 3037 c. Ἐν Παλαιστίνῃ ἀναφέρει ἔτι ὁ Ἰωάννης Μόσχος περὶ πωλήσεως ὑπὸ ἀναχωρητοῦ παλλίου ἀντὶ νομίσματος. Αὐτόθι, στ. 2980 c-d.

²⁾ *Migne*, 93, 1709c. πρβλ. καὶ παρὰ *Orpenheim*, σ. 109.

³⁾ Περὶ τῆς ὁμοιότητος τοῦ παλλίου πρὸς τὸ ἱμάτιον βλ. καὶ *Orpenheim*, σ. 109. Περαιτέρω ἐν σ. 112 ἐκφράζει ὁ *Orpenheim* μετὰ πιθανότητος τὴν γνώμην ὅτι τὸ πάλλιον ὡς ἐπενδύτης ἠδύνατο ἔμπροσθεν νὰ ἔχη ἄνοιγμα ἢ νὰ εἶναι κλειστόν.

⁴⁾ Βλ. καὶ *Orpenheim*, σ. 113.

⁵⁾ Πρβλ. καὶ *Φαίδ. Κουκουλὲν ἐν Λαογρ.* 8 (1921-25), σ. 251.

⁶⁾ *AS Sept.* 3, 873 (63).

β) Ἐπενδύτης-χλαμύς - μανδύας - μαντίον.

Πρὸς προστασίαν ἀπὸ τοῦ ψύχους κατὰ τὰ ταξίδια ἐν ὄρα χειμῶνος ἐφοροῦντο ἐξωτερικῶς εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἱματίου ἢ παλλίου ἐπενδύται μὲ τὸ ὄνομα βίρος καὶ συνηθέστερον μανδύας καὶ μαντίον.

Τὸ ὄνομα ἐπενδύτης μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐπανωφορίου γενικῶς συνεχίζεται ἐν χρήσει ἐκ τῶν ἀρχαίων χρόνων καὶ κατὰ τοὺς κατόπιν χριστιανικούς.

Ὁ Ἀθανάσιος Ἀλεξανδρείας (4. αἰ.) ἀναφερόμενος εἰς τὴν πρέπουσαν ἀμφίεσιν τῆς παρθένου λέγει εἰς αὐτήν· «ὁ ἐπενδύτης σου μέλας, μὴ βεβαμμένος ἐν βαφῇ ἀλλ' αὐτοφυῆς ἰδιόχρους ἢ ὀνυχίζων»¹⁾. Εἰς τὸν βίον τοῦ Ἐπιφανίου, ἐπισκόπου Κωνσταντίας ἐν Κύπρῳ (4. αἰ.) λέγεται ὅτι ἦτο ἔθος εἰς αὐτὸν «φορεῖν τρίχινον χιτῶνα ἐπὶ τὴν σάρκα καὶ ἔξωθεν αὐτοῦ τὸν ἐπενδύτην»²⁾. Ὁ ἀναχωρητὴς ἅγιος Παφνούτιος, μαρτυρήσας ἐπὶ Διοκλητιανοῦ, ἀναφέρεται ὅτι εἰσελθὼν εἰς τὸ κελίον «ἐνεδύσατο αὐτοῦ τοὺς ἐπενδύτας»³⁾.

Ἐπενδύτου εἶδος ἦτο ἡ χλαμύς, ἡ ὁποία ἐφέρετο ἐξωτερικῶς ἀντὶ τοῦ ἱματίου ἢ παλλίου, ἦτο δ' αὕτη ἰδιαίτερος στρατιωτικὸν ἔνδυμα⁴⁾. Ἀποτελεῖτο ἐκ μακροῦ τεμαχίου ὑφάσματος τοῦ ὁποίου τὰ δύο ἄκρα ἐστερεοῦντο ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου διὰ πόρπης (φίβουλας, φίβλας ἢ φιβλίου, περόνης⁵⁾, ἀφιεμένης οὕτω τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἐλευθέρως⁶⁾.

Ἡ κυρίως χλαμύς ἦτο βραχυτέρα καὶ στενωτέρα τοῦ ἱματίου φθάνουσα μέχρι τῶν γονάτων ἢ τοῦ μέσου τῶν μηρῶν⁷⁾. Σὺν τῷ χρόνῳ ἀπέβη αὕτη ἀπὸ στρατιωτικὸς μανδύας, ἐνωρὶς κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικούς αἰῶνας, εἰς διακρι-

¹⁾ *Migne*, 28, 264 (§ 11). Βλ. ἄλλας μαρτυρίας παρὰ *Oppenheim*, σ. 134.

²⁾ *Migne*, 41, 45A (κεφ. 18).

³⁾ *Anal. Boll.* 40 (1922) 329, στ. 21 ἐξ. Εἰς τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους, ἰδίᾳ κατὰ τὴν ὑστέραν βυζαντινὴν περίοδον, ἐπικρατεῖ πρὸς δήλωσιν τοῦ ἐπενδύτου ἡ λέξις ἐπανωφόριον. Οὕτως εἰς τὰ σχόλια εἰς τὰς Χιλιάδας τοῦ Ἰωάννου Τζέτζη ἐρμηνεύεται: «ἐπενδύτην] νῦν τὸ ἐπανωφόριον». (*A. Cramer*, *Anecdota graeca*, II, 359, § 883) καὶ εἰς τὸ Τυπικὸν τῆς μονῆς τοῦ Λιβὸς (ἀρχ. 14 αἰ.) φέρεται «χιτῶνες ἐκ ράκους δύο λευκοὶ καὶ ἐπανωφόριον ἐξ ἐρίου καὶ αὐτὸ ὄν» (*H. Delahaye*, *Deux typica byzantins*, σ. 195, στ. 31 ἐξ.).

⁴⁾ *J. Wilpert*, Ἐνθ' ἀν., σ. 12. *Σωτηρίου*, σ. 241.

⁵⁾ Ἰωάνν. Λυδός, *Περὶ ἀρχῶν τῆς Ρωμ. πολιτ.* II, 4 (*Wuensch.*, σ. 58). *Προκόπιος*, *Περὶ κτισμ.* III, 1 (σ. 246, 7 Βόνν.). Βλ. καὶ *N. Béljaev*, *Fibula v Vizantii. Semin. Kontakionum* III, 1929, σ. 103.

⁶⁾ Βλ. *Jac. Reiske*, Ἐπόμνημα εἰς τὸ ἔργον Κωνσταντ. τοῦ Πορφυρογεννήτου, *Περὶ βασιλ. τάξ.*, τόμ. II, Bonn. 1830, σ. 468. *J. Wilpert*, Ἐνθ' ἀν. 12. *Σωτηρίου*, σ. 241. Ἀποστολάκι, σ. 56.

⁷⁾ Βλ. *Jac. Reiske*, Ἐνθ' ἀν., σ. 468. *J. Wilpert*, Ἐνθ' ἀν. Ἀποστολάκι, σ. 56.

τικόν φόρεμα τῶν πλουσίων καὶ τῶν εὐγενῶν¹⁾ ἕως οὗ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 4ου αἰῶνος ἤρχισε πλέον χρησιμοποιουμένη ὑπὸ τῶν ἐν τῷ παλατίῳ²⁾ καὶ ἔπειτα ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος μὲ διακοσμήσεις ἐπ' αὐτῆς σημάτων (clavi), ἤτοι πλατειῶν παρυφῶν, καὶ ταβλίων, τετραγώνων μεταξωτῶν ὑφασμάτων, ἐπερραμμένων ἐπ' αὐτῆς³⁾.

Ἡ χλαμὺς ἦτο συγχρόνως ἐν χρήσει ὡς ἐπανωφόριον καὶ εἰς τὸν λαόν, τὸν κληρὸν καὶ τοὺς μοναχοὺς μὲ διάφορα ὀνόματα καὶ μὲ διαφορὰς ὡς πρὸς τὸ ὕφασμα ἐξ οὗ κατεσκευάζετο, τὸ σχῆμα καὶ τὴν διακόσμησιν⁴⁾. Οὕτω ἤδη εἰς τὸ Διάταγμα τοῦ Διοκλητιανοῦ, τοῦ ἔτους 301, συγγέεται (κεφ. XX, 3, 4. XXII, 16, 17, 20)⁵⁾ αὕτη μὲ τὴν χλανίδα· «χλανίδα (χλαμύδα C) Λαδικηνήν...» (XX, 4)· πολὺ δὲ μεταγενεστέρως, εἰς τὴν διήγησιν τῶν θαυμάτων τοῦ Ἁγ. Ἀρτεμίου ἐν Κωνσταντινουπόλει (7. αἰ.) ἀναφέρονται ἐναλλάξ τὰ ὀνόματα χλαμὺς καὶ χλαῖνα περὶ τοῦ αὐτοῦ, ὡς πιστεύω, ἐνδύματος⁶⁾. Οὕτω λέγεται ἐνταῦθα ὅτι ἐφάνη τις τῶν ἐνδόξων τοῦ παλατίου εἰς τινα κατ' ὄναρ «χλαμύδα φορῶν καὶ στοιχοβαλτίδιον»⁷⁾ καὶ ἕτερος τις «χλαινηφόρος, στιχάριν φορῶν καὶ βαλτίδιον»⁸⁾.

Εἶδη τῆς χλαμύδος ἦσαν κατὰ τὸν δεύτερον ἤδη αἰῶνα ὁ μανδύας καὶ ὁ βίρρος. Περὶ τούτων ἀναφέρει ὁ Ἀρτεμίδωρος, Ὀνειροκρ. 2, 3 (Hercher, σ. 88, 7) «χλαμὺς δέ, ἦν ἐνιοὶ μανδύην, οἱ δὲ ἐφεστρίδα, οἱ δὲ βίρρον καλοῦσι»⁹⁾. Ἀργότερον καὶ ὁ Ἰωάννης Λυδὸς (Περὶ ἀρχ. τῆς Ρωμ. πολιτ. 2, 13, ἔκδ. Wuensch, σ. 68 - 69) ἐρμηνεύει· «ὁ δὲ μανδύης χλαμύδος εἶδος ἐστὶ τὸ παρὰ τὸ πλήθει μαντίον λεγόμενον».

¹⁾ Βλ. *Jac. Reiske*, Ἐνθ' ἀν. σ. 467. Χαρακτηριστικὴ περὶ τούτου εἶναι ἡ μαρτυρία τοῦ Βασιλείου ἐπισκ. Σελευκείας (5. αἰ.) (*Migne*, 85, 524 B) ὅτι ἡ ἁγία καὶ πρωτομάρτυς Θέκλα ἐν Ἀντιοχείᾳ τοῦ ἐπιτεθέντος κατ' αὐτῆς ἐν μέσῃ ὁδῷ πλουσίου εὐπατρίδου «ἐπικαταρρήγνυσι μὲν αὐτῷ τὴν χλαμύδα, τὸ σοβαρὸν τοῦτο καὶ ἀπόβλεπτον φόρημα».

²⁾ *Παλλαδίον*, Λαυσ. ἱστορ., *Migne*, 34, 1252 A· ἀναφέρεται ἐνταῦθα περὶ μαγιστριανοῦ φοροῦντος καμίσιον καὶ χλαμύδα. Διήγησις θαυμάτων τοῦ ἁγ. Ἀρτεμίου ἐν Κωνσταντινουπόλει (7. αἰ.) (*Α. Παπαδοπούλου - Κεραμέως*, *Varia graeca Sacra*, σ. 11, στ. 20 ἐξ.) «ἔδοξεν ὁρᾶν τινα τῶν ἐνδόξων τοῦ παλατίου χλαμύδα καὶ στοιχοβαλτίδιον φοροῦντα». Βλ. καὶ *J. Wilpert*, Ἐνθ' ἀν., σ. 12. *Σωτηρίου*, σ. 241. *Κουκουλές*, Β.Β.Π. τόμ. 6, σ. 289.

³⁾ Βλ. *Σωτηρίου*, σ. 241.

⁴⁾ Πρβλ. καὶ *Σωτηρίου*, σ. 363.

⁵⁾ *Mommsen - Blümmner*, Ed. Diocl., σελ. 37, 38 καὶ 157, 161.

⁶⁾ Μὲ τὸ ὄνομα χλαῖνα ἐκαλεῖτο ἐνίοτε ἡ χλαμὺς καὶ κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους βυζαντινοὺς χρόνους, ἀκόμη δὲ καὶ τὸ ἱμάτιον ἤδη τὸν 5ον αἰῶνα. (Βλ. *Σωτηρίου*, σ. 363 σημ. 2 καὶ σ. 362 σημ.).

⁷⁾ *Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως*, *Varia graeca Sacra*, σ. 7, στ. 14 ἐξ.

⁸⁾ Ἐνθ' ἀν., σ. 46, στ. 25.

⁹⁾ Βλ. καὶ παρὰ *Φ. Κουκουλέ*, Β.Β.Π., τόμ. 6, σ. 289.

Αἱ μαρτυρίαι αὐταὶ εἶναι σαφῶς ἐνδεικτικαί, ἰδίᾳ δὲ ἡ δευτέρα, περὶ τῆς ὁποίας συνεζήτησεν ἤδη ὁ ἀείμνηστος Φαίδων Κουκουλές¹⁾, ὅτι ἡ χλαμὺς μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου εἶχεν ὑποστῆ, ὡς εἴπομεν καὶ ἄνωτέρω, μετασχηματισμοὺς ἀναλόγως τῆς χρήσεως αὐτῆς²⁾, ὥστε ὁ βυζαντινὸς μανδύας, ὁ κοινῶς μαντίον, νὰ ἐρμηνεύεται τὸν 6^{ον} αἰῶνα ὑπὸ τοῦ Ἰω. Λυδοῦ, ὡς εἶδος χλαμύδος. Περὶ τῆς διαφορᾶς παρατήρησεν, ὡς ἐλέχθη ἄνωτέρω, ὁ Φαίδων Κουκουλές, ἔχων προσέτι ὑπ' ὄψιν του καὶ τὴν διδασκτικὴν ἐπὶ τούτου μαρτυρίαν τοῦ Θεοφάνους (ἔκδ. De Boor, I, 173, 5) ὅτι ὁ βασιλεὺς «οὐ κατεδέξατο φορέσαι τὸ στέμμα ἢ τὴν χλαμύδα· ἀλλ' οὕτω λιτῶς προσῆλθε μαντίον πορφυροῦν φορέσας».

Ἀντιστοίχως πρὸς τὸ ὄνομα μαντίον ἢ μανδίν, τὸ ὁποῖον φαίνεται εἰς συνεχῆ χρῆσιν κατὰ τὴν βυζαντινὴν περίοδον³⁾, ἦτο ἐπίσης εἰς κοινὴν χρῆσιν πρὸς δήλωσιν τοῦ ἐπενδύτου, ἐπανωφορίου, πιθανὸν κατὰ τόπους, καὶ τὸ ὄνομα μανδύας. Οὕτως ἀναφέρεται εἰς τὸν βίον τοῦ ὁσίου Ἀγαπητοῦ ἐπισκόπου Συναοῦ (7. αἰ.) ὅτι οὗτος ἐντυχὼν πένητι «τὸ ἴδιον ἀποδὺς στιχάριον δέδωκε, γυμνὸς αὐτὸς μετὰ μόνου τοῦ βιρίου, ὃ μανδύαν σύνηθες ὀνομάζειν, ὑπολειφθεὶς⁴⁾».

γ) Βίρρος.

Ἄλλον εἶδος ἐπενδύτου ἦτο ὁ βίρρος, ὀρθότερον βίρρος (λατιν. birrus, byrrus, burrus)⁵⁾. Ἦτο οὗτος ἐξωτερικὸν ἔνδυμα τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων ἀπὸ τοῦ 2^{ου} αἰῶνος καὶ μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ Ἀρτεμιδώρου, ὡς ἄνωτέρω (σ. 25), ταυτιζόμενος ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὴν χλαμύδα. Ἀπαντᾷ εἶτα εἰς κείμενα ἐκ παπύρων⁶⁾, μάλιστα δὲ εἰς τὸ διάταγμα τοῦ Διοκλητιανοῦ (ἔτ. 301), ἐνθα ἀναφέρονται βίρροι κατασκευαζόμενοι πολλαχοῦ τῆς ρωμαϊκῆς τότε αὐτοκρατορίας εἰς τε τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Δύσιν⁷⁾. Ὁ βίρρος εἶχε τὴν μορφήν μανδύου ἐφωδιασμένου μὲ κουκούλαν διὰ τὴν κάλυψιν τῆς κεφαλῆς⁸⁾, ἐκάλυπτε δὲ τὸ ἄνω μέρος τοῦ σώματος καὶ ἐξετείνετο μέ-

¹⁾ Β Β.Π., τόμ. 6, σ. 289.

²⁾ Βλ. καὶ Σωτηρίου, σ. 363.

³⁾ Βλ. παρὰ Κουκουλέ, Ἐνθ' ἀν., σ. 289 - 90.

⁴⁾ Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως, *Varia graeca sacra*, Πετρούπολις, 1909, σ. 125, κεφ. 43.

⁵⁾ Βλ. Mau, birrus. (*Pauly-Wissowa*, R. E., III, 498).

⁶⁾ Fr. Preisigke, *Wörterbuch der griech. Papyrusurkunden* ἐν. λ. Ernst. Kornemann und Paul M. Meyer, *Griechische papyri im Museum des Oberhessischen Geschichtsvereins zu Giessen* Bd. I, Heft III, Leipzig u. Berlin 1910-1912, ἀρ 76, σ. 4 «καὶ ζεῦγος βίρρου (2. αἰ.). Ἐνταῦθα ἐν σ. 65 παρατίθεται καὶ βιβλιογραφία.

⁷⁾ Βλ. Mommsen-Blümner, *Ed. Diocl.* σελ. 36, 38, 152-54 (κεφ. XIX, 32-41. XXII, 11-26.)

⁸⁾ Jac Wilpert, Ἐνθ' ἀν., σ. 18.

χοι τῆς ὀσφύος, ἐνίοτε καὶ μέχρι τῶν γονάτων¹⁾). Οὕτω θεωρεῖται ὅτι ἦτο οὗτος εἶδος σάγου²⁾, ἐταυτίζετο δὲ συχνά, λόγῳ τῆς ὁμοιότητός του, καὶ πρὸς τὸν βραχὺν ἐπενδύτην, τὸ κουκούλιον³⁾).

Ὁ ἐπενδύτης οὗτος κατεσκευάζετο ἐκ χονδροῦ ἢ λεπτοῦ ἐρίου καὶ ἐχρησίμευε λόγῳ τοῦ εὐχρήστου του διὰ τὴν προστασίαν ἀπὸ τὸ ψῦχος καὶ τὴν βροχὴν, ἐφέρετο δὲ ἀρχαιότερον ἄνευ διακρίσεως ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν καὶ τῶν χριστιανῶν καὶ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν⁴⁾). Τὸν βραχὺν καὶ ἐκ λεπτοῦ ἐρίου βίρρον καὶ ἐπομένως καλῆς ποιότητος φαίνεται ὅτι περιεβάλλοντο ἐν Μ. Ἀσίᾳ κατὰ τὸν 4^{ον} αἰῶνα οὐ μόνον οἱ κοσμικοὶ ἀλλὰ καὶ ὁ κλῆρος καὶ οἱ μοναχοί⁵⁾). Ἡ ἀμφίεσις ὅμως τούτου ὑπὸ τῶν χριστιανῶν, ἔνεκα τῆς λεπτότητος τοῦ ὑφάσματος ἴσως δὲ καὶ τῆς διακοσμήσεως αὐτοῦ, ἤγειρε τὸν ψόγον ἄλλων αὐστηρότερον βίον ἀσκούντων, τῶν μοναχῶν, οἱ ὅποιοι⁶⁾ ἐφόρουν ἀντ' αὐτοῦ περιβόλαιον⁷⁾), δηλαδὴ μακρὸν μανδύαν.

Τὸ ζήτημα τοῦτο, λόγῳ τῶν δισταμένων ἀπόψεων, θὰ ἀπησχόλει τότε εὐρέως τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Μ. Ἀσίας ἀναμφιβόλως καὶ διότι ὁ βίρρος ὑπὸ τὸ ὄνομα βιρρίν⁸⁾ θὰ ἐφέρετο ἀδιακρίτως καὶ ὑπὸ τοῦ κλήρου κατεσκευασμένος πιθανῶς ἐκ χονδροῦ μαλλίου· διὰ τοῦτο ἠσχολήθη μὲ τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ ἡ συνελθοῦσα εἰς Γάγγραν τῆς Παφλαγονίας, πιθανῶς περὶ τὸ 340, τοπικὴ σύνοδος, ἣτις διὰ τοῦ 12^{ου} κανόνος αὐτῆς ἐθέσπισε τὰ ἑξῆς: «Εἴ τις ἀνδρῶν διὰ νομιζομένην ἀσκησιν περιβολαίῳ χρῆται, καὶ ὡς ἂν ἐκ τούτου τὴν δικαιοσύνην ἔχων καταψηφίσοιτο τῶν μετ' εὐλαβείας τοὺς βήρους φορούντων καὶ τῇ ἄλλῃ κοινῇ καὶ ἐν συνηθείᾳ οὔσῃ ἐσθῆτι κεχρημένων, ἀνάθεμα ἔστω»⁹⁾).

Εἰς τὴν Αἴγυπτον κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἀπαντᾷ ὁ βίρρος ὑπὸ τὸν τύπον βιρρίν, ὡς μανδύας τῶν κληρικῶν. Οὕτως ὁ Ἀλεξανδροῦς Ἀθανάσιος καταδιωκόμενος ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν διέφυγε τὴν σύλληψιν ἐξεληθὼν ἐκ τοῦ οἴκου

1) Βλ. *H. Leclercq*, *birrus*. (*Cabrol-Leclercq*, *Dictionn. d'Archéol. Chret. et de Liturgie*, τόμ. 2, 1910, στ. 907).

2) Βλ. *Ernst Kornemann* und *P. M. Meyer*, "Ἐνθ' ἀν.", σ. 65. *H. Leclercq*, *birrus*, "Ἐνθ' ἀν.", στ. 909.

3) Βλ. *Blümner*, *R. P.* σ. 218, ὅπου καὶ αἱ σχετικαὶ μαρτυρίαι. *Oppenheim*, σ. 161.

4) Βλ. *H. Leclercq*, "Ἐνθ' ἀν.", στ. 907. *Oppenheim*, σ. 161 ἔξ.

5) Πρβλ. καὶ *H. Leclercq*, "Ἐνθ' ἀν.", στ. 910.

6) Βλ. καὶ *H. Leclercq*, "Ἐνθ' ἀν.", στ. 909.

7) Περὶ τοῦ περιβολαίου τῶν μοναχῶν βλ. *Oppenheim*, σ. 116.

8) Ἐν παπύρῳ τοῦ β' - γ' αἰῶνος ἀπαντᾷ καὶ ὑπὸ τὸν τύπον *βίριν*, βλ. *Fr. Preisigke* *Wörterbuch der griech. Papyrusurkunden*, ἐν λ. βίρρος.

9) *Γ. Ράλλη* καὶ *Μ. Ποτλῆ*, *Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων*, τόμ. Γ', σ. 108.

του νυκτός «λαβὼν αὐτοῦ τὸ στιχάριον καὶ τὸ βιρρίον»¹⁾. Εἰς τὴν Συρίαν ἀναφέρεται οὗτος καὶ ὡς ἀσκητικὸν ἔνδυμα· οὕτως ἡ ὁσία Πελαγία ἐν Ἀντιοχείᾳ ἀποδυθεῖσα τὴν στολὴν τοῦ βαπτίσματος «ἐνδύεται στιχάριον καὶ βιρρίον τρίχινα»²⁾.

Εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, περιοχὴν τῆς ἐπισκοπῆς Συνάου, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, ἐφέρετο ὑπὸ τοῦ κλήρου ὁ βίρρος καὶ κατὰ τὸν 7^{ον} αἰ., κοινῶς πλέον καλούμενος μανδύας.

Εἰς τοὺς μετὰ τὸν 6^{ον} αἰῶνα χρόνους οἱ βίρροι θὰ κατεσκευάζοντο πλέον καὶ ἀπὸ ὕφασμα ἐκ μετάξης³⁾, περὶ τῆς συνηθείας δὲ αὐτῆς ἀναφέρει ὁ Βαλσαμὼν (12. αἰ.) διὰ τοὺς χρόνους του εἰς σχόλιόν του⁴⁾ ἐπὶ τοῦ ὡς ἄνω κανόνος τῆς συνόδου τῆς Γάγγρας.

¹⁾ Βίος τοῦ ἐν ἁγ. Ἀθανασίου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας (ἐκ διασκευῆς τοῦ *Συμεῶν τοῦ μεταφραστοῦ*). *Migne*, 25, προλεγ. σ. CCXL. *Παλλαδίον*, Λαυσ. ἱστορία. *Migne*, 34, 1235B. «λαβὼν ἑαυτοῦ τὸ στιχάριον καὶ τὸ βιρρίον...».

²⁾ Μετάνοια τῆς ὁσίας Πελαγίας. (*Herm. Usener*, *Legenden d. heil. Pelagia*, Bonn 1879, σ. 12, στ. 14 ἐξ.).

³⁾ Βλ. καὶ *Σωτηρίου*, σ. 363.

⁴⁾ «Περιβόλαιον γὰρ τὸ ἐπάνω τῶν ἄλλων ἐπίβλημα ἐκάλουν, ἵνα φαίνοιτο, καὶ ἐκ τούτου θηρῶνται δόξαν ἀσκήσεως καὶ κατηγοροῖεν τῶν φορούντων τοὺς βήρους, τὰ σηρικὰ δηλονότι ὑφάσματα, καὶ τὴν ἄλλην ἐσθῆτα τὴν συνήθη. Βῆρος δὲ εἶδος ἦν ἐργασίας ὑφάσματος. ὅθεν καὶ νῦν εἰσι τὰ λεγόμενα ὀλόβηρα...» *Γ. Α. Ράλλη* καὶ *Μ. Ποιτῆ*, Ἐνθ' ἄν., σ. 108

ΔΗΜΩΔΗ ΣΤΙΧΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΕΚ ΖΑΚΥΝΘΙΝΩΝ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ

ΥΠΟ

ΦΑΙΔΩΝΟΣ Κ. ΜΠΟΥΜΠΟΥΛΙΔΟΥ

Ἡ σημασία τῶν δημωδῶν ᾄσμάτων, τὰ ὅποια ἔχουν καταγραφῆ εἰς κώδικας, παράφυλλα αὐτῶν ἢ καὶ εἰς λυτὰ φύλλα κατὰ τοὺς παλαιότερους χρόνους, μέχρι τοῦ ἀ' τετάρτου τῆς 19' ἑκατονταετηρίδος, ὅποτε ἤρχισαν πραγματοποιοῦμεναι συστηματικῶς συλλογαὶ καὶ ἐκδόσεις αὐτῶν, εἶναι σήμερον γενικῶς ἀνεγνωρισμένη¹⁾. Ἐκ τούτων τὰ ἐκ χειρογράφων γνωστὰ εἰς ἡμᾶς καὶ ἀριθμητικῶς δὲν εἶναι πολλά, καὶ ἔξ αὐτῶν ὀλίγα ἔχουν μέχρι τοῦδε δημοσιευθῆ²⁾.

Κατωτέρω δημοσιεύονται ἀνέκδοτα δημῶδη στιχουργήματα ἐκ ζακυνθινῶν χειρογράφων, τὰ ὅποια προέρχονται ἐκ τῶν συλλογῶν τοῦ ἀειμνήστου Ζακυνθίου ιστοριογράφου Λ. Χ. Ζώη καὶ τοῦ ποιητοῦ Μαρίνου Σιγούρου. Κατὰ τὴν ἔκδοσιν τούτων παρέμεινα γενικῶς πιστὸς εἰς τὴν παράδοσιν τῶν κειμένων, ἀποκατέστησα δὲ σιωπηρῶς μόνον τὴν ὀρθογραφίαν καὶ τὴν στίξιν.

Α'

f. 1^r Ὁ Σ τοῦ Βενετζάνου τὰ νερά ᾠς τῆς Ζάκυνθ(ος) τὰ μέρη
πέθαν[ε] τὸ πρινιζιπόπουλο ὅπου δὲν εἶχε ταῖρι.

¹⁾ Ἴδε Ν. Α. Βέη, Νεοελληνικά δημῶδη ᾄσματα ἐκ χειρογράφων κωδίκων. Ἐν Ἀθήναις (ἔκδ. «Παναθηναίων») 1911, σ. 3. Δ. Α. Πετροπούλου, Συμβολὴ εἰς τὴν βιβλιογραφίαν τῶν ἑλλ. δημοτικῶν τραγουδιῶν (1771 - 1850). Ἐπετηρὶς τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου, τόμ. Η' (1953-54). Ἀθήναι 1956, σ. 56-57.

²⁾ Βιβλιογραφίαν αὐτῶν ἴδ. εἰς Δ. Α. Πετροπούλου, Ἐνθ' ἀν., σ. 57, σημ. 1. Ἄς προστεθοῦν ἀ') ἐκ τῶν ἐκδεδομένων: *Hub. Pernot*, Chansons populaires Grecques des XVe et XVIe siècles. Paris, 1931. Σπ. Δὲ Βιάζη, Ρίμνες. Λαογραφία, τόμ. Α' (1909), σ. 688-89. Φ. Κ. Μπουμπουλίδου, Ἑπτανησιακὰ στιχουργήματα ἔξ ἀνεκδότου κώδικος. Ἐπετηρὶς Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου, τόμ. ζ' (1956), σ. 62-63, 69-71. β') Ἐκ τῶν ἀνεκδότων: Ν. Βέη, Κατάλογος τῶν ἑλληνικῶν χειρογράφων κωδίκων τῆς ἐν Ζακύνθῳ Φωσκολιανῆς Βιβλιοθήκης. Δελτίον Ἱστορ. καὶ Ἐθνολ. Ἐταιρείας, τόμ. Θ' (1926), σ. 57-58.

Συστηματικὴ εἰδικὴ ἔρευνα πολλὰ βεβαίως καὶ ἄλλα δύναται νὰ φέρῃ εἰς φῶς. Ἄς σημειωθῆ τέλος ὅτι ἡ μελέτη τοῦ *S. G. Mercati*, Testi volgari neoellenici tra le carte Allacciane della Bibl. Vallicelliana, «Studi Biz. e Neoellen.», vol. III (1931), σ. 282 κέξ. ἀνεδημοσιεύθη ἐν μεταφράσει εἰς τὸ περ. Ἐπιθεώρησις (Ρώμης), τόμ. Γ' (1940) σ. 209-217, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸ περ. «Ἑλληνικὴ Δημιουργία», τόμ. Θ' (1952), σ. 711-714.

- Ἡ κάσσα πὸν τὸν εἶχανε ἦτουνε βελουδένια
καὶ τὸ σπαθάκι του χρυσό, τὰ ρουῖχά του ἀσπρ(ισμένα).
- 5 Ὅταν ἐπῆγε ὁ παπᾶς νὰ τόνε βγάλη
μικροί, μεγάλοι ἔκλαψανε ἔς ἐκεῖνο τὸ καράβι.
— Εὐπνήσε, πριντζιπόπουλο, καὶ γράψε μας μία γραφή
νὰ στείλουμε τῆς κόντενας νὰ πικραθῆ.
- 10 — Εὐπνήσε, πριντζιπόπουλο, καὶ γράψε μας δυὸ λόγια
νὰ στείλουμε τῆς μάννας σου νὰ ἔπῃ τὰ μοιρολόγια.
— Εὐπνήσε, πριντζιπόπουλο, καὶ στόμα ζαχαρένιο,
νὰ ἰδῆς ὅπου σοῦ φτειάνουνε τὸ μνημα μαρμαρένιο.
Ἐμπρὸς ἐπήγαιν ὁ παπᾶς κι ὀπίσω Μοσχοβῖτες
κι ὁμορφα τὸν ἐφέλνανε <πα>πάδες Μοραῖτες.
- 15 Ἐπῆγαν καὶ τὸν ἔθαψαν κι ἔκαμαν πολὺ θρηνοῦ
ἔς τὸν Ἄμμο τὸν ἐβάλανε ἔς τὸν Ἅγιο Κωνσταντῖνο.
Ἐκεῖ πὸν τὸν ἐθάψαν <ε> ἔς ἓνα ὠραῖο μνημα
θὰ λέγη ἡ θάλασσα «Θεὸς σ'χωρέσ'», ὅταν χτυπάη τὸ κῦμα.
8 τσ || 12 μινμα

Τὸ στιχοῦργημα τοῦτο εὑρεθαι ἐπὶ φύλλου χάρτου σχήμ. 14.7×19.8 ἑκατ τοῦ μέτρου, τῶν ἀρχῶν τοῦ 17^{ου} αἰῶνος (συλλογὴ Λ. Χ. Ζώη), ἀναφέρεται δὲ εἰς τὸν ἐν Ζακύνθῳ ἀποθανόντα τῷ 1773 Ρῶσον ἀξιωματικὸν τοῦ ναυτικοῦ Στέφανον Βασίλοβιτς¹⁾.

Οὗτος ἠγούμενος μικρᾶς ναυτικῆς μοίρας ἀπέπλευσεν ἐκ Πάρου κατὰ τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου 1773 καὶ ἀφίχθη τὴν 18^{ην} τοῦ ἰδίου μηνὸς εἰς Ζάκυνθον ἔνθα καὶ ἀπέθανε μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔξ ἀγνώστου αἰτίας. Παλαιότερον εἶχεν ὑποτεθῆ ὅτι ὁ θάνατος αὐτοῦ προῆλθεν ἐκ λοιμώδους νόσου· ὡς ὅμως διὰ πειστικῶν ἐπιχειρημάτων ὑπεστήριξεν ὁ Λ. Χ. Ζώης, στηριχθεὶς καὶ εἰς στοιχεῖα τοῦ ἀρχαιοφυλακείου Ζακύνθου, πρέπει τοιοῦτον ἐνδεχόμενον νὰ ἀποκλεισθῆ.

Ἐκ τῆς νεκρῆς τοῦ ἔξ εὐγενοῦς ρωσικῆς οἰκογενείας καταγομένου ἀξιωματικοῦ ἐτάφη εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, οὗτινος ὁ τότε ἐφημέριος ἀνέγρα-

¹⁾ Ἰδ. Π. Χιώτου, Σειρᾶς Ἱστορικῶν ἀπομνημονευμάτων, τόμ. Γ'. Κερκύρα 1863, σ. 471. Ἡ(λιακοπούλου), Περὶ τοῦ πριντζιπόπουλου τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, ἐφημ. «Τὸ Δίκαιον» (Ζακύνθου), φ. 6 (21 Ν/βρίου 1887), σ. 3. - Λ. Χ. Ζώη, Στέφανος Βασίλοβιτς, περ. «Αἱ Μοῦσαι», τόμ. Ζ', φ. 155 (15 Σ/βρίου 1899), σ. 1062-63. - [Ἀνωνύμως], Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ζακύνθου [Διον. Πλαίσας] καὶ τὸ ἐν Ζακύνθῳ μνημεῖον τοῦ Ρῶσου Βασίλοβιτς, ἐφημ. «Ἐλπίς» (Ζακ.), τόμ. ΚΕ' φ. 1252 (17 Ὀκτ. 1899), σ. 1-2.

ψεν ἐν τῷ κώδικι τὴν ἐπομένην ἐνθύμησιν: «1773 Ὀκτωβρίου 1. Ἔθαπα τοῦ τε-
νένται κολονέλο ὅπου ἀπέθανε εἰς ἕνα καράβη μοσκοβίτικο κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ
προβλεπτοῦ τῆς ζακύνθου, τὸ ὄνομα του στέφανος Βασιλόβικεις. Κωνσταντῖν. ἱερεὺς
ὁ Θεριανὸς Ἐφιμέριος τῆς θείας μρακουλόζας τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ Νι-
κοκίρις»¹⁾).

Ἡ εὐγενὴς καταγωγὴ, ἡ ἐπιβλητικὴ ἐμφάνισις, ὁ ἀπρόοπτος θάνατος καὶ ἡ
μεγαλοπρεπὴς κηδεία τοῦ Στ. Βασίλοβιτς, τὸν ὁποῖον οἱ Ζακύνθιοι, ἴσως καθ' ἔρ-
μηνείαν τοῦ ἐπωνύμου του, ὠνόμασαν «πριντζιπόπουλο»²⁾, ἐνεποίησαν βαθεῖαν ἐν-
τύπωσιν εἰς τὸν λαὸν τῆς νήσου, ὡς τεκμαίρεται ἐκ τῆς συντεθείσης καὶ διαδοθεί-
σης σχετικῆς, ὡς ἀνωτέρω, ρίμας, τῆς ὁποίας γνωρίζομεν ἤδη τρεῖς ἐκδεδομένους
παραλλαγάς.

Ἡ πρώτη τῶν παραλλαγῶν τούτων ἐξ 28 δεκαπεντασυλλάβων στίχων μεθ' ὁ-
μοιοκαταληξίας ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Λ. Χ. Ζώη³⁾, ἡ δευτέρα ἐκ 16 δεκαπεντασυλ-
λάβων ὁμοιοκαταλήκτων στίχων ὑπὸ τοῦ Ἁγγ. Βερυκίου⁴⁾ καὶ ἡ τρίτη, ἐκ χειρογρά-
φου τοῦ ιη' αἰῶνος, ἐκ 16 ἐπίσης δεκαπεντασυλλάβων στίχων, ὅτε ὁμοιοκαταλη-
κτούντων, ὅτε δὲ ἀνομοιοκαταλήκτων, ὑπὸ τοῦ Σπ. Λάμπρου⁵⁾. Εἰς ἀπάσας κύριον
θέμα εἶναι ἡ περιγραφή τῆς κηδείας καὶ ὁ θρῆνος τοῦ νεκροῦ.

Ἡ ἐκδιδομένη ἀνωτέρω τετάρτη παραλλαγή τῆς ρίμας ἐκ 18 ἱαμβικῶν
δεκαπεντασυλλάβων στίχων ἐμφανίζει ἀρκετὰς ὁμοιότητας καὶ πρὸς τὴν πρώτην,
μάλιστα εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς κηδείας καὶ τὸν θρῆνον, καὶ πρὸς
τὴν τρίτην, κατὰ τὸ πρῶτον καὶ τελευταῖον δίστιχον. Ὑπερέχει ὅμως αὕτη πασῶν
τῶν ἄλλων κατὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν διάρθρωσιν τοῦ περιεχομένου. Ἀναφέρεται ἐν
ἀρχῇ ὁ θάνατος τοῦ Ρώσου πλοιάρχου, εἶτα περιγράφεται τὸ φέρετρον αὐτοῦ, ἐκ-
τίθενται αἱ θρηνηστικαὶ, διαγράφεται ἡ πομπὴ τῆς κηδείας καὶ ἀναφέρεται ἡ τοπο-
θεσία τῆς ταφῆς τοῦ Βασίλοβιτς. Παρὰ τὰ παρατηρούμενα δ' εἰς τὴν παραλλαγήν
ταύτην μετρικὰ σφάλματα (ἄμετροι στίχοι, σφάλματα ὁμοιοκαταληξίας), ἡ παράδο-

¹⁾ Λ. Χ. Ζώη, Ὁ σεισμὸς τῆς 5 Ἀπριλίου 1893. Αἱ Μοῦσαι, τόμ. Α' (1893), σ. 280.

²⁾ Ἰδ. Α. Μαρτζώκη - [Λ. Χ. Ζώη] (Ἐπιστολαί) [περὶ τοῦ ἀποδοθέντος εἰς τὸν Στ. Βα-
σίλοβιτς ὑπὸ τῶν Ζακυνθίων τοῦ ὀνόματος «πριντζιπόπουλο»]. Αἱ Μοῦσαι, τόμ. ΙΗ', φ. 41
(1 Μαΐου 1910), σ. 3.

³⁾ Λ. Χ. Ζώη, Στέφανος Βασίλοβιτς, Ἐνθ' ἀν., σ. 1063.

⁴⁾ Ἁγγ. Βερυκίου, Τὸ φθάσιμον τοῦ ναυάρχου Σκρυλλώφ. Πλάκα εἰς τὸν τάφον τοῦ
Ρώσου ἀξιωματικοῦ Στ. Βασίλοβιτς . . . , Ἐφημ. «Πατριώτης» (Ζακ.), τόμ. Ζ, φ. 348 (30 Σεβρίου
1899), σ. 2.

⁵⁾ Σπ. Λάμπρου, Ἡ κηδεία τοῦ Ρώσου Στεφ. Βασίλοβιτς ἐν Ζακύνθῳ. Νέος Ἑλληνο
μνήμων, ΙΑ' (1914), σ. 492 - 93.

σίς της είναι ἀρκούντως ἱκανοποιητική. Ἀποδεικνύει δὲ πρὸς ταῖς ἄλλαις τὴν εὐ-
ρεΐαν ἕκτασιν τῆς διαδόσεως εἰς τὸν λαὸν τοῦ ἔσματος τούτου ¹⁾).

B'

f. 7^v

Θαμάζομαι κατὰ πολλὰ ᾿ς τὴν κάκια σου τὴν τόση
πὸν δείχνεις εἰς τοῦ λόγου μου γιὰ νὰ μ' ἀποτελειώση,
εἰσὲ καιρὸν πὸν ἔβλεπα, ἀφοῦ ἐγνώρισά σε,
κάποιαν ἀγάπην εἰς ἐμὲ καὶ εὐχαρίστησά σε,

5

᾿φόντις γιὰ γλυκοποθητὴ σ' εἶχα καὶ γιὰ κυρά μου
καὶ διὰ σὲ ὁ ἔρωτας ἔσφαζε τὴν καρδιά μου
καὶ πίστευα ὅτι ποτέ γνώμη νὰ μὴν ἀλλάξης

10

οὐδ' ἄλλον νέον ἀπ' ἐμὲ νὰ θέλῃς νὰ κοιτάξης,
καὶ οὐδέποτε νὰ μ' ἀρνηθῆς, ἂν ἤθελε σοῦ πταίσω
ὡς ἄνθρωπος καμμιὰ φορὰ καὶ εἰς λάθος νὰ ξεπέσω.

15

Μ' ὄλον ἐτοῦτο, ἀφέντρα μου, σοῦ ἐμπῆκε ᾿ς τὸ κεφάλι
νὰ μ' ἀρνηθῆς καὶ ᾿ς τὴν καρδιά νὰ ᾿χω πληγὴ μεγάλη
πὸν ὄντα περάσω καὶ σὲ ἰδῶ χάνω τὰ λογικά μου
τρέμουν τὰ φυλλοκάρδια μου καὶ ὅλα τὰ σωθικά του,
θυμῶντας τότε εἰς τὴν ἀρχὴν τὴ γλυκογνωριμία
ἐκείνη π' ἔλαβα μὲ σὲ μὲ πᾶσα ἐπιθυμία.

20

Μὰ τώρα στέκω καὶ θωρῶ, κάθε πὸν ἀπεράσω
καὶ μὲ ξανοίξης, κρύβεσαι, καὶ κάνεις με νὰ σκάσω.
Καὶ ἄλλο δὲν ἐργάζεσαι παρὰ νὰ μὲ πικραίνης,
καὶ μὲ τὰ δεσπετέλια ²⁾ σου νὰ μὲ καρδιομαραίνης.

f. 8^r

Εἰς τόσο σὲ παρακαλῶ λυπήσου τὴ ζωὴ μου
πὸν κινδυνεύει νὰ σβησθῆ γιὰ σένα, ποθητὴ μου. ||

25

Μὴν ἀγαπᾶς νὰ μαραθῆ τῆς νιότης μου τὸ ἄνθι
ἀπὸ τὰ τόσα π' ἀπερνῶ γιὰ σὲ μεγάλα πάθη.
Τὴν ἀσπλαγχνιά μετᾶβαλε εἰσὲ μαλακωσύνη
ὅπ' ἔχεις εἰς τοῦ λόγου μου καὶ δεῖξε καλωσύνη.

¹⁾ Πρέπει νὰ σημειωθῆ ἐνταῦθα ὅτι ὁ στίχος τῆς ἐν λόγῳ ρίμας:

Ξύπνησε πριντζιπόπουλο καὶ στόμα ζαχαρένιο

εὔρηται καὶ εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ *N. Tommaseo*, (*Canti popolari Toscani, Corsi, Illirici, Greci*, vol. III, Venezia 1842, σ. 320, σημ. 4):

Ξύπνησε πριντζιπόπουλο καὶ ζαχαρένιο ἀχεῖλι

μὲ τὴν παρατήρησιν: «In una dello Zante è detto ad un morto».

²⁾ δεσπετέλια (ἐκ τοῦ βενετ. *despeto* = περιφρόνησις).

Τὸ στιχούργημα τοῦτο, ἀνήκον εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐρωτικῶν ᾠσμάτων, εἶναι ἔκφρασις παραπόνων περιφρονηθέντος νέου καὶ εὐρίσκεται καταγεγραμμένον ἐν τετραδίῳ ἔξ 8 φύλλων, σχήμ. $14,4 \times 19,3$ ἑκατ. μ., ἔνθα περιλαμβάνονται καὶ τὰ ἐπόμενα κείμενα: α) φ. 1^τ - 6^τ, «Διάλογος Χάρωνος, νεκρῶν κ(αὶ) Ἑρμοῦ» [ἔμμετρος μετάφρασις εἰς 15 συλλάβους στίχους]· β) φ. 7^ν - 8^τ, τὸ δημοσιευόμενον ἀνωτέρω δημῶδες στιχούργημα γ) φ. 8^ν ἐκκλησιαστικὰ τροπάρια. Τὰ φ. 6^ν - 7^τ εἶναι λευκά. Ἐκαστον τῶν κειμένων τούτων ἔχει γραφῇ δι' ἑτέρας χειρός. (Συλλογὴ Λ. Χ. Ζώη).

Τὸ ὕφος τοῦ στιχουργήματος, ὅπερ φέρει ἡμερομηνίαν: «1805 Ἀπριλ. 23», προδίδει λογίαν τινὰ ἐπίδρασιν (ἴδ. κυρίως στίχ. 9). Ἄξιον πάντως ἰδιαίτερας παρατηρήσεως εἶναι ὅτι οἱ στίχ. 5 - 6 αὐτοῦ προέρχονται ἐκ παραλλαγῆς τοῦ γνωστοῦ ὑπὸ τίτλον «Ριμάδα κόρης καὶ νέου» ποιήματος¹⁾:

λοιπὸν γιὰ γλυκοποθητὴν σ' ἔχω καὶ γιὰ κυρά μου
γιατὶ γιὰ σέν' ὁ ἔρωτας ἔσφαξε τὴν καρδιά μου²⁾.

Τοὺς στίχους ἔτι 23 - 24 εὐρίσκω ἐπίσης εἰς τρία δίστιχα γεγραμμένα ὑπὸ βαναύσου χειρὸς ἐν τῇ ὀπισθίᾳ ὄψει ἀποσπάσματος νοταριακοῦ ἴσως σημειώματος, καὶ μετὰ ἀναγραφὴν συντόμου καταλόγου εἰδῶν ρουχισμοῦ (6 πουκάμισα γυναίκεια, 2 κολλαρίνες, 2 γιλέκα...):

Μὴν ἀγαπᾶς νὰ μαραθῇ τῆς νιότης μου τὸ ἄνθι
ἀπὸ τὰ τόσα πὸν περνῶ γιὰ σέ[να] μεγά<λα> πάθη.

Ἦ πολυαγαπημένη μου, δάκρυσσε καὶ λυπήσου,
[ὁ]πὸν δὲν λαβαίνω ἀνάπαψη γιὰ ἴπινομή δική σου.

5 Ἐκεῖ ὁπὸν ἄλλοι χαίρουνται, κάθουμαι ἐγὼ κ(αὶ) κλαίω,
καὶ ὄντας οἱ ἄλλοι τραγουδοῦν, τὰ πάθη μου ἐγὼ λέω³⁾.

5 ante χερσιντε primum καθσιντε scripsit, deinde delevit.

¹⁾ Τὸ κείμενον σώζεται εἰς δύο παραλλαγὰς τῶν βιβλιοθηκῶν Βιέννης καὶ Μιλάνου, ἐδημοσιεύθη δὲ κατ' ἀμφοτέρας ὑπὸ Em. Legrand, Recueil de chansons populaires grecques. Paris 1874, σ. 21 - 35 καὶ «Bibliothèque Grecque Vulgaire, tom. II, Paris 1881, σ. 51 - 57. Κριτικὴν ἔκδοσιν τοῦ ποιήματος ἴδε εἰς Hub. Pernot, Ἐνθ' ἀν., σ. 72 - 87 [Εἰς τὰ προλεγόμενά καὶ τὰς σημειώσεις ἐξετάζονται τὰ διάφορα προβλήματα τοῦ κειμένου ἀναγραφομένης καὶ τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας].

²⁾ E. Legrand, Bibliothèque grecque vulgaire, Ἐνθ' ἀν., σ. 53 (στίχ. 69 - 70).

³⁾ Καὶ ἐν τῇ ὀπισθίᾳ ὄψει ἀποσπασματικῶς διασωθέντος Ἑρωτικοῦ Ἀλφαβήτου — κατωτέρω (σελ. 34) ἐκδιδομένου — εὑρηγνται οἱ στίχοι:

Ἦ πολυαγαπημένη μου, δάκρυσσε κ(αὶ) λυπήσου
πὸν δὲν λαβαίνω ἀνάπαψη γιὰ ἴπινομή δική σου.
Μέρα δὲν ἔχω ἀνάπαψη, νύκτα δὲν ἔχω ἄνεση
κι ὁπὸν τὴν ἐδοκίμασε τζῆ ἀγάπης νὰ πιστέψη,

Οἱ στίχοι οὗτοι ἐπιτρέπουν νὰ εἰκάσωμεν ὅτι τὸ ἀνωτέρω ἐκδιδόμενον σι-
χούργημα ἐσώθη ἀποσπασματικῶς, ἢ μᾶλλον ὅτι προῆλθε τοῦτο ἐξ ἑτέρου, ἐκτενε-
στέρου, ἐρωτικοῦ ποιήματος, ἀγνώστου μέχρι σήμερον.

Γ'

Νεράϊδα ἴστορισμένη
ποῦ ἠῦρες τὴν ὁμορφιά ;
Ὁ ἥλιος σκοτιδιάζει
γιὰ σέ, γλυκειὰ κυρά.

5 Μὰ ἴσαι μαυρομματοῦσα,
ψηλὴ εἶσαι καὶ λιγνὴ
νεκρὸν ἀπὸ τὸν ἄδη
βγαίνεις μὲ τὸ φιλί.

10 Βιολέττα μου ἀνθισμένη
πὸ ἴχεις τὴν ὁμορφιά,
τὰ κάλλη σου, κυρά μου,
δὲν τὰ ἔχει ἄλλη καμμιά.

15 Γελᾶς καὶ ἀνθοῦν τὰ δένδρα
φουντώνουν τὰ κλαδιὰ
καὶ οἱ κάμποι λουλουδίζου
γιὰ σέ, γλυκειὰ κυρά.

20 Δυὸ ἥλιοι ἀνατέλλουν
γιὰ σὲ κάθε πουρνό,
ἓνας ἴς τὸ πρόσωπό σου
κι ἄλλος ἴς τὸν οὐρανό.

Ζουρλαίνεις πᾶσα γέρο,
μαραίνεις κάθε νιό,
καὶ ἐμὲ τοῦ πικραμμένου
βάνεις μου λοῖσμο.

25 Κυρά, παρακαλῶ σε
κάνε τὸ ψυχικό,
δός μου τοῦ πικραμμένου
ἓνα φιλί γλυκό.

30 Δίγο τὸ ζήτημά μου
καὶ τὸ ἴφχαριστηθῆς,
θέλει εὔρης ἴλεημοσύνη
ἐκεῖ ὅπου θὰ κριθῆς.

35 Χάρε, παρακαλῶ σε,
κάμε τὸ ψυχικό,
ἴς τὸν ἄδη φέρε μού τη
νὰ τὴ στεφανωθῶ.

40 ὦ κόσμε, χάρε ψεύτη,
τὸ πῶς μὲ πλάνεσες,
καὶ ὁ ἴρωτας ἐχθρός μου
ποῦ μὲ θανάτωσε.

ὦμέγα τελειῶνω
καὶ σᾶς παρακαλῶ
φέριτε τη ἴς τὸ πλευρό μου
λίγο νὰ κοιμηθῶ.

45 Τὴ ρούγα ὅπου διαβαίνεις
καὶ ὅπου συχνοπερνᾶς
μπαμπάκι θὰν τὴ στρώσω
γιὰ σὲ γλυκειὰ κυρά.

1 Νεραηδαυ σολησημενη Σ. || 3 σκοτηνηαζη Σ. || 4 ἐσέ Σ. || 12 τοχη Ζ. || 16 ἐσέ Σ. || 18 πουρνό Ζ. || 19 ἓνα σο Ζ.Σ. || 20 κιαλο σο νθρανό Ζ: κ(αι) ἄλλο ζόν θρανῶ Σ. || 22 μωρενης πασανιο supra lineam Ζ. || 24 βάνις στὸ λογιισμό Ζ. || 29 Λήγον τὸ Σ. || 30 νὰν τὸ Σ. || 31 θελης ἔβρης ἔλεημοσύνη Σ. || 32 πᾶ Σ. || 37 Ὁ κόσμος Ζ. || 38 πὸς μὲ πλάνεσες Ζ. || 39 οχρος μ* Σ. || 41 Οἴμενα ἐγῶ Σ. || 47 μοςκές θέ νὰν Σ. ||

ποῦ στρώνω νὰ ἀνακοιμηθῶ καὶ ἕπνος δὲ μοῦ πάει
θυμῶντας τὴν ἀγάπην μου ποῦ μὲ πεζογελάει.

Ἐκεῖ ὅπου ἄλλοι χαίρουνται κάθουμαι ἴγῶ καὶ κλαίω
καὶ ὄντας οἱ ἄλλοι τραγουγοῦν τὰ πάθη μου ἐγὼ λέω.

Τὸ στιχούργημα τοῦτο, λογίας πιθανῶς συνθέσεως, δημοσιεύεται ἔνταῦθα με κριτικὰς διορθώσεις ἐπὶ τῇ βάσει δύο ἀνευρεθέντων χειρογράφων. Τὸ πρῶτον (Συλλογὴ Α. Χ. Ζώη), ὡς προκύπτει οὐ μόνον ἐκ παλαιογραφικῶν δεδομένων ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ περιεχομένου τοῦ ποιήματος, εἶναι παλαιότερον. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο δηλοῦται ἐν τῷ κριτικῷ ὑπομνήματι διατοῦ Ζ, ἀποτελεῖται δὲ ἐξ ἑνὸς φύλλου χάρο- του σχήμ. 19.5 × 27.4 ἐκ. μ. (Ἐν φ. 1^ν εὔρηται οἱ ἀνωτέρω ἐν σελ. 33 ὑποσημ. 3 ἐκδιδόμενοι στίχοι). Τὸ δεύτερον χειρόγραφον (Συλλογὴ Μαρίνου Σιγούρου) ἐδη- λώθη διὰ τοῦ Σ καὶ ἀποτελεῖται ἐκ 2 φύλλων σχήμ. 18.7 × 26 ἐκ. μ. (Τὸ κείμενον ἐπὶ τοῦ φ. 1^ρ. Τὰ ὑπόλοιπα φύλλα εἶναι λευκά). Ἐν τῷ χειρογράφῳ Ζ τὸ κείμενον ἔχει γραφῇ καταλογάδην, ἐν δὲ τῷ χειρογράφῳ Σ εἰς ἰαμβικούς 13συλλάβους στί- χους. Πράγματι ὁμως τὸ στιχούργημα ἔχει συντεθῆ εἰς τετραστίχους στροφὰς ἐξ ἰαμβικῶν 7συλλάβων καὶ 6συλλάβων στίχων μεθ' ὁμοιοκαταληξίας τοῦ τύπου: αβγβ- δεζε...

Ἡ μορφή τοῦ κειμένου, μάλιστα μὲ τὸ διασωθὲν τμήμα ἀκροστιχίδος, ἐπι- τρέπει νὰ θεωρήσωμεν τοῦτο ὡς ἀπόσπασμα ἀλφαβητικοῦ ἐρωτικοῦ ποιήματος ἐκ τῶν πολλῶν, ἅτινα ἀπὸ τοῦ 1^{ου} αἰῶνος ἐκυκλοφοροῦντο εἰς ὅλον τὸν Ἑλληνι- σμόν¹⁾. Ἡ εὔρεσις τοῦ νεωτέρου τούτου ἄσματος παρέχει τὴν δυνατότητα νὰ παρακολουθήσωμεν πῶς ἐνδεχομένως ἐξ ἀρχικοῦ ἐρωτικοῦ μετ' ἀλφαβητικῆς ἀκρο- στιχίδος ποιήματος προῆλθον μικρότερα στιχουργήματα ἢ καὶ δίστιχα, μὴ διατη- ροῦντα πλέον ἴχνη τῆς προελεύσεώς των. (Ἰδ. κυρίως στίχ. 21: Ὁμέγα τελειῶνω — Ὅϊμένα ἐγὼ τελειῶνω).

Δ'

1. 1^ρ 1 Δὲν ἔχω νοῦ μήτε καιρὸ ἄνθι τῆς ὁμορφίας
νὰ βάλω λόγια νὰ σοῦ εἰπῶ ἐκ βάθο<v> τῆς καρδίας.
- 2 Ἔχασα νοῦ καὶ λογικά, ἔχω πολλές λακτάρες
ἢ ἐνθύμησή σου, μάτια μου, φέρνει μου λιγωμάρες.
- 3 Ἄς τάξω ὁ κακορρίζικος πὼς δὲν σ' εἶδα ποτές μου
κι' ἓνα κερὶ ἐκράτησα κ' ἐκεῖνο τὸ ὄσβησές μου.
- 4 Ἀγάπη μου προσερινή, παντοτινὴ μου ἐλπίδα,
σώνει σου σὲ ὅτι μὲ ἤφερες τουραγνισμένη μοῖρα.

¹⁾ Φαίνεται ὅτι τὸ στιχουργικὸν τοῦτο εἶδος — εἴτε ἠθικοδιδασκτικῶν εἴτε ἐρωτικοῦ περιεχομένου — ἦτο ἀγαπητὸν ἐν Ζακύνθῳ. Ἰδ. Ν. Κατραμῆ, Φιλολογικὰ ἀνάλεκτα Ζακύνθου. Ἐν Ζακύνθῳ 1880, σ. 194 - 95. (Πρόσθετες καὶ Φ. Μπουμπουλίδου, Παρατηρήσεις εἰς μεσαιωνι- κὸν κείμενον, Ἀθηνᾶ, τόμ. ΝΘ' (1955) σ. 236 κέξ.). Φ. Κ. Μπουμπουλίδου, Ἑπτανησιακὰ στι- χουργήματα ἐξ ἀνεκδότου κώδικος. Ἐνθ' ἄν., σ. 62 - 63, 69 - 71.

- 5 Ζαχαροκάντιο ζυμωτή, κουλούρα με την πάστα,
φεγγάρι μου λαμπρότατο, άπανον άποὺ οὐλα τ' ἄστρα.
- 6 Νά ᾿χαν τὰ στήθη μου <γυ>αλί, νὰ ᾿κοίτας τὴν καρδιά μου
νὰ εἶναι μαύρη, δλόμανρη για λόγο<υ> σου, κυρά μου.
- 7 Δὲν δύνεται χειρότερο ὄχ τὴν ἀποχωρισία
ὄτι νὰ ἔχη ἄν(θρωπ)ος ἀγάπη εἰς τὴν καρδιά.
- 8 Πρέπει νὰ ἔχη ὑπομονή σὰν πού πατοῦν τὸ χῶμα
κι ἐκειὸ πονεῖ καὶ δὲν μιλεῖ γιατί δὲν ἔχει στόμα.
- 9 Μεταστραφῆκαν οἱ χαρὲς σὲ θλίψεις μιὰν ἡμέρα
κι ᾿χάθηκεν ἡ ἀγαπὼ ᾿ς τὰ νέφη, ᾿ς τὸν ἀγέρα. ||
- f. 1v 10 Σὲ εὐχαριστῶ κατὰ πολλὰ ρητορικὸ κεφάλι
᾿ς τὰ λόγια τὰ ἀρχοντικὰ πού ματαγράφεις πάλι.
- 11 Πάλε σοῦ τὸ ξαναμηνῶ, πάλε ᾿ς τὸ ξαναλέω,
πού ἡ καλωσύνη σου ἡ πολλὴ σὲ φέρνει εἰς κάποιον χρέο[ς].
- 12 Δὲ φτάνου οἱ χρόνοι τοῦ νοὸς διὰ νὰ περιγράψω
τὲς χάρες σου τὲς ἄμετρες, καλὰ νὰ τζι λογιᾶσω.
- 13 ᾿Εχεις δυὸ μάτια δλόμανρα ζαχαροζυμωμένα
πού κάνουν τὰ πικρὰ γλυκὰ καὶ τ' ἄγρια ἡμερωμένα.
- 14 Θωρεῖς τ' ἀστέρια τ' οὐρανοῦ τὴν λαμπηράδα πού ἔχου;
Τὰ μάτια σου, πολυαγαπέ, πλέο παρὰ αὐτὰ ξειτρέχου.
- 15 ᾿Εχεις μιὰ μύτη τορνευτὴ τοῦ ἔρωτος κοντῦλι
ὄπου σκεπάζει ἀξιόπιστα τὸ κοραλένιο ἀχεῖλι.
- 16 Λογιάζεις κ' εἶναι κόκκινο, πορφύρι δὲν τὸ φτάνει
καὶ πᾶσα ρόδο ᾿μπρὸς σ' αὐτὸ τὴν ὁμορφιὰ τὴν χάνει.
- 17 Εὐτὸ τὸ στόμα τὸ γλυκὸ με νέκταρ τὸ ποτίζου
καὶ ἄπαντες καλορρίζικοι ὄπου τὸ ἀναντρανίζου.
- 18 ᾿Οντας μιλῆς κι ᾿δοντας γελᾶς φαίνεται τὸ λογάρι
᾿πὸ μέσα ἀπὸ τὸ στόμα σου πνκνὸ μαργαριτάρι.
- 19 Μά ᾿σαι ψηλός, μά ᾿σαι λιγνός καὶ λιανοκοτζαλᾶτος,
καὶ ἀπὸ τὰ νύχια ὡς τὴν κορ[υ]φήν ὄλο ἀρχοντιὲς γεμᾶτος.
- 20 ᾿Ομπρός σου ἥλιος ὁ λαμπρός τὸ φῶς του θέλει χάσει
κι οἱ οὐρανοὶ θὰ μαυρισθοῦν κι ἡ γῆ θὲ νὰ χαλάσῃ.

Τὰ ἀνωτέρω δίστιχα ἔχουν γραφῆ καταλογάδην ἐπὶ φύλλου χάρτου σχήμ. 9.5 × 21 ἐκ. μ., σητοβρώτου καὶ λίαν ἐφθαρμένου, ὑπὸ διαφόρων δὲ χειρῶν ἐν ἑκατέρῃ τῶν ὄψεων τοῦ φύλλου (Συλλογὴ Μαρίνου Σιγούρου). Ἐν τέλει σημειοῦται: «*№ 11 N/βρ. 1801*». Ὁ ἀριθμὸς ἀναφέρεται ἀσφαλῶς εἰς τὰ καταγραφέντα δίστιχα τῆς δευτέρας σελίδος¹⁾.

Θεωρῶ πιθανὸν ὅτι τὰ δίστιχα ταῦτα ἀποτελοῦν δύο ἐνότητας: Ἡ πρώτη ἀποτελεῖ ἔκφρασιν παραπόνων ἀποχωριζομένου ἔραστοῦ, ἐνῶ ἡ δευτέρα ἀνήκει εἰς τὴν γνωστὴν ὡς «*ἄπαινέματα ἀγαπητικοῦ*» κατηγορίαν τῶν ἐρωτικῶν στιχοῦρημάτων. Ἴσως δὲ τὰ ἀνωτέρω δίστιχα ἀντεγράφησαν καὶ ἐξ ἐτέρων χειρογράφων.

Χαρακτηριστικὸν πάντως καὶ ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι τὰ δίστιχα 3, 10 καὶ 20 ἀπηχοῦν στίχους ἔργων τῆς κρητικῆς λογοτεχνίας καὶ μάλιστα ἐκ τῶν λίαν διαδεδομένων ἐν Ἑπτανήσῳ καὶ δὴ καὶ ἐν Ζακύνθῳ κατὰ τὸν 17^{ον} αἰῶνα.

Οὕτω τὸ ὑπ' ἀριθ. 3 δίστιχον ἀντιστοιχεῖ πρὸς τοὺς ἐπομένους στίχους τῆς «*Θυσίας τοῦ Ἀβραάμ*» (401 - 402):

*Κι ἄς τάξω, δὲν τὸ γέννησα μὴδ' εἶδα το ποτέ μου,
μά ἴαν κερὶν ἀφτούμενο ἐκράτουν κ' ἤσβησέ μου²⁾.*

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 10 δίστιχον ἀντιστοιχεῖ ἐννοιολογικῶς πρὸς τοὺς στίχ. Ε, 59 - 60 τοῦ «*Ζήνωνος*»³⁾, Γ 1 - 2 τῆς «*Ἐρωφίλης*»⁴⁾, καὶ Ε 755 - 6 τοῦ «*Ἐρωτοκρίτου*»⁵⁾. Τὸ δίστιχον τέλος ὑπ' ἀρ. 20 ἀντιστοιχεῖ σχεδὸν ἀπολύτως πρὸς τοὺς στίχους Γ' 527 - 528 τοῦ «*Γύπαρι*»:

*Ὅμπρὸς ὁ ἥλιος ὁ λαμπρὸς τὸ φῶς του θέλει χάσει
κ' οἱ οὐρανοὶ θέλου χαθῆ κ' ἡ γῆς θέλει χαλάσει⁶⁾.*

Ἀλλὰ καὶ ὁ βος στίχος τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4 διστίχου μὲ τὴν ἐν αὐτῷ παρατηρουμένην ἐπίτασιν τῆς αὐξήσεως (*ἤφηρες*) δεικνύει ἴσως κρητικὴν ἐπίδρασιν.

¹⁾ Τὸ σύστημα τῆς σημειώσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στροφῶν εἰς ποιήματα τῆς παρούσης περιόδου ἦτο σύνηθες ἐν Ἑπτανήσῳ.

²⁾ Ἰδ. Ἡ Θυσία τοῦ Ἀβραάμ. Κριτικὴ ἔκδοσις Γ. Μέγα, ἀναθεωρηθεῖσα [Ἀθῆναι 1954], σ. 137, 172. (Ἰδ. καὶ Ἐρωτόκριτος Γ' 1395 - 1396). Πρβλ. καὶ Ν. Tommaseo, *Canti popolari...*, Ἐνθ' ἀν., σ. 462, σημ. 2.

³⁾ Ἰδ. Φ. Κ. Μπουμπουλίδου, Τὸ πρότυπον τοῦ «*Ζήνωνος*». Ἡράκλειον Κρήτης 1955, σ. 66.

⁴⁾ Γ. Χορτάτζη, Ἐρωφίλη. Ἐκδ. Στ. Ξανθουδίδου. Athen 1928, σ. 68.

⁵⁾ Βιτζέντζου Κορνάρου, Ἐρωτόκριτος. Ἐκδοσις κριτικὴ Στ. Ξανθουδίδου. Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης 1915, σ. 336.

⁶⁾ Γύπαρις. Κρητικὸν δράμα. Πηγαὶ - κείμενον (ἔκδ. Ἐμμ. Κριαρᾶ). Athen 1940, σ. 211.

Οἱ ἀνωτέρω στίχοι εἶναι ἔτι ἐνδεικτικοὶ τοῦ τρόπου γενικώτερον προελεύσεως δημοδῶν στιχουργημάτων ἐκ κειμένων τῆς ἐντέχνου λογοτεχνικῆς δημιουργίας.

Ἄλλὰ καὶ τὰ ὑπ' ἀρ. 6 καὶ 8 δίστιχα εὐρίσκω, καταγεγραμμένα, μὲ μικρὰς παραλλαγὰς εἰς συλλογὰς δημοδῶν ᾠσμάτων. Τὸ πρῶτον φέρεται παρὰ Fau-ri-el, ὡς:

*Νά 'χα τὰ στήθη μου ὑαλί, νά 'γλεπες τὴν καρδιά μου,
πῶς εἶναι μαύρη κι ἄλαλη γιὰ λόγου σου, κυρά μου¹⁾.*

Τὸ δεύτερον ἐδημοσιεύθη ἐκ ζακυνθινοῦ ἐπίσης χειρογράφου ὑπὸ τοῦ Ν. Βέη:

*Πρέπει νὰ ἔχω ὑπομονὴ σὰν πὺρ πατοῦν τὸ χῶμα,
πὺρ τὸ πατοῦν καὶ δὲν μιλεῖ, γιὰτὶ δὲν ἔχει στόμα²⁾.*

¹⁾ C. Fauriel, Chants populaires de la Grèce moderne... Paris 1825, tom. II, σ. 274.

²⁾ Ν. Α. Βέη, Νεοελληνικά δημοῦδα ᾠσματα ἐκ χειρογράφων κωδίκων. Ἐνθ' ἀν., σ. 9 (ἀρ. 17).

Η ΛΗΓΟΡΟΥ

ΠΑΛΑΙΟΝ ΜΑΝΙΑΤΙΚΟΝ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΟΥ

ΥΠΟ

ΔΙΚΑΙΟΥ Β. ΒΑΓΙΑΚΑΚΟΥ

1. Είσαγωγή.

Εἰς παλαιότεραν μικρὰν μελέτην μου περὶ τοῦ μοιρολογίου τῆς Μέσα Μάνης ¹⁾ εἶχον παρατηρήσει ὅτι τοῦτο πρέπει νὰ διακρίνεται τοῦ μοιρολογίου τῆς Ἐξω Μάνης.

Τὸ τῆς Ἐξω Μάνης ὑπάρχει ἔτοιμον ἐκ τῶν προτέρων διὰ κάθε περιστάσιν εἰς στίχον δεκαπεντασύλλαβον, ἔχει περισσότερον λυρικὸν στοιχεῖον καὶ περιεχόμενον μὲ γενικώτερον χαρακτῆρα. Ἀντιθέτως, τὸ μοιρολόγι τῆς Μέσα Μάνης εἶναι αὐθόρμητον δημιούργημα τῆς στιγμῆς ἀπὸ γυναῖκα συνήθως ἀγράμματον, ὡς ἔμπνευσις ἐκφράζουσα τὰ συναισθήματα τοῦ λαοῦ. Συντίθεται τὸ μοιρολόγι τοῦτο εἰς ὀκτασύλλαβον στίχον χωρὶς νὰ εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἢ ὁμοιοκαταληξία, εἰς δὲ τὸ περιεχόμενον του εἶναι προσωπικόν, ἀναφέρεται δηλαδὴ ἕκαστον εἰς ὠρισμένον πρόσωπον. Ἐχει ἀφηγηματικὸν κυρίως χαρακτῆρα χωρὶς νὰ λείπη καὶ τὸ λυρικὸν στοιχεῖον. Ἡ ἀλληγορία καὶ κυρίως ὁ διάλογος, ὅστις ζωηρεύει τὴν ἀφήγησιν, προσδίδουν γοργότερον ρυθμὸν καὶ χροιάν ἐξόχως δραματικὴν, ἰδίως εἰς τὰ μοιρολόγια τὰ ἔχοντα θέμα τὴν ἐκδίκησιν, τὸν δικαιομὸν ²⁾, εἰς τὰ ὁποῖα ἀνήκει καὶ τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον.

Εἰς τὴν ζωερὰν περιγραφὴν, τὴν ὑπάρχουσαν εἰς τὰ μοιρολόγια ταῦτα, διακρίνει κανεὶς ἀνάγλυφον τὴν μανιάτικην ψυχὴν μὲ τὰς ἀντιλήψεις αἱ ὁποῖαι διέπουν τὴν ζωὴν τοῦ Μανιάτου ὡς καὶ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τοῦ τόπου, ἅτινα ἐδημιούρ-

¹⁾ Γύρω στὸ μοιρολόγι τῆς Μέσα Μάνης, *Σπαρτ. Χρονικά* 5 (1942) τεύχ. 53 - 63, 6 (1943) τεύχ. 67 - 70.

²⁾ Περὶ τοῦ ἐθίμου τῆς ἐκδίκησεως — ἡ λέξις βεντέττα εἶναι ἄγνωστος εἰς τὸν τόπον — ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς Μάνης γενικώτερον, βλ. βιβλιογραφίαν εἰς Ν. Θ. Κατσιάρου, Ἡ βεντέττα ἐν Μάνη, Ἀθῆναι 1933, σ. 117 - 137. Β. Πατριαρχέα, Ἡ αὐτοδικία ἐν Μάνη, Ἱστορικὴ, γλωσσικὴ καὶ λαογραφικὴ συμβολή. Ἀνωνύμου Μανιάτου Ἡμερολόγιον, *Νέον Κράτος* τεύχ. 23 (1932), σ. 450 - 465 καὶ αὐτοτελῶς τῷ 1939 εἰς σ. 20. Ὡς πρὸς τὸ ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ Ἡμερολόγιον Ἀνωνύμου Μανιάτου παρατηροῦμεν ὅτι τοῦτο, ὡς ἀπέδειξεν ὀρθότατα ὁ Δ. Δημητράκος (Οἱ Νυκλιᾶνοι, τόμ. Α', Ἀθῆναι 1949, σ. 256 - 260) καὶ ὡς ἐξηκριβώσαμεν καὶ ἡμεῖς ἐξ ἐπιζώντων γερόντων (ἐπειδὴ τὰ ἐν τῷ ἡμερολόγιῳ γεγονότα φέρονται ὅτι συνέβησαν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1864 - 1875 εἰς τὸ ἰδιαίτερόν μας χωρίον Κίτταν) εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου πλαστόν.

γησαν τὰ δομητικὰ συναισθήματα καὶ τὸν ιδιαίτερον χαρακτήρα τῶν ἀνθρώπων τῆς περιοχῆς ταύτης.

Ἡ ἐκδίκησις, ἡ ὁποία εἶναι μεταξὺ τῶν κυρίων κοινωνικῶν θεσμῶν τοῦ τόπου, ἐμπνέει τὴν σύνθεσιν τῶν μοιρολογίων τοῦ δικαιωμοῦ. Τὸ ἔθιμον τοῦτο ἐδημιούργησαν ὁ ἐγωισμός, ὁ ἀτομικὸς ἢ οἰκογενειακός, ἡ εὐθιξία, τὸ ζήτημα τῆς τιμῆς, τὸ φιλότιμον, τὰ μαχητικὰ ἔνστικτα—ἡ κλοπὴ εἶναι ἄγνωστος—καὶ κυρίως ἡ ἀνάγκη τοῦ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ.

Εἰς τὰ μοιρολόγια τῆς ἐκδικήσεως, μὲ τὸ ιδιαίτερον ἕκαστον περιεχόμενον του, ὡς πραγματικαὶ τραγωδίαι, διαγράφονται ἀδρότεροι οἱ χαρακτήρες ἢ εἰς τὰ λοιπὰ μοιρολόγια, ὡς τὰ τοῦ Χάρου. Εἰς ταῦτα, δηλ. τὰ μοιρολόγια τῆς ἐκδικήσεως, κυριαρχεῖ ἡ γυναικεία μορφή. Αὐτὴ, ἡ δημιουργὸς τοῦ μοιρολογίου, εἶναι καὶ ὁ κύριος συντελεστὴς εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ δικαιωμοῦ. Αὐτὴ συνδαυλίζει τὴν φωτιὰν τοῦ μίσους καὶ ἐξάπτει τὰ πάθη. Οὕτως ἡ νεαρὰ ἀδελφή, τῆς ὁποίας ὁ ἀδελφὸς ἔπεσε θῦμα ἀδίκου ἐπιθέσεως, μένει πιστὴ εἰς τὴν ἰδέαν νὰ ἐκδικηθῇ τὸν θάνατόν του καὶ ἔτσι ὀπλίζεται καὶ καταδιώκει τὸν φονέα τοῦ ἀδελφοῦ της:

Βγαίνει

Ἐδόθη λόγος ᾿ς τὰ χωρὰ
τ' ἐγίνηκ' ἓνα φονικό,
ς' τῆ' Βγενικῆς τὸν ἀδερφό.
—Ἐτώρα, μαυρο-Βγενικῆ,
γυναῖκα, ἄντρας¹⁾, νὰ γενῆς,
ζούστηκο κι' ἀρματώθηκο
καὶ πάρε τὸν καλὸ σαρμᾶ
καὶ τρέχα ᾿ς τὰ Γυρίσματα²⁾
νὰ κνηγήσης τὸ φονεά!

Τραύηξε τὸν καλὸ σαρμᾶ
κ' ἔκαμε δύο φονικά.

Ἐδόθη λόγος ᾿ς τὰ χωρὰ.
τ' ἐγίν' ἡ Βγενικῆ φονεάς.

Ἀκόμη καὶ ἡ σύζυγος ὀπλισμένη μὲ ἀφάνταστον ὠμότητα καὶ σκληρότητα δηλητηριάζει τὸν ἄνδρα της, διότι οὗτος ἐφόνευσε τὸν ἀδελφόν της. Ἐκδικεῖται ὑπέικουσα εἰς τὸν ἄγραφον νόμον τῆς «γενεᾶς», δεδομένου ὅτι ἡ παντρεμένη ἀνήκει εἰς τὴν «γενεάν» τοῦ πατρός της.

¹⁾ Τὰ συμπλέγματα ντ, μπ, νκ, γκ, γγ εἰς τὸ ἰδίωμα Μέσα Μάνης προφέρονται ὡς d, b, g.

²⁾ Κτήματα περιβαλλόμενα διὰ ξηρολιθίνης μάνδρας.

- Γιά πές μου, Καλοπόθο μου,
 ἀμποῖον ἔκαμες φονεά;
 Ἐκουσα μνιὰ σκληρὴ φωνή,
 θὰ μ' ἀποκρίθῃ ὁ Σατανᾶς:
- 1 — Ἄντρα ζου κι ὁ κουνιάδο ζου,
 ἐκεῖνοι μ' ἐσκοιῶσαι.
 Ἐκαμα πέτρα τὴν καρδ' ἀ
 καὶ δὲν ἐμίλησα μιλιὰ,
 κ' ἐδ' ἄηκα τὴν Τζίμοβα ¹⁾
 10 καὶ ἀγοράζου σουλιμαῖ, ²⁾
 νὰ φαρμακώσου τὸ φονεά.
 Ἐβαλα κ' ἔπλασα χυλὸ
 κι ἀπ' ὄντε τὸν εὐκαίρισα,
 ἐβγῆκα τοῦν ἐμίλησα:
- 15 — Ἐλάτε μέσα καὶ οἱ τρεῖς.
 Καὶ τὰ κουτιάλια πήρασι,
 πήρασι πρώτη κουταλεά.
 — Εἶπα: τοὺς ἐφαρμάκωσα!
 — Νύφη, πικρίζει ὁ χυλός,
 20 εἶπ' ὁ κακοῦργος πεθερός.
 — Τ' ἀλεύρι πολυκαίριο ³⁾.

 Ἄμποία κι ἄλλη Χοῖσι'ανή
 τὴν ἔδ' ἀ μέρα τῆ Λαμπρῆς,
 τὸ γιόμα καὶ τὸ λειδινό ⁴⁾
 25 ἔθαψε ἄντρα κι ἀδερφό;
 Ἐδ' ἄηκε ἔς τὴ μάννα της:
 — Μάννα, τὸν ἐφαρμάκωσα
 τοῦ Καλοπόθο τὸν φονεά.
 — Καλά ἔκαμες, παιδάκι μου,
 30 σὺ νὰ ντὰ φάης καὶ νὰ ντὰ πχιῆς
 μ' ἄλλοινε ἄντρα ἔπο δακεῖ!

Ἡ χήρα τοῦ σκοτωμένου δέχεται μὲ ὑπομονὴν τὰς ταπεινώσεις καὶ τὸν ὑπὸ τῶν συγγενῶν της ἐπιβληθέντα γάμον μετὰ τοῦ φονέως τοῦ ἀνδρός της μέχρις οὗτου, φονεύουσα τὸν δεύτερον τοῦτον σύζυγον, ἐκδικηθῆ τὸν φόνον τοῦ πρώτου.

Αὐτὰ εἶναι δραματικὰ περιστατικά, τὰ ὅποια ἀφηγεῖται ἡ Μανιάτισσα εἰς τὸ μοιρολόγι της χωρὶς νὰ προσπαθῆ νὰ τὰ δικαιολογήσῃ ἢ νὰ ζητῆ δι' αὐτὰ ἐξιλέωσιν. Ἐπιταγὴ ἄτεγκτος εἶναι τὸ ἀκροατήριόν της, εἶναι ἡ κοινὴ μανιάτικη γνώμη, εἶναι οἱ ἄγραφοι νόμοι τῆς πατρίδος της, οἱ ὅποιοι ἐπιβάλλουν τὴν συμπεριφορὰν ταύτην τοῦ ἀτόμου.

Ὁ μελετητὴς κατὰ ταῦτα τῶν μοιρολογίων τῆς Μέσα Μάνης δέον νὰ εἶναι προσέτι γνώστης καὶ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τῆς περιοχῆς ταύτης μὲ τὰ σχετικὰ ἥθη καὶ ἔθιμα, διότι μόνον μὲ τὴν προϋπόθεσιν αὐτὴν θὰ ἀποβῆ δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῆ πραγματικὴ καὶ ψυχολογικὴ ἐξέτασις βαθυτέρα τοῦ κλάδου τούτου τῆς δημώδους ποιήσεως εἰς τὴν Μάνην.

Τὰ μοιρολόγια ταῦτα, ἔχοντα προσωπικὸν χαρακτῆρα, λόγῳ τῆς διεκτραγωδήσεως δι' αὐτῶν τῶν συνθηκῶν τοῦ θανάτου τοῦ μοιρολογουμένου νεκροῦ, ἔδον-

¹⁾ Ἀρεόπολιν, πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου.

²⁾ Δηλητήριον, ὑδράργυρον.

³⁾ Πολλῶν ἡμερῶν.

⁴⁾ Δειλινό, ἀπόγευμα.

ται ἅπαξ. Ἐν τούτοις, πολλὰ ἐκ τούτων, παρουσιάζοντα γενικώτερον διαφέρον ἀπὸ κοινωνικῆς ἐπόψεως ἢ συγκινουῦντα τὸν λαὸν ἀπὸ τὸ ἐν αὐτοῖς λυρικὸν στοιχεῖον, ἐπαναλαμβάνονται ὑπ' αὐτοῦ εἴτε κατὰ τὰς μακρὰς νύκτας τοῦ χειμῶνος κατὰ τὴν ἐργασίαν εἰς τὰ ἐλαιοτριβεῖα, εἴτε κατὰ τὰς γεωργικὰς ἐργασίας ἢ τὰς διασκεδάσεις εἰς τὴν ταβέρναν. Ἡ ἐπανάληψις αὕτη ἀλλοιώνει τὸ μοιρολόγι εἰς τὴν ἀρχικὴν του σύνθεσιν, διότι ὁ λέγων εἴτε λησμονεῖ τμήματα εἴτε προσθέτει ἰδικὰς του φράσεις, εἴτε συγχέει τὰ ἐν αὐτοῖς γεγονότα, κυρίως εἰς τὰ παλαιότερα μοιρολόγια, καὶ ἐκθέτει οὕτω πολλὰ ἐπεισόδια εἰς τὰ ὅποια μὲ τὴν εὐκολίαν τῆς μνήμης του συμφύρονται ὑπ' αὐτοῦ μέρη ἐκ διαφόρων μοιρολογίων.

Αὐτὰ εἶναι τὰ κυριώτερα προβλήματα τὰ ὅποια ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ ὁ μελετητὴς τῶν μανιάτικων μοιρολογίων.

Ἐπὶ τῶν γενομένων μέχρι τοῦδε ἐκδόσεων μανιάτικων μοιρολογίων πρέπει νὰ σημειώσωμεν ὅτι οἱ ἐκδότες τούτων ἀπέφυγον, πλὴν τοῦ Α. Πετρίδου καὶ κυρίως τοῦ Ν. Πολίτου, τὴν παράθεσιν γλωσσικῶν καὶ πραγματικῶν σχολίων, οὕτω δὲ τὸ μοιρολόγι εἰς πολλὰ σημεῖα γίνεται δυσκόλως ἀντιληπτὸν ὄχι μόνον ἀπὸ τὸν μὴ Μανιάτην ἀναγνώστην, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν νεώτερον Μανιάτην. Πλὴν τούτου καὶ τὰ ἐκδεδωμένα μέχρι τοῦδε μοιρολόγια εἴτε μεμονωμένως ¹⁾ εἴτε εἰς συλλογὰς δὲν ἀποδίδουν πλήρως τὸ ἰδίωμα τοῦ τόπου. Ἐκ τῶν ἐκδοτῶν ὁ Κ. Πασαγιάννης ²⁾ εἰς τὴν συλλογὴν του παρουσιάζει αὐτὰ μᾶλλον ὡς λογοτέχνης. Ὁ Β. Πετρούνιας ³⁾ ἐπιχειρεῖ μὲν νὰ τὰ καταγράψῃ εἰς τὸ ἰδίωμα τῆς Μάνης, ἀλλὰ δὲν ἐπιτυγχάνει τούτου πλήρως. Ὡς ἐκ τούτου εἰς τὰς συλλογὰς αὐτὰς ἔχει τις πολλὰ νὰ παρατηρήσῃ καὶ νὰ διορθώσῃ.

Ἡ Μανιάτισσα ἀκόμη καὶ εἰς τὴν ξένην μοιρολογεῖ εἰς τὸ γλωσσικόν της ἰδίωμα — κατὰ τὸ συνηθὲ τοῦ τόπου της — καὶ ἀδιαφορεῖ, ἂν διὰ τοῦτο τὴν περιπαίξουν τυχὸν ξένοι, μὴ Μανιάται, ἀκροαταί. Τότε δὲ δύναται νὰ εἴπῃ:

— Ὁ δ' ἄβολο καὶ ὅς τὴν ὀργῆ
 νὰ πά' ἢ γλῶσσα ἢ Βλάχικη
 κι ὅσοι τὴν ἀναμπαίζουσι
 τὴ γλῶσσα τὴ Μανιάτικη,
 ὁπὸ ὅ' ἢ γλῶσσα τοῦ Θεοῦ.

Τὰ μοιρολόγια εἰς τὴν Μάνην δὲν λέγονται μόνον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κη-

¹⁾ Πλήρης βιβλιογραφία τούτων δὲν εἶναι τοῦ παρόντος.

²⁾ Μανιάτικα μοιρολόγια καὶ τραγούδια. (Ἱστορικὴ καὶ Λαογραφικὴ Βιβλιοθήκη Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων, β. Ἀθῆναι 1928).

³⁾ Μανιάτικα μοιρολόγια. Ἀθῆναι, 1934.

δείας τοῦ νεκροῦ ἀλλὰ καὶ κατὰ «τὸ κλάμα», τὸ ὁποῖον γίνεται κατὰ τὴν τρίτην, ἐνάτην καὶ τεσσαρακοστὴν ἀπὸ τοῦ θανάτου ἡμέραν.

Μερικὰ ὅμως μοιρολόγια συντίθενται ἐκ τῶν ὑστέρων, ἔχουν δὲ ὡς θέμα σοβαρὰ γεγονότα, ἰδίως μάχας καὶ φόνους μεταξὺ τῶν οἰκογενειῶν. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην τὸ μοιρολόγι λαμβάνει τὴν ἀφηγηματικὴν μορφήν τοῦ ἔπους. Ὁ ραψωδός, ἐνίοτε ἄνδρας, διότι μοιρολογοῦν καὶ οἱ ἄνδρες, κυρίως ὅμως γυναῖκα, ἀφοῦ πληροφορηθῆ τὰς λεπτομερείας τοῦ γεγονότος, συνθέτει τὸ ᾄσμα—βγάνει μοιρολόι—κατὰ τὴν χαρακτηριστικὴν ἔκφρασιν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν περιστατικῶν τούτου ἀλλὰ μὲ ὁδηγὸν τὸν συναισθηματικὸν κόσμον καὶ τὰ κοινωνικὰ ἥθη καὶ ἔθιμα, στοιχεῖα κοινὰ εἰς ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς Μέσα Μάνης. Αὐτὰ θὰ ἀξιώσουν, ἵνα τὸ μοιρολόγι διατηρῆται εἰς τὴν μνήμην τοῦ λαοῦ τῆς Μάνης.

Εἰς τὰ μοιρολόγια τοῦ δικαιωμοῦ ἀνήκει καὶ τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον τῆς Ληγοροῦς, γνωστὸν ὡς: *Ἡ Ληγοροῦ ἢ τὸ μοιρολόι τῆ Ληγοροῦς.*

Τὸ μοιρολόγι τοῦτο εἶναι ἐν τῶν παλαιότερων, παρουσιάζει δὲ ἰδιαίτερον διαφέρον διὰ τὰ ἀπαντῶντα εἰς αὐτὸ κοινωνικὰ ἔθιμα τοῦ τόπου. Τοῦτο ἔτυχε μέχρι σήμερον πολλῶν ἐκδόσεων χωρὶς ὅμως αὐταὶ νὰ ἀποδώσουν πλήρως τὸ πραγματικὸν κείμενον καὶ τὸ ἱστορούμενον γεγονός.

Ἐκ τῶν ἐκδοτῶν του μόνον ὁ Ν. Πολίτης ἔδωκε τὴν περισσότερον, ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλας ἐκδόσεις του, πλήρη μορφήν τοῦ μοιρολογίου μὲ ἀρκετὰ σχόλια. Παρὰ τοῦτο ὅμως ἡ ἐργασία τοῦ Πολίτου ἔχει παραλείψεις, ἀρκετὰ δὲ τῶν σχολίων του χρήζουν διορθώσεως. Ἡ τελευταία ὑπὸ τοῦ Κ. Νταϊφᾶ ἔκδοσις τοῦ μοιρολογίου, παρὰ τὰς ἄλλας ἐλλείψεις της, γέμει γλωσσικῶν σφαλμάτων καὶ ἄλλων ἀνακριβειῶν.

Τὴν παραλλαγὴν τὴν ὁποίαν δημοσιεύομεν ἐνταῦθα κατεγράψαμεν μὲ πολλὰ ἄλλα μοιρολόγια—ἀρκετὰ νεώτερα ἔχω καταγράψει ἀκούων ταῦτα κατὰ τὴν στιγμήν τοῦ θρήνου τῶν γυναικῶν—κατὰ τὸ ἔτος 1935 καθ' ὑπαγόρευσιν τῆς ἐκ Κίττας ὀγδοηκοντούτιδος τότε, νῦν δὲ μακαρίτιδος, Καλῆς Φοκαλίτσας. Τὴν ἐξακριβώσιν τῶν γεγονότων εἶχον τότε ἀναζητήσῃ μεταξὺ τῶν γεροντοτέρων τῆς περιοχῆς τῆς Μέσα Μάνης, ἔλαβον δ' ἔτι πολλὰς πληροφορίας καὶ παρὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις κ. Ἰωάννου Λιακάκου, πρωτοδίκου, ἐγγόνου κατ' εὐθειᾶν τοῦ εἰς τὸ μοιρολόγι ἀναφερομένου Γιάννακα, τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Ληγοροῦς.

2. Ἡ Ληγοροῦ.

*Ἐνα Σαββάτο ἀπὸ βραδ' οὔ
ἐσυγυρίστ' ἢ Ληγοροῦ
νὰ πάη 'ς τοῦν ἀλλωνοῦνε της*

*ἀπὸ τὴν Κίττα 'ς τ' Ἀλυκα.
5 'Σ τὸ δρόμο πὸν ἐπάαινε
πέρασ' ἀπὸ τοῦ Μπουλα'ροῦς*

κι ἀπὸ τὰ Σπηλιωτ'άνικα,
 ὄντες ἀμπόλυκε ὁ παππᾶς.
 Ὅλοι 'ς τὴ ροῦγα ἐκάθοντα
 10 καὶ τὰ χαοτῖα 'παίζασι.
 Ἐκαμε πέτρινη καρδ'ὰ
 κι ὄλους τοὺς ἐχαιρέτισε.
 Καέννας δὲν ἐμίλησε
 μόν' ὁ φονεὰς τοῦ Βέτουλα,
 15 ὁ Πέτρος ὁ Λιόπουλος,
 ἀπάνου ξεσηκώθηκε
 καὶ τὴν ἐκαλαδέχτηκε:
 — Μωρὴ, καλῶς τὴ Ληγοροῦ,
 καλῶς τη, καλῶς ὦρισεσ,
 20 μωρὴ, κι ἄν πάης τ' Ἄλυκα
 νὰ πῆς τοῦν ἄλλωνοῦνε ζου,
 τοῦ Γιάννακα ξεχωριστά,
 τί, ἄ' θέη νὰ κάμωμε καλά,
 ἐμεῖς τότε πλιερώνομε
 25 κείνο τὸν παλαιοβέτουλα
 νὴ ἔξι γρόχια νὴ ἔφτα
 νὴ 'ς τὴν ἀκοίβγιο του κ' ἐννεά.
 Ἄ' δὲ θελήσουσι κ' ἐννεά
 ἄς τότε τρώη ἡ-γι-ἀσμαλακιά
 30 κάτου 'ς τὰ Γιάλια χαμπηλά,
 βεργάτη τὸν ἐβάλαμε
 'ς τί' σγοῦρνες τοῦ Μονοδε'ντροῦ.
 Πλέο δὲν τοῦνε δώνομε
 οὔτ' ἕναν κάρπικον παρᾶ
 35 καὶ ὅ,τι θέσι ἄς κάμουσι,
 ὅ,τι περνᾶ 'πὸ χέρι τους.
 Ἄ' τὰ Ἄλυκα πὺν ἔφτασε
 πέρασ' ἀπὸ τὴ Λατομά,
 κι ὄλοι 'ς τὴ ροῦγα κάθοντα,
 40 δὲν ἐχαιρέτα πουθενά.
 Σηκώθηκε ἡ νύφη της:

— Μωρὴ, καλῶς τὴ Ληγοροῦ,
 μωρὴ, καὶ τ' ἐν' ἡ πίκρα ζου
 καὶ δὲ μᾶς ἐχαιρέτισες;
 45 καέννας μὴ ζ' ἐβάρησε,
 νὰ μὴ ζ' ἀσκημομίλησε;
 Ἐκείνη δὲν ἐμίλησε
 κ' ἐδ'άηκε 'ς τὸ σπίτι τους.
 Μὰ ὁ Γιάννης ἦτα πογγηρός
 50 κι ἀμέσως τὸ κατάλαβε
 τί κάπου ηῦρε τοὺς ὀχτροὺς
 καὶ τὴν ἐκογιονάρασι,
 κι ἀπὸ ξεπίζου ἔφτασε:
 — Μωρὴ, καλῶς τὴ Ληγοροῦ,
 55 καλῶς τη τὴ Μπεϊκαίνα,
 μωρὴ, καὶ τ' ἔναι ἡ πίκρα ζου
 καὶ δὲ μᾶς ἐχαιρέτισες;
 καέννας μὴ ζ' ἐβάρησε
 νὰ μὴ ζ' ἀσκημομίλησε;
 60 — Σὰ μὲ ρωτᾶς θὰ ζὲ τὸ ποῦ,
 καέννας δὲ μ' ἐβάρησε
 κι οὔδε μ' ἀσκημομίλησε,
 'ς τὸ δρόμο πὺν ἐρχόμουνα
 πέρασ' ἀπὸ τοῦ Μπουλα'ροῦς
 65 κι ἀπὸ τὰ Σπηλιωτ'άνικα
 ὄντες ἀμπόλυκε ὁ παππᾶς
 κι ὄλοι 'ς τὴ ροῦγα κάθοντα
 κ' ἔκαμα πέτρινη καρδ'ὰ
 κι ὄλους τοὺς ἐχαιρέτισα
 70 καὶ τοὺς ἐκαλημέρισα,
 καέννας δὲν ἐμίλησε
 καὶ μούδε μ' ἀποκρίθηκε,
 μόν' ὁ φονεὰς τοῦ Βέτουλα,
 ὁ Πέτρος ὁ Λιόπουλος,
 75 ἐκείνος μ' ἀποκρίθηκε:
 Μωρὴ, καλῶς τὴ Ληγοροῦ,

- καλῶς τη, καλῶς ὄρισεσ,
 μωρή, κι ἄν πάης τ' Ὀλυκα,
 πές τους τοῦν ἄλλωνοῦνε ζου,
- 80 τοῦ Γιάννακα ξεχωρισιά,
 τί, ἄ' θέη νὰ κάμωμε καλά,
 ἐμεῖς τοὺς τὸ πλιερώνομε
 κείνο τὸ παλαιοβέτουλο
 νῆ ἔξι γρόχια νῆ ἔφτὰ
- 85 νῆ ὅς τὴν ἀκρίθγιο του κ' ἐννεά. 120
 ὈΑ' δὲ θελήσουσι κ' ἐννεά,
 ἄς τόνε τρώη ἡ-γι-ἀρμαλακιὰ
 κάτου ὅς τὰ Γιάλια χαμπηλά,
 βεργάτη τὸν ἐβάλαμε
- 90 ὅς τὴ ὄγοῦρες τοῦ Μονοδε'ντροῦ. 125
 Πλέο δὲν τοῦνε δώνομε
 οὔτ' ἕναν κάρπικον παρᾶ
 καὶ ὅ,τι θέσι ἄς κάμουσι,
 ὅ,τι περνᾶ ὅπο χέρι τους.
- 95 Κ' ἔσκουξε ἡ Ληγοροῦ φωνή: 130
 — «Δὲν ἔχει ὁ Βέτουλας καφό,
 δὲν ἔχει μήτε γενιακό,
 τὸ αἷμα του νὰ πάρουσι
 καὶ νὰ ντόνε δικαϊώσουσι!
- 100 Ὀἔναι πουλλὶ τῆς ἔρημος!
 Ὀἔχάθη νὰ ὄμαι σερνικός!»
 Ὀἔδαιμονίστη ὁ Γιάννακας
 καὶ τοῦ ὄρθε σὰν παραλοή.
 Ὀἔστάθη κ' ἐπομόνεψε
- 105 ἔχια μὲ πὸ σουρούπωσε
 κ' ἔδ'άηκε ὅς τὴ νύφη του:
 — «Δῶσε μου, νύφη, τὸ σαρμᾶ,
 πὸν ἔναι ὅς τὸν κρεμανταλᾶ
 καὶ τόνε τρώει ἡ σγου'ρά,
- 110 τ' ἔμεινε ἀπονύχτερη
 ἡ μαγκουφογελάδα μας».
- Ὀἔκείνη τὸ κατάλαβε
 ὅτι θὰ πάη γιὰ φονικὸ
 καὶ τοῦ ὄπε καὶ τοῦ μίλησε:
- 115 — «Γιὰ κάτσε χάμου, ἀφέντη μου,
 καὶ πάου μὲ τὴ γυναῖκα ζου,
 ἔρχεται καὶ ἡ Ληγοροῦ,
 παίρονομε καὶ τὴ μάννα μας,
 τί ζὲ σκοτώνουσ' οἱ-γι-ὄχτροι
 κ' ἔσένα σὰν τὸ Βέτουλα.
 Ὀἔκείνος ἐκαψώθηκε
 καὶ τὸ σαρμᾶ ξεκρέμασε
 κι ὄξου ἔξαπετάχτηκε.
 ὈΣ τὴν πόρτα ὄπου ἔβγαῖνε
 χτύπησ' ὁ Γιάννης τὸ σαρμᾶ:
 — Ὀἄγροίκα, ἔρημε σαρμᾶ,
 νῆ ὁ Βέτουλας θὰ δικαϊωθῆ,
 νῆ θὰ διπλώση τὸ σκιοῦνί!
 Ὀἄ' δὲν ἔρθοῦ ὄς τ' ἀποταχῆὰ
 ρίξετε τὸ χαλίκι μου
 καὶ μένα σὰν τὸ Βέτουλα.»
 Κ' ἔδωσε μία κ' ἔφυγε.
 ὈΣ τὸ δρόμο πὸν ἐπάαινε,
 ἀγροίκησε ποδοβολῆ
- 135 κ' ἐγύρισε κ' ἐκοίταξε,
 ἦταν ἡ μαυρονύφη του,
 πὸν τὸν ἀγκόλλ' ἀπὸ κοντά.
 — Ὀἔ Γιάννη, πὸν μὲ παραιᾶς
 πὸν μ' ἀγκολλᾶ ὁ Πέτρακας;
- 140 Γιὰ κάμε πίζου Δημητροῦ
 γιὰτὶ θὲ νὰ δαιμονιστοῦ,
 νὰ πάρη ὁ νοῦ μου τὰ βουνὰ
 νὰ λέπη ὁ κόσμος νὰ γελᾶ.
 — Γιὰ πές μου, Γιάννη, ἀφέντη μου,
 ὄς πόττε νὰ ζὲ καρτεροῦ
 καὶ νὰ ζὲ περιμένωμε;
- 145

- Ἰχίσαμε τὸ λιοβάρημα
 ἅ' δὲν ἐρθοῦ κι ἅ' δὲ φανοῦ,
 ρίξετε τὸ χαλίκι μου
- 150 κ' ἐμένα σὰν τοῦ Βέτουλα.
 Κ' ἐτραύηξε τού' Μπουλα'ρούς.
 Ὡς τὴ Ρίζα τοῦ Μπουρόλια
 ἕνα κασιὶκ' ἐβέλαξε
 ἀπάν' ἀπὸ τὸν ἀγκρεμό.
- 155 — «Ἐλα κοντά μου, Σατανᾶ,
 νὰ κάμωμε μαζὶ δουλειά,
 κι ἂν εἶσαι σύ, Δημήτρακα,
 ἔλα γιὰ συντροφία μου
 γιὰτὶ πάου τού' Μπουλα'ρούς».
- 160 Ὡς τού' Μπουλα'ρούς πὸν ἔφτασε 195
 Ὡς τοῦ Πέτρου τοῦ Λιόπουλου
 οἱ πόρτες ἦτανε κλεισιές.
 Ὡς τὴν πορταδέλλα σιάθηκε,
 ἔκατσε κι ἀκρομάστηκε,
- 165 τίποτε δὲν ἀγροίκησε.
 Τὸ ζεμπερέκι ἐτραύηξε.
 τὴν πόρτα δὲν τὴν ἀνοιξε.
 Ἐκατσε κι ἀποφάσισε,
 καὶ Ὡς τὴν ἀργάνη ἐπήδησε,
- 170 ἔκατσε Ὡς τὴν κοιτόκαλη
 καὶ τὸ σαρμᾶ του ἔφτειανε
 καὶ τὸν ἀβιζοταίζε.
 Ἡ πόρτα τότε ἀνοιξε
 μία γυναῖκα εἰδ'άηκε,
- 175 τὰ βόδ'α τῆς ἀχιούριζε
 κ' ἠῦρεκε τότε τὸν καιρὸ
 κι' ἀνέβη ἀπάνου Ὡς τὸ λιακό.
 Ζυγώνει Ὡς τὴν μανταλουχιά,
 κοιτάζει μέσα, τὶ νὰ ἰδῆ,
- 180 λέπει τ' ἐκάθουτα ὁ φονεᾶς
 μὲ τὸ παιδί του κ' ἐπαιζε,
- τὸν ἄκουσε κ' ἐφώναξε:
 — φέριτε, γυναῖκες, τὸ χυλό.
 Τραυᾶ τὸν ἔρημο σαρμᾶ
- 185 κ' ἐκεῖνος τὸν ἐγέλασε.
 — Ἄ, χάκι σου, βρὲ Σατανᾶ,
 μ' ἔταξες καὶ μ' ἐγέλασες.
 Πίζου τότε ξανατραυᾶ,
 ἐπῆρε ὁ σαρμᾶς φω'τ'ὰ
- 190 μέσ' ἀπὸ τὴν μανταλουχιά
 κ' ἠῦρε τὸν Πέτρο Ὡς τὴν καρδ'ά.
 Ἐβγήκασι τὰ λιαρητά.
 Ὁξου ἐξεπειτάχτηκε
 κ' ἠῦρε τὴν πόρτα σφαλιστὴ
- 195 κ' ἕνα σαρντίδι ἔδωκε
 καὶ Ὡς τὴν ἀργάνη ἀνέβηκε
 μ' ἄντεσ' ὁ ἔρημος σαρμᾶς,
 ἄντεσε δὲν ἐξάντενε.
- Ἐάντεσο, ἔρημε σαρμᾶ,
- 200 γιὰτὶ ζ' ἀφίνου κ' ἐπαδά,
 τὸ θέλημα μου τό'καμα.
 Ἐδωσε μία κ' ἔφυγε
 κ' εἰδ'άηκε τὴ Νέασα,
 πὸν συντροφία εἶχασι,
- 205 μίλησε τοῦ βαρδ'άτορα,
 κι' ὁ Λίας ἀποκρίθηκε:
 — Ἀμποῖος εἶσαι πὸν μιλᾶς
 τώρα τὴ νύχτα, τὶ ζητᾶς;
 — Ἐγὼ εἶμαι, ὁ Γιάννακας,
- 210 ἐσκότωσα τὸ μάρπα ζου,
 πὸν ἦτα καφὸς τῆ μάννα ζου,
 τὸ Πέτρο τὸ Λιόπουλο.
 — Σήκω νὰ φύγῃς, Γιάννακα,
 νὰ πάῃς τὰ Σκυλλακιάνικα
- 215 νὰ μῆνε ὀρθῆ ἡ μάννα μου
 καὶ θέει νὰ μὲ βλαστημᾶ.

Σηκώθηκε ὁ Γιάννακας
 κ' ἐδ'άη τὰ Σκυλλακιάνικα.
 Πομόνεψε ἡ γ'ρ'ὰ Λιακοῦ,
 220 ἦρθε τὸ γιόμα τὸ μικρὸ
 καὶ δὲν ἐφάνη ὁ Γιάννακας.
 Σηκώθηκε ἡ γ'ρ'ὰ Λιακοῦ
 βάνει τὸ δρόμο 'ς τὰ μπροσιὰ
 σκούζοντα καὶ φωνάζοντα :
 225 *Ε Γιάννακα, ἔ Βέτουλα!
 θὰ ζᾶσε κλαίου ἀνάκατα!
 'Σ τοῦ Κούβαρον, πὸ πάαινε,
 ἐπέρινα ἕνας χρι'στι'ανός,
 ὁ γέρον — Κν'ρ'ακούλακας.
 230 — *Ε μάρπα Κν'ρ'ακούλακα,
 τίποτα νὰ μὴν ἄκουσες
 ἀπὸ τοῦ Πάνου Μπουλα'ρ'ούς;
 Τί ἔναι πὸν οὐρλιάζονται;

— Σκοιῶθη ὁ κάλλιος τῆ γ'ενιάς,
 235 σκοιῶθη ὁ πρῶτος γέροντας,
 ὁ Πέτρος ὁ Λιόπουλος.
 — Καὶ ποῖος τὸν ἐσκοίωσε
 κείνον τὸν παλαιοβόιδακα;
 — Εἴπασι τ' ἦρθ' ὁ Βέτουλας
 240 τ' ἠύρασι τὸ ντουφέκι του,
 κείνον τὸν ἔρημο σαρμᾶ.
 Σηκώθηκε ἡ γ'ρ'ὰ Λιακοῦ
 καὶ πάει τὰ Σκυλλακιάνικα
 κ' ἐμίλησε τοῦ Γιώργαρου :
 245 — Γιά ἔλα, Γέργο, νὰ ζὲ ἰδοῦ,
 νὰ ζὲ ρωτήσου νὰ μὲ πῆς,
 ἂν ἔν' εὐτοῦ ὁ Γιάννακας.
 — Ὁ Γιάννακας ἔναι ἐπά,
 φεῦγε τὴ σιράδα ξενοιασ

3. Ἡ ὑπόθεσις τοῦ μοιρολογίου.

Μεταξὺ τῶν οἰκογενειῶν Λιακάκου ἐξ Ἀλύκων καὶ Λιοπούλου (κλάδου τῆς οἰκογ. Μαντουβαλαίων) ἐκ Πάνω Μπουλαριῶν ὑπῆρχεν ἔχθρα, διότι κατὰ τινα συμπλοκὴν εἰς θέσιν Γιάλια, κειμένην μεταξὺ τῶν δύο χωρίων παρὰ τὴν θάλασσαν, ὁ Πέτρος Λιόπουλος ἐφόνευσεν τὸν Λιακάκον Δημήτριον, τὸν ἐπικαλούμενον Βέτουλαν.

Ἡ Ληγοροῦ, ἀδελφὴ τοῦ φονευθέντος, γνωστὴ καὶ μὲ τὸ ἐπώνυμον Μπεϊκαίνα, εἶχεν ὑπανδρευθῆ εἰς τὸ χωρίον Κίττα, βορείως τῶν Μπουλαριῶν. Αὕτη, μεταβαίνουσα τὴν 14 Σ)βρίου εἰς Ἀλυκα διὰ νὰ ἐπισκεφθῆ τοὺς οἰκείους της καὶ διερχομένη διὰ τοῦ χωρίου Ἀνω Μπουλαριοί, συνηντήθη μὲ τὸν φονέα τοῦ ἀδελφοῦ της. Ἐπηκολούθησεν ἡ γνωστὴ ἐν τῷ μοιρολογίῳ συζήτησις τὴν ὁποίαν ἡ Ληγοροῦ, φθάσασα εἰς Ἀλυκα, ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν ἀδελφόν της τὸν Γιάννακον.

Οὗτος ἐξοργισθεὶς καὶ παρακινηθεὶς ἐκ τῶν λόγων τῆς ἀδελφῆς του μετέβη κατὰ τὴν νύκτα εἰς τοὺς Μπουλαριοὺς, εἰσῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Λιοπούλου καί, ἀποτυχῶν εἰς τὴν προσπάθειάν του νὰ ἀνοίξῃ τὸ παράθυρον, ὤθησε βιαίως τὴν θύραν καὶ ἐφόνευσεν τὸν Λιόπουλον. Μετὰ ταῦτα τρέχων ἔφθασεν εἰς Νέασαν, μικρὸν συνοικισμόν παρὰ τὸ χωρίον Ὀχιά, καὶ κατηυθύνθη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἐπ' ἀδελφῆ γαμβροῦ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ φονευθέντος Λιοπούλου, διότι μεταξὺ τῶν ὑπῆρχεν ὁ δεσμὸς τῆς «συντροφίας».

Ἡ σύζυγος τοῦ φιλοξενούντος καὶ ἀδελφὴ τοῦ φονευθέντος, μὴ γνωρίζουσα τὰ διατρέξαντα, παρεσκεύασεν ὡς φαγητὸν εἰς τὸν Γιάννακα *κουταλίδες* (εἶδος τηγα-νίτου ἄρτου). Ἀκολούθως ὁ σύζυγός της προέτρεψε τὸν Γιάννακα νὰ μεταβῆ εἰς τὸ χωρίον Κίττα εἰς τὸν συγγενῆ τοῦ Γιάννακα Γεώργιον Σκυλλακάκη καὶ νὰ παραμείνῃ εἰς τὸν πύργον του.

Οἱ συγγενεῖς τοῦ φονευθέντος Λιοπούλου ἐξῆλθον ἐν τῷ μεταξύ ἔνοπλοι, ἐπυροβόλουν καὶ καθ' ὅλην τὴν νύκτα ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐτέθησαν εἰς ἀναζήτησιν καὶ καταδίωξιν τοῦ φονέως.

Τὴν ἐπομένην διεδόθη ὅτι ἐφονεύθη ὁ Πέτρος Λιόπουλος.

Νέος ἐκ Κίττας ὅστις εἶχε μεταβῆ εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ φονευθέντος ἐπέστρεψε καὶ συνήντησε τὸν Γιάννακα εἰς τὸν πύργον τοῦ Σκυλλακάκη, λέγεται δὲ ὅτι τοῦ εἶπε: *Μὲ γειά σου τὸ πράτιγο* (δηλ. συγχαρητήρια διὰ τὴν ἐπιτυχίαν σου) καὶ ὅτι ὁ φονεὺς ἀπήντησε: *Μὲ γειά μου, μὲ χαρά μου* (δηλ. τὰ δέχομαι εὐχαρίστως, εἶμαι πλήρως ἱκανοποιημένος διὰ τὴν ἐπιτυχίαν μου). Ἐπρεπεν ὁμως ὁ Γιάννακας νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἄλυκα, ἀλλ' αἱ διαβάσεις ὅλαι ἐφυλάσσοντο ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του. Διὰ τοῦτο τὸν συνώδευσε κατὰ τὴν νύκτα ὁ Γεώργιος Σκυλλακάκης μετὰ τῶν συγγενῶν του. Καθ' ὁδὸν καὶ πλησίον τῶν Μπουλαριῶν, ἐπειδὴ ἤκουσαν θόρυβον, καὶ ὑπέθεσαν παρουσίαν τῶν ἐχθρῶν, οἱ συνοδοὶ ἐπέστρεψαν εἰς Κίτταν. Ὁ Γιάννακας ἠρνήθη νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ καὶ ἀπεφάσισε μόνος νὰ μεταβῆ εἰς Ἄλυκα. Ὑπολογίζων ὅτι οἱ ἐχθροὶ του δὲν ἠδύνατο νὰ φαντασθοῦν ὅτι αὐτὸς θὰ ἐτόλμα νὰ διέλθῃ ἔμπροσθεν τῶν οἰκιῶν των καὶ ὡς ἐκ τούτου θὰ ἐφύλασσον τὰς ἄλλας διαβάσεις, ἐτόλμησε καὶ ἐβάδισε τὸν δρόμον πρὸ τῶν ἐχθρικῶν οἰκιῶν.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Πέτρος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Γιάννακα, μετὰ τῶν συγγενῶν των εἶχον ἐξέλθει ἐξ Ἄλύκων πρὸς τὴν θέσιν Πραστὰ καὶ ἀνέμενον τὴν ἀφίξιν αὐτοῦ μὲ σκοπὸν νὰ τὸν ὑπερασπίσουν ἀπὸ τυχὸν ἐχθρικὴν καταδίωξιν.

Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου ἡ μετὰ τῶν οἰκογενειῶν ἐχθρὰ ἐγένετο μεγαλυτέρα. Ἀμοιβαίως ἐπὶ χρονικὸν διάστημα ἐπεχειροῦντο ἐνέδραι, *χωσίαι*. Τέλος, τῇ μεσολαβήσει ἄλλων οἰκογενειῶν ἔγινεν ἀγάπη (συμβιβασμὸς) καὶ ἔλαβε χώραν ἡ τελετὴ τοῦ *ψυχικοῦ*, δηλαδὴ ἡ θεία λειτουργία τῆς λήθης τοῦ κακοῦ· ἐσχηματίσθη ἡ λιτανεῖα τῶν μεταμεληθέντων ἐκ βάρους ψυχῆς καὶ καρδίας ἀνθρώπων, ἡ ὁποία ἐβάδισε πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ θύματος τὴν πορείαν τῆς συγγνώμης καὶ τοῦ ἐξιλασμοῦ.

Ὁ Γιάννακας συντετριμμένος καὶ συνοδευόμενος ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φονευθέντος διὰ νὰ προσκυνήσῃ τὴν χήραν αὐτοῦ. Ἐνῶ ἐπλησίαζον εἰς τὴν θύραν, εἷς ἐκ τῶν συγγενῶν τῆς χήρας εἶπε: *στρῶσε νύφη τὴ βελέντζα καὶ ἐκείνη ἠρώτησεν: ἀμποῖο μέγαλονε θὰ δεχτοῦ;* Ὁ Γιάννακας μὲ πάλλουσαν καρδίαν ἐγονάτισε καὶ ἤσπασθη τὸ χέρι τῆς χήρας. Ὄταν δὲ ἐκείνη τὸν

ἐνηγκαλίσθη, τὸν ἐφίλησε καὶ τὸν ἐσκέπασε μὲ ἓν φόρεμα — σημεῖον ὅτι γίνεται μέλος τῆς οἰκογενείας καὶ λαμβάνει τὴν θέσιν τοῦ φονευθέντος — αὐτὸς τῆς λέγει τὸ ἐξῆς περίφημον δίστιχον :

Τὸ φίδι πὸν ζ' ἐδάγκασε, ἐδάγκασε ἕ' ἐμένα
 ἕ' ὅσο φαρμάκι ζ' ἔχῃουσε, τό' χῃουσε καὶ σ' ἐμένα

(δηλ. ὁ κακὸς δαίμων ἐπροξένησε καὶ εἰς τοὺς δύο μας τὸ αὐτὸ κακόν).

Ἐκτοτε ἔγιναν ψυχαδερφοί, ἡ δὲ ψυχαδερφοσύνη μεταξὺ τῶν δύο οἰκογενειῶν διατηρεῖται καὶ ἐκτιμᾶται παρ' αὐτῶν μέχρι σήμερον. Γενικώτερον ὁ δεσμὸς αὐτὸς μεταξὺ τῶν οἰκογενειῶν θεωρεῖται ἱερός, ὥστε εἶναι καὶ κώλυμα γάμου μεταξὺ τῶν ἀτόμων τὰ ὁποῖα συνδέονται διὰ ψυχαδερφοσύνης.

Ὁ Γιάννακας μετὰ ταῦτα μετέβη εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου, τῇ συστάσει τῆς ἐκ Πύργου τῆς Μάνης οἰκογενείας Σέκερη, προσελήφθη εἰς τὴν σωματοφυλακὴν τῆς Δουκίσσης τῆς Πλακεντίας κατὰ τὸ 1840. Οὗτος κάποτε δυσαρεστηθεὶς ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Μάνην. Ἡ Δούκισσα ὅμως ἐκτιμῶσα τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν ἀφοσίωσίν του κατώρθωσε νὰ τὸν πείσῃ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Πεντέλην. Ἐκεῖθεν δὲ κατὰ διαστήματα, κατήρχετο εἰς Ἀθήνας πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ υἱοῦ του Παναγιώτου καὶ τοῦ ἐγγόνου του Ἰωάννου πρὸς τὸν ὁποῖον πολλάκις διηγεῖτο περὶ τοῦ φόνου.

Ἐπιστρέφων κάποτε εἰς τὴν Πεντέλην ὑπεχρεώθη ἔνεκα κακοκαιρίας νὰ σταματήσῃ εἰς χάνι (πανδοχεῖον) παρὰ τὸ Ψυχικὸν ὅπου ἦσαν Μανιάται χωροφύλακες καὶ ἔπινον κρασί. Οὗτοι, χωρὶς νὰ γνωρίζουν τὸν γέροντα, τὸν προσεκάλεσαν εἰς τὴν συντροφίαν των. Μετ' ὀλίγον ἤρχισαν, κατὰ τὴν συνήθειαν των, νὰ μοιρολογοῦν, δηλαδὴ ἀντὶ ἄσμάτων νὰ ἐπαναλαμβάνουν μανιάτικα μοιρολόγια. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἤρχισαν νὰ λέγουν καὶ τὸ μοιρολόι τῇ Ληγοροῦς. Ὁ γέρον παρηκολούθει σύννους τὴν ἀπαγγελίαν, ἔζη τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὰς πλέον δραματικὰς ἡμέρας τῆς νεότητός του, μὴ δυνηθεὶς δὲ νὰ ἀποκρύψῃ τὴν συγκίνησίν του ἤρχισε νὰ δακρύῃ. Οἱ χωροφύλακες ἀντιληφθέντες τοῦτο ἠρώτων ἐπιμόνως τὸν γέροντα περὶ τῆς αἰτίας τῶν δακρύων του. Οὗτος κατ' ἀρχὰς ἠρνεῖτο, ἀλλ' ὑπέικων εἰς τὰς ἀπαιτήσεις των ἀπεκάλυπεν ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ Γιάννακας καὶ διηγήθη εἰς τούτους τὰ κατὰ τὸν φόνον. Ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 93 ἐτῶν, τῷ 1893, κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ κατ' εὐθείαν ἐγγόνου του κ. Ἰωάννου Λιακάκου, ὅστις διατηρεῖ καὶ τὴν φωτογραφίαν τοῦ Γιάννακα, εἰς ἣν παρίσταται οὗτος ὡς γέρον με γενειάδα καὶ σπινθηροβόλους ὀφθαλμούς.

4. Χρονολογία τοῦ γεγονότος.

Δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξακριβώσω τὸ ἔτος καθ' ὃ ἐγένετο τὸ συμβάν, διότι τὴν ἀκριβῆ χρονολογίαν οὐδ' αὐτὸς ὁ κ. Ἰω. Λιακάκος ἐνθυμεῖται. Μετὰ πιθανότητος

δυνάμεθα νὰ τοποθετήσωμεν τοῦτο μεταξύ τῶν ἐτῶν 1828 -1836, τὸ μὲν ἐκ τοῦ ἀναφερομένου εἰς τὸ μοιρολόγι Γεωργίου Σκυλλακάκη, ὅστις, ὡς ἐλέχθη, εἶχεν ἐν Κίττα ἰσχυρὸν πύργον¹), τὸ δὲ ἐκ τοῦ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ φονευθέντος Λιοπούλου, τὸν ὁποῖον οὗτος ἐκράτει εἰς τὰς ἀγκάλας του κατὰ τὴν στιγμήν τοῦ φόνου, ἀπέθανε τῷ 1903 εἰς ἡλικίαν 75 - 78 ἐτῶν· κατ' ἀκολουθίαν ὁ Γιάννακας, ὅτε διέπραξε τὸν φόνον, θὰ ἦτο περίπου 25 - 30 ἐτῶν.

Ὡς ἡμερομηνία τοῦ φόνου ἀναφέρεται ἡ 14 Σεπτεμβρίου. Ὁ Γιάννακας γέρον ἤδη συχνὰ παρήγγελλεν εἰς τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του νὰ μὴ ἐργάζωνται κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, νὰ τιμοῦν καὶ σέβωνται αὐτὴν ἰδιαίτερος, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι διέφυγε τὸν κίνδυνον, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι οὕτω ἐζήτει τρόπον τινὰ ἐξιλέωσιν ἑαυτοῦ διὰ τὴν πράξιν του ταύτην, διὰ τὴν ὁποίαν ἠσθάνετο μεταμέλειαν.

Λέγεται ἐπίσης ὅτι ἡ σύζυγος τοῦ φονευθέντος κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἦτο ἄκρως ἀνήσυχος, διότι, ἐνῶ ἐκυνήγα ὀρτύκια διὰ τῆς ἀπόχης— ὁ Σεπτέμβριος εἶναι ὁ μὴν τοῦ κυνηγίου τῶν ὀρτυκιῶν— καὶ συνέλαβεν ἕν, τοῦτο διέφυγεν ἐκ τῆς χειρός της, γεγονὸς ὅπερ ἐξέλαβεν ὡς κακὸν οἰωνόν. Κατ' ἄλλην παράδοσιν, αὕτη εἶδε τὸ γεγονὸς τοῦτο τοῦ κυνηγίου εἰς τὸν ὕπνον της καὶ διὰ τῆς διακρινούσης τὴν Μανιάτισσαν ἰκανότητος νὰ ἐρμηνεύη τὰ ὄνειρα ἐθεώρησεν ὡς προφητικὸν κακοῦ τὸ ὄνειρον, διότι τὸ ὀρτύκι σημαίνει λακτάραν καὶ τρόπον.

5. Ἐκδόσεις τοῦ μοιρολογίου.

- A. **N. Γ. Πολίτου**, ᾠσματα δημοτικὰ Μάνης, *Πανδώρα* 16 (1866), φύλλ. 384, σ. 539 [στίχοι 45].
- B. **N. Γ. Πολίτου**, ᾠσματα δημοτικὰ Μάνης, *Αὐτόθι* 18 (1868), σ. 438 - 440 [στίχοι 161].
- Γ. **A. Thumb**, *Handbuch der neugriechischen Volkssprache*, Strassburg 1910, σ. 276 - 278 [στίχοι 55].
- Δ. **K. Πασαγιάννη**, *Μανιάτικα μοιρολόγια καὶ τραγούδια*, Ἀθῆναι 1928, σ. 88 - 89 [ἀριθμ. 147 στίχοι 46 καὶ ἀριθμ. 48 στίχοι 30].

¹ Τούτου σώζονται σήμερον μόνον τὰ θεμέλια, τὰ ὁποῖα δυστυχῶς κατεστράφησαν πρὸ μηνὸς κατὰ τὸ ἡμισυ, ἵνα μὴ καλύπτουν τὴν θέαν παρακειμένου καφενείου. Τὸν πύργον τοῦτον, ἠρνήθη νὰ κρημνίσῃ ὁ Γ. Σκυλλακάκης ὅτε ἐπεσκέφθη τῷ 1836 τὴν Μάνην ὁ βαυαρὸς ταγματάρχης Φέδερ μὲ σκοπὸν νὰ ἐπιβάλλῃ εἰρήνευσιν εἰς τὸν τόπον. Ὁ Σκυλλακάκης μάλιστα ἦλθεν εἰς ἔνοπλον ρήξιν πρὸς τὸν Φέδερ, συνελήφθη ὅμως ὑπ' αὐτοῦ κατόπιν σκληρᾶς μάχης καὶ ἐνῶ ὠδηγεῖτο εἰς Τρίπολιν ἐδραπέτευσεν, ἔκτοτε δὲ ἐξηφανίσθη. Διὰ τὸ γεγονὸς τοῦτο ὑπάρχουν πολλὰ μοιρολόγια. Ἐν ἐκ τούτων ἐδημοσίευσεν καὶ ὁ Ν. Πολίτης εἰς τὴν *Χρυσολίδα* 3 (1865) σ. 656. Ἄλλα ἐδημοσιεύθησαν ἀλλαχοῦ, ἔχομεν δὲ καὶ ἡμεῖς συλλέξει ἀρκετά.

- Ε. **Β. Πετρούνια**, Μανιάτικα μοιρολόγια. Σειρά Α'. Ἀθήνα 1934, σ. 37-40 [στίχοι 179].
- Σ. **Γ. Οικονομάκου**, Μανιάτικα μοιρολόγια. Τῆς Ληγοροῦς, *Λαογρ.* 11 (1934) σ. 248-249 [στίχοι 25].
- Ζ. **Ἄγ. Θέρου**, Τὰ τραγούδια τῶν Ἑλλήνων, τόμ. 2, 1952, σ. 199-200 [στίχοι 33].
- Η. **Κ. Νταϊφᾶ**, Τὸ Μανιάτικο μοιρολόϊ, *Νέα Ἑστία* 57 (1955), σ. 302-309 [στίχοι 146].

Ἐκ τῶν ἀνεκδότων συλλογῶν τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας σημειῶνω μόνον δύο παραλλαγὰς.

Θ. ΧΛΑ [Χειρόγραφον Λαογραφ. Ἀρχείου], ἀριθμ. 790, σ. 14-16, στίχοι 71 [Συλλογὴ Δ. Γιαννουκάκη].

Ι. ΧΛΑ, ἀρ. 1485 σ. 20-22, στίχοι 66 [Στ. Τζουμελέα, ἐξ ἀποστολῆς τῷ 1911, ἀπὸ Ξεχώρι Καρδαμύλης ὑπὸ τῆς διδασκαλίσης Μπαρελέα].

Ἔλαβον ἔτι ὑπ' ὄψιν καὶ τρεῖς ἀκόμη ἐκ τῶν παραλλαγῶν τῆς ἡμετέρας ἀνεκδότου συλλογῆς τὰς ἑξῆς:

ΙΑ. Καθ' ὑπαγόρευσιν τῆς *Νικολοῦς Σαμπατουλάκου*, ἐτῶν 70 (1935) ἐκ τοῦ χωρίου Ὀχιά, στίχοι 187.

ΙΒ. Καθ' ὑπαγόρευσιν *Διαμάντως Σ. Σαφράνη*, ἐτῶν 60 (1946) ἐκ Κίττας, στίχοι 82.

ΙΓ. Καθ' ὑπαγόρευσιν *Δρακουλοῦς Κεκάκου* ἐτῶν 70 (1937) ἐκ Κίττας, στίχοι 83.

Σημειωτέον ὅτι τὸ μοιρολόγι τοῦτο εἶναι καὶ σήμερον γνωστότατον εἰς τὴν Μέσα Μάνην καὶ δύναται τις νὰ καταγράψῃ πολλὰς παραλλαγὰς αὐτοῦ.

6. Παρατηρήσεις.

Στ. 1-4. – Εἰς τὰς παραλλαγὰς Γ, Δ 148, Ε, ΣΤ, Η καὶ Ι τὸ μοιρολόγι ἀρχίζει μὲ στίχους ἐκ τῶν ὁποίων φαίνεται ὅτι τὸ ἐν αὐτῷ γεγονὸς συνέβη κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα: *Μιὰ σκόλη τσαὶ μιὰ Τουριατοῆ | τσαὶ μιὰ Δευτέρα τῆ Λαμπρῆς* (Γ). *Μιὰ σκόλη καὶ μιὰ Κυριακῆ | καὶ τὴν ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς* (Δ 148). *Ἐνα Σαββάτο ἀπὸ βραδὺν | ὅπ' ἐξημέρωνε Λαμπρῆ* (Ε). *Μιὰ σκόλη καὶ μιὰ Κυριακῆ | καὶ μιὰ Λαμπρῆ τ' ἀποταχὺν* (ΣΤ, Ι).

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ἐπόμενον εἶναι νὰ ἀκολουθοῦν οἱ στίχοι: *Βάνει κουλ-λούρια στήν ποδιά | κόκκιν' ἀβγά στή ζουναριά* (Β, Γ, Δ 148, Ε, ΣΤ, Η, Ι) ἢ *ἔφτειανε ἕως τυρόπιτες | τίς ἔψηνε, δὲν ψήνουνται | παρὰ κομμάτια γίνονται* (ΣΤ στ. 4-7), διότι κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα (ὡς καὶ κατὰ τὰς ἄλλας ἐπισήμους ἡμέρας) οἱ πενθοῦντες δὲν παρασκευάζουν τίποτε, ἀλλὰ δέχονται τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους των, οἱ ὁποῖοι προσκομίζουν διάφορα ἑορταστικά παρασκευάσματα. Ἡ γυναῖκα

έτοιμάζει τὰ τῆς Λαμπρῆς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ συζύγου της προκειμένου νὰ ἐπισκεφθῆ τὴν πενθοῦσαν πατρικὴν της οἰκογένειαν.

Ὁ Ν. Πολίτης ἐκδίδων διὰ δευτέραν φοράν τὸ μοιρολόγι (Β) τοὺς στίχ. 3-4: *Βάνει κουλλούρια στὴν ποδιά | κόκκιν' ἄβγα στὴ ζουναριά κλείει ἐντὸς ἀγκυλῶν καὶ σημειώνει ὅτι «ἐλήφθησαν ἐξ ἄλλου ἄσματος τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν ἔχοντος». Ἄλλως τε εἰς τὰς ὑπ' αὐτοῦ δύο ἐκδόσεις δὲν ἀναφέρεται ἡ λέξις *Λαμπρή*.*

Ἡ παρατήρησις αὕτη τοῦ Ν. Πολίτου εἶναι ὀρθή. Ἐξ ἄλλου ἐπίσης ἄσματος (πιθανῶς τῆς *Φαρμακεύτρας*) ἔχουν ληφθῆ οἱ στίχ. 4-7 τῆς παραλλαγῆς ΣΤ.

Τὸ γεγονός, ὡς εἴπομεν, συνέβη τὴν 14 Σεπτεμβρίου, ἐπομένως οἱ ἀνωτέρω στίχοι δὲν ἀνήκουν εἰς τὸ μοιρολόγι, ἀλλὰ παρελήφθησαν ἐξ ἄλλων μοιρολογίων ὑπὸ τῶν ἐκάστοτε ἐπαναλαμβανόντων αὐτό. Ἡ πραγματικὴ ἡμερομηνία ὡς δευτερεῦον στοιχεῖον διὰ τῆς παρόδου τοῦ χρόνου ἔχει πλέον λησμονηθῆ.

Εἰς ἄλλας παραλλαγὰς (Α, Γ, Δ 148, ΣΤ, Ζ, Η, Ι, ΙΒ) τὸ μοιρολόγι ἄρχεται διὰ τῶν στίχων: *Μιὰ σκόλη καὶ μιὰ Κυριακὴ | ἢ ἐνίοτε (Ζ, ΙΑ) προστίθεται καὶ ὁ στίχος: καὶ μιὰ δεσποτικὴ γιορτή*. Οἱ στίχοι οὗτοι εἶναι τυπικοὶ πολλῶν παλαιῶν μοιρολογίων, ἔχόντων ὡς θέμα παρομοίαν ὑπόθεσιν. Ἐχει λησμονηθῆ ἡ ἀρχὴ των καὶ ἡ χρῆσις τυπικῶν πλέον στίχων διευκολύνει τοὺς ἀφηγουμένους ἢ ἐπαναλαμβάνοντας αὐτὰ ἐμμέτρως. Ἡ ΙΓ ἄρχεται διὰ τῶν στίχων: *Μία Δευτέρα τὸ πρωὶ | σηκώθηκε ἡ Ληγοροῦ, φόρτωσε τὸ μουλάρι της | νὰ πάη 'ς τοῦν ἄλλωνοῦνε της*. Εἶναι ἡ μόνη παραλλαγή ἢ ὁποία δὲν ἀναφέρει ἑορτήν.

Στ. 3.—*Στοῦν ἄλλωνοῦνε της*. Αἱ παραλλ. Α, Β, Γ, Δ 148, ΣΤ, ἔχουν: *στοῦν ἀνθρωπῶνε τους* (οὐχὶ ὀρθῶς ἢ Ζ ἔχει *στον ἀνθρωπόνε της*), ἢ Ι ἔχει *στοῦν ἐδικοῦνε της*. Δι' ὅλων αὐτῶν ἐννοεῖται ἡ πατρικὴ οἰκογένεια τῆς ὑπάνδρου γυναικός. Ἡ γυναῖκα χρησιμοποιεῖ τὰς λέξεις: *οἱ - γι - ἄλλοι μου* (δηλ. οἱ γονεῖς, οἱ ἀδελφοὶ καὶ αἱ ἄγαμοι ἀδελφαί μου) ἢ *πάου 'ς τοὺς ἄλλου μου* (δηλ. εἰς τὴν πατρικὴν μου οἰκογένειαν). Ἡ Δ 147 οὐχὶ ὀρθῶς ἀναγράφει: *νὰ πάη στὴ μαννογενεά*. Ἡ Ληγοροῦ εἶχεν ὑπανδρευθῆ εἰς τὴν Κίτταν καὶ μετέβαινεν εἰς Ἄλυκα εἰς τὴν πατρικὴν της οἰκογένειαν καὶ ὄχι εἰς τὴν οἰκογένειαν τῆς μητρός της. Ἄλλως τε ἡ μαννογενεὰ οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν μὲ τὴν ὑπόθεσιν, οὐδὲ λαμβάνει θέσιν εἰς παρόμοια γεγονότα. Ἡ ἐκδίκησις εἶναι ἔργον τῆς πατρικῆς γενιᾶς.

Στ. 6.—*Τὸν Μπουλα'ρούς*: ἀντὶ τούς ἢ ἀποβολὴ τοῦ ς τοῦ ἄρθρου δι' ἀνομοίωσιν· φαινόμενον κρατοῦν εἰς τὸ ἰδίωμα τῆς Μέσα Μάνης. Πρόκειται διὰ τὸ χωρίον Ἄνω Μπουλαριοί, τὸ κείμενον μεταξὺ Κίττας καὶ Ἄλύκων. Διὰ τὸν κατ' ἐπένθεσιν τύπον *Μπουλα'ρούς* βλ. Δ. Β. Βαγιακάκου, *Συνίζησις καὶ ἐπένθεσις ἐν τῷ γλωσσικῷ ἰδιώματι τῆς Μέσα Μάνης*, *Λεξικ. Δελτίον τῆς Ἀκαδ. Ἀθηνῶν*, 6 (1953/4), σ. 89-206. Περὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως ἐκ τοῦ ἐμβολάριος βλ. D. Geor-

gakas Beiträge zur Deutung als slavisch erklärten Ortsnamen, Byz. Zeit. XLI (1941), σ. 369.

Στ. 7.— *Τὰ Σπηλιωτ'άνικα*. Συνοικία τῶν ἄνω Μπουλαριῶν δι' ἧς διήρχετο ἡ ὁδὸς Κίττας - Ἀλύκων καὶ εἰς ἣν παλαιότερον κατόκουν οἱ Σπηλιωτιᾶνοι (οἰκογ. Σπηλιώτη καὶ σήμερον εἰς Καλάμας). Τότε κατόκουν ἐκεῖ οἱ ἐχθροὶ τῆς Ληγοροῦς οἱ Λιόπουλοι. Ἡ Ληγοροῦ ἠδύνατο νὰ κινῆται ἐλευθέρως, διότι αἱ γυναῖκες εἰς περιπτώσιν ἐχθρας μεταξὺ οἰκογενειῶν ἐτύγχανον ἀπολύτου σεβασμοῦ. Φόνος καὶ κακοποιήσις αὐτῶν ἐθεωρεῖτο δειλία καὶ ἀτιμία.

Στ. 9.— *Ὅντες ἀμπόλυκε ὁ παππᾶς*. Ἦτο ἡ ὥρα τῆς 14 Σεπτεμβρίου, καθ' ἣν εἶχεν ἀπολύσει ἡ ἐκκλησία. Οὐχὶ ὀρθῶς ἡ Ζ στίχ. 9 γράφει: *στ' ἀμπύλημα τῆς ἐκκλησιᾶς* καὶ ἐρμηνεύει ὁ ἐκδότης *ἀμπύλημα* = πύλη, εἴσοδος. Τὸ ὀρθὸν θὰ ἦτο: *στὸ ἀμπόλυμα*, δηλαδή εἰς τὸ σχόλασμα, τὴν ὥραν ὅπου ἐτελείωσεν ἡ λειτουργία.

Στ. 10.— *Ροῦγα* (βενετικὴ *ruga*). Τὸ μέρος τοῦ χωρίου ὅπου συγκεντρώνονται οἱ χωρικοὶ κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς των. Ροῦγα ὑπάρχει εἰς κάθε γειτονιάν (*Κάνομε ροῦγα, πάμε-καθόμαστε 'ς τὴ ροῦγα* ρ. *ρουγιάζου, κάνω ροῦγα*).

Στ. 11.— *Καὶ τὰ χαρτία παίζασι*. Ἡ ΙΑ στ. 13-14 καὶ 64-65 ἔχει: *Τοὺς ἠῶρε καὶ ἐκάθοντα | στὸν ἥλιο καὶ ἐλιάζοντα*. Ἄλλαι, ὡς ἡ ΙΓ στ. 7, ἀναφέρουν μόνον τὸν στίχον: *χάμου 'ς τὴ ροῦγα κάθοντα*.

Στ. 12-13.— Ἡ Ληγοροῦ πνίγει τὸν πόνον καὶ τὸ μῖσος τῆς καὶ χαιρετίζει τοὺς καθημένους. Δύο παραλλαγαὶ ἐκ τῆς ἀνεκδότου συλλογῆς μου, ἡ ΙΒ στ. 7-14 ἀναφέρουν ὅτι ἡ Ληγοροῦ δὲν ἐχαιρέτισεν: *Ὅλοι στὴ ροῦγα κάθοντα | καὶ δὲν τοὺς ἐχαιρέτισε | κι ἀπάνου ξεσηκώθηκε | ὁ Πέτρος ὁ Λιόπουλος | καὶ τὴν ἐκαλαδέχτηκε: | — Μωρὴ, καλῶς τὴ Ληγοροῦ, | Μωρὴ, τί ἔν' ἡ πίκρα ζου | καὶ δὲ μᾶς ἐχαιρέτισες; Καὶ ἡ ἄλλη, ΙΓ στ. 8, 12, 40: *Πέρασε δὲν ἐμίλησε* καὶ τότε ὁ Λιόπουλος τὴν ἐρωτᾷ: *Γιατὶ περνᾶς καὶ δὲ μιλᾶς;* Ἡ συμπεριφορὰ αὐτῆ τῆς Ληγοροῦς δύναται κάλλιστα νὰ δικαιολογηθῆ ἔνεκα τοῦ μίσους πρὸς τὸν φονέα τοῦ ἀδελφοῦ τῆς.*

Στ. 14.— *Μόν' ὁ φονιάς τοῦ Βέτουλα*. Ἡ Ζ στ. 12 ἐσφαλμένως γράφει: *μονὲ τοῦ Βέτουλα ὁ γιός*. Βέτουλας ἦτο ὁ φονευθεὶς ἐξ Ἀλύκων ἀδελφὸς τῆς Ληγοροῦς, ὅστις ἦτο ἄτεκνος, καθ' ὃ νυμφευμένος πρὸ τεσσαράκοντα ἡμερῶν, καὶ ὄχι ὁ φονεὺς αὐτοῦ ἐκ Μπουλαριῶν, ὅστις ἐχαιρέτησε τὴν Ληγοροῦν. Ἴσως ἐνταῦθα πρόκειται διὰ τὸν στ. 7 τῆς Α: *Κανένας δὲν τῆς μίλησε | παρὰ ὁ Σκυλλο-Βέτουλας*, δηλ. πρόκειται περὶ παρωνυμίου ὑβριστικοῦ τοῦ φονέως ἢ τοῦ πατρός του, ὅποτε ὁ στ. τῆς παραλλ. Ζ θὰ ἦτο: *Μονὲ τοῦ Βάβουλα ὁ γιός*. Ἐπίσης ἐσφαλμένως γράφεται Δ148 στ. 12: *ὁ Πέτρος ὁ Λεόπουλος* ἀντὶ Λιόπουλος. Ἐπικρατεῖ πλήρης σύγχυσις.

Στ. 18.— *Καλῶς τὴ Ληγοροῦ*. Αἱ Δ 147 στ. 8, 28 καὶ Δ 148 στ. 13 ἐσφαλμένως γράφουν: *καλὸ στὴ Ληγοροῦ*.

Στ. 20. — *ἄν πάης τ' Ἄλυκα*. Ἐπὶ κινήσεως σημαντικῶν ρημάτων ἢ πρὸς τόπον κινήσεις ἐκφέρεται ἄνευ προθέσεως, οἷον: *πάου τῆ χώρα, πάου τὸ Λιμένα*, κλπ.

Στ. 20 - 25. — Ἀναληθῆ εἶναι καὶ τὰ παρατιθέμενα σχόλια εἰς τοὺς στ. 20 - 23 τῆς Β, ὅτι δηλ. «ὁ Λιόπουλος κατήγετο ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, ἐξ ἧς καὶ ὁ σύζυγος τῆς Ληγοροῦς Βέτουλας. Ἀλλὰ φονεύσας τοῦτον ἦλθεν εἰς ρῆξιν μετὰ τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν αὐτοῦ, θελόντων νὰ τὸν ἐκδικηθῶσι». Σημειώνει δὲ ὁ ἐκδότης καὶ τοὺς στίχους: *νὰ πῆς τῶν ἀθροπῶνε μας | νὰ μᾶσε κάμουσι καλά | τζαί μεῖς τοὺς τὸν πλερώνουμε | τζεῖνον τὸν ψουροβέτουλα*. Ἡ ΙΓ στ. 16 ἔχει ἐπίσης τὸν στίχον: *κεῖνο τὸ ψουροβέτουλο*, δηλ. τὸ ψουροκάτσικο. Γίνεται σύγχυσις πλήρης τῶν γεγονότων, διότι ὁ Βέτουλας ἦτο ἀδελφός καὶ ὄχι σύζυγος τῆς Ληγοροῦς, ὁ δὲ ἐκ Μπουλαριῶν φονεὺς Λιόπουλος δὲν εἶχε καμμίαν σχέσιν μὲ τὸν ἐκ Κίττας σύζυγον τῆς Ληγοροῦς.

Στ. 21. — *Τοῦν ἀλλωνοῦνε ζου*: Ζου = σου. Ἡ προφορὰ τοῦ σ ὡς ζ εἶναι χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ ιδιώματος τῆς Μέσα Μάνης. (Βλ. Δ. Β. Βαγιακάκου, Ἀρχαῖα καὶ μεσαιωνικὰ τοπωνύμια ἐκ Μάνης, Ἑλληνικά 15 (1957), σ. 204 [τιμητικὸς τόμος Σ. Κουγέα]).

Στ. 22. — *Τοῦ Γιάννακα ξεχωριστά*. Ἡ κατάληξις — *ακας* εἶναι μεγεθ., προτείνει δὲ ἰδιαιτέρως διὰ τὸν Γιάννακα, διότι οὗτος ἦτο ὁ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενος ὡς ἀδελφός τοῦ φονευθέντος καὶ ὁ δυνάμενος νὰ ζητήσῃ ἐκδίκησιν. Δὲν εἶναι ὀρθὴ ἡ ὑπόθεσις τοῦ Κ. Νταϊφᾶ, ἐνθ' ἄν., σ. 306, καθ' ἣν ὁ Γιάννακας μπορεῖ νὰ ἦτο καὶ πρωτεξάδελφος. Δὲν ἀποκλείεται ἡ φράσις αὕτη νὰ ἐπλάσθη καὶ ἀπὸ τὴν Ληγοροῦν διὰ νὰ πλήξῃ τὴν φιλοτιμίαν καὶ ἐξάψῃ τὸ μῖσος τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Γιάννακα. Ἡ Ληγοροῦ εἶναι ἡ Ἡλέκτρα, εἶναι τὸ κύριον πρόσωπον τοῦ δράματος.

Στ. 23. — *νὰ κάμωμε καλά*. Νὰ συμβιβασθῶμεν, φιλιωθῶμεν καὶ κατὰ τὴν τοπικὴν ἔκφρασιν: *νὰ κάμωμε ἀγάπη*. Ἡ ΣΤ στ. 21 γράφει: *πὲς νὰ μᾶς κάνουν ψυχικό*, δηλ. νὰ μᾶς συγχωρήσουν τὸν φόνον.

Στ. 25. — *Παλιοβέτουλα*. Οὕτως ἀποκαλεῖ τὸν φονευθέντα Λιακάκον ἀδελφὸν τῆς Ληγοροῦς, ὅστις ἦτο γνωστὸς μὲ τὸ παρωνύμιον Βέτουλας, διότι εἶχε τὴν εὐχέρειαν νὰ βαδίξῃ ἐπὶ ἀνωμάλου ἐδάφους ὡς τὸ βετούλι (μονοετὲς ἐρίφιον)· δηλ. ἦτο λίαν εὐκίνητος. Ὁ ἐκδότης τῆς Ε σχολιάζων τὴν λ. (σελ. 38 σημ. 1), παρατηρεῖ ὅτι ἐκαλεῖτο οὕτω διότι «τὸ γέλιο του ἔμοιαζε μὲ τὸ βέλασμα τοῦ βετουλιοῦ» Ἡ λ. ἔχουσα πλέον τὴν σημασίαν τοῦ κατσικιῦ θεωρεῖται ὡς ὑβριστικὴ καὶ διὰ τοῦτο ἀποτιμᾶ αὐτὸν διὰ μηδαμινοῦ χρηματικοῦ ποσοῦ προκειμένου νὰ δεχθῶν συμβιβασμόν. Εἶναι τοῦτο εἰρωνεία καὶ σαρκασμὸς πρὸς τὴν Ληγοροῦν. Ἐσφαλμένως ἡ Ζ στ. 18 λέγει: *Ἐμεῖς τότε πλερώνουμε | κεῖνο τὸν Παλιο· Μιχελῆ*, διότι τὸ ὄνομα τοῦ φονευθέντος ἦτο Δημήτριος.

Στ. 26 — γρόχια· γρόσα· διὰ τὴν τοιαύτην διάθεσιν τοῦ σ πρὸ τοῦ ἡμιφώνου συνιζανομένης συλλαβῆς βλ. Δ. Β. Βαγιακάκου, *Συνίξεις καὶ ἐπένθεσις...* ἐνθ' ἄν., σ. 116-118, καὶ ἐν Ἀθηνᾶ 59 (1945), σ. 57-58. Εἰς τὴν Δ. 147 στ. 14 φέρεται: *σᾶς δίνουμε ἓνα τάλλαρο.*

Στ. 29.— Ἀρμαλακία. Εἶναι τὸ θαλάσσιον ὕδωρ τὸ ὁποῖον τοποθετοῦν εἰς τεχνητὰς ἐπὶ βράχων ἄλυκας (γούρνας) διὰ τὴν παρασκευὴν ἄλατος. Τὰς ἄλυκας ταύτας ἐφύλασσον τὸ μὲν διὰ τὴν μετακίνησιν τοῦ ὕδατος ἀπὸ γούρνας εἰς γούρναν, ἕως ὅτου τοῦτο πήξη, τὸ δὲ διὰ τὴν συλλογὴν τοῦ παρασκευαζομένου ἄλατος. Τὸ νόημα τοῦτο ἔχουν καὶ οἱ δύο ἐπόμενοι στίχοι 31-32: *Βεργάτη τὸν ἐβάλαμε | ἴς τὶ σγοῦρνες τοῦ Μονοδέντροῦ* (Βεργάτης· ὁ ἀγροφύλαξ, Γιάλια καὶ Μονοδένδρι εἶναι τοπωνύμια παρὰ τὴν θάλασσαν). Διὰ τοῦτο χρησιμοποιεῖ καὶ τὴν λ. χαμπηλά (χαμηλά) ἐν σχέσει πρὸς τοὺς Μπουλαριούς, οἵτινες, ὡς μεσόγειοι καὶ παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ βουνοῦ κείμενοι, ἦσαν ὑψηλότερον. Οὐχὶ ὀρθῶς ἐρμηνεύεται (Β σχόλιον στίχ. 28) «τὴν παραθαλασσίαν, εἰρωνικῶς διότι πλησίον τῆς θαλάσσης ἐφρονεύθη ὁ σύζυγός της». Ἐπαναλαμβάνεται ἐνταῦθα τὸ σφάλμα ὅτι ὁ Βέτουλας ἦτο σύζυγος τῆς Ληγοροῦς.

Στ. 35.— Ὅ,τι θέσι ὅ,τι θελήσουν.

Στ. 20-36.— Ὁ φονεὺς προτείνει εἰς τὴν ἀδελφὴν τοῦ φονευθέντος νὰ μεταβιβάσῃ εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ πατρός της τὴν πρόθεσίν του νὰ συμβιβασθοῦν καὶ νὰ τοὺς πληρώσουν τὸν φονευθέντα ἀντὶ μηδαμινῆς τιμῆς τῶν 6-9 γροσίων, ἄλλως ἀδιαφορεῖ διὰ τὸ τί θὰ πράξουν. Ἐκφράζεται δηλ. περιφρονητικῶς καὶ πρὸς τὸν νεκρὸν καὶ πρὸς τὸν ζῶντα ἀδελφὸν καὶ τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς του.

Τίθεται ὁμῶς τὸ ἐρώτημα: Ὑπῆρχεν εἰς τὴν Μέσα Μάνην ἡ συνήθεια τῆς ἐξαγορᾶς τοῦ φόνου διὰ χρημάτων;

Ἡ συνήθεια τοῦ νὰ διαλλάσσωνται αἱ ἐχθρικαὶ οἰκογένειαι, καταβαλλομένης ποσότητός τινος χρημάτων παρὰ τοῦ φονέως εἰς τοὺς γονεῖς ἢ εἰς τοὺς ἐξ αἵματος συγγενεῖς τοῦ φονευθέντος, συναντᾶται ἤδη εἰς τὸν Ὅμηρον Ἰλ. Ι, 632-636 καὶ Ο, 448-500. Πρβ. καὶ Ν. Πολίτην, ἐνθ' ἄν., *Πανδώρα* 18 (1868), σ. 439.

Διὰ τὸ ἔθιμον τοῦτο ἐν Μάνη, βλ. Ἐγκύκλιον (15 Δεκεμβρίου 1830) τῆς ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Γραμματείας τῆς Καποδιστριακῆς ἐποχῆς πρὸς τοὺς προέδρους τῶν κατὰ τὴν Σπάρτην δικαστηρίων, ἐν Ἐπετηρ. Ἀρχείου Ἱστορ. Ἑλλην. Δικαίου 5 (1954), σ. 118-122. Ἐκτενέστερον ἠσχολήθησαν οἱ G. Maurer, *Das griechische Volk*, Heidelberg, τόμ. Α, 1835 βλ. καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν ὑπὸ τῶν Χ. Πράτσικα καὶ Εὐστ. Καρασιάθη, Ἀθῆναι 1943, τόμ. Α', σ. 141-142, 427-432. Μ. Καλαποθάκης, Περὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν νεωτέρων Λακόνων (Μαυιατῶν), *Εὐτέρη* 4 (1851), σ. 476-477, Β. Vlavianos, *Zur Lehre von der Blut*

rache, Iena 1924, σ. 74. Κ. Δ. Τριανταφυλλόπουλος, Ἡ πολιτική δικαιοσύνη ἐπὶ Καποδίστρια, Πρακτικά Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 23 (1948), σ. 480-481. Σ. Χ. Σκοπετέας, Ἐγγραφα ἐκ Δ. Μάνης, Ἐπετηρὶς τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Δικαίου 3 (1950), σ. 83, 109. Σ. Κουγέας, Ἡ ἀνθρωποκτονία (τὸ φονικὸ) ὡς διεγύημα τρίτου ἐν Μάνη, Προσφορὰ εἰς Σ. Κυριακίδην, Παράρτημα τῶν «Ἑλληνικῶν» 4. Θεσσαλονίκη 1953, σ. 364-374. Πβλ. διὰ τὸ ἔθιμον καὶ Ἰάκ. Βισβίζη, Δικαστικαὶ ἀποφάσεις Μυκόνου, Ἐπετ. Ἀρχ. Ἱστ. Ἑλλ. Δικαίου 7 (1957), σ. 91.

Ἐκ τῶν μοιρολογίων, καθ' ὅσον γνωρίζω, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὸν «δικαιωμόν» τὸ παρὸν τῆς Ληγοροῦς εἶναι τὸ μόνον εἰς τὸ ὁποῖον γίνεται μνεῖα τοῦ ἐθίμου.

Ἡ ἐξαγορὰ τοῦ αἵματος ἐθεωρεῖτο ὑποτιμητικὸν καὶ νομίζω ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐγένετο μεταξὺ ἰσχυρῶν, ἰσοδυνάμων οἰκογενειῶν (μεταξὺ Νικλιάνων). Ἴσως τοῦτο ἦνεύχοντο ἀσθενέστεραι οἰκογένειαι (οἱ Ἀχαμνόμεροι ἢ Φαμέγιοι) εὐρισκόμενοι ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν γεγονότων. Μεταξὺ ὅμως τῶν ἰσχυρῶν οἰκογενειῶν διεξήγοντο σκληρότατοι καὶ ἐξοντωτικοὶ πόλεμοι. (Βλ. χειρόγραφον ἱατροῦ Παπαδάκη τῶν ἐτῶν 1715-1760 ἐν Δ. Δημητράκου, ἐνθ' ἄν. σ. 199-216.) Οἱ πόλεμοι οὗτοι κατέπαυον μόνον κατόπιν ἐξοντώσεως ἢ ἐκδιώξεως ἐκ τοῦ χωρίου τῆς μιᾶς τῶν ἀντιμαχομένων οἰκογενειῶν ἢ κατόπιν συμβιβασμοῦ (ἀγάπης) μεταξὺ των. Οὕτω, μοιρολογοῦσα ἢ Μανιάτισσα φονευθέντα συγγενῆ της, παροτρύνει τοὺς ἄνδρας τῆς γενεᾶς της νὰ ὀρμήσουν εἰς τὰς οἰκίας τῶν ἀντιπάλων των καὶ ἐκδικούμενοι τὸν φονευθέντα νὰ τοὺς ἐκδιώξουν:

Ὅλοι νὰ συμφωνήσωμε | ἄντρες γυναῖκες συντετὰ (=μαζί)
νὰ κόψωμ' ἴντρα καὶ κοντὰ | νὰ δούσε δ'ὄξωμ' ἀπὸ πὰ
νὰ πᾶσ' ἴχια ἔξου τὸ Μο'ρ'ὰ | νὰ τρώσι μαῦρα λάχανα.

Στ. 37.— Ὁ Στὰ Ἀλυκα πὸν ἔφτασε: Ἡ ΙΑ πρὸ τοῦ στίχου τούτου παρουσιάζει τὴν Ληγοροῦν ἢ ὁποῖα λέγει: Ἐπιζωκόλιασα κ' ἐγὼ | καὶ ἐμουτζωφασκέλωσα | κ' ἐδ'άηκα τὰ Ἀλυκα.

Στ. 37.— Ἀπὸ τὰ Σπηλιωτ'άνικα, ἢ Ληγοροῦ, μετὰ τὴν συνάντησίν της μετὸν Λιόπουλον, κατευθύνεται εἰς Ἀλυκα. Ἡ παραλλαγή Ι στ. 19-22 ἀναφέρει ὅτι ἡ Ληγοροῦ: Ὁ δρόμο πὸν ἐπήγαινε | ἕνα κασίκι βέλαξε, αὕτη δὲ τοῦ ἀπεκρίθη: ἔλα κοντά μου Σατανᾶ | νὰ τὴν διορθώσω τὴ δουλειά, | φτάνει ὅς τῶν ἐδικῶνε της κλπ. Οἱ στίχοι οὗτοι εἰς ὅλας τὰς παραλλαγὰς φέρονται ὡς λεχθέντες ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Γιάννακα, ὅτε οὗτος μετέβαινε πρὸς ἐκδίκησιν.

Καὶ ἐπὶ τοῦ σημείου ὅμως τούτου αἱ παραλλαγαὶ παρουσιάζουν πλήρη σύγχυσιν τῶν γεγονότων. Οὕτως ἡ Α στ. 16-20 γράφει: Στὴ σιράτα ὄπου πάγαινε |

καὶ τὸν κουριάδο ἀπάντησε | — Καλῶς τηνε τῆ Ληγοροῦ | — Μὴ μοῦ μιλᾶς κουριάδε μου | τ' ἔχω μέγαλονε σκασμόν, ἢ Θ στ. 26 παρέχει: καὶ ὁ Νικόλας τῆς μιλᾶ, ἢ δὲ Δ 147 στ. 17-21: Ἡ Ληγοροῦ ἐπικράθηκε | τὸ πισωκόλι νῆκαμε | καὶ πῆγε στὸν κουριάδο της. | Ἐκεῖ τὴν καλοδέχτηκε, | Μωρή, καλὸ στή νύφη μου (γρ. καλῶς τῆ)... 24. Τὶ νὰ ζέ ποῦ, κουριάδε μου. Οὐδὲν ἐκ τούτων εἶναι ἀληθές.

Στ. 38.— Λατομά ἢ, Λατομή τοπων., λατομεῖον. Θέσις ἐντὸς τοῦ χωρίου Ἄλυκα ὅπου γίνεται ἡ συγκέντρωσις τῶν κατοίκων, ἢ ροῦγα. Περὶ τοῦ δωρικοῦ τύπου Λατομά (βλ. Δ. Β. Βαγιακάκον, εἰς Ἑλληνικά, τόμ. 15 (1956), σ. 214.

Στ. 39.— Ἡ ΙΓ στ. 24-27 ἔχει τοὺς στίχους: Ὡς τῆ Λατομά πὺν ἔφτασε | ὁ Γιάννακας ὡς τὸ λάγκουνο (=τὴν γωνιά) | καὶ τὰ χαρτία ἔπαιζε, | πέρασε δὲν ἐμίλησε.

Στ. 41.— Σηκώθηκε ἡ νύφη της: Ἡ ΙΓ στ. 28-30 λέγει: ὁ Γιάννης τῆς ἐφώναξε | — Μωρή, καλῶς τῆ Ληγοροῦ, | γιατί περνᾶς καὶ δὲ μιλᾶς; Ὅλοι αἱ παραλλαγὰὶ συμφωνοῦν εἰς τοῦτο τὸ σημεῖον, ὅτι δηλ. ἡ Ληγοροῦ, ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸ χωρίον τῆς πατρικῆς της οἰκογενείας, δὲν ἔχαιρέτα κανένα. Εἶναι τοῦτο σημεῖον τῆς μεγίστης στενοχωρίας καὶ τοῦ μίσους τὸ ὁποῖον ἀνεπτύχθη εἰς τὴν Ληγοροῦν πρὸς ἐκδίκησιν μετὰ τὴν στιχομυθίαν της μὲ τὸν φονέα τοῦ ἀδελφοῦ της.

Στ. 45, 46.— ζέ = σέ.

Στ. 48.— ἔ' δ' ἀηκε· ἐδιάβηκε, ἐπῆγε.

Στ. 49.— πογῆηρός· πονηρός, εὐφυής.

Στ. 52.— ἐκοῖονάρασι· ἐνέπαιξαν, ἐκοροίδευσαν.

Στ. 53.— ξεπίζου· ἐπίρο. ἐκ τῶν ὀπισθεν.

Στ. 55.— Μπεΐκαινα· παρωνύμ. τῆς Ληγοροῦς· ἐλέγετο καὶ Μπεΐκα.

Στ. 60-101.— Ἡ Ληγοροῦ, εἰς ἐρώτησιν τοῦ ἀδελφοῦ της διατὶ διερχομένη δὲν ἔχαιρέτισε, διηγεῖται τὰ διατρέξαντα κατὰ τὴν συνάντησίν της μὲ τὸν φονέα τοῦ Βέτουλα καὶ διατυπώνει μὲ πάθος τὴν γνώμην ὅτι ὁ Βέτουλας δὲν ἔχει συγγενεῖς διὰ νὰ ἐκδικηθοῦν τὸν φόνον του, καὶ τὸ παράπονόν της διότι αὕτη δὲν εἶναι ἄνδρας διὰ νὰ πράξη τοῦτο.

Στ. 96.— καφός· ἀδελφός. Περὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λ. καφός ἐκ τοῦ καλαδερός βλ. Δ. Γεωργακά, Ἑτυμολογικά, *Byzant.-Neugr. Jahrb.* 14 (1938) σ. 77-79. Τὴν ἐτυμολογίαν αὐτὴν παραλαμβάνει καὶ ὁ Φ. Κουκουλές, Ἑτυμολογικά, Ἀθηνᾶ 57 (1953) σ. 207. Ἡ ΙΑ στ. 90 λέγει: Δὲν ἔχει ὁ Βέτουλας καφούς | δὲν ἔχει ὁ Βέτουλας δικούς: Πλήρη σύγχυσιν προσώπων κάμνει καὶ ὁ Β. Πατριαρχέας, Τὰ τραγούδια τοῦ δικιωμοῦ εἰδικῶς ἐν Μάνη, *Πελοποννησιακὴ Πρωτοχρονιά* 1957 σ. 154, γράφων: ἡ χήρα τοῦ φονευθέντος Γιάννη Βέτουλα λέγει εἰς ἐπήκοον τοῦ ἀνδραδέλφου της ἐξάπτουσα ἐπὶ μᾶλλον τὸ πάθος κατὰ τῶν ἐχθρῶν: Ἐ Γιάννη μου, τί νὰ ζέ ποῦ; | Βέτουλας δὲν ἔχει ἀδερφοὺς | μήτ' ἀπομεσινοὺς δικούς. Οἱ στίχοι τοῦ μοι-

ρολογίου είναι σαφείς. Ἄλλος ὁ Γιάννης, ἄλλος ὁ φονευθεὶς ἀδελφός του Βέτουλας. Ἐνταῦθα δὲν μοιρολογεῖ ἡ χήρα τοῦ Γιάννη Βέτουλα (!) ἀλλὰ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Γιάννη καὶ τοῦ Βέτουλα, δηλ. ἡ Ληγοροῦ.

Στ. 97. *γενιακό*: οἱ ἐξ αἵματος συγγενεῖς διὰ νὰ ἐκδικηθοῦν τὸν φόνον του. Ἡ Ε στ. 66 λέγει: *μήτ' ἀπομεινοὺς δικούς* (ἐξ αἵματος), ἡ Δ 147 στ. 37-38: *μὴ καὶ δὲν ἦταν ἀπὸ γενιά | δὲν εἶχε καὶ καένανε*; Ὁ ἐκδότης σχολιάζων τοὺς στίχους ἐπιφέρει: «Δι' ὄλων αὐτῶν ἡ Ληγοροῦ ἐρεθίζει τὸ φιλότιμον τοῦ ἀνδραδέλφου της», δηλ. ἐπαναλαμβάνει τὸ σφάλμα θεωρῶν τὸν ἀδελφόν της ὡς ἀντράδελφον (κουνιαδόν).

Στ. 101.— *Ἐχάθη νά 'μαι σερνικός*. Ἡ ΙΑ μέχρι τοῦ σημείου τούτου, ἔχουσα 94 στίχους, εἶναι ἡ μόνη ἡ ὁποία παρουσιάζει τὸ μοιρολόγι εἰς τὸ πρῶτον πρόσωπον. Ἐπειτα συνεχίζει εἰς τρίτον πρόσωπον.

Στ. 102.— *Ἐδαιμονίστη*: ἐτρώθη ἡ ἀνδρική φιλοτιμία του καὶ ἐξωργίσθη σφόδρα.

Στ. 103.— *Παραλοή*: παραζάλη, ἔλλειψις λογικῆς λόγω θυμοῦ.

Στ. 105.— *ἴχια*: ἴσα, μέχρι.

Στ. 107.— *σαρμάς*: μακρὺκαννον ὄπλον τῆς ἐποχῆς, ὡς τὸ καριοφίλι.

Στ. 108.— *κρεμανταλᾶς*. Καρφίον ἐπὶ τοῦ τοίχου ὅπου ἐκρέμων τὸ ὄπλον. Τυπικοὶ εἰς τὰ μοιρολόγια τοῦ δικαιωμοῦ εἶναι οἱ στίχοι: *νά ξεκρεμάση τὸ σαρμά | ποῦ ἔναι ἔς τὸν κρεμανταλᾶ | νά κυνηγήση τὸ φονεά*. Ἡ λ. μεταφορικῶς δηλοῖ τὸν μονογενῆ τῆς οἰκογενείας υἱόν, εἰς τὸν ὁποῖον κρέματα ἢ διαδοχὴ τοῦ οἴκου, ἄλλως λέγεται οὔτος καὶ *κρεμαντούρι τοῦ σπι' τοῦ*.

Στ. 109.— *σγου'ρά*: σκουριά· διότι δὲν ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ οὔτε ἐκαθαρίζετο, ἀφοῦ ὁ νοικοκύρης του ἐφονεύθη.

Στ. 110.— *ἀπονύχτερη*: παρέμεινε κατὰ τὴν νύκτα ἔξω τῆς οἰκίας.

Στ. 111.— ἡ *μαγκουφογελάδα μας*: τὸ πρῶτον συνθετ. *μάγκουφος* (βακούφικος) εἶναι δηλωτικὸν ἀρᾶς· Ἡ ἀγελάδα ἡ ὁποία, διότι εἶχε φονευθῆ ὁ νοικοκύρης καὶ ἔμενε ἀδίκαιωτος, εἶθε νὰ θεωρηθῆ, ἢ εἶναι βακούφικη.

Στ. 112.— Ἡ Θ στ. 38 ἔχει: *Κ' ἡ Ληγοροῦ τοῦ μίλησε*.

Στ. 115.— Κατὰ μίαν παραλλαγὴν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὑπ' ὄψιν του ὁ Ν. Πολίτης (*Πανδώρα* 18, σ. 440 σημ. 32) ἡ Δημητροῦ, χήρα τοῦ Βέτουλα, φέρεται εἰποῦσα εἰς τὸν Γιάννακαν ὅτε ἀνεχώρει:

Γιὰ πές μου, πές μου Γιάννακα | τζ' ἄν ἔν' νὰ πὰς γιὰ τὸ φονεά

πές μου νὰ ῥθῶ κ' ἐγὼ κοντὰ | γιὰ νὰ δαγκάσου μιὰ μπουκκεά.

Στ. 119.— *τι* = διότι.

Στ. 121.— *ἐκαψώθηκε*: ἐστενοχωρήθη πολύ.

Στ. 128.—*νὴ θὰ διπλώση τὸ σ̄χιουνί. ἢ θὰ ἐκδικηθῶ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ μου ἢ θὰ μὲ φονεύσουν καὶ ἐμένα, ὅποτε τὸ κακὸν εἰς τὴν οἰκογένειάν μου θὰ εἶναι διπλοῦν.*

Στ. 129.—*ἀποταχέα· τὸ πρωὶ τῆς ἐπομένης ἡμέρας.*

Στ. 130 - 131.—*ρίξετε τὸ χαλίκι μου | καὶ μένα σὰν τοῦ Βέτουλα: δηλ. διαγράψετε καὶ ἐμένα διότι θὰ ἔχω φονευθῆ. Εἰς ἀνέκδοτον παραλλαγήν τῆς συλλογῆς μου στ. 64 - 67 φέρονται οἱ στίχοι: *Κι' ἄ δὲν ἐρθοῦ κι' ἄ δὲ φανοῦ | ὡς αὔριο τ' ἀποταχέα | μὲ κάνετε τῆ λειτουργιά | καὶ μένα σὰν τοῦ Βέτουλα. Χαλίκι* μικρὸς λίθος. πόθεν ὅμως ἡ φράσις; Ἴσως ἐξ ἐθίμου κατὰ τὴν ταφὴν ἢ ἀλληγορικῶς ἐκ τοῦ τοίχου τῆς οἰκογενείας, βγάλατε ἐμέ, ποὺ ἤμουν χαλίκι της.*

Στ. 136.—*ἡ μαυρονύφη του· ἡ γυναῖκα τοῦ Βέτουλα.*

Στ. 137.—*Τὸν ἀγκόλλα· τὸν παρηκολούθει.*

Στ. 139.—*Ποὺ μ' ἀγκολλᾷ ὁ Πέτρακας. ὁ ἕτερος ἀδελφὸς τοῦ Γιάννακα καὶ τοῦ Βέτουλα. Ἀγκολλοῦ· ἐκδιώκω. Ἡ Δημητροῦ εἶχεν ὑπανδρευθῆ τὸν Βέτουλαν 40 ἡμέρας πρὸ τοῦ φόνου του, ἦτο ἐπομένως ἄτεκνος (εἶχε μείνει ἔγκυος καὶ ἐκ τοῦ ἄρρενος τὸ ὁποῖον ἐγεννήθη ὑπάρχει σήμερον κλάδος τῆς οἰκογενείας αὐτῆς) καὶ ὁ κουνιάδος της Πέτρακας ἤθελε νὰ τὴν ἐκδιώξη πλέον ἀπὸ τὸ σπίτι του, ὁ Γιάννακας ὅμως φαίνεται ὅτι ἀντετίθετο καὶ ἐπροστάτευεν αὐτήν.*

Στ. 140, 188.—*πίζου· πίσω.*

Στ. 141 - 143.—*Οἱ στίχοι αὐτοὶ ὡς χαρακτηριστικοὶ μεγάλης λύπης ἢ ὀργῆς εἶναι γνωστοὶ καὶ ἐξ ἄλλων μοιρολογίων.*

Στ. 147.—*λιοβάρημα· ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου.*

Στ. 152.—*Ρίζα τοῦ Μπουρόλια· Τοπων. ἔξωθι τῶν Μπουλαριῶν.*

Στ. 153.—*Ἡ παραλλαγή Β στ. 78 - 80 γράφει: Ὑτὸ Παρασκούνι ἀγνά'ντ'αξε, | μόν' ἕνας βέτουλας ὄς τὰ μπροστὰ | ἔβγαλε δυνατὴ φωνή. Παρασκούνι* τοπων. τῆς περιοχῆς.

Στ. 154 - 159.—*Βαδίζων νύκτα ὁ Γιάννακας πρὸς τοὺς Μπουλαριῶν ἤκουσεν ἐκ τοῦ ἄνωθεν τῆς ὁδοῦ κρημνοῦ βέλασμα ἀπὸ κατσίκι. Τοῦτο ἐξέλαβεν ὡς παρουσίαν τοῦ Σατανᾶ (ἡ αἶξ εἶναι σύμβολον τούτου) καὶ ἐζήτησε τὴν βοήθειαν καὶ συνεργασίαν του διὰ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸν φόνον τοῦ ἀντιπάλου του· ὑπέθεσεν ὅμως ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ φονευθέντος ἀδελφοῦ του, ἡ ὁποία περιπλανᾶται καὶ φωνάζει μέχρις ὅτου τύχῃ ἐκδικήσεως καὶ ζητεῖ ταύτης τὴν συνδρομήν. Εἶναι γνωστοὶ οἱ στίχοι 258 - 259 τῆς χωρογραφίας τοῦ Ν. Νηφάκου, ἔνθ' ἂν, οἵτινες λέγουν:*

*Γιατὶ ὅσοι πηγαίνουν σιτὸν Ἄδη σκοτωμένοι
καὶ δὲν τοὺς ἐδικιῶσουσι, μεινέσκουν κολασμένοι.*

Προβ. Δ. Β. Βαγιακάκου, Ἡ νύχτα τοῦ δικιωμοῦ, Ν. Ἑστία 52 (1952), σ. 1551 - 1553.

Στ. 161, ἡ παραλλαγή Β στ. 85 - 87 γράφει:

Ἐιδάη ᾿ς τοῦ Λιουρόμανα
τῆς ἔκατζε τῆς ἀγκρουμάστηκε,
τίποτα δὲν ἀγροίκησε.

Ὁ ἐκδότης λέγει ὅτι ὁ Λιουρόμανας ἦτο συγγενὴς τοῦ Ἡλιοπούλου. Ἐνταῦθα πρόκειται διὰ ἐπώνυμον Λυρόγγονας ἢ Λυράκος. Ἡ οἰκογένεια ὑπάρχει καὶ σήμερον.

Στ. 163. — πορταδέλλα· ἡ μεγάλη πόρτα, ἡ ἐξώπορτα.

Στ. 166. — ζεμπερέκι· τὸ σιδηροῦν ἐργαλεῖον δι' οὗ κλείεται προχείρως ἡ θύρα. τουρκ. *zemberek*. (μάνδαλος).

Στ. 169. — ἀργάνη· ὁ φράκτης· περὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λ. ἐκ τοῦ ἀρχ. ὀρκάνη βλ. Δ. Β. Βαγιακάκου, Γλωσσικά ἐκ Καρπάθου, Λωδεκ. Ἀρχεῖον 2 (1956), σ. 190 - 194.

Στ. 170. — κοιτόκαλη· τὸ κοιτέτσι.

Στ. 172. — ἀβιζοτάιζε· ἠτοίμαζε αὐτὸν διὰ νὰ πυροβολήσῃ.

Στ. 175. — ἀχιούριζε· ἐξῆλθε τῆς οἰκίας μία γυναῖκα καὶ κατῆλθεν εἰς τὸ κατώγει διὰ νὰ δώσῃ ἄχυρα εἰς τὰ βόιδια.

Στ. 177. — λιακό· στὸ ἠλιακωτόν, εἰς τὴν ταράτσαν, ἣτις ἦτο ἔμπροσθεν τοῦ δωματίου.

Στ. 178. — μανταλουχιά· ἡ κλειδαρότρουπα. Ἡ παραλλαγή Ι στ. 48 λέγει: ἀνέβη ἀπάνου στή σκεπή, μία δὲ τῆς ἡμετέρας συλλογῆς, ἡ ΙΒ στ. 67 - 68: ἀνέβη ἀπάνου ὡς τὴ σκεπή | τήραξ' ἀπὸ τὴν κλιβανή (κλιβανή· γκλαβανή, καταπακτή).

Στ. 180. — λέπει· βλέπει.

Στ. 183. — χυλό· ὁ χυλὸς εἶναι παρασκεύασμα ἐξ ἀλεύρου (κ. χυλοπίπτες) κυρίως διὰ βραδυνὸν φαγητόν. Ἐτρώγετο μὲ γάλα ἢ μὲ φακὴν ἢ ἐπέχεον σάλτσαν ἐκ κρομμύου καὶ θερμοῦ ἐλαίου (κοιν. τσιγάρισι). Ἡ παραλλαγή Θ στ. 60 - 61 παρουσιάζει τὸν Γιάννακαν νὰ ἀναλογίζεται τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τῶν λέξεων τοῦ Λιοπούλου καὶ τὸν φονευθέντα ἀδελφόν του καὶ νὰ σκέπτεται: Λὲ θέει κῖ ὁ Βέτουλας χυλό, | δὲ θέει κῖ ὁ Βέτουλας φαεῖ;

Στ. 186. — χάκι ζου. Εὐγε σου, εἰρωνικῶς καὶ μὲ παράπονον, διότι δὲν συνείργησεν ἀμέσως διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ. Τουρκ. *hakki* = εὐθύς, δίκαιος.

Στ. 191. — Μία ἀνέκδοτος ἡμετέρα παραλλαγή λέγει στ. 72 - 75: Τοῦ ᾿ριξε μία ντουφεκῖα | κ' ἔσκουξε δυνατὴ φωνή | μ' ἔφασε τ' ἄνομο σ' ἄλλῃ. Τὸ βέβαιον εἶναι, κατὰ προφορικὴν παράδοσιν, ὅτι ὁ Λιόπουλος ἐκραύγασεν: Ὁμιε μ' ἔσκοτώσασι, ὀχτροὶ μ' ἐπεριλάβασι. Ἡ παραλλαγή Α στ. 41 - 42 ἀναληθῶς ἀναφέρει ὅτι ὁ Γιάννακας: ἔσκοτώσε καὶ τὸ φονεᾶ | καὶ τὸν ὑγιόνε του μαζί. Ἐπίσης καὶ ἡ Ι στ. 61 - 62:

ἐσκοτώσα τὸ Λιόγγονο | μὲ τὸ παιδάκι του μαζί. Ὁμοίως ἡ ΙΑ στ. 177 - 178 ἀναφέρει: *ἤρρε τὸ Πέτρο στήν καρδιά | καὶ τὸ παιδί του ᾽ς τὰ νεφρά*. Ὁμοίως ἀναληθῶς τελειώνει ἡ Η (Κ. Νταϊφᾶ), ἐνθ' ἀν. σ. 406: *εἶπασι ᾽τι ἐσκοτώθηκε | ὁ Πέτρος ὁ Λιόπουλος | μὲ τὸ παιδί στήν ἀγκαλεά*. Διότι ὁ ἴδιος, αὐτόθι σ. 304 σημ. 2, παρατηρεῖ ὅτι «ἀπὸ ἀνθρώπους πού γνώρισαν τὸν γιὸ τοῦ Πέτρο Λιόπουλου, τὸν Παναγιώτη...». Τὸ ἀληθές εἶναι ὅτι τὸ παιδί ἐπέζησε.

Τὴν στιγμὴν τοῦ φόνου ἦσαν ἐντὸς τῆς οἰκίας τοῦ Λιοπούλου καὶ ἄλλοι συγγενεῖς του, ἡ δὲ σύζυγός του ἐκαθάριζε τὸν χειρόμυλον. Φαίνεται ὅτι μόλις εἶχε τελειώσει τὸ ἄλεσμα. Ὁ θόρυβος δὲ τοῦ χειρομύλου θὰ διηυκόλυνε καὶ τὴν εἴσοδον τοῦ Γιάννακα καὶ τὰς κινήσεις του εἰς τὴν αὐλὴν καὶ τὸν λιακόν (ταράτσαν).

Εἰς τὰ παλαιὰ μανιάτικα σπίτια ἀπαραίτητος ἦτο ὁ χειρόμυλος, ὅπου ἡ Μανιάτισσα τὸ βράδυ ἀλέθει καὶ συνοδεύει τὴν ἐργασίαν αὐτὴν μὲ ἀπαγγελίαν μοιρολογίων ἢ θρηνεῖ τοὺς νεκρούς της. Γνωστοὶ εἶναι οἱ στίχοι 227 - 228 τοῦ Ν. Νηφάκου :

*Τὴ νύχτα τὸ χερόμυλο, τρανοῦν, γυρίζουν, κλαίγουν,
ἀλέθουν τὰ κριθάρια καὶ μοιρολόγια λέγουν.*

Ὁ Πασαγιάννης Δ 147 στ. 30 - 40 παρουσιάζει τὸν κουνιάδον τῆς Ληγοροῦς (ἐνῶ πρόκειται διὰ τὸν ἀδελφόν της) νὰ διαπράττῃ τὸν φόνον. Εἰς τὴν ἀμέσως ἐπομένην παραλλαγὴν Δ 148 στ. 23 - 30 ὁ ἴδιος παρουσιάζει ὡς φονέα αὐτὴν ταύτην τὴν Ληγοροῦν, διότι σχολιάζων τοὺς στίχους τούτους γράφει: «*Ἡ Ληγοροῦ ζώνεται καὶ ἀρματώνεται καὶ πηγαίνει μόνη της νὰ ἐκδικηθῇ*. Στὸ δρόμο τῆς παρουσιάζεται, ὁ Σατανᾶς μεταμορφωμένος σὲ κασίκι καὶ ἐπικαλεῖται τὴ βοήθειά του γιὰ νὰ κιώσῃ, δηλ. νὰ ἀποτελειώσῃ τὸ φονικό». Διακρίνει κανεὶς ἐνταῦθα τὴν μεγάλην ἀνακρίβειαν καὶ σύγχυσιν διὰ τὸ γεγονός.

Στ. 192.—*τὰ λιαρητά· αἱ φωναὶ καὶ τὰ κλάματα διὰ τὸν φόνον· ρ. λιαρίζου· κλαίω καὶ φωνάζω δυνατά· οὐχὶ ὀρθῶς ἡ Β στ. 101 γράφει: ἐβγῆκε καὶ στὰ Λιαρητά*, δηλ. παρουσιάζει τὴν λ. λιαρητά ὡς τοπωνύμιον.

Στ. 195.—*σαρντίδι· σάλτος, πήδημα.*

Στ. 197 - 201.—*ἄντεσε· ἐμπερδεύθη*. Καθὼς ὁ Γιάννακας ἐπεχείρησε νὰ φύγῃ ἐμπερδεύθη κάπου τὸ λουρὶ τοῦ ὄπλου του καὶ ἐστάθη ἀδύνατον ἀμέσως νὰ τὸ ἀποσπάσῃ. Τότε τὸ ἀφῆκεν ἐπὶ τόπου καὶ κρατῶν τὴν μπιστόλαν καὶ τὸ μαχαίρι ἐπήδησε τὴν μάνδραν καὶ ἔφυγε τροχάδην. Ἡ Α στ. 43 λέγει: *ἐπῆρε πίσω τὸ σαλμᾶ καὶ στ. 45 μόν ᾽τὸ τσαρούχι τοῦ ἄφησε*. Ἡ Ε στ. 161 κέξ. ἀναφέρει ὅτι: *ἔδ' ἀή σιῆ Μανώλαινας | — Ποῦ ᾽σαι, θεία Μανώλαινα | νὰ πάης γιὰ τὸ ντουφέκι μου, | τὶ στήν ἀρκάνη μ' ἄντεσε, | ἄντεσε, δὲν ἐξάντενε*. Ἐιδικῶς κ(ι)αὶ τὸν ἔφερε | ἔδωκε μία κ' ἔφυγε. Πάντα τὰ ἀνωτέρω δὲν εἶναι σύμφωνα μὲ τὴν πραγματικότητα, διότι δὲν ἦτο δυνατὸν ἡ γυναῖκα νὰ μεταβῇ εἰς τὴν ἐχθρικήν αὐλὴν, ὡς νὰ

μὴ ἦτο κανεῖς καὶ νὰ πάρῃ τὸ ὄπλον, ἄλλως τε οἱ ἐχθροὶ τοῦ ἀμέσως ἐτέθησαν εἰς καταδίωξιν αὐτοῦ. Ἀνεστατώθη ὀλόκληρος ἡ γενιά. Ἐὰν ἡ γυναῖκα ἔπραττε τοῦτο, ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ ἐκθέσῃ τὴν οἰκογένειάν της καὶ νὰ τὴν καταστήσῃ ἐχθρὰν πρὸς τὴν τοῦ φονευθέντος, ἢ καὶ νὰ σκοτωθῇ ἡ ἰδία τὴν στιγμὴν ἐκείνην τῆς ἐξάψεως.

Στ. 203.— *Νέασα*. Μικρὸς ἀγροτικὸς συνοικισμὸς παρὰ τὸ χωρίον Ὀχιά, ὅπου κατοικεῖ σήμερον ἡ οἰκογένεια Λεφαντζῆ. Ὁ τύπος *Νέασα* τῆς Β στ. 112 δὲν εἶναι ὀρθός.

Στ. 204.— *συντροφία*. Ἐν ὄπλοις συμμαχία καὶ φιλία ἦτο δεσμὸς ἱερὸς παλαιότερον καὶ συνήθης μεταξὺ ἀτόμων εἰς τὴν Μέσα Μάνην. Πολλάκις συνέβαινε, ὥστε μερικοί, μὴ ἔχοντες πεποίθησιν εἰς τοὺς συγγενεῖς των, νὰ συνάπτουν ἀμοιβαίους ὄρκους μετ' ἄλλων φίλων των καὶ ἀπειτέλουν τὴν λεγομένην *συντροφίαν*, δηλ. σύμπραξιν εἰς τὰς ὑποθέσεις των. Συνήρχοντο εἰς μίαν ἐκκλησίαν καὶ παρουσία ἱερέως ὠρκίζοντο ἀμοιβαίαν ὑποστήριξιν. Ὁρκίζοντο ὅμως ὄχι εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, ἀλλ' εἰς τὸ ὄπλον των.

Κατὰ περιόδους συνησπίζοντο καὶ ἀδύνατοι οἰκογένειαι. Ἐκ τίνος δὲ τοιούτου συνασπισμοῦ ὁ ὁποῖος ἐκλήθη «*Πετρολαγιάνικο*» παρέμεινε ἡ παροιμιώδης ἔκφρασις ἐπὶ παρομοίων γεγονότων «*ἐγίνη ἢ τὸ κάμασι Πετρολαγιάνικο*, (βλ. Π. Καλονάρον, Ἡθογραφικὰ Μάνης. Ἀθῆναι 1934, σ. 18). Εἰς τοιούτους συνασπισμοὺς ἀναφέρεται καὶ τὸ κάτωθι ἀπόσπασμα μοιρολογίου:

Ὅντες ἐσυφωνήσασι

Λάγρια καὶ Δημαρίστικα,

Παχιάνικα καὶ Καλλονιοὶ

κι' ὄλος ὁ Πετροκουμουζῆς

κ' ἐβγάλασι ἓνα βγαρτὸ

τοῦ Λαζαράκο τὸν ὑγιό,

κ' ἐσκότωσε τὸ Θεωδωρῆ,

πὸν ἦτα ἢ μόστρα κ' ἢ στολή...

Εἰς ἔγγραφον ἐκ Μέσα Μάνης τοῦ ἔτους 1817 πρὸς τὸν Καπετὰν Γιάννην Μαυρομιχάλην δι' οὗ ζητεῖται ἡ ἀπελευθέρωσις ἑνὸς κακοποιοῦ σημειοῦνται καὶ τὰ ἑξῆς: «... καὶ ὑποσχόμεθα ἡμεῖς ὅτι ὅποτε ἤθελε ὁ Γιάννης Ἀθανασάκος πιάσει νὰ κἀνῃ τὰ μαθημένα του, τὸ νὰ *κυνηγᾷ συντροφίες* ἢ Βαγγελιάνους ἢ Ἀλυκιῶτες ἢ καὶ ὅποιο ἄλλο κάμει μὲ τὸ χέρι του κακό...» δηλ. νὰ ἀναμειγνύεται εἰς ἐνόπλους συμμαχίας πρὸς ἐπιτέλεσιν κακοῦ, βλ. Σ. Β. Κουγέα, Ἡ ἀνθρωποκτονία, ἐνθ' ἀν. σ. 367. Αἱ περισσότεραι τῶν παραλλαγῶν παραλείπουν τὴν μετάβασιν τοῦ Γιάννακα εἰς Νέασαν καὶ ἔπειτα εἰς Κίτταν. Μόνον ἡ Β στ. 112 κέξ. εἶναι λεπτομερῆς ἐπ' αὐτοῦ

εἰς δὲ τὴν Θ στ. 66-71 λέγεται: ἄφηκε τὸ ντουφέκι του | κ' εἰδάη στὰ Λεφαγγιά-
νικα | εἰδάη στοῦ Πέτρο τὴν καφή | καὶ τοῦ καλομαγέρεψε | μὲ κουταλίδες καὶ μ' ἄβγὰ |
νὰ φάη τοῦ Πέτρο ὁ φονεάς. Ἡ Ι στ. 59-63 λέγει: καὶ μιὰ καὶ δυὸ στὸ σπίτι του |
ἐκεῖ τοὺς ἐδιγῆθηκε | ἐσκοτίωσα τὸ Λιόγγονο | μὲ τὸ παιδάκι του μαζί | μὰ ἔχασα καὶ
τὸ σαρμᾶ. Μία παραλλαγή ἐκ τῆς ἡμετέρας συλλογῆς, ἡ ΙΒ, τελειώνει μὲ τοὺς στί-
χους 77-82: Ὕ τὰ πόδ'α του ἔκαμε φτερά | κ' ἐπαρευρέθη ὅς τ' Ἀλυκα | κ' ἐφώ-
ναξε τῆ' μάννα του | τὴν ἔκαμα τῆ γνώμη ζου | κ' ἐδίκαιωσα τὸ Βέτουλα | καὶ μὲ
τὸν κάλλιο τῆ' γενεᾶς.

Ἡ φυγὴ τοῦ Γιάννακα καὶ ἡ διάσωσις αὐτοῦ ὡς δευτερεῦον στοιχεῖον ἔχει
λησμονηθῆ. Εἶναι ἀρκετὸν ὅτι ἐξεδικήθη. Τοῦτο ἱκανοποιεῖ καὶ ἀφηγητὴν καὶ κοι-
νὴν γνώμην. Τὰ ἐπακολουθήσαντα εἶναι λεπτομέρεια ἐπουσιώδης.

Στ. 205.— Βαρ'δάτορας' ὁ φύλαξ τοῦ πύργου. Κατὰ τὴν περίοδον ἔχθρας
μεταξὺ τῶν οἰκογενειῶν οἱ ἄνδρες «ἐπῆριαναν τὸν πύργους», δηλ. ἐφύλασσαν ἔνο-
πλοι τοὺς πύργους, διότι ὑπῆρχε κίνδυνος ἢ ἀντίπαλος οἰκογένεια ἢ νὰ καταλάβῃ
αὐτοὺς ἢ νὰ πλησιάσῃ καὶ ἀνατινάξῃ τούτους διὰ πυρίτιδος (μίνας). Ἐκ τῶν πύρ-
γων ἄλλως τε ἐπολέμουν. Χαρακτηριστικοὶ εἶναι οἱ στίχοι: ἐκάθοντα βαρ'δάτορας | ἀπὰ
ὅς τοῦ πύργου τὴν κορφή.

Στ. 214.— Νὰ πάης τὰ Σκυλλακιάνικα: Ἡ Α στ. 122-3 λέγει νὰ πάης ὅς τὰ
Τζιχριάνικα | νὰ βρίκης τὸ Δικάνικα (γρ. Δικίακα — Δικαίακα) καὶ κατωτέρω στ. 130:
Πάμε ὅς τὰ Σκυλλακιάνικα καὶ ὁ ἐκδότης σημειώνει: εἰς τὸ μέρος τοῦ χωρίου Τζι-
χριανίκων ἐν ᾧ κατῶκει ἡ γενιὰ (οἰκογένεια) τοῦ Σκυλλακάκη. Τοῦτο δὲν εἶναι ὀρ-
θόν, διότι ἡ οἰκογένεια Σκυλλακάκη κατῶκει καὶ κατοικεῖ εἰς τὸ χωρίον Κίττα καὶ
ὄχι εἰς Κεχριάνικα, χωρίον μεταξὺ Νέαςας καὶ Κίττας. Ὁ ἐκδότης ἄλλως τε εἶχε
δημοσιεύσει (Χρυσάλλης 3 [1865] σ. 656) μοιρολόγια ἀναφερόμενα εἰς τὸν ἐκ Κίτ-
τας Γεώργιον Σκυλλακάκην. Τὴν μετάβασιν εἰς Σκυλλακιάνικα, ἣτις εἶναι σύμφω-
νος καὶ πρὸς τὴν πραγματικότητα, σημειώνει καὶ ὁ Α. Thumb, ἐνθ' ἄν. σ. 276.

Στ. 216.— καὶ θέει νὰ μὲ βλαστημᾶ· θὰ μὲ καταρῶται ὡς περιθάλπσαντα τὸν
φονεά τοῦ ἀδελφοῦ της.

Στ. 219.— Ἡ γ^αρ^α Λιακοῦ· ἡ μήτέρα τοῦ Γιάννακα.

Στ. 221-226.— Ἡ μήτηρ τοῦ Γιάννακα, ἀφοῦ οὗτος δὲν ἐπέστρεψε κατὰ τὴν
ὀρισθεῖσαν ὥραν, ἐθεώρησε τοῦτον ὡς φονευθέντα καὶ ἐξῆλθεν ἀγωνιῶσα καὶ κλαί-
ουσα αὐτὸν μαζί μὲ τὸν Βέτουλαν.

Στ. 229.— ὁ μπάρπα Κν'ράκούλακας. Οὗτος ἦτο κάτοικος τοῦ χωρίου Του-
καλιῶν, κειμένου πέραν τῶν Ἀλύκων, ἐπιστρέφων δὲ εἰς τὸ χωρίον του διῆλθεν
ἐκ Μπουλαριῶν, ὅπου ἔμαθε καὶ ἀνήγγειλε τὸν φόνον τοῦ Πέτρου Λιοπούλου
εἶναι ὁ ἐξαγγελὸς τῆς ἀρχαίας τραγωδίας.

Στ. 233. — οὐρλιάζονται· θρηνοῦν μετὰ γοερῶν κραυγῶν.

Στ. 234. — ὁ κάλλιος τῆ γενιᾶς. Μέλημα τοῦ φονέως ἦτο πάντοτε ὁ φόνος τοῦ καλύτερου, τοῦ πλέον σημαίνοντος μέλους τῆς ἀντιθέτου οἰκογενείας, τοῦ κάλλιου, ἔστω καὶ ἂν αὐτὸς δὲν ἦτο αὐτουργὸς τοῦ ἐγκλήματος. Τοῦτο ἐπεδιώκετο, ἵνα ἡ συμφορὰ τοῦ ἀντιπάλου εἶναι μεγίστη καὶ τὸ κενὸν δυσαναπλήρωτον. Ἡ λέξις εἶναι συνηθεστάτη εἰς τὰ μοιρολόγια τοῦ δικαιωμοῦ: Πάει ὁ κάλλιος τῆ γενεᾶς. Τὸν κάλλιο ἐσκοτώσασι. Ἐπήρασι τὸ αἷμα του | καὶ μὲ τὸν κάλλιο τῆ γενεᾶς κλπ.

Στ. 235. — ὁ πρῶτος ἡέροντας· ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας, τῆς γενιᾶς, εἰς ὃν ἅπαντες ὄφειλον ὑπακοὴν καὶ σεβασμόν. Πβλ. τὰς αὐτόθι φρ. θὰ ζὲ βάλωμε ἡέροντα (εἰς τὴν ὑπόθεσιν), ἔναι ὁ ἡέροντά τους καὶ ἐκ μοιρολ. τοὺς στίχ.: ἔ, Μιχαλάκο ἡέροντα | ἡέροντα τοῦ Κατωπαγκιοῦ | δὲν τό ἡες ἀπ' ἀγροικῆτὰ | ὅτ' ἡ Σουρδῖνα ἔναι καῖειά | καὶ τί ἡεροντιῆς χαλᾶ;

Στ. 238. — Παλαιοβόιδακα· ἔκφρασις ὑβριστικὴ καὶ περιφρονητικὴ διὰ τὸν φονευθέντα· δηλ. τὸν ἀνόητον.

Στ. 249. — στράδα· στράτα· δρόμος· γύρισε εἰς τὴν οἰκίαν σου ἡσυχος.

Η ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΡΟΥΜΑΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

ΥΠΟ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Β. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Εἰς τὴν χορείαν τῶν ὁσιομαρτύρων, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας σημαντικὴν θέσιν καταλαμβάνει καὶ ἡ Ἁγία Παρασκευὴ ἣτις λατρεύεται ἰδιαιτέρως ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τιμᾶται¹⁾ ὑπ' αὐτοῦ κυρίως ὡς προστατεύουσα καὶ παρέχουσα ἰάσεις εἰς τοὺς πάσχοντας τοὺς ὀφθαλμούς. Ἀλλὰ καὶ παρὰ τῷ ὀρθοδόξῳ ρουμανικῷ λαῷ, καθόσον γνωρίζω, ἡ λατρεία τῆς Ἁγίας ἔχει βαθείας ρίζας, μερικαὶ δ' ἐξόχως ἐνδιαφέρουσαι παραδόσεις καὶ δοξασίαι τῶν Ρουμάνων, ἀναφερόμεναι εἰς Αὐτήν, ἔχουν στενὴν συνάφειαν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν παράδοσιν.

Ἐνταῦθα ἐξετάζομεν τὰς λαϊκὰς περὶ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς δοξασίας τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ ρουμανικοῦ λαοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀρχικὴν προέλευσιν αὐτῶν.

Εἰσαγωγή.

Ὡς γνωστόν, εἰς τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν ὑπάρχουν τρεῖς ἑορταὶ σχετιζόμεναι πρὸς τρεῖς διαφόρους Ἁγίας, αἱ ὁποῖαι φέρουν τὸ ὄνομα Παρασκευή. Ἡ πρώτη τούτων ἑορτάζεται τὴν 26^{ην} Φεβρουαρίου, καθ' ἣν ἡμέραν ἡ ἁγία Παρασκευή, ἡ πέμπτη ἀδελφὴ τῆς ἁγίας Φωτεινῆς²⁾ «ξίφει τελειοῦται». Ἡ δευτέρα ἑορτάζεται κατὰ τὴν 26^{ην} Ἰουλίου, καθ' ἣν ἡμέραν ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία τιμᾷ τὴν μνήμην τῆς ἁγίας καὶ ὁσιομάρτυρος τοῦ Χριστοῦ Παρασκευῆς περὶ ἧς θὰ γίνῃ λόγος κατωτέρω. Τῆς τρίτης τέλος ἄγεται ἡ ἑορτὴ τὴν 14^{ην} Ὀκτωβρίου, καθ' ἣν ἡμέραν ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία ἑορτάζει τὴν μνήμην τῆς ὁσίας μητρὸς ἡμῶν Παρασκευῆς τῆς

¹⁾ Ἐν Θράκῃ π.χ. ἀπὸ ὅλας τὰς Ἁγίας ἰδιαιτέρως ἐτίμων τὴν ἁγίαν Παρασκευήν. *Ἐλπινίκης Σαραντῆ*, Ἀπὸ τὰ φυτὰ τῆς Θράκης. *Θρακικά* 20 (1944) σ. 16, σημ. 7. Ἐπίσης καὶ ἐν Ἠπειρῷ τιμᾶται ἰδιαιτέρως, διὸ καὶ εἰς τὰ περισσότερα χωρία τῆς περιοχῆς ταύτης ὑπάρχει μία ἢ καὶ περισσότεραι ἐκκλησίαι τῆς Ἁγίας. *Κ. Διαμάντη*, Τὸ πανηγύρι τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς στὰ Τζουμέρκα μὲ τὸ χορὸ Καγγελάρι. *Αἰξωνή*, τόμ. Γ' (1953) σ. 63.

²⁾ Ἡ *Σαμαρεῖτις*, μετὰ τῆς ὁποίας ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἔσχε τὸν γνωστὸν διάλογον, γενομένη χριστιανὴ ἐκλήθη *Φωτεινὴ* καὶ ἐμαρτύρησεν ἐπὶ τῶν διωγμῶν τοῦ Νέρωνος μετὰ τῶν δύο υἱῶν αὐτῆς καὶ τῶν ἑξ ἀδελφῶν, ὧν ἡ πέμπτη ἦτο ἡ ἁγία Παρασκευή. *Κ. Ι. Δυοβουνιώτου*, Ἡ ἁγία Παρασκευή. Ἱερὸς Σύνδεσμος, ἔτ. Ε' (ΙΓ'), περ. Β', Ἐν Ἀθήναις, 15 Ὀκτωβρ. 1909, ἀρ. 107, σ. 1.

Νέας. Ἡ ἅγια Παρασκευὴ ἢ Νέα, γεννηθεῖσα εἰς τὸ παρὰ τὴν Σηλυβρίαν χωρίον Ἐπιβάτες, ἤκμασε κατὰ τὸν 10^{ον} ἢ τὸ πολὺ τὸν 11^{ον} αἰῶνα. Ἐνωρὶς δ' ἐγκαταλιποῦσα τοὺς γονεῖς αὐτῆς καὶ πλείστους τόπους διελθοῦσα ἦλθε τέλος εἰς Καλλικράτειαν, ἔνθα ἐπὶ ἔτη διαμείνασα ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἐκεῖ¹⁾).

Ἐκ τοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα Παρασκευὴ ἑορτασμοῦ τριῶν διαφόρων προσώπων, ὡς ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ Κ. Ι. Δυοβουνιώτης, ἐπῆλθε παρά τισι τοῦλάχιστον τῶν βιογράφων σύγχυσις τοιαύτη, ὥστε γεγονότα καὶ διηγήσεις, ἀναφερόμεναι εἰς τὸ Συναξάριον τῆς μιᾶς ἁγίας Παρασκευῆς, μετηνέχθησαν εἰς τὸ Συναξάριον τῆς ἄλλης καὶ τἀνάπαλιν. Οὕτω π.χ. εἰς τινὰς τῶν βιογραφιῶν τῆς ἁγίας Παρασκευῆς τῆς Νέας εὐρίσκομεν τὴν εἶδησιν, ὅτι αὕτη ἀπέθανε μαρτυρικὸν θάνατον, ἥτις προφανῶς μετηνέχθη ἐκ τῆς βιογραφίας τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, τῆς ἀκμασάσης ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀντωνίνου καὶ ἑορταζομένης τὴν 26^{ην} Ἰουλίου²⁾).

¹⁾ «Τὸ λείψανό της βρίσκεται στὸ Ἰάσι τῆς Μολδαβίας ἀπὸ τὸ 1640. Ὑπάρχουν δυὸ «χρυσόβουλλα» ποὺ λέγουν, πὼς ὁ ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος Καλλιμάχης τῆς Μολδαβίας ὑπόσχεται νὰ πληρῶνῃ στὴν ἐκκλησία τῆς Ἁγίας στοὺς Ἐπιβατιανούς — ὕστερα ἀπὸ παράκλησί τους — 500 λέϊ τὸ χρόνο (ἔτος 1815) καὶ παρακαλεῖ τοὺς διαδόχους του ν' ἀκολουθήσουν τὸ ἴδιο. Ἐπίσης ὑπόσχεται νὰ δίνῃ ἄλλα 225 λέϊ στὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ (ἔτος 1818)». *Κατίνας Σεραμέτη (Ν. Βεΐκου), Ἐπιβάτες (εἰκόνες ποὺ δὲν σβήνουν), Ἐάνθη 1951. (Χ/φον ἐν τῷ Ἱστορ. Λεξικῷ Ν. Ἑλλην. Γλώσσης, ἀρ. 658, σ. 3).*

²⁾ Βλ. Κ. Ι. Δυοβουνιώτην, Ἐνθ' ἀν., σ. 2. Σχετικῶς πρὸς τὰς πηγὰς τῆς βιογραφίας τῆς ἁγίας Παρασκευῆς τῆς Νέας παρατηροῦμεν συντόμως τὰ ἀκόλουθα: Ὁ Βαλσαμῶν ἀναφέρων τὸν 63^{ον} κανόνα τῆς Πενθέκτης, ἐν ᾧ γίνεται λόγος περὶ ψευδῶν μαρτυρολογίων καὶ τοῦ καθήκοντος τοῦ καίειν ταῦτα, λέγει: «ὁ ἁγιώτατος δὲ Πατριάρχης ἐκεῖνος κυρὸς Νικόλαος ὁ Μουζάλων εὐρῶν συγγραφέντα τὸν βίον τῆς ἁγίας Παρασκευῆς τῆς ἐν τῷ χωρίῳ τῇ Καλλικρατεῖα τιμωμένης, παρά τινος χωρίτου ἰδιωτικῶς καὶ ἀναξίως τῇ ἀγγελικῇ διαγωγῇ τῆς Ἁγίας, ὤρισε πυρὶ παραδοθῆναι καὶ ἐπέτρεψε τῷ διακόνῳ ἐκείνῳ τῷ Βασιλικῷ συγγράψασθαι τὸν ταύτης θεάρεστον βίον». Ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ Βαλσαμῶνος γίνεται φανερόν, ὅτι 1) κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς πατριαρχίας τοῦ Νικολάου τοῦ Μουζάλων (1147 - 1151) ὑπῆρχε βιογραφία τῆς ἁγίας Παρασκευῆς τῆς Νέας, γεγραμμένη παρά τινος χωρικοῦ «ἰδιωτικῶς καὶ ἀναξίως τῇ εὐαγγελικῇ διαγωγῇ τῆς Ἁγίας», καὶ 2) κατὰ διαταγὴν τοῦ Πατριάρχου τούτου ἐκάη ἡ βιογραφία αὕτη καὶ ὁ διάκονος Βασιλικὸς ἔλαβεν ἐντολὴν νὰ γράψῃ νέαν βιογραφίαν. Δυστυχῶς ἀμφότεραι αἱ βιογραφίαι αὗται ἀπωλέσθησαν, εὐρίσκομεν ὁμῶς αὐτὰς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πιστῶς ἐν ταῖς σλαβικαῖς ἰδίαις βιογραφίαις τῆς Ἁγίας, ὧν οἱ συγγραφεῖς, ὡς φαίνεται, εἶχον ὑπ' ὄψιν τὰς ἀρχαίας ταύτας βιογραφίας. Ἀρχαία ὅπωςδήποτε βιογραφία τῆς ἁγίας Παρασκευῆς τῆς Νέας εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Ματθαίου, μητροπολίτου Μυρέων, γραφεῖσα μεταξὺ τοῦ 1605 καὶ 1621 καὶ φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν: «Βίος καὶ πολιτεία τῆς ὁσίας μητρὸς ἡμῶν Παρασκευῆς τῆς Νέας ἐξ Ἐπιβατῶν». Τὸν βίον τοῦτον ἐδημοσίευσεν ἐξ αὐτογράφου τοῦ Ματθαίου ὁ Ἀθανάσιος Παπαδόπουλος - Κεραμεὺς εἰς

Ἐκ τῶν τριῶν ὡς ἄνω Ἁγίων ἡ ἑορταζομένη κατὰ τὴν 26^{ην} Ἰουλίου εἶναι γνωστοτέρα, τιμᾶται δὲ καὶ λατρεύεται ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου λαοῦ περισσότερο τῶν δύο ἄλλων. Περὶ τὸ πρόσωπον τῆς Ἁγίας ταύτης κυκλοῦνται καὶ αἱ ποικίλαι λαϊκαὶ ἑλληνικαὶ καὶ ρουμανικαὶ παραδόσεις καὶ δοξασίαι. Ἀλλά, πρὶν κάμω λόγον περὶ τούτων, θεωρῶ ἀναγκαῖον, ὅπως ἀναφέρω ἐν συντομίᾳ ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν θαυμάτων αὐτῆς.

Κατὰ τὸν Συναξαριστὴν ¹⁾ ἡ Ἁγία αὕτη κατήγετο ἀπὸ χωρίον «τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης», ὑπῆρξε δὲ γέννημα χριστιανῶν γονέων, τοῦ Ἀγάθωνος καὶ τῆς Πολιτείας, «οἷτινες τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου ἀόκνως διατηροῦντες ἐτύγγανον ἄτεκνοι. Προσηύχοντο δὲ τῷ Θεῷ ἀδιαλείπτως δοῦναι αὐτοῖς τέκνον. Ὁ δὲ δημιουργὸς Θεὸς...

τὰ Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας, τόμ. Α', Ἐν Πετροπόλει 1891, σ. 438 - 453 (βλ. ἐπίσης αὐτόθι σ. κ' - κβ'). Ὁ βίος ὁμοίως οὗτος εἶναι, ὡς ὁ ἴδιος ὁ συγγραφεὺς ὁμολογεῖ, μετὰ φρασις ἐκ τῆς βουλγαριστὶ γεγραμμένης βιογραφίας τῆς Ἁγίας ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Τυρνόβου *Εὐθυμίου*. Ἡ βιογραφία αὕτη τοῦ Εὐθυμίου ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ *Kaluzniacki* ἐν *Werke des Patriarchen von Bulgarien Euthymius*, Βιέννη 1901. Περὶ τῆς σχέσεως τῆς βιογραφίας ταύτης πρὸς τὴν ὑπὸ Ματθαίου τοῦ Μυρέων γενομένην ἑλληνικὴν διασκευὴν βλέπε τὴν ἀξιόλογον μελέτην τοῦ *Julian Stefanescu*, *Viața Sfintei Parascheva cea nouă de Matei al Mirelor*, *Revista Istorică Română*, τόμ. III (1933), σ. 347 - 377. Βλ. καὶ *D. Russo*, *Studii istorice greco-române*, τόμ. I, București 1939, σ. 161. Ἐπίσης ἀξία μνείας εἶναι ἡ βιογραφία ἢ περιεχομένη ἐν τῇ κατὰ τὸ 1692 ἐκδοθείσῃ «Ἀκολουθία τῆς τε ὁσίας μητρὸς ἡμῶν Παρασκευῆς τῆς Νέας καὶ τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Δεκαπολίτου» ὑπὸ τοῦ τότε μοναχοῦ καὶ ὑστερον μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας Ἀνθίμου. Σημειωτέον δ' ὅτι ἡ βιογραφία αὕτη συνετάχθη πιθανῶς ὑπὸ Μελετίου Συρίγου. Βλ. περὶ ταύτης *I. Bianu - N. Hodos*, *Bibliografia Românească Veche*, τ. I. Bucur. 1953, σ. 326, ἀρ. 94. *L. Petit*, *Bibliographie des Acolouthies grecques*, Bruxelles 1926, σ. 228. *Const. Erbiceanu*, *Serviciul Cuvioasei Maicei noastre Parascheva și a Sf. Grigorie Decapolitul*, ediția din 1692, ἐν *Biserica Ortodoxă Română* 17 (1893 - 1894) σ. 708 - 715. Ἐπίσης ἀξίαι μνείας εἶναι αἱ βιογραφίαι αἱ ὑπὸ τῶν μοναχῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ραφαὴλ Κουριώτου καὶ Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου συγγραφεῖσαι. (βλ. *Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου*, *Συναξαριστής*, τ. I, σ. 130 - 1). Ἐν τῇ ρουμανικῇ γλώσσῃ ἔχομεν δύο ἀξιολόγους βιογραφίας τῆς Ἁγίας, τὴν τοῦ μητροπολίτου Μολδαβίας Βαρλαάμ καὶ τὴν τοῦ μητροπολίτου τῆς αὐτῆς χώρας Δοσιθέου, ἀμφοτέρας στηριζομένας ἐπὶ τῆς βιογραφίας τῆς Ἁγίας τῆς ὑπὸ τοῦ Εὐθυμίου γραφείσης. Ἐν τῇ σλαβικῇ γλώσσῃ ἀξιόλογος θεωρεῖται ὑπὸ τῶν ἐρευνητῶν ἡ ὡς ἄνω βιογραφία τῆς Ἁγίας ἢ συγγραφεῖσα ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Τυρνόβου Εὐθυμίου (1375 - 1393), ἧς ὑπάρχουν, ἐκτὸς τῆς ἀρχικῆς ἐκδόσεως, τρεῖς ἄλλαι, δύο πεπλατυσμένα καὶ μία συντετμημένη. Βλ. *K. I. Δουβουνιώτην*, ἔνθ' ἄν., σ. 2.

¹⁾ Περὶ τῶν χειρογράφων τῶν μαρτυριῶν τῆς ἁγίας Παρασκευῆς βλ. *A. Ehrhard*, *Überlieferung und Bestand d. hagiographischen u. homilet. Literatur der griechischen Kirche*, Leipzig 1937, τ. I: 1, σ. 374. I: 3, σ. 141. 148. 915. 974. Περὶ δὲ τῶν Ἀκολουθιῶν αὐτῆς βλ. *L. Petit*, *Bibliographie des Acolouthies grecques*, Bruxelles 1926, σ. 225 κέ.

ἔδωρήσατο αὐτοῖς τέκνον· καὶ ἔτεκον αὐτὴν ἡμέρα ἕκτη τῆς ἑβδομάδος καὶ ἐν τῷ ἁγίῳ Βαπτίσματι ἐπωνόμασαν αὐτὴν Παρασκευήν» ¹⁾. Λέγεται δ' ὅτι ἀπὸ βρεφικῆς ἡλικίας ἡ Ἁγία ἐνουθετεῖτο ὑπὸ τῆς μητρός της καὶ ἐπαιδεύετο εἰς τὰ ἱερὰ γράμματα καὶ τὴν προσευχὴν, διηνεκῶς τὴν Βίβλον ἀναγινώσκουσα. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τῶν γονέων της αὕτη διεμοίρασεν εἰς τοὺς πτωχοὺς πάντα τὰ ὑπάρχοντά της, ἐξῆλθε κηρύττουσα τὸ ὄνομα τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ «καὶ πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων προσέφερε πρὸς θεογνωσίαν». Ἐπηκολούθησε διαβολὴ ἐκ μέρους τῶν Ἑβραίων πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀντωνῖνον: «Γυνὴ τις, ἔλεγον οἱ Ἰουδαῖοι, ὀνόματι Παρασκευή, κηρύσσει Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τῆς Μαρίας, ὃν οἱ πατέρες ἡμῶν τῷ Σταυρῷ προσήλωσαν» ²⁾. Ὁ βασιλεὺς τότε διέταξεν, ὅπως προσαχθῆ ἡ γυνὴ ἔμπροσθέν του «καὶ ἰδὼν αὐτὴν ἐκθαμβος ἐγένετο ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ὠραιότητι αὐτῆς». Οὗτος τῆς ἐπρότεινε νὰ μεταστραφῆ εἰς τὴν εἰδωλολατρίαν, ἄλλως θὰ ὑπέβαλεν αὐτὴν εἰς βασανιστήρια, ἀλλ' ἡ Ἁγία ἐνέμεινε σταθερῶς πιστὴ εἰς τὸν Χριστόν. Ὁ βασιλεὺς τότε διέταξε «κασίδαν ³⁾ σιδηρᾶν πεπυρακτωμένην ἐπιτεθῆναι τῇ κεφαλῇ τῆς μάρτυρος» ⁴⁾. Περαιτέρω ἄρχεται ἡ διήγησις τῶν θαυμάτων τῆς Ἁγίας: «Θεῖα δρόσος, λέγει ὁ βιογράφος της, διεφύλαξεν αὐτὴν ἀβλαβῆ, πολλοὶ δ' ὑπῆρξαν οἱ πιστεύσαντες εἰς τὸν Κύριον ἐπὶ τῷ θεάματι τούτῳ». Ἐπειτα ὁ βασιλεὺς διέταξε «λέβητα χαλκοῦν ἐλαίου μεσιτὸν καὶ πίσης ἐκκαυθῆναι σφοδρῶς καὶ ἐν τούτῳ βληθῆναι αὐτὴν» ⁵⁾. Ἀκολουθεῖ τὸ δεύτερον θαῦμα: Ἡ Ἁγία ἴστατο ἐν μέσῳ τοῦ λέβητος δροσιζομένη. Τότε ὁ βασιλεὺς κατάπληκτος λέγει «ράντισόν με ἀπὸ τοῦ λέβητος, ὡς Παρασκευή, ὅπως γνῶ εἰ ἄρα ἡ πίσσα καὶ τὸ ἔλαιον ὑποκαῖόν ἐστιν· ἡ δὲ Ἁγία πλήσασα τὰς χεῖρας αὐτῆς ἐκ τοῦ λέβητος κατὰ τῆς ὄψεως τοῦ βασιλέως ἔρριψε καὶ εὐθέως ἐπηρώθησαν αἱ κόραι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Καὶ ἐβόησε φωνῇ μεγάλῃ ὁ βασιλεὺς λέγων· ἐλέησόν με, δούλη τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, καὶ δός μοι τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου καὶ πιστεύσω εἰς τὸν Θεόν, ὃν σὺ κηρύττεις. Καὶ ἀναβλέψας εὐθύς ἐπίστευσεν ὁ βασιλεὺς Ἀντωνῖνος καὶ πάντες οἱ ὑπ' αὐτόν» ⁶⁾. Ἐν τῇ αὐτῇ διηγήσει περὶ τοῦ βίου τῆς Ἁγίας μαρτυρεῖται τὸ τρίτον θαῦμα αὐτῆς, σχετιζόμενον μὲ τὸν φόνον φοβεροῦ δράκοντος ἔξω τῆς πόλεως, ἐν ᾗ ἐβασίλευεν Ἀσκληπιός τις. Ἴδου ἡ περιγραφή τοῦ λίαν ἐνδιαφέροντος τούτου θαύματος ἐν τῷ Συναξαρίῳ τῆς Ἁγίας. «Ἐἰσελθοῦσα δὲ εἰς ἑτέραν πόλιν, ἐν ᾗ ἐβασίλευεν Ἀσκληπιός τις, προσήχθη ἡ Ἁγία ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐπικαλεσαμένη καὶ τῷ σημείῳ τοῦ τιμίου Σταυροῦ ἑαυτὴν σφραγισαμένη χριστιανὴν ἑαυτὴν ὠμολόγησεν εἶναι καὶ τὸν Χριστὸν Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ἀνεκήρυξεν. Ἐπὶ τούτῳ ὁ βασιλεὺς ταραχθεὶς ἔπεμψεν

¹⁾ Βλ. Μηναιὸν μηνὸς Ἰουλίου, Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1843, σ. 155-6.

²⁾ Ἐνθ' ἄν.

³⁾ Περικεφαλαίαν.

⁴⁾ Ἐνθ' ἄν.

⁵⁾ Ἐνθ' ἄν.

⁶⁾ Ἐνθ' ἄν.

αὐτὴν πρὸς τὸν ἐμφωλεύοντα δράκοντα φοβερώτατον ἔξω τῆς πόλεως, ᾧ ἐκ συνηθείας τοὺς καταδίκους θανάτῳ κατάβρωμα παρεῖχον. Ἐπεὶ δὲ ἡ Ἁγία παρέστη τῷ χώρῳ, ἐν ᾧ ὁ δράκων κατώκει, ἰδὼν αὐτὴν ὁ δράκων μέγα ἐβρούχησε καὶ ἐν τῷ ἀνοιῆσαι τὸ στόμα αὐτοῦ καπνὸς ἐξῆλθεν ἔξω πολὺς. Ὡς οὖν ἡ Ἁγία παρέστη πλησίον τοῦ θηρὸς εἶπε· θηρίον, ἔφθασεν ἐπὶ σὲ ὀργὴ Θεοῦ καὶ ὄλεθρος, ἐμφυσήσασα ἅμα εἰς αὐτὸν καὶ τὸ σημεῖον τοῦ τιμίου Σταυροῦ ποιησαμένη. Ὁ δὲ μέγα διερράγη εἰς δύο καὶ ἄφαντος ἐγένετο. Ἰδὼν δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πάντες ἐπίστευσαν¹⁾. Ἐπειτα ἕτερον θαῦμα αὐτῆς συντελεσθὲν ἐν τῇ πόλει ἐν ἣ ἐβασίλευε Ταράσιός τις. «Λέβητος χαλκοῦ ἐλαίου καὶ πίσης καὶ μολύβδου γέμοντος προιεθέντος καὶ ὑποκάτω πυρὸς ἀναφθέντος εἰσῆλθεν ἐν αὐτῷ. Θείου δὲ ἀγγέλου ἐπιστασία τοῦ λέβητος ψυχρανθέντος, ἀβλαβῆς ἡ Ἁγία διέμεινε²⁾. Μετὰ πολλὰς δ' ἑτέρας βασάνους «ξίφει τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἀπέτεμεν· οὗ γενομένου, τὸ πνεῦμα αὐτῆς εἰς τὰς αἰωνίους ἀπέπιη μονάς³⁾»).

Α'. Δημώδεις παραδόσεις.

Ἐν τῇ ὡς ἄνω συντόμως ἐκτεθείσῃ βιογραφίᾳ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς ἰδιαίτεραν ἀπὸ λαογραφικῆς ἀπόψεως σημασίαν ἐνέχει τὸ παραμυθιακὸν στοιχεῖον τοῦ δράκου, τὸ ὁποῖον εἶναι σύνηθες ἐν τῇ ἀγιολογίᾳ. Καὶ ἡ ἁγία Παρασκευή, ὡς ἄλλοι Ἁγιοὶ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας⁴⁾, εἶναι δρακοντοκτόνος. Σύμφωναι πρὸς τὴν

¹⁾ Ἐνθ' ἄν. ²⁾ Ἐνθ' ἄν.

³⁾ Ἐνθ' ἄν. Σημειωτέον, ὅτι ἐν τῷ Συναξαρίῳ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς ἀπαντῶσιν ἱστορικαὶ ἀνακρίβειαι, προελθοῦσαι ἐκ παρερμηνείας τοῦ χαρακτῆρος τοῦ αὐτοκράτορος Ἀντωνίου, ὃν δειχθέντα εὖνουν τοῖς χριστιανοῖς ἐκήρυξαν ὡς ἀσπασάμενον τὸν χριστιανισμόν, καθὼς καὶ ἐκ συγχύσεως τῶν ἱστορικῶν γεγονότων τοῦ ἐπὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Μάρκου Αὐρηλίου κινηθέντος συστηματικοῦ κατὰ τῶν χριστιανῶν διωγμοῦ, ὅτε καὶ ἡ ὀσιομάρτυς Παρασκευή ἠθλήσεν Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ περὶ Ταρασίου βασιλέως λεγόμενα, εἰς οὗ τὰς κτήσεις ἠθλήσε δῆθεν ἡ ὀσιομάρτυς Παρασκευή. πιστεύομεν, ὅτι δὲν ἀφιστάμεθα τοῦ ἀληθοῦς, ἰσχυριζόμενοι ὅτι περὶ ἐπάρχου τινὸς τῆς βασιλείας Μάρκου Αὐρηλίου ὁ λόγος ὑπόκειται, ὃς πρῶτος διὰ διατάγματος ἐθέσπισε τὸν κατὰ τῶν χριστιανῶν διωγμόν». (Μ. Δ. Χ(αμουδοπούλου)), Ἐκκλησιαστικὸν Ἡμερολόγιον, Ἐκκλησ. Ἀλήθεια, Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τόμ. Α' (1880-1881), σ. 163-164.

⁴⁾ Π. χ. ὁ ἀπόστολος Ἀνδρέας, ὁ ἅγιος Θεόδωρος, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὁ ἅγιος Ρηγῖνος, ὁ ἅγιος Δημήτριος, ὁ προφήτης Ἡλίας· οἱ ἐπιφανέστεροι ὅμως δρακοντοκτόνοι εἶναι ὁ ἅγιος Δονᾶτος, ἐπίσκοπος Εὐροίας (σημερινῆς Παραμυθιάς), ὁ ὁποῖος ἐφόνευσε τὸν δράκοντα τῆς πηγῆς τοῦ Ἀχέροντος, καὶ ὁ μεγαλομάρτυς Γεώργιος ὁ τροπαιοφόρος. Βλ. Ν. Γ. Πολίτου. Τὰ δημώδη ἑλληνικὰ ἄσματα περὶ τῆς δρακοντοκτονίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου, Λαογραφία, τόμ. Δ' (1912-1913) σ. 185 κέ. G. K. Spyridakis, Saint Georges dans la vie populaire, L'Hellen. Contemporain, 6ème année 1952, σελ. 126-145. Εὐλογίου Κουρίλα, Ὁ καβαλλάρης ἅγιος Γεώργιος, Ἀρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ Λαογρ. καὶ Γλωσσ. Θησαυροῦ, τόμ. 22 (1957) σ. 17 κέ.

διήγησιν ταύτην τοῦ Συναξαρίου εἶναι αἰ κατωτέρω τρεῖς γνωσταὶ λαϊκαὶ ἑλληνικαὶ παραδόσεις ἐν αἷς ἡ Ἁγία ἐμφαίνεται δρακοντοκτόνος.

Ἡ πρώτη τούτων, προερχομένη ἐκ τοῦ θρυλικοῦ κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 χωρίου Πέτα τῆς Ἄρτης καὶ δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Παναγιώτου Β. Παπασπύρου, ἔχει οὕτω: «Νιὰ φουρὰ τοῦ χουριό μας δὲν ἦταν ἰδῶ πού νι τώρα. Ἦταν κάτ' στον Μαυριλιό¹⁾. Στου πανηγύρι π' γίνονταν κάθι χρόνου ἔμπιναν στοῦ χουρὸ οὔλα τὰ κορίτσια κ' οἱ νιόν'φισ τ' χουριοῦ. Τότις οὐ δράκους, π' πάουνταν σι' Δρακότρυπα²⁾, ἔβγιν' ἀπ' ἰκεῖ κὶ μὶ δυὸ πιρπατιδῆς (ἢ ἀδρασκιλές)³⁾ ἔφτανι στοῦ χουριού. Κάουνταν σ'ν ἄκρ' ἀπ' του χουρὸ κὶ καρτέρ' γι πότε νὰ μπῆ ἢ γι' ὁμορφότερ'. Ἄμα ἔμπ' νι, τ' ν ἄρπαζ' ἀπ' τὸν χέρ' κ' ἔφιβγι γιὰ τ'ν τρῦπα τ'. Τ'ν ἔπιρρι κει μέσα κὶ τ'ν ἔιρουγι. Αὐτὸ γίνονταν κάθι χρόνου. Τότις παρακάλεσαν του Θεοῦ νὰ τ'ς σώσ' ἀπ' τὸν δράκον. Οὐ Θεὸς ἔστειλι τ'ν Ἁγία Παρασκιβὴ γιὰ νὰ του σκουτώσ'. Ὅντας ἦρθ' ἡ ἡμέρα γιὰ του πανηγύρι, ἦρθι κὶ οὐ δράκους νὰ πάρ' τ'ν καλύτιρ'. Ἦρθι κὶ Ἁγία Παρασκιβὴ, χωρὶς νὰ τ'ν ἰδῆ οὐ δράκους. Ἄμ ἄρπαξι ἀπ' του χέρ' τ'ν καλύτιρ', τουν στρών' σιὰ πουδάρια κρατῶντας ἕνα τσόκ⁴⁾ στοῦ χέρ' κὶ κυνήγα δῶθι, κυνήγα κειῖθι, φτάν' σι' δρακότρυπα. Μπαίν' μέσ' οὐ δράκους, ἀπὸν κουντά τ' κ' ἡ Ἁγία Παρασκιβὴ. Κατ' βαίν' βαθειὰ οὐ δράκους κὶ ἀνεῖ⁵⁾ τρῦπα μέσα σι' γῆ, κὶ περπατῶντας φτάν' σι' ν τρῦπα πού νι τώρα τοῦ μοναστήρ' τ'ς Ἁγία Παρασκιβῆς. Ἰκεῖ τὸν φτάν' κὶ τ' δίν' μνιὰ μὲ τὸ τσόκ' σι' ἀρχίδια κὶ τὸν ἀφίν' στοῦν τόπου. Ἐτῶ γλύτουμε τοῦ χουριό μας ἀπ' τὸν δράκον. Ἐκεῖ σι' ν τρῦπα π' τὸν σκούτουσι σιάζουν ἀκόμα νιρὸ τ' ἀρχίδια τ'»⁶⁾. Κατ' ἄλλους, ὡς γράφει ὁ Π. Β. Παπασπύρου, σιάζουν οἱ μαστοὶ τοῦ δράκοντος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς (26 Ἰουλίου). Μάλιστα ἡ παράδοσις ἐν Πέτα λέγει, ὅτι τὸ ὕδωρ σιάζει ὀλίγον κατὰ τὴν ἑναρξιν τῆς λειτουργίας. Ὡς δ' ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν Π. Β. Παπασπύρου ὁ Ν. Τσακανάκης, ἡ αὐτὴ παράδοσις, ὀλίγον παραλλάσσουσα, ἐπιχωριάζει καὶ εἰς Κουμζιαῖδες - Γρίμποβον - Γρεμμενίτσαν⁷⁾.

¹⁾ Θέσις κειμένη Ν.Δ. τοῦ Πέτα καὶ ἀπέχουσα αὐτοῦ περίπου 45' τῆς ὥρας.

²⁾ Εἶναι σπήλαιόν τι ὁμοιάζον μᾶλλον πρὸς ὀπήν ἐντὸς τῆς γῆς, βαθειὰν καὶ ἀπότομον, ἐπὶ τοῦ βουνοῦ *Ξηροβούνη* (Περάνθη) καὶ εἰς τὸ ἀντέρεισμα τὸ ἀντιστοιχοῦν σχεδὸν εἰς τὸ 6½ χιλιόμετρον τῆς ὁδοῦ Ἄρτης - Κοπραίνης. Εἰς τοὺς ἀρχαιολογουῦντας εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Νυμφαῖον*.

³⁾ Ὑπάρχουν ἔτι καὶ σήμερον ἴχνη, ἀποδιδόμενα εἰς τὸν δράκον.

⁴⁾ Σφυρίον χρησιμοποιούμενον ὑπὸ τῶν κτιστῶν.

⁵⁾ ἀνοίγει.

⁶⁾ Παν. Β. Παπασπύρου, Λαογραφικὴ Συλλογὴ, Ἑπειρ. Χρον. τόμ. 4 (1929), σ. 157-58

⁷⁾ Βλ. Παν. Β. Παπασπύρου, Ἐνθ' ἀν., σ. 158.

Ἡ δευτέρα παράδοσις, ἀπαντῶσα εἰς τὸ χωρίον Θεσπρωτικὸν (Λέλοβα), ἀνεκοινώθη εἰς τὸν Π. Β. Παπασπύρου ὑπὸ τοῦ δικηγόρου Ν. Γκόντζιου. Ἐν ταύτῃ φέρεται ἡ ἅγια Παρασκευὴ προσιάτις τῶν πέριξ τοῦ Θεσπρωτικοῦ χωρίων, φονεύουσα δράκοντα ἔξωθεν τοῦ χωρίου Καντζᾶ καὶ εἰς τὴν διεύθυνσιν πρὸς τὸ βουνὸν Παντζᾶ, ὅπου μάλιστα σήμερον ὑπάρχουν βαλανιδιές, αἱ ὁποῖαι λέγεται, ὅτι ἐφύτρωσαν ἐκεῖ, ὅπου κατὰ τὴν δίωξιν ἔπιπτεν ἐκ τῶν πληγῶν τοῦ δράκοντος αἷμα ἐν εἴδει σταλαγματιῶν. Ἴδου ἡ παράδοσις:

«Ὀλίγο πὺρ πέρα ἀπὸ τὸ χωριὸ Καντζᾶ στὴ Σκάλα τοῦ Λούρου καὶ δεξιὰ ἀπὸ τὸ δημόσιο δρόμο, πὺρ πάει κατὰ τὴν Πρέβιζα, εἶναι ἡ ἐκκλησιὰ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς. Ἐκεῖ κάθε χρόνο, πὺρ γιορτάζει ἡ χάρι τῆς, μαζεύονταν ὁ κόσμος ὅλος ἀπ' τὰ γύρω χωριά. Συνήθιζαν τότε οἱ παλιοὶ νὰ κάνουν μεγάλο πανηγύρι καὶ τὰ κορίτσια νὰ μπαίνουν στὸ χορὸ. Ἀπὸ τὸ μεγάλο κακὸ πὺρ γέρονταν κάθε χρόνο ἔκλεισι ἡ ἐκκλησιὰ. Τότε ἡ χάρι τῆς παρουσιάστηκε σὲ πολλοὺς στὸν ὕπνο καὶ τοὺς εἶπε νὰ πᾶν νὰ γιορτάσουν καὶ νὰ πανηγυρίσουν χωρὶς νὰ φοβηθοῦν τίποτα. Ὅλα τὰ γύρω χωριά πῆγαν στὴν ἐκκλησιὰ, ὅπως πρὶν, καὶ ὅταν ἤλθε ἡ στιγμή τοῦ χοροῦ καὶ κάθε κορίτσι φοβόνταν νὰ μπῆ στὸ χορὸ μὴν τὸ φάη ὁ δράκος, φανίστηκε μιὰ γυναῖκα μετὴ τὴ ρόκα τῆς καὶ μπῆκε αὐτὴ πρώτη στὸ χορὸ. Δὲν ἔκλεισε ὁ γῦρος καὶ νὰ σου ὁ δράκος κατέβαινε μ' ἓνα μεγάλο βογγητό. Δὲ χάνει καιρὸ ἡ χάρι τῆς, πὺρ πρωτόσυρνε τὸ χορὸ, παίρνει τὴ ρόκα τῆς καὶ τὸν κυνηγᾶ, τὸν χτυπᾶ μετὴν πρώτη καὶ τὸν λαβώνει. Ὁ δράκοντας ἔφευγε στὸ βουνὸ καὶ τὰ αἷματα ἀπὸ τὴν πληγὴ ἔσταζαν εἰς τὶς σαλιές, πὺρ ἔκανε γιὰ νὰ ξεφύγη τὰ χτυπήματα, πετάγονταν οἱ σταλαματιές ἀπὸ αἷμα. Καὶ στὴν κορφὴ ἀπὸ τὸ βουνὸ ἀνοίγει μιὰ τρυπα καὶ ἐκεῖ χάθηκε καὶ ἀπὸ τότε δὲν ξαναβγῆκε. Ἐκεῖ πὺρ πετάγονταν οἱ σταλαματιές ἀπὸ τὸ αἷμα φύτρωσαν βελανιδιές καὶ ἔτσι μπορεῖ κάθε διαβάτης νὰ ἰδῆ τὸ δρόμο πὺρ πῆρε ὁ δράκοντας, ὅταν τὸν κυνηγοῦσε ἡ χάρι τῆς»¹⁾).

Ἡ τρίτη παράδοσις, διασκευασθεῖσα λογοτεχνικῶς, ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Κ. Διαμάντη καὶ ἔχει οὕτως:

Εἰς τὸ χωρίον Νησίστα τῶν Ἰζουμέρκων διηγοῦνται, ὅτι κάποτε κατὰ τὴν πανήγυριν τῆς Ἁγίας «στὴ σπηλιὰ τοῦ Μπέσικου, ἐκεῖ πὺρ βγαίνει τὸ νερό, παρουσιάστηκε ἓνας δράκος», ὁ ὁποῖος καιροφυλακτῆσας κατὰ τὴν ὥραν τοῦ χοροῦ ἤρπασε τὴν ὠραιότεραν τῶν νεανίδων καὶ ἐξηφανίσθη. Τὸ αὐτὸ ἐπανελήφθη καὶ κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος, διὸ ὁ κόσμος τρομοκρατηθεὶς ἔπαυσε πλέον νὰ πανηγυρίζῃ. Κάποτε ὅμως, ὅταν ἐπλησίαζε πάλιν ἡ ἑορτὴ τῆς Ἁγίας, οἱ χωρικοὶ εἶδον καθ' ὕπνου τὴν Ἁγίαν προτρέπουσαν αὐτοὺς νὰ πανηγυρίσουν μετὴν ὑπόσχεσιν, ὅτι

¹⁾ Βλ. Π. Β. Παπασπύρου, Ἐνθ' ἀν., σ. 158-9.

θά τοὺς προστατεύση. Πράγματι οἱ χωρικοὶ προσῆλθον ἀθρόοι εἰς τὴν πανηγυριν, καθ' ἣν ὥραν δ' ἐχόρευον τὸν χορὸν «καγγελάρι» παρουσιάσθη ὁ δράκος καὶ «καλιάζει τὴν ὁμορφότερη». Τότε ἡ κόρη τοῦ σφίγγει τὸ χέρι μὲ δύναμιν, «ποὺ ὁ δράκος πόνεσε καὶ φοβήθηκε καὶ τῆς ξεφεύγει». Ἡ κόρη τὸν καταδιώκει. Ὁ δράκος τρέχει καὶ φθάνει «στὴν Πρένιστα στὴ θέσι Ἰελάτος, ἀριστερὰ τοῦ βουνοῦ Γκιλπερίνα καὶ Γκρίμποβο, ὅπου εἶναι ἡ Δρακότρυπα. Ἐκεῖ μέσα μπῆκε ὁ δράκος καὶ πίσω τὸν κυνηγοῦσε ἡ κόρη». Ἐνῶ δ' οὗτος ἦτο ἔτοιμος νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος «πάνω ἀπὸ τὸ Χανόπουλο κοντὰ στὶς Κουμζιάδες, τὸν ἔπιασε γερὰ ἡ ἁγία Παρασκευὴ — ἡ κόρη ἦτο ἡ Ἁγία —, τὸν συνέθλιψε μὲ δύναμι θεϊκὴ καὶ τὸν ἄφησε νεκρὸ ἐκεῖ στὴ σπηλιὰ ὅπου ἔγινε πέτρα. Γι' αὐτὸ στὸ μέρος ἐκεῖνο στάζει νερὸ καὶ ἐκεῖ ἔχτισαν καὶ ἐκκλησία (ἁγίασμα). Μέσ' στὴ σπηλιὰ δείχνουν τοὺς βράχους, ποὺ ἔγιναν ἀπὸ τὸ σκοτωμένο δράκο καὶ ποὺ στάζουν ἁγίασμα τὴ μέρα τῆς γιορτῆς της»¹⁾.

Αἱ περὶ δρακοντοκτονίας τῆς Ἁγίας παραδόσεις αὗται τῆς Ἡπειροῦ προφανῶς ἐπαναλαμβάνουν, ἀλλὰ κατὰ διάφορον τρόπον, τὴν ἐν τῷ Συναξαρίῳ διήγησιν διὰ τὸν φόνον τοῦ δράκοντος ἐν τῇ πόλει τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Κατὰ τὸ Συναξάριον ἡ Ἁγία, ποιοῦσα θαῦμα, φονεύει τὸ φοβερὸν θηρίον, «ὃ ἐκ συνηθείας τοὺς καταδίκους θανάτῳ κατάβρωμα παρεῖχον», ἐνῶ εἰς τὰς λαϊκὰς παραδόσεις αὕτη «ἐξολοθρεύει τὸ δράκο, γιατί ἄρπαζε τὴν ὁμορφότερη κοπέλλα ἀπὸ τὸ χορὸ κάθε χρόνο στὸ πανηγύρι της». Ὅπως βλέπομεν, εἷς τε τὴν γραπτὴν καὶ τὴν προφορικὴν παράδοσιν βασικὸν παραμένει τὸ στοιχεῖον τοῦ φόνου τοῦ δράκοντος, ἀλλ' ἐν τῷ Συναξαρίῳ ὁ φόνος ἐκτίθεται διαφόρως ἢ εἰς τὰς παραδόσεις καὶ συμφώνως πρὸς ψυχωφελῆ σκοπὸν. Κατὰ τὰς λαϊκὰς παραδόσεις ἡ Ἁγία διὰ τῆς ἐξολοθρεύσεως τοῦ

¹⁾ Βλ. Κ. Διαμάντην, ἐνθ' ἂν., σ. 69 - 70. Βλ. τοῦ Ἰδίου καὶ ἐν Ἡπειρωτ. Ἑστία, ἔτ. Δ' (1955) τευχ. 35, σ. 260 - 263. Περὶ παρεκκλησίου τῆς ὁσιομάρτυρος Παρασκευῆς ἐπὶ τοῦ μέσου τῆς δυτικῆς κορυφῆς τῶν Τζουμέρκων καὶ περὶ δρακότρυπας ἐν τῷ ὑπογείῳ τούτου ὑπαρχούσης μνημονεύει παλαιότερον ὁ Σεραφεῖμ Βυζάντιος γράφων εἰς τὸ Δοκίμιον ἱστορικῆς τιμω περιλήψεως τῆς ποτὲ ἀρχαίας καὶ ἐγκρίτου Ἡπειρωτικῆς πόλεως Ἄρτης. Ἐν Ἀθήναις 1884, σ. 168: «Πρὸς δυσμὰς τῆς Ἄρτης, ὡσεὶ ὥρας τέσσαρας ἀπέχουσα Μονὴ τις ὑπάρχει εἰς τὸ τμήμα Καραβασαρά, ἄνω τοῦ χωρίου Κουμζιάδες ἐπὶ λοφίσκου τινός, ἐπὶ ὀνόματι τῶν ἁγίων Ἀναργύρων τιμωμένη... Αὕτη ἡ Μονὴ ἔχει καὶ παρεκκλήσιόν τι ἐπὶ τοῦ μέσου τῆς δυτικῆς κορυφῆς τῶν ὄρεων Τζουμέρκων, καλουμένης κοινῶς Γκελπερίνα, ἀντικρὺ τοῦ Χανοπούλου, ἐπ' ὀνόματι τῆς ὁσιομάρτυρος Παρασκευῆς (Ἰουλίου 26) μακρὰν τῆς πόλεως περὶ τὰς δύο ὥρας. Ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τούτῳ ὑπάρχει ὑπόγειόν τι ὑπὸ τῶν ἐντοπίων καλούμενον Δρακότρυπα, ἐν ᾧ εὐρίσκονται γιγαντιαῖοί τινες λίθοι, οἵτινες παριστάνουν δρακοντοειδεῖς μαστούς, ἐξ ὧν, ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς 25 Ἰουλίου μέχρι τῆς ἀπολύσεως τῆς λειτουργίας, οὐχὶ δὲ ἄλλοτε, ὅπερ παράδοξον, σταλάζει ὕδωρ καθαρὸν, ἐξ οὗ λαμβάνουσι χάριν εὐλαβείας οἱ ἐξ Ἄρτης καὶ ἐξ ἄλλων χωρίων συντρέχοντες καὶ διανυκτερεύοντες αἰθριοί».

θηρίου ἀποσκοπεῖ νὰ σώσῃ τοὺς δεινοπαθοῦντας ἀπὸ τὸν ἐτήσιον, οὕτως εἰπεῖν, φόρον αἵματος. Πρέπει δὲ νὰ προσθέσω εἰσέτι, ὅτι τὰ παρὰ τὰ Τζουμέρκα πολλὰ τοπωνύμια μὲ τὸ ὄνομα τοῦ δράκου, ὡς δρακοσπηλιά, δρακόλιμνη, δρακονέρι κτλ.¹⁾, ἀπηχοῦν πιθανῶς παραδόσεις περὶ στοιχειῶν ἢ θηρίων, κατεχόντων ἢ φυλασσόντων πηγὰς ἢ φρέατα. Ὅπως δὲ παρ' ἡμῖν, οὕτω καὶ παρ' ἄλλοις λαοῖς τοῦ κόσμου, φέρονται παραδόσεις καὶ παραμύθια περὶ δρακόντων, φυλασσόντων πηγὰς ἢ διαμενόντων παρ' αὐταῖς²⁾. Συνήθως δ' ὁ ἥρωσ τοῦ παραμυθιοῦ ἢ τῆς παραδόσεως φονεύων τὸ θηρίον ἢ τὸ στοιχεῖο τῆς πηγῆς ἀπαλλάσσει τοὺς κατοίκους τοῦ τόπου ἀπὸ τὴν τυραννίαν τῆς λειψυδρίας. Πρὸς τὴν γενικὴν μυθοπλαστικὴν αὐτὴν ἀντίληψιν δύναται, νομίζω, νὰ συσχετισθῇ ἡ περὶ τῆς Ἁγίας ὡς δρακοντοκτόνου παράδοσις.

Β'. Ἡ ἁγία Παρασκευὴ ἰατρὸς τῶν παθήσεων τῶν ὀφθαλμῶν καὶ προστάτις κατὰ ἀσθενειῶν.

Πλὴν τῆς διηγήσεως περὶ τῆς δρακοντοκτονίας, ἐνδιαφέρουσα εἶναι καὶ ἡ περὶ τῆς ὑπ' αὐτῆς τυφλώσεως καὶ ἀναβλέψεως τοῦ αὐτοκράτορος Ἀντωνίνου, ἣτις προφανῶς ἀπειτέλεσε τὴν πηγὴν τῆς πίστεως τοῦ λαοῦ εἰς τὴν Ἁγίαν ὡς προστάτιν τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἰατῆρα τῶν ὀφθαλμικῶν νόσων. Ἡ πίστις αὕτη καταφαίνεται εἰς τὰς κατωτέρω ἀπὸ τὸ χωρίον Πάμφιλας τῆς Λέσβου καὶ τὸ χωρίον Ἀπεράθου τῆς Νάξου παραδόσεις:

«Τὴν ἁγία Παρασκευὴ, κατὰ τὴν ἐκ Λέσβου παράδοσιν, τὴν εἶχαν πιάσ' οἱ Οὐβριγιοί, γιατί πιστιβγι στοὺ Χριστό. Τ' βασανίζαν μὲ πουλλὰ μαρτύρια, γιὰ νὰ τ' γυρίσιν³⁾ μὰ τσεῖν' τὰ νταγιάδα⁴⁾ οὐλα τς ἔν ἰπάθινι τίπουτα. Τότις πλιὰ ἡ βασιλὲς διάταξι νὰ τ' ρίξιν μέσ' σ' ἓνα καζάν' πό βραζι πίσσα γιὰ νὰ πιθάν'. Ἡ ἁγία Παρασκευὴ πρόφταξι τς ἔκανι τοὺ σταυρό τς. Τσεῖν' τ'ν ὦρα πὸ πῖσι μέσ' σι' βίσσα, πέταξι ἓνας χόχλους τς ἦβι σι' βασιλὲ τοὺ μάτ' τοῖ στραβώθ' τσι.

Τότις ἡ βασιλὲς φώναξι: «Σῶσι μι, ἁγία Παρασκευὴ», τοῖ γιὰ μιὰ πιτάχτ' τοῖ ὄξου ἡ ἁγία Παρασκευὴ ζουδανή, σταύρουσι τοὺ μάτ' τ' βασιλὲ τοῖ τοὺν ἔγιανι. Ἀπὸ τότις ἡ βασιλὲς τ'ν ἔδουσι τ'ν ἄδεια νὰ γυρίζ' τοῖ νὰ γιαιτρεύγ' τοὺ γόσμου. Τοῖ μ' ἓνα σταυρὸ στοὺ χέρ' γύριζι ἡ γι ἁγία Παρασκευὴ χρόνια, ἴσαμι πὸν γέρασι τοῖ γιάτριβγι τοὺ γόσμου»⁵⁾.

Κατὰ τὴν Ναξιακὴν παράδοσιν:

«Ἡ ἁγία Παρασκευὴ εἶναι ἰὰ τὰ μάθια. Ἦτονε δά, λέει, ὁμορφη κ' ἦκανε

¹⁾ Βλ. περὶ τούτων Κ. Διαμάντην, Ἐνθ' ἀν., σ. 71. ²⁾ J. G. Frazer, Pausanias, V. 44-5,

³⁾ μετατρέψουν (τὰ φρονήματα). ⁴⁾ βαστοῦσε, ὑπέμενε.

⁵⁾ Παν. Νικήτα, Τὸ Λεσβιακὸ μνηολόγιο, Μυτιλήνη 1953, σ. 235-36.

μαθήματα, σὰ βουὸν κάνου δώρα τὰ κατηχητικά, ἐδίδασκε ἰὰ τὴ θρησκεία, καὶ τὴν ἐγάπησε, λέει, κανέναν βασιλιάς, ἀλλὰ ἄφτη δὲν ἤθελε νὰ τόνε πάρη, δὲν ἤθελε νὰ παδρευτῆ. Κ' ἤβαλεν εὐτὸς τὴ δωδεκάδα δου νὰ τσῆ κάμη ὅλες τοὶ βαρειές τιμωρίες, πὸν ὑπάρχουνε στὸ γόσμο, ἰὰ νὰ ῥθῆ σὲ ἀνάγη νὰ τόνε πάρη, ἀλλὰ ἄκείνη δὲν ἤβγαινε ἀ' τὴ θρησκεία τζη. Καὶ ἰὰ τὸ ἰνάτι τζ' ἐδά, λέει, ὁ βασιλιάς ἐδιάηκεν ὁ ἴδιος καὶ τὴν ἤβαλε σ' ἓνα γαζάνι μὲ τὴ βίσσα νὰ βράζη κ' ἤστεκεν ἀπουπάνω ἄκείνος καὶ βάνει, λέει, τὰ δυὸ τζη δαχτύλια μὲσ' στὸ καζάνι καὶ κάνει ἐτσὰ ἰὰ δὲ [ἢ διηγουμένη τινάσσει τὰς χεῖρας ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω καὶ πρὸς τὰ ἔξω] καὶ πεθιῶδαι δυὸ σταγόνες πίσσα καὶ πᾶνε μὲσ' στὰ μάθια τοῦ βασιλιᾶ καὶ στραβώνεται κ' ἤφνε. Γαὶ τὴν ἄλλην ἡμέρᾳ ἄτονε τ' ἁγίου Παδελήμονα καὶ τὴν ἠῦρεν ἐκεῖ. Τὸν εἶδεν ἐκείνη. Καὶ λέει πὼς «ἐὼ θὰ τόνε κάμω καλὰ τὸ βασιλιά». Καὶ βουτᾶ, λέ, ἓνα βαβακάκι μὲσ' στὸ καδήλι μὲ τὸ λάδι καὶ τοῦ ἄλειψε δὰ μάθια δου κ' εἶδε δὸ φῶς του. Καὶ ἰαντὸ μὲχρι σήμερα, ὅτινα πονοῦ γανενοῦς τὰ μάθια δου, πάει καὶ παίρνει λάδ' ἀπὸν μὲσ' στὸ καδήλι τζ' ἁῖᾶς Παρασκευῆς κατ' ἄλείβγει καὶ ἴνεται καλὰ. Κι ὅτινα πονοῦ γανενοῦς τὰ μάθια δ' ἀποιάεται στὴν ἁῖᾶ βαρασκευῆ»¹⁾.

Πρόχειρος σύγκρισις τῶν παραδόσεων τῆς Λέσβου καὶ τῆς Νάξου πρὸς τὴν διήγησιν τοῦ Συναξαρίου πείθει περὶ τῆς στενῆς σχέσεως τούτων. Ὅπως ἐν τῷ Συναξαρίῳ, οὕτω καὶ εἰς τὰς παραδόσεις, λέγεται ὅτι ἡ Ἁγία δίδει καὶ πάλιν τὴν ὄρασιν εἰς τὸν τυφλωθέντα βασιλέα, ὁ ὁποῖος, εὐγνωμονῶν κατὰ τὴν λεσβιακὴν παράδοσιν, παρέσχεν εἰς αὐτὴν «τ' ἄδεια νὰ γυρίζ' καὶ νὰ γιατρεύ' τοῦ γόσμου»²⁾. Κατὰ δὲ τὴν Ναξιακὴν «ἡ ἁγία Παρασκευὴ εἶναι θαματοουργία· εἶναι ἰὰ τὰ μάθια». Πιθανῶς αἱ λαϊκαὶ αὐταὶ παραδόσεις ἀπέρρευσαν ἐκ τῆς συναξαριακῆς διηγήσεως:

Συναφῆς πρὸς τὰς δοξασίας ταύτας εἶναι καὶ ἡ ἐξῆς ἐκ Μαυρατζαίων Σάμου ἐπωδὴ, χρησιμοποιουμένη εἰς τὴν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν «θὰ μπῆ φλούδι στὸ μάτι». Ἐνῶ ὁ ἐπάδων κρατεῖ τὸ ἄνω βλέφαρον καὶ τὸ κινεῖ σταυροειδῶς, λέγει:

«Ἄη - Παρασκευίτσα μου, | δόσι μ' τ' σαρουνίτσα σου,
νὰ σαρώσου τοῦ ματάκι μ' | κὶ πάλι νὰ στὴν δώσου»³⁾.

¹⁾ Τὴν παράδοσιν ταύτην ἤκουσεν ἡ Μαρίκα Νικολάου Μπακάλου, ἐκ τοῦ χωρίου Ἀπεράθου Νάξου, ἐτῶν 42, ἀπὸ τὴν Κατερίνα Ἑμμ. Καραπάτη, ἐτῶν 50, τὴν κατέγραψε δὲ πρὸς χάριν μου ἡ συμπατριώτισσά μου ποιήτρια κυρία Διαλεχτὴ Ζευγώλη-Γλέζου, τὴν ὁποίαν καὶ εὐχαριστῶ θερμῶς καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης.

²⁾ Ἡ ἁγία Παρασκευὴ ἐν Λέσβῳ εἶναι κυρίως «γιατρός στὰ μάτια». Βλ. Π. Νικήταν, ἐνθ' ἄν., σ. 119. Ὁμοίως καὶ ἐν Ἡπειρῳ. Βλ. Κ. Διαμάντην, ἐνθ' ἄν., σ. 71.

³⁾ Λαογρ. Ἀρχεῖον, ἀριθ. χειρ. 1428, σ. 37, ἀρ. 7. (Συλλ. Ν. Δημητρίου, 1939). Ἐφεξῆς εἰς τὰ χειρόγραφα τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου θὰ χρησιμοποιηθῆ ἡ βραχυγραφία ΛΑ.

Ἡ Ἁγία θεωρεῖται ἔτι προστάτις κατὰ τῆς πανώλους καὶ τῆς χολέρας¹⁾, ὡς φαίνεται ἐκ δύο παραδόσεων ἐξ Ἀθηνῶν καὶ Μεσολογγίου, τὰς ὁποίας ἔχει δημοσιεύσει ὁ Ν. Γ. Πολίτης. Ἡ πρώτη, ἡ Ἀθηναϊκή, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἁγία Παρασκευὴ κ' ἢ Πανοῦκλα», ἀναφέρει: «Ὅταν ἦρθε ἡ Πανοῦκλα στὴν Αἴγινα, εἶναι τώρα καμμιά πενηνταριά χρόνια, ἐπῆρε καὶ τὶς δυὸ ὥραϊες θυγατέρες τῆς Λαντέζαινας, τὴν Ἐλέγκω καὶ τὴν Κατίγκω. Μιὰ γειτόνισσά τους, ἡ Μπελεργρίνα, ἔλεγε πὼς εἶδε ἀπὸ τὸ παράθυρό της δυὸ μαυροφόρες καὶ χτυπήσανε δυὸ χτυπήματα στὴν πόρτα τῆς Λαντέζαινας. Ὑστερα λέει ἡ μία: «Πᾶμε ἀπὸ δῶ τὸν ἀνήφορο. — Μπᾶ, μπᾶ! τῆς λέει ἡ ἄλλη, μὴ καημένη, γιατί θὰ βγῆ ἡ ἁγία Παρασκευὴ μὲ τὴ ρόκα της νὰ μᾶς χτυπήσῃ». Ἐτοὶ τραύηξαν ἀπὸ ἄλλο δρόμο. Κατάλαβε ἡ Μπελεργρίνα πὼς ἐννοοῦσαν τὴν ἐκκλησιὰ τῆς Ἁγιά Παρασκευῆς, πού ἦταν σ' αὐτὴ τὴ γειτονιά: γιατί ἡ ἁγία Παρασκευὴ εἶναι ἀρβανίτισσα καὶ κνηγάει τὴν Πανοῦκλα. Ἐτοὶ δὲν ἐπέθανε κανένας ἀπὸ τὴ γειτονιά, πού ἦταν ἡ ἐκκλησιὰ τῆς Ἁγιά Παρασκευῆς»²⁾.

Εἰς τὴν δευτέραν, ἐκ Μεσολογγίου, ἡ ἁγία Παρασκευὴ παρουσιάζεται ὡς γραῖα ἀσπροφόρα διώκουσα τὴν χολέραν. «Τὸν καιρὸ πού ἡ Χολέρα ἔκανε μεγάλη καταστροφὴ στὸ Μεσολόγγι (1854) μιὰ νύχτα, καὶ τὰ μεσάνυχτα, ἓνας στρατιώτης, πού ἦταν σκοπὸς ἔξω ἀπὸ τὸν στρατῶνα καὶ τὶς φυλακὲς κοντὰ στὴν πλατεῖα τοῦ Ἡρώου, ἐφώνησε «Στὰ ὄπλα!». Τρέχουν ἔξω οἱ στρατιῶτες καὶ βλέπουν τὸ σκοπὸ κατατρομαγμένο: μόλις κατώρθωσε νὰ τοὺς εἰπῆ: «Δὲ βλέπετε;». Καὶ εἶδαν ἐκεῖνοι δύο γυναῖκες, τὴ μία ἀσπροφόρα καὶ τὴν ἄλλη γριὰ μαυροφορεμένη. Καὶ κνηγοῦσε ἡ ἀσπροφόρα τὴ γριά, καὶ περνοῦσαν τρεχᾶτες μπρὸς σιὸν στρατιῶτες, ὥσπου κατώρθωσε ἐκείνη νὰ χτυπήσῃ τὴ γριά. Ἡ γριά ἔπεσε σὰν ξερὴ, καὶ ἡ ἀσπροφόρα ἀφανίστη. Ἐτρεξαν εἰς τὸ μέρος πού' πεσε ἡ γριά καὶ δὲν εἶδαν τίποτα. Τὴν ἄλλη μέρα, πού διαδόθη τὸ πρᾶμα, ἐθυμήθησαν οἱ γέροντες, πὼς εἰς αὐτὴ τὴ θέσι πῶπεσε ἡ γριά ἦτανε ἓνα ἐκκλησάκι τῆς Ἁγιά Παρασκευῆς, πού γκρεμίστηκε στὴν πολιορκία.

¹⁾ Ν. Γ. Πολίτου, Αἱ ἀσθένειαι κατὰ τοὺς μύθους τοῦ λαοῦ, Λαογραφικὰ Σύμμεικτα, τόμ. Γ'. Ἐν Ἀθήναις 1931, σ. 70.

²⁾ Ν. Γ. Πολίτου, Παραδόσεις, τόμ. Α'. Ἐν Ἀθήναις 1904, σ. 554·5, ἀριθ. 909. Σημειωτέον, ὅτι κατὰ τινὰ κερκυραϊκὴν παράδοσιν ὁ ἅγιος Σπυρίδων παρίσταται διώκων τὴν Πανώλην ἐμφανιζομένην ὑπὸ μορφήν θηρίου καὶ τύπτων αὐτὴν διὰ τοῦ σταυροῦ. Βλ. Ν. Γ. Πολίτην, ἔνθ' ἀν., σ. 555, ἀρ. 910. Καὶ ὁ ἅγιος Τιμόθεος ἐκνήγησε τὴν Πανοῦκλα νὰ τὴν σκοτώσῃ, διὰ τοῦτο τὸ μοναστήρι τῆς Πεντέλης, πού τό' κτισε, δὲν τό' πιασε ἡ Πανοῦκλα. Δ. Καμπούρογλου, Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν, τόμ. Β', σ. 221. Βλ. καὶ Ν. Γ. Πολίτου, Λαογραφικὰ Σύμμεικτα, τ. Γ', σ. 70, 83. Ὡσαύτως κατὰ τῆς Πανώλους ἐπικαλοῦνται τὴν ἀντίληψιν τοῦ ἁγίου Χαράλαμπος, ὅστις εἰκονίζεται πατῶν ὑπὸ τοὺς πόδας του τὴν νόσον ἐν σχήματι εἰδεχθοῦς γυναικοῦ καπνοῦς ἐξερευγομένου ἐκ τοῦ στόματος. Βλ. Ν. Γ. Πολίτην, Ἐνθ' ἀν., σ. 84.

Καὶ κατάλαβαν πὼς ἡ ἀσπροφόρα ἦταν ἡ ἁγία Παρασκευή, καὶ πὼς ἡ γριὰ ἦταν ἡ Χολέρα καὶ ἔρριξαν λιθάρια σωρὸ εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος. Ἐπὶ τότε ἐξαλείφτηκε ἡ Χολέρα ἀπὸ τὴν πόλι»¹⁾).

Ὅφειλω νὰ προσθέσω ἀκόμη, ὅτι κατὰ τὴν λαϊκὴν πίστιν ἡ Ἁγία δὲν εἶναι μόνον διὰ τοὺς ὀφθαλμούς, τὴν πανώλη καὶ τὴν χολέραν, ἀλλὰ καὶ δι' οἵανδήποτε ἄλλην νόσον. «Μὰ δὲν εἶναι μόνου ἰὰ τὰ μάθια, διηγοῦνται εἰς τὸ χωρίον Ἀπεράθου Νάξου, ἰὰ ὅ,τι κι ἂν εἴν' ἐκεῖν' ἀποτάεσαι καὶ στήν Ἁγία βαρασκευγή, λέει: «Ἁγία μου Παρασκευή μου, καὶ νὰ ἔνῃ τὸ παιδί μου καλὰ καὶ ν' ἀνοίξω παναῦρι νὰ τὸ ψάλλω, ὡσπου ζῶ». Λέει: «Ἁγία μου Παρασκευή μου, νὰ στραφῇ νὰ ῥθῇ ἔρος (=γερός) ἀ' τὸ βόλεμο καὶ...». Λέει: «Ἐιάνε τὸ ποδαράκι δοῦ παιδιοῦ μου καὶ νὰ φέρῳ ἄν ἀσημένιο βοδάρι νὰ τὸ κρεμάσω στὴ χάρι σου». «Δὲ θωρεῖς πὼς κρέμουδαν ἀβρός τση μάθια, χέρια, ποδάρια....».

Ἡ ἐκ τοῦ ἰδίου χωρίου Ἀπεράθου τῆς Νάξου Μαρίκα Νικ. Μπακάλου, ἐτῶν 42, διηγῆθη εἰς τὴν Διαλεχτὴ Ζευγώλη - Γλέζου τὰ ἐξῆς, ὡς ἤκουσε παρὰ τῆς Καλῆς Γεωργίου Ἐλευθερίου, ἐτῶν 45. «Μιὰ βολά, λέει, ἡ Λαφαζάναινα ἔπνευε δοῦ Ἰάννη τζη τὸ χέρι, μὰ δὲν ἤξέρω ἄνονοῦ ἢ ἔνονοῦ ἄλλονοῦ, πού'χε ῆ' ἐπέθανε. Ἐπὶ νειε λοιπὸ τοῦ κοπελλακιῦ τὸ χέρι κ' ἐποτάηκεν ἐδὰ, λέει, στήν Ἁγία βαρασκευγή, πὼς ἡ νὰ τοῦ κόπη τὸ βόνο ἢ νὰ τήνε φωτίση, εἶδα νὰ τοῦ κάμη νὰ τοῦ κοπῇ ὁ πόνος. Καὶ θωρεῖ, λέει, τὸ βράδυ σιὸν ὕπνο τζη πὼς ἐδιάηκε γραμμὰ βαρασκευγή ἐκεῖ—μὰ δὲν ἐθυμοῦδαν ἡ Μαρκούλα, πού μου τό'πε, βοιά—καὶ τς εἶπε βώς: «Νὰ πᾶς νὰ μαζώξης δριαδάφυλλα νὰ βράσης νὰ τοῦ πλύνης τὸ χέρι δου νὰ τοῦ περάση ὁ πόνος». Κ' ἤκαμέ δο κ' ἐπέρασέ δου».

Ἐν Ἀμοργῷ ἡ ἁγία Παρασκευὴ ἔχει ἀποβῆ προστάτις τῶν ναυτικῶν, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ τοπωνυμίου Καλοταρίτσια, τῆς δυτικωτάτης μικρᾶς κοιλάδος παρὰ τὸν ὄρμον Παραδείσια, ἔνθα ὑπάρχει ναῖσκος τῆς ἁγίας Παρασκευῆς. Εἶναι δὲ γνωστὰ αἱ λέξεις καλοταριά καὶ κακοταριά, λεγόμεναι ἐπὶ τῆς νηνεμίας καὶ θαλασσοταραχῆς. Κατὰ τὸν καθηγητὴν Ἰω. Βογιατζίδην ὁ ὄρμος οὗτος διὰ τὸ ὑπῆνεμον τῆς θέσεως θὰ ὠνομάσθη ἡ Καλοταριά, ἡ δὲ κατάπαυσις ἔπειτα τῆς τρικυμίας καὶ ἡ σωτηρία τῶν ναυτιλλομένων θὰ ἀπεδόθη κατόπιν εἰς τὴν ἁγίαν Παρασκευήν²⁾).

¹⁾ Ν. Γ. Πολίτου, Παραδόσεις, τ. Α', σ. 556-557, ἀρ. *912. Βλ. καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ ἰδίου περὶ Χολέρας γραφόμενα, ἐν Λαογρ. Συμμείκτοις αὐτοῦ, τόμ. Γ', σ. 88-89.

²⁾ Ι. Βογιατζίδου, Ἀμοργός. Ἱστορικαὶ ἐρευναι περὶ τῆς νήσου. Ἐν Ἀθήναις 1918, σ. 95.

Γ'. Τιμωρὸς τῶν ἐργαζομένων κατὰ τὴν Παρασκευὴν γυναικῶν.

Πρὸς τούτοις ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι ἡ ἅγια Παρασκευὴ εἰς τὰς παραδόσεις τοῦ λαοῦ μας ταυτίζεται πρὸς τὴν ἡμέραν Παρασκευὴν τῆς ἐβδομάδος. Ἡ ἡμέρα αὕτη προσωποποιεῖται ¹⁾ καὶ ἀποτελεῖ ἡμέραν ἱερὰν διὰ τὰς γυναῖκας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπαγορεύεται πᾶσα ἐργασία ἀπὸ τῆς ἐσπέρας τῆς Πέμπτης. Εἰς τὰς μὴ τηρούσας τὴν ἀπαγόρευσιν ἐπιφαίνεται ἡ ἅγια Παρασκευὴ ἢ ἡ *Πεφταργά* ²⁾ ὑπὸ μορφὴν φοβερὰν, γραῖα ὑψηλὴ μὲ μεγάλα δόντια καὶ ἀδράχτια εἰς τὸ χέρι, καὶ τιμωρεῖ τὴν παραβάτιν. «*Πᾶνε τῶρα πολλὰ χρόνια, λέγει ἡ παράδοσις, πὸν μιὰ Πέφτη βράδν καθόντανε στὴν πόρτα τους μιὰ νύφη μὲ τὴν πεθερά της κ' ἐνέθανε. Προτοῦ νὰ σουρουπώση, παίρνει ἡ γριά τ' ἀδράχτι καὶ τὴ ρόκα της καὶ λέει στὴ νύφη «Κάμε καὶ σὺ τὸ ἴδιο, γιατί ἀλλιῶς θὰ σοῦ βγῆ σὲ κακό».*» Ὅτι ἔβγαινε τότε τὸ φεγγάρι καὶ ἡ νύφη δὲν ἄκουσε καθόλου τῆς γριάς τὰ λόγια, μόν' τῆς εἶπε νὰ πάη νὰ κοιμηθῆ, καὶ αὕτη ἐκάθησε καὶ ἐνεθε μὲ τὸ φεγγάρι. Ἔτσι λοιπὸν πῆγε ἡ γριά κ' ἐκοιμήθηκε. Σὲ λιγάκι βλέπει ἡ νέα νὰ ἔρχεται μιὰ ψηλὴ μαυροφορεμένη γυναῖκα, μὲ δόντια τόσο μεγάλα, πὸν ἐκρεμόντανε ὄξω ἀπὸ τὸ στόμα ἴσια μὲ τὰ γόνατα, καὶ βαστοῦσε στὸ ἓνα χέρι μιὰ μεγάλη ρόκα καὶ εἰς τὸ ἄλλο ἓνα ἀδράχτι. Ἀπὸ τὸν τρόμο της ἡ καημένη ἡ νέα δὲν μπόρεσε νὰ σαλέψη. Ἐκείνη ὁμως πῆγε καὶ κάθησε κοντὰ της καὶ τῆς λέει. «Ἐλα, γειτόνισσα, νὰ καθήσωμε μαζὶ καὶ νὰ νέσωμε». Ἀλλ' ἀμέσως τὸ ξανάβρε καὶ σηκώνεται καὶ λέει: «Περίμενε μιὰ στιγμὴ νὰ πάω νὰ φέρω τὸ παιδί μου». Καὶ ἀποθέτει χάμω τὴ ρόκα καὶ τ' ἀδράχτι καὶ πάει στὸ κοιμητήρι. Τηράζει ἡ νέα, τί νὰ ἰδῆ; Βλέπει πὼς ἀνοιξε ἓνα μνηῆμα, ἔβγαλε

¹⁾ Ἡ προσωποποίησις τῶν ἡμερῶν δὲν εἶναι ἄγνωστος καὶ εἰς ἄλλους λαούς. Βλ. Στίλπ. Π. Κυριακίδου, Ἑλληνικὴ Λαογραφία, Ἐν Ἀθήναις 1922, σ. 192. Βλ. καὶ Jungbauer, Freitag. Handwört. des deutschen Aberglaubens τ. III (1930) σ. 53 κέ.

²⁾ Ἡ *Πεφταργά* ἐν Κρήτῃ παρίσταται γραῖα ὑπερμεγέθης, ἔχουσα ὀδόντας σπιθαμιαίους καὶ στρέφουσα ἄτρακτον. Συνήθως ἐμφανίζεται εἰς τὰς γυναῖκας, αἵτινες τὴν Πέμπτην τὸ ἐσπέρας κλώθουν πολὺ ἐν καιρῷ νυκτός, καὶ προαναγγέλλει τὴν ἀφίξιν της διὰ τοῦ ἀτράκτου της, πὸν κρεμᾷ ἐκ τοῦ φεγγίτου, ὅστις ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ δώματος. Διὰ τοῦτο αἱ εἰς τοιαύτας ἐσπερίδας ἐργαζόμεναι ἐφεῦρον καταλλήλως τὸ ἀκόλουθον εὐτράπελον ποιημάτιον :

Ἐλα νὰ πᾶ νὰ θέσωμε,
νὰ πᾶ νὰ κοιμηθοῦμε,
μὴν ἔρθ' ὁ νυχτοπάρωρας
κ' ἡ νυχτοπαρωρίνα,
ὅ νὰ δείρη σένα μὲ τ' ἄσκι
κ' ἐμὲ μὲ τὴ γκοπάνα.

έναν πεθαμένο ἔγκαιρα χωσμένο, καὶ τὸν ἔφερνε. Ἀμέσως πετάει ἡ νέα τὴ ρόκα καὶ τ' ἀδράχτι της σὶὰ κλαριά, τρέχει σὶὸ σπίτι της, μανταλώνει τὴν πόρτα καὶ πάει καὶ πέφτει σὶτὴ μέση τὰ παιδιὰ της. Τότες ἔφτασε καὶ ἡ ἁγία Παρασκευὴ σὶτὴν ὀξώπορτα καὶ τῆς φωνάζει: «Γειτόνισσα, γειτόνισσα, ἔλα νὰ νέσωμε μαζί». Ἀλλὰ ἡ νέα, ἀπὸ τὸν τρόμο της, τῆς εἶχε κοπῆ ἢ φωνή. Καὶ σὰν εἶδε πὼς τοῦ κάκου τῆς ἐφώναζε, πῆρε τὴ ρόκα καὶ τ' ἀδράχτι της νὰ φύγη, καὶ τῆς λέει: «Ἡ σωτηρία σου εἶναι πὼς εἶσαι μέσα καὶ σὶτὴ μέση τῶν παιδιῶν σου, γιατί ἂν ἦσουν πλαγιασμένη σὶτὴν ἄκρη, θὰ σ' ἔκανα νὰ φᾶς πεθαμένου κρέας γιὰ τιμωρία γιὰ τὴν ἁμαρτία σου. Τὰ παιδιὰ ὁμως εἶναι καθαρά, καὶ δὲν πάω στοὺς ἀνθρώπους, πὸν εἶναι τριγυρισμένοι ἀπὸ χριστιανούς». Ὑστερ' ἀπὸ λίγον καιρὸ ἐπέθανε ἡ νέα. Ἀπὸ κείνη ὁμως τὴ φορὰ εἶναι πὸν ὡς τὰ σήμερα καμμιά γυναῖκα δὲν νέθει Πέφτη βράδυ μὲ τὸ φεγγάρι»¹⁾.

Ἐν Νάξῳ ἀπαγορεύεται νὰ ἐργάζωνται οὐχὶ τὴν Πέμπτην ἀλλὰ τὴν Παρασκευὴν τὸ βράδυ. Οὕτως, εἰς τὸ χωρίον Ἀπεράθου διηγοῦνται, ὅτι: «Ἡ γριὰ Βασιλακάκαινα²⁾ ἔκαθη κάθη Παρασκευῇ βραδὺ κ' ἤκανε δὴ ρόκα τζη. Μιὰ βαρασκευγὴ τὸ βράδυ ἐδιάηκεν³⁾ ἡ ἁγία βαρασκευγὴ καὶ τοῦ φωνάζει: «ὦ εἰτόνισσα, λέει, ἴ' ἀνοιξέ μου κ' ἐμένα νὰ ἔβω ν' ἀποσπερίσωμε». Καὶ πάει καὶ τς ἀνοίει καὶ βαίνει μέσα καὶ καθίζει κ' ἐκάνασι τζὶ ρόκες τωνε, κὶ ἀπέκιο⁴⁾ τοῦ λέει: «Ἐβγατίσασι,⁵⁾ λέει, εἰτόνισσα, λέει, τὰ μαλλιά καὶ πάω νὰ φέρῃ ἄλλα». Καὶ σηκώνεται καὶ φτ'⁶⁾ ἂ' τὴ μιά τζη πάδα⁷⁾ κὶ ἂ' τὴν ἄλλη καὶ ξεμυξίζεται καὶ πετᾷ καὶ τὴ ρόκα τζ' ἐκεῖ χάμαι καὶ τ' ἀδράχτι τζη καὶ φεύγει καὶ πάει σὶὸ Χαλὶ⁸⁾ κὶ ἀβουθᾷ⁹⁾ ἓναν ἀπεθαμένο καὶ στρέφεται κ' ἔρχεται καὶ φωνάζει: «ὦ εἰτόνισσα». Ἡ εἰτόνισσα λοιπὸν μιλιὰ¹⁰⁾. Λέει: «ὦ εἰτόνισσα». Ἀχνη¹¹⁾. Μηδ' ἐμίλησε, μηδ' ἐλάλησε. Ὅθεν ἤφυνεν ἡ ἁγία βαρασκευγὴ, ἐσηκώθηκε γ' ἐσάρωσεν ἡ Βασιλακάκαινα κ' ἐπέταξεν ὄξω ὅ,τ' ἤφηκεν ἐκεῖ. Στρέφεται λοιπὸν ἡ ἁγία βαρασκευγὴ καὶ πάει, κὶ ἀφοῦ δὲ τζ' ἤνοιξεν ἡ Βασιλακάκαινα, λέει: «Ἄνοιξέ μου, ρόκα μου». Λέει: «ὦξω μ' ἔρριξε». Λέει: «Ἄνοιξέ μ', ἀδράχτι μου». Λέει: «ὦξω μ' ἔρριξε». Τέλος πάδα, νὰ μὴ δὰ πολυλοοῦμε, λέει: «ὦξω μᾶς ἐπέταξεν ὄλα». Λέει: «Ἄ, μωρή, λέει, πουτάνα εἰτόνισσα, ἄτυχη¹²⁾ εἰτόνισσα, ἐτυχέφτηκες¹³⁾ καὶ τὰ πέταξες ὄλα, μὰ ἤθελε νὰ σῶχω τὸν ἀπεθαμένο νὰ τόνε βλέπης ὄλη νύχτα». Καὶ παίρνει πάλι τὸν ἀπεθαμένο καὶ τόνε πάει σὶὸ νεκροταφεῖο. Τὴ βαρασκευγὴ τὸ βράδυ δὲ θέλει νὰ δουλεύγη κανεῖς. Καὶ δὲν ἐξανάκατсен ἡ Βασιλακάκαινα τὴ βαρασκευγὴ τὸ βράδυ»¹⁴⁾.

¹⁾ Ἡ παράδοσις ἐξ ἀδήλου τόπου ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου, Ἐνθ' ἂν., σ. 508 - 509, ἀριθ. 835. ²⁾ Ἡ παλαιὰ Βασιλακάκαινα «ὄχι ἢ τωρινή». ³⁾ ἐπῆγε. ⁴⁾ ἔπειτα.

⁵⁾ ἐτελείωσαν. ⁶⁾ αὐτή. ⁷⁾ πλευρά. ⁸⁾ νεκροταφεῖον. ⁹⁾ παίρνει στὸν ὄμο.

¹⁰⁾ δὲν ἐμίλησε. ¹¹⁾ οὐτε ἀναπνοήν. ¹²⁾ πονηρή. ¹³⁾ ἐπονηρεύθης.

¹⁴⁾ Διήγησις τῆς Κασσελλοπαρασκευῆς = Παρασκευῆς Μ. Σοϊλέ, ἐτῶν 60, κατὰ καταγραφὴν Διαλεχτῆς Ζευγώλη - Γλέζου.

Ἐτέρα διήγησις ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου τῆς Νάξου λέγει:

«Ἡ Ἀννέζα τοῦ βακαλοϊάννη, λέ, ἐκαλαμοκάνιαζε δὴ βαρασκευγὴ τὸ βράδ' ἀπουμέσα, κ' ἐκαλαμοκάνιαζε γ' ἡ ἁγία βαρασκευγὴ ἀπουπόξω, ἤφαινεν ἡ Ἀννέζ' ἀπουμέσα κι ἀπουπόξω ἡ ἁγία βαρασκευγὴ. Τὴν ἐθώρειε, λέει, μᾶς ἤλεεν ἡ συχωρεμένη. Καὶ τς ἤλεε, λέει: «Δὲ θέλω νὰ δουλεύγης τὴ βαρασκευγὴ τὸ βράδου».

Ἡ ἁγία βαρασκευγὴ εἶναι ὀλοζώδανη κ' εἶναι καὶ θαματοουργία. Σαρᾶδα παναῦρια' τον ἐφέτι στή χάρι τζη. Ἡ μάννα μου ἡ συχωρεμένη μᾶς ἤλεε: «Νὰ μὴ δουλεύγετε ποτέσ τὴ βαρασκευγὴ τὸ βράδου, ἵατι δὲ θέλει ἡ ἁγία βαρασκευγὴ νὰ δουλεύγουσι». Δὲ θέλει, λέει, νὰ κάνουσι ρόκα τὴ βαρασκευγὴ βραδύ»¹⁾.

Ἐν Ἁγίᾳ Ἄννῃ Εὐβοίας διηγοῦνται ὁμοίως, ὅτι «μιὰ πὺν δὲν φύλαξε τὴν Παρασκευὴ καὶ νυχτέρεψε, βγαίνοντας ἀπ' τὸ σπίτι εἶδε μιὰ γυναῖκα μὲ γεράνια ροῦχα νὰ κάθεται πάνω σ' ἓνα βαρέλι. Πῆγε σπίτι της, κοιμήθηκε καὶ τὴν πλάκωσε ἓνας ἥσκιος. Ἡ ἁγία Παρασκευὴ τῆς συχώρεσε, ἀλλὰ τῆς εἶπε, ὅτι, ἂν τὸ ξεχάσῃ, πάλι θὰ τὴν μισερέψῃ. Πράγματι ὕστερ' ἀπὸ πολλὰ χρόνια, πὺν δὲν φύλαξε τὴν Παρασκευὴ, ἐπειδὴ βιάζονταν νὰ τελειώσῃ τὴν προῖκα τῆς κόρης της καὶ μαγγάνιζε μὲ τὸ μάγγανο, ἔπεσε τὸ μάγγανο καὶ χτύπησε τὸ δάχτυλό της. Δὲν γιατρεύτηκε κ' εἶσι μισερεμένη πέθανε»²⁾. Καὶ ἐν Καλάμαις καὶ ἐν Τριπόλει ἡ Ἁγία παρουσιάζεται ἀπειλητικὴ εἰς τὰς ἐργαζομένας τὴν Παρασκευὴν. Διὸ «ἀνήμερα τῆς ἁγία-Παρασκευῆς οἱ γυναῖκες τάζουν μπροστὰ σιτὴν εἰκόνα της πὺς δὲν θὰ πιάσουν δουλειὰ ποτέ, οὔτε τὴ γιορτὴ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, οὔτε τὴν Παρασκευὴ καμμιᾶς βδομάδας. Μιὰ πὺν ἐδούλεψε τὴν Παρασκευὴ εἶδε νὰ σταθῆ μπροστὰ της ἡ ἁγία Παρασκευὴ καὶ νὰ τὴν φοβερίζῃ. Τῆς ἐκούνησε τὸ δάχτυλο σὰν νὰ τῆς ἔλεγε: θὰ σοῦ δείξω ἐγώ»³⁾.

Δ'. Δεισιδαίμονες δοξασίαι καὶ παροιμίαι.

Πρὸς τὰς ἀνωτέρω διηγήσεις καὶ δοξασίας συνάπτονται στενωῶς καὶ δεισιδαίμονιαι τινὲς καὶ παροιμίαι, σχετιζόμεναι μὲ τὴν ἡμέραν Παρασκευὴν τῆς ἐβδομάδος.

Ὡς γνωστόν, ἡ ἡμέρα τῆς Παρασκευῆς ἐκλήθη οὕτω, διότι ἀπετέλει ἡμέραν προετοιμασίας τοῦ Σαββάτου, ὀνομαζομένη ἄλλως καὶ ἕκτη Σαββάτων ἢ προσάβ-

¹⁾ Διήγησις τῆς Κασσελλοπαρασκευῆς = Παρασκευῆς Μ. Σοῦλέ, ἐτῶν 60, ἐκ καταγραφῆς τῆς Διαλεχτῆς Ζευγώλη - Γλέζου.

²⁾ ΛΑ, ἀρ. 1475, σ. 35-36. (Συλλ. Μαρίας Ἰωαννίδου ἐξ Ἁγίας Ἄννης Εὐβοίας, 1941). Ἡ πίστις τοῦ λαοῦ διὰ τὴν Ἁγίαν ὡς τιμωρὸν φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν φράσιν «Ὡχ! ἁγία μου Παρασκευὴ μου, εἰδὰ ἔχω καμωμένα καὶ παιδεύγεις με», ἡ ὁποία λέγεται ἐν Νάξῳ (χωρίον Ἀπεράθου) ὑπὸ τῶν τυραννουμένων ὑπὸ νόσου ἢ ἄλλου κακοῦ.

³⁾ Βλ. Ν. Γ. Πολίτην, Ἐνθ' ἀν., σ. 507, ἀρ. 830.

βατον¹⁾. Ἡ δὲ πρὸ τοῦ Σαββάτου τοῦ Πάσχα Παρασκευή, τιμωμένη ὡς ἡμέρα τῆς σταυρώσεως τοῦ Κυρίου, εἶχεν ἀφιερωθῆ εἰς μνήμην τοῦ γεγονότος αὐτοῦ καὶ ἐτιμᾶτο δι' αὐστηρᾶς νηστείας²⁾. Καθ' ἑκάστην Παρασκευὴν πλὴν τῆς νηστείας καθιερώθη ἐπίσης ἡ ἀποχὴ ἀπὸ πάσης ἐργασίας ἤδη ἀπὸ τῶν προείμων βυζαντινῶν χρόνων³⁾. Οἱ παραβάται κατὰ τὴν λαϊκὴν ἀντίληψιν τιμωροῦνται, ὡς ἀνωτέρω εἵπομεν, ὑπὸ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ἐμφανιζομένης εἰς αὐτοὺς ὑπὸ μορφὴν γραίας δυσειδοῦς καὶ κρατούσης ἄδραχτον εἰς τὰς χεῖρας. Πρὸς τὴν δοξασίαν ταύτην περὶ τῆς Ἁγίας συνήφθησαν διάφοροι δεισιδαιμονίαι τοῦ λαοῦ, ἀναφερόμεναι εἰς τὸ δυσσοίωνα τῆς ἡμέρας Παρασκευῆς⁴⁾. Ἀναφέρω ἔνταῦθα ἐκ τῶν δεισιδαιμονιῶν τούτων μερικὰ παραδείγματα ἀπὸ διαφόρους ἐλληνικοὺς τόπους. Οὕτως, εἰς Ἄργος Ὁρεστικὸν ἐπίστευον ὅτι, «*ἂν ἡ σπιτονοικοκυρά, ὅταν ἦταν νύφη, τὸ εἶχε ταγμένο νὰ μὴ ζυμώνῃ τὴν Παρασκευὴ καὶ ζυμώσῃ, τὸ ψωμὶ μουχλιάζει*»⁵⁾. Ἐν δὲ τῇ Ἀνατολικῇ Κρήτῃ «*τὴν Πέμπτη καὶ τὴν Παρασκῆ (= Παρασκευὴ) τῆ νύχτα δὲν κάνει οὔτε νὰ κλώθουνε, οὔτε ν' ἀνεκुकλιοῦνε (= ἀναλύουν τὸ νῆμα στὸ τυλιγάδι) καὶ καθόλου νὰ κάνουνε νυχτέρι, γιατί ἡ Πέμπτη καὶ ἡ Παρασκῆ βλέπουν τὸ νιὸ καὶ τὸν ἄνδρα.*

Ἡ Πέφτη βλέπει (= φυλάσσει) τὸν υἱὸν καὶ ἡ Παρασκῆ τὸν ἄντρα ἀπὸν δὲν ἔχει κιαολιάς (= καθόλου) βλέπει τὰ δυὸ τζης μάθια»⁶⁾.

Ἐν Ὀλυμπία δὲν πρέλει ἡ γυναῖκα νὰ πλύνῃ, γιατί εἶναι κακὸ γιὰ τὸν ἄνδρα τῆς⁷⁾. Τοῦτο δὲ προκειμένου περὶ τῶν ἐνδυμάτων τῶν υἱῶν, διότι εἰς μέρη τινὰ πιστεύεται, ὅτι ὠφελοῦνται οἱ ἀσθενεῖς, ἂν κατὰ τὴν Παρασκευὴν πλύνωσι τὰ ἐνδύματα τῶν⁸⁾. Εἰς τὰ Κοτύωρα τοῦ Πόντου (κατὰ τὸν *Ξ. Ἀκογλουν*) τὴν Παρασκευὴν

¹⁾ Εὐαγγ. κατὰ Μάρκ. ΙΕ', 42.

²⁾ Κατὰ λαϊκὴν δοξασίαν ἀπὸ τὸ Καπλάνι Πυλίας «*τὴν Παρασκευὴ δὲν κάνει ν' ἀρτυθῆ κανεῖς, γιατί τὴν Παρασκευὴ τὴν παίρνουνε γυναῖκα καὶ τοὺς πεθαίνει*». ΛΑ, ἀρ. 1378 Α', σ. 74. (Συλλ. Γεωργίας Ταρσοῦλη, Καπλάνι Πυλίας, 1939).

³⁾ Π. χ. ὁ μέγας Κωνσταντῖνος εἶχεν ἀπαγορεύσει τὴν λειτουργίαν τῶν δικαστηρίων κατὰ τὴν Παρασκευὴν.

⁴⁾ Περὶ τοῦ δυσσοίωνα τῆς Παρασκευῆς βλ. τὸ ἄρθρον τοῦ *Jungbauer*, Freitag, ἐν Handwört. des deutschen Aberglaubens, τ. III, Berlin - Leipzig 1930, σ. 45 κέ.

⁵⁾ Στίλπ. Π. Κυριακίδου, Σύμμεικτα. Μακεδονικά, τ. Γ' (1955), (ἀνάτυπον, σ. 21).

⁶⁾ ΛΑ, ἀρ. 1105, σ. 298. (Συλλ. Μ. Λιουδάκη, Ἀνατολ. Κρήτη, 1937). Πρβλ. καὶ ΛΑ, ἀρ. 1475, σ. 34. (Συλλ. Μ. Ἰωαννίδου ἐξ Ἀφ. Ἄννης Εὐβοίας, 1941).

⁷⁾ ΛΑ, ἀρ. 1473, σ. 367. (Συλλ. Μαρίας Πίσσα, Ὀλυμπία, 1940).

⁸⁾ Βλ. Ἀθαν. Χ. Μπούτουρα, Προλήψεις τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ καὶ ἐρμηνεῖα αὐτῶν. Ἐν Ἀθήναις [1931], σ. 101.

«δὲν ἔλουζαν οὔτε τὰ μικρὰ παιδιὰ ἀκόμα, πὸν ἔπρεπε νὰ τὰ λούζουν κάθε μέρα»¹⁾
Γνωστὴ δὲ καὶ πανελληνία εἶναι ἡ ἀποτροπὴ:

«Τετράδη καὶ Παρασκευὴ τὰ νύχια σου μὴ κόβης,
καὶ Κυριακὴ μὴ λούζεσαι, ἂν θέλῃς νὰ προκόβῃς»¹⁾).

Περὶ τῆς προλήψεως ταύτης νὰ μὴ κόπτωσι τοὺς ὄνυχας ὑπεστηρίχθη, ὅτι αὕτη προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας τῆς νηστείας, τῆς περικλειούσης τὴν ἔννοιαν τῆς ἐλλείψεως, δὲν πρέπει ν' ἀποβάλλῃ τις ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ τὸ ἐλάχιστον²⁾).

Ὅμοίως εἰς τὸ Χατζηγύρι Κεσσάνης κατὰ τὰς ἡμέρας Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν τοῦ Μαρτίου δὲν κλαδεύουν τὰς ἀμπέλους, διότι τὸ μὲν πρῶτον κλαδευθὲν κλῆμα ξηραίνεται, τὰ δὲ λοιπὰ δὲν καρποφοροῦν πλουσίως καὶ τὰ σταφύλια γίνονται χωρὶς κουκούτσια³⁾. Εἰς τὴν Ἁγίαν Ἄνναν Εὐβοίας «μαλλιά δὲν πλιένουνε, δὲν ζεματᾶνε τὴν Παρασκευὴ τὸ ξιτάζουνε»⁴⁾. Ὡσαύτως εἰς τὸν Ἄϊ-Βλάση τῆς Εὐρυτανίας «τὴν Παρασκευὴ δὲν ζεματοῦν ροῦχα οὔτε γνέθουν»⁵⁾. Εἰς δὲ τὴν Ἄρτοτιναν «δὲν ἀλλάζουν τὸ νερὸ ἀπ' τὸ χλωρὸ τὸ βούτυρο, δὲν κάνει»⁶⁾. Εἰς τὸ Βασιλίτσι τῆς Πυλίας δὲν βάζουνε μπουγάδα λόγῳ τῆς κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην σταυρώσεως τοῦ Κυρίου⁷⁾, εἰς δὲ τὴν Κορώνην διὰ τὸν αὐτὸν λόγον «δὲν ζυμώνουνε, οὔτε κοφινώνουνε, οὔτε βάζουνε κλωσσα»⁸⁾. Ἐπίσης εἰς τὸ Ἰνναχώριον Κισάμου Κρήτης τὴν Παρασκευὴν «δὲν λούνονται οὔτε κάνουνε μπουγάδα, γιατί σταυρώθηκε τότε ὁ Χριστός, οὔτε δὲν ζυμώνουνε, γιατί χάνεται ἓνα ψωμί.

Μιὰ παντρεμένη ἔκανε τὴν Παρασκὴ μπουγάδα
κ' ἡ Παναγία πέρασε κ' εἶπε τὸ αἷμα στάλα»⁹⁾).

Καὶ ἐν Λατσίδα Μεραμβέλλου Κρήτης λέγουν, ὅτι «κεῖνοι πὸν λούνονται τὴν

¹⁾ Βλ. διαφόρους παραλλαγὰς εἰς Θρακικά, Α' (1928) σ. 198. Περιοδ. Οἰκογένεια, ἀρ. 186, 423, 6 Ἀπριλ. 1930. Χφον ΛΑ, ἀρ. 1105, σ. 243-244. (Συλλ. Μ. Λιουδάκη, Ἄνατ. Κρήτη, 1937). ΛΑ, ἀρ. 233, 25. Κατιρλί Βιθυνίας κτλ.

²⁾ Βλ. Ἀθ. Χ. Μπούτουραν, Ἐνθ' ἀν., σ. 100-101.

³⁾ ΛΑ, ἀρ. 140, 3.284. (Συλλ. Μανασσείδου).

⁴⁾ ΛΑ, ἀρ. 1479 Β', σ. 71. (Συλλ. Μ. Ἰωαννίδου, Λαογραφικὰ ἐξ Ἁγίας Ἄννης, 1942).

⁵⁾ ΛΑ, ἀρ. 916, σ. 340. (Δ. Λουκοπούλου, Λαογραφικὰ Αἰτωλίας). Ἐν Νάξῳ «τὴν Παρασκευὴ δὲν πρέπει νὰ βάνῃ κανεὶς μπουγάδα, γιατί ζεματίζει τὴν μεγαλόχαρη ἁγία Παρασκευὴ καὶ τὴν ψυχὴ τῶν γονιῶν του». Μιχ. Ἰακ. Μαρκόπολι, Ναξίων δεισιδαιμονίαι, Ἐστία, Ἰαν. - Ἰούν. 1891, σ. 315.

⁶⁾ Ὡς γνωστόν, διὰ νὰ διατηρηθῇ τὸ νέον βούτυρον πρέπει νὰ καλύπτεται μὲ δροσερὸν ὕδωρ, τὸ ὁποῖον ἀλλάσσουν εἰς τὰς δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας. ΛΑ, ἀρ. 916, σ. 4.

⁷⁾ ΛΑ, ἀρ. 1159 Β', σ. 100. (Συλλ. Γ. Ταρσοῦλη, 1938).

⁸⁾ ΛΑ, ἀρ. 1159 Α', σ. 2. (Συλλ. Γ. Ταρσοῦλη, 1938).

⁹⁾ ΛΑ, ἀρ. 1161 Β', σ. 48. (Συλλ. Μ. Λιουδάκη, Τοπόλια Ἰνναχωρίου Κρήτης, 1938).

Παρασκῆ χάνουν τὰ μαλλιά τους»¹⁾. Κατ' ἄλλην δεισιδαιμονίαν ἐπιχωριάζουσιν ἐν Λήμνῳ «τὰ κ' κκιά, ὅταν τὰ σπεῖρ' ἤ Τρίτ' ἢ Παρασκευή, κἀν' νε μαμούδια»²⁾. Ἐπίσης καὶ εἰς τὸ Καινούργιο Χωριὸ τῆς Πυλίας πιστεύουν ὅτι, ἂν κόψῃς ξύλο, «σα-ρακῶνει στὸ χρόνο, εἴτε τό 'κοψες στὸ φεγγάρι³⁾ εἴτε ὄχι»⁴⁾.

Εἰς τὸ δυσοίωνον τῆς Παρασκευῆς ἀνήκει καὶ ἡ ἐκ Σφακιῶν Κρήτης πρό-ληψις καθ' ἣν «τὸ Πεφτοραμμένο καὶ Παρασκευοκομμένο»,

γῆ πουλειέται
γῆ βαφειέται (λόγῳ πένθους)
γῆ στὸν Ἄδη καταλύεται»⁵⁾.

Ἐν Κύθνῳ λέγουν, ὅτι «τὴν Παρασκευὴν γεννιέται ὁ κακόμοιρος»⁶⁾, ἐν Ἀγρινίῳ δ' ὅτι «τὰ γέλια τῆς Παρασκευῆς βγαίνουν σὲ κακό».

Πλὴν τούτων ἡ Παρασκευὴ ἐθεωρεῖτο εἰς τὴν Τζαντῶ τῆς Θράκης καὶ ὡς ἡμέρα κατάλληλος διὰ τὴν διενέργειαν ἐξορκισμῶν. «Ἄν μιὰ γυναῖκα ἔκαμνε γητεῖα τρεῖς μέρες μὲ τὴν ἀράδα, τότε τὴν ἔκαμνε Πέφτη, Παρασκευὴ καὶ Σάββατο»⁷⁾, τὰ δὲ ὄνειρα, τὰ ὁποῖα ἔβλεπαν εἰς τὸ Σεραῖ τῆς Θράκης «ξημερώνοντας τῆς ἁγίας Παρασκευῆς ἔβγαιναν»⁸⁾. Ἐν δὲ Σοποτῶ Καλαβρυτῶν ἐπίστευον, ὅτι «ξημερώνοντας τῆς ἁγίας Παρασκευῆς καὶ τῆς ἁγίας Σωτείρας, δυὸ φορές, ἀνοίγουνε τὰ οὐράνια· κι' ὅποιος καθήσῃ τὰ βλέπει πῶς διὰ μιᾶς ἀνοίγουνε καὶ κλειοῦνε. Κι' ἂν ζητήσῃ ὅ,τι θέλει, ὁ Θεὸς τοῦ τὸ δίνει καὶ τὸ βρίσκει τὸ πρωὶ στὸ προσκέφαλό του»⁹⁾.

Ἡ Παρασκευὴ ἀπαντᾷ ἔτι καὶ εἰς παροιμίας τοῦ λαοῦ ὑπὸ διαφόρους σημασίας. Οὕτω π.χ. ἐν Θράκῃ (Αὐδήμι) λέγεται: «Τς Παρασκευῆς ἡ λάμπ' | τς Κυριακῆς ἡ κλάψ', ἐκ τῆς προλήψεως ὅτι, ἂν θὰ εἶναι καλὸς ὁ καιρὸς τὴν Παρασκευὴν, θὰ βρέχῃ κατὰ τὴν Κυριακὴν¹⁰⁾. Ἐν Καρπάθῳ λέγουν: Τὸν ἀπαῖς τὴ Τσουριατοῆ τσαὶ τὸμ μισᾶς Γευτέρα, | τὸθ θέλεις νὰ ξελοθρευτῆ Παρασκευῆ-νῆμέρα. Ἡ παροιμία ἀναφέρεται εἰς τὴν εὐοίωνον ἢ δυσοίωνον κοπὴν ἐνδυμάτων τινὸς κατὰ τὰς

¹⁾ ΛΑ, ἀρ. 1105, σ. 241 - 2. (Συλλ. Μ. Λιουδάκη, 1937).

²⁾ ΛΑ, ἀρ. 1160 Β', σ. 80. (Συλλ. Γ. Α. Μέγα, Λῆμνος, Φυσίνη, 1938).

³⁾ Σημειωτέον, ὅτι κόβουν ξύλα, ὅταν εἶναι «τσιμπημένο τὸ φεγγάρι» καὶ νὰ εἶναι Πέμπτη ἢ Σάββατον. ΛΑ, ἀρ. 1378 Γ', σ. 45. (Συλλ. Γ. Ταρσούλη, Καινούργιο Χωριὸ Πυλίας, 1939). ⁴⁾ Ἐνθ' ἀν. ⁵⁾ ΛΑ, ἀρ. 120, 82.

⁶⁾ Μπουκέτο, φύλλ. τῆς 24 Ἀπριλ. 1940.

⁷⁾ Ἑλληνικῆς Σαραντῆ - Σταμούλη, Προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίες τῆς Θράκης. Λαογρ. 13 (1950 - 51), σ. 105.

⁸⁾ Ἐνθ' ἀν., σ. 112.

⁹⁾ Ν. Γ. Πολίτου, Παραδόσεις, τ. Α' (1904), σ. 137.

¹⁰⁾ Βλ. Εὐστρ. Ζήσῃν εἰς Θρακικά 1 (1938), σελ. 315 καὶ 152.

ἐν λόγῳ ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος¹⁾. Ἐν Ἀραχόβῃ: *Παρασκευὴ τὸν ἄντρα σου | Τετάρτη τὰ προικιά σου*, δηλαδή «τὸ φυλάει ἡ ἅγια Παρασκευὴ καὶ θὰ πεθάνουν ἄντρας καὶ παιδιά, ἂν νέση καμμιὰ ξημερώνοντας Τετάρτη ἢ Παρασκευή»²⁾. Ἐν Νάξῳ (Ἀπεράθου) λέγουν διὰ τὶς τεμπέλες: *Παρασκεβγοπλυμένη μου καὶ Σαββατοστεγνώστρα*³⁾. Ἐν δὲ τῇ Οἰνότη τοῦ Πόντου λέγουν: *Ἡ Παρασκευὴ ἀτου λείπει*⁴⁾ καὶ ἐν Χαλδίᾳ: *Ἐναν Παρασκευὴν λειψτός ἔν*⁵⁾, ἤτοι κατὰ μίαν Παρασκευὴν εἶναι λειψός, δηλ. ἀνόητος. Τέλος ἐν Λακωνίᾳ ἐπιχωριάζει ἡ παροιμία: *Παρασκευὴ καὶ Σάββατο ποτ' ἄφεγγο δὲ μένει*, διότι πιστεύεται, ὅτι κατὰ τὰς δύο ταύτας ἡμέρας πρέπει νὰ εἶναι ὑποφώσκουσα νέα ἢ παλαιὰ σελήνη καὶ οὐδέποτε «χάση φεγαριουῦ»⁶⁾. Ἐπὶ δὲ τῶν χαιρόντων ἐπὶ τῇ προσεγγίσει τῆς ἡμέρας καθ' ἣν θὰ ἀναπαυθοῦν λέγεται: *Καλῶς τηνε τὴν Παρασκευή, ὅπου φέρνει τὸ Σαββάτο*⁷⁾.

Ε'. Ἄλλαι παραδόσεις σχετικαὶ πρὸς θαυματουργικὰς ιδιότητας.

Εἰς Καστανιὲς τῆς Θράκης ἐπιστεύετο, ὅτι ἡ Ἁγία ἦτο «γριά, ἀψηλή», ἡ ὁποία ἐφοροῦσε «μαῦρα ροῦχα καὶ μαύρη μαγουλίκα στὸ κεφάλι»⁸⁾. Διηγοῦντο δ' ὅτι «τὴν εἶδανε πολλὰς φορές»⁹⁾. Καὶ συγκεκριμένως. «Ἡ γιαγιά ἡ Μπαλασῆ, ὡς ἀναφέρει ἡ Ἑλπινίκη Σταμούλη - Σαραντιῆ, εἶχε ἓνα παλιὸ εἰκόνισμα τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ἀρρώστησε βαριὰ ὁ ἀδελφός μου καὶ τὸ πήραμε. Ὅλη τὴ μέρα ἦτανε κρεμασμένο πανωθιό τ', τὸ προυνὸ τὸ βραμε κάτ' στὴ σκαλόπειτρα. Μιά, δύο, τρεῖς φορές ἔγινε καὶ τὸ πήγαμε στὴ θέσι τ', στὴ γιαγιά τὴ Μπαλασῆ.

Νύχτα δὲν ἔμνησκε σὲ ξένο σπίτι, ἤθελε νὰ πάγη στὸν τόπο τ'. Ἡ Βγενιώ, ἂν

¹⁾ Μιχ. Μιχαηλίδου - Νουάρου, Λαογραφικὰ Σύμμεικτα Καρπάθου, τόμ. Α', Ἀθήναι 1932, σ. 368.

²⁾ ΛΑ, ἀρ. 1153 Α', σ. 142. (Συλλ. Μαρίας Ἰωαννίδου, 1938).

³⁾ ΛΑ, ἀρ. 1441, σ. 333. (Συλλ. Διαλεχτῆς Ζευγώλη, 1925).

⁴⁾ Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ Ἰορδ. Βαμβακίδου.

⁵⁾ Κατ' ἀνακοίνωσιν Ἰορδ. Βαμβακίδου. Ἡ αὐτὴ παροιμία ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὰ Κοτύωρα τοῦ Πόντου. Ξεν. Ἀκογλου, Ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ Πόντου. Λαογραφικὰ Κοτυώρων. Ἀθήνα 1939, σ. 460. ⁶⁾ ΛΑ, ἀρ. 330, 1334. (Συλλ. Νεστορίδου). ⁷⁾ ΛΑ, ἀρ. 330, 824 (Συλλ. Νεστορίδου).

⁸⁾ Ἑλπινίκης Σταμούλη - Σαραντιῆ, Παραδόσεις τῆς Θράκης. Θρακικά, τόμ. 7 (1936) σ. 259, ἀρ. 76.

⁹⁾ Ἑλπινίκης Σταμούλη - Σαραντιῆ, Ἐνθ' ἀν., σ. 259. Καὶ εἰς τὴν ἰδιαιτέραν μου πατρίδα Ἀπεράθου - Νάξου λέγουν: «Μὰ ὀλοζώδανη, λέει, τὴ θωροῦσι, μεγάλη ἡ χάρι τζη. Κανεῖς, λέει, τὴν εἶδε γ' ἐπάαινεν ἐτοῦ σισῆ Παρασκευῆς τοῦ Γλεζοϊώργη ἀπάνω, μὰ δὲν ἤξέρω πκοιός». Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει καὶ ὁ ταυτισμὸς τῆς Ἁγίας πρὸς διάφορα πρόσωπα τοῦ χωρίου φέροντα τὸ ὄνομά της. «Ἐθωροῦσαν ἀλλότες τὴ Βοσκοπούλα, τὴ Γασσεροπαρασκευῆ, τὴ Γαναβιτσουὺ καὶ ἄλλες Παρασκευῆδες ἀδὲς τὴν ἁγία βαρασκεινή».

δὲν ἀναφτε τὴν καντήλα στὸ εἰκόνημα τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, πὺ εἶχε στὸ εἰκονοστάσι της, δὲν εἶχε ἡσυχία. Τὴν νύχτα τὴν φώναζε, Βγεγιώ, Βγεγιώ. Κ' ἡ Βγεγιώ σκῶνονταν καὶ τὴν ἀναφτε. Καὶ στῆς Σμαραγδῆς τὸ σπῖτι εἶχαν τὸ εἰκόνημα τῆς ἁγίας Παρασκευῆς. Κάθε νύχτα ἡ ἁγία Παρασκευή, μεγάλη ἢ χάρι της, ἤθελε νὰ τὴν ἀναφτε ἓνα κεράκι. Ἐνα βράδυ ξέχασαν νὰ τὸ ἀνάψνε καὶ τὴ νύχτα ἔκανε μεγάλη βοή, κατέβασε ὅσα πράματα ἦτανε ἀψηλά, δὲν ἄφσε τίποτε στὰ ράφια. Δὲν τὴν εἶδανε, μόνο τὸ κρότος ἄκσανε. Ὅταν ἀνάψανε τὸ κερί, τὰ πράματα πήγανε στὴ θέσι τους»¹⁾.

Περὶ τῆς θαυματουργοῦ δυνάμεως τοῦ εἰκονίσματος τῆς ἁγίας Παρασκευῆς παραδίδονται καὶ εἰς τὸ χωρίον Βουσσά Πλωμαρίου τῆς Λέσβου τὰ ἑξῆς: «Ἐχοῦμι ἓνα ξουκκλήσ' τς ἁγιας Παρασιβγῆς τοῖ τ' ἀκόν'σμα τ' εἶνι πουλὺ ἔθιμον. Ἐκανι θάματα πουλλὰ τοῖ τ' νήγα τς Τοῦρτσ', φανιρῶνονδαν πότι μὶ γένεια, πότι μὶ σταφύλια, μέσα στοῦ Γινάρ', τοῖ φουβέρ'ζι τς Τοῦρτσ'. Οἱ Τοῦρτσ', ἀμ' φόβου δουν, ἔν ἡξέραν τὶ νὰ κάνιν. Εἶδαν τς ἀποῦδαν, τοῖ σ'κουθῆκαν τοῖ φύγαν ἀμ' τοῦ χουριό μας. Ἀπὶ τότες στοῦ χουριό μας δὲ καθοῦδαν κανέναν Τούρκου»²⁾. Ἡ θαυματουργὸς δύναμις τῆς Ἁγίας εἶναι καταφανῆς καὶ ἐν τῇ κατωτέρω διηγήσει ἐκ Δασυλλίου Κοζάνης: «Ὅντας χάλασαν τὴ Νιάουστα στὴν ἐπανάστασι τοῦ 21 οἱ Ἀρβανῖτες καὶ γυρνοῦσαν στὸν τόπο τους γεμᾶτοι πλάτσικα (λάφυρα), κόνεψαν ἓνα βράδυ καὶ μερικοὶ ἐδῶ [εἰς τὸ ἐξωκκλήσιον τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς] μὲ σκλάβους πλούσιους καὶ σκλάβες. Τοὺς ἔδεσαν νὰ, ἐδῶ! σ' αὐτὸν τὸν δέντρο (δρῦς). Οἱ δυστυχοῦμενοι σκλάβοι ὅλη τὴ νύχτα παρακαλοῦσαν μὲ δάκρυα τὴν ἁγία Παρασκευὴ νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ. Τοὺς λυπήθηκε κι αὐτὴ κι ἀποκοίμησε τοὺς Ἀρβανῖτες. Οἱ σκλάβοι ἔνοιωσαν ἔξαφνα τὰ χέρια τους λυμένα. Ἀπολύθησαν μόνοι τους κ' ἔφυγαν. Ἐπνοῦν τὸ πρωὶ οἱ Ἀρβανῖτες, τηροῦν γιὰ σκλάβους... κι ἀπ' τὸ θυμὸ τους μπῆκαν μέσα στὴν ἐκκλησία καὶ σούβλισαν τὴν Ἁγία στὰ μάτια. Μὰ δὲν πρόφθασαν νὰ προχωρήσουν ἀρκετὸ διάστημα καὶ στραβώθηκαν ἄλλοι ἀπὸ χέρια, ἄλλοι ἀπὸ πόδια, ἄλλοι ἀπὸ μάτια. Παραπέρα βρίσκουν ἓνα γέρο.— Τί εἶν' αὐτὰ τὰ χάλια μας, ὦρὲ πάππο;— Κάτ' κακὸ θὰ κάνετε τὴ μπάμπου, πὺ εἶναι μέσα στὴν ἐκκλησία, ἀποκρίθηκε ὁ γέρος.— Ὅρὲ τώρα καὶ τὶ θὰ κάνωμε;— Νὰ γυρίσιτε πίσω καὶ νὰ πάρετε λάδι γιὰ τὴν ἐκκλησία της. Γύρισαν πίσω, ἀντάμωσαν τὸν ἐπίτροπο τῆς ἐκκλησίας, τοῦ ἄφησαν χρήματα γιὰ πολλὰς ὀκάδες λάδι. Ἀκόμη καὶ τὶς φουστανέλλες τους κρέμασαν στὴν ἐκκλησία, οἱ ὁποῖες βρίσκονται μέχρι σήμερον (1894)»³⁾.

¹⁾ Ἑλληνικῆς Σταμούλη - Σαραντῆ, Ἐνθ' ἄν., σ. 259.

²⁾ Π. Νικήτα, Ἐνθ' ἄν. σ. 208 - 9.

³⁾ Εὐθυμίου Γρηγορίου, Οἱ φουστανέλλες τοῦ 21. Ἡμερ. Δυτ. Μακεδ., Κοζάνη 1938 σ. 150 - 151.

Καὶ εἰς τοὺς Ἐπιβάτες τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, ὅπου ἐworτάζετο μετὰ μεγάλης ἐπισημότητος κατὰ τὴν 14^{ην} Ὀκτωβρίου ἢ μνήμη τῆς ὁσίας Παρασκευῆς τῆς Νέας, τῆς Ἐπιβατηνῆς, ὁ λαὸς ἀπέδιδεν εἰς αὐτὴν πλεῖστα θαύματα. Ὡς ἀναφέρει δ' ἡ ἐξ Ἐπιβατῶν Κατίνα Σεραμέτη, «πολλὰ θαύματα ἀποδίδονται στὴν ὁσία Παρασκευή». Οἱ συγχωριανοὶ τῆς «καὶ στὴν νέα πατρίδα τους τῆς ἀνήγειραν ναό... Ἡ μνήμη τῆς ὁσίας γιορτάζεται στὶς 14 Ὀκτωβρίου. Εἶναι, λέγει, ἡμερομηνία ἀλησμόνητη, γιατί αὐτὴν τὴν ἡμέρα φύγαμε ἀπὸ τὸ χωριό¹⁾. Τὴν παραμονὴ τὸ βαπόρι ἦταν ἕτοιμο νὰ ξεκινήσῃ. Μιὰ φουρτούνα ὅμως στέκεται ἐμπόδιο. Ἀποδίδεται σὲ θαῦμα. Τὸ πρωὶ τῆς γιορτῆς πηγαίνουν οἱ κάτοικοι καὶ προσκυνοῦν μὲ σπαραγμὸ ψυχῆς. Μόνο κατὰ τὸ μεσημέρι ξεκινᾷ τὸ πλοῖο. Ἡ θάλασσα γίνεται σὰν λάδι»²⁾.

Ὁμοίως καὶ ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας ἔχομεν τὴν ἐξῆς διήγησιν :

«Πρὸ 150 ἐτῶν στὴ γραφικὴ σούδα τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς (Μ. Ἀσίας) δὲν ἦταν παρὰ ἓνα τσιφλίκι κάποιου πασᾶ, καὶ οἱ λιγοστοὶ χριστιανοὶ εἴλωτες ἀντὶ ἐκκλησίας ἐλάτρευαν ἓνα εἰκόνημα, μίαν ἁγίαν Παρασκευήν, πού εἶχε βρεθῆ κάπου ἐκεῖ. Ὁ πασᾶς τοὺς εἶχε ἓνα κορίτσι, πού τὸ ἐλάτρευε, καὶ τὸ κορίτσι του κάποτε ἀρρώστησεν ἐπικινδύνως τόσο, ὥστε ὁ πασᾶς προσέφυγε ζητῶν ἔλεος ἀπὸ τὴν εἰκόνα τῆς ἁγίας Παρασκευῆς. Τὸ θαῦμα τῆς ἰάσεως τῆς κόρης του ἐκλόνησε τὸν πασᾶν εἰς τὰ βάθη τῆς θρησκευτικῆς του πίστεως καὶ δὲν ἔγινε μὲν χριστιανός, ἀλλ' ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς δούλους του—δαπάναις του μάλιστα—ν' ἀνεγείρουν μίαν ἐκκλησίαν εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ἐξ ἧς ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν καὶ ὀλόκληρο τὸ χωριό. Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅταν κατὰ τὸ 1821 - 22 ἔγιναν εἰς τὸν τόπον ἄγριοι διωγμοί. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ἐμπήκανε στὰ καίκια τους καὶ τραυήξανε κατὰ τὴ Χιό. Πρὶν φύγουν ὅμως, ἐφρόντισαν πρῶτ' ἀπ' ὅλα νὰ πάρουν μαζί τους τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα ὡς ἱερὸ κειμήλιο καὶ ἐλπίδα τῆς σωτηρίας των. Εἰς τὴν Χίον, ὅπου ἀπεβιβάσθησαν, δὲν ἐπρόκειτο καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν, θαλασσινοὶ αὐτοί, θὰ ἐμπαρκάριζαν μὲ τοὺς Ψαριανοὺς γιὰ τὸ πέλαγος. Γιὰ νὰ μὴ χαθῆ λοιπὸν ἡ εἰκόνα, σκάψανε ἓνα λάκκο στὸν Παρθένη ποταμὸ τῆς Χίου καὶ ἐκεῖ μέσα τὴν κρύψανε. Τὸ μυστικὸ τό ξερὰν ὀλίγοι πρόκριτοι. Ἀμα ἐλευθερώθηκε ἡ Ἑλλάς, οἱ πρόσφυγες ξαναγυρίσανε στὸ χωριό. Καί, προτοῦ πᾶνε, ἐπέρασαν ἀπὸ τὴ Χιό, ἐπήγανε στὸν ποταμὸ Παρθένη, πού εἶχανε κρυμμένη τὴν

¹⁾ Ἡ συγγραφεὺς ἀναφέρεται εἰς τὸν ἐκ τοῦ χωρίου Ἐπιβάτες ἐκπατρισμὸν κατὰ τὸ ἔτος 1922.

²⁾ Χειρόγρ. Ἱστορ. Λεξ. Ἀκαδ. Ἀθηνῶν, ἀριθ. 658. (Συλλ. Κατίνας Σεραμέτη (Ν. Βεῖκου), Ἐπιβάτες, εἰκόνες πού δὲν σβήνουν, Ξάνθη 1951, σ. 3).

εικόνα, τὴν ξεθάψανε καὶ μὲ λιτανεία τὴν ἔφερενε στὸ χωριό τους καὶ τὴ στήσανε στὴν πρώτη της θέσι μέσα στὴν ἐκκλησιά. Στὰ 1914 ξαναγενήκανε πάλι διωγμοί. Οἱ ἄνθρωποι ἔτρεχαν τρομαγμένοι, μά, πρὶν φύγουν, ξαναπήραν τὴν εἰκόνα μαζί τους, τὴν ἐπῆγαν στὴ Χίο καὶ τὴν ἔθαψαν στὸ ἴδιο μέρος, πού τὴν εἶχαν κρύψει καὶ οἱ παπποῦδες των. Εἶπανε: Ἡ χάρι της θὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ τὴν ξαναγυρίσωμε στὸ χωριό μὲ λαμπάδες καὶ μὲ λιτανεῖες, γιὰ νὰ τὴ στήσωμε στὸ εἰκονοστάσι της, ὅπως μιὰ φορὰ κ' ἕναν καιρό, κ' ἔτσι ἔγινε. Σὺν ἔτελείωσεν ὁ μέγας πόλεμος, οἱ πρόσφυγες τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς γυρίσανε στὸ χωριό τους μὲ δάκρυα συγκινήσεως καὶ ἡ εἰκόνα ξαναστήθηκε στὴ θέσι της. Ἐγινε κι ὁ διωγμὸς τοῦ 1922. Ἡ ἅγια Παρασκευὴ ἄδειασεν. Ἐφυγαν ὅμως τόσο πολὺ τρομαγμένοι αὐτὴ τὴ φορὰ οἱ ἄνθρωποι, ὅσοι ἐπρόφθασαν νὰ φύγουν, ὥστε μόλις μπόρεσαν οἱ μαννάδες χωρὶς τὰ παιδιὰ νὰ μποῦνε στὰ καΐκια τους. Καὶ ἔφυγαν χωρὶς νὰ πάρουν μαζί καὶ τὴν εἰκόνα τους. Σίγουρα αἱ Τοῦρκοι θὰ τὴν κάψανε. Ποιὸς τώρα θὰ φροντίσῃ νὰ τὴν ξαναγυρίσῃ στὴν πατρίδα της; »¹⁾

Εἰς τὸν κύκλον τῶν γνωστῶν εἰς ἡμᾶς παραδόσεων περὶ τῆς Ἁγίας καταριθμοῦμεν καὶ τὴν κατωτέρω ἀξιόλογον παράδοσιν ἐξ Ἀνατολικῆς Θράκης, καθ' ἣν ἡ Ἁγία συνετέλεσεν εἰς τὴν φύτευσιν τοῦ κλήματος: «Ἡ ἅγια Παρασκευὴ, λέγουν, παρακάλεσε τὸν Θεὸ νὰ κἀνῃ τ' ἀμπέλι κι ὁ Θεὸς τὴν ἄκουσε, τὴν ἔδωσε μιὰ κλημασιίδα, τὴ φύτεψε, πρόκοψε κ' ἔγινε τ' ἀμπέλι. Ἀπὸ τότες ἡ ἅγια Παρασκευὴ σὴν γιορτὴ της πηγαίνει καὶ μαζεύει ἕνα καλάθι σταφύλια, γιὰ νὰ τὰ μοιράσῃ τὸ πρωὶ στὴν ἐκκλησία»²⁾. Κατ' ἄλλην παράδοσιν ἐκ Τσόρλου τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης: «Κάθε χρόνο ἡ ἅγια Μαρίνα σὴν γιορτὴ της, στὶς 17 τοῦ Ἀλωνιστῆ, θὰ πάγῃ στ' ἀμπέλια νὰ διαλέξῃ ἀπὸ μιὰ ρώγα ἀπὸ τὸ κάθε τσαμπὶ καὶ τὶς μοιράζει στὶς φιληνάδες της κ' ἡ μεγάλ' της ἀδερφή, ἡ ἅγια Παρασκευὴ, κάθε χρόνο σὴν γιορτὴ της, 26 τοῦ ἴδιου μῆνα, πηγαίν' στὴν ἐκκλησία ἕνα καλάθι σταφύλια»³⁾.

Ἐξ ὅλων τῶν ἀνωτέρω παραδόσεων σαφῶς προκύπτει, ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς κατατάσσει τὴν ἅγιαν Παρασκευὴν εἰς τοὺς δρακοντοκτόνους Ἁγίους, πιστεύει αὐτὴν ὡς ἰατρὸν τῶν ὀφθαλμῶν καὶ διώκτην τῆς πανώλους καὶ τῆς χολέρας, ταυτίζει δ' αὐτὴν μὲ τὴν ἡμέραν Παρασκευὴν τῆς ἑβδομάδος. Ἡ Ἁγία, προσωποποιουμένη εἰς τὴν ἡμέραν ταύτην, ἐπιφαίνεται ὡς τιμωρὸς ὑπὸ μορφήν φοβε-

¹⁾ Νοσταλγός, Ἡ Ἁγία Παρασκευὴ. Ἡ Κυριακὴ τοῦ Ἐλευθέρου Βήματος, Ἀθῆναι, 10 Ἰουλίου 1927, σ. 11.

²⁾ Ἑλληνικῆς Σταμούλη - Σαραντῆ, Ἀπὸ τὰ φυτὰ τῆς Θράκης. Θρακικά 20 (1944), σ. 16-17.

³⁾ Ἑλληνικῆς Σταμούλη - Σαραντῆ, Παραδόσεις τῆς Θράκης. Θρακικά 7 (1936) σ. 259, ἀρ. 75.

ρὴν καὶ ἀπειλητικὴν εἰς τὰς γυναῖκας, αἱ ὁποῖαι δὲν τηροῦν τὴν ἀργίαν τῆς Παρασκευῆς¹⁾. Ἡ τοιαύτη σύνδεσις πρὸς τὴν Παρασκευὴν ὀφείλεται πιθανώτατα εἰς καθολικὴν παρὰ τῷ λαῷ πίστιν περὶ τῆς ἀποχῆς ἀπὸ τὴν ἐργασίαν κατὰ τὴν Παρασκευὴν²⁾. Ἐπίσης ὁ λαὸς πιστεύει εἰς τὴν θαυματουργὸν δύναμιν τῆς Ἁγίας, ἐν δὲ τῇ Θράκῃ αὕτη θεωρεῖται καὶ ὡς συντελέσασα εἰς τὴν φύτευσιν τῆς ἀμπέλου.

Αἱ δημῳδαὶ παραδόσεις, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὸν ὑπὸ τῆς Ἁγίας φόνον δράκοντος καὶ εἰς τὸ θαῦμα τῆς τυφλώσεως καὶ ἀναβλέψεως τοῦ βασιλέως, εὐρίσκονται εἰς ἄμεσον συνάφειαν πρὸς τὸ Συναξάριον Αὐτῆς, ἔξ οὗ ἀσφαλῶς ἀπέρρευσαν. Ἡ πίστις, ὅτι ἡ Ἁγία διώκει τὴν πανώλη καὶ τὴν χολέραν, ἀνήκει εἰς τὴν γενικωτέραν λαϊκὴν ἀντίληψιν, καθ' ἣν εἰς πολλοὺς τῶν Ἁγίων ἀποδίδεται «ἡ δύναμις τοῦ ἰᾶσθαι ἰδίαν ἕκαστον νόσον»³⁾. Κατόπιν ἡ πίστις εἰς τὰς θαυματουργοὺς ιδιότητας τῆς εἰκόνης τῆς Ἁγίας εἶναι συνήθης εἰς τὸν λαόν, ἀναφερομένη καὶ εἰς τὰς εἰκόνας πλείστων ἄλλων ἁγίων προσώπων τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπειτα δ' ἡ παράδοσις περὶ τῆς ὑπὸ τῆς Ἁγίας φυτεύσεως τοῦ κλήματος, ἐνθυμίζουσα τὴν ὁμοίαν παλαιὰν περὶ Διονύσου καὶ τὴν βιβλικὴν περὶ Νῶε⁴⁾, πιθανώτατα σχετίζεται μὲ τὸν χρόνον τῆς ἑορτῆς τῆς (26 Ἰουλίου), καθ' ὃν παρουσιάζονται οἱ πρῶτοι ὄριμοι καρποὶ τῆς ἀμπέλου, οἱ ὁποῖοι καὶ κομίζονται ὑπὸ τῶν χωρικῶν ὡς ἀπαρχαὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, εὐλογοῦνται δ' ὑπὸ τοῦ ἱερέως καὶ διανέμονται εἰς τὸν λαόν ὡς ἀντίδωρον⁵⁾.

Ἦδη νομίζω, ὅτι ἀξίζει νὰ κάμω λόγον καὶ δι' ἐν παραμύθι ἐκ Κεφαλλην-

¹⁾ Ἐς σημειωθῆ, ὅτι καὶ ἄλλοι Ἁγιοὶ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας κατὰ λαϊκὰς παραδόσεις ἐπιβάλλουν σκληρὰς ἐνίοτε τιμωρίας εἰς τοὺς μὴ τιμῶντας τὴν ἡμέραν των. Βλ. Ν. Γ. Πολίτου, Παραδόσεις, τ. Β', Ἐν Ἀθήναις 1904, σ. 705 - 6, καὶ Χ. Π. Κορύλλον ἐν Λαογρ. 6 (1917 - 18) σ. 656 - 7. Ὁμοίας δὲ παραδόσεις ἄλλων λαῶν βλ. παρὰ Panzer, Beitrag zur deutschen Mythologie τ. II, München 1855, σ. 16. D. Dr. Diehl, Sagen aus Hirschhorn und Umgebung. Hessische Blätter für Volkskunde, τ. VII (1908) σ. 28.

²⁾ Βλ. Ἀθ. Μπούτουραν, Ἐνθ' ἀν., σ. 100.

³⁾ Βλ. Ὁ ἐν Κ/πόλει Φιλολογ. Σύλλογος, ΛΓ' (1914), 78. Βλ. καὶ Ν. Γ. Πολίτου, Λαογραφικὰ Σύμμεικτα, Γ', 1931, σ. 69.

⁴⁾ Βλ. Δ. Β. Οἰκονομίδου, Ὁ Διόνυσος καὶ ἡ ἀμπελοσ ἐν Νάξῳ κατὰ τὰς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας παραδόσεις (Mélanges offerts à Octave et Melpo Merlier), Ἀθήναι 1953, σ. 12.

⁵⁾ «Ὡς τὴν καταστροφὴ [τοῦ] 1922 ἀνήμερα τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, στίς 26 τοῦ Θεριστιῆ, σηκώνονταν πολὺ πρῶι καὶ πήγαιναν στ' ἀμπέλι νὰ γεμίσ'νε ἕνα δυὸ καλάθια σταφύλια καὶ τὰ πήγαιναν στὴν ἐκκλησία, ὁ παπᾶς τὰ διάβαζε κι' ὅπως μοίραζε τὸ ἀντίδωρο μοίραζε σ' ὅλους ἀπὸ 'να τσαμπάκι». Ἑλληνικῆς Σαραντιῆ, Ἀπὸ τὰ φυτὰ τῆς Θράκης, Θρακ. 20 (1944) σ. 17.

νίας, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται ἡ ἅγια Παρασκευὴ (τύπ. Αα Th 480)¹⁾. Τὸ σπίτι τῆς Ἁγίας εἶναι ἐπάνω στὸ βουνό, ὅπου δέχεται καὶ φιλοξενεῖ μιὰ κοπέλλα καλὴ καὶ ἐργατικὴ, «*ποὺ πῆρε τῶν ἐμματιῶνε της*» κ' ἔφυγε ἀπὸ τὸ σπίτι τους, διότι τὴν ἐζήλευε καὶ τὴν ἐφθονοῦσεν ἡ κακιὰ ἀδελφῆ της. Ὄταν ἡ κόρη κατελήφθη ὑπὸ νοσταλγίας καὶ ἤθελε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ σπίτι της, ἡ ἅγια Παρασκευὴ τῆς ἐδώρησε μιὰ κασσέλλα «*ποὺ εἶχε μέσα φλωριά καὶ χρυσαφικὰ καὶ στολίδια, πολὺ θησαυρό*». Ἡ κακιὰ ἀδελφῆ πηγαίνει καὶ αὐτὴ εἰς τὸ σπίτι τῆς ἁγίας Παρασκευῆς. Ἄλλ' ἦταν «*ἀπρόκοφτη κι ὅ,τι ἔκανε ἦτανε στραβό*». Ἐσκιζε τὰ ροῦχα, τῆς κολλοῦσε τὸ φαγί, ἔσπασε τὰ πιᾶτα, ἄφηνε τὶς κόττες κ' ἐποφούσανε ἀπὸ τὴν πεῖνα, ὥσπου ἡ ἅγια Παρασκευὴ τὴν βαρέθηκε τὴν κοπέλλα καὶ τῆς εἶπε νὰ φύγῃ». Ὄταν δὲ ἔφυγε, πῆρε μαζί της ὡς δῶρο ἀπὸ τὴν ἅγια Παρασκευὴ μιὰν κασσέλλα γεμάτη «*φίδια, ποὺ τὴν ἔζωσαν καὶ τὴν ἔφαγαν*».

Εἰς τὸ Κεφαλληνιακὸν αὐτὸ παραμῦθι ἡ ἅγια Παρασκευὴ ἀντικατέστησε τὴν εἰς ἄλλας παραλλαγὰς αὐτοῦ ἀναφερομένην δράκαιναν, εἰς τὴν ὁποίαν καταφεύγουν αἱ δύο ἀδελφαί. Ἡ Ἁγία, ὅπως καὶ ἡ δράκαινα, ἀμείβει τὴν καλὴν καὶ τιμωρεῖ «*τὴν κακιὰ καὶ ἀπρόκοφτη*» ἀδελφήν. Δὲν χάνει ὅμως τίποτε ἀπὸ τὴν ἁγιωσύνην της, ἐλέγχουσα καὶ ἀμείβουσα τὴν καλωσύνην, τὴν ἐργατικότητα καὶ τὴν ἐπιμέλειαν, τιμωροῦσα δὲ τὴν κακίαν καὶ τὴν ὀκνηρίαν. Ἐπίσης δὲν ἔχει τίποτε τὸ ὑπερφυσικόν. Εἶναι μία ἀπλῆ γυναῖκα, ποὺ δὲν ἐνθυμίζει δράκαιναν ἢ δαιμόνιον, ὅπως ἀντιθέτως συμβαίνει, ὡς εἶδομεν, εἰς μερικὰς παραδόσεις.

ΣΤ'. Ἡ ἅγια Παρασκευὴ εἰς τὴν λατρείαν.

Ἄλλ' ἐκτὸς ἀπὸ τὰς λαϊκὰς παραδόσεις, τὰς δεισιδαίμονας δοξασίας, τὰς παροιμίας καὶ τὸ Κεφαλληνιακὸν τοῦτο παραμῦθι, ἡ ἅγια Παρασκευὴ σημαντικὴν κατέχει θέσιν καὶ εἰς τὴν λαϊκὴν λατρείαν. Εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχουν μεγαλοπρεπεῖς ναοὶ ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας, εἰς ὅλα δὲ σχεδὸν τὰ χωρία τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὑπάρχει πλῆθος ἑξωκκλησίων Αὐτῆς²⁾. Εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰ

1) Βλ. Δημ. Λουκάτου, Νεοελληνικὰ Λαογραφικὰ Κείμενα (Βασικὴ Βιβλιοθήκη «Ἀετός», ἀριθ. 48 [Ἀθῆναι (1957)], σ. 236 - 238 : «*Ἡ ἅγια Παρασκευὴ κι' οἱ δύο ἀδελφές*».

2) Βλ. Α. Ε. Βακαλοπούλου, Zur Geschichte der Acheiropoietos - und H. Paraskevikirche in Saloniki nach der Eroberung der Stadt durch die Türken im Jahre 1430. Byzantinische Zeitschrift 37 (1937) 372 - 375. Φειδία Συλλιμνιώτη, Ἁγία Παρασκευὴ ἡ προστατίς τῆς Τριπολιτσᾶς. Ἀρκαδικὸν Ἡμερολόγιον, Τρίπολις, 1937, σ. 33 - 34. Ἐνταῦθα ἀναφέρεται διήγησις περὶ θαύματος τῆς Ἁγίας κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν καὶ ἐξηγεῖται ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Τριπόλεως ὑπάρχει τὸ ἐκκλησιάκι τῆς ἁγίας Παρασκευῆς. Καὶ ὁ Χρ. Κωσταδήμας (Ἡ Ἁγία Παρασκευὴ καὶ τὸ Καλαρρυώτικο πανηγύρι, Τζουμερκιώτικα καὶ

ἔξωκλήσια ταῦτα μεταβαίνουν οἱ πιστοὶ ἰδίᾳ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἁγίας (26 Ἰουλίου), διὰ νὰ προσευχηθοῦν καὶ παρακαλέσουν, ὅπως θεραπευθοῦν αὐτοὶ ἢ ἄλλα προσφιλῆ των πρόσωπα ἀπὸ διάφορα νοσήματα ¹⁾ καὶ δὴ τῶν ὀφθαλμῶν. Ἐκεῖ διέρχονται πολλάκις ὀλόκληρον εἰκοσιτετράωρον ἢ καὶ περισσοτέρας ἡμέρας. Καὶ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ οἱ Ἕλληνες μέχρι τοῦ 1922 ἀφιέρωνον εἰς τὴν Ἁγίαν ἀρκετὸν ἀριθμὸν ἐκκλησιῶν καὶ ἔξωκκλησιῶν. Οὕτω π.χ. εἰς τὰ Φάρασα τῆς Καππαδοκίας «ἡ Ἐμ Παρασιδευὴ ἦταν ἓνα παλιὸ ξωκλήσι στὴ θέσῃ Πελεχώρι, κάτω ἀπὸ βράχο, ὅπου ἦταν μιὰ σπηλιὰ τῆς Παναγίας. Σωζόταν μόνο ἡ Ἁγία Τραπεζα στεγασμένη μὲ θόλο ἀπὸ παλιὰ χρόνια. Μπροστὰ στὸ ξωκλήσι ἦταν ἓνα τσοιβάσι, τσικουδιά. Πολλοὶ ἄρρωστοὶ κοιμόνταν στὴ ρίζα τοῦ κ' εὑρισκαν θεραπείαν. Ἄλλοι κρεμοῦσαν τσαποῦτε, κουρέλια ἀπὸ τὰ ροῦχα τοῦ στα κλαδιὰ του, γιὰ νὰ διώξουν τὴν ἀρρώστια τοῦ. Κάθε φορὰ πού ὁ παπᾶς πῆγαινε στὴν Παναγία τοῦ βράχου περνώντας ἀπὸ τὴν Ἐμ Παρασιδευὴ, στεκόνταν λίγο, διάβαζε μιὰ εὐχὴ, μετὰ ἔξακολουθοῦσε τὴν πορεία του. Τὸ ἴδιο κι ὅσοι χωριανοὶ περνοῦσαν ἀπὸ κεῖ. Στεκόνταν, ἔκαναν τὸν σταυρὸ τοῦ κι ἀναβαν κερί. Στὴ μνήμη τῆς Ἁγίας, στὶς 26 τοῦ Ἰούλη, ἐρχόταν ὁ παπᾶς καὶ λειτουργοῦσε στὸ ξωκλήσι. Ὅσοι τὸ εἶχαν ταμένο, ἔσφαζαν καὶ γουρπάνι» ²⁾).

Ὅπως βλέπομεν, οἱ ἀσθενεῖς μεταβαίνοντες εἰς τὸ ὡς ἄνω ἔξωκλήσιον ἐκοιμῶντο ἐκεῖ καὶ ἐθεραπεύοντο συμφώνως πρὸς τὸ πανάρχαιον ἔθιμον τῆς ἐγκοιμήσεως εἰς τοὺς ναοὺς, ἀπέκοπτον δὲ τεμάχια ἐκ τῶν ἐνδυμάτων των καὶ τὰ ἐκρεμοῦσαν εἰς τὰ κλαδιὰ παρακειμένου δένδρου ἢ θάμνου, ὅπερ σημαίνει τὴν συνήθη καταπασσάλευσιν τῆς ἀσθενείας εἰς δένδρα ³⁾. Ἐπίσης οἱ ταμένοι ἔσφαζαν

¹⁾ Ἀρτινὰ Νέα, Ἰωάννινα 1932, τεῦχος 1, σ. 14 - 15) ἀναφέρει παράδοσιν περὶ γέροντος βοσκοῦ, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἀπώλεσε τὸ ποίμνιόν του κατόπιν σφοδρᾶς κακοκαιρίας, βλέπει κατὰ τὴν ἀνοιξιν εἰς τὸν ὕπνον του τὴν ἁγίαν Παρασκευὴν νὰ τοῦ λέγῃ «Ἐγὼ σοῦ ξεχείμασα τὰ πρόβατά σου, τὰ φύλαξα κοντὰ μου. Σῦρε ἐκεῖ στὴ σπηλιὰ νὰ τὰ βρῆς», καὶ τότε εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἐκτίσθη ἔξωκλήσιον τῆς Ἁγίας, ὅπου κατ' ἔτος μεταβαίνουν οἱ πιστοὶ καὶ τὸ ἑορτάζουν.

²⁾ Ἐν Νάξῳ διὰ τὴν ἴασιν πάσης νόσου, εὐόδωσιν ἔργου, ἀποφυγὴν κινδύνου ἢ κακοῦ ἐπικαλοῦνται καὶ τὴν ἁγίαν Παρασκευὴν οὕτως: «Ἁγία Παρασκευὴ μου, καὶ βάλε τὸ χέρι σου!» Κατὰ δὲ τὴν ἑορτὴν τῆς λιτανεύουν καὶ τὴν εἰκόνα τῆς γύρω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τῆς. (Ἀπεράθου).

³⁾ Δ. Λουκοπούλου - Δ. Πετροπούλου, Ἡ λαϊκὴ λατρεία τῶν Φαράσων, Ἀθήνα, 1949, σ. 127 - 128.

⁴⁾ Βλ. τὰ περὶ ἀποθέσεως ἐνδυμάτων ἢ τεμαχίων τούτων εἰς δένδρα ἢ λίθους παρὰ πηγὰς ἢ ἐκκλησίας ἢ ἀγιάσματα ὡς ἀπορροίας τῆς περὶ μεταβιβάσεως τῆς ἀσθενείας δοξασίας ἐν Ν. Γ. Πολίτου, Λαογραφ. Σύμμεικτα, Γ', σ. 97 - 100. Ἐπίσης βλ. Δ. Β. Οἰκονομίδου, Δημόδης ἰατρικὴ ἐν Θράκῃ, Ἀρχ. Θρακ. Θεσ. 16 (1951) σ. 207, ἐνθα καὶ ἡ παλαιότερα βιβλιογραφία.

κουρμπάνι, δηλαδή ἐθυσίαζον ζῶον πρὸς τιμὴν τῆς Ἀγίας. Χαρακτηριστικὴ δ' ἦτο ἡ θυσία ἐλάφου εἰς τὸ χωρίον Πέτρα τῆς Ἡπείρου, ὡς ἀναφέρεται ἐν τῇ ἑξῆς παραδόσει, δημοσιευθεῖσα ὑπὸ Στίλπωνος Π. Κυριακίδου¹⁾.

«Ἀπὸν ἀπ' τοῦ χωριοῦ Πέτρα εἶνι ἓνα μαναστήρ' πὸν λουγιέτι Ἀγία Παρασκευή. Ἰδῶ κὶ κάμπουσα χρόνια τιν ἡμέρα πὸν γιουριάζ' τοῦ μαναστήρ' ὅς τς εἰκονδιέξ τ' Ἀλουνάρ' ἅμα τιλείουνι ἢ ἐκκλησιὰ ἔστιλνι ἢ Ἀγία Παρασκευή ἓνα λάφ' κὶ τό σφαζαν οἱ παπαῖδισ μὶ τς ἐπιτρόπς κ' ὕσπιρα ἄρχιζι τοῦ γλέντ'. Μιὰ χρουνιὰ ἅμα τοῦ καημένου τοῦ λάφ', ποιὸς τοῦ ξέρ' ποῦ ἀλικουτίθκι (=ἡμποδίσθη) κὶ ἄργησι νά' ρθ'. Τότι οὐ κόσμους ἀρχίνγι τοῦ γλέντ', κὶ νά τοῦ λάφ'. Τριχάτου κὶ οὐχνο ἔρχουνταν κεῖ πὸν ἦταν οἱ ἀνθρῶπ'. Ἰδα τότι χουρις τοῦ καπαρὸ νά χασουμιρῆσ' τοῦ πιάνουν κὶ τοῦ σφάζουν, κὶ τότι βγῆκι αἷμα μὶ μαύρου ἀφρό, γιὰτι σφάχκι παραπονημένου. Κὶ ἀπὸν τότι ἢ Ἀγία Παρασκευή, μιγάλου τ' ὄνουμά τς, δὲ μετάσλι λάφ'». Καὶ ἐκ τοῦ χωρίου Δασύλλιον τῆς Κοζάνης παραδίδεται, ὅτι «κάθε χρόνο τὴν ἡμέρα τῆς πανηγύρεως (τῆς ἁγίας Παρασκευῆς) ἐρχόταν αὐτοπροαίρετα γιὰ νὰ θυσιασθῆ ἓνα ἐλάφι, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐμαγειρεύοντο τὰ φαγητά, πὸν ἔτρωγαν οἱ πανηγυρισταί. Εἰς τὸ ἐρειπωμένον χωριὸ Ριάχοβο (μεταξὺ Διλόφου, ἁγίας Σωτήρας καὶ Πενταλόφου) εἶδα κοντὰ στὰ ἐρείπια τῆς ἐκκλησίας (τῆς ἁγίας Παρασκευῆς) μεγάλο λιθάρι στημένο κάθετα στὴ γῆ, πὸν εἶχε στὴ μέση κυκλικὴ τρυπά. Ἡ τρυπά ἐχρησίμευε γιὰ στήριγμα τῆς σούβλας στὴν ὁποῖαν ἐψήνετο τὸ ἐλάφι, πὸν ἐρχόταν κατὰ τὴν παράδοσι καὶ ἐθυσιάζετο τὴν ἡμέρα τοῦ πανηγυριοῦ»²⁾.

Συμφώνως πρὸς τὰς παραδόσεις ταύτας ἡ ἁγία Παρασκευὴ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς (26 Ἰουλίου) ἀπέστελλεν ἔλαφον ὡς θῦμα εἰς τοὺς πανηγυρίζοντας, οἱ ὁποῖοι διαμοιράζοντες τὰ κρέατα αὐτῆς εὐωχοῦντο. Κάποτε ὅμως ἡ ἔλαφος κατὰ τὴν Ἡπειρωτικὴν παράδοσιν ἤργησε νὰ φθάσῃ, ἐσφάγη χωρὶς νὰ ἀναπαυθῆ, διὸ καὶ ἔκτοτε ἔπαυσε νὰ ἔρχεται. Τοῦτο δέ, λέγει ὁ Στίλπων Κυριακίδης, ἀποτελεῖ τὴν βάση, τὴν οὐσίαν τῆς παραδόσεως, ἢ ὁποῖα εἶναι οὕτω προφανές, ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν παραδόσεων ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι εἶναι στενωῶς συνημμέναι ἢ μᾶλλον ὀφείλουν τὴν γέννησιν αὐτῶν εἰς τὴν τέλεσιν ὠρισμένου ἐθίμου³⁾, τὸ ὁποῖον δύναται μὲν καὶ νὰ ὑπάρχῃ ἀκόμη, δύναται ὅμως καὶ νὰ ἐξέλιπε διατηρούμενον μόνον ὡς ἀνάμνησις ἐν τῇ παραδόσει.

¹⁾ Στίλπ. Π. Κυριακίδου, Θυσία ἐλάφου ἐν Νεοελληνικῇ παραδόσει καὶ Συναξαρίοις. Λαογρ. ΣΤ' (1917), σ. 191.

²⁾ Βασ. Παπανικολάου, Τὸ Δασύλλιον (Μία παράδοσις γιὰ τὸ ἐλάφι), Ἡμερολόγιον Δυτ. Μακεδονίας, Κοζάνη 1937, σ. 79 - 80.

³⁾ Βλ. Στίλπ. Π. Κυριακίδου, Ἐνθ' ἀν., σ. 195.

Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἢ κατὰ τὴν πανήγυριν τῆς ἁγίας Παρασκευῆς ἢ οἵανδήποτε ἄλλην ἐτησίαν ἑορτὴν σφαγὴ ἐλάφου καὶ ἢ ἐκ τῶν κρεάτων ταύτης εὐωχία τῶν μετεχόντων τῆς πανηγύρεως εἶναι ἔθιμον, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀναπτυχθῇ ἐν τῇ χριστιανικῇ λατρείᾳ, ἀλλὰ προφανῶς ἀποτελεῖ ἐγκατάλειμμα λατρείας προχριστιανικῆς¹⁾, τὸ ὁποῖον υἰοθετηθὲν ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς λατρείας, ὅπου αὕτη δὲν ἠδυνήθη ἀμέσως νὰ τὸ πολεμήσῃ, ἐσχετίσθη κατὰ τόπους πρὸς χριστιανικὰς πανηγύρεις. Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως εἶναι προσέτι καὶ τοῦτο ὅτι ἡ ἔλαφος ἐν τῇ παραδόσει παρουσιάζει τὰ χιρακτηριστικὰ τῆς ἱεραῆς τῆς Ἀρτέμιδος ἐλάφου καὶ ἐν γένει τῶν ζώων, τὰ ὁποῖα ἐθεωροῦντο ὡς ἀνήκοντα εἰς τὰς νύμφας, ἢ δὲ θυσία αὐτῆς ἦτο ἀγροτικῆς φύσεως. Ἐν τῇ ἀγροτικῇ δὲ ταύτῃ θυσίᾳ ἡ ἔλαφος ἐσυμβόλιζεν αὐτὸν τὸν δαίμονα τῆς βλαστήσεως²⁾. Σημειωτέον πρὸς τούτοις, ὅτι θυσία ἐλάφου, ἀλλὰ κατ' ἄλλην ἡμέραν, παραδίδεται ἐκ Κρήτης³⁾ καὶ ἐκ Θράκης⁴⁾.

Ἡ θυσία γίνεται μὲ τάξιμο (τάμα). Οἱ ἀσθενεῖς ἢ οἱ συγγενεῖς των «ἀποτάοδαι» εἰς τὴν Ἀγίαν καὶ ὀφείλουν νὰ εἶναι συνεπεῖς. Ἐν Νάξῳ λέγουν, ὅτι ἡ Ἀγία, «ὅτινα τσῆ τάξη κανεῖς τίοτα καὶ δὲ γνοιασιτῆ νὰ τσῆ τὸ πάη, πάει καὶ τὸ ὑρεύγει». Ἡ ἐκ Νάξου κυρία Διαλεχτὴ Ζευγώλη - Γλέζου μοῦ ἀνέφερε καὶ τὰ ἑξῆς: «Κάτι τις θυμοῦμαι, μὰ δὲ δὸ καλοθυμοῦμαι. Θαρρῶ πὼς τὸ θώρουν ἢ ἴδια. Ἡ ἐὼ πκιὰ ἢ ἄλλος κανεῖς τς εἶχε δαμένο κανένα βεσκιρι⁵⁾, δὲ θυμοῦμαι, καὶ δὲ τζῆ τὸ ἰδιάημαν ἐδὰ μάνι - μάνι⁶⁾. Θὰ τὸ ἔξεχασε γιόλα ἰκείνος, πὸν τσῆ τὸ ἰχε δαμένο. Θωρεῖ λοιπὸ στὸν ὕπνο δου, πὼς ἐδιάην ἢ Παρασκευγῆ τοῦ Μανόλη δου Πέτρου κ' ἐβάσταν ἕνα καδάρι⁷⁾ καὶ τοῦ ἰπε βῶς: «Γιὰ ἰε, μὲ τσι γάτζοι τοῦ καδαριοῦ, μὲ τσι γάτζ' εἰτοῦτοι θὰ σοῦ βγάλω τὰ μάνια σου, ἄ δὲ μοῦ φέρης τὸ πεσκιράκι μου». Τόσο ζωδανὸ τὸ θυμοῦμαι τ' ὄνειρο, πὸν μοῦ φαίνεται πὼς ἦμουν ἐὼ, πὸν τὸ θώρου, βορεῖ νὰ τὸ θώρειε γ' ἢ μάννα μου, βορεῖ νὰ τς εἶχεν ἐκείνη τίοτα ταμένο!...». Καὶ ἐν Κορώνῃ πιστεύουν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Ἀγίας, μάλιστα δ' ὅταν ὁ ὄνειρευόμενος παρημέλησε νὰ ἐκτελέσῃ τὸ πρὸς αὐτὴν τάξιμον⁸⁾.

Ἡ λατρεία τῆς Ἀγίας γίνεται καὶ εἰς τὰ ἀγιάσματα αὐτῆς. Οὕτως ἐν Ἀλι-

¹⁾ Περὶ τῆς προχριστιανικῆς λατρείας, τῆς ὁποίας μέρος ἀπετέλει ἢ ἐν τῇ παραδόσει μνημονευομένη θυσία ἐλάφου καὶ περὶ τοῦ εἴδους καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς θυσίας βλ. Στ. Π. Κυριακίδην, Ἐνθ' ἀν., σ. 197 κ.ε.

²⁾ Ἐνθ' ἀν., σ. 203. 215.

³⁾ Παντελῆ Πρεβελάκη, Ὁ Κρητικὸς, Ἡ πρώτη λευτεριά. Ἀθήνα, 1949, σ. 15.

⁴⁾ Ἐλπινίκης Σταμούλη - Σαραντῆ, Ἀπὸ τὰ ζῶα τῆς Θράκης (Χ/φον ἀνέκδοτον).

⁵⁾ προσόψιον. ⁶⁾ γρήγορα-γρήγορα. ⁷⁾ καντάρι.

⁸⁾ ΛΑ, ἀρ. 1481 σ. 13. (Συλλ. Γεωργίας Ταρσοῦλη, 1940).

καριᾶ τῆς Ἀγχιάλου «τῆς ἁγίας Παρασκευῆς ὅς' εἶχανε ἄρρωστο τὸν πῆγαιναν στὸ ἁγίασμα, ἔσκαφταν λάκκο, τὸν ἔκαιγαν μὲ ξύλα γιὰ νὰ ζεσταθῆ, ὕστερα τὸν καθάριζαν, ἔβαζαν μέσα τὸν ἄρρωστο ντυλιγμένο μὲ πάπλωμα, γιὰ νὰ ιδρώσῃ, κ' ἔσφαζαν ταυτόχρονα πετεινό»¹⁾. Ἡ δὲ θυσία πετεινοῦ παρὰ τὸ ἁγίασμα τῆς Ἀγίας ἀποτελεῖ, ὡς γνωστόν, ὑπόλειμμα τῆς ἀρχαίας λατρείας²⁾.

Δημοτελέστερον ὅμως χαρακτῆρα ἐλάμβανεν ἡ πανηγυρίς τῆς Ἀγίας ἐν Ἡρακλείᾳ. «Τῆς ἁγίας Παρασκευῆς εἶχε πανηγύρι στὴν Ἀράκλεια (τὸ χωριὸ χαλασμένο, ἀλλὰ ἡ ἐκκλησία ἦταν. Κοιζακιῶτες τὴ φύλαγαν). Ἐκοφταν ἀρνιά, τὰ ἔψηναν, τὰ ἔβραζαν κ' ἔτρωγαν κόσμος»³⁾. Καὶ εἰς τὸ Μανιάκι τῆς Πελοποννήσου ἔσφαζαν σφαχτιά, ὡς ἀναφέρει ἡ Μαγδαληνὴ Τσάκωνα: «Ἡ ἁγία Παρασκευὴ εἶναι θεότρεμη, καλὴ. Στοῦ Παιδεμένου τὸ κάνανε πανηγύρι, ἀλλὰ ἔπειτα τ' ἀλλάξανε, κάνουνε τὸ πανηγύρι στοῦ Φλέσσα τὸ ταμπούρι, πού χίσανε τὴν ἁγία Τριάδα· σφάζουνε σφαχτιά, ἔρχονται ἀπ' οὔλου τὰ μέρη κι ἀπὸ τὴν Καλαμάτα ἀκόμη»⁴⁾. Ὡσαύτως ἐν Σκύρῳ ἔσφαζαν μιὰ ὀλόκληρη ἀγελάδα καὶ διὰ τοῦτο ἡ Ἀγία προσωνυμεῖτο ὑπὸ τῶν Σκυριανῶν «Ἀγία Παρασκευὴ ἢ Ἀελάδα»⁵⁾.

Εἶπομεν ἀνωτέρω, ὅτι ἡ Ἀγία λατρεύεται κυρίως ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὡς ἰατρὸς καὶ προστάτις τῶν ὀφθαλμῶν. Οὕτως εἰς τὴν Σπάρτην «Τὴν ἁγία Παρασκευὴ τὴν προσκυνᾶμε, τῆς ἀνάβομε τὸ καντήλι, τῆς ἀνάβομε κερί, γιὰτὶ εἶναι γιὰ τὰ μάτια. Ἀμα εἶναι γερὰ τὰ μάτια, τὰ φυλάει κι ἅμα πονέσουνε, τὰ γιαιτρεύει. Κι ἅμα πονέσουνε τὰ μάτια τῆς τὰ τάζουνε καὶ τὰ πᾶνε ἀσημένια»⁶⁾. Καὶ ἐν Νάξῳ πλῆθος ὑπάρχει ἀφιερωμάτων «ἀπὸ ἀσημένια μάθια» ἔμπροσθεν τῆς εἰκόνας τῆς Ἀγίας κρεμάμενα παντοῦ, ὅπου ὑπάρχει ἐκκλησία τῆς ἁγίας Παρασκευῆς ἢ ὅπου ἡ εἰκὼν τῆς εὐρίσκεται ἐντὸς ἄλλου ναοῦ. Δηγοῦνται π.χ. ὅτι «Ὁ Μανόλης τοῦ Μαρουδιᾶς εἶχε, λέει, τραχώματα, ὁδεν ἦτονε μικρός, καὶ τὸν ἐδιάησα ὡς καὶ στὴν Ἀθήνα, καὶ δὲν εἶνουδα γαλά, κ' ὕστερα ἐποιτάηκεν ἡ Μαρουδιὰ στὴν ἁγία βαροκευγὴ ν' ἀνοίξῃ παναῦρι νὰ τὸ ψάλλῃ ὡσπου ζῆ κ' ἦπηρε γαὶ λάδι ἀπὸ τὸ καθήλι τζη κ' ἦλειψε δὰ μάθια δου κ' εἶνηκε γαλά. Κ' εἶναι τώρα σαραδαεννιὰ χρονῶ ὁ Μανόλης καὶ ψάλλει ἡ Μαρουδιὰ τὸ παναῦρι. Πέθει κάθα χρόν' ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, τόσοι χρόνοι πού ν' ἐκεῖ καὶ τοῦ τὸ κάνουνε. Ἐφείτ' ἦλειπε γι ὁ Μανόλης ἀπὸ πᾶ

¹⁾ Ἑλληνικῆς Σαραντῆ - Σταμούλη, Προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίες τῆς Θράκης. Λαογρ 13 (1950 - 1951), σ. 112.

²⁾ Γ. Α. Μέγα, Ἑλληνικαὶ Ἑορταί, Ἀθήναι 1956, σελ. 12, 20 καὶ 227.

³⁾ ΛΑ, ἀριθ. 1104, σ. 232. (Συλλ. Γ. Α. Μέγα ἐκ προσφύγων Μεσημβρίας, 1937).

⁴⁾ ΛΑ, ἀρ. 1508, σ. 65. (Συλλ. Μ. Τσάκωνα, Μανιάκι, 1944).

⁵⁾ Νίκης Πέρδικα, Σκύρος, Β', 1943, σ. 262.

⁶⁾ ΛΑ, ἀρ. 1372, σ. 324. (Συλλ. Μ. Λιουδάκη, Σπάρτη, 1939).

καὶ τό 'καμεν ἡ Μαρούλα (Ἡ Μαρούλα εἶναι νύμφη τῆς Μαρουδιᾶς, σύζυγος ἄλλου υἱοῦ της). *Τς ἤπευεν ἡ Μαρουδιὰ τὰ λεφτά*»¹⁾. Ὁμοίως ἐν Λέσβῳ λέγουν, ὅτι «ἡ ἅγια Παρασκευὴ εἶναι γιατρὸς στὰ μάτια»²⁾, καθὼς καὶ ἐν Ἡπειρῷ καὶ ἄλλα-χοῦ εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Ἑλλάδος. Περὶ δὲ τῆς ἐν Λέσβῳ πανηγύρεως τῆς Ἁγίας ἀναφέρουν οἱ παλαιότεροι: «*Αὐτὴ τῆ μέρα γιόρταζε τὸ ἰσνάφι (σωματεῖο, συν-τεχνία) τῶν γαλατοσῆδων. Σ' ἓνα ξωκκλήσι, στὸ Νιὸ Χωριό, γινότανε μεγάλο πανηγύρι. Ὁ συρτὸς καὶ ὁ χασάπικος χορευόντανε μὲ σβελτοσύνη καὶ τέχνη*». Πάνω στὸ κορύφωμα τοῦ χοροῦ καὶ στὴν ὥρα πού ὁ πρωτοχορευτὴς κρατοῦσε μαχαίρι, χορεύοντας τὸν τσάμικο, τρανοῦσε καὶ μιὰ χαρατσιὰ μὲ τὸ μαχαίρι στὸ μπατζάκι του. Τὸ αἷμα ἔτρεχε μὰ ὁ χορευτὴς δὲν στεκότανε, ἔπρεπε νὰ τελειώσῃ ὅλους τοὺς κύκλους τοῦ χοροῦ. Τὸ κόψιμο αὐτὸ στὰ πόδια τὸ θεωροῦσαν ὑγιεινὸ, γιὰ νὰ φύγῃ τὸ κακὸ τὸ αἷμα, σὰ μιὰ ἀφαίμαξι, πού τὴ λέγανε «ἀνάλια»³⁾).

Μεγαλοπρεπῶς ἐγίνετο καὶ γίνεται ἀκόμη καὶ σήμερον ἡ πανηγυρις τῆς ἁγίας Παρασκευῆς εἰς τὴν Νησίστα τῶν Τζουμέρκων: «Τὸ πανηγύρι αὐτὸ βάσταγε τρεῖς μέρες στὴν εὐρύχωρη πλατεῖα γύρω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸ Κουλούρι. Ὁ κόσμος τῶν ἄλλων χωριῶν ἐρχόταν ἀπὸ τὴν παραμονὴ τὸ βράδυ, οἱ περισσότεροι μὲ τὰ ἄλογα καὶ τὰ μουλάρια τους καὶ μὲπραμάτειες πολλοί... Μέχρι τὸ μεσημέρι βάσταγε ἡ ἀκολουθία, ἡ λειτουργία καὶ ὁ ἁγιασμός... Μετὰ τὴν ἀπόλυσι ἄρχιζε τὸ γλέντι καὶ οἱ συναντήσεις τῶν γνωστῶν καὶ οἱ συστάσεις τῶν ξένων καὶ ἐκείνων, πού γιὰ πρώτη φορὰ ἐρχονταν στὸ πανηγύρι... Τὸ πιὸ ξακουστὸ τραγούδι καὶ ὁ πιὸ περὶφημος χορὸς ἦταν τὸ Καγγελάρι, πού χορεύονταν τὴν τρίτη ἡμέρα τοῦ πανηγυριοῦ τὸ ἀπόγευμα, μόλις ἄρχιζε νὰ βασιλεύῃ ὁ ἥλιος»⁴⁾. Τὸ πανηγύρι τῆς ἁγίας Παρασκευῆς σήμερον εἰς τὴν Νησίστα διαρκεῖ δύο ἡμέρας (26 καὶ 27 Ἰουλίου), ἀλλὰ κυριωτέρα ἡμέρα αὐτοῦ εἶναι ἡ ἐπομένη τῆς ἑορτῆς, ὅποτε χορεύεται καὶ τὸ Καγγελάρι⁵⁾.

Εἶδος ἐκστάσεως ἢ μανίας ἐξ ἀφοσιώσεως εἰς τὴν Ἁγίαν, γνωστῆς ὡς «*τρέλλα τοῦ Βαθυοῦ*», κατελάμβανε τοὺς λάτρεις αὐτῆς, ἰδίαν τὰς γυναῖκας, ἐν Κυ-

¹⁾ Διήγησις Μαρίκας Νικ. Μπακάλου, ἐτῶν 42, τὴν ὁποίαν ἤκουσεν ἀπὸ τὴν Καλὴ Γεωργίου Ἐλευθερίου, ἐτῶν 45.

²⁾ Βλ. Π. Νικήταν, Ἐνθ' ἀν., σ. 119.

³⁾ Βλ. Π. Νικήταν, Ἐνθ' ἀν., σ. 119 - 120. Καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν «τ' ἁγιοῦ Κουσταδίν, στοῦ Μαδαμάδου, οἱ κουπέλλις χαράζαν μὲ τὸ ξουράφ' λίγου τὰ πουδάκια δουν, τς γάμπις τουν, γιὰ νὰ βγῆ τοῦ κακοῦ τοῦ αἵμα, τσι γιὰ νὰ μὴ ξιπαγιάζιν τοῦ χ'μῶνα». Αὐτόθι, σ. 103.

⁴⁾ Βλ. Κ. Διαμάντην, Ἐνθ' ἀν., σ. 63 - 64. Βλ. τοῦ ἰδίου καὶ ἐν Ἡπειρωτ. Ἐστία, ἔτ. Δ' (1955), τεῦχ. 33, σ. 48, τεῦχ. 34, σ. 157.

⁵⁾ Βλ. Κ. Διαμάντην, Ἐνθ' ἀν., σ. 65.

ζίκω τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ¹⁾ πρὸ τῆς προσφυγικῆς ἐγκαταστάσεως τῶν κατοίκων ἐν Ἑλλάδι τῷ 1922. «Τρελλάθηκα ἄν ὁ ἴδιος, λέγει ὁ ἀφηγητὴς Δημ. Ματζακούφας ²⁾, τρεῖς φορές στὴν τρέλλα τοῦ Βαθυοῦ ³⁾. Ἄκουγα τρέλλα, τρέλλα, σκώθηκα, πῆγα 15αύγουστο. Εἶχα λάδια κ' ἐλιές, πῆγαινα, πουλοῦσα. Πήγαμε στὴν ἐκκλησία. Βλέπω ὅλες τὶς γυναῖκες, πιάνονταν ποκάτω ἀπ' τὶς εἰκόνες στὸ τέμπλο. Ἄρχισε νὰ χτυπάη ἡ καμπάνα, ἐκλείσαν τὰ σπίτια, τὰ καφενεῖα, τὸ χωριὸ ὅλο μαζί. Σὲ ζητάει ἡ ἀγία Παρασκευὴ (ἡ ἐκκλησιά). Ὁ τέμπλος πάγαινε σὰν σεισμός. Χτυπήθηκαν ὅσες ἦσαν, πὺ τὶς ἔπιανεν αὐτὴ ἡ τρέλλα· πῆραν τὶς εἰκόνες, γύρισαν μέσα στὸ χωριό».

«Πάγω μετὰ ὀχτὼ μέρες. Τηλεγράφησαν στὴν Πόλη στὸ Πατριαρχεῖο, ἔφεραν ἓνα γιατρό, ἓναν Ἐπίτροπο τοῦ Πατριαρχείου. Ὁ γιατρός εἶπεν, ὅτι εἶναι ἀσθένεια. Ὑστερα ἀπὸ κεῖ μετὰ 8 μέρες σηκωθήκανε ἀπὸ τὸ χωριὸ Δρακοῦντα, μισὴ ὥρα ἀπὸ τὸ Βαθὺ ἀπέχ', ὁ παπᾶς δὲν ἄκ'σεν τὴν ἐκκλησία νὰ τοὺς στεβάσ' μέσα. Σηκωθήκανε Παρασκευὴ νὰ ξημερών' Σάββατο ἦρθαν στὸ δικό μας τὸ χωριό. Νὰ πᾶν στὴν Ἀρτάκ' τοὺς ἐμπόδις' νὰ μὴ γελᾶν οἱ Τοῦρκ' ⁴⁾.

«Ἀπὸ τὸ Βαθὺ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἀρκουδώντας. Αὐτοὺς πὺ ἔπιανεν ἡ τρέλλα, ὄχι ὅλος ὁ κόσμος, καμμιά εἰκοσαριὰ γυναῖκες, περπατοῦσαν ἀρκουδώντας. Μοῦνε ἓνας ἄντρας, παλληκάρι, καὶ κεῖνος χαζός, ὡς 23 χρονῶν, περπατοῦσαν ἀρκουδώντας σὰν τὰ μικρὰ παιδιά. Ἀρκουδώντας πῆγαιναν στὴν ἐκκλησία καὶ ἀρκουδώντας ἔβγαινανε καὶ πῆγαιναν γύρω στὸ χωριό. Ἀκολούθαγε ὁμως κι ὁ ἄλλος ὁ κόσμος, γιὰ νὰ ἰδοῦνε τὸ σημεῖο αὐτὸ τί πρᾶμα εἶναι, καὶ οἱ παπᾶδες καὶ οἱ δύο φορεμέν'. Ἀρκουδώντας πῆγαιναν κι ὡς τὰ χωριὰ τ' ἄλλα, μόνε τὸ δικό μας τὸ χωριὸ τοὺς

¹⁾ Γ. Α. Μέγα, Ἑλληνικαὶ Ἑορταί. Ἀθ. 1956, σ. 227.

²⁾ «Ἀφηγητὴς ὁ Δημ. Ματζακούφας, ἐτῶν 72, ἐκ Γωνιάς». Σημείωσις Γ. Α. Μέγα.

³⁾ «Χωριὸ μὲ 150 σπίτια». Σημείωσις Γ. Α. Μέγα.

⁴⁾ Ἄξιον ὁμως σημειώσεως, ὅτι ἡ Ἀγία ἐτιμᾶτο καὶ ἐλατρεύετο καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων τῆς Θράκης: «Τὴν ἀγία Παρασκευὴ ὡς κ' οἱ Τοῦρκοι τὴ γιορτάζνε». Ἑλπινίκης Σταμούλη - Σαραντῆ, Παραδόσεις τῆς Θράκης. Θρακ. 7 (1936), σ. 259. Ἡ συμμετοχὴ τῶν Τούρκων εἰς τὴν ἐλληνικὴν λαϊκὴν λατρείαν φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἐν Χαλβάδερε τῆς Καππαδοκίας συνήθειαν τῶν παιδιῶν των «νὰ πηγαίνουν παρῆα μὲ τὰ ἐλληνόπουλα νὰ ποῦν τὰ κάλαντα», ὅπερ σημαίνει, ὅτι ἡ λαϊκὴ θρησκεία δὲν χωρίζει τοὺς συνοίκους λαούς. Κ. Α. Ρωμαίου, Ἑθιμα Καππαδοκίας στὸ Δωδεκαήμερο (Extrait des Mélanges offerts à Octave et Melpo Merlier), Ἀθήνα 1956, σ. 4. Ἐπίσης ἄξιον σημειώσεως εἶναι, ὅτι εἰς τὰ Κοτύωρα τοῦ Πόντου, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς πανηγύρεως τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐλάμβανον μέρος εἰς αὐτὴν φέροντες καὶ αὐτὰ μεθ' ἑαυτῶν. Εἰς δὲ τὴν Κερασοῦντα ἐώρταζον ὁμοῦ Χριστιανοὶ καὶ Τοῦρκοι τὸν Ἅγιον, ὡς καὶ ἐν Νικοπόλει. Βλ. Θεοφ. Ἀμαραντίδου, Πῶς ἐωρτάζετο ἡ ἑορτὴ τοῦ ἁγίου Γεωργίου εἰς τὸν Πόντον, Μεσαιων. Γράμμ. Β', Ἀθήναι 1934, σελ. 237, 238, 239.

ἔβαλε μέσα, γιατί μερικές γυναῖκες χαζές Γωνιάτσες πήγαν καὶ χτυπήθ'καν καὶ τοὺς ἔμπασαν καὶ κείνους μέσα».

«Σῶσε μας, ἅγια Παρασκευή, ἡμαρτον. Σῶσε μας, ἡμαρτον, σῶσε μας». Αὐτὸ ἔλεγαν, ὅταν χτυπιῶνταν μὲ τὴν εἰκόνα. Δὲν ἦταν ὥρα τῆς ἐκκλησίας, τῆς λειτουργίας. Ἐμα χτύπαγεν ἡ καμπάνα, πάνω κάτω τὸ μεσημέρι κοντά, ἔλεγαν: Ἦρτεν ἡ ὥρα μας. Καὶ πήγαιναν στὴν ἐκκλησία καὶ χτυπιῶνταν στὶς εἰκό- νες. Τὴν ἔπιαναν τὴν εἰκόνα καὶ χτυπιοῦνταν τὴν κούτρα τς, τὰ στήθια τς, φαι- νόνταν σὰν ζαλισμέν'. Αὐτὸν ποὺ εἶχαν ἀρχηγό, τ' ὄνομά του ἦταν Γιάνν'ς καὶ τὸν ἔλεγαν Ἐγιάνν', καὶ πήγαινε μπροστὰ ἀρκουδώντας μ' ἓνα ράσο φορεμένος.

Ἦτανε μιὰ τρέλλα. Ἐφοῦ ἦρθε γιατρός ἀπὸ τὴν Πόλ' καὶ εἶπεν «εἶναι ἀστένεια»... «Ἦρτεν ἡ ὥρα μας λέγανε. Ἄντε, πᾶμε, μᾶς ζητάει ἡ ἅγια Παρα- σκευή» καὶ πᾶιναν. Χτυποῦσεν ἡ καμπάνα. Πᾶιναν ξεμαλλιάρες. Ἐμα περνοῦ- σεν, ἔλεγε: Αὐτὲς ἦταν ποὺ πᾶιναν ξεμαλλιάρες; Κ' ἔπαιρναν κάθε μιὰ ἓνα κό- νισμα μικρό, τό ἔχαν στὴν ἀγκαλιά τς καὶ γύριζαν τὸ χωριὸ ἀρκουδώντας. Κι αὐτὸς ὁ ἅγιος Γιάννης ἀρκουδίζε. Καὶ νέες καὶ γριές, μόνε γυναῖκες. Ἄντρας κανένας. Μόνε αὐτὸς Ἐγιάνν'ς. Ἦταν Βαθυώτης κάτοικος, ὄχι ξένος»¹⁾.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω διὰ τὴν ἅγιαν Παρασκευὴν λατρευτικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ λαοῦ ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν α) ἡ ἐγκοίμησις εἰς τὰς ἐκκλησίας αὐτῆς πρὸς θεραπευτικοὺς σκοποὺς καὶ αἱ ἐπισκέψεις εἰς τὰ ἁγιάσματα αὐτῆς, β) τὰ τά- ματα καὶ αἱ κατὰ τὰς πανηγύρεις αὐτῆς θυσίαι ζώων, καὶ δὴ ἐλάφου, ἀγελάδος καὶ ἀλέκτορος καὶ γ) ἡ ἐξ ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν Ἐγιάν ἔκστασις τῶν ἐκ Κυζίκου προ- σφύγων, ἡ ὁποία εἶναι, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ἀνάλογος περιήπου πρὸς τὴν ἔκστα- σιν τῶν Ἀναστενάρηδων τῆς Θράκης, ὅταν «τοὺς πιάνει ὁ ἅγιος»²⁾. Αἱ λατρευτικαὶ αὐταὶ ἐκδηλώσεις προφανῶς συνεχίζουσι προχριστιανικὰ ἔθιμα, υἱοθετηθέντα ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν λατρείαν.

Ζ'. Η ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΡΟΥΜΑΝΟΙΣ.

Εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο θὰ κάμωμεν λόγον περὶ τῶν γνωστῶν εἰς ἡμᾶς παρα- δόσεων τοῦ ρουμανικοῦ λαοῦ διὰ τὴν ἅγιαν Παρασκευὴν ἀπὸ σημειώσεις, τὰς ὁποίας ἐλάβομεν κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ διαμονῆς μας (1936 - 1946) ἐκ διαφόρων ρουμανικῶν περιοδικῶν καὶ βιβλίων, ἐξετάζοντες συνάμα καὶ τὴν προέλευσιν αὐτῶν.

¹⁾ ΛΑ 1104 ΣΤ', σ. 3 - 11, 17. (Συλλογὴ Γ. Α. Μέγα ἐκ προσφύγων Γωνιάς Ἀρτάκης Μ. Ἀσίας, 1937).

²⁾ Βλ. περὶ τῆς ἐκστάσεως ταύτης Κ. Α. Ρωμαίου, Λαϊκὲς λατρεῖες τῆς Θράκης, Ἄρχ. Θρακ. Λαογρ. Θεσ. τ. 11 (1944 - 45) σ. 50.

Παρά τῷ ρουμανικῷ λαῷ ἡ λατρεία τῆς ἁγίας μητρὸς Παρασκευῆς (Sfânta maica Vineri) εἶναι παλαιά, φαίνεται δ' ὅτι κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας αὕτη ἦτο ἀκόμη ζωηροτέρα ἀπὸ σήμερον, ἐὰν δώσωμεν πίστιν εἰς πολύτιμον πληροφορίαν τοῦ καθολικοῦ *M. Bandinus*, ἐπισκεφθέντος κατὰ τὸ 1642-1648 τὴν Μολδαβίαν. Ὁ ἐν λόγῳ ἀπεσταλμένος τῆς Ἁγίας Ἐδρας εἰς τὰς ρουμανικὰς χώρας ἐν ἀναφορᾷ του πρὸς τὸν Πάπαν μεταξὺ τῶν ἄλλων λέγει, ὅτι «τὴν ἡμέραν Παρασκευῆν ἐκάστης ἐβδομάδος οἱ Ρουμάνοι τὴν ἑορτάζουν εἰς μνήμην τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, τὴν ὁποίαν φαντάζονται γονυπετῆ πρὸ τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ νὰ παρακαλῆ διὰ τοὺς πιστοὺς. Διὰ τοῦτο οὗτοι πιστεύουν τυφλῶς, ὅτι εἶναι χειρότερον νὰ προσβάλλουν τὴν ἁγίαν Παρασκευῆν παρὰ τὸν Θεόν, οἱ δὲ ἐπαῖται ἐν ὀνόματι τῆς Ἁγίας ταύτης ἐπιτυχάνουν πολλὰς ἐλεημοσύνας»¹⁾).

Ἡ εὐλάβεια τοῦ ρουμανικοῦ λαοῦ πρὸς τὴν Ἁγίαν ἐξακολουθεῖ ἔτι καὶ σήμερον νὰ εἶναι ἔντονος, ὡς δύναται τις νὰ διαπιστώσῃ εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία τῆς Ρουμανίας, ὅπου αἱ ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας ἐκκλησίαι καὶ τὰ παρεκκλήσια εἶναι κατάμεστοι κόσμου κατὰ τὴν 26^{ην} Ἰουλίου καὶ κατὰ τὴν 14^{ην} Ὀκτωβρίου, ἡμέραν καθ' ἣν ἑορτάζεται ἡ ἁγία Παρασκευὴ ἡ Νέα. Ἐπισκεπτόμενος κατὰ τὸ πρόσφατον εἰσέτι παρελθὸν πολλὰς ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν τούτων ἔβλεπα πρὸ τῶν εἰκόνων τῆς Ἁγίας πλῆθος ἀφιερωμάτων, συνήντων δὲ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῶν ναῶν ἐκάστοτε ἰκανὸν ἀριθμὸν διανυκτερευόντων ἀσθενῶν, προσερχομένων ἐκεῖ πρὸς θεραπείαν διὰ χάριτος τῆς Ἁγίας.

Ἄλλ' ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ ρουμανικοῦ λαοῦ πρὸς τὴν ἁγίαν Παρασκευῆν μαρτυρεῖται καὶ ἐκ τῶν παραδόσεων καὶ δοξασιῶν, αἱ ὁποῖαι ἀπαντῶσιν εἰς τε τὴν γραπτὴν καὶ τὴν προφορικὴν παράδοσιν αὐτοῦ. Οὕτως ἐν *Codex Sturdzanus*²⁾ ὑπάρχει διήγησις τις ἐν τῇ ρουμανικῇ γλώσσῃ περὶ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, προερχομένη ἐκ τοῦ μαρτυρολογίου αὐτῆς, ἐν ἣ ἰδίαν λαογραφικὴν σημασίαν παρουσιάζει τὸ παραμυθιακὸν στοιχεῖον τῆς δρακοντοκτονίας. Τὸ κείμενον τῆς διηγήσεως ταύτης εἶναι ἀντίγραφον ἱερέως τινὸς *Γρηγορίου* ἐκ τοῦ χωρίου *Măhăciu*, ἐγένετο δὲ πρὸ τοῦ 1600 ἐξ ἀπολεσθέντος προτύπου, μεταφρασθέντος ἐκ τῆς σλαβικῆς γλώσσης³⁾. Ἀλλὰ καὶ τὸ σλαβικὸν κείμενον τῆς διηγήσεως δὲν ἀποτελεῖ τὸ

¹⁾ Βλ. *V. A. Ureche*, *Codex Bandinus*, *Analele Academiei Române*, *Seria II*, τόμ. XVI, *București* 1894, σ. 152.

²⁾ Βλ. *Bogdan Petriceicu Hasdeu*, *Cuvente den bătrâni*, τόμ. II, *București* 1880, σ. 145-156. Πρβλ. καὶ *N. Iorga*, *Studii și Documente*, τ. XIII, *București* 1906, σ. 53-54. Ἐπίσης πρβλ. τὸ ὑπ' ἀριθ. 4182 χειρόγραφον τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ρουμανικῆς Ἀκαδημίας, f. 530ν.

³⁾ Τοῦτο δύναται τις εὐθὺς ἀμέσως νὰ ἀντιληφθῆ ἐκ τοῦ τίτλου: *с т а р е т к а*. *Pet-covica* ἢ *Petka* λέγεται ἡ ἁγία Παρασκευὴ ὑπὸ τῶν Νοτιοσλάβων. Βλ. *Fr. krauss*, *Sitte und Brauch der Südslaven*... *Wien* 1885, σ. 42, 51.

πρωτότυπον, διότι τοῦτο προῆλθεν ἐκ τῶν ἑλληνικῶν Μηναιῶν ¹⁾. Συγκεκριμένως, ὡς πρότυπον μακρινὸν τῆς ρουμανικῆς παραδόσεως περὶ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς τοῦ Codex Sturdzanus δύναται κατὰ τὸν Nicolae Cartoian ²⁾ νὰ θεωρηθῇ τὸ εἰς ἀπλοελληνικὴν γλῶσσαν κείμενον τοῦ ἔργου «*Βίοι ἁγίων ἐκ τῆς ἑλληνικῆς γλώττης ἦτοι ἐκ τῶν συναξαρίων μεταφρασθέντες. Παρὰ Μαξίμου ταπεινοῦ ἐπισκόπου Κυθήρων εἰς κοινὴν ὠφέλειαν. Παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ, τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. [Ἐνετία] ἀχπέ*» Ἰουλίου κστ', σελ. 633 - 634, μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι εἰς τὸ τέλος τοῦ ρουμανικοῦ κειμένου τῆς ἐν λόγῳ διηγήσεως προστίθεται ἢ πρὸς τὸν Θεὸν προσευχὴ τῆς Ἁγίας καὶ τὰ περὶ τῆς τηρήσεως τῆς ἑορτῆς της διὰ νηστείας καὶ ἀποχῆς ἀπὸ πάσης ἐργασίας.

Τὸ ἑλληνικὸν κείμενον εἰς τοὺς «*Βίους ἁγίων*» τοῦ Μαξίμου τελειώνει διὰ τῆς φράσεως: «*Τέλος πάντων ἔκοψε τὴν κεφαλὴν της, τοῦ ὁποίου γενομένου, τὸ πνεῦμα της ἐδιάβη εἰς τὰς αἰωνίους μονάς*» ³⁾, ἐνῶ τὸ ρουμανικὸν κείμενον τοῦ Codex Sturdzanus ⁴⁾ οὕτως: «*Ὁ βασιλεὺς τότε συμβουλευθεὶς ὑπὸ τῶν συμβούλων του διέταξε νὰ τῆς κόψουν τὴν κεφαλὴν. Ἡ Ἁγία ἐζήτησε μόνον νὰ ἀναμείνουν νὰ κάμῃ τὴν προσευχὴν της. Κατ' αὐτὴν παρακαλεῖ τὸν Θεόν, ὅπως εὐλογήσῃ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι θὰ τιμοῦν τὴν μνήμην αὐτῆς, κάμνουν λειτουργίας καὶ τῆς ἀνάπτουν κηρία. Παρακαλεῖ δὲ οὐ μόνον δι' αὐτούς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ κτήνη των. Αἱ ψυχαὶ τῶν τιμώντων αὐτήν, λέγει, νὰ εἶναι φωτισμένοι καὶ ἀπηλλαγμένοι τῶν κακοποιῶν πνευμάτων.*

¹⁾ Ἀξιοσημεῖωτον εἶναι, ὅτι τὰ ἑλληνικὰ Μηναιῖα μετεφράσθησαν ὑπὸ τοῦ ἑλληνικῆς καταγωγῆς *Radu Greceanu* εἰς τὴν ρουμανικὴν ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ὡς ρητῶς τοῦτο ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ μεταφραστοῦ ἐν τοῖς τίτλοις, «*după synaxarul grecesc* = κατὰ τὸ ἑλληνικὸν συναξάριον». *N. Cartoian, Cărțile populare*, τ. I, București 1929, σ. 163. Καὶ ἐν Ρημνίκῳ ἐξεδόθησαν τὰ Μηναιῖα μεταφρασθέντα ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Ρημνίκου Καισαρείου ἀπὸ τοῦ 1776 κέ. Βλ. *Ion Bianu - N. Hodos, Bibliografia Românească Veche*, τ. II, București 1910, σ. 215 - 217, 226 - 228, 231 - 233, 233 - 241. Τὴν ἔκδοσιν τοῦ Καισαρείου συνέχισεν ὁ διάδοχός του εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ρημνίκου Φιλάρετος. Βλ. περὶ τούτου ὡς μεταφραστοῦ τῶν Μηναιῶν *Episc. Melchisedek, Schițe biografice din viața Mitrop. Ung.-Vlach. Filaret al II - lea 1792, Biser. Ort. Română, XI, Bucur. 1887 - 8, σ. 8.*

²⁾ Βλ. *N. Cartoian*, "Ἐνθ' ἀν., σ. 156.

³⁾ Βίοι ἁγίων... Μαξίμου, ἐπισκόπου Κυθήρων..., ἀχπέ, σ. 634.

⁴⁾ Ἄς σημειωθῇ, ὅτι ἡ ρουμανικὴ διήγησις, ἀνεξαρτήτως τῆς ἐκ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης προελεύσεως αὐτῆς διὰ τοῦ ἀγνώστου ἡμῖν σλαβικοῦ ἐνδιαμέσου, ἐνέχει καὶ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἴδιον λαογραφικὸν ἐνδιαφέρον, διότι ἀποτελεῖ γραπτὴν μὲν, ἀλλὰ δημώδη παράδοσιν περὶ τῆς Ἁγίας, ἣτις παλαιότερον ἔτυχεν εὐρυτάτης παρὰ τῷ ρουμανικῷ λαῷ διαδόσεως καὶ ἐγένετο ἀφορμὴ καὶ ἀφετηρία διαμορφώσεως ποικίλων λαϊκῶν δοξασιῶν εἰς τὴν ἁγίαν Παρασκευὴν ἀναφερομένων.

Καὶ ὅσοι δὲν θὰ τιμοῦν τὴν Παρασκευὴν νὰ εἶναι κατηραμένοι. Ἀντιθέτως, ὅποιος τὴν τιμᾶ καὶ θὰ νηστεύῃ ἑπτὰ ἡμέρας, νὰ εἶναι ὑγιὴς καὶ συγχωρημένος. Μετὰ ταῦτα στραφεῖσα πρὸς τοὺς δημίους τῆς λέγει: Κάμειτε, ὅπως σᾶς διέταξεν ὁ κύριός σας. Καὶ τῆς ἀπέκοψαν τὴν κεφαλὴν τὴν 26^{ην} Ἰουλίου»¹⁾).

Τὸ τέλος τοῦτο τῆς ρουμανικῆς διηγήσεως τοῦ Cod. Sturdzanus φαίνεται, ὅτι μεταγενεστέρως προσετέθη εἰς τὸν βίον τῆς Ἀγίας, ἐφ' ὅσον δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἑλληνικὰς καὶ ρουμανικὰς βιογραφίας αὐτῆς²⁾, ἀνήκει δὲ προφανῶς εἰς ἐπιδεξίαν χειρᾶ κληρικοῦ τινος, ἐπιδιώκοντος νὰ ὀδηγήσῃ τὸν λαὸν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ὑπακοῆς καὶ τηρήσεως τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας κανόνων. Εἶναι προφανές, ὅτι ὑστερογενὴς εἶναι ἡ σύνδεσις πρὸς τὴν ἁγίαν Παρασκευὴν τῆς ἡμέρας Παρασκευῆς ἐκ τῆς παρὰ τῷ λαῷ ὑπαρχούσης πίστεως περὶ τῆς ἡμέρας ταύτης ὡς ἡμέρας ἀποχῆς ἀπὸ ἐργασιῶν τινων³⁾. Ὅπως δὲ γνωρίζομεν, ἡ συνήθεια νὰ τιμᾶ καὶ ὁ ρουμανικὸς λαὸς τὴν ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος Παρασκευῆν⁴⁾, καθ' ἣν μάλιστα ἐσταυρώθη ὁ Ἰησοῦς, προῆλθεν ἀπὸ τὰς διατάξεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας⁵⁾, συνιστᾶται δὲ καὶ ὑπὸ τῶν Νόμων. Οὕτω π.χ. ἐν τῷ Νομικῷ Βλαχικῷ Κώδικι *Pravila dela Govora*⁶⁾, ἀρθρῷ 381φ, ρητῶς λέγεται, ὅτι πρέπει νὰ τηρῆται νηστεία κατὰ Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν. Αἱ ἐν λόγῳ διατάξεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν Κανόνων καὶ τῶν κρατικῶν Νόμων συνέβαλον, ὡς ἦτο φυσικόν, εἰς τὴν παρὰ τῷ λαῷ εὐρυτέραν διάδοσιν τῆς λατρείας τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ὡς καὶ εἰς τὴν περὶ αὐτῆς διαμόρφωσιν ποικίλων λαϊκῶν δοξασιῶν καὶ παραδόσεων ἀντιστοίχως πρὸς τὰς ἑλληνικὰς.

Τοιοιτοτρόπως π.χ. ἐν Τρανσυλβανίᾳ πιστεύεται, ὅτι ἡ Παρασκευὴ ἢ ἡ ἁγία Παρασκευὴ εἶναι μία ἡμέρα, καθ' ἣν αἱ γυναῖκες ἀποφεύγουν πολλὰς ἐργασίας, ὅπως τὸ κτένισμα, τὸ σκούπισμα τῆς οἰκίας, τὴν μπουγάδα κτλ., διότι νομίζουν, ὅτι

¹⁾ B. P. Hasdeu, Cuv. den bătr. II, Buc. 1880, σ. 156: Cod. Sturdzanus. Βλ. καὶ N. Cartoian, Cărțile populare, τόμ. I, Bucur. 1929, σ. 158 - 59.

²⁾ Βλ. τὰ ἑλληνικὰ καὶ ρουμανικὰ μηναια τοῦ Ἰουλίου.

³⁾ Καὶ παρὰ τοῖς Ρώσοις ἡ ἡμέρα αὕτη προσωποποιεῖται ἀπὸ τὴν ἁγίαν Pjatnica. Βλ. Jungbauer, Freitag, ἐν Handwörterbuch d. deut. Aberggl. III (1930) σ. 47.

⁴⁾ Βλ. περὶ τοῦ δυσσιώνου τῆς ἡμέρας Παρασκευῆς εἰς διαφόρους λαοὺς τὸ ἀρθρον Freitag ὑπὸ Jungbauer, ἐνθ' ἀν. σ. 53, 55 κέ.

⁵⁾ Tudor Pamfile, Mitologie Românească I. Dușmani și prieteni ai omului (Academia Română. Din viața poporului Român. Culegeri și Studii XXIX), București 1916, σ. 117.

⁶⁾ Ioan M. Bujoreanu, Colecțiune de legiuire României vechi și cele noi, III, București 1885, σ. 296. Περὶ τοῦ Κώδικος τούτου βλ. Π. I. Ζέπου, Συνταγμάτιον Νομικὸν Ἀλεξάνδρου Ἰωάννου Ὑψηλάντη βοεβόδα ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας 1780, ἐκδιδόμενον μετ' εἰσαγωγῆς καὶ ἱστορικῆς ἀνασκοπήσεως τῶν ἐν αὐτῷ θεσμῶν ὑπὸ —. (Πραγματεῖαι τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τόμος Δ'. ἀριθ. 2), Ἐν Ἀθήναις 1937, σ. 24.

ἡ γυναῖκα, πού ἐργάζεται τὴν ἡμέραν ταύτην, ἀρρωσταίνει, βγάζει ἀπόστημα σὲ κανένα δάκτυλο, βγάζει κανένα σπειρὶ κ.τ.δ. Ἐπίσης τὴν Παρασκευὴν δὲν ράπτουν, δὲν πλύνουν ροῦχα, οὔτε ψήνουν πίττα, διότι, ὡς λέγουν, ἔρχεται ἡ Ἁγία¹⁾. Ἐν δὲ τῇ Μπουκοβίνῃ πιστεύουν, ὅτι τὰ κορίτσια, πού νηστεύουν τὴν Παρασκευὴν, θὰ παντρευτοῦν γρήγορα²⁾. Ἐπίσης εἰς ὀλόκληρον τὴν Μολδοβλαχίαν, ὡς παραδίδουν οἱ C. Rădulescu - Codin καὶ D. Mihalache, ἐπικρατεῖ ἡ πρόληψις, ὅτι ἀπὸ τὰς ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος «πρέπει νὰ φυλάξῃ ἰδιαιτέρως τὴν Παρασκευὴν. Αὕτῃ τὴν ἡμέρα δὲν ὑφαίνουν, διότι πιστεύουν, ὅτι καθὼς κτυπᾷς μὲ τὰ κτένια, ἔτσι θὰ κτυπᾷ καὶ τὸ χαλάζι, καὶ ὅπως τρουπᾷς μὲ τὴ βελόνα, ἔτσι θὰ σχισθῇ καὶ ἡ σπορὰ ἀπὸ τὸ χαλάζι. Δὲν πλύνουν ἐπίσης ροῦχα, διότι ὅπως κοχλάζει τὸ ζεστὸ νερὸ εἰς τὴν σκάφην, ἔτσι θὰ κοχλάζη καὶ ἡ πέτρα (χάλαζα) ἐπάνω εἰς τὰ σπαρτά»³⁾.

Κατ' ἄλλην πληροφορίαν, δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸ λαογραφικὸν περιοδικὸν Șezătoarea, τὴν Παρασκευὴν δὲν κάνουν μπουγάδα, δὲν γνέθουν, δὲν ράπτουν, οὔτε πουκάμισα πλύνουν, διότι θεωρεῖται πολὺ κακόν. Αἱ γυναῖκες δὲν ράπτουν, διὰ νὰ μὴ τυφλωθοῦν. Νὰ κόβῃς δὲ τὰ νύχια σου τὴν Τετάρτην καὶ τὴν Παρασκευὴν εἶναι ἁμαρτία. Ἄλλοῦ πιστεύουν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ κόβῃς τὰ νύχια σου τὴν Παρασκευὴν, διότι λησμονεῖς ποῦ ἔχεις τοποθετήσῃ ὁποιοδήποτε πρᾶγμα⁴⁾.

Ἡ κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Codex Sturdzanus ἀντίληψις, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκεῖνος, πού δὲν τηρεῖ τὴν Παρασκευὴν, θὰ εἶναι κατηραμένος ὑπὸ τῆς Ἁγίας, ἐδημιούργησε πλῆθος διηγήσεων, αἱ ὁποῖαι συνεφύρθησαν μὲ στοιχεῖα εἰλημμένα ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦ παραμυθιοῦ.

Οὕτως ἐν Μπουκοβίνῃ διηγοῦνται, ὅτι «μια Πέμπτην βράδυ πρὸς τὴν Παρασκευὴν μιὰ γυναῖκα ἐπεχείρησε νὰ κάμῃ μπουγάδα, ὅταν ξαφνικὰ εὐρέθηκε μὲ μιὰ γριά, πού κάθησε πλάϊ τῆς κρατῶντας τὸν ἄδραχτό της. Ἡ γυναῖκα ἐτρόμαξε καὶ χωρὶς νὰ πῆ λέξι, ἐβγῆκε ἀπὸ τὸ σπίτι κ' ἐπῆγε σὲ μιὰ γειτόνισσα καὶ τῆς διηγήθηκε ἀκριβῶς ὅ,τι τῆς συνέβη. Ἡ γειτόνισσα τότε τῆς λέγει:— Ἀλοίμονο, ἀγαπητή μου, δὲν εἶναι γριά, ὅπως ἐσὺ λὲς καὶ πιστεύεις, ἀλλὰ ἡ ἁγία Παρασκευὴ κ' ἦλθε νὰ σὲ τιμωρήσῃ, γιατί ἐτόλμησες νὰ κάμῃς μπουγάδα καὶ νὰ βράσῃς τὰ πουκάμισα τὴν ἡμέρα της. Ἀλλὰ μὴ φοβηθῆς. Κάμε ὅ,τι θὰ σοῦ μάθω ἐγὼ καὶ θὰ γλυτώσῃς

¹⁾ A. Gorovei, Credinți și superstiții ale poporului Român (Academia Română. Din viața poporului Român. Culegeri și Studii, XXVII), București 1915, σ. 355 - 56.

²⁾ A. Gorovei, Credinți și superstiții ale poporului Român . . . , σ. 356.

³⁾ C. Rădulescu - Codin καὶ D. Mihalache, Sărbătorile poporului (Academia Română. Din viața poporului Român. Culegeri și Studii, VII), București 1910, σ. 61.

⁴⁾ Șezătoarea, Revista pentru literatură și tradițiuni populare, Falticeni, ἔτ. VI σ. 60.

ἀπ' αὐτήν. Καὶ τῆς εἶπε ἡ γειτόνισσα τί ἔπρεπε νὰ κάμη. Στὸ τέλος δὲ τῆς λέγει:— Τώρα, γύρισε γρήγορα πίσω κι ὅταν θὰ πλησιάζης στὸ σπίτι, ἄρχισε νὰ λὲς δυνατά: «Πάνω στὴν κορφὴ τοῦ λόφου, | τοῦ λόφου τῆς Γαλιλαίας, | ἀνάβει τρομερὰ μιὰ μεγάλη φωτιά, | μὲ φλόγες ποὺ φθάνουν ὡς τὸν ἥλιο | καὶ φαίνεται στὸν κόσμον | καὶ ἀπορεῖ ὁ κόσμος ὅλος».

Ἡ γυναῖκα ἔκαμε ὅπως τῆς εἶπε ἡ γειτόνισσα. Γύρισε τρεχάτη στὸ σπίτι κι ὅπως μπῆκε στὴν αὐλὴ ἄρχισε νὰ φωνάζη, ὅπως ἐκείνη τὴν εἶχε μάθει. Ἡ γριά, δηλαδή ἡ ἁγία Παρασκευή, σὰν ἄκουσε αὐτὰ τὰ λόγια, ἐβγῆκε ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι κ' ἔλεγε: «Ἡ φλόγα αὐτὴ καίει τὰ παιδιὰ μου!» καὶ χωρὶς νὰ καθήσῃ νὰ σκεφθῆ περισσότερο ἄρχισε νὰ τρέχη γιὰ νὰ μάθῃ τί συμβαίνει. Ἡ γυναῖκα, μόλις εἶδε, ὅτι ἀπομακρύνθηκε ἡ γριά, μπαίνει μέσα καὶ σύμφωνα μὲ ὅσα τῆς εἶπε ἡ γειτόνισσα κλειδώνει τὴν πόρτα μὲ τὸ μάνταλο, φράζει τὰ παράθυρα, κ' ἔπειτα ἀναποδογυρίζει ὅλα τὰ ἔπιπλα καὶ τὰ σκεύη, ὅσα εἶχε σπίτι. Δὲν πρόλαβε ὅμως νὰ τελειώσῃ καὶ ἡ ἁγία Παρασκευὴ γυρίζει πίσω ὠργισμένη καὶ βλέποντας τὴν πόρτα κλειδωμένη ἀρχίζει νὰ φωνάζη νὰ τῆς ἀνοίξουν, ἀλλὰ ἡ γυναῖκα ἔκανε πὼς δὲν ἄκουε. Τότε ἡ ἁγία Παρασκευὴ ἄρχισε νὰ προσκαλῆ ἕνα—ἕνα τὰ σκεύη μὲ τὰ ὀνόματά τους, γιὰ νὰ τῆς ἀνοίξουν. Ἀλλὰ τὰ σκεύη, ἀναποδογυρισμένα καθὼς ἦσαν, δὲν ἤμποροῦσαν νὰ τῆς ἀνοίξουν, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν λύχνον, ποὺ δὲν ἦταν ἀνάποδα. Αὐτὸς σηκώθηκε ἀπὸ τὸ ράφι του κ' ἔρχεται ν' ἀνοίξῃ, ἀλλ' ὅταν φθάνη στὸ κατώφλι τῆς πόρτας πέφτει κάτω καὶ σπάζει. Κ' ἔτσι οὔτε κι αὐτὸς δὲν ἤμπορεσε νὰ τῆς ἀνοίξῃ. Μόλις ἔσπασε ὁ λύχνος, ἡ γυναῖκα παρατήρησε ἕνα πλῆθος ἀπὸ σταυροὺς στὸ κατώφλι τῆς πόρτας κ' ἕνα ποτήρι ἀόρατο ἄκουσε νὰ μιλῆ καὶ νὰ λέη: Φρόνιμος ἦταν ἐκεῖνος, ποὺ σ' ἔμαθε νὰ κάμης ἔτσι, ὅπως ἔκαμες, γιατί ἂν δὲν ἔκανες ἔτσι, θὰ εἶχες πάθει μεγάλο κακό. Καὶ ἔπειτα δὲν εἶδε πιά οὔτε ἄκουσε τίποτε»¹⁾.

Εἰς τὸ Μποτοσάνι ἐπίσης διηγοῦνται, ὅτι «τὴν Παρασκευὴ δὲν πρέπει νὰ μαγειρεύῃς καὶ νὰ γνέθῃς, γιατί κοντὰ σὲ μιὰ γυναῖκα, ποὺ ἔγνεθε τὴν Παρασκευὴ, ἦλθε κ' ἐστάθηκε μιὰ ἄλλη γυναῖκα, τὴν κοίταξε ποὺ ἔγνεθε καὶ τῆς λέγει: «ὦ πόσο ὠραῖα γνέθεις καὶ πόσο προκομμένη ποὺ εἶσαι! Ἄσε με κ' ἐμένα νὰ σὲ βοηθήσω. Δὲν ἔχεις νῆμα;». Ἡ γυναῖκα πῆγε στὴν αὐλὴ γιὰ νῆμα καὶ ἡ ἁγία Παρασκευὴ ἄρχισε νὰ γνέθῃ, μονομιᾶς δὲ ἐτελείωσε τὴν ἐργασία.—Ξέρεις κάτι, τῆς λέγει ἡ ἁγία Παρασκευὴ, φέρε τὴ σιδερένια χύτρα νὰ τὴ βάλω στὴ φωτιά νὰ πλύνω τὸ νῆμα.— Δὲν ἔχω χύτρα, λέγει ἡ γυναῖκα, ἀλλὰ ἔχει ἡ γειτόνισσά μου!— Πήγαινε καὶ ζήτησε.— Συμπεθέρα, συμπεθέρα, δάνεισέ μου τὴ χύτρα σου, γιατί μιὰ γυναῖκα μοῦ ἔγνεσε

¹⁾ S. F. Marian, Sărbătorile la Români. Studiu etnografic, τόμ. II, Paresimile, București 1899, σ. 295-296. Tudor Pamfile, Ἐνθ' ἂν., σ. 117-119. Πρβλ. παραλλαγὴν ἐν St. Ștefureac, Scrieri, Suceava 1896, σ. 212-215.

ὄλο τὸ νῆμα, μοῦ τὸ κουβάριασε καὶ θέλει νὰ τὸ πλύνῃ. Ἡ συμπεθέρα τότε τῆς λέγει:— Αὐτὴ εἶναι ἡ ἅγια Παρασκευή. Πήγαινε νὰ τὴν ξεγελάσῃς νὰ βγῆ ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι. Φώναξε ἀπ' ἔξω: «Ἄλοίμονό μου, γιὰ ἰδὲς πῶς καίει τὸ σπίτι τῆς bojei¹⁾ στὸ λόφο Galagiului²⁾), γιὰτὶ ἔτσι τὴν ὀνομάζουν—κι αὐτὴ θὰ φύγῃ. Κι' ἐσὺ ἀμέσως θὰ ἀναποδογυρίσῃς ὅλα τὰ πράγματα τοῦ σπιτιοῦ». Σ' αὐτὸ τὸ διάστημα ἡ ἅγια Παρασκευὴ ἔβαλε φωτιὰ κ' ἐπῆρε τὸ παιδί τῆς γυναῖκας, τὸ ἔβαλε στὴν λεκάνη κ' ἐτοιμαζόταν νὰ τὸ ζεματίσῃ. Ἡ γυναῖκα ὅμως ἔρχεται γρήγορα καὶ φωνάζει ἀπὸ τὴν πόρτα, ὅπως τῆς εἶπε ἡ γειτόνισσα. Ἡ ἅγια Παρασκευὴ τότε φοβήθηκε κ' ἔφυγε κ' ἡ γυναῖκα ἔκλεισε τὴν πόρτα κ' ἐγύρισε ὅλα τὰ πράγματα ἀνάποδα. Γυρίζει σὲ λίγο ἡ ἅγια Παρασκευή.— Ἄ, κόρη τῶν Ἀερικῶν, πόσο καλὰ μὲ ξεγέλασες! Ἄνοιξέ μου γρήγορα.— Δὲν μπορῶ, λέει ἐκείνη.— Ἄνοιξέ μου. Πάλι ὅμως τῆς ἀρνῆθηκε. Φώναξε ἔπειτα ὅλα τὰ πράγματα ἕνα-ἕνα, ἀλλὰ τίποτε. Μόνον ὁ λύχνος σηκώθηκε ν' ἀνοιξῆ, ἀλλὰ χάλασε. Τότε ἡ ἅγια Παρασκευὴ ρώτησε τὴν γυναῖκα: Τί θέλεις νὰ φάγῃς, κρέας ζωντανοῦ ἀνθρώπου ἢ πεθαμένου; Καὶ ἡ γυναῖκα τῆς ἀπάντησε.— Πεθαμένου. Τότε αὐτὴ ἐπῆγε καὶ ἔφερε ἕναν φρεσκοθαμμένο μαζὶ μὲ τὸ φέρετρό του καὶ τὸν ρίχνει κοντὰ στὴν ἐστία. Κι ὅταν ἔκραξαν οἱ πετεινοί, ἡ ἅγια Παρασκευὴ ἔγινε ἀφαντῆ. Τὴν ἄλλη μέρα ἡ γυναῖκα πέρασε μπροστὰ στὴν ἐστία, ἀλλὰ δὲν ἐγύρισε νὰ κοιτάξῃ, γιὰ νὰ μὴ φοβηθῆ. Πῆγε στὸ διοικητὴ (βόρο-νικο) καὶ τοῦ ζήτησε νὰ στείλῃ ἀνθρώπους νὰ πάρουν τὸ πτώμα, αὐτὴ δὲ γιὰ πολὺν καιρὸ ἦταν ἀρρωστη ἀπὸ τὸν φόβο της»³⁾).

Τρίτη λαϊκὴ παράδοσις, ἐπιχωριάζουσα εἰς τὸν νομὸν Suceava, ἀναφέρεται καὶ αὐτὴ εἰς γυναῖκα μὴ τηρήσαντες τὴν ἀργίαν τῆς Παρασκευῆς. Ἡ γυναῖκα γλυτώνει ἐν τέλει ἀπὸ τὴν κακὴν γραῖαν (τὴν ἅγιαν Παρασκευὴν) μὲ τὴν φράσιν: «Ἄλοίμονο πῶς καῖνε τὰ βουνά, ὅπου κάθεται ἡ ἅγια Παρασκευή, γιὰτὶ τοὺς ἔβαλαν φωτιὰ δράκοι γενναῖοι!» καὶ κλείνεται μέσα εἰς τὸ σπίτι τῆς καὶ ἀναποδογυρίζει τὰ πράγματα. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ δυστυχὴς ἐβιάζετο, ἀφήνει τὸν λύχνον ὅπως ἦτο εἰς τὴν θέσιν του. Ἐρχεται τότε ἡ Ἄγια καὶ ἐπαναλαμβάνονται ὅσα περίπου λέγονται εἰς τὰς προηγουμένας παραδόσεις. Μὲ τὴν φωνὴν τοῦ ἀλέκτορος ἡ Ἄγια ἔξαφανίζεται³⁾).

Καὶ ἐν Μουντενία καὶ δὴ ἐν Ὀλτενία⁴⁾ τῆς Βλαχίας κατὰ τὸ παρελθόν, ὡς καὶ σήμερον, ἐτηρεῖτο ἡ ἀργία τῆς Παρασκευῆς, ὡς μᾶς πληροφορεῖ ὁ γραμματεὺς

1) *bojei* = Ἀερικιάς. 2) Τοπωνύμιον.

3) *E. N. Voronca*, *Datinile și credințele poporului Român*, Cernăuți 1903, σ. 275-276. *T. Pamfile*, Ἐνθ' ἀν., σ. 119-120.

3) *Șezătoarea*, I, σ. 59-61. *T. Pamfile*, Ἐνθ' ἀν., σ. 120-122.

4) Περιοχὴ τῆς παλαιᾶς Βλαχίας διασχιζομένη ὑπὸ τοῦ Ὀλτου, παραποτάμου τοῦ Δουβάβεως, καὶ φέρουσα τὸ ὄνομά του.

τοῦ ἡγεμόνος Κωνσταντίνου Μπραγκοβεάνου *Del Chiaro*. Οὗτος εἰς τὸ κατὰ τὸ 1718 ἐκδοθὲν ἐν Ἐνετία παρὰ τῷ Βόρτολι ἔργον του *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia* ¹⁾ ἀναφέρει τὴν συνήθειαν τοῦ ρουμανικοῦ λαοῦ νὰ τηρῇ τὴν ἀργίαν τῆς Παρασκευῆς, χάριν τῆς ἁγίας Παρασκευῆς. Σήμερον δὲ παρὰ τοῖς κατοίκοις τῆς περιοχῆς ταύτης ἀπαντᾷ ἡ ἐξῆς παράδοσις: «Δὲν εἶναι καλὸ νὰ ἐργάζεται κανεὶς τὴν Πέμπτη βράδυ πρὸς τὴν Παρασκευή, γιατί μιὰ γυναῖκα, πού ἐγενεθε αὐτὴ τῆ βραδυά, ἐδέχτηκε τὴν ἁγία Παρασκευή, πού τῆς παρουσιάστηκε σὰν μιὰ γριά, πολὺ γριά, μὲ μπαστούνι, καὶ τῆς χτύπησε τὴν πόρτα. Ἡ γυναῖκα ἐπῆγε καὶ τῆς ἀνοιξε, χωρὶς νὰ ὑποψιασθῇ τίποτε. Ὅταν μπῆκε μέσα ἡ Ἁγία, ἐζήτησε μιὰ χύτρα μεγάλη νὰ τὴν βάλῃ νὰ βράσῃ τὸ νῆμα. Ἡ γυναῖκα δὲν εἶχε χύτρα κ' ἐτρεξε στὴ γειτόνισσα νὰ ζητήσῃ. Ἐκείνη ὅμως δὲν τῆς ἔδωσε, ἀλλὰ τῆς εἶπε, ὅτι αὐτὴ ἡ γριά, πού ἐμπῆκε σπῖτι της, ἦταν ἡ ἁγία Παρασκευή. Τότε ἡ γυναῖκα γυρίζει πίσω καὶ φωνάζει: ὦ πῶς καῖνε τὰ σπῖτια τῆς ἁγίας Παρασκευῆς! Ἀμέσως ἡ Ἁγία ἐβγήκε ἔξω κ' ἔφυγε. Τότε ἡ γυναῖκα μπαίνει στὴν αὐλή της, κλειδώνει μὲ τὸ μάνταλο τὴν πόρτα καὶ ἀναποδογυρίζει μέσα στὸ σπῖτι ὅλα τὰ πράγματα. Ἐρχεται τώρα ἡ Ἁγία καὶ φωνάζει:— Κουβᾶ, ἀνοιξε τὴν πόρτα.— Δὲν μπορῶ, τῆς λέγει ὁ κουβᾶς, γιατί εἶμαι ἀνάποδα. Ἐπειτα ἐκείνη ἐφώνησε ὅλα τ' ἄλλα σκεύη, ἀλλὰ κ' ἐκεῖνα τῆς ἔδωσαν τὴν ἴδια ἀπάντηση. Μόνο ἓνα παλαιὸ σπασμένο δοχεῖο τῆς ἀπάντησε «ἀμέσως, ἀμέσως». Κι ὅταν σηκώθηκε ν' ἀνοίξῃ ἔπεσε κ' ἐγίνε σκόνη. Βλέπει ἡ Ἁγία πῶς καὶ τὸ δοχεῖο δὲν ἐρχόταν ν' ἀνοίξῃ καὶ φεύγει γιὰ τὸ σπῖτι της» ²⁾).

Εἶναι προφανές, ὅτι εἰς τὸ περιεχόμενον τῶν ὡς ἄνω λαϊκῶν ρουμανικῶν διηγήσεων ἱκανὰ εἰσηλθόν στοιχεῖα ἐκ τοῦ κόσμου τῶν δεισιδαιμονιῶν, αἱ ὁποῖαι ἀπαντῶσι συνήθως εἰς τὰ παραμύθια καὶ τὴν μαγείαν. Ὅπως εἶδομεν, σκεύη καὶ ἄψυχα ἀντικείμενα προσκαλούμενα ὑπὸ τῆς Ἁγίας ν' ἀνοίξουν τὴν θύραν τῆς οἰκίας δὲν δύνανται νὰ πράξουν τοῦτο, διότι εἶναι γυρισμένα ἀνάποδα, δράκοι γενναῖοι θέτουν πῦρ εἰς τὰ ὄρη, ὅπου κάθηται ἡ Ἁγία, ἄψυχα ἀντικείμενα (ποτήριον) ὁμιλοῦν καὶ νεκρὸς νεωστὶ ταφείς κομίζεται ὑπὸ τῆς Ἁγίας ἐκ τοῦ νεκροταφείου καὶ ρίπτεται εἰς τὸ μέσον οἰκίας γυναικὸς μὴ τηρησάσης τὴν ἀργίαν τῆς Παρασκευῆς. Ἡ ἁγία Παρασκευὴ ἀπολέσασα οὕτω τὸν χριστιανικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα καὶ τὴν θεῖαν τῆς ὀσιομάρτυρος ὑπόστασιν κατήντησεν εἰς τὴν λαϊκὴν ἀντίληψιν μία σωματικῶς ἀδύνατος καὶ ψυχικῶς κακὴ καὶ ἐκδικητικὴ γραιῖα, ἥτις ἐπιθυμεῖ, ἀλλ' ἀδυνατεῖ, νὰ τιμωρήσῃ τὴν παραβάτιν τῆς ἀργίας τῆς ἡμέρας της, καὶ ἡ ὁποία, ὡς καὶ τὰ

¹⁾ Βλ. ἔκδ. *N. Iorga*, București 1914, σ. 49.

²⁾ *Vieața Literară*, I, ἀρ. 4. Πρβλ. καὶ *St. Tutescu*, *O parte din Sfinții poporului*, σ. 61-62, παρὰ *T. Pamfile*, "Ἐνθ' ἀν.", σ. 122-123.

ἀκάθαρτα πνεύματα, ἔξαφανίζεται εὐθὺς ὡς ἀκούση πετεινὸν κράζοντα κατὰ τὸ μεσονύκτιον. Ἡ τοιαύτη συνύφανσις στοιχείων τόσον διαφόρων ἀποτελεῖ τὸ οὐσιῶδες χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῶν ὡς ἄνω ρουμανικῶν παραδόσεων.

Ἀντιθέτως, εἷς τινὰς ρουμανικοὺς στίχους, τοὺς ὁποίους συνέλεξεν ἐν Câmpul Râpei τοῦ νομοῦ Hunedoarei ἀπὸ στόματος γυναικός, ἡλικίας 73 ἐτῶν, ὁ Tudor Avram καὶ ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν N. Cartoian, ἡ ἁγία Παρασκευὴ παρουσιάζεται εἰς τὴν φυσικὴν τῆς κατάστασιν τῆς χριστιανῆς ὁσιομάρτυρος καὶ εἰς μορφήν στενῶς ἔξαρτωμένην ἐκ τῆς «προσθήκης», ὡς ἔχαρακτηρίσαμεν τὸ τέλος τῆς ἀνωτέρω δημῶδους παραδόσεως τοῦ Cod. Sturdzanus. Ἐκ τοῦ κειμένου τῶν ἐν λόγῳ στίχων, δημοσιευθέντων ὑπὸ N. Cartoian¹⁾, καθίσταται εἰσέτι φανερόν, ὅτι ἡ παράδοσις τοῦ Cod. Sturdzanus ἢ μᾶλλον ἢ εἰς τὸ τέλος αὐτῆς προσευχῆ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς ἐχρησιμοποιεῖτο ὑπὸ τοῦ ρουμανικοῦ λαοῦ ὡς φυλακτήριον²⁾.

Ἄλλὰ καὶ εἰς τὰ χριστουγεννιάτικα κάλανδα τοῦ ρουμανικοῦ λαοῦ ἀπαντᾷ ἴδιος κύκλος: «Τὰ κάλανδα τῆς ἁγίας Παρασκευῆς». Καὶ τὰ ἄσματα αὐτὰ εὐρίσκονται εἰς ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὸν βίον τῆς Ἁγίας, ὡς οὗτος ἐκτίθεται ἐν Cod. Sturdzanus, διότι ἐν ἀρχῇ λέγεται, ὅτι παρὰ τὴν ἔδραν τοῦ θείου κριτηρίου γονυπετῆς ἡ Ἁγία παρακαλεῖ τὸν Θεὸν διὰ τοὺς πιστοὺς, ὑπενθυμίζουσα, ὅτι, ὅτε ἐστάλη διὰ νὰ βαπτίσῃ τοὺς ἀνθρώπους, μόνον ἡ πόλις τοῦ Ἰορδάνου δὲν ἐβαπτίσθη³⁾. Ἀξιωματικῶς σημειῶνται ἐπίσης, ὅτι εἰς αὐτὰ ἀναφέρεται καὶ τὸ ἐπεισόδιον τοῦ βασανισμοῦ τῆς Ἁγίας εἰς τὸν λέβητα, ὡς τοῦτο ἐκτίθεται ἐν τῷ μαρτυρολογίῳ αὐτῆς.

Μὲ τὸ ἔθιμον τέλος τῆς καθ' ἑκάστην Παρασκευὴν νηστείας σχετίζονται καὶ μερικαὶ παροιμίαι τοῦ ρουμανικοῦ λαοῦ, ὡς π.χ. 1) A mâncă Joia post și Vinegia carne (= Νὰ νηστεύῃς τὴν Πέμπτην καὶ νὰ τρώγῃς κρέας τὴν Παρασκευὴν), λεγομένη ἐπὶ πραγμάτων ποὺ γίνονται ἀνάποδα, 2) Parcă—i sfânta Vineri (= Σὰν νὰ εἶναι ἁγία Παρασκευὴ), λεγομένη δι' ἄνθρωπον πολὺ ἰσχνόν, ὁ ὁποῖος δηλαδὴ διῆλθε τὸν βίον ἐν νηστείᾳ, 3) Nu e totdeauna Vinerea mare, δηλονότι δὲν εἶναι πάντοτε μεγάλη Παρασκευὴ, δὲν εἶναι πάντοτε ἑορτὴ δι' ἀνάπαυσιν, καὶ 4) A pe merit ca țiganul Vinerea la stâpă (= Ἐφθασεν, ὅπως ὁ γύφτος τὴν Παρασκευὴν στὴ στάνη).

Συγκεφαλαιοῦντες τὰ προειρημένα, δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν τὰ ἀκόλουθα συμπεράσματα :

α) Ὅτι ἡ ἁγία καὶ ὁσιομάρτυς τοῦ Χριστοῦ Παρασκευὴ καταλαμβάνει ὅλως ἔξέχουσαν θέσιν εἰς τὴν λαϊκὴν λατρείαν καὶ μυθοπλασίαν τῶν δύο Ὁρθοδόξων

¹⁾ N. Cartoian, ἐνθ' ἄν., σ. 161. ²⁾ Ἐνθ' ἄν.

³⁾ G. Dem. Teodorescu, Poezii populare române. București 1885, σ. 32 - 33.

χριστιανικῶν λαῶν τῆς Βαλκανικῆς, Ἑλλήνων καὶ Ρουμάνων. Εἰς τὴν εὐρείαν διάδοσιν τῆς λατρείας τῆς Ἁγίας ταύτης καὶ εἰς τὴν διαμόρφωσιν ποικίλων παρὰ τοῖς λαοῖς τούτοις δοξασιῶν καὶ παραδόσεων περὶ αὐτῆς συνετέλεσαν κυρίως δύο τινά: πρῶτον μὲν τὸ Συναξάριον αὐτῆς, περιέχον δημῶδους προελεύσεως καὶ σημασίας στοιχεῖα, δεύτερον δὲ ὁ ταυτισμὸς τῆς Ἁγίας μὲ τὴν ἡμέραν Παρασκευὴν τῆς ἑβδομάδος, πρὸς τὴν ὁποίαν συνάπτονται κοινὰ παρὰ τοῖς λαοῖς τούτοις δεισιδαιμονίαι καὶ παραδόσεις, σχετικαὶ μὲ τὸ δυσοίωνον τῆς ἡμέρας ταύτης, ὡς καὶ κανονικαὶ τινες διατάξεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας περὶ νηστείας καὶ ἀποχῆς ἀπὸ πάσης ἐργασίας κατὰ τὴν Παρασκευὴν, ἡμέραν ἱεράν, ἡμέραν, καθ' ἣν ἐσταυρώθη ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Αἱ ἐν λόγῳ ἀντιλήψεις, συνδυασθεῖσαι καὶ συναφθεῖσαι ὑπὸ τοῦ λαοῦ μὲ τὸ πρόσωπον τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, συνετέλεσαν εἰς τὴν διαμόρφωσιν παραδόσεων τινων, εἰς τὰς ὁποίας ἡ Ἁγία ἔχει ἀπολέσει τὸν χριστιανικὸν καὶ θεῖον αὐτῆς χαρακτῆρα. Τοῦτο φαίνεται περισσότερο εἰς τὰς ρουμανικὰς παραδόσεις.

β) Ἡ ἁγία Παρασκευὴ εἰς τε τὸ Συναξάριον αὐτῆς καὶ εἰς τὰς λαϊκὰς παραδόσεις κυρίως εἶναι δρακοντοκτόνος. Εἰς τὰς ἑλληνικὰς παραδόσεις παρουσιάζεται καὶ προστάτις τῶν ὀφθαλμῶν, διώκτης διαφόρων ἀσθενειῶν καὶ συντέλεσασα εἰς τὴν φύτευσιν τῆς ἀμπέλου, ἐνῶ εἰς τὰς ρουμανικὰς παραδόσεις ἐμφανίζεται μᾶλλον ὡς κακὴ καὶ ἐκδικητικὴ δαίμων, τιμωρὸς τῶν γυναικῶν, τῶν μὴ τηρουσῶν τὴν ἀργίαν τῆς Παρασκευῆς, ἐξαφανιζομένη δὲ μόλις ἀκούσῃ τὴν φωνὴν τοῦ ἀλέκτορος, ὡς πάντα τὰ κακοποιὰ πνεύματα. Καὶ εἰς ἑλληνικὰς τινὰς παραδόσεις ἡ Ἁγία ἔχει τὴν μορφήν ἀπηνουῖς διωκτρίας τῶν ἐργαζομένων κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς, ἀλλ' εἰς αὐτὰς ἀντικαθιστᾷ μᾶλλον τὴν *Πεφταργάν*, κατὰ πολλὰ διαφέρουσαν ἀπὸ τὴν δαίμονα τῶν ρουμανικῶν δοξασιῶν.

γ) Ἡ περὶ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς δημῶδης ρουμανικὴ παράδοσις τοῦ Codex Sturdzanus, προελθοῦσα ἐξ ἑλληνικοῦ προτύπου, δι' ἀγνώστου ἡμῖν σλαβικοῦ ἐνδιαμέσου, ὡς καὶ αἱ ρουμανικαὶ μεταφράσεις τῶν ἑλληνικῶν Μηναιῶν καὶ ἄλλων θρησκευτικῶν βιβλίων ἐν οἷς γίνεται λόγος περὶ αὐτῆς, συνετέλεσαν τὰ μέγιστα εἰς τὴν παρὰ τῷ ρουμανικῷ λαῷ ἐνίσχυσιν τῆς λατρείας αὐτῆς. Ὁ δὲ ἰδιαίτερος κύκλος λατρευτικῶν διὰ τὴν ἁγίαν Παρασκευὴν ἁσμάτων, ἄδομένων ὑπὸ μικρῶν καὶ μεγάλων ἐν Ρουμανίᾳ κατὰ τὰ Χριστούγεννα μὲ περιεχόμενον ἐντελῶς ὅμοιον πρὸς τὰ ἐν τῇ παραδόσει τοῦ Codex Sturdzanus ἀναφερόμενα, μαρτυρεῖ τὴν μεγίστην τῶν ἁσμάτων τούτων συνάφειαν καὶ προέλευσιν ἐκ τῆς ἐν λόγῳ ἑλληνικῆς καταγωγῆς παραδόσεως.

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΔΡΟΠΟΛΕΩΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Δ. ΠΕΡΙΣΤΕΡΗ

Ὁ μελετητὴς τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν κάθε ἔθνος ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ εἰς αὐτά, ὡς κείμενον καὶ μουσικὴν, ζητήματα ἀναφερόμενα οὐ μόνον εἰς τὴν καθόλου σύλληψιν ἐκάστου τραγουδιοῦ, τὴν τέχνην, τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν μουσικὴν του ἐκτέλεσιν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ εἰς διαφορὰς ἀπαντώσας εἰς τὰς ἐκδηλώσεις αὐτὰς τοῦ λαοῦ μεταξὺ εὐρύτερων περιοχῶν ἀλλὰ καὶ στενωτέρων ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἀκόμη δὲ καὶ μεταξὺ δύο γειτονικῶν χωρίων.

Αἱ μουσικαὶ διαφοραὶ ἀφορῶσαι τόσον εἰς ἑξωτερικὰ γνωρίσματα τῶν ᾠμάτων, τὴν ποιητικὴν καὶ μελωδικὴν μορφήν, ὅσον καὶ εἰς ἑσωτερικά, τὸ ὕφος, τὸν χαρακτῆρα, ποικίλλουν κατὰ περιοχὰς καὶ ἀναλόγως τῶν συνθηκῶν τῆς δημιουργίας των, ὀφείλονται δὲ εἰς πολλοὺς καὶ διαφόρους λόγους, ἱστορικούς, κοινωνικούς, γεωγραφικούς, κλιματολογικούς κ.ἄ.

Οὕτως ἔχομεν γενικῶς διαφορὰς μεταξὺ τῶν ᾠμάτων τῆς νησιωτικῆς καὶ τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ στενωτέρων περιοχῶν ἐντὸς τῶν εὐρύτερων τούτων περιφερειῶν. Ἐπὶ παραδείγματι τὰ τραγούδια τῶν Ἰονίων νήσων διαφέρουν ἀπὸ τὰ τραγούδια τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τῆς Ἀνατολικῆς Κρήτης ἀπὸ τῆς Δυτικῆς κλπ.

Παρατηροῦνται ἐπίσης διαφοραὶ μεταξὺ τῶν ᾠμάτων τοῦ Μοριᾶ (Πελοποννήσου), τῆς Ρούμελης, τῆς Θεσσαλίας, τῆς Ἠπείρου, τῆς Δυτικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, τῆς Θράκης κ.ἄ. Ἐπειτα δὲ καὶ ἐντὸς τῶν περιοχῶν τούτων ὡς ἐπὶ παραδείγματι τῆς Ἠπείρου, ἔνθα τὸ τραγούδι τοῦ Ζαγορίου διαφέρει ἀπὸ τὸ τοῦ Πωγωνίου, καὶ τῆς ἐπαρχίας Παραμυθίας ἀπὸ τὸ τραγούδι τῆς Κονίτσης κλπ. Περαιτέρω τμήματα εἰς τὴν περιφέρειαν ταύτην τῆς Παραμυθίας καὶ μικρότεροι ἀκόμη περιοχαί, περιλαμβάνουσαι ὠρισμένα χωρία, ἅτινα ἔχουν μουσικὴν ἰδιοτυπίαν λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῶν θέσεως καὶ τῶν συνθηκῶν ζωῆς, π.χ. τὰ Σουλιωτοχώρια, τὰ Ζαγοροχώρια κ.ἄ., θὰ ἠδύναντο νὰ ἀποτελέσουν ἀνεξαρτήτους μουσικὰς περιοχὰς εἰς ἓνα μελλοντικὸν μουσικολογραφικὸν χάρτην τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ ἔργον τοῦτο, τοῦ καθορισμοῦ τῶν μὲ ἰδιαιτέραν μουσικὴν φυσιογνωμίαν περιοχῶν τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου ἀπὸ ἀπόψεως τοῦ εἴδους καὶ τῆς ἐκτάσεως τῶν

μουσικῶν διαφορῶν καὶ τῆς ἐξετάσεως τῶν αἰτίων τούτων, προϋποθέτει τὴν πλήρη συγκέντρωσιν διὰ τῶν συγχρόνων μέσων τῆς μουσικῆς ὕλης ἐξ ὅλων τῶν ἑλληνικῶν τόπων.

Ὡς εἴπομεν, ἤδη εἰς τὰ δημοτικὰ τραγούδια τῆς Ἡπείρου ἀπαντῶσιν ἀπὸ μουσικῆς μορφῆς οὐ μόνον χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα, διὰ τῶν ὁποίων διακρίνονται ταῦτα ἀπὸ τὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ὑπάρχουν ἔτι καὶ ἰδιαίτερα γνωρίσματα μεταξὺ τῶν ἄσμάτων τῶν διαφόρων τόπων τῆς Ἡπείρου, ὡς συμβαίνει εἰδικῶς εἰς τὰ τραγούδια τῆς περιοχῆς τῆς Δροπόλεως Βορείου Ἡπείρου περὶ τῶν ὁποίων καὶ θὰ γίνῃ ἐνταῦθα λόγος.

Ἡ Δρόπολις ἐκτείνεται γεωγραφικῶς ἀπὸ τῶν στενῶν τῆς Σωτείας καὶ Μουργκαῆνας μέχρι τοῦ Ἀργυροκάστρου καὶ δυτικῶς ἔτι αὐτοῦ, περιλαμβάνουσα καὶ τὰ ἀνατολικῶς αὐτῆς κείμενα χωρία ἀπὸ τῶν σημερινῶν Ἀλβανικῶν συνόρων μέχρι Λιμποχόβου, χωρίζεται δὲ εἰς τὴν Ἄνω καὶ Κάτω Δρόπολιν. Ἡ ἄνω Δρόπολις ἀρχίζει ἀπὸ τῆς Σωτείας μέχρι τῶν Γεωργουτσάδων, ἡ δὲ Κάτω ἀπὸ τῆς Γράψης μέχρι Δερβιτσιάνης.

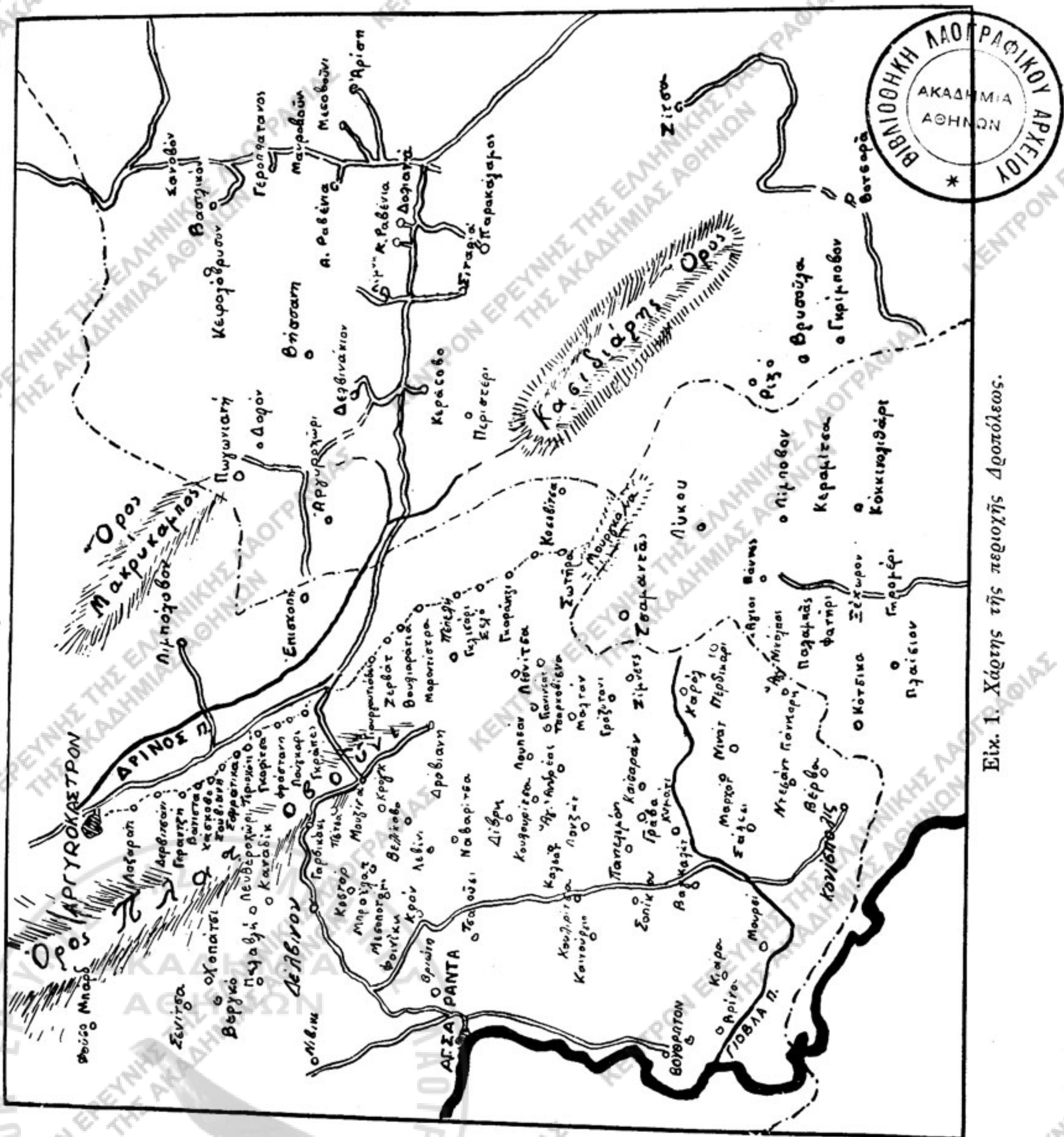
Ἡ διαίρεσις αὕτη εἰς Ἄνω καὶ Κάτω Δρόπολιν εἶναι μᾶλλον γεωγραφική, καθόσον αἱ διαφοραὶ ὡς πρὸς τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, τὴν δημόδη μουσικὴν καὶ τὰς ἄλλας ἐκδηλώσεις τοῦ λαϊκοῦ βίου εἶναι ἐλάχισται. Ἡ περιοχὴ αὕτη, ἀνήκουσα ἀπὸ φυσικῆς διαμορφώσεως τοῦ ἐδάφους εἰς τὴν Ἡπειρον μὲ ὄρη ἡμερᾶ καὶ βατὰ, τὰ ὁποῖα περιβάλλουν ὠραίαν πεδιάδα, διαρροεμένην ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Δρίνου, εἶναι ἐκ τῶν ὠραιότερων τῆς Βορείου Ἡπείρου διὰ τὸ εὐκρατον καὶ ὑγιεινὸν κλίμα καὶ τὴν ποικίλην καὶ πλουσίαν βλάστησιν τοῦ ἐδάφους της¹⁾. Γλωσσικῶς ἡ περιοχὴ τῆς Δροπόλεως, ὡς καὶ ἡ τοῦ Πωγωνίου, ἀνήκει εἰς τὸ νότιον ἰδίωμα.

Τὰ τραγούδια τῆς Δροπόλεως ἐγνώρισα τὸ πρῶτον κατὰ τὸν Αὐγουστον τοῦ ἔτους 1951, ὅτε μετέβην μετὰ τοῦ συναδέλφου ἐν τῷ Λαογραφικῷ Ἀρχεῖῳ κ. Δημ. Οἰκονομίδου εἰς λαογραφικὴν καὶ μουσικὴν ἀποστολὴν εἰς Ἰωάννινα πρὸς συλλογὴν λαογραφικῆς ὕλης καὶ ἠχογράφησιν τῆς μουσικῆς δημοτικῶν τραγουδιῶν καὶ χορῶν ἐκ προσφύγων Βορειοηπειρωτῶν ἐγκατεστημένων ἐνταῦθα²⁾.

¹⁾ Τοπογραφικὰς πληροφορίας περὶ τῆς περιοχῆς τῆς Δροπόλεως καὶ ἄλλας οικονομικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ περιεχομένου ἐκ περιηγητῶν κ.ἄ. παρέχει ὁ καθηγ. κ. Νικ. Παπαδόπουλος ἐκ Γορίτσης Δροπόλεως εἰς τὸ ἄρθρον του «Ἡ Δρόπολις» ἐν τῇ ἐφημ. «Βορειοηπειρωτικὸς Ἀγών», ἔτος Α' (1957) ἀρ. φύλλ. 8 σ. 3, ἀρ. φ. 9 σ. 3, ἀρ. φ. 10 σ. 3.

²⁾ Αἱ ἀποστολαὶ αὗται ἐνηργήθησαν διὰ τῆς οικονομικῆς χορηγίας τῆς Παγκείου Ἐπιτροπῆς, τῇ φροντίδι τοῦ κ. Φιλ. Δραγούμη, πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Λαογραφικὴν Ἐταιρείαν, ἡ συγκεντρωθεῖσα δὲ ὕλη κατετέθη εἰς τὸ Λαογραφικὸν Ἀρχεῖον.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς μουσικῆς συλλογῆς ἐξ Ἡπείρου μετέβην κατὰ Ἰούλιον τοῦ ἔτους 1957 εἰς τὰ χωρία Πέρδικα καὶ Ρίζιανη τῆς περιοχῆς Ἡγουμενίτης ἔνθα εὐρίσκονται ἐγκατεστημένοι πρόσφυγες Βορειοηπειῶται μεθ' ὧν καὶ ἐκ

Εἰκ. 1. Χάρτης τῆς περιοχῆς Δροπόλεως.

Δροπόλεως, πρὸς δὲ καὶ εἰς τὴν περιφέρειαν Λάκκα Πωγωνίου τῆς ὁποίας τὸ μουσικὸν ἰδίωμα παρουσιάζει μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὸ τῆς Δροπόλεως.

Ἡ μουσικὴ ἐκτέλεσις τῶν ᾠμάτων ὑπὸ τῶν ἐκ Δροπόλεως προσφύγων εἶναι

χορωδιακή και πολυφωνική. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐκτελέσεως τῶν ᾠσμάτων τούτων, ἄγνωστος εἰς τὰς ἄλλας Ἑλληνικὰς περιοχὰς πλὴν ὠρισμένων τῆς Ἡπείρου περὶ ὧν θὰ κάμωμεν κατωτέρω λόγον, καὶ τὸ ἐκ τούτου μουσικολογικὸν ἐνδιαφέρον, πού παρουσιάζουν, μὲ παρεκίνησαν εἰς τὴν δημοσίευσιν ἐνταῦθα διὰ πρώτην φορὰν χαρακτηριστικῶν δειγμάτων ἐκ τούτων, ὡς καὶ εἰς τὴν μελέτην τῆς μουσικῆς ἰδιοσυστάσις των καὶ εἰς ἔκθεσιν τοῦ τρόπου τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν.

Οὕτω μὲ τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐπιθυμοῦμεν ἀφ' ἑνὸς νὰ γνωρίσωμεν τὴν ἰδιόμορφον μουσικὴν τῆς ἑλληνικῆς αὐτῆς περιοχῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῆς παρουσιάσεως τῶν προβλημάτων πρὸς πλήρη μουσικολογικὴν μελέτην τοῦ συγκεντρωθέντος ὕλικου νὰ συμβάλωμεν εἰς τὴν περαιτέρω ἔρευναν ταύτην.

Τὰ ἑλληνικὰ δημῶδη ᾠσματα ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς μελωδικῆς των συστάσεως καὶ τοῦ τρόπου ἐκτελέσεως αὐτῶν εἶναι, ὡς γνωστόν, μονοφωνικά, δηλαδή ἔχουν πάντοτε, βάσιν μίαν μελωδίαν, ἄλλοτε ἀπλῆν, συλλαβικὴν, καὶ ἄλλοτε πεποικιλμένην μὲ διάφορα μελίσματα, καὶ ᾄδονται εἴτε ὡς μονωδία εἴτε ὑπὸ ὁμάδων τραγουδιστῶν καὶ ὄργανοπαικτῶν.

Ἐξαίρεσιν ἐκ τοῦ κανόνος τούτου ἀποτελοῦν, ὡς ἐλέχθη ἤδη, τὰ τραγούδια ὠρισμένων περιοχῶν τῆς Ἡπείρου, ὡς τῆς Βορείου Ἡπείρου, τῆς Λάκκας Πωγωνίου, καὶ μεμονωμένως χωρίων τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης, ὅπου ταῦτα εἶναι πολυφωνικά, ᾄδόμενα πάντοτε ὑπὸ ὁμάδων ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν ἢ καὶ μεικτῶν, τρίφωνα ἢ καὶ τετράφωνα. Δηλαδή ἔχουν βάσιν μίαν ἀπλῆν μελωδίαν κυριαρχοῦσαν εἰς τὸ ᾠσμα, ἣτις συνοδεύεται ὑπὸ δύο ἢ καὶ τριῶν ἄλλων βοηθητικῶν μελωδιῶν πρὸς ἐνίσχυσιν αὐτῆς· ἢ καλύτερον θὰ ἠδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι πρόκειται περὶ μιᾶς ἁρμονικῆς συνηγήσεως ἰδιοτύπου, τῆς ὁποίας τοὺς κανόνας δὲν δυνάμεθα εἰσέτι νὰ καθορίσωμεν. Οὕτω τὸ ὅλον ᾠσμα παρέχει τὴν ἐντύπωσιν χορωδιακοῦ ᾠσματος.

Ἐκάστη ὁμὰς τραγουδιστῶν πρέπει νὰ περιλαμβάνῃ τὸ ὀλιγώτερον τέσσαρα μέλη, ἄλλως «τραγούδι δὲν γίνεται». Συνήθως ὅμως αὕτη ἀπαρτίζεται ἐκ πέντε, ἐνίοτε ἀπὸ ἕξι, ἑπτὰ καὶ περισσοτέρους ἀκόμη ἀοιδούς. Ἡ σύνθεσις αὕτη ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν συντροφίαν, ἢ ὁποία ἤθελε τύχει εἰς ἓνα γάμον ἢ εἰς ἄλλην ἐορταστικὴν διασκέδασιν.

Σημειωτέον ἔτι ὅτι οἱ τραγουδισταὶ ἔχουν καὶ εἰδικὰ ὀνόματα, ἀναλόγως τῆς μουσικῆς συμβολῆς ἐνὸς ἐκάστου· περὶ τοῦ θέματος ὅμως τούτου συζητοῦμεν κατωτέρω.

Ὅταν ἡ ὁμὰς τῶν τραγουδιστῶν ἀποτελῆται μόνον ἐκ τεσσάρων μελῶν, ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν εἶναι ὁ κορυφαῖος, ὁ ὁποῖος τραγουδεῖ τὴν κυρίως μελωδίαν τοῦ ᾠσματος καὶ λέγεται *παρτῆς* ἢ *πάρτης* ἢ καὶ *σηκωτῆς*, διότι αὐτὸς παίρνει τὸ τραγούδι, δηλαδή ἀρχίζει τὴν μελωδίαν του. Ἡ ὁμὰς τῶν ἀοιδῶν τούτων ἐξ ὧν δῆποτε μελῶν καὶ ἂν ἀποτελῆται περιλαμβάνει ἓνα μόνον *παρτήν*.

Ὁ δεύτερος τραγουδιστής καλεῖται *γυριστής*, διότι γυρίζει τὸ τραγούδι, ἢ, ὅπως λέγουν οἱ ἴδιοι, τὸ τσακίζει.

Οἱ ἄλλοι δύο τῆς ομάδος λέγονται *ισοκράται*, διότι κρατοῦν τὸ ἴσον.

Ἡ σύστασις αὐτῆ τῆς ομάδος δύναται νὰ μεταβληθῆ μόνον ὡς πρὸς τὸν γυριστήν, καθ' ὅσον εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ τοποθετεῖται ἄλλος τραγουδιστής, ὅστις λέγεται *κλώστης*. «Ἐνας ἀπὸ τὴν ομάδα μας τὸ παίρνει, ἓνας ἄλλος τὸ γυρίζει ἢ τὸ κλώθει, καὶ οἱ ἄλλοι τῆς παρέας κρατοῦν τὸ ἴσον». Ἔτσι λέγεται *κλώστης*, διότι τὸ κλώθει τὸ τραγούδι¹⁾. Ὄταν ἡ ὁμάς ἀπαρτίζεται ἐκ περισσοτέρων τῶν τεσσάρων τραγουδιστῶν, τότε αὐξάνουν μόνον αἱ θέσεις τῶν *ισοκρατῶν*, αἱ ἄλλαι δὲ φωναὶ παραμένουν πάντοτε σταθεραί. Ἐπίσης σπανίως συνυπάρχουν εἰς τὴν ομάδα ὁ γυριστής καὶ ὁ κλώστης· ἡ ὑπαρξις τοῦ ἑνὸς ἀποκλείει τὸν ἕτερον.

Ὁ σχηματισμὸς οὗτος τῶν χορωδιακῶν τούτων ομάδων τηρεῖται ὁμοίως εἰς τε τὰς τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν²⁾. Αὗται καταρτίζονται πολλάκις *μεικταί*, ἐξ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, καὶ θεωροῦνται ὡς αἱ καλύτεραι διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν *Δεροπολίτικων* τραγουδιῶν.

Ἡ σύνθεσις τῆς *μεικτῆς* ταύτης ομάδος γίνεται ὡς ἐξῆς. Παρτῆς συνήθως εἶναι γυναῖκα, γυριστής ἀνδρας καὶ *ισοκράται* ἢ μόνον γυναῖκες ἢ καὶ ἀνδρες μαζί³⁾.

Ἡ τοποθέτησις ἐπίσης τῶν τραγουδιστῶν εἰς ἑκάστην ομάδα, ὡς παρετήρησα, δὲν γίνεται ἐντελῶς κατὰ τύχην. Φαίνεται ὅτι αὕτη ἔχει σχέσιν μὲ τὸν παρτὴν καὶ ἐξαρτᾶται καὶ ἀπὸ τὴν συμβολὴν καὶ βοήθειαν, τὴν ὁποίαν προσφέρει ἑκάστη φωνὴ εἰς αὐτόν. Ὁ παρτῆς αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ ἔχη πρὸς τὰ δεξιὰ του τὸν γυριστήν καὶ ἐν συνεχείᾳ τοὺς *ισοκράτας*. Εἰς ἄλλην πάλιν περίπτωσιν δεξιὰ τοῦ παρτῆ τοποθετεῖται ἓνας *ισοκράτης* καὶ μετ' αὐτόν ὁ γυριστής. Ὁ *ισοκράτης* οὗτος χωρίζει τὸν παρτὴν ἀπὸ τὸν γυριστήν καὶ ἔχει εἰδικὸν μουσικὸν ρόλον, λέγεται δὲ οὗτος *ρίχτης τοῦ τραγουδιοῦ*. Περὶ τούτου θὰ γίνῃ λόγος καὶ κατωτέρω. Ὁ *κλώστης* συνήθως καταλαμβάνει τὴν τρίτην ἢ τετάρτην θέσιν πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ παρτῆ.

Παραθέτω ἐνταῦθα πίνακα τῆς συνθέσεως τῶν ομάδων τῶν τραγουδιστῶν καὶ τῆς τοποθέτησεως τῶν φωνῶν, ὅπως ἐτραγούδησαν αὗται εἰς τὰ παρατιθέμενα κατωτέρω μουσικὰ παραδείγματα.

¹⁾ Ἐκ τούτου λέγεται ὅτι «αὐτὸ τὸ τραγούδι θὰ πάη κλωστό», ἢ «αὐτὸ τὸ τραγούδι θὰ πάη μὲ γύρισμα». Τὰ μελωδικὰ ποικίλματα, τὰ ὁποῖα κάμνουν ὁ γυριστής καὶ ὁ κλώστης λέγονται *κλωθογυρίσματα*.

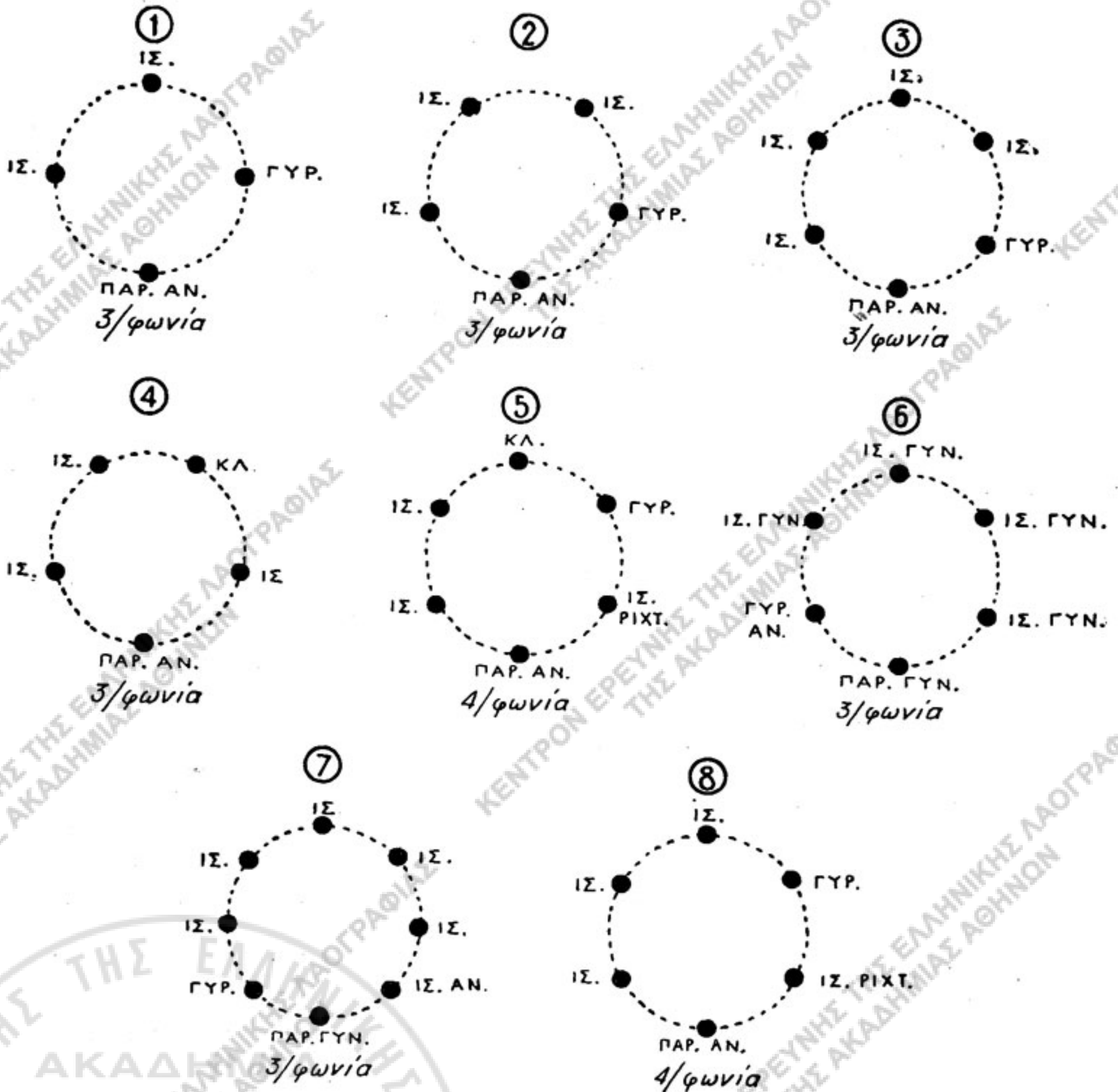
²⁾ Ἄσμα ἐκ γυναικείας ομάδος δὲν ἐπέτυχεν νὰ ἠχογραφήσω καὶ κατὰ τὰς δύο ἀποστολάς μου εἰς Ἡπειρον.

³⁾ Τῆς τελευταίας περιπτώσεως δὲν ἔτυχε νὰ ἠχογραφήσω ὄσματα.

Ἡ ἐπιλογή τῶν τραγουδιστῶν διὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς ὁμάδος γίνεται μετὰ μεγάλης προσοχῆς, διότι ἡ ἐκτέλεσις τῶν πολυφωνικῶν τούτων ᾠσμάτων εἶ-

ΠΙΝΑΞ

συνθέσεως τῶν μουσικῶν ὁμάδων καὶ τοποθετήσεως τῶν φωνῶν.

ΠΑΡ. ΑΝΔ. = Παρτῆς ἄνδρας
ΠΑΡ. ΓΥΝ. = Παρτῆς γυναῖκα
ΙΣ. ΓΥΝ. = Ἴσοκράται γυναῖκες.

ΙΣ. ΑΝ. = Ἴσοκράται ἄνδρες
ΙΣ. ΓΥΝ. = Ἴσοκράται γυναῖκες

ΓΥΡ. = Γυριστῆς
ΚΛ. = Κλώστης
ΡΙΧΤ. = Ρίχτης

ναὶ δύσκολος, δὲν εἶναι δὲ ὡς ἐκ τούτου εἰς θέσιν ὁ καθεὶς νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν ὁμάδα.

Παρτῆς. — Ἐκ τῶν μελῶν τῆς ὁμάδος ὁ παρτῆς πρέπει νὰ εἶναι καλλιφω-
νος καὶ νὰ γνωρίζῃ καλῶς τὸ ᾠσμα. Αὐτὸς πάντοτε τὸ ἀρχίζει πρῶτος, οὕτω δὲ

μεταδίδει εἰς τοὺς ἄλλους καὶ τὴν τονικότητα τοῦ ᾄσματος· ἐκτελεῖ μίαν μουσικὴν φράσιν, ἣτις καλύπτει ἄλλοτε ὀλόκληρον τὸν πρῶτον στίχον, οἴασδήποτε μορφῆς καὶ ἂν εἶναι οὗτος, ὅπως εἰς τὰ ᾄσματα κατωτέρω ὑπ' ἀριθ. 8 καὶ 9, ἄλλοτε δὲ τὸ ἥμισυ τοῦ στίχου, ὅπερ καὶ τὸ συνηθέστερον, κατόπιν κόβει τὸ ᾄσμα, μεσολαβεῖ ὁ ἰσοκράτης ρίχτης διὰ νὰ τὸν ξεκουράσῃ καὶ ἔπειτα ἐπαναλαμβάνουν ὅλοι αἱ φωναὶ μαζὶ τὸ ᾄσμα, δηλαδὴ ὁ παρτῆς ὁ γυριστῆς ἢ ὁ κλώστης καὶ οἱ ἰσοκράται.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον γεμίζει τὸ τραγούδι, ὅπως λέγουν, καὶ πάει βρονταριά¹⁾.

Χαρακτηριστικὸν ἐν προκειμένῳ εἶναι ὅτι ἡ ρυθμικὴ ἀγωγή μὲ τὴν ὁποίαν ἀρχίζει ὁ παρτῆς τὸ ᾄσμα εἶναι συντομωτέρα ἀπὸ τὴν ρυθμικὴν ἀγωγήν τῆς ἐπαναλήψεως, τὴν ὁποίαν κάμνουν ὅλοι αἱ φωναὶ μαζὶ.

Ὁ τρόπος μὲ τὸν ῥοιοῖον ἄδει ὁ παρτῆς τὴν ἀρχὴν τοῦ ᾄσματος ἐνθυμίζει μᾶλλον μουσικὴν ἀπαγγελίαν, ἢ δὲ κανονικὴν ρυθμικὴν ἀγωγήν αὐτοῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν «μπαίνουν» ὅλοι αἱ φωναὶ μαζὶ. (Βλ. ᾄσματα: ἀριθ. 9 «Κλαῖν' οἱ πέτρες τὰ λιθάρια» καὶ ὑπ' ἀριθ. 5 «Te portate skona premě»).

Εἰς ἄλλας περιπτώσεις, ὅπως ἀνέφερον ἀνωτέρω, ὁ παρτῆς τραγουδεῖ ἐν ἀρχῇ μόνος τοῦ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ στίχου καὶ κατόπιν συνεχίζουν ὅλοι μαζὶ τὸ ὑπόλοιπον μέρος αὐτοῦ. (Βλέπε ᾄσματα: ἀριθ. 6 καὶ ἀριθ. 8 στροφή τρίτη: «γαλανὴ ἦταν ἡ βαρκούλα...»). Εἰς ἄλλου πάλιν τύπου ᾄσματα, ὁ παρτῆς τραγουδεῖ μόνος ἐν ἀρχῇ πάντοτε τὰς τέσσαρας μόνον συλλαβὰς τοῦ στίχου καὶ κατόπιν εἰσέρχονται αἱ ἄλλαι φωναί. (Βλέπε ᾄσματα: ἀριθμ. 16 «Διροπολίτισσα» καὶ ἀριθμ. 2. Εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν τραγουδοῦν ὅλοι ὁμοῦ αἱ φωναὶ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ᾄσματος.

Ἡ ἔκτασις τῆς μελωδίας τοῦ παρτῆ εἶναι περιορισμένη, μὴ ὑπερβαίνουσα ποτὲ τὸ διάστημα μιᾶς πέμπτης καθαρᾶς, μὲ ἐσωτερικὴν διαστηματικὴν διάταξιν ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω κατὰ τρίτην μικρὰν καὶ δύο δευτέρας μεγάλας. (Βλέπε κατωτέρω μουσικὰ διαγράμματα ἐκάστης φωνῆς κάτωθεν τῶν ᾄσμάτων). Σπανίως ὁ παρτῆς χρησιμοποιεῖ τὴν ὑποτονικὴν τῆς κλίμακος.

Γυριστῆς. — Μετὰ τὸν παρτῆν ἐξ ἴσου σημαίνουσιν θέσιν εἰς τὴν χορωδιακὴν ὁμάδα κατέχει ὁ γυριστῆς, ὅστις ἀποτελεῖ εἰδικότητα τραγουδιστοῦ. Γυριστῆς δὲν δύναται νὰ εἶναι ὁ οἴοσδήποτε τῆς ὁμάδος. Οὗτος πρέπει νὰ εἶναι τραγουδιστῆς μὲ φωνητικὴν τέχνην καὶ πολὺ ἠσκημένος, ὥστε νὰ δύναται νὰ ἐκτελῇ μὲ εὐχέρειαν τὰ μελωδικὰ ποικίλματα, ἅτινα ἀπαιτοῦνται κατὰ τὸ γύρισμα τοῦ τραγουδιοῦ. Ὁ ἀοιδὸς οὗτος εἶναι συνήθως ἄνδρας, δὲν ἀποκλείεται ὅμως νὰ εἶναι καὶ

¹⁾ Βλ. Δημ. Β. Οἰκονομίδου, Τὰ Βορειοηπειρωτικὰ δημοτικὰ τραγούδια τῆς ξενητείας. Ἀφιέρωμα εἰς τὴν Ἡπειρον. Εἰς μνήμην Χριστοῦ Σούλη (1892 - 1951). Ἀθῆναι 1956, σ. 37.

γυναῖκα¹⁾. Ἡ μελωδία τοῦ γυριστοῦ εἶναι περιορισμένης ἐκτάσεως. Συνήθως εἶναι αὕτη δύο μόνον φθόγοι, ἀποτελοῦντες διάστημα δευτέρας μεγάλης· δηλαδή ἡ τονική καὶ ἡ ὑποτονική τῆς κλίμακος, ἧτις πλουτίζεται μὲ ὄρισμένα ποικίλματα. Τοῦτο συμβαίνει ὅταν ὁ γυριστὴς ἔχη εὐστροφον φωνήν, ἄλλως τὸ γύρισμα γίνεται ἀπλοῦν μὲ τοὺς δύο μόνον φθόγγους. (Βλ. ἄσμα ἀριθμ. 7).

Πολλάκις ὅμως ἡ μελωδία τοῦ γυριστοῦ φθάνει μέχρι μιᾶς τετάρτης καθαρᾶς κάτωθεν πάντοτε τῆς τονικῆς μὲ διάταξιν ἐσωτερικὴν κατὰ δευτέραν μεγάλην καὶ τρίτην μικράν. (Βλέπε μουσικὰ διαγράμματα ἐκτάσεως τῶν φωνῶν καὶ ἄσμάτων).

Ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τῆς μελωδίας τοῦ γυριστοῦ εἶναι ὅτι εἰς τὸ μέσον, καὶ ἰδίως εἰς τὸ τέλος τῆς στροφῆς τοῦ ἄσματος, δὲν καταλήγει εἰς τὴν τονικὴν τοῦ ἄσματος ἀλλὰ εἰς τὴν ὑποτονικὴν μὲ μίαν ἀπότομον καὶ ἔντονον διακοπὴν τῆς φωνῆς, ἧτις λέγεται κόψιμο ἢ καὶ τσάκισμα τοῦ γυριστοῦ, δημιουργεῖ δ' οὕτω διαφωνίαν (dissonance) δευτέρας μεγάλης μὲ τὸν τελευταῖον φθόγγον τοῦ παρτῆ. (Βλέπε τὸ τέλος μουσικῶν φράσεων εἰς τὰ ὑπ' ἀριθμ. 2, 3 κλπ. ἄσματα). Τὸ τσάκισμα τοῦτο γίνεται πολλάκις καὶ εἰς τὴν τετάρτην κάτω τῆς τονικῆς. (Βλ. ὑπ' ἀριθμ. 1 παράδειγμα).

Ἡ ἰδιότυπος αὕτη πτῶσις τῆς φωνῆς τοῦ γυριστοῦ, ἧτις δὲν γίνεται εἰς ὅλα τὰ τραγούδια, πιθανὸν νὰ ἐπηρεάζεται ἐκ τῆς τελευταίας ὀξυτόνου ἢ παροξυτόνου συλλαβῆς τοῦ στίχου, ὡς ἐπὶ παραδείγματι εἰς τὰ ἄσματα :

*Μέσ' στήν Ἀγιὸ Παρασκευῆ
κοιμᾶται κόρη μοναχῆ.*

Μώρ' Διροπολίτισσα, μώρ' καημένη

Μώρ' Διροπολίτισσα, ζηλεμένη.

Κλώστης.— Ἡ πλέον χαρακτηριστικὴ φωνὴ εἰς τὴν ὁμάδα τραγουδιστῶν εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ κλώστη, ὅστις, ὡς λέγουν, «κλώθει τὸ τραγούδι».

Ἰδιότυπος μελωδικὴ κίνησις αὐτοῦ ἐμφανίζεται ὡς νὰ πλέκη μαζὶ μὲ τὰς ἄλλας φωνὰς τὴν μελωδίαν τοῦ ἄσματος²⁾. Οὕτως ἀσκεῖ οὗτος μουσικὴν εἰδικότητα εἰς τὴν ὁμάδα, τὴν ὁποίαν δὲν δύναται νὰ ἔχη ὁ κάθε τραγουδιστής, διότι, ἵνα ἐπιτύχη τὸ κλώσιμο τοῦ τραγουδιοῦ ὅπως καὶ τὸ γύρισμα, χρειάζεται φωνητικὴ δεξιότητι μεγάλη.

¹⁾ Ἄσμα τῆς περιπτώσεως ταύτης ἠχογράφησα εἰς τὰ χωρία Πέρδικα καὶ Ρίζιανη Ἡγουμενίτης.

²⁾ Αὐτὴν τὴν ἐρμηνεῖαν μοῦ ἔδωσεν ἐκ τῶν τραγουδιστῶν ὁ Θωμᾶς Λίλλης, ὅστις ἔκαμε τὸν ἐξῆς χαρακτηριστικὸν παραλληλισμὸν μεταξὺ τοῦ παρτῆ καὶ τοῦ γυριστοῦ ἢ τοῦ κλώστου ὅτι «ὁ παρτῆς εἶναι σὰν νὰ ἀρχίζῃ νὰ γράφῃ καὶ ὁ γυριστὴς ἢ ὁ κλώστης βάζει τοὺς τόνους».

Τὸ κλώσιμο, ὅπως μοῦ ἔλεγεν ὁ ἴδιος τραγουδιστής, ὁ Θωμᾶς Λίλλης, «πάει καλύτερα στὶς γυναῖκες ποὺ ἔχουν ψηλὲς φωνές», προσέθεσε δὲ ὅτι «οἱ ἄνδρες τὸ πῆραν ἀπὸ τὶς γυναῖκες»· τοῦτο ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸ ἐξακριβώσω. Ὅλα τὰ ἠχογραφηθέντα ὑπ' ἐμοῦ τραγούδια μὲ κλώσιμον ἐτραγουδήθησαν ὑπ' ἀνδρῶν, μόνον δὲ ἐκ πληροφοριῶν γνωρίζω ὅτι καὶ γυναῖκες κλώθουν τὰ τραγούδια.

Ἡ μελωδικὴ κίνησις τοῦ κλώστου βασιίζεται εἰς τρεῖς κυρίως φθόγγους. Εἰς τὴν τονικὴν, μίαν πέμπτην καθαρὰν ἄνω τῆς τονικῆς καὶ ἓνα φθόγγον ἀπέχοντα τῆς τονικῆς κατὰ μίαν ἐβδόμην μικρὰν μὲ ἓν ποίκιλμα ἄνιον τοῦ προτελευταίου φθόγγου. (Βλέπε ἔκτασιν μελωδίας τοῦ κλώστου κατωτέρω εἰς τὰ ἄσματα ὑπ' ἀριθμ. 5 καὶ 9).

Ὁ κλώστης ὅπως καὶ ὁ γυριστής εἶναι οἱ ρυθμισταὶ τοῦ τέλους τοῦ ἄσματος μὲ τοὺς ἓνα ἢ δύο ἀποτόμως καὶ ἐντόμως ἐκτελουμένους φθόγγους. Τὴν τεχνολογίαν αὐτὴν λέγουν κόψιμο ἢ τσάκισμα τοῦ ἄσματος.

Ὁ γυριστής κόβει τὸ ἄσμα εἰς τὴν ὑποτονικὴν τῆς κλίμακος, ὁ δὲ κλώστης εἰς τὴν ἐβδόμην ἄνω τῆς τονικῆς, ἧτις εἶναι ὑποτονικὴ εἰς τὴν ἀναστροφὴν τῆς. (Βλέπε κατωτέρω τὰ τέλη τῶν παραδειγμάτων ὑπ' ἀριθμ. 4, 5 καὶ 9 διὰ τὸν κλώστην, καὶ ὑπ' ἀριθμ. 2 καὶ 6 διὰ τὸν γυριστήν).

Ἐὰν προσεκτικώτερον ἐξετάσωμεν τὴν μελωδικὴν κίνησιν τοῦ γυριστοῦ καὶ τοῦ κλώστου, θὰ παρατηρήσωμεν ὅτι τὸ κλώσιμον ὁμοιάζει μὲ τὸ γύρισμα μὲ μόνην διαφορὰν, ὅτι τὸ κλώσιμον ἐκτελεῖται εἰς μίαν ὀγδόην ὑψηλότερον ἀπὸ τὸ γύρισμα. Τὸ διάστημα τῆς ἐβδόμης μικρᾶς τοῦ κλώστου προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀναστροφὴν τοῦ διαστήματος τῆς μεγάλης δευτέρας τοῦ γυριστοῦ.

Ὁ κλώστης οὕτω εἶναι κατ' οὐσίαν γυριστής, ἐπαληθεύει δὲ ἐπίσης καὶ ἡ ἄποψις τῶν ἰδίων τῶν τραγουδιστῶν ὅτι τὸ γύρισμα εἶναι δύο εἰδῶν: α) τὸ γύρισμα τὸ ἀπλό, ἐννοούντων μὲ τὸν προσδιορισμὸν τοῦτον τὴν μελωδικὴν κίνησιν τοῦ γυριστοῦ, καὶ β) τὸ γύρισμα «μὲ ψηλὴ φωνὴ ἢ μὲ λαλιά», ἐννοούντων τὴν μελωδικὴν κίνησιν τοῦ κλώστου.

Χαρακτηριστικὸς εἶναι ἀκόμη καὶ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἐκτελεῖ τὰ ποικίλματα ὁ κλώστης ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς τοποθετήσεως τῆς φωνῆς του. Οὗτος δὲν τραγουδεῖ μὲ τὴν πραγματικὴν φυσικὴν φωνὴν του, ἀλλὰ μὲ τὴν λεγομένην κεφαλικὴν (falsetto) φωνὴν, πράγμα τὸ ὁποῖον ἐνθυμίζει κατὰ ἓνα τρόπον τὴν ἐκτέλεσιν τῶν Τυρολέζικων τραγουδιῶν. Τὸ κείμενον οὐδόπως ἀκούεται ἀπὸ τὸν κλώστην, ὅστις ἐκτελεῖ τὰ μελίσματα ἐπὶ μιᾶς ἐπιφωνήσεως ἀκουομένης συνήθως ὡς ο ἢ α καὶ παρακολουθεῖ τὸ κείμενον ἐκ μνήμης προφέρων ἐνίοτε συλλαβὰς τινὰς τούτου εἰς σημεῖα ὅπου οὗτος εὐκολύνεται φωνητικῶς.

Τὸ κείμενον τοῦ ἄσματος ἐκτελεῖ εὐκρινῶς μόνον ὁ παρτῆς καὶ κατὰ δεύτερον λόγον οἱ ἰσοκράται. Οὕτως ἡ μουσικὴ συμμετοχὴ καὶ τοῦ γυριστοῦ καὶ τοῦ

κλώστου εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ᾄσματος ἐνέχει μᾶλλον καλλωπιστικὸν χαρακτήρα.

Τίθεται τώρα τὸ ζήτημα περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν μελωδικῶν τούτων ποικιλιμάτων μετὰ τὴν ὑπὸ εἰδικῶν τραγουδιστῶν ἐκτέλεσίν των καὶ τὴν διάφορον ρυθμικὴν καὶ μελικὴν μορφήν των ἐν σχέσει καὶ μετὰ τὰ μελωδικὰ ποικίλματα τῶν μελωδιῶν τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν περιοχῶν καὶ τὴν ἀνεξάρτητον ἀπὸ τὸ κείμενον τοῦ τραγουδιοῦ σχέσιν των. Διακινδυνεύομεν τὴν γνώμην, μήπως ταῦτα προέρχονται ἐκ μιμήσεως ὀργανικῶν μελωδικῶν ποικιλιμάτων καὶ μάλιστα ἐκ ποιμενικῶν μουσικῶν ὀργάνων ἢ ἀκόμη καὶ ἐκ μιμήσεως τῶν μεγάλης ποικιλίας ἤχων τῶν κουδουνιῶν τῶν κοπαδιῶν τῶν αἰγοπροβάτων.

Ἴσοκράται. — Ἀπαραίτητον συμπλήρωμα εἰς πᾶσαν ὁμάδα τραγουδιστῶν ἀποτελοῦν οἱ ἰσοκράται. Τὸ μουσικὸν ἔργον τούτων εἶναι βοηθητικόν, δηλαδὴ κρατοῦν οὗτοι τὸ ἴσον πάντοτε εἰς τὴν τονικὴν τῆς κλίμακος, ἀκολουθοῦντες τὸν παρτήν εἰς τὸν ρυθμόν, βοηθοῦν δ' οὕτω αὐτὸν εἰς τὰ σημεῖα ἐκεῖνα τοῦ ᾄσματος ὅπου κόβει τὴν μελωδίαν διὰ τὴν ξεκουρασιῇ καὶ τὴν ἀναπνεύσῃ, συνεχίζοντες τὸ ἴσον, ὥστε νὰ μὴν ὑπάρχη κενὸν εἰς τὸ ᾄσμα. Τέλος πλαισιώνουν ὅλας τὰς φωνὰς καὶ ἐνδυναμῶνουν τὸ ὅλον ᾄκουσμα τοῦ ᾄσματος. Τὸ κείμενον τοῦ ᾄσματος, ὅπως ἄδεται παρὰ τούτων, δὲν ἀκούεται εὐκρινῶς, ὅπως τοῦ κορυφαίου. Τὸ ἐπαναλαμβάνουν συγχρόνως μετὰ τὸν παρτήν ὑποτονθορίζοντες τρόπον τινὰ τοῦτο.

Οἱ ἰσοκράται εἰς μίαν ὁμάδα δὲν πρέπει εἰς ἀριθμὸν νὰ εἶναι ὀλιγώτεροι τῶν δύο. Συνήθως οὗτοι εἶναι περισσότεροι φθάνοντες πολλάκις εἰς πέντε. Ἀναλόγως τῶν ὁμάδων οὗτοι εἶναι ἄνδρες ἢ μόνον γυναῖκες ἢ συγχρόνως ἄνδρες καὶ γυναῖκες εἰς τὰς μεικτὰς ὁμάδας.

Τὸ ἰσοκρατήμα τῶν ἀνδρῶν εἶναι σταθερὸν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ᾄσματος, ἐνῶ τῶν γυναικῶν, ὅπως παρατήρησα, πολλάκις μετακινεῖται εἰς τοὺς παραπλησίους φθόγγους μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε νὰ νομίζῃ τις ὅτι δὲν πρόκειται πλέον περὶ ἰσοκρατήματος ἀλλὰ περὶ ἰδιαιτέρας καὶ αὐτοτελοῦς φωνῆς. (Βλέπε τὰ γυναικεῖα ἰσοκρατήματα εἰς τὰ ὑπ' ἀριθμ. 1 καὶ 2 ᾄσματα). Τὸ πιθανώτερον ἐν προκειμένῳ εἶναι ἢ ὅτι οἱ ἰσοκράται γυναῖκες παρασύρονται ἀπὸ τὴν κυρίως μελωδίαν ἢ ὅτι πρόκειται ἐνταῦθα περὶ μελωδικῶν αὐτοσχεδιασμῶν τῆς στιγμῆς.

Χαρακτηριστικὸν ἔτι μουσικὸν στοιχεῖον τῶν Δεροπολίτικων τραγουδιῶν εἶναι καὶ τὸ λεγόμενον «ρίξιμο τοῦ τραγουδιοῦ». Εἰς τῶν ἰσοκρατῶν, ὁ ἐκ δεξιῶν τοῦ παρτή, πλὴν τοῦ ἐκτελουμένου παρ' αὐτοῦ ἰσοκρατήματος, ὅπως λέγουν, «ρίχνει τὸ τραγούδι» ἐξ οὗ καὶ καλεῖται οὗτος *ρίχτης*. Οὗτος ἐκτελεῖ εἰς ὄρισμένον σημεῖον τοῦ ᾄσματος, καὶ συγκεκριμένως ἀμέσως μετὰ τὴν μονωδίαν τοῦ παρτή, ἓνα φθόγγον ἀπέχοντα κατὰ μίαν τετάρτην καθαρὰν κάτωθεν τῆς τονικῆς μετὰ ἓν ἀπλοῦν ἢ καὶ διπλοῦν ποίκιλμα. Ὅπως δὲ ἐκτελεῖται ἀποτόμως ὁ φθόγγος οὗτος καὶ με-

γαλυτέραν διάρκειαν, φαίνεται πράγματι σὰν νὰ ρίχνεται καὶ νὰ σταματᾷ. Μὲ τὸν φθόγγον τοῦτον ὁ ρίχτης, ὡς λέγουν οἱ ἴδιοι, δίδει ἀέρα εἰς τὸν παρτὴν καὶ τὸν ξεκουράζει διὰ νὰ προετοιμασθῇ οὗτος διὰ τὴν περαιτέρω συνέχισιν τοῦ ᾄσματος μὲ τὰς ἄλλας φωνὰς μαζί. (Βλ. ᾄσμα ὑπ' ἀριθμ. 8). Τὸ ρίξιμον τοῦτο ἐκτελεῖ κάποτε καὶ ὁ κλώστης εἰς μίαν πέμπτην καθαρὰν ἄνω τῆς τονικῆς, λόγῳ τῆς κεφαλικῆς (falsetto) φωνῆς μὲ τὴν ὁποίαν ᾄδει, ὅπως συμβαίνει εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 9 ᾄσμα. Εἰς τὸ ἴδιον ᾄσμα καὶ εἰς τὰς δύο ἐπομένας μουσικὰς φράσεις τὸ ρίξιμον ἐκτελεῖ ὁ ἴδιος ὁ παρτὴς εἰς μίαν τρίτην μικρὰν ἄνωθεν τῆς τονικῆς. Τὸ ρίξιμον τοῦ τραγουδιοῦ ἀπὸ τὸν παρτὴν ἔχω παρατηρήσει καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις ᾄσμάτων.

Οὕτω παρατηρεῖ τις τὴν ποικιλίαν τῆς κινήσεως τῶν διαφόρων φωνῶν καὶ τοὺς αὐτοσχεδιασμοὺς τῆς στιγμῆς ἰδίως τῶν συνοδευουσῶν φωνῶν.

Αὕτη εἶναι ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἡ τεχνικὴ τῶν κατὰ τρόπον πολυφωνικὸν ἐκτελουμένων ᾄσμάτων τῆς περιοχῆς τῆς Δροπόλεως. Ἡ τεχνικὴ δὲ αὕτη βασιίζεται εἰς τοὺς φυσικοὺς ἁρμονικοὺς κανόνας τῆς λαϊκῆς τέχνης οἱ ὅποιοι μέχρι σήμερον δὲν ἔχουν ἐρμηνευθῆ. Ὑπάρχουν ἀκόμη πολλὰ μουσικὰ σημεῖα τῆς τεχνικῆς ταύτης τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀνάγκην ἐξακριβώσεως, ὡς ἐπὶ παραδείγματι, ἐὰν ὠρισμένοι τύποι ἐκ τῶν ᾄσμάτων τούτων κλώθωνται ἢ γυρίζωνται, ἐπίσης ὁ καθορισμὸς μιᾶς φωνῆς τὴν ὁποίαν χαρακτηρίζω ἐνταῦθα ἀπλῶς ὡς τρίτην φωνήν, ὡς παρατηρεῖ τις εἰς τὰ ᾄσματα ὑπ' ἀριθμ. 6 καὶ 9 εἰς ἃ συμπίπτει ἡ μελωδικὴ αὕτη κίνησις καίτοι ᾄδονται ὑπὸ διαφορετικῶν τραγουδιστῶν. Ἡ φωνὴ αὕτη δὲν ἀνταποκρίνεται ὡς πρὸς τὴν τεχνικὴν τῆς πρὸς ὅσα εἶπον ἀνωτέρω περὶ τῆς καθιερωμένης τεχνικῆς τῶν συνοδευουσῶν τὸν κορυφαῖον φωνῶν. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ αὐτοτελοῦς φωνῆς ἢ περὶ αὐτοσχεδιασμοῦ τῆς στιγμῆς ἐνὸς τῶν ἰσοκρατῶν, ὅπερ καὶ εἰς ἐμὲ φαίνεται πιθανώτερον; Ἀκόμη ὑπάρχουν καὶ ζητήματα σχετικὰ μὲ τὴν σχέσιν τοῦ κλώστου καὶ τοῦ γυριστοῦ πρὸς τὸ κείμενον τοῦ τραγουδιοῦ καὶ ἄλλα τὰ ὁποῖα θὰ λυθοῦν μόνον μὲ τὴν περαιτέρω μουσικολογικὴν μελέτην τῶν ᾄσμάτων τούτων μετὰ τὴν πλήρη περισυλλογὴν αὐτῶν ὡς καὶ τῶν μελωδιῶν τῶν γειτονικῶν περιφερειῶν.

Συγκεφαλαιουῦντες ὅσα ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν περὶ τῆς μουσικῆς αὐτῆς ἰδιομορφίας τῶν Δροπολίτικων τραγουδιῶν, τόσον ἀπὸ μουσικῆς μορφῆς καὶ τρόπου ἐκτελέσεως, ὅσον καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὰ ᾄσματα τῆς ὑπολοίπου Ἡπείρου ὡς καὶ τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν, παρατηροῦμεν ὡς κύριον χαρακτηριστικὸν τούτων τὴν ὁμαδικὴν των κατὰ πολυφωνικὸν τρόπον ἐκτέλεσιν. Σημειοῦμεν δ' ἔτι ὅτι κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον μὲ μικρὰς τινὰς διαφορὰς ᾄδονται καὶ τὰ τραγούδια τῶν γειτονικῶν περιοχῶν τοῦ Δελβίνου καὶ τῆς Χειμάρρας¹⁾, ἐνῶ τὰ τοῦ Λεσκοβικίου καὶ

¹⁾ Εἰς τὴν Ἐθνικὴν Μουσικὴν Συλλογὴν ὑπάρχουν ᾄσματά τινα ἐξ ἰδίας ἡμῶν ἠχογραφήσεως παρὰ προσφύγων ἐκ τῶν τόπων τούτων.

πέραν αὐτοῦ μέχρι Κορυτσᾶς, ὡς καὶ ὠρισμένων τόπων τῆς περιφερείας Κονίτισης, ἄδονται μὲν κατὰ πολυφωνικὸν τρόπον ἀλλὰ μὲ οὐσιώδεις διαφορὰς ὅσον ἀφορᾷ τὴν τεχνικὴν τῶν μελωδιῶν, τὴν κλίμακα καὶ τοὺς μουσικοὺς ρυθμούς¹⁾.

Ὁ μουσικὸς οὗτος τρόπος, δηλαδὴ τῆς πολυφωνικῆς ἐκτελέσεως τῶν τραγουδιῶν, ἀπαντᾷ ὁμοίως καὶ εἰς τὸν ἄλβανικὸν πληθυσμὸν τῶν περιοχῶν τούτων τῆς Βορείου Ἡπείρου, εἰς τοὺς Λιάπηδες καὶ τοὺς Τόσκηδες), ἐνῶ βορειότερον εἰς τὴν Μέσην καὶ Βόρειον Ἀλβανίαν, τοὺς Γκέγκηδες, Μαλισόρους, Μιρδίτας, κυριαρχεῖ ἀποκλειστικῶς ὁ μονοφωνικὸς τρόπος²⁾. Ἐκ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς ἐξαπλώσεως τῶν πολυφωνικῶν ᾠσμάτων τίθεται μεταξὺ ἄλλων τὸ πρόβλημα τῆς ἱστορικῆς καταγωγῆς τοῦ μουσικοῦ τούτου τρόπου καὶ τοῦ ἐντοπισμοῦ τούτου ἐνταῦθα χωρὶς ἐπέκτασιν αὐτοῦ πρὸς νότον μεταξὺ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων οὔτε πρὸς βορρᾶν εἰς τὴν Ἀλβανίαν.

Εἶναι τὸ μουσικὸν τοῦτο φαινόμενον τῆς Βορείου Ἡπείρου αὐτόχθον, ἀναπτυχθὲν ἐνταῦθα εἰς παλαιότερους χρόνους καὶ ἐπιζῆσαν μέχρι τῆς σήμερον, ἢ μετεφυτεύθη τοῦτο ἐξ ἄλλων τόπων; Ἄς σημειωθῆ δ' ἔτι ὅτι ἡ πολυφωνικὴ ἐκτέλεσις γενικῶς ἀπαντᾷ σήμερον καὶ εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν³⁾.

Πρὸς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τούτου εἶναι ἀναγκαία, ὡς εἴπομεν, ἡ συστηματικὴ συγκέντρωσις δι' ἠχογραφήσεως ὅλης τῆς μουσικῆς ἐκ τῆς ἐν λόγῳ περιοχῆς τῆς Ἡπείρου, εἶτα δὲ ἡ μουσικολογικὴ αὐτῆς ἔρευνα καὶ ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν δημώδη πολυφωνικὴν μουσικὴν ἄλλων περιοχῶν τῆς Εὐρώπης.

Τελευταῖον παρατηρῶ ἔτι ὅτι τὸ ἴσον καὶ ἡ μελωδικὴ κίνησις τοῦ γυριστοῦ εἰς τὴν τονικὴν καὶ ὑποτονικὴν εἶναι στοιχεῖα ἀπαντῶντα ὁμοίως καὶ εἰς τὴν Βυζαντινὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν.

Τίθεται τὸ ἐρώτημα ἐνταῦθα μήπως εἰς τὴν δημώδη τεχνοτροπίαν ταύτην

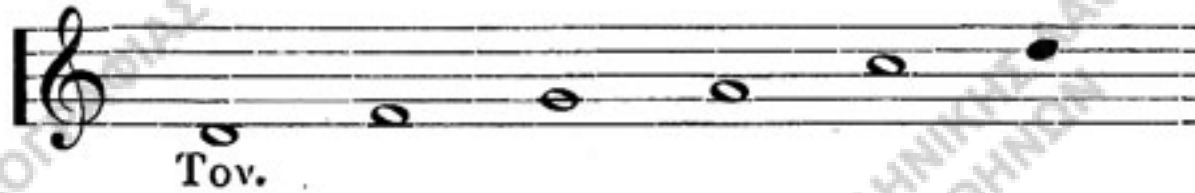
¹⁾ Ἐκ προσφύγων τοῦ Λεσκοβικίου ἐγκατεστημένων εἰς Ρίζιανην Ἡγουμενίτισης ἠχογραφήθησαν παρ' ἡμῶν ἄρκετὰ ᾠσματα τῷ 1957, ὡς καὶ ἐκ τῆς περιφερείας Κονίτισης κατὰ τὸ 1954.

²⁾ Περὶ τοῦ πολυφωνικοῦ τρόπου τῆς ἐκτελέσεως τῶν ᾠσμάτων τῶν περιοχῶν τούτων ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν καὶ τοῦ μονοφωνικοῦ εἰς τὴν Μέσην καὶ Βόρειον Ἀλβανίαν ὑπὸ τῶν ἰδίων, πλὴν τῶν πληροφοριῶν μου ἀπὸ πολλοὺς Βορειοπειρώτας, ἀναφέρει ὁ *Egrem Cabej* εἰς τὴν μελέτην του: *Die Albanische Volksdichtung*. Leipziger Vierteljahresschrift für Südost-europa, 3 Jahrg. N° 3, 1934. Ἐπίσης ἐν τῷ προλόγῳ του ὁ prof. *Filip Fishta* εἰς τὴν συλλογὴν 50 μονοφώνων Ἀλβανικῶν τραγουδιῶν τῆς περιοχῆς Σκόδρας ὑπὸ τοῦ *Pjeter Dingu Lyra Shqiptare. Kângë Popullore të mbledhuna men kujdesin e radio Tiranes*. (= *Canti popolari Albanesi, raccolti a cura della radio Tirana*). (Novara 1940).

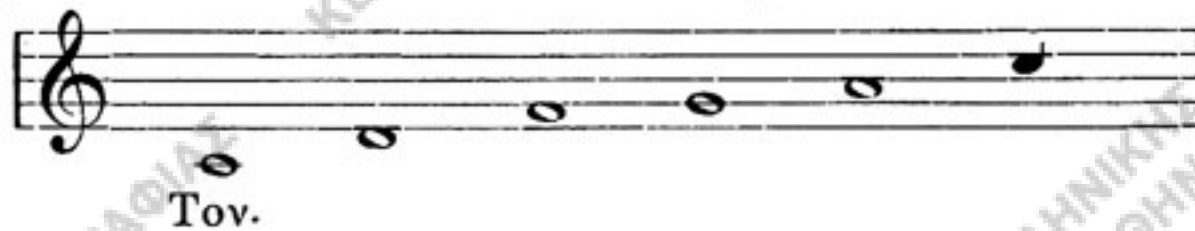
³⁾ *Cvijetko Rihtman*, *Polifoni oblici u narodnoj muzici Bosne i Hercegovine*. Bilten Instituta za proučavanje folkloru u Sarajevu I (1951) σ. 7 - 16.

ἔχωμεν δημιουργικὴν ἐπίδρασιν τῆς μουσικῆς ταύτης, ἥτις εἰς ὠρισμένην ἱστορικὴν περίοδον ἦνθει ἐνταῦθα.

Ἰδιάζον ἔτι χαρακτηριστικὸν εἰς τὰ Δεροπολίτικα τραγούδια εἶναι ὅτι ὅλαι αἱ μελωδίαί τούτων βασιζοῦνται εἰς τὴν γνωστὴν πεντάτονον ἀνημιτόνιον κλίμακα τοῦ τύπου :

Ἐὰν δὲ εἰς ὠρισμένα τραγούδια γίνεται χρῆσις τῶν δύο ἐλλειπουσῶν βαθμίδων, αἵτινες δημιουργοῦν τὸ ἄκουσμα τοῦ ἡμιτονίου, τοῦτο οὐδαμῶς ἀλλοιώνει καὶ τὴν μορφήν καὶ τὸν χαρακτήρα τῆς κλίμακος ταύτης, διότι οἱ φθόγγοι οὗτοι εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς εἶναι διαβατικοὶ ἢ ἀπλᾶ ποικίλματα. Ἐνῶ δὲ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἀργυροκάστρου κυριαρχεῖ ὁ τύπος οὗτος τῆς πενταφθόγου κλίμακος, εἰς τὴν τῆς Κορυτσᾶς ἀπαντιᾷ ἕτερος τύπος πεντατόνου ἀνημιτονίου κλίμακος

ἦτοι ὁ πρῶτος εἰς τὸν ἐλάσσονα τρόπον, ὁ δὲ δεύτερος εἰς τὸν μείζονα. Ἀμφότεροι οἱ τύποι τῶν κλιμάκων τούτων ἀπαντοῦν κυριαρχοῦντες εἰς τὰ τραγούδια τῶν ἄλλων περιοχῶν τῆς Ἠπείρου, ὁ πρῶτος κυρίως εἰς τὰς ἐπαρχίας Παραμυθίας καὶ Πωγωνίου, ὁ δὲ δεύτερος εἰς περιοχὰς τῆς Κονίτισης καὶ εἰς Πεντάλοφον Κοζάνης· πιθανώτατα καὶ εἰς ἄλλας περιοχὰς μὴ ἐρευνηθείσας ἀκόμη.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν μουσικῶν μέτρων, ὅπως παρρηθεῖ τις εἰς τὰ παρατιθέμενα παραδείγματα, κυριαρχεῖ κατὰ κύριον λόγον τὸ τριμερὲς μέτρον τῆς μορφῆς ♩. Ἐπίσης τὸ σύνθετον πενταμερὲς μέτρον μὲ τὰς δύο μορφὰς ♩ : ♩ : ♩ καὶ τὸ ἀντίθετον τούτου ♩ : ♩ : ♩

Ἡ μουσικὴ στροφή τῶν ᾠσμάτων τούτων καλύπτει πάντοτε τὸν πρῶτον στίχον, οἰασδήποτε μορφῆς καὶ ἂν εἶναι οὗτος. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν σχέσιν τῶν ᾠσμάτων τούτων πρὸς τὰ ᾠσματα τῶν ἄλλων περιοχῶν τῆς Ἠπείρου ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι παρουσιάζουν ὁμοιότητας μεταξύ των, τόσον ὡς πρὸς ἐξωτερικὰ ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὰ ἐσωτερικὰ γνωρίσματα¹⁾. Τὰ μουσικὰ στοιχεῖα τῶν κατὰ πολυφωνικὸν τρόπον ἐκτελουμένων ᾠσμάτων τῆς Δροπόλεως καὶ τῶν γειτονικῶν πρὸς αὐτὴν περιοχῶν, τὰ ἀνευρίσκομεν εἰς τὰ ᾠσματα τῶν ἄλλων περιοχῶν τῆς Ἠπείρου οὐχὶ ὁμῶς ἐκτελούμενα ἐν συνδυασμῶ ἀλλὰ μεμονωμένως. Τὰ ὑπ' ἀριθμ. 10-15 μουσικὰ παραδείγματα, προερχόμενα ἐκ διαφόρων περιοχῶν τῆς Ἠπείρου, μᾶς βεβαιώνουν περὶ τούτου.

¹⁾ Τὸ θέμα τοῦτο θὰ μᾶς ἀποσχολήσῃ εἰς ἑτέραν μουσικολογικὴν ἐργασίαν.

Μώρ' Διροπολίτισσα, μώρ' καημένη
 μώρ' Διροπολίτισσα, ζηλεμένη
 βάλ' τὸ φέσι σου στραβά, μώρ' καημένη
 βάλ' τὸ φέσι σου στραβά, ζηλεμένη.
 Ἄχ, καὶ σῦρε στὴν ἐκκλησιά, μώρ' καημένη
 ἄχ, καὶ σῦρε στὴν ἐκκλησιά, ζηλεμένη
 ἄχ, μὲ λαμπάδες μὲ κεριά, μώρ' καημένη
 ἄχ, μὲ λαμπάδες μὲ κεριά, ζηλεμένη,
 καὶ μὲ μοσχοθυματά, μώρ' καημένη
 καὶ μὲ μοσχοθυματά, ζηλεμένη
 καὶ προσκύνα γιὰτ' ἐμᾶς,
 γιὰτ' ἐμᾶς τοὺς χριστιανούς·
 τί μᾶς πῆρεν ἡ Τουρκιά
 καὶ μᾶς ἴσφάζουν σὰν τ' ἄρνιά,
 σὰν τ' ἄρνιά τῆς Πασχαλιᾶς,
 τὰ κασιόκια τ' Ἀϊ Γιωργιοῦ,
 τὰ μουσκάρια τ' Ἀϊ Βαγιῶς.

2. Η ΚΟΡΗ ΠΟΥ ΟΝΕΙΡΕΥΕΤΑΙ

Ε. Μ. Σ. Λ. Α. ἀριθμ. δίσκου 28 Αα.

Σωφράτικα Δροπόλεως

Τραγουδισταί. Παρτῆς : Εὐθαλία Διαμαντῆ. Γυριστῆς : Γρηγ. Σκόπης.

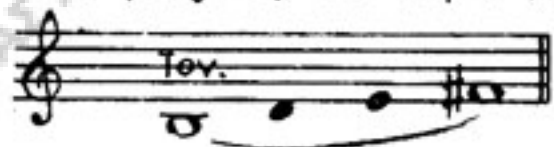
Ἴσοκράται. Ἀγάθη Μάνου, Ὀλγα Λίλλη, Ἀρετὴ Παντελῆ. — Ἰωάννινα, 1951.

¹⁾ Ἡ ρυθμικὴ αὕτη μορφή τοῦ τρίηχου εἰς τὸ σύνθετον μέτρον εἶναι ἰδιότυπος καὶ ἀσυνήθης. Ἐν τούτοις εἶναι ἡ μόνη ἣτις ἀποδίδει τὸν ρυθμὸν ὅπως τὸν ἐκτελεῖ ἡ τραγουδίστρια.

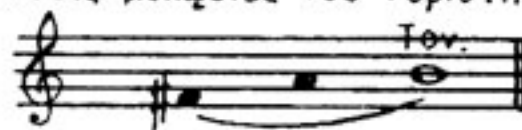
²⁾ Ἡ κατὰ τρίτην μεγάλην κίνησις τῆς μελωδίας τοῦ γυριστοῦ ἀποτελεῖ ἐξαιρέσειν ἐν ταῦθα, καθὼς καὶ εἰς τὸ 10ον μέτρον τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 7 ᾠματος κατὰ τρίτην μικράν.

Πα. ρα. σκευ. ή κοι. μα. ται κό. κοι. μα. ται κό.
 κοι. μα. ται κό. ρη μο. να. χή, κοι. μα. ται κό.
 κοι. μα. ται κό. κοι. μα. ται κό. ρη μο. να. χή.

Ἐκτασὶς μελωδίας τοῦ Παρθῆ ()

Ἐκτασὶς μελωδίας τοῦ Γυριστῆ

Μέσ' στήν Ἁγίό, μέσ' στήν Ἁγίό,
 μέσ' στήν Ἁγίὸ Παρασκευῆ
 κοιμᾶται κό - κοιμᾶται κό -
 κοιμᾶται κόρη μοναχή.

— Κοιμᾶται κι ὄνειρεύεται
 καὶ βλέπει πὼς παντρεύεται
 καὶ τὸ πρωῖ σηκώνεται,
 παίρνει νερὸ καὶ νίβεται,
 καθρέφτη καθρεφτίζεται,
 τὸ χτένι καὶ χτενίζεται.

Κινάει καὶ πάει στὴ μάννα της.

— Καλὴ μέρα σου, μάννα μου.

— Καλῶς τὴ θυγατέρα μου.

— Μάννα μ', ἐγὼ νειρεύτηκα
 ψηλὸν πύργον ἀνέβαινα,

σὲ περιβόλι ἔμπαινα
καὶ δυὸ ποτάμια μὲ νερό.
— Ἐήγα το, μάννα μ', τ' ὄνειρο.
— Ὁ πύργος εἶν' ὁ χάρος σου,
τὸ περιβόλι ὁ τάφος σου.
— Δὲ μοῦ τὸ ξήγησες καλά,
καλή μου μητερούλα.
— Ὁ πύργος εἶν' ὁ ἄντρας μου,
τὸ περιβόλι ὁ γάμος μου·
τὰ δυὸ ποτάμια μὲ νερό
εἶν' ὄλο τὸ συμπειθεριό.

3. Ο ΝΤΕΛΗ ΠΑΠΑΣ

Ε. Μ. Σ. Λ. Α. ἀριθμ. δίσκου 24 Βα.

Γλίνα Δροπόλεως

Τραγουδισταί. Παρτῆς: Χρήστος Σκόπης. Γυριστῆς: Γρηγ. Σκόπης.

Ἰσοκράται. Ἰωάνν. Ζώης, Βασ. Καραγκιόζης, Νικ. Τζαβάρας, Ἰωάνν. Γκίκας, Ἰωάννινα, 1951.

(1) 132

Ἄρ. κού- γω τὸν ἄ- νε- μο κι ἄ- χάει μω-
γω τὸν ἄ- νε- μο
ρέ Πα- πὰ ντε- λῆ, Πα- πά
ἄει τὸν- κού- γω και μα- λώ

1) Βλ. πρώτην σημείωσιν εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 1 ἄσμα. (ἀνωτ., σ. 118).

νει Ντε - λῆ Πα - πα λιε - δέν τη.

Υπ. Τον.

*Εκτασις μελωδίας

- Ἄρ - κούγω τὸν ἄνεμο κι ἀχάει,
 μωρὲ Παπᾶ, ντελῆ Παπᾶ,
 ἄει - τὸν ἄκουω καὶ μαλώνει,
 Ντελῆ παπᾶ λεβέντη,
 μὲ τὰ βουνὰ - ν - ἐμάλωνε, μὲ τὰ βουνὰ μαλώνει.
 — Ἐσεῖς βουνὰ τοῦ Γρεβενοῦ καὶ δένδρα τοῦ Μετσόβου,
 ἐσεῖς καλὰ τὸν ξέρετε αὐτὸν τὸν παπα - Γιώργη
 ποὺ ἦταν μικρὸς στὰ γράμματα, μικρὸς στὰ πινακίδια
 καὶ τώρα στὰ γεράματα ἠσπώθηκε πρῶτος κλέφτης.
 Ὅλα τὰ κάστρα ἴππησε κι ὅλα τὰ μοναστήρια
 τὸ μοναστήρι στοὺς Ἁγίους δὲν μπόρ' νὰ ν - τὸ πατήσουν
 τριγύρω γύρω τὸ ἤφεραν καὶ σκάλα δὲν τοῦ βρίσκουν
 τὸν ἄγούμενο ν - ἐφώναξε τὸ ἄγούμενο φωνάζει.
 — Κατέβα κάτω ἄγούμενε νὰ μᾶς ξεμολογήσης
 γιατί ἔχω κάμει κρίματα κ' εἶμαι κριματισμένος
 ἔχω σκοτώσει ἕναν Παπᾶ ἐκεῖ ποὺ ἔλειτο γουῦσε.

4. ΠΩΣ ΤΟ ΤΡΙΒΟΥΝ ΤΟ ΠΙΠΕΡΙ

Ε. Μ. Σ. Λ. Α. ἀριθμ. δίσκου 42 Αβ.

Γράψη Δροπόλεως

Τραγουδισταί. Παρτῆς: Βασίλειος Καραγκιώζης. Κλώστης: Κωνστ. Ντάκος.

Ἰσοκράται. Ἰωάνν. Ζόης, Θωμᾶς Λίλλης, Ἰωάνν. Γκίκας, Ἀλέξιος Δέρως. — Ἰωάννισσα, 1951.

Παρτῆς ἄνδρος
 Κλώστης ἄνδρος
 Ἰσοκράται ἄνδρες

Πῶς τὸ τρί - βουν το πι - πέ - ρι οἱ δια - δό - λοι
 τὸ πι - πέ - ρι

¹⁾ Ἡ γραφή τοῦ ἀνωτέρω ἄσματος εἰς τὸ μέτρον τῶν $\frac{5}{4}$ ἀντὶ τῶν $\frac{5}{8}$ οὐδεμίαν σημασίαν μουσικὴν ἔχει ἐνταῦθα.

κα - λο - γέ - ροι Πῶς τὸ τρί - βουν τὸ πι - πέ - ρι

οἱ δια - βό - λοι κα - λο - γέ - ροι. Μὲ τὸ γό - να - τὸ κλπ.
 κλπ.
 κλπ.

*Εκτασις μελωδίας τοῦ παρτιῆ

Ὑπ. Τον.

*Εκτασις τοῦ κλώστη

Τον.

Πῶς τὸ τρίβουν τὸ πιπέρι
 τοῦ διαβόλου οἱ καλογέροι.
 Μὲ τὸ γόνα τὸ σκουμπίζουν
 καὶ τὸ χοντροκοπανίζουν.

5. ΤΕ ΡΟΡΤΑ ΤΕ ΣΗΚΟΒΑ ΠΡΕΜΕ

Ε. Μ. Σ. Λ. Α. ἀριθμ. δίσκου 31 Αβ.

Λιμπόχοβον Ἀργυροκάστρου.

Τραγουδισταί. Παρτιῆς: Νικόλ. Τσάρος. Κλώστης: Σπύρος Δήμας.

Ἰσοκράται. Λάζαρος Τσάρος, Γεώργ. Μαρκόπουλος. — Ἰωάννινα, 1951.

Te por - ta të shko.va pre.me Xha.no moy lu -
 O!

"Εκτασις μελ. τοῦ Παρτή

"Εκτασις μελ. τοῦ Κλώστη.

Μετάφρασις ²⁾

Te porta të shkova¹⁾pre.më
Xhano moj lule
Se çtë qërtonte jotëmë
Xhano moj lule
Të thosh vito koukeqënë
Xhano moj lule
Dhe ku ke fjeturë prëmë
Xhano moj lule
Faqenë kush t'a kangrënë
Xhano moj lule
Çobani që erdhi prëmë
Xhano moj lule

Στὴν πόρτα σου ἔπερασα ἔψες,
 ψυχὴ μου, λουλούδι.
 Σὲ μάλωνε ἡ μάννα σου,
 ψυχὴ μου, λουλούδι.
 Σοῦ ἔλεγε Βίτω: ποῦ ἦσουνε,
 ψυχὴ μου, λουλούδι,
 καὶ ποῦ ἐκοιμήθηκες ἔψες,
 ψυχὴ μου, λουλούδι μου.
 Τὸ μάγουλο ποιός σοῦ τὸ ἔχει δαγκαμένο
 ψυχὴ μου, λουλούδι,
 Ὁ τσοπάνος ποῦ ἦρθε ἔψες.
 ψυχὴ μου, λουλούδι.

¹⁾ Αὐτὸ εἶναι τὸ λεγόμενον τσακίσιμα τοῦ κλώστη, τὸ ὁποῖον καθορίζει τὸ τέλος τοῦ ᾄσματος.

²⁾ Βλ. ΛΑ ἀρ. 1665, Γ', σ. 70. (Συλλ. Δημητρ. Β. Οἰκονομίδου, 1951).

6. Ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΙ Ο ΓΡΙΒΑΣ ΤΟΥ

Ε. Μ. Σ. Λ. Α. αριθμ. δίσκου 29 Αγ.

Γεωργουτσάδες Δροπόλεως.

Τραγουδισταί. Παρτής: Ἡλίας Ἰασωνίδης. Γυριστής: Εὐάγγελος Γιαννόπουλος.

Ἰσοκράται. Θωμᾶς Λίλλης, Σπῦρος Κυριάκος, Φίλιππος Παπαγιάννης, Νικ. Παπαδόπουλος.
Ἰωάννινα, 1951.

♩ ~ 116

Στῆς Δε. ρό - πο - λισ τόν κάμ. πο "Α! μω. γιο.

ρέ. γιε - μπι - μπιρ. μπι - λιό

"Α! μω. γιο - . ρέ. γε - κιὰί κιὰί με. γε -

λιό

ΑΡΧΗ 2^{ΑΣ} ΣΤΡΟΦΗΣ ΤΕΛΟΣ 2^{ΑΣ} ΣΤΡΟΦΗΣ

δέν τρος ἦ - . τα. νε φυ. τρω. μέ - γιε. νος λιο

*Ἑκτασις μελωδίας.
Τον. 1

*Ἑκτασις γυριστῆ
Τον.

*Ἑκτασις 3ης φωνῆς
Τον.

1) Τοὺς ἐντὸς παρενθέσεων φθόγγους ντὸ δίεσις καὶ σὸλ δίεσις θεωρῶ ποικίλματα.

Στῆς Δερόπολης τὸν κάμπο,
 μωρὲ μπιρμπιλὸ ¹⁾
 μωρὲ κιὰϊ μιλίό,
 δέντρος ἦταν φυτρωμένος
 ἄιντε, κι ὁ Γιαννάκης ξαπλωμένος.
 Τ' ἄλογό του εἶχε δεμένο
 τρώει τάϊ καὶ χλιμιτάει
 τὸν ἀφέντη του ζητάει.
 — Σήκω, ἀφέντη, καβαλλίκα
 σὸστειλε χαρτί ἢ κυρά σου
 γιὰ νὰ πᾶς μέσ' στὰ παιδιά σου.
 — Δὲν μπορῶ, καημένε γρίβα,
 γιὰτὶ μ' ἔχουν λαβωμένο
 στὸ ποδάρι καὶ στὸ χέρι ²⁾.

7. Ο ΑΜΑΡΑΝΤΟΣ

Ε. Μ. Σ. Λ. Α. ἀριθμ. 909. Ταιν. 54.

Λάκκα Πωγωνίου.

Τραγουδισαί. Παρτῆς: Εὐδοξία Λιάλιου. Γυριστῆς: Δημ. Καραγιάννης.

Ἴσοκράται. Εὐθ. Γκινόπουλος, Νικόλ. Καραγιάννης, Βασίλ. Λιάλιος, Γεώργ. Γκιούλης,
 Παντ. Μπλίτσας. — Ἰωάννινα, 1954.

(♩ ≈ 160 ἢ ♩ ≈ 50)

Παρτῆς γυναῖκα
 Πέ. ρα. σέ 'κει. νο τὸϊ δου. νό ὦ! Κον. τού. λαμ' τί μέ

Γυριστῆς ἄνδρας
 ἔ. κει. νο

Ἴσοκράται ἄνδρες
 μά. ρα. νες. Πέ. ρα σέ 'κει. νο τὸϊ δου. νό ὦ! Κον. τού. λαμ'

¹⁾ Αἱ λέξεις μπιρμπιλὸ - κιὰϊ μελιό εἶναι Ἀλβανικαί. Ἡ πρώτη ἀπὸ τὴν λέξιν bilbyl (=ἀηδόνι) ἦτις παρεφθάρη εἰς bilbylio καὶ birbylio, ἡ δὲ δευτέρα ἀπὸ τὰς λέξεις qaje me lotë (κλάψε μὲ δάκρυα). Τὴν ἐρμηνείαν ταύτην ἀναφέρει ὁ Δημήτρ. Β. Οἰκονομίδης (ΔΑ ἀρ. 1665 Γ, σ. 1) παραλαβὼν ἐκ τῶν ἰδίων τῶν τραγουδιστῶν, τὴν ἐπεβεβαίωσε δὲ εἰς ἐμέ καὶ ὁ ἐκ Γορίτσας Δροπόλεως τῆς Βορ. Ἡπείρου φιλόλογος καθηγητῆς τοῦ Ἀρσακείου Ἀθηνῶν, γνώστης τῆς ἀλβανικῆς, Νικ. Παπαδόπουλος.

²⁾ Στὴν καρδιά καὶ στὸ κεφάλι.

¹⁾ Βλ. 2αν σημείωσιν τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2 ἔσματος (ἀνωτ. σ. 119).

τί με μά. ρα. νες. ποεί - ναι ψη.

2) 8va - - - -

λά και μέ. γα, γ-έ - λα μαυ. ρομ. μά. ταμ' έ - λα, ποεί -

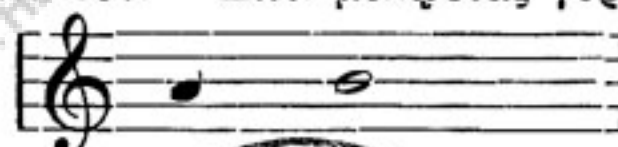
(3)

ναι ψη - λά και μέ. γα, έ - λα μαυ. ρομ. μά. ταμ' έ - λα.

Τον. Έκτ. μελωδίας παρτή

Υπ. τον. Έκτ. μελωδίας γυριστή

Πέρα σέ 'κεινο τὸ - ι - βουνὸ
ὦ! κοντούλα, τί με 'μάρανες
ποὺ εἶναι ψηλὰ καὶ μέγα

ἔλα μαυρομάτα μ' ἔλα

πῶχει ἀνταρούλα στὴν κορφὴ καὶ κατακνιά στὸν πάτο
κι ἀπὸ τὴν πίσω τὴ μεριά κλῆμα ἦταν φνιτρωμένο,
κάνει σταφύλια κόκκινα, κρασάκι σὰν τὸ μέλι.

'Όσες μαννάδες τό 'χε πιοῦν, καμμιά παιδιὰ δὲν κάνει
νὰ τό 'χε πιῆ κ' ἢ μάννα μου, νὰ μὴ 'χε κάνει ἐμένα...⁴⁾

²⁾ Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ γυριστὴς ἐκτελεῖ τὸ γύρισμα κατὰ 8ην ὑψηλότερον. Τοῦτο ἀποτελεῖ ἐξαιρέσιν ἐνταῦθα ἀδικοιολόγητον.

³⁾ Εἰς τῶν ἰσοκρατῶν ἐκτελεῖ τὴν κίνησιν αὐτήν.

⁴⁾ Πληρεστέραν μορφήν τοῦ κειμένου βλ. εἰς χειρόγρ. ΛΑ ἀρ. 1665 Δ', σ. 63 (Συλλογὴ Δ. Οἰκονομίδου ἐκ προσφύγων τῆς Λεσνίτσης Βορ. Ἡπείρου, 1951).

8. Ο ΝΙΟΣ ΠΟΥ ΠΝΙΓΗΚΕ

Ε. Μ. Σ. Λ. Α. αριθμ. 1910. Ταιν. 128.

Χαραυγή Λάγκας Πωγωνίου.

Τραγουδισαί. Παρτής: Μιχ. Βόκολος Γυριστής: Χριστόφ. Γούμενος.

Ισοκράται. Ρίχτης: Βασίλ. Γιάννος, Γεράσ. Γούμενος, Νικ. Βαρέσης. — Χαραυγή, 1957.

208.

Παρτής άνδρας
Μιά συν - νε - φια - σμέ - νη 'μέ - ρα και μιά σκο - τει - νή δρα - διά.

Γυριστής άνδρας

Ίσοκράται άνδρες

1) Ρίχτης 2)
"Ω ω!"

112

Μιά συν - νε - φια - σμέ - νη 'μέ - ρα και μιά σκο - τει - νή δρα -
"Ω. χό"

διά και μιά σκο - τει - νή δρα -
"Ω ω!"

διά

ΣΤΡΟΦΗ 3^η
Γα - λα - νή 'ταν ή δαρ - κούλα
"Ω ω!"

κιάσπρος ή - ταν ό για - λό - ος - ος.
"Ω ω!"

Τον. Τον. Τον. Τον.
"Εκτασις μελ. Παρτῆ. "Εκτ. μελ. Ρίχτη" "Εκτ. μελ. Γυριστῆ. "Εκτασις τοῦ ὄλου ὄρατος.

Μιά συννεφιασμένη μέρα και μιὰ σκοτεινή βραδιά
 μᾶς ἐβούλιαξ' ἡ βαρκούλα, μᾶς ἐπνίγηκαν δυὸ παιδιά.
 Γαλανὴ ἦταν ἡ βαρκούλα κι ἄσπρος ἦταν ὁ γιालὸς
 μᾶς ἐπνίγηκε ὁ Μπίρμπα πὸν ἦτανε μοναχογιός.
 Τό' μαθε ἡ μάνα τοῦ Μπίρμπα τάζει λίρες ἑκατὸ
 γιὰ νὰ βγάλουνε τὸ Μπίρμπα ζωντανὸ ἀπ' τὸ γιालό.
 Θάλασσα δὲν τρώει λίρες, θάλασσα δὲν τρώει φλουριά,
 τρώει νιοὺς καὶ παλληκάρια τῶν μαννάδων τὰ παιδιά.

9. ΚΟΡΗ ΚΑΙ ΓΕΡΟΣ ΑΝΔΡΑΣ

Ε. Μ. Σ. Λ. Α. ἀριθμ. 1910. Ταιν. 128.

Χαραυγὴ Λάκκας, Πωγωνίου.

Τραγουδισταί. Παρτῆς: Μιχ. Βόκολος. Γυριστῆς: Χριστόφ. Γούμενος. Κλώστης: Βασίλ. Γιάννος.

Ἴσοκράται. Γεράσιμος Γούμενος, Νικόλ. Βαρέσης. — Χαραυγὴ, 1954.

(♩ ~ 212)

κλαῖν οἱ πέ. τρες τὰ λι. δά. ρια. κλαῖ. νε τὸν καη. -

(♩ ~ 120-125)

μό. κλαῖν οἱ — πέ. τρες, — τὰ λι. - δά. ρια "ω!

κλαῖ. νε — τὸ, μω. ρέ, τὸν καη - μό

(ὁ Παρτῆς) | 2.

"ω!

Τον. Τον. Τον. Τον.

"Ἐκτασις μελ. Παρτῆ. "Ἐκτ. μελ. Γυριστῆ "Ἐκτ. μελ. Κλώστη "Ἐκτασις τοῦ ἄσματος
 ὁμαδικῶς ἀκουομένου.

Κλαῖν' οἱ πέτρες τὰ λιθάρια, κλαῖνε τὸν καημὸ
 ἔκλαιγα κ' ἐγὼ ὁ καημένος τὸν ξεχωρισμό,
 πὸν θὰ χωριστοῦμ', ἀγάπη, τώρα ἄμεις τὰ δυό.
 Ξένε μου, πού ἔσαι στὰ ξένα καὶ στὰ μακρινὰ
 ἄχ! ἂν τό'χης νὰ ῥθῆς, ἔλα, ἄϊντ', ἂν ἔρχεσαι,
 γιὰτ' ἐμένα οἱ δικοί μου μὲ βαρέθηκαν
 καὶ μὲ προξενοῦν στὰ ξένα καὶ στὰ μακρινὰ
 καὶ μοῦ δίνουν ἄντρα γέρο ἑκατὸ χρονῶν.
 Μήνα πού ἔτανε καὶ γέρος, ἦταν ράθυμος
 λέει: κάθε πρωὶ μὲ δέρνει γιὰ τὰ στρώματα
 λέει, καὶ κάθε μεσημέρι γιὰ κρύο νερό.

10. Ο ΓΙΑΝΝΗΣ Ο ΠΛΑΝΟΓΙΑΝΝΟΣ

Ε. Μ. Σ. Λ. Α. ἀριθμ. 967. Ταιν. 59.

Πεντάλοφος Κοζάνης.

Τραγουδισταί. Χαράλ. Τσόλης, Ἀπόστ. Καλαμᾶς, Γεώργ. Λαζαρίδης, Γεώργ. Περβανᾶς.

Κλαρίνο: Εὐάγγ. Ντίμτσος.

♩ 92. ¹⁾

εἰσαγωγή κλαρινέττου

Ἀϊ - ντε μά - ρω, στὸ πη - γά - δι
 ἄϊ - ντε γιὰ νε - ρό, μω - ρέ, ἄϊ - ντε μά - ρω,
 στὸ πη - γά - δι, ἄϊ - ντε γιὰ νε - ρό, ἄϊ - ντε γιὰ νε - ρό.
 Τον. Τον.
 Ἔκτασις ἄσματος Ἔκτασις μελωδίας κλαρίνου.

¹⁾ Οἱ φθόγγοι do - la τοῦ μέτρου τούτου καθὼς καὶ τοῦ τρίτου μέτρου ἀπὸ τοῦ τέλους ἐκτελοῦνται μὲ ἀργὸ portamento. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὰ μέτρα 2ον, 7ον καὶ 11ον τοῦ κυρίως ἄσματος. Ὁ τελευταῖος ἀτελής τρίλλος τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ κλαρίνου νὰ ἐκτελεσθῇ μὲ τοὺς φθόγγους mi - sol καὶ οὐχὶ mi - fa.

Ἄιντε Μάρω στὸ πηγάδι, ἄιντε γιὰ νερό.
 Καρτερεῖτε ἀδερφοῦλες γιὰ νὰ ζαλωθῶ,
 τὴ βαρέλα νὰ ζαλώσω καὶ τὸ μαστραπά·
 ἔ εἶν' ὁ Γιάννος στὸ πηγάδι, ὁ Πλανόγιαννος
 πὸν πλανεύει τὰ κορίτσια καὶ τὶς ἔμορφες
 πὸν μὲ πλάνεψε κ' ἐμένα καὶ δὲν ἔρχομαι.

11. ΤΑ ΣΑΝΙΔΙΑ ΝΙΔΙΑ
 (Χορευτικὸν τοῦ γάμου)

Ε. Μ. Σ. Λ. Α. ἀριθμ. 550. Ταιν. 29.

Περιοχὴ Παραμυθιάς.

Τραγουδιστής. Φώτιος Χαλκιᾶς. — Ἀθῆναι, 1953.

8 Τὰ σα- νί- δια, νί- δια, νί- δια
 τὰ λευ- κο- πε- λε- κη- μέ- να, στὴν και- νούρ- γι- α
 γει- το- νιά φύ- τρω- σε μιὰ κυ- δω- νιά.

Τον.

Ἔκτασις τῆς μελωδίας

Τὰ σανίδια νίδια νίδια¹⁾

τὰ λευκοπελεκημένα.

Στὴν καινούργια γειτονιά

φύτρωσε μιὰ κνδωνιά.

Κι ἂν ἀνθίσῃ κι ἂν καρπίσῃ

πέντε γιουὺς θάλ' ἀποκτήσῃ

πέντε γιουὺς καὶ μιὰ μηλιά.

— Μώρ' νύφη, νυφούλα μου

δό μ' τὰ μανουσιάκια μου.

— Δὲν τὰ δίνω γὼ ἐσένα

θὰ τὰ δώσω τοῦ καλοῦ μου,

θὰ τὰ δώσω τοῦ καλοῦ μου,

τοῦ καλοῦ μ', τοῦ σύντροφου μου.

— Μώρ' νύφη, νυφούλα μου

δό μ' τὰ δαχτυλίδια σου

¹⁾ Παραλλαγὴν κειμένου βλ. Λ. Α. ἀρ. χειρ. 1665 Γ, σελ. 9.

δό μ' τὰ δαχτυλίδια σου

τ' ὄμορφα στολίδια σου.

— Δὲν τὰ δίνω ᾽γὼ ἐσένα

θὰν τὰ δώσω τοῦ καλοῦ μου,

θὰν τὰ δώσω τοῦ καλοῦ μου,

τοῦ καλοῦ μ' τοῦ σύντροφου μου.

12. ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΗ ΜΗΤΣΟΥ

Ε. Μ. Σ. Λ. Α. ἀριθμ. 1209. Ταιν. 65Α.

Σαμαρίνα.

Τραγουδιστής. Ματθαῖος Ἀγορογιάννης.

Ἰσοκράται. Ἐμμ. Στιμογιάννης, Δημ. Ταμπούκας. — Σαμαρίνα, 1955.

Μελωδία

Ἰσοκράται¹⁾

Βα - - - σι - - - λι - - - κό - - - νος μου

μύ - ρι - - - σε, μω - ρέ τη - ρᾶ - τε ποιός δια -

- βαί - νει - - - ν-ὸ - Γιώρ - γης Μῆ - νη - - τσος...

Βασιλικός μου μύρισε, τηράτε ποιός διαβαίνει

ὁ Γιώργης Μητσος πέρασε στὰ Γιάννενα πηγαίνει,

στὰ Γιάννενα καὶ στὸν Πασᾶ καὶ στὸ Βεζύρ' ἀφέντη.

— Καλημερά σου Μπέη μου. — Καλῶς τὸ Γιώργη ἀπού' ρθε.

— Γιώργη μ' γιατί μᾶς ἄργησες νὰ ᾽ρθῆς νὰ προσκυνήσης;

— Ἐσεῖς καλὰ τὸ ξέρετε τὸ κλέφτικο ζακόνι

δὲν μᾶς ἀφήναν τὰ βουνὰ κι αὐτὲς κρούες βρουσοῦλες.

¹⁾ Ἐνταῦθα ἔχομεν τὴν περίπτωσιν τῆς μετακινήσεως τοῦ ἰσοκρατήματος, ὡς καὶ εἰς τὰ ὑπ' ἀριθμ. 1 καὶ 2 ᾠσματα, ὡς αὐτοτελοῦς πλέον φωνῆς καὶ οὐχὶ ἰσοκρατήματος. Βλ. κείμενον, σελ. 114 στίχ. 26.

13. ΜΑΣ ΠΗΡΕ ΚΙ Ο ΧΙΝΟΠΩΡΟΣ

Ε. Μ. Σ. Λ. Α. αριθμ. 1212. Ταιν. 65.

Σαμαρίνα.

Τραγουδιστής. Ματθαίος 'Αγορογιάννης.

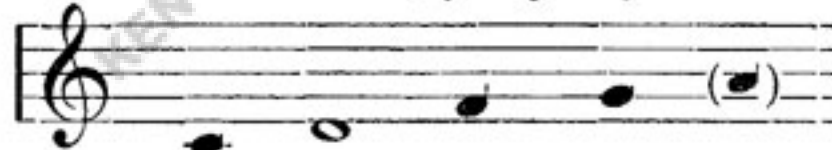
'Ισοκράται. 'Εμμ. Στιμογιάννης, Δημ. Ταμπούκας. — Σαμαρίνα, 1955.

Μελωδία
'Ισοκράται

♩ ~ 130

'Ο - ρέ - νά - δγούν - κ'οί - δλα - ν - οί - δλα - χο - πού - λίες, κα - λο - καιρ -
 - νέ - ε - εμ' - ά - γέ - ρα - νά - δγούν - κ'οί - δλα - ν - οί - δλα - χο -
 πού - λίες, κα - λο - καιρ - νέ - ε - εμ' - ά - γέ - οα.

*Εκτασις μελωδίας

'Υποτ. Τον.

14. ΜΟΝΗ ΓΚΑΪΝΤΑ

(Χορός τής νύφης).

Ε. Μ. Σ. Λ. Α. αριθμ. 552. Ταιν. 29.

Κλαρίνο: 'Αναστάσιος Χαλκιᾶς. Βιολί: Κυριάκος Χαλκιᾶς. — Αθήναι, 1953.

Μελωδία ΚΛΑΡΙΝΟ
Γόρσιμα ΒΙΟΛΙ

♩ ~ 72

κ.λ.π.
κ.λ.π.

15. ΔΙΠΛΗ ΓΚΑΪΝΤΑ

(Χορός στά τρία).

Ε. Μ. Σ. Λ. Α. αριθμ. 553. Ταιν. 29.

Κλαρίνο: 'Αναστάσιος Χαλκιᾶς. — Αθήναι, 1953.

Εισαγωγή 1)

♩ ~ 66

κ.λ.π.

1) Εἰς τὴν μελωδίαν αὐτὴν χρησιμοποιεῖται ἡ 7η μικρὰ ὅπως εἰς μίαν περίπτωσιν μελωδίας τοῦ κλάστου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΩΝ ΕΤΩΝ 1921 - 1938

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓ. Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗ ΚΑΙ ΔΗΜΗΤΡ. Β. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Ο ἀείμνηστος Νικ. Γ. Πολίτης εἰς τὴν συνταχθεῖσαν παρ' αὐτοῦ καὶ ἐκδοθεῖσαν γενικὴν βιβλιογραφίαν τῶν ἑλληνικῶν δημοσιευμάτων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1907 μέχρι τοῦ 1920, ὑπὸ τὸν τίτλον: *Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία. Κατάλογος τῶν ἐν Ἑλλάδι ἢ ὑπὸ Ἑλλήνων ἀλλαχοῦ ἐκδοθέντων βιβλίων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1907*, περιέλαβεν εἰς ἴδια κεφάλαια καὶ τὰ λαογραφικὰ ὡς καὶ τὰ περὶ τῆς δημώδους μουσικῆς δημοσιεύματα¹⁾. Τὸ βιβλιογραφικὸν ἔργον τοῦτο, μὴ συνεχισθὲν ἕκτοτε, ἀνελήφθη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1946 ὑπὸ τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου εἰδικῶς διὰ τὸν κλάδον τῆς λαογραφίας καὶ τῆς δημώδους μουσικῆς γενικῶς, καταρτισθείσης κατὰ τὰ ἔτη 1946-1947 διὰ τοῦ πρώτου ἐξ ἡμῶν (Γ. Κ. Σπυριδάκη) τῆς βιβλιογραφίας τῆς περιόδου 1939-1947, ἡ ὁποία καὶ ἐδημοσιεύθη μετὰ τοῦ Γεωργ. Α. Μέγα ἐν τῇ Ἐπετηρίδι τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου, τόμ. Ε' (1947-49) σ. 159-266. Τῆς Βιβλιογραφίας ταύτης ἐδημοσιεύθη ἡ συνέχεια διὰ τὴν περίοδον 1948-1953 ὑπὸ τοῦ δευτέρου ἐξ ἡμῶν (Δ. Β. Οἰκονομίδου) μετὰ τοῦ Γ. Α. Μέγα ἐν τῇ αὐτῇ Ἐπετηρίδι, τόμ. Η' (1953-54) σ. 199-322.

Ἡ συνέχισις τῆς συντάξεως τῆς βιβλιογραφίας ταύτης διὰ τὰ ἔτη 1954 καὶ ἐξῆς ἀνετέθη παρ' ἡμῶν εἰς τὸν συντάκτην Δημήτρ. Β. Οἰκονομίδην.

Διὰ τῆς δημοσιεύσεως ταύτης ὑπὸ τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου τῆς λαογραφικῆς βιβλιογραφίας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1939 καὶ ἐξῆς, καὶ τῆς προσηγηθείσης ὑπὸ τοῦ Νικ. Πολίτου, ὡς ἄνω, διὰ τὰ ἔτη 1907-1920, παρέμεινεν οὕτω βιβλιογραφικῶς κενὴ ἢ χρονικὴ περίοδος ἀπὸ τοῦ ἔτους 1921-1938, τῆς ὁποίας ἔπρεπε νὰ συνταχθῇ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

Τὸ ἔργον τοῦτο ἀνελάβομεν ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους 1957 ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ συντάκτου Δημητρ. Β. Οἰκονομίδου. Ὁ πρῶτος ἐξ ἡμῶν συνέταξε τὰ σχετικά μὲ τὴν λαογραφίαν τῆς Κρήτης ἄρθρα, ἔτι δὲ τὰ πλεῖστα αὐτοτελῶν δημο-

¹⁾ Βλ. α) Ἐπιστημ. Ἐπετηρίς [Πανεπ. Ἀθηνῶν], τόμ. Γ' (1906-1907). Ἐν Ἀθήναις 1909, σ. 433-436, τόμ. ΣΤ' (1909-1910), Ἐν Ἀθήναις 1911, σ. 274-289 [Ἀνατύπωσις ἐν Λαογραφ. τόμ. Γ' (1911-12) σ. 242-259 μόνον τῶν λαογραφικῶν ἄρθρων οὐχὶ δὲ καὶ τῶν τῆς δημ. μουσικῆς]. β) Ν.Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ, Ἑλληνικὴ βιβλιογραφία. Κατάλογος τῶν ἐν Ἑλλάδι ἢ ὑπὸ Ἑλλήνων ἀλλαχοῦ ἐκδοθέντων βιβλίων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1907. Γ') 1911-1920 (α' μέρος) (Ἐκδίδεται ἐπιμελείᾳ Στίλπ. Κυριακίδου, δαπάνῃ τοῦ Ἀθήνησι Πανεπιστημίου). Ἐν Ἀθήναις 1927, σ. 318-341. [Ἀνατύπωσις ἐν Λαογραφ. τόμ. 10 (1929-32) σ. 209-232].

σιευμάτων, ὡς καὶ τὰ ἐκ τῶν περιοδικῶν: Ἄρχεϊον Εὐβοϊκῶν Μελετῶν, Ἄρχεϊον Πόντου, Ἄρχεϊον τοῦ Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Θησαυροῦ, Βυζάντιον, Διδασκαλικὴ Ζωή, Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, Ἐπετηρὶς τῶν Βουρβούρων, Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Θρακικά, Κυνουριακὴ Ἐπιθεώρηση, Κυπριακὰ Χρονικά, Μαλεβός, Μικρασιατικὰ Χρονικά, Μύσων, Πέργαμος, Σπαρτιατικὰ Χρονικά, Φῶς καὶ Προμηθεὺς ὁ Πυρφόρος, ὁ δὲ δεύτερος (Δημήτρ. Β. Οἰκονομίδης) τὰ ἐκ τῶν λοιπῶν ἐντύπων λαογραφικὰ ἄρθρα.

Εἰς τὸ βιβλιογραφικὸν σύστημα ἠκολουθήσαμεν εἰς τὴν διάταξιν τῆς ὕλης τὰς προηγουμένας, ὡς ἀνωτέρω, βιβλιογραφικὰς δημοσιεύσεις τοῦ Λαογραφικοῦ Ἄρχείου μέ τινὰς μόνον μεταβολὰς εἰς αὐτάς. Οὕτω παραθέτομεν τὸ ἐπώνυμον καὶ τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως τῶν ἐνταῦθα βιβλιογραφικῶν ἄρθρων κατ' ὀνομαστικὴν ἀντὶ τῆς μέχρι τοῦδε κατὰ γενικὴν πρὸς ἀποφυγὴν οὕτω παρανοήσεων ὡς πρὸς τὴν κατ' ὀνομαστικὴν χρῆσιν τοῦ ὀνοματεπωνύμου, ἰδίᾳ ὑπὸ ξένων, πρὸς δὲ ἐκρίναμεν σκόπιμον τὴν βιβλιογραφίαν τῶν δημοσιευμάτων τῶν σχετικῶν πρὸς τὸν λαϊκὸν πολιτισμὸν τῶν Βυζαντινῶν νὰ δημοσιεύσωμεν εἰς ἴδιον κεφάλαιον, ὡς ἐπίμετρον, πρὸς εὐχερῆ παρακολούθησιν τούτων ὑπὸ τε τῶν λαογράφων καὶ τῶν εἰδικῶν βυζαντινολόγων.

Γ. Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗΣ

— Ὁβελὸς εἰς τὴν ἀρχὴν βιβλιογραφικῆς σημειώσεως σημαίνει ἐπανάληψιν τοῦ ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ ὀνόματος τοῦ συγγραφέως.

* Ἀστερίσκος πρὸ τοῦ βιβλιογραφουμένου λήμματος δηλοῖ, ὅτι τοῦτο παρελήφθη ἐξ ἄλλου βιβλίου.

(....) Ἐντὸς παρενθέσεως: α) ἀναπτύσσεται τὸ ἐν βραχυγραφίᾳ ὄνομα τοῦ συγγραφέως, παρατίθεται ἐπὶ ψευδωνύμου τὸ πραγματικὸν ὄνομα, περικλείεται τὸ ὄνομα τοῦ κριτοῦ ἐπὶ κρινομένων ἄρθρων, ἐπὶ ἀνωνύμου δὲ δημοσιεύματος τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως, ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι γνωστόν, β) ἀναγράφεται ἡ χρονολογία καὶ ὁ τόπος ἐκδόσεως ἐπὶ αὐτοτελῶν δημοσιευμάτων, ὅταν τὰ στοιχεῖα ταῦτα δὲν περιέχονται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, ἀλλὰ λαμβάνονται ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀναγραφομένου βιβλίου.

[....] Ἐντὸς ἀγκυλῶν τίθενται προσθήκαι τοῦ βιβλιογράφου ἐντὸς ἢ ἐν συνεχείᾳ τοῦ ἄρθρου σχετικαὶ μὲ τὸ βιβλιογραφούμενον δημοσίευμα.

Ἐν ἰδιαιτέρῳ παραγράφῳ καὶ μὲ μικρότερα στοιχεῖα (τῶν 8 στιγμῶν) δηλοῦται περὶ τῆς περιεχομένης ὕλης ἢ παρέχονται ἄλλαι σχετικαὶ πληροφορίες.

: Πρὸς δήλωσιν τοῦ ψευδωνύμου τίθενται πρὸ αὐτοῦ δύο στιγμαί.

(!) Τὸ θαυμαστικὸν δηλοῖ τὴν ἀπαράλλακτον ἀντιγραφὴν τυπογραφικοῦ σφάλματος.

Ἡ κατάταξις ἔγινεν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου μὲ τὴν ἐξῆς ἀντιστοιχίαν τῶν γραμμάτων τοῦ λατινικοῦ:

v = β	ch = χ	ca = κα	f = φ	th = θ	x = ξ
w = β	h = χ	co = κο	g = γ	ph = φ	

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΕΡΕΥΝΗΘΕΝΤΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΝ
ΚΑΙ ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΑΙ ΑΥΤΩΝ

- ΑΕ** Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς. Περιοδικὸν τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας. Ἀθήνησι 1921 - 1938.
- ΑΗ** Ἀνδριακὸν Ἡμερολόγιον. Ἐν Ἀθήναις. (Ψυχαγωγικὸς Σύνδεσμος Ἀνδριῶν). Ἔτ. 1 (1925) - 5 (1930).
- Ἀθηνᾶ** Σύγγραμμα περιοδικὸν τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐπιστημονικῆς Ἐταιρείας. Ἀθῆναι. τόμ. 32 (1920) - 48 (1938).
- Ἀκαδήμεια** Ἐπιστημονικὸν περιοδικὸν σύγγραμμα ἐρεύνης τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου καὶ καλλιτεργείας τῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν κατὰ μῆνα ἐκδιδόμενον ἐν Ἀθήναις. Διευθυντής: Ἰ. Φ. Δημάρατος. τόμ. Α' (1935).
- Ἀναγέννηση** Μηνιαῖο περιοδικό. Φιλοσοφία - Ἐπιστήμη - Τέχνη - Παιδεία. Ἀθήνα. Διευθυντής: Δ. Γληνός. Χρόν. Α' (1927) φύλλ. 1 - 12.
- Ἀργ Ἡμ** Ἀργειακὸν Ἡμερολόγιον Γεωργ. Λογοθέτη - Ἄνδρ. Χριστοπούλου. Τεῦχος Α'. Ἄργος, 1930.
- Ἀρκαδ Ἡμ** Ἀρκαδικὸν Ἡμερολόγιον. Ἐκδοσις Ἀρκαδικοῦ Τύπου. Τρίπολις, 1937 - 1938.
- Ἀρχ Βυζ Μν** Ἀρχεῖον τῶν Βυζαντινῶν Μνημείων τῆς Ἑλλάδος. Ἑξαμηνιαῖον περιοδικὸν σύγγραμμα, συντασσόμενον ὑπὸ Ἀναστασίου Κ. Ὁρλάνδου. Ἀθῆναι, τόμ. Α' (1935) - Δ' (1938).
- Ἀρχ Εὐβ Μελ** Ἀρχεῖον Εὐβοϊκῶν μελετῶν. Ἀθήνησι. Τόμ. Α' (1935) - Β' (1936).
- Ἀρχ Πόντ** Ἀρχεῖον Πόντου. Σύγγραμμα περιοδικὸν ἐκδιδόμενον ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς Ποντιακῶν Μελετῶν. Ἐν Ἀθήναις, τόμ. 1 (1928) - 8 (1938).
- Ἀρχ Θρ Θησ** Ἀρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Θησαυροῦ. Διευθυντής: Πολ. Παπαχριστοδούλου. Ἐν Ἀθήναις, τόμ. 1 (1934) - 5 (1939).
- Ἀφιέρωμα** Ἀφιέρωμα εἰς Γ. Ν. Χατζιδάκιν. Διατριβαὶ φίλων καὶ μαθητῶν ἐπὶ τῇ τριακοστῇ πέμπτῃ ἐπετείῳ τῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καθηγεσίας αὐτοῦ. Ἐν Ἀθήναις, 1921.
- Ἀχαικά** Ἀχαικά. Γράμματα - Ἐπιστήμαι - Τέχναι. Διευθυντής: Κωνστ. Ν. Τριανταφύλλου. Πάτραι, ἔτ. 1 (1937) - 4 (1940).
- BNJb** Byzantinisch - Neugriechische Jahrbücher. Internationales Wissenschaftliches Organ, hrsg. von Prof. Dr. Nikos A. Bees (Βέης). Athen, τ. 1 (1920) - 15 (1938).
- BZ** Byzantinische Zeitschrift begründet von Karl Krumbacher, unter Mitwirkung zahlreicher Fachgenossen... Leipzig, τόμ. 24 (1923/1924) - 38 (1938).
- Byzantion** Byzantion. Revue internationale des études Byzantines publiée sous la direction de H. Grégoire. Paris - Liège, τόμ. 1 (1924) - 13 (1938).
- Γλωσσ Ἐρ** Γεωργ. Ν. Χατζιδάκι, Γλωσσολογικαὶ Ἔρευναι. Τόμος Α', Ἐν Ἀθήναις 1934.
- Διδ Ζωή** Διδασκαλικὴ Ζωή. Ἡράκλειο Κρήτης. Χρονιὰ Α' (1935 - 36) τεῦχ. 1 - 12.
- ΔΙΕΕ** Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Ἀθήναις, τόμ. 8 (1922 - 9) (1926). 1 [=10] (1928/29) Νέα Σειρά.

- ΔΧΑΕ** Δελτίον Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ἀθήναι, περ. Β', τόμ. Α' (1924)-Γ' (1926).
- Ἐγκ Ἡμ** Ἐγκυκλοπαιδικὸν Ἡμερολόγιον Δημητράκου. Διευθυντῆς Σωτήρης Σκίπης. Ἀθήναι, 1932 - 1935.
- ΕΕΠΑ** Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἔτ. 1935 - 1936, τόμ. Β' (1938).
- Ἐπ Ηχώ** Ἐπιστημονικὴ Ἡχώ. Μηνιαῖον εἰκονογραφημένον περιοδικὸν τῶν ἐφηρμοσμένων ἐπιστημῶν καὶ τῆς Βιομηχανίας. Ἀθήναι. Περίοδ. Β'.
- ΣΔ εἰς μνήμην** Εἰς μνήμην Σπυρίδωνος Λάμπρου. Ἐν Ἀθήναις 1935.
- Ἐκατονταετηρὶς** Ἐθνικὸν καὶ Καποδιστριακὸν Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Πρυτανεῖα Γρηγορίου Παπαμιχαήλ. Ἐκατονταετηρὶς 1837 - 1937. Ἐπιστημονικαὶ Συμβολαί. Ἀθήναι.
- Ἐκκλ Φάρος.** Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τόμ. Κ' (1921) - ΛΖ' (1938).
- Ἐλλ Ἀγ** Ἑλληνικὴ Ἀγωγή. Δελτίον τῆς Ἑταιρείας Γυμναστικῶν Μελετῶν. [Ἀθήναι], ἔτ. Α' (1933) - Δ' (1936).
- Ἐλλ Γράμματα** Ἑλληνικὰ Γράμματα. Δεκαπενθήμερο περιοδικό. Διευθυνταί: Κωστῆς Μπασιᾶς, Βασίλ. Μαλατάκης. Ἀθήνα, τόμ. 1 (1927) - 6 (1930).
- Ἐλλ Ἐπ** Ἑλληνικὴ Ἐπιθεώρησις. Διευθύντρια Εὐγενία Ζωγράφου. Ἀθήναι, ἔτ. 14 (1920/21) - 32 (1938/39).
- Ἑλληνικά** Ἱστορικὸν περιοδικὸν δημοσίευμα ἐκδιδόμενον καθ' ἑξάμηνον. Διευθύνται τῆς συντάξεως Κωνστ. Ἀμαντος - Σωκρ. Κουγέας. Ἐν Ἀθήναις, τόμ. 1 (1928) - 10 (1937 - 1938).
- Ἑλληνίς** Μηνιαῖον περιοδικὸν τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἑλληνίδων γυναικῶν. Ἐν Ἀθήναις, ἔτ. 1 (1921) - 16 (1936).
- ΕΦΣΠΘ** Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης. Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς ἐκδιδομένη ὑπὸ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς. Ἐν Θεσσαλονίκῃ, τόμ. Α' (1927) - Δ' (1938).
- Ἐπ Βυζ Σπ** Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν. Ἐν Ἀθήναις, τόμ. Α' (1924) - ΙΔ' (1938).
- Ἐπ Ἐν Καλ Λογ Χανίων** Ἐπετηρὶς τῆς Ἐνώσεως Καλλιτεχνῶν Λογοτεχνῶν Χανίων. Ἐν Χανίοις, ἔτ. Α' (1937).
- Ἐπ Κρητ Σπ** Ἐπετηρὶς Κρητικῶν Σπουδῶν. Ἐν Ἀθήναις, τόμ. Α' (1938).
- Ἐπ Κυκλ Πολ** Ἐπετηρὶς Λαογραφικῆς καὶ Ἱστορικῆς Ἑταιρείας Κυκλαδικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τέχνης. Ἀθήναι, τόμ. Α' (1935).
- Ἐπ Βουρ** Ἐπετηρὶς τῶν Βουρβούρων. Ἀθήναι, ἔτ. 1924, ἔτ. 1925 - 1926, ἔτ. 1939.
- Ἐπιστημολόγος** Μηνιαία ἐπιστημονικὴ ἐπιθεώρησις. Διευθυντῆς Ἰ.Φ. Δημάρατος. [Ἀθήναι], ἔτ. 1 (1932) - 3 (1934).
- Ἐργασία** Ἑβδομαδιαία Ἐπιθεώρησις. Ὄργανον ἐρεῦνης τῶν ζωντανῶν προβλημάτων τῆς χώρας. Ἀθήναι, ἔτ. 1 (1930) - 9 (1938).
- ΗΑΜΘ** Ἡμερολόγιον Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης Θεοφίλου Δ. Ἀθανασιάδου. Δράμα, ἔτος Α' (1931) - Β' (1932).
- ΗΒΕ** Ἡμερολόγιον τῆς Βορείου Ἑλλάδος [=Μακεδονικὸν καὶ Θρακικὸν Ἡμερολόγιον]. Δράμα, 1938.

- Ἡ Γλῶσσα** Ἡ Γλῶσσα. Τετραμηνιαῖον γλωσσο - φιλολογικὸν περιοδικόν. Διευθυντής: Σπ. Ν. Φίλιππας. Ἀθήναι, ἔτ. 1 (1932) τεύχ. 1, 2, τεύχ. 3 (1933).
- ΗΔΜ** Ἡμερολόγιον Δυτικῆς Μακεδονίας εἰκονογραφημένον ἐπιμελεία Σταύρου Θεοδοσιάδου - Δημητρίου Γκαβανᾶ. Κοζάνη (ἔκδοσις ἔφημ. «Βορ. Ἑλλάδος»), ἔτ. 1932 καὶ ἔτ. 1935-1938.
- Ἡ Διάλεξις** Ἐπιστημονικὴ - κοινωνιολογικὴ - φιλολογικὴ - καλλιτεχνικὴ ἐκδιδομένη τὴν 15ην καὶ 30ὴν ἐκάστου μηνός. Ἰδρυτὴς - Διευθυντής: Διονύσιος Βλαχογιάννης. Ἀθήναι, ἔτος Α' (1928) ἀρ. φ. 1 - 7.
- Ἡ Δωδώνη** Μέγα πανηπειρωτικὸν ἐγκυκλοπαιδικὸν περιοδικὸν σύγγραμμα Ἡ Δωδώνη... Χαραλ. Γ. Κατσαλίδου, τόμ. Α' (1931 - 32). Ἀλεξάνδρεια - Αἰγύπτου. Ὀκτώβριος 1931.
- Ἡ Ἐπιστήμη** Ἡ Ἐπιστήμη δι' ὅλους. Μηνιαία τεχνικὴ καὶ ἐγκυκλοπαιδικὴ ἐπιθεώρησις. Ἀθήναι, ἔτ. 1 (1929) - 3 (1931).
- ΗΘ** Μερόπης Π. Τσιώμου, Ἡμερολόγιον Θεσσαλονίκης, Θεσ/νίκη. Ἔτος Γ' (1921).
- ΗΜΕ** Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος εἰκονογραφημένον. Ἰδρυτὴς - Διευθυντής: Γεώργιος Δροσίνης. Συντάκται καὶ συνεργάται Λαογράφοι, Ἐπιστήμονες καὶ Καλλιτέχνη. Ἐκδότης Ἰ. Ν. Σιδέρης. Ἀθήναι, ἔτ. 1922 - 1936.
- Ἡμερ Δρ** Θεοφίλου Δ. Ἀθανασιάδου, Ἡμερολόγιον Δράμας. Δράμα, 1930.
- Ἡμερ Ἐγκ** Ἰ. Ἀ. Βρετοῦ, Ἡμερολόγιον Ἐγκυκλοπαιδικόν. Ἀθήναι, ἔτ. 19 (1922) - 21 (1924).
- Ἡμ' Ἰθ** Ἡμερολόγιον Ἰθάκης. Ἀθήναι, ἔτ. 1 (1928) - 3 (1930).
- Ἡμερολόγιον ὁ Φάρος** τῆς Ἀνατολῆς. Ἰδρυτὴς - Διευθυντής: Σωκράτης Σταματίου. Κάϊρον, ἔτ. 1929 - 1931.
- Ἡπειρ Χρον** Ἡπειρωτικὰ Χρονικά. Περιοδικὸν σύγγραμμα ἰδρυθὲν καὶ ἐκδιδόμενον προνοία τοῦ μητροπολίτου Ἰωαννίνων Σπυρίδωνος Βλάχου, ἐπιμελεία δὲ τῶν Ἡπειρωτῶν Περικλέους Βιζουκίδου ἐν Βερολίνῳ, Γεωργίου Ἀναγνωστοπούλου ἐν Ἀθήναις, Ἀλκιβιάδου Κοντοπάνου ἐν Ἰωαννίνοις. Ἐν Ἰωαννίνοις, ἔτ. 1 (1926) - 15 (1940).
- ΘΓ** Θεσσαλικά Γράμματα. Μηνιαῖο περιοδικὸ τοῦ Ὁμίλου διανοουμένων καὶ φιλοτέχνων Λαρίσης. Λάρισα, 1935, τεύχη 1 - 5, 8 - 9.
- Θεσσ Χρον** Θεσσαλικά Χρονικά. Δελτίον τῆς ἐν Ἀθήναις Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἑταιρείας τῶν Θεσσαλῶν. Ἐν Ἀθήναις, τ. 1 (1930) - 5 (1936).
- Θρακ** Θρακικά. Σύγγραμμα περιοδικὸν ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις «Θρακικοῦ Κέντρου». Ἐν Ἀθήναις, τόμ. 1 (1928) - 16 (1938).
- Ἴόν Ἀνθ** Ἴόνιος Ἀνθολογία. Μηνιαῖο ἱστορικὸ, φιλολογικὸ καὶ καλλιτεχνικὸ περιοδικό. Διευθύντρια: Μαριέττα Μινώτου (τὸ γένος Γιαννοπούλου). Ζάκυνθος, ἔτ. 1 (1927 - 28) - 12 (1938).
- Κρητικά** Κρητικά. Τετράμηνον περιοδικὸν σύγγραμμα ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ Κρητικοῦ φιλολογικοῦ Συλλόγου ἐν Χανίοις. Χανιά, τόμ. Α' (1930 - 1933).
- Κρητ Μελ** Κρητικαὶ Μελέται. Μηνιαῖον εἰκονογραφημένον περιοδικὸν ἐν Ἀθήναις. Διευθυντής: Γ. Σήφακας. Διευθ. ἐκδόσεως Γ. Κ. Σπυριδάκης. Ἀθήναι, ἔτ. Α' (1933).
- Κρητ Σελ** Κρητικὲς Σελίδες. Μηνιαῖο λογοτεχνικὸ περιοδικό. Διευθύντρια: Θάλεια Καλιγιάννη. Ἡράκλειον Κρήτης, ἔτ. Α' (1936) - Γ' (1939).
- Κυκλ** Κυκλάδες. Μηνιαῖο λογοτεχνικὸ καὶ καλλιτεχνικὸ περιοδικὸ ἐκδιδόμενον στὴ

Σῦρο. Διεύθυνση: Ρίτα Μπούμη, Κατίνα Μπάϊλα, Βίκτωρ Παπαδάκης. Σῦρος, ἔτ. 1 (1930 - 1931), ἔτ. 2 - 3 (1931 - 1932).

Κυν' Επιθ Κυνουριακή Ἐπιθεώρηση. Διμηνιαία εἰκονογραφημένη κοινωνική - φιλολογική - εἰδησεογραφική. Ἀθήνα, χρόνος Α' (1936 - 1938).

Κυπρ Γράμμ Κυπριακά Γράμματα. Δεκαπενθήμερο περιοδικό μελέτης καὶ τέχνης. Λευκωσία (Κύπρος), ἔτ. Α' (1934 - 1935) - Γ' (1936 - 1937).

Κυπρ Σπ Κυπριακαὶ Σπουδαί. Δελτίον τῆς Ἐταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν ἐκδιδόμενον ὑπ' αὐτῆς τῆ ἐπιμελείᾳ Α. Αἰμιλιανίδου, Π. Δικαίου, Ἀ. Ἰντιάνου, Κ. Σπυριδάκι. Ἐν Λευκωσίᾳ, ἔτ. Α' (1937) - Β' (1938).

Κυπρ Χρον Κυπριακά Χρονικά. Μηνιαῖον ἐπιστημονικὸν περιοδικὸν ἐν Κύπρῳ. Ἐν Λάρνακι, ἔτ. Α' (1923) - ΙΓ' (1937).

Κυριακῆ Ἡ Κυριακῆ τοῦ «Ἐλευθέρου Βήματος». Ἀθήναι, ἔτος Α' (1926 - 1927) ἀρ. φ. 1 - 53. ἔτ. Β' (1927 - 1928) ἀρ. φ. 54 - 59.

Λ' Αρχ Λεξικογραφικὸν Ἀρχεῖον τῆς Μέσης καὶ Νέας Ἑλληνικῆς. Τόμ. ἕκτος. Ἐν Ἀθήναις, 1923.

Λακωνικά Περιοδικὸν τῆς «Ἐνώσεως τῶν ἐν Ἀττικῇ Λακεδαιμονίων». Ἐν Ἀθήναις 1932. τεῦχος Α'.

Λαογρ Λαογραφία. Δελτίον τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἐταιρείας. Ἐν Ἀθήναις, τόμ. 6 (1917 - 1918), 7 (1923), 8 (1921/25), 9 (1926 - 1928), Θεσσαλονίκη, τόμ. 10 (1929 - 1932), 11 (1934 - 1937).

Λεύκωμα Λεύκωμα τῆς νήσου Ἴμβρου. Κατηρτίσθη τῇ μερίμνῃ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἴμβρου καὶ Τενέδου Ἰακώβου καὶ ἐξεδόθη δαπάνῃ τῶν ἀπανταχοῦ Ἰμβρίων. Ἐν Ἀθήναις, 1938.

L' HellCont. L' Hellenisme Contemporain. Directrice: Henriette Avatanghelos. Athènes, ἔτ. 1· 3 (1935 - 1938).

Μακεδ' Ημερ Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον. Ἰδρυτῆς - Διευθυντῆς: Νικόλαος Ἀ. Σφενδόνης. Θεσσαλονίκη, ἔτ. 1 (1925) - 14 (1938).

Μακ' Ημέρες Μακεδονικὲς Ἡμέρες. Λογοτεχνικὸ περιοδικό. Θεσσαλονίκη, ἔτ. 1 (1932 - 33) - 6 (1938).

Μαλεβός Μηνιαῖον περιοδικὸν ὄργανον τῶν ἀπανταχοῦ Βασσαριωτῶν. Ἐν Ἀθήναις, ἔτ. Α' (1920) - ΣΤ' (1926).

ΜΕΕ Περ Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ. Φιλολογικὸν περιοδικὸν Α' - Ζ' τόμων. Ἀθῆναι (1926 - 1929) φ. 1 - 173.

ΜΕΗ Μέγα Ἐγκυκλοπαιδικὸν Ἡμερολόγιον 1935. Ἐφημερίς «Ἐλεύθερος Ἄνθρωπος». Ἀθῆναι, 1934.

ΜΜ Μηνιαία Μεγαλόπολις. Ὅργανον τῶν ἀπανταχοῦ Μεγαλοπολιτῶν, Λυκοσουρέων καὶ Φαλαισιωτῶν. Ἀθῆναι. Ἰδιοκτήτης: Παν. Ἡ. Μαρκολιάς. Διευθυντῆς: Φιλοποίμην Χρ. Μητσόπουλος, ἔτ. 1 (1937 - 38) ἀρ. 1 - 12, ἔτ. 2 (1938 - 39) ἀρ. 13 - 24.

Μ Χρ Μουσικά Χρονικά. Μηνιαία καλλιτεχνικὴ ἐπιθεώρησις. Καλλιτεχνικὴ ἐποπτεία Γεωργ. Λαμπελέτ. Ἀθῆναι, ἔτ. 1 (1928 - 29) - 4 (1932).

Μεσ Γράμμ Μεσαιωνικά Γράμματα. Τριμηνιαῖον περιοδικόν. Ἀθῆναι, Α' (1934) - Δ' (1939).

- Μεσο Έτ** Μεσσηνιακόν Έτος. Έκδοσις έτησία. Τόμ. πρώτος. Καλαμάτα, 1938 (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν τῶν Γραμμάτων).
- Μικρ Χρον** Μικρασιατικὰ Χρονικά. Σύγγραμμα περιοδικόν, έκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ τμήματος Μικρασιατικῶν μελετῶν τῆς Ένώσεως Σμυρναίων. Έν Ἀθήναις. Τόμ. Α' (1938)*
- Μυκ Χρον** Μυκονιάτικα Χρονικά δημοσιευόμενα τὴν πρώτην καὶ τρίτην Κυριακὴν ἐκάστου μηνός. Ἀθήναι, ἔτ. Α' (1933 - 1934), ἔτ. Β' (1935).
- Μύσων** Ἱστορικὸν καὶ λαογραφικὸν περιοδικόν, έκδιδόμενον κατὰ τετραμηνίαν. Διευθυντῆς καὶ ἰδιοκτῆτης : Μ. Γ. Καταπότης. Έν Ἀθήναις, τόμ. 1 (1932) - 7 (1938).
- Ν Γεωπ** Τὰ Νέα Γεωπονικά. Μηνιαῖον γεωργικὸν περιοδικόν, Ἀθήναι. Περίοδος Γ' ἔτ. 7 (1921) - 10 (1924).
- Ν Γράμματα** Νεοελληνικὰ Γράμματα. Μηνιαῖο λογοτεχνικὸ περιοδικό. Διευθυντῆς : Γιάννης Μουρέλλος. Ἡράκλειο Κρήτης, ἔτ. Α' (1926 - 1927), ἔτ. Β' (1927 - 1928).
- Ν Γράμμ** Νεοελληνικὰ Γράμματα. Έβδομαδιαία φιλολογικὴ, καλλιτεχνικὴ, ἐπιστημονικὴ ἔφημερίς. Διευθυντῆς : Κώστας Έλευθερουδάκης. Ἀθήνα, ἔτ. Α' (1935) φ. 1 - 38, ἔτ. Β' (1936) φ. 39 - 44. Περίοδ. Β' ἔτ. (1936 - 37) φ. 1 - 56, ἔτ. 1938 φ. 57 - 109.
- Ν Έλλ** Νέος Έλληνομνήμων. Τριμηνιαῖον περιοδικόν σύγγραμμα συντασσόμενον ὑπὸ Σπυρ. Π. Λάμπρου. Ἀθήνησι, τόμ. 14 (1920) - 21 (1927).
- Ν Έστ** Νέα Έστία. Διευθυνταί : Γρηγόρ. Ξενόπουλος - Πέτρος Χάρης. Ἀθήναι, ἔτ. 1 (1927) - 12 (1938).
- Ν Κράτ** Τὸ Νέον Κράτος. Μηνιαία ἐπιθεώρησις πολιτικὴ - κοινωνικὴ. Φιλοσοφία - Ἱστορία - Τέχνη. Διευθυντῆς : Ἄριστος Καμπάνης. Ἀθήναι, ἔτ. Α' (1937), Β' (1938).
- Ναυτ Έλλ** Ναυτικὴ Έλλάς. Μηνιαῖον περιοδικόν έκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ Γ.Ε.Π. Ναυτικοῦ. Έν Ἀθήναις, ἔτ. 1 (1928 - 29) - 10 (1937 - 38).
- Νέα Γράμματα** Τὰ Νέα Γράμματα. Μηνιαία λογοτεχνικὴ Έπιθεώρηση. Διευθυντῆς : Ἄντρεας Καραντώνης. Ἀθήνα, ἔτ. 1 (1935) - 4 (1938).
- Νεοελλ Ἀρχ** Νεοελληνικὸν Ἀρχεῖον. Περιοδικὸν δημοσίευμα έκδιδόμενον κατὰ τετράμηνον. Ἱδιοκτῆτης Διευθυντῆς : Νικόλαος Β. Τωμαδάκης. Χανιά, τόμ. Α' (1935).
- ΠΑΑ** Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Έν Ἀθήναις, ἔτ. 1 (1926) - 13 (1938).
- Παγκεφ Ἡμ** Σπύρου Σκηνωτάτου, Παγκεφαλληνιακὸν Ἡμερολόγιον. Ἀργοστόλιον, ἔτ. Α' (1937) - Γ' (1939).
- Πάφος** Μηνιαία Παγκύπρια φιλολογικὴ ἔκδοσις. Πάφος, χρον. 1 (1935 - 36) ἀρ. 1 - 11, χρον. 2 (1936 - 37) ἀρ. 1 - 11, χρον. 3 (1938) ἀρ. 1 - 6.
- ΠΗ** Διον. Χαλκιοπούλου, Ἡλία Ἀ. Βαρουχάκη, Πανελλήνιον Ἡμερολόγιον, χρονογραφικόν, φιλολογικὸν καὶ γελοιογραφικὸν τοῦ ἔτους 1921... New York, U.S.A.
- Πέργαμος** Πέργαμος (130 π. Χρ. - 1922). Σύγγραμμα ἱστορικόν, ἀρχαιολογικόν, λαογραφικόν συνεργασία ἐπιστημόνων καὶ λογίων με εἰκόνας. Έπιμελεία Γεωργ. Κ. Χονδρονίκη, Ἄριστ. Θηβαιοπούλου. Μυτιλήνη 1949, 8ον σελ. 352.,
- Περ Δελτ Κρ.** Φιλ. Συλλ. Περιοδικὸν Δελτίον Βιβλιοθήκης Κρητικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἐν Χανίοις. Χανιά, ἔτ. Α' (1927 - 28) τεύχη ἀρ. 1 - 4.
- Πνευματικὴ Ζωή.** Μηνιαῖο λογοτεχνικὸ καὶ βιβλιογραφικὸ περιοδικό. Έκδίδεται ἀπὸ τὸ γραφεῖο πνευματικῶν ὑπηρεσιῶν. Διευθυντῆς : Μελῆς Νικολαΐδης. Ἀθήνα, τόμ. Α' (1936 - 1937), τόμ. Β' (1938).

- Πολυξ. Λοϊζιάδου** Πολυξένης Λοϊζιάδου, Κυπριακόν λεύκωμα. Λεμεσός - Κύπρου, 1924.
- Ποντ Φύλλ** Ποντιακά Φύλλα. Μηνιαῖο περιοδικό. Διευθύνεται ὑπὸ Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς Διευθυντῆς : Ν. Καπνᾶς. [Ἀθήνα], ἔτ. Α' (1936 - 37) - Γ' (1938 - 39).
- Προμ Πυρρ** Προμηθεὺς ὁ Πυρφόρος. Δεκαπενθήμερον ἐκπαιδευτικὸν περιοδικόν. Διευθυντῆς : Γ. Φ. Δαφέρμος. Ἐν Ρεθύμνῃ, ἔτ. Α' (1925) - ΙΕ' (1939).
- Ραδιο - Ἐπιθεώρησις** Μηνιαῖον Δελτίον Ἑλληνο - ἰταλικῆς Πνευματικῆς Ἐπικοινωνίας. [Διευθυντῆς : Γ. Ζώρας]. Roma, ἔτ. Α' (1938) - Γ' (1940).
- ΡΗ** Εὐσταθίου Λ. Λαγκάνη, Ροδιακὸν Ἡμερολόγιον. Ρόδος, ἔτ. 1929, 1930.
- ΡΧ** Ρουμελιώτικα Χρονικά. Ἱστορικὴ - λαογραφικὴ καὶ φιλολογικὴ ἐπιθεώρησις ἐκδομένη κατὰ τριμηνίαν. Ἀθήναι, ἔτ. Α' τευχ. 1, 1936.
- Σαμ Ἡμ** Σαμιακὸν Ἡμερολόγιον (Ἀδελφότης Σαμίων). Ἀθήναι, 1939.
- SBN** Studi Bizantini e Neoellenici. Roma, 1 (1925) - 4 (1935). (Publicazioni dell' «Istituto per l' Europa Orientale»).
- Σπαρτ Χρον** Σπαρτιατικὰ Χρονικά. Μηνιαῖα φιλολογικὴ - πολιτικὴ ἐπιθεώρησις ἐν Ἀθήναις. Ὅργανον τῶν ἀπανταχοῦ Λακεδαιμονίων. Ἰδιοκτῆτης - Διευθυντῆς : Δημήτριος Καρβελάς. Ἐτ. Α' (1937 - 1938) ἀρ. φ. 1 - 12, ἔτ. Β' (1938 - 39) ἀρ. φ. 13 - 24.
- TAN** Τζουμερκιώτικα καὶ Ἀρτινὰ Νέα. Μηνιαῖον περιοδικόν. Ἰωάννινα, ἔτ. Α' (1932 - 1933), τευχ. 1 - 6.
- Τὸ Βουνὸ** Τὸ Βουνό. Μηνιαῖο Δελτίο Ἑλληνικοῦ Ὀρειβατικοῦ Συνδέσμου. [Ἀθήναι], ἔτ. 1 (1934) - 5 (1938).
- Τὸ Ἑλληνικὸν ἔτος.** Ἡμερολόγιον τῆς Ἐνώσεως Συντακτῶν Ἀθηναϊκῶν Ἐφημερίδων. Ἀθήναι, ἔτ. Α' (1929), Β' (1930).
- Τὸ Μέλλον τῆς Ὑδρας.** Μηνιαῖον δημοσιογραφικὸν ὄργανον τῶν ἀπανταχοῦ Ὑδραίων. Ἀθήναι, ἔτ. 1 (1932) - 6 (1938).
- Τὸ Φῶς** Τὸ Φῶς. Δεκαπενθήμερον ἐκπαιδευτικὸν περιοδικόν. Διευθυντῆς : Στυλ. Ἀλοῖζος. Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης, ἔτ. Α' (1924) - ἔτ. Ε' (1928), ἔτ. Ε' (1932 - 33), ἔτ. ΣΤ' (1934) ἀρ. 1 - 12.
- Φιλικὴ Ἐταιρία.** Περιοδικὸ τέχνης καὶ ἐλέγχου. Ἐπιμελητῆς Φ. Κόντογλους. [Ἀθήναι], χρον. Α, (1925).
- Φιλότεχνος** Φιλολογικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἐπιθεώρηση. Ἐκδίδεται κάθε μῆνα. Ἰδρυτῆς : Ὁ Σύλλογος Φιλοτέχνων Βόλου. Ἐπιμελητῆς ὁ Ἀρ. Βελιαρέλης. [Βόλος]. Χρόν. Α' (1926 - 27).
- Φωνὴ Δωδ** Φωνὴ τῆς Δωδεκανήσου. Πολιτικὴ καὶ Κοινωνικὴ Ἐπιθεώρησις εἰκονογραφημένη δεκαπενθήμερος. Διευθυντῆς : Γ. Μ. Οἰκονόμος. Ἐν Ἀθήναις, ἔτ. 1 (1922 - 1923), ἔτ. 2 (1924).
- Χ Χρον** Χιακὰ Χρονικά. Ἐν Ἀθήναις. Τευχ. πέμπτον, 1923. Τευχ. ἕκτον, 1926.
- Χρ Ἡμ** Χριστιανικὸν Ἡμερολόγιον [Ἀρχιμ. Εὐγ. Κωσταρίδης]. Ἀθήναι, τόμ. 1 (1925) - 7 (1931).

I ΓΕΝΙΚΑ

1. **Halliday W.R.** Folklore Studies Ancient and Modern. London 1924, 8^{ov}, σ. XIX + 172.
Κρίσεις: BZ 25 (1925) 413 (*N. H. B(aynes)*). History N. S. 10 (1925) 154-156 (*N. H. B[aynes]*).
2. ***Hesseling D. C.** Uit Hellas' heden en verleden. Haarlem, H.D. Tjeenk Willink en zoon, 1927, 8^{ov}. σ. 197.
Κρίσις: Byzantion 4 (1927-28) 832 (*Max Sulzberger*).
3. **Παπακωνσταντίνου Θ.** Λαογραφία. Μεγ. Έλλ. Έγκυκλ. 15 (1931) 781-784.
Κατὰ τὰς σημειώσεις τοῦ Ν. Γ. Πολίτου.
4. **Κυριακίδης Στ. Π.** Λαογραφία. Μεγ. Έλλ. Έγκυκλ. 10 (1934) 996-999.
5. ***Pfister Friedrich** Die Anfänge der Volkskunde im alten Griechenland. Sonderdruck aus Volkskunde-Arbeit. Zielsetzung und Gehalte. Hrsg. v. Ernst Bargheer und Herbert Freudenthal Otto Laufter zum 60. Geburtstag gewidmet. Walter de Gruyter Co. Berlin-Leipzig 1934, 8^{ov}, σ. 37-48.
Κρίσις: Λαογρ 11 (1934/37) 309-310 (*Σ. Π. Κ(υριακίδης)*).
6. **Φωτιάδης Εὐάγγ.** [Ὁ ὅρος ἔθνογραφία καὶ ὁ ὅρος λαογραφία. Ἐπιστολή]. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 15, σ. 15.
7. **Παπανικολάου Φώτ.** Λαογραφία. ΗΔΜ ἔτ. 5 (1936) 81-82.
8. **Δαφέρμος Γεώργ. Φ.** Διδάσκαλοι καὶ λαογραφία. ΠρομΠυρφ ἔτ. ΙΔ' (1938) ἀρ. 308 σ. 3. ἔτ. ΙΕ' (1939) ἀρ. 316 σ. 3, ἀρ. 317 σ. 3.
9. **Δημαρᾶς Κ. Θ.** Λαογραφία καὶ ἠθογραφία. Προλογικὰ σημειώματα στὰ διηγήματα τοῦ κ. Π. Παπαχριστοδούλου. Χριστούγεννα στὴ Θράκη. Ἀθῆναι, 1936-37, σ. 3-9.
10. **Κυριακίδης Στίλπων Π.** Τί εἶναι λαογραφία καὶ εἰς τί δύναται νὰ ὠφελήσῃ ἢ σπουδῇ της. Λαογρ 12 (1938/48) 130-157.
Κρίσεις: Μακ'Ημέρες 6 (1938) 72-73 (*[Π. Σπανδωνίδης]*). BZ 38 (1938) 203 (*Fr. Dölger*). Revue d'Ét. Slaves 18 (1938) 91 (*A. Mazon*).

II ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

Α'. Βιβλιογραφία

11. **Χ(αριτάκης) Γ(εώργιος)** Κατάλογος τῶν δημοσιευμάτων Σπυρίδωνος Π. Λάμπρου. Ν'Έλλ 14 (1920) 145-195.
Ἐνδιαφέρει καὶ ἀπὸ λαογραφικῆς ἀπόψεως.
12. **[Πολίτης Ν. Γ.]** Βιβλιογραφία ἔργων Ν. Γ. Πολίτου κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν. Λαογρ 7 (1923) κζ'-να'.

13. **Hoffmann-Krayer E.** Volkskundliche Bibliographie für das Jahr 1920. Im Auftrage des Verbandes Deutscher Vereine für Volkskunde. Walter de Gruyter et Co. Berlin und Leipzig 1924, 8^{ov}, σ. 212.
Κρίσις: Λαογρ 8 (1921/25) 588-589 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης).
14. **Βύρχνερ Δουδοβίκος** Δοκίμιον βιβλιογραφικὸν τῶν περὶ τῆς Ἑπείρου κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους δημοσιευθέντων. ἙπειροΧρον 1 (1926) 7-38. 2 (1927) 148-152.
Ἐνδιαφέρει καὶ ἀπὸ λαογραφικῆς ἀπόψεως.
15. **Βέης Νίκος Α.** Συμβολαὶ εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν βιβλιογραφίαν. ἙπειροΧρον 2 (1927) 127-152.
Ἐνδιαφέρει καὶ λαογραφικῶς.
16. **Βιζουκίδης Περ. Κ.** Συμβολαὶ εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν βιβλιογραφίαν. ἙπειροΧρον 2 (1927) 110-126, 148-152. 3 (1928) 103-116.
Ἐνδιαφέρει καὶ ἀπὸ λαογραφικῆς ἀπόψεως.
17. **Hoffmann-Krayer E.** Volkskundliche Bibliographie für die Jahre 1921 und 1922. Im Auftrage des Verbandes Deutscher Vereine für Volkskunde. Walter de Gruyter et Co. Berlin-Leipzig 1927, 8^{ov}, σ. XXVII + 414.
18. ———, Volkskundliche Bibliographie für die Jahre 1923 und 1924. Αὐτόθι. Berlin - Leipzig 1929, 8^{ov}, σ. XXVIII + 492.
Κρίσις: Λαογρ. 10 (1929/32) 288 (Σ. Π. Κυριακίδης).
19. **Πολίτης Ν. Γ.** Ἑλληνικὴ βιβλιογραφία. Κατάλογος τῶν ἐν Ἑλλάδι ἢ ὑπὸ Ἑλλήνων ἀλλαχοῦ ἐκδοθέντων βιβλίων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1907. Γ' 1911-1920 (α' μέρος). Ἐκδίδεται ἐκ τῶν καταλοίπων ἐπιμελεῖα Στίλπωνος Π. Κυριακίδου δαπάνῃ τοῦ Ἀθήνησι Πανεπιστημίου. Ἐν Ἀθήναις 1927, 8^{ov} σελ. γ' + 1138.
Λαογραφικὴ βιβλιογραφία ἐν σ. 318-341, 1013-14.
Κρίσις: Ἑλληνικά 1 (1928) 218 (Κ. Ἀμαντος). Archiv für Religionswiss. 32 (1935) 355 (Ο. Weinreich).
20. **Κουρίλας Εὐλόγιος** Βιβλιογραφία Ἑπείρου καὶ Ἀλβανίας (Συμπλήρωμα τῶν ὑπὸ Legrand, Βύρχνερ, Βιζουκίδου καὶ Βέη ἐκδοθεισῶν). ἙπειροΧρον 3 (1928) 50-102. 4 (1929) 112-145. 5 (1930) 119-152.
21. ——— Βιβλιογραφία Ἑπείρου καὶ Ἀλβανίας. Προσθήκη. ἙπειροΧρον 5 (1930) 236-252. 6 (1931) 75-153.
Ἐνδιαφέρει καὶ ἀπὸ λαογραφικῆς ἀπόψεως.
22. **Κυριακίδης Στίλπων Π.** Λαογραφικὴ Ἐπιθεώρησις. Λαογρ 10 (1929/32) 233-256.
Βιβλιογραφικὴ ἀνάλυσις τῶν λαογραφικῶν δημοσιευμάτων εἰς τὰ περιοδικά: Ἀρχεῖον Πόντου Α' (1928), Β' (1929). Ἑπειρωτικὰ Χρονικὰ Α' (1926), Β' (1927), Γ' (1928),

- Δ' (1929). Φιλική Έταιρία, 'Ημερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος, ἔτ. 1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927, 1928, 1929, 1930. Κυπριακά Χρονικά Α' (1923), Β' (1924), Γ' (1925), Δ' (1926). Θρακικά Α' (1928), Β' (1929).
23. **Πολίτης Ν. Γ.** Βιβλιογραφία τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας [ἔτων 1910 - 1920]. Λαογρ 10 (1929-32) 209 - 232.
Ἐπισημαίνεται τὸ περὶ λαογραφίας κεφάλαιον ἐκ τῆς Βιβλιογραφίας ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου. Βλ. ἄνωτ. ἄρθρ. ὑπ' ἀρ. 19 σ. 318-341.
Κρίσις: *Prilozi za knjizevnost, jezik, istoriju i folklor 7 (1927) 257 - 258 (*M. Laskaris*).
24. Γενικὴ περὶ Κρήτης βιβλιογραφία. Κρητικά 1 (1930-33) 112.
Πληροφορίαι περὶ τοῦ τρόπου τῆς συντάξεως αὐτῆς.
25. **Geiger Paul** Volkskundliche Bibliographie für die Jahre 1925 und 1926. Im Auftrage des Verbandes Deutscher Vereine für Volkskunde mit Unterstützung von E. Hoffmann-Krayer. Walter de Gruyter & Co. Berlin - Leipzig 1931, 8ον, σ. XXXII + 592.
Κρίσις: Λαογρ 11 (1934/1937) 306 - 307 (*Σ. Π. Κυριακίδης*).
26. **Κυριακίδης Στίλπ.** Le folklore en Grèce de 1919 à 1930. Byzantion VI (1931) 737-770.
Κρίσις: Hessische Blätter für Volkskunde 30-31 (1931-32) 360 (*H. Herding*). *Il Folklore Italiano 7 (1932) 192 (*Raffaele Corso*).
27. **Μιχαλόπουλος Φάνης** Συμβολὴ εἰς τὴν Ἑπειρωτ. βιβλιογραφίαν. Ἑπειρ Χρον 7 (1932) 131 - 148.
Ἐνδιαφέρει καὶ λαογραφικῶς.
28. **Σπυριδάκης Γεώργ. Κ.** Βιβλιογραφία Κρητικῆς λαογραφίας καὶ γλωσσολογίας. (Συγχρόνου γλώσσης). Μύσων Γ' (1933) 30 - 73 [Ἐνετυπώθη καὶ εἰς ἰδιαίτερον τεῦχος].
Κρίσις: Λαογρ 11 (1934-1937) 303 - 305 (*Σ. Π. Κυριακίδης*). Νεοελλ Ἄρχ 1 (1935) 102 - 124 (*N. Τωμαδάκης*). BNJb 11 (1934/5) 160 (*N. G. Theodoridis*). Rev. des études Grecques 48, σ. 620 (*H. Pernot*). Rev. Ist. Română IV (1934) σ. 327 (*D. Simonescu*). Μύσων 7 (1938) 123 - 128 (*Γ. Κ. Σπυριδάκης*).
29. **Χατζηϊωάννου Κ. Π.** Βιβλιογραφία τῆς Κυπριακῆς λαογραφίας καὶ γλωσσολογίας. (Σύγχρονης γλώσσας). Λευκωσία (Κύπρου) 1933, 8ον σ. 37.
Κρίσις: Λαογρ 11 (1934/1937) 301 - 393 (*Σ. Π. Κυριακίδης*). Ν' Ἔστ τόμ. 14 (1933), 844-845 (*N. Ἀνδριώτης*). Κυπρ Χρον 9 (1933) 239 (*N. Κυριαζῆς*).
30. **Τωμαδάκης Νικόλ.** Ἀναίρεσις καὶ συμπλήρωσις βιβλιογραφίας. Νεοελλ Ἄρχ 1 (1935) 102 - 124.
Κρίσις: Λαογρ 11 (1934/1937) 305 - 306 (*Σ. Π. Κυριακίδης*). Μύσων 7 (1938) 123 - 128 (*Γ. Κ. Σπυριδάκης*).
31. **Κυριαζῆς Ν. Γ.** Κυπριακὴ βιβλιογραφία. Ἐν Λάρνακι, 1935, 8ον, σ. 343.
Κρίσις: Πάφος 2 (1936/37) ἀρ. 1, 28 - 30 (*Λοῖζος Φιλίππου*).

32. **Φωκίτης Ἰωάνν.** Π. Α. Φουρική. Ἀθηνᾶ 46 (1935) 278 - 285.
Ἐν σ. 280 - 284 δημοσιεύεται κατάλογος δημοσιευμάτων τοῦ Π. Α. Φουρική ἐνδιαφέ-
ρων καὶ λαογραφικῶς.
33. : **Ἀργαῖος Ἀρέθας** Βιβλιογραφία Π. Α. Φουρική. ΠοντΦύλλ Β' (1937/38) φ. 21,
σ. 393.
34. **Βαλέτας Γεώργ.** Φιλολογικά στὸ Βιζυηνό. Θρακ 8 (1937) 288 - 292.
Σταχυολογία τῆς λαογραφικῆς ὕλης ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ Γ. Βιζυηνοῦ.
35. **Ἡλιόπουλος Κ.** Βιβλιογραφία τῆς Πελοποννησιακῆς Λαογραφίας καὶ Γλωσσο-
λογίας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1830. Ἐν Ἀθήναις, 1937, 8ον, σ. 83.
36. ——— Γεώργιος Π. Ἀναγνωστόπουλος (1884 - 1936). Ἀθηνᾶ 47 (1937) 203 -
220.
Ἐν σ. 215 κατάλογος τῶν λαογραφικῶν ἐργασιῶν τοῦ Γ. Π. Ἀναγνωστοπούλου. Ἀνα-
γραφαὶ τῶν λαογρ. δημοσιευμάτων αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν καὶ ὑπὸ τῶν Περικλ. Βι-
ζουκίδου εἰς τὸ περ. ἩπειρΧρον 12 (1937) σ. 268 καὶ Ἐμμ. Κριαρᾶ εἰς Ν Ἔστ τόμ. 21
(1937) σ. 219.
37. **Φουσάρας Γεώργιος Ι.** Συμβολὴ εἰς τὴν Εὐβοϊκὴν Βιβλιογραφίαν (1620 -
1936). ἈρχΕὐβΜελ Β' (1936) 125 - 173. [Ἀνετυπώθη εἰς 8ον, Ἀθῆναι
1937, σ. 54].
Περιλαμβάνονται καὶ λαογραφικὰ ἄρθρα.
38. Ἡ ἐπιστημονικὴ πεντηκονταετηρὶς τοῦ Δημοσθένους Η. Οἰκονομίδου. Ποντ
Φύλλ Β' (1937/38) φ. 15, σ. 111 - 34.
Ἐν σ. 122 - 123 ἀναγραφὴ τῶν λαογραφικῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ.
39. **Σπυριδάκης Γεώργ. Κ.** Βιβλιογραφία Κρητικῆς λαογραφίας καὶ γλωσσολο-
γίας (συγχρόνου γλώσσης). Συμπλήρωμα πρῶτον. Μύσων 7 (1938) 97 - 129.
[Ἀνετυπώθη καὶ εἰς ἰδιαίτερον τεῦχος. Ἐν Ἀθήναις, 1939].

Β' Γενικὰ καὶ σύμμεικτα.

α) Γενικά.

40. Ἰδρυσις Λαογραφικοῦ Ἀρχείου. Λαογρ 6 (1917/18) 660 - 662.
41. Ἑλληνικὴ Λαογραφικὴ Ἐταιρεία. Λαογρ 8 (1921/25) 575 - 577.
42. **Hesseling D. C.** Παρατηρήσεις εἰς Λαογραφίας τ. Η' σ. 151 καὶ 153 κέ.
Λαογρ 8 (1921/25) 567 - 568.
Σημειώσεις ἐπὶ ἄσματος καὶ συνθημ. γλωσσῶν ἐν Ἡπίρῳ.
43. **Κυριακίδης Στίλπων ΙΙ.** Σπυριδων ΙΙ. Λάμπρος. Λαογρ 8 (1921/25) 231 - 234
Ἐνδιαφέρει καὶ ἀπὸ λαογραφικῆς ἀπόψεως.
44. ——— Ἐγκύκλιοι πρὸς περισυναγωγὴν Λαογραφικῆς ὕλης. Λαογρ 8 (1921/25)
234 - 239.

45. Λαογραφικὸν Ἀρχεῖον. Ἑλληνικὴ Λαογραφικὴ Ἑταιρεία. Λαογρ 8 (1921/25) 241-246.
46. **Σάρρος Δ. Μ.-Πανταζίδης Χρ.** Λαογραφικὸν διαγώνισμα [τοῦ ἐν Κων/πόλει Ἑλλην. Φιλολ. Συλλόγου] Λαογρ 8 (1921/25) 239-240.
47. **Κουκουλὲς Φαίδ.** Σκέψεις. Μαλεβὸς ἔτ. Β' (1921/22) ἀρ. 18, σ. 4-5, ἀρ. 19, σ. 4-5.
Ὁδηγίαι πρὸς συλλογὴν λαογραφικοῦ καὶ γλωσσικοῦ ὕλικου.
48. **Κυριακίδης Στίλπ. Π.** Αἱ γυναῖκες εἰς τὴν λαογραφίαν. Ἡ λαϊκὴ ποιήτρια-ἡ παραμυθοῦ-ἡ μάγισσα. Τέσσαρα λαογραφικὰ μαθήματα. Ἐν Ἀθήναις, 8ον, σ. 152. (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων, ἀρ. 31).
Κρίσεις: Hessische Blätter f. Volkskunde 21 (1922) 63-64 (*H. Hepding*). Archiv f. Religwiss. 22 (1923-24) 350 (*O. Weinreich*).
49. Ἐκθέσεις τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπείας τοῦ πρώτου διαγωνίσματος τῶν «Κυπριακῶν Χρονικῶν». ΚυπροΧρον 1 (1923) 214-222.
Προσωπικὰ ὀνόματα τῶν ζώων.
50. **Κουκουλὲς Φαίδων** Ἐτυμολογικά. Ἀθηνᾶ 35 (1923) 191-205.
Ἐτυμολογικὰ τῶν λέξεων καρκάλλι, μούντζα, πορταρεά, κουτσός, ἄντζα, Βαρδάρης.
Ἡ μελέτη ἐνδιαφέρει καὶ λαογραφικῶς.
51. Κυπριακὸν γλωσσικὸν καὶ λαογραφικὸν Ἀρχεῖον. ΚυπροΧρον 1 (1923) 274-75.
52. **Κυριακίδης Στίλπ. Π.** Ν. Γ. Πολίτης. Λαογρ 7 (1923) θ' - κστ'. [Βιογραφία].
53. [**Συκουτρῆς Ἰ. Ἀντιφ. Γ.**] Ὁδηγίαι πρὸς συλλογὴν καὶ καταγραφὴν ὀνομάτων τῶν ζώων ἐν Κύπρῳ. ΚυπροΧρον 1 (1923) 29-30, 65.
54. ——— Σύμμεικτα. [Ὁδηγίαι περὶ συλλογῆς λαογραφικῆς ὕλης]. ΚυπροΧρον 1 (1923) 206.
55. ——— Κυπριακὸν γλωσσικὸν καὶ λαογραφικὸν Ἀρχεῖον. ΚυπροΧρον 1 (1923) 274-275.
56. **Χατζιδάκις Γεώργ.** Γλωσσικὰ καὶ λαογραφικά. Λαογρ 7 (1923) 85-92 (=Γλωσσ. Ἔρ., σ. 456-462).
Ἐπιδράσεις ἐκ τοῦ θρησκευτικοῦ βίου καὶ τῶν θεσμῶν τοῦ δικαίου εἰς τὴν γλῶσσαν.
57. **Βολονάκης Μ. Δ.** Χαρακτηριστικὰ καὶ ἔθιμα τῶν Δωδεκανησίων. Φωνὴ Δωδ ἔτ. 1924, ἀρ. 26, 7-8.
58. [**Δαφέρμος Γ. Φ.**] Λαογραφία. ΠρομΠυροφ ἔτ. Α' (1925) ἀρ. 1, σ. 7, ἀρ. 2, σ. 7.
Γενικὸν ἄρθρον πρὸς συλλογὴν λαογραφικῆς ὕλης.
59. **Δημάρατος Ἰωάνν. Φ.** Αἱ λαογραφικαὶ σπουδαὶ ἐν Ἑλλάδι. Ἐν Ἀθήναις, 1925, 8ον, σ. 15. (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς ἐφημ. «Ἐλεύθερον Βῆμα»)
Κρίσις: Λαογρ 9 (1926/28) 296 (*Σ. Π. Κυριακίδης*).

60. **Παπαδόπουλος Α. Α.** Ἐκθέσεις περὶ τῶν διαγωνισμῶν τῆς Γλωσσικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὰ ἔτη 1923 καὶ 1925. Ἀθηνᾶ 37 (1925) 221 - 234.
Ἐνδιαφέρουν καὶ λαογραφικῶς.
61. **Σταυρακάκης Κ. Ε.** [Λαογραφία]. ΠρομΠυροφ ἔτ. Α' (1925) ἀρ. 3, σ. 7.
Ὁδηγία περὶ συλλογῆς λαογραφ. ὕλης.
62. **Κυριακίδης Στίλπων Π.** Ὁ Μακεδονικὸς Ἑλληνισμὸς καὶ ὁ νεώτερος. (Ὁμιλία γενομένη ἐν τῷ Παρνασσῷ ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς Μακεδονικῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας). Ἐν Ἀθήναις 1926. (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων. Ἐπιτροπεία Ἐθνικῶν Δημοσιευμάτων, ἀρ. 13), 8^{ον}, σ. 23.
Ἐν σ. 20 κέ. γίνεται γενικὸς λόγος περὶ μίμων, ἀγράφων μύθων, χρονογραφιῶν καὶ θρήνων, ἐλκόντων τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν Μακεδόνων.
Κρίσις: *Libre* N^ο 56 - 57 (1927) 455 (*L. Roussel*).
63. ***Dawkins R. M.** The Recent Study of Folklore in Greece. Papers and Transactions of the Jubilee Congress of the Folk - Lore Society, 8^{ον}, σ. 121 - 138.
64. ***Σταμούλης Ἀν. Κ. Π.** Λαογραφικὰ καὶ χειρογραφικὰ Θράκης. (Πυροσὸς τῶν νέων χωρῶν, τόμ. 1, σ. 13 - 16).
65. Ἴδρυσις Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Βιβλιοθήκης (περιοδικοῦ). Ν^ο Ἐστ 1 (1927) 109.
Ἀναδημοσίευσις προκηρύξεως τοῦ «Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων».
66. **Δουκόπουλος Δ.** Κατὰ ποῦ πᾶνε οἱ λογιῆς καὶ τὰ σοδέματα. ἙλλΓράμματα 1 (1927) 594 - 599.
Λογοτεχνικὴ διασκευὴ εἰκόνων ἐκ τῆς ζωῆς τοῦ χωριοῦ.
67. Σύλλογος Μακεδονικῶν καὶ Θρακικῶν μελετῶν. Ὁδηγία διὰ τὴν συλλογὴν τοῦ δημῶδους λαογραφικοῦ καὶ γλωσσικοῦ ὕλικου. Θεσσαλονίκη 1927, 8^{ον}, σ. 25.
68. **Παπαδόπουλος Ἀνθ.** Κρίσις διαγωνισμοῦ [γλωσσικοῦ καὶ λαογραφικοῦ ὕλικου ἐκ Πόντου]. ἈρχΠόντ. 1 (1928) 227 - 236.
69. Προκήρυξις λαογραφικοῦ καὶ γλωσσικοῦ διαγωνισμοῦ. Θρακ 1 (1928) 252.
70. **Κυριακίδης Στίλπ. καὶ Πελεκίδης Εὐστρ.** Α' Λαογραφικὸς καὶ γλωσσικὸς διαγωνισμὸς τῶν «Θρακικῶν». Ἐκθεσις τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ διαγωνισμοῦ συλλογῆς λαογραφικῆς καὶ γλωσσικῆς ὕλης, τοῦ προκηρυχθέντος ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις «Θρακικοῦ Κέντρου». Θρακ 2 (1929) 247 - 249.
71. Προκήρυξις λαογραφικοῦ καὶ γλωσσικοῦ διαγωνισμοῦ [τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου]. Θρακ 1 (1928) 251, 497. 2 (1929) 255.
72. **Χρῦσανθος † ὁ Τραπεζοῦντος καὶ Σουμελίδης Γ.** Προκήρυξις διαγωνισμοῦ. ἈρχΠόντ 1 (1928) 236. 2 (1929) 238. 3 (1931) 235.

73. Ἑλληνικὴ Λαογραφικὴ Ἑταιρεία. Ἀνακοινώσεις καὶ Ἀγγέλματα. Λαογρ 10 (1929/32) 272 - 273.
74. Καταστατικὸν Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἑταιρείας τῶν Θεσσαλῶν. Ἐν Ἀθήναις, 1929, 8ον, σ. 23.
75. **Φαλτάιτς Κ.** Σαρακατσάνοι καὶ Βλάχοι. Τὸ Ἑλληνικὸν ἔτος Α' (1929) 247-251.
76. **Βρόντης Ἀναστ.** Ὁ Μεγιστεὺς Ἀπόλλων καὶ οἱ Μεγιστεῖς. Σύντομος περίληψις ἱστορικῆς καὶ λαογραφικῆς μελέτης περὶ Καστελλορίζου. ΡΗ ἔτ. 2 (1930) 177 - 188.
77. **Dawkins R. M.** Presidential Address. Folk - Memory in Cret. Folk - Lore XLI (1930) σ. 11 - 42.
78. Προκήρυξις Καλοκαιρινεῖου Λαογραφικοῦ διαγωνισμοῦ ἔτους 1930 καὶ 1933. Κρητικά 1 (1930/33) 111-112, 290.
79. **Kyriakides S.** Gli studî folkloristici in Grecia. Lares 2 (1931) 11-13.
80. **Π(απαδόπουλος) Α. Α.** Ἰωάννης Βαλαβάνης. ἈρχΠόντ 3 (1931) 230-232. Γίνεται λόγος περὶ τοῦ γλωσσικοῦ καὶ λαογραφικοῦ ἔργου του.
81. **Φαλτάιτς Κ., Βελμύρας Κ., Σεγδίτσας Π.** Διαγωνισμὸς λαογραφικοῦ ναυτικοῦ θέματος. Ναυτ'Ελλ 4 (1931/32) 941.— Ἀποτελέσματα [τοῦ ἐν λόγῳ] διαγωνισμοῦ. Αὐτόθι, σ. 1065.
82. **Ζυμβραγουδάκη Μαρία** Αἱ γυναῖκες εἰς τὴν λαογραφίαν. Ραδάμανθυς ἔτ. 17 (1932) τεῦχ. 12, σ. 5 - 7.
83. **Καστανάκη - Βαλλιάδη Ἀγγέλα** Μιὰ ἑλληνικὴ περιπέτεια στὴν Κορσική. Ν'Εστ τόμ. 12 (1932) 705 - 709.
Ἐντυπώσεις ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας τῆς Κορσικῆς ἐνδιαφέρουσαι καὶ λαογραφικῶς.
84. ***Medonça Uriel de** Les mœurs et les croyances du peuple Grec. Revue Anthropologique, 1932, 8ον, σ. 20 (ἀνάτυπον).
85. **Φαρμακίδης Εὐάγγ.** Σαρακατσαναῖοι. Μακεδ'Ἡμερ 8 (1932) 63 - 64.
86. **Δαμπίκης Δ.** Ἑλληνισμὸς τῆς Νοτίου Ἰταλίας (Grecia Salentina). Ἀθήναι 1933, 8ον, σελ. 80 (Ἀναδημοσίευσις ἐκ τοῦ περιοδ. «Πολιτισμός»).
Κρίσις: Ἑλληνικά 6(1933) 340 - 341 (Κ. Ἀ[μαντος]).
87. Προκήρυξις Λαογραφικοῦ διαγωνισμοῦ. ΚρητΜελ 1 (1933) 104.
88. **Σήφακας Γεώργ. Α.** Κρίσις 1ου Διαγωνισμοῦ [Λαογραφικοῦ] «Κρητικῶν Μελετῶν». ΚρητΜελ 1 (1933) 267. [Βλ. ἄνωτ., ἀρ. 87].
89. **Θεοφανόπουλος Β. Α.** Τί φρονοῦν γιὰ τὴ λαογραφία. ΠρομΠυροφ ἔτ. Γ' (1934) ἀρ. 219 σ. 7.
Δημοσιεύεται ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς τοῦ Β. Α. Θεοφανοπούλου περὶ τοῦ βιβλίου τοῦ Εὐαγγ. Φωτάκη, «Κρητικὲς Κουβέντες τοῦ Ἀνεζηνίου».

90. **Κυριακίδης Στίλπ. Π.** Ἐρωτήματα διὰ τὴν λαϊκὴν λατρείαν. *Λαογρ* 11 (1934/37) 659 - 677.
Κρίσις: *Revue des Études Slaves* 18 (1938) 91 (*A. Mazon*).
91. ——— Νεκρολογία *Eduard Hoffmann - Krayer* (5. XII. 1864 - 28. XI. 1936).
Λαογρ 11 (1934/37) 680 - 682.
92. ——— Ἀνακοινώσεις καὶ Ἀγγέλματα. *Λαογρ* 11 (1934/37) 678 - 680.
Ἀποφάσεις τοῦ ἐν Lund Συνεδρίου διὰ τὴν ἔρευναν τῶν παραμυθιῶν.
93. **Δημάρατος Ι. Φ.** Εἰσαγωγή εἰς τὰς ἑλληνικὰς σπουδὰς. Ἀκαδήμεια 1 (1935) 7 - 26.
Ἐν σελ. 15 - 17 γίνεται λόγος περὶ ἑλληνικῶν λαογραφικῶν ἔργων τοῦ 19^{ου} αἰῶνος.
94. **Εἰρήνη ἢ Ἀθηναία** Χέντβικ Λύντεκε. ΝΓράμμ Α' (1935) φ. 5, σ. 2.
95. **Μπαλαλᾶς Δημ. Ι.** Τὰ χωριανά μου. Ἐν Καῖρω, 1935, 8^{ον} σελ. 160.
Ποιήματα αὐτοῦ ἀναφερόμενα εἰς τὰς ποικίλας ἐκδηλώσεις τοῦ λαϊκοῦ βίου τῆς Νισύρου.
Κρίσις: *Λαογρ* 11 (1934/37) 720 - 721 (*Σ. Π. Κ(υριακίδης)*).
96. **Ἰντιᾶνος Ἄντ.** Ξενοφῶν Π. Φαρμακίδης. Κυπρ Γράμμ Β' (1935/36) 265 - 267.
97. Σύντομοι γενικαὶ ὁδηγίαι τῆς Ἑταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν πρὸς συλλογὴν λαογραφικοῦ καὶ γλωσσικοῦ ὕλικου τῆς Κύπρου. Κυπρ Γράμμ Β' (1935/36), ἀριθ. 11-12, σ. I - IV.
98. **Γιαννοπούλου Μαριέττα** *La femme dans la laographie Zantiote*. Ἐφημ. *Messenger d'Athènes* 9, 26 Σεπτ. 1937.
99. Διαγωνισμὸς [λαογραφικὸς καὶ γλωσσικὸς]. ἈρχΠόντ 7 (1937) 265.
- 100.: **Ἐπιανησία Μαριέττα** Ἡ γυναῖκα στὴ Ζακυνθινὴ λαογραφία. ΝΓράμμ Περίοδ. Δ' (1937) φ. 37, σ. 3, 7.
101. **Κυριακίδης Στίλπ. Π.** Λαογραφικὰ μουσεῖα. Μῆνες, τεῦχ. Γ' (1937) 110 - 16.
102. ——— Διαγωνισμὸς συλλογῆς λαογραφικῆς ὕλης εἰς μνήμην Γεωργίου Ἀναγνωστοπούλου. Ἡπειρ Χρον 12 (1937) 300 - 307.
103. **Μαρίνης Κώστας** Θεμέλια λαολογίας. Α' Συλλογὴ τοῦ λαολογικοῦ ὕλικου καὶ ἴδρουσις Μουσείου. Ἑλλην. Λαολογία, ἀρ. 1 (1936) σ. 7 - 26.
104. Προκήρυξις διαγωνισμοῦ συλλογῆς γλωσσικοῦ καὶ λαογραφικοῦ ὕλικου Θράκης. ἈρχΘροθης. 3 (1936 - 37) 231 - 233.
105. **Σπυριδάκης Γεωργ. Κ.** Οἱ Ἑβραῖοι εἰς τὴν Κρητικὴν λαογραφίαν. Ἐπ' Ἐν Καλλιογχανίων 1 (1937) 75 - 80. [Σχεδιάσμα μελέτης].
106. **Χατζηϊωάννου Κ.** Ἀνάγκη ἰδρύσεως Κυπριακῶν Ἀρχείων. Πάφος 2 (1936/37) ἀρ. 10, σ. 368,

107. — Γεώργιος Π. Ἀναγνωστόπουλος. ΚυπρΧρον 13 (1937) 77 - 79. [Νεκρολογία].
108. : *Heptanissia Marietta* La femme dans la laographie Zantiote. L'Hell Contemp ἔτ. 1936, τεύχ. 9 - 10 σ. 900 - 902.
109. Γύρω ἀπὸ τὸ Λαογραφικὸν Ἀρχεῖον. ΠοντΦύλλ Β' (1937/38) φ. 23, σ. 472.
110. Προκήρυξις γλωσσικοῦ καὶ λαογραφικοῦ ὕλικου Θράκης ὑπὸ τοῦ «Ἀρχείου τοῦ Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Θησαυροῦ». ἈρχΘρΘησ 4 (1937/38) 227 - 229.
111. *Κεραμόπουλλος Ἄντ.* Προεδρικός λόγος [τῆ 13 Ἰαν. 1938]. ΠΑΑ 13 (1938) 11 - 17.
Ἐνδιαφέρει καὶ ἀπὸ λαογραφικῆς ἀπόψεως.
112. * *Kyriakides Stilp. P.* Volkskunde in Griechenland im Alrtetum—im Mittelalter—in der Neuzeit. Unsterbliches Hellas, herausgegeben von Ch. Kriekoukis und Karl Bömer. Berlin 1938, 131 - 139.
113. *Μουρέλλος Ἰω. Δ.* Ἡ Κρητικὴ ψυχὴ. Διάλεξις. Ἡράκλειον Κρήτης (1938 ;), 8ον, σελ. 48.
114. Συλλογὴ λαογραφικῆς ὕλης [ἐκ τῶν προσφύγων ἀπὸ τὸ Κωστὶ καὶ τὴν Μεσημβρίαν τῷ 1937]. Θρακ 10 (1938) 384.
- 115.: *Ἀργαῖος Ἀρέθας* Αἱ Μικρασιατικαὶ λαογραφικαὶ μελέται. ΠοντΦύλλ Β' (1937/38) φ. 24, σ. 512 - 513. φ. 25, σ. 35 - 36. φ. 26, σ. 87 - 88. φ. 27, σ. 136 - 137. φ. 28 - 29, σ. 178 - 180.
116. — Λαογραφικά. Ἰω. Σαραντίδης Ἀρχέλαος (1861 - 1931). ΠοντΦύλλ Γ' (1938/39) φ. 28 - 29, σ. 180.
117. : *Ξενίτας Ξένος* Λαογραφικὰ Κοιτύρων. Θρησκεία. Ἔθνος. ΠοντΦύλλ Γ' (1938/39) φ. 28 - 29, σ. 154 - 158.
118. *Καρᾶς Σίμων.* Προσφώνησις. ΜεσΓράμμ Δ' (1939) 110 - 114.
Περὶ τῶν ἐθνικῶν δεσμῶν τῶν Βορειοηπειρωτῶν πρὸς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας καὶ περὶ τῶν παραδόσεων καὶ ἁσμάτων των ἐν γενικαῖς γραμμαῖς.

β') Σύμμεικτα.

119. *Δέκκας Νικ. Γ.* Ῥύπες, Ἐρινεός, Σαλμενῖκον. Μονογραφία ἱστορικὴ ὑπὸ — .
Ἐν Ἀθήναις 1916, 8ον, σελ. 223.
Ἐν σ. 165 - 174 δημοσ. ἔθιμα λατρείας, δεισιδ. δοξασ., παραδ., τοπων.
Κρίσις: Λαογρ 6 (1917/18) 663 - 68 (Ν. Γ. Π(ολίτης)).
120. *Βήκας Βασίλειος Ι.* Ἔθιμα παρὰ Βλαχοφώνοις. Λαογρ 6 (1917/18) 169 - 188.
Λαϊκὴ λατρεία, γέννησις, βάπτισις καὶ τελευτή.

121. **Ἰωαννίδης Γ. Ι.** Σύμμικτα Κύπρια. Λαογρ 6 (1917/18) 78 - 98.
Δίστ. 36, αίνιγμ. 45, παραδ. 7, παραμ. 2, τοπων. 259.
122. **Καψάλης Γεο.** Λαογραφικά ἐκ Μακεδονίας. Λαογρ 6 (1917/18) 452 - 537.
Παραδ. 8, δοξασ. 5, ἔθιμα τελευτῆς, μαντική καὶ λατρεία, παροιμ. καὶ παροιμ. φράσεις, περιπαίγματα, παραμ. 6, ἄσμ. 20, παιδιαὶ 4.
123. **Λουκόπουλος Δημ.** Σύμμεικτα λαογραφικὰ Μακεδονίας. Λαογρ 6 (1917/18) 99 - 168.
Ἐπωδ. 6, μῦθοι 6, παροιμ. στίχοι 4, παραμ. 2, παραδ. 14, δεισιδαίμ. καὶ λατρ. συνήθειαι μετὰ 43 ἄσμάτων, σχολικὴ ζωὴ, ὄνομ. μηνῶν, παιδιαὶ 10 καὶ ἄσμ. 35.
124. **Βίος Στυλιανὸς Γ.** Χιακὰ γλωσσικά. Πραγματεία βραβευθεῖσα ἐν τῷ γλωσσικῷ διαγωνισμῷ τοῦ 1918. Δαπάνη Μιχαήλ καὶ Ἰωάννου Λιδανοῦ. Ἐν Χίῳ. Τύποις Παγχιακῆς, 1920, 8ον, σ. 114.
Παροιμ. φράσεις, ἄσμ. 2, μῦθοι 2 καὶ 6 ἀνέκδοτα.
Κρίσις: Λαογρ 8 (1921/25) 265 - 268 (Στίλπων Π. Κυριακίδης).
125. **Πολίτης Ν. Γ.** Λαογραφικὰ Σύμμεικτα, τόμ. Α'. Ἐν Ἀθήναις 1920, 8ον, σελ. 304. (Δημοσιεύματα Λαογραφικοῦ Ἀρχείου ἀρ. 1). — τόμ. Β'. Ἐν Ἀθήναις 1921, 8ον, σ. 376. (Δημοσιεύματα Λαογραφικοῦ Ἀρχείου, ἀρ. 2).
Κρίσις: Λαογρ 8 (1921/25) 283 - 287 (Ἀδαμάντιος Ἀδαμαντίου).
126. **Βίος Στυλιανὸς** [Λαογραφικὰ σύμμεικτα]. Λαογρ 8 (1921/25) 205 - 206.
Δημοσ. ἄσμ. 1, παροιμ. 3, παραδ. 1 καὶ μετεωρολ. τινες εἰδήσεις ἐκ Πηλίου.
127. **Ζολώτας Γεώργ. Ι.** Ἱστορία τῆς Χίου. Τόμ. Α'. Ἱστορικὴ τοπογραφία καὶ γενεαλογία συνταχθεῖσα ἐπιμελείᾳ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Αἰμιλίας Κ. Σάρου καὶ ἐκδοθεῖσα τῇ φροντίδι Φ. Π. Ἀργέντη, Λ. Μ. Καλβοκορέση, Δ. Π. Πετροκοκκίνου καὶ τῇ χορηγίᾳ φιλοπατρίδων καὶ φιλομούσων Χίων ἐν τε Ἀγγλίᾳ καὶ ἄλλαχοῦ. Ι. Ἱστορικὴ τοπογραφία. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου, 1921, 8ον, σ. κθ' + 656 (μεθ' ἑνὸς γεωγραφ. πίνακος). — ΙΙ. Τοπογραφία πόλεως Χίου — Γενεαλογία. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου, 1923, 8ον, σ. ια' + 696 (μεθ' ἑνὸς σχεδιαγράμματος τῆς περιφερείας Κάμπου). — Τόμος Β'. Χρόνοι ἑλληνικοί, ρωμαϊκοί, μακεδονικοί. Γενοατοκρατία. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου, 1924, 8ον, σ. λθ' + 775.
Δημοσ. παραδ., παροιμ., ἄσμ., περιπαίγματα χωρίων καὶ τοπων.
Κρίσεις: Λαογρ 8 (1921/25) 591 - 593 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης). Λ' Αρχ 6 (1923) 498 - 500 (Γ. Ν. Χατζιδάκις).
128. **Κορῦλλος Χρηστος ΙΙ.** Σύμμεικτα Λαογραφικὰ ἐκ Πατρῶν. Λαογρ 8 (1921/25) 499 - 519.
Δημοσ.: ἄσμ. 26, παραδ. 1, εὐτράπ. διηγ. 2, μῦθοι συμπτυχθέντες εἰς παροιμίας 3.
129. **Κριάρης Ἀριστ.** Πλήρης συλλογὴ Κρητικῶν δημοδῶν ἄσμάτων, ἠρωϊκῶν, ἱστορικῶν, πολεμικῶν, τοῦ γάμου, τῆς τάβλας, τοῦ χοροῦ κλπ. καὶ ἄπασῶν

τῶν κρητικῶν παροιμιῶν μετὰ μαντινάδων, ἤτοι Κρητικῶν διστίχων τῆς λύρας καὶ μεθ' ἑρμηνευτικῶν ὑποσημειώσεων. Ἐν Ἀθήναις 1921, 8ον, σελ. στ' + 496.

Ἄσμ. 416, δίστ. 369, παροιμ. 1016.

Κρίσεις: Λαογρ 8 (1921/25) 270 - 271 (Στίλπων Π. Κυριακίδης). Λ' Αρχ 6 (1923) 482 - 497 (Γ. Ν. Χατζιδάκις).

130. **Σαλβάνου Μαλβίνα Ι.** Τραγούδια μοιρολόγια καὶ Λαζαρικά Ἀργυράδων Κερκύρας. Λαογρ 8 (1921/25) 520 - 535. 9 (1926/28) 152 - 208. 10 (1929/32) 23 - 47 [Ἄσμ. 113. δίστ. 169].

131. **Δάσκαρης Ν.** [Σύμμεικτα Λαογραφικά]. Λαογρ 8 (1921/25) 559 - 561.

Δημοσ.: ἄσμ. 2, παροιμ., ὄνειρομαντεία, προσευχαί 2, μετεωρολογ., περιπαίγμ. χωρίων, παραδ. 1.

132. **Δουκόπουλος Δημ.** Σύμμεικτα Αἰτωλικά Λαογραφικά. Λαογρ 8 (1921/25) 13-66.

Μῦθοι συμπτυχθέντες εἰς παροιμ. 5, παραδόσ. 30, ἔθιμα ἀναφερόμενα εἰς τὸ παιδίον, τὴν τελευτήν, τὴν λατρείαν. Δεισιδ. συνήθειαι, μαντική, μαγεία, μετεωρολογία, ἄσμ. 70.

133. **Ρωμαῖος Κ. Α.** Κόρκυρα, Γόργυρα, Γοργώ. Ἀφιέρωμα εἰς Γ. Ν. Χατζιδάκιν (1921) 184 - 192.

Τοπων., λαϊκὴ λατρεία.

134. **Ψύλλας Ἰωάννης Ν.** Ἱστορία τῆς Νήσου Κέας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς. Δαπάνη καὶ ἐπιμελεία τοῦ Συνδέσμου τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ Κείων. Ἐν Ἀθήναις. Τυπογραφεῖον «Ἐστία», 1921, σχ. 8ον, σ. 334.

Ἀπὸ σ. 214 κέξ. δημοσ.: παραδ. 3, δεισ. δοξί, ἔθιμα λατρείας, παροιμ. 386, κατάραι. Ἐν σ. 321 κέ. διαθήκαι 4, προικοσ. 4, ἄλλα ἔγγραφα 4.

Κρίσεις: Λαογρ. 8 (1921/25) 268 - 269 (Στίλπων Π. Κυριακίδης).

135. **Δέφνερ Μιχ.** Χαιρετισμοί, Εὐχαί, Κατάραι, Ὅρκοι καὶ Ἄσματα τῶν Τσακῶνων. Grüsse, Wünsche, Verfluchungen, Schwüre und Lieder der Zakonen. Athen 1922, 8ον, σελ. 16.

Κρίσεις: Philolog. Wochenschrift 42 (1922) 882 - 883 (G. Soyter). BNJb 3 (1922) 112 (N. A. B(ees)).

136. **[Δροσίνης Γ.]** Λαογραφία [τῶν 12 μηνῶν τοῦ ἔτους]. ΗΜΕ ἔτ. 1922, σ. 18-19, 22, 25 - 28, 30 - 31, 34, 36, 39, 42, 45, 47, 50, 53, 55.—ἔτ. 1923, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27.—ἔτ. 1924, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 27, 35.—ἔτ. 1925, 5, 7, 21, 27.—ἔτ. 1926, 5, 9, 13, 21.—ἔτ. 1927, 15, 17, 21, 23, 25, 27, 29, 31, 33, 35.—ἔτ. 1928, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27.—ἔτ. 1929, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27.—ἔτ. 1930, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27.—ἔτ. 1931, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29, 31, 33, 35.—

ἔτ. 1932, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29, 31, 33, 35.—ἔτ. 1933, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29, 31, 33, 35.—ἔτ. 1934, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29, 31, 33, 35.—ἔτ. 1935, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29, 31, 33, 35.—ἔτ. 1936, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29, 31, 33, 35.

Δημοσ. : παραδ., παροιμ., προλήψεις, δεισιδ. καὶ ποικίλα ἔθιμα ἐκ διαφόρων τόπων ἀναφερόμενα εἰς τοὺς μῆνας.

137. **Κυριακίδης Στίλπων** Ἑλληνικὴ Λαογραφία. Μέρος Α'. Μνημεῖα τοῦ λόγου. Ἐν Ἀθήναις 1922, 8ον, σελ. 447. (Δημοσιεύματα τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου ἀρ. 3). [Μελέτη].

*Ἄσμ. σ. 20, ἐπῳδαὶ σ. 97, μῦθοι σ. 235, παραμ. σ. 264, εὐτράπ. διηγ. σ. 208, παροιμ. σ. 299, παραδ. σ. 152, αἰνίγμ. σ. 341, εὐχαὶ-κατάραι-ὄρκοι-βλασφημίαι σ. 108-148, γλῶσσα σ. 364.

Κρίσεις : BNJb 4 (1923) 173-4 (*N. Bees*). Πινακοθήκη 23 (1923) 22. Κυπρ. Χρον. 1 (1923) 277-8. (*I. A. Συκουτρῆς*). Hessische Blätter für Volkskunde 22 (1923) 109-110 (*H. Hepding*). Archiv für Religionswissenschaft 22 (1923-24) 351 (*O. Weinreich*). Museum, ἔτ. 31ον Νοέμβ. 1923, ἀρ. 2 (*D. C. Hesselring*). Schweizerisches Archiv für Volkskunde 25 (1924) 160 (*F. Hoffmann-Krayer*). Philologische Wochenschrift No 51 (1926) 1389-1390 (*Th. Lenschau*). Glotta 15 (1927) 185 (*P. Kretschmer*). Prilozi za Knjizernost, jerik, istoriju i forklor 7 (1927) 336 (*M. Lascaris*).

138. **Papahagi Tache** Antologie Aromânească. Literatura poporană. Literatura cultă. Musica poporană. Vederi etnografice. Introducere. Glosar complet in limba francesă. București, 1922, 8°, σ. 519.

*Ἄσμ. Κουτσοβλαχικά, μουσικὴ ἄσμ., μῦθοι, εἰδήσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὸ ἔνδυμα, τὸν γάμον κτλ.

139. **Ἀναγνωστόπουλος Γ. Π.** Μικρὰ συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην τῆς Κυπρίας διαλέκτου. Ἀρχ 6 (1923) 72-87.

*Ἐν σ. 86-87 δημοσ. 1 παραδ., 1 εὐτράπ. διηγ. καὶ 8 δίστιχα.

140. **Βογιατζίδης Ἰωάννης** Κίμωλος. Ἱστορικαὶ ἔρευναι περὶ τῆς Νήσου. Ἀθηνᾶ 35 (1923) 67-124.

Περὶ τῶν ὀνομάτων τῆς νήσου Κιμώλου καὶ Ἡπολήβου, περὶ τῶν Δασκαλειῶν τῆς Κιμώλου, τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν Κιμωλίων (εἰδήσεις περὶ κατοικίας, δοξασίαι, ἀραὶ, εὐχαί, παροιμίαι, περὶ τοῦ γεωργικοῦ καὶ ποιμενικοῦ βίου τῶν Κιμωλίων).

141. Γεωργικαὶ παρατηρήσεις καὶ ἀποφθέγματα. Ν Γεωπ 9 (1923) 64, 80, 102-103. 10 (1924) 15-16.

Εἰδήσεις περὶ τοῦ γεωργ. βίου, μετεωρολ., μαντικὴ καὶ πλῆθος παροιμιῶν.

142. **Dawkins R. M.** Modern Greek in Asia Minor. A study of the dialects of Silli, Cappadocia and Phárasa with grammar, texts, translations and glossary by —. With a chapter on the subject-matter of the folk-tales

- by W. Halliday. Cambridge, University Press, 1916, 8^ο, σ. XIV + 695.
Κρίσις: BNJb 4 (1923) 129 - 133 (*A. Maidhof*).
143. **Δέφνερ Μιχ.** Λεξικὸν τῆς τσακωνικῆς διαλέκτου. Ἐν Ἀθήναις 1923 (Λεξικ. Ἄρχ. τῆς Μ. καὶ Ν. Ἑλλην. Παράρτ. τόμου 6ου), 8ον, σ. XXI + 411.
Δημ.: παροιμιαί, εὐχαί, κατάραι, αἰνίγματα κτλ.
Κρίσις: Λαογρ. 8 (1921/25) 609-610 (*Στίλπ. Π. Κυριακίδης*).
144. ——— Χαιρετισμοί, εὐχαί, κατάραι, ὄρκοι καὶ ᾄσματα τῶν Τσακόνων. Λαογρ 7 (1923) 25 - 40.
145. **Δροσίνης Γ.** Ἡ Πεντάμορφη, Ἀθήναι [1923], 8ον, σελ. 117.
Περιλαμβ. διάφορα ᾄσματα, δίστ. καὶ ἀποσπάσματα ᾄσμάτων ἐξ ἐκδεδομένων καὶ ἀνεκδότων συλλογῶν.
Κρίσις: Λαογρ 8 (1921/25) 593 - 596 (*Στίλπ. Π. Κυριακίδης*).
146. Κασίων ἦθη καὶ ἔθιμα. Φωνὴ Δωδ ἔτ. 1923, ἀρ. 16, σ. 8 - 9.
Ἔθιμα κατὰ τὴν γέννησιν, τὴν τελευτὴν καὶ τὴν κοιν. ὀργάνωσιν.
147. **Λάμπρος Σπυρ.** Σημειώματα ποικίλα ἐκ Τζουμέρκων. Ν Ἑλλ 17(1923) 58 - 64.
Δημοσ.: 3 ᾄσμ., ὄνόμ. βαπτιστικά καὶ ἄλλαι λαογρ. εἰδήσεις.
148. **Mazon André** Contes slaves de la Macédoine sud-occidentale. Étude linguistique; textes et traduction; notes de folklore. Paris 1923, 8^{ον}, σελ. 236, μεθ' ἐνὸς γεωγραφικοῦ πίνακος. (Travaux publiés par l'Institut d'Études Slaves I).
Δημοσ.: παραδ. καὶ παραμ.
Κρίσις: Λαογρ. 8 (1921/25) 602-605 (*Στίλπ. Π. Κυριακίδης*).
149. **Οἰκονομίδης Δημοσθ.** Ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ Πόντου. (Α' ᾄσματα. Β' Χοροί). ΗΜΕ ἔτ. 1923, σ. 331 - 343.
150. **Καραϊτιάνος Ἰωάννης Ε.** Ἀπὸ τὰ ἔθιμα τῆς Κάσου. Φωνὴ Δωδ ἔτ. 1924, ἀρ. 35, σ. 13 - 14.
Κοιν. ὀργάνωσις, λαϊκ. δίκαιον, γάμος.
151. **Κληρίδης Νέαρχος** Λαογραφία διαφόρων μηνῶν. Ἰανουάριος - Γεννάρις. Φεβρουάριος. Κυπρ Χρον 2 (1924) 41 - 47.
Λατρ. ἔθιμα, δοξασίαι, προλήψεις, μετεωρολογία.
152. **Λάσκαρης Νικ.** Ἡ Λάστα καὶ τὰ μνημεῖά της ἢ Λάστας πανόραμα [Μέρος Θ']. Ἐν Πύργῳ 1924, σ. 679-805. Μέρος Ι'. Ἐν Πύργῳ 1926, σ. 814-863. Μέρ. ΙΑ'. Ἐν Πύργῳ 1930, σ. 866 - 1009. Μέρ. ΙΒ'. Ἀμαλιάς 1936, σ. 1010 - 1254.
Μέρ. Θ': γενικά σ. 736 - 87, 786 - 87. ἐπωδαί σ. 784 - 85. προλήψεις καὶ δεισ. δοξασίαι σ. 784 - 85. ᾄσματα σ. 711-12 [4], 726 [1], 737 - 38, 758 - 59 [1], 763 - 64 [2]. παραδόσεις σ. 707, 724 - 25, 771 - 73 [5]. παροιμ. σ. 712, 758.— Μέρ. Ι'. ᾄσματα σ. 832 - 851. [25].— Μέρ. ΙΑ': γενικά 994, 998. ἔνδυμα 975-979. ᾄσμ. 877-882, 937-940, 955 - 56 [19]. παραδόσεις 921, λατρεία 888, 892.— Μέρ. ΙΒ': γενικά 1029, ᾄσματα 1030-1050, 1119.

1122, 1148 - 50 [33]. παραδ. 1123 - 24 [1]. εὐχαί (111 - 12. γλῶσσα (παρων) 1188 - 89. τελευτή 167].

Κρίσις : Λαογρ 8 (1921/25) 613 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης). Λαογρ 11 (1934/37) 718 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).

153. **Οικονομίδης Δημοσθ.** Προσωποποιία τοῦ ἡλίου. ΗΜΕ ἔτ. 1924, σ. 383 - 394. Ὁ ἥλιος κατὰ τὰς μυθικὰς ἐκ Πόντου παραδόσεις, ἐν τῇ τεχνικῇ παραστάσει αὐτοῦ, ὄρκοι πρὸς τὸν ἥλιον καὶ κατάραι μετ' ἐπικλήσεως αὐτοῦ.

154. **Στουγιαννάκης Εὐστάθιος Ι.** Ἱστορία τῆς πόλεως Ναούσης κατὰ ἀνέκδοτον σχεδίασμα Δ. Πλαταρίδου ἐκδιδομένη μετὰ πολλῶν διορθώσεων, προσθηκῶν καὶ συμπληρώσεων. Α'. Ἡ μέχρι τοῦ 1822 ἱστορία. Ἐν Ἐδέσση 1924, 8ον, σελ. 308.

Τοπωνύμ. καὶ 5 ᾄσματα.

Κρίσις : Λαογρ 9 (1926/28) 283 - 284 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).

155. **Höeg Carsten** Les Saracatsans. Une tribu nomade Grecque. I. Étude linguistique précédée d'une notice ethnographique. Paris - Copenhague, 1925, 8ον, σελ. XX + 312. — II. Textes (contes et chansons), vocabulaire technique, index verborum. Paris - Copenhague 1926, 8ον, σελ. 212.

Τόμ. II : ᾄσμ. σ. 71 - 106 [60], παραμ. καὶ εὐτρ. διηγ. σ. 9 - 63 [14], παραδ. σ. 64 - 67 [3]. αἰνίγμ. σ. 68 [2].

Κρίσεις τοῦ Α' τόμου : Λαογρ 8 (1921/25) 606 - 609 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης), τοῦ Β' τόμου : Λαογρ 9 (1926/28) 266 - 268 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)). Ἡπειρ. Χρον. 1 (1926) 195 - 197 (Γ. Π. Ἀναγνωστόπουλος). BNJb 5 (1926/27) 228 - 230 (Γ. Π. Ἀναγνωστόπουλος). Gotting. gelehrten Anz., 1930, Nr 1. 8ον, σ. 14. (Μ. Triantaphyllidis). BZ 27 (1927) 374 - 376 (Karl Dieterich).

156. **Δουκόπουλος Δημήτριος** Αἰτωλικαὶ οἰκήσεις, σκεύη καὶ τροφαί. Μετὰ 77 εἰκόνων καὶ σχεδίων. Ἐν Ἀθήναις. Τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου, 1925 8ον, σ. ζ' + 145 (Δημοσιεύματα τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου, ἀρ. 5). Οἰκία, τροφαὶ καὶ σκεύη.

157. **Πασχάλης Δημ. Π.** Ἡ ἄνδρος ἦτοι ἱστορία τῆς νήσου ἄνδρου ἀπὸ τῶν ἀρχαιστάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς, μετὰ 70 εἰκόνων καὶ 6 φωτοτυπικῶν πινάκων. Τόμος Α'. Ἐν Ἀθήναις, τυπογραφεῖον ἡ Ἑστία, 1925, 8ον, σελ. 731. Περιέχονται τοπωνυμιαί, περιπαίγματα τῶν Κυκλάδων, παρετυμ. ὀνομάτων κ. ἄ. λαογραφικά.

Κρίσις : Λαογρ 9 (1926/28) 280 - 282 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).

158. **Μ(αντζουράνης) Κ. Ι.** Λαογραφικὰ Βουρβούρων. ἘπΒουρ ἔτ. 1925 - 26, σ. 147 - 158.

Λογοπαίγνια 7, παροιμ. 57, αἰνίγμ. 31, εὐχαὶ καὶ χαιρετισμοί.

159. **Τρανός Βόϊλας Μ.** Τρανὰ λόγια. Μαλεβός ἔτ. ΣΤ' (1925/26), ἀρ. 64, σ. 561 - 62.
Ἕλικός βίος, ἄσμ. 3, λαϊκὸν δίκαιον.
160. **Ἀναγνωστόπουλος Γ. Π.** Περὶ τῆς ἐν Κρήτῃ ὁμιλουμένης καὶ ἰδίως περὶ τοῦ ἰδιώματος Ἐγ. Βαρβάρας καὶ περιχώρων. Ἀθηνᾶ 38 (1926) 139 - 193.
Ἐν σελ. 190 - 92 δημοσ. 1 παραμῦθι καὶ 1 ἄσμα.
161. **Δαφέρμος Μιχ.** Προλήψεις στὴν Ἀξό. ΠρομΠυροφ ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 41, σ. 7.
ἀρ. 43 σ. 7.
Παραδ. 1, λαϊκὴ ἰατρ., ἀστρολ., ἐμφδ. 1, δεισ. δοξασίαι.
162. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Παρατηρήματα. ΠρομΠυροφ ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 36, σ. 7.
Ἀστρολ., λαϊκὴ ἰατρικὴ, δεισ. δοξασίαι.
163. **Κανδηλάπτης Γ.** Παροιμίαι καὶ αἰνίγματα ἐκ Χαλδίας τοῦ Πόντου. Λαογρ 9 (1926/28) 252 - 254.
Παροιμ. 12, αἰνίγμ. 10.
164. **Λουκόπουλος Δημ.** Φῶς ἀπὸ τοὺς μύθους μας. (Παροιμίες, αἰνίγματα, γλωσσοδέτες). Τόμ. Α', Ἀθῆναι 1926, 8ον, σελ. 80. [παραμ. 356, αἰνίγμ. 64, λογοπαίγν. 14] — Νεοελληνικὴ μυθολογία, τόμ. Β', Ἀθῆναι 1926, 8ον, σελ. 100. [ἀνασύνθεσις τῶν λαογρ. κειμένων]. (Παιδικὴ βιβλιοθήκη ἀρ. 18).
Κρίσις: Λαογρ 9 (1926/28) 296 - 297 (Σ. Π. Κυριακίδης).
165. **Νίτσος Νικόλ.** Μονογραφία περὶ τῆς ἐν Ἡπειρῷ κώμης τοῦ Τσαμαντᾶ. Ἐν Ἀθήναις 1926, 8ον, σελ. 400.
Γενικὰ ἱστορικὰ σ. 1 - 48, ἀποδημίαι σ. 48 - 50, μαγικαὶ καὶ δεισ. συνήθ. καὶ δοξασ. σ. 352 - 353, ἄσμ. σ. 148 - 150, 155, 159, 165, 190 - 227, 243 - 45, 348 - 352, μετεωρ. σ. 38, παραμ. σ. 228 - 40 [3], παροιμ. σ. 175 - 189 [77], αἰνίγμ. σ. 240 - 41 [2], λογοπαίγν. σ. 241 - 43, εὐχαί, χαιρ., κατάρ., ὄρκοι σ. 163 - 174, γλῶσσα (συνθημ. γλῶσσαι) σ. 291 - 96, χοροὶ σ. 158, γέννησις - γάμος - τελευτὴ σ. 106 - 137, 354, λατρεία σ. 138 - 157.
Κρίσις: Λαογρ 9 (1926/28) 284-285 (Σ. Π. Κυριακίδης). Λαογρ 10 (1929/32) 270-272 (Σ. Π. Κυριακίδης). Ἡπειρ. Χρον. 2 (1927) 315 - 17 (Χρ. Ι. Σούλης).
166. **Πασχάλης Δημ. Π.** Λαογραφία τῆς νήσου Ἄνδρου. ΑΗ 2 (1926) 97 - 117.
Γέννησις, ἐξορκ. 1, παραδ. 2, μαντ., δεισ., λατρεία, δίστ. τοῦ Κλήδονα 20.
167. **Φορμόζης Δ.** Ἡ ἀποκρηὰ καὶ ἡ γέννησις τοῦ μπαλέττου. Κυριακὴ ἔτ. Α (1926/27) ἀρ. 13, σ. 3.
168. **Δέφνερ Μιχ.** Ὀδοιπορικαὶ ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν Δυτικὴν Κρήτην. Μετὰ πολλῶν εἰκόνων. Ἐν Ἀθήναις [1929], 8ον, σελ. ζ' + 256. (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων, ἀρ. 49).
Οἰκία καὶ καλύβαι, σ. 105 κέξ., εἰδήσεις περὶ τυροκομίας σ. 105, 114 κέξ., γεωργίας, σ. 162 κέξ., μελισσοκομίας σ. 164 κέξ., 167, δεισιδαίμονες δοξασίαι καὶ ἔθιμα σ. 146 κέξ., παραδ. σ. 47, 111, 121 [3], ἄσματ. σ. 77, 128 [2].
Κρίσις: Λαογρ 10 (1929 - 32) 292 (Σ. Π. Κυριακίδης).

169. **Βλαχογιάννης Γιάννης** 'Ιστορική 'Ανθολογία. 'Ανέκδοτα - γνωμικά - περίεργα - άστειά εκ του βίου διασήμων 'Ελλήνων, 1820-1864. 'Αθήναι 1927, 8ον, σελ. λδ' + 345.
Μῦθοι, παροιμ., ἐν προλόγῳ περὶ εὐτραπ. διηγήσεων.
Κρίσις : Λαογρ 9 (1928/32) 617 - 618 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
170. **Heuzey Leon** Excursion dans la Thessalie Turque en 1858. Paris 1927, 8ον μικρ., σ. ΙΙ + 191.
'Εν σ. 42 καὶ 44 περὶ ὄνομ. *Γυφτόκαστρο*, ἐν σ. 54 κέ. περὶ παραδ., ἐν σ. 56 κέ. περὶ τοῦ ἄσμ. τοῦ κάστρου τῆς 'Ωριᾶς, σ. 62 δίστιχον, σ. 30 κέ. περὶ ἐθίμων τῆς Καθαρᾶς Δευτέρας εἰς τὸν Τύρναβον, σ. 129 περὶ ἐθίμων κατὰ τὰς κηδεῖας εἰς τὴν Καλαμπάκαν, σ. 17 περὶ τῆς ἐνδυμ. τῶν γυναικῶν τῶν 'Ιουδαίων τῆς Λαρίσσης, σ. 75 τῶν γυναικῶν τῶν Καραγγούνηδων, τοῦ Βλοχοῦ, τοῦ 'Αλίφακα, σ. 108 τῶν Βλάχων γυναικῶν τοῦ Γαρδικίου, σ. 112 τοῦ Χαλικίου, σ. 122 τῆς Καλαμπάκας. 'Εν σελ. 67, 106 περὶ γαμηλίων ἐθίμων κτλ.
Κρίσις : 'Ελληνικά 1 (1928) 212 - 217 (Π. Μ. Κοντογιάννης).
171. **Μονογιὸς Εὐάγγ.** 'Ι Τὰ Μυκονιάτικα. (Λαογραφία τῆς Μυκόνου). 'Εν 'Ερμουπόλει Σύρου, 1927, 8ον, σελ. η' + 79.
Δεισιδ. δοξ. καὶ συνήθ. σ. 50-53, μαντ. σ. 56, ἀστρολ. σ. 51, 53, 55, ἄσμ. σ. 12-18, 21-22, 34-50 [22], δίστ. σ. 36-37, παραμ. σ. 60-70 [3], παροιμ. σ. 28-29, 57-59 [105], λογοπ. σ. 23, αἰνίγμ. σ. 54 [7], εὐχαι-χαιρ. σ. 33-34, γέννησις-παιδίον σ. 1-23, λατρ. σ. 29-30, 34-38, 56, κοιν ὄργ. σ. 23-26, 30-32, παιδιαὶ σ. 19-21 [8].
Κρίσις : Λαογρ 10 (1929/32) 609 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
172. **Πασχάλης Δημήτριος** 'Η 'Ανδρος ἦτοι ἱστορία τῆς νήσου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς. Τόμος Β', ἀπὸ τῆς Φραγκοκρατίας μέχρι τῆς συγχρόνου ἐποχῆς. 'Εν 'Αθήναις 1927, 8ον, σελ. 446 + 2 ἄ. ἄ.
'Απὸ σ. 196-284 εἰδήσ. κοιν. ὄργαν., λ. δικαίου, ὀνόματα.
173. **Γερογιάννης Κ.** Γοργὼ ἢ Μέδουσα; ΑΕ ἔτ. 1927-28, σ. 128-176.
Μελέτη περὶ λαϊκῆς πίστεως, μαγείας κλπ.
174. **Ζῆκος 'Αστέρ.** Δεισιδαιμονίες καὶ βασκανίες τοῦ 'Ιλδιρίμ τῆς 'Αδριανουπόλεως. Θρακ 1 (1928) 452-453.
Προλήψεις καὶ δεισ. δοξασίαι, μαγεία.
175. — 'Αδριανουπολίτικα. Θρακ 1 (1928) 210-213.
Νανουρ. 6, δίστ. 12, λογοπαίγν. 8, αἰνίγμ. 9.
176. **Μαρίνης Κώστας** Τὸ χωριό. Λαογραφικὴ μελέτη. Ν 'Εστ 1 (1927) 788-792, 863-867, 929-953, 992-995. 2 (1928) 81-85, 127-130, 180-184, 257-262, 308-310, 360-363.
Εἰδήσεις ἐκ τοῦ ποιμεν. καὶ γεωργ. βίου, 1 ἐπωδῆ, 1 παράδ., ἔθιμα γάμου, λατρεία, παιδίον, τελευτὴ καὶ περὶ τροφῶν.

177. **Παπαχριστοδούλου Πολύδ.** Δεισιδαιμονίες Σαράντα Ἐκκλησιῶν. Θρακ 1 (1928) 447 - 452.
Δεισιδ. δοξασίαι, λατρεία, μαντεία, μαγεία, λαϊκὴ ἰατρικὴ, παιδίον.
178. **Παρχαρίδης Ἀθ. Γ.** ᾠσματα καὶ δίστιχα ποντικά. Λαογρ 9 (1926/28) 601 - 609.
ᾠσμ. 5, δίστ. 65.
179. **Σαραντῆ - Σταμούλη Ἐλπινίκη** Σύμμικτα λαογραφικά. Θρακ 1 (1928) 403 - 421.
Γέννησις, βασκανία, ἔπῳδ, γάμος, δεισιδ. συνήθ., λατρεία, λογοπαίγν. 9.
180. **Χατζημιχάλη Ἀγγελικὴ** Ρουμλούκι. Σπίτι καὶ φορεσιὰ [μετὰ 4 εἰκόνων]. Ν᾽Εστ 2 (1928) 22 - 23.
181. **Χατζηπαναγιώτης Δημ.** Δημῶδεις δοξασίαι καὶ δεισιδαίμονες συνήθειες ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολη. Θρακ 1 (1928) 189 - 198.
Λατρεία, γέννησις, βασκανία, μαντικὴ, ἀστρολογία.
182. **Ἀνδριώτης Ν.** Λαογραφικὰ τῶν Ἰονίων νήσων. Ν᾽Εστ τόμ. 6 (1929) 510 - 514, 569 - 572.
Κοιν. ὀργάνωσις, παροιμίαι 104.
183. **Βέης Ν.** Ἑλλάς [κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας]. Ἐλευθερουδάκη, Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικόν, τ. 5 (1929) σ. 290 - 309.
Ἐνδιαφέρει καὶ διὰ τὰς εἰδήσ. περὶ κοινων. ὀργαν. καὶ λαϊκ. δικαίου κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν.
184. **Παπαδόπουλος Ἀνθ.** Κρίσις διαγωνισμοῦ [Γλωσσ. καὶ λαογρ. ὑλικοῦ ἐκ Πόντου]. ἈρχΠόντ 2 (1929) 237 - 38. 3 (1931) 233 - 35. 8 (1938) 235 - 38.
Οἰκ. σκεύη, ὀνόματα κτλ.
185. **Δραγούμη Ἰουλία** Παραδόσεις καὶ παραμύθια. Ἀθήναι, ἐκδ. οἶκος «Ἄγκυρα», σχ. 8ον, σελ. 164 + 4 ἄ. ἄ.
Πλὴν τῶν ἀρχαίων διεσκευασμένων μύθων, δημοσ. καὶ 9 νεώτεροι παραδ. καὶ 3 παραμ.
186. **Διγυρὸς Γ.** Τὸ Κινίκ. Πέργαμος, 1929, 8ον, σ. 289 - 306.
Ἦθη σ. 292, γάμος σ. 293, χοροὶ σ. 295, ἐνδύμ. σ. 296, παροιμ. σ. 299 [20], αἰνίγμ. σ. 300 [28], κατάρεις σ. 302, εὐχαι σ. 302, δεισιδ. δοξασίαι σ. 303, ᾠσμ. σ. 304 [1], μουσ. ᾠσμ. σ. 304.
187. **Δουκόπουλος Δημ.** Στ' Ἀγραφα. Ἐνα ταξείδι μὲ εἰκόνες. Ἐν Ἀθήναις (1929) 8ον, σελ. 190. (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων, ἀρ. 57),
Δημοσ. τοπων. καὶ παραδόσεις.
Κρίσ.: Λαογρ 10 (1929/32) 293 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
188. **Μαρίνης Κώστας Π.** Ἀντίλαλοι ἀπὸ τὸ χωριό μας. (Λαογραφικὴ μελέτη). Ἀθήνα 1929, 8ον, σελ. 195.

Βίος ποιμεν. σ. 5 ἐξ. 17 καὶ γεωργ. σ. 27 ἐξ., 54 ἐξ., γέννησις σ. 47 ἐξ., γάμος σ. 13, 93 ἐξ., ἔθιμα σ. 19, 83 ἐξ., 108 ἐξ. κ. ἄ.

Κρίσεις: ἙλλΓράμματα 5 (1929) 626 (Γ.Κ.). Ν᾽Εστ τόμ. 6 (1929) 1109-1110 (Σταῦρος Κούρτης).

189. **Mirambel André** Étude descriptive du parler maniote méridional. Paris 1929, 8^{ον}, σ. XII + 268.

Ἔνδ., οἰκία, λαϊκὸν δίκαιον, κοιν. ὄργάν., παιδίον, γάμος, τελευτή.

Κρίσεις: BZ 31 (1931) 363-370. (G. Hadzidakis). Byzantion 5 (1929/30) 676-678.

190. ——— Μάνη καὶ Μανιάτες [μετάφραση Μιχ. Δ. Στασινοπούλου ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ συγγο. «Étude descriptive du parler maniote méridional», Paris 1929, 8^{ον}, σελ. 266]. Ν᾽Εστ τόμ. 7 (1930), 341-346, 413-418.

Πλὴν τῶν ἄλλων δημοσ. καὶ εἰδήσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὸ ἔνδυμα, τὴν κατοικίαν, τὸ δίκαιον, τὴν κοινων. ὄργάνωσιν, τὸ παιδίον, τὸν γάμον καὶ τὴν τελευτήν.

191. **Παπαδόπουλος Νικ.** Ἐκκλησιαστικαὶ σελίδες ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Χρ Ἡμ 6 (1929) 119-144.

Ἐν σελ. 123-126 μελέτη στίχων τοῦ ἄσμ. τοῦ Παπαφλέσσα σ. 129-130 βαπτιστ. ὄνομ.

192. **Παπαϊωαννίδης Κ.** Α'. Δημοτικὰ ἄσματα, ἀδόμενα ἐν Σωζοπόλει τῆς Βορείου Θράκης [3]. Θρακ. 2 (1929) 152-153. — Β'. Δίστ. [20]. Αὐτόθι, σ. 154-155. — Γ'. Παραμύθια [2]. Αὐτόθι, σ. 155-161. — Δ'. Παροιμίαι [175]. Αὐτόθι, σ. 161-172. — Ε'. Αἰνίγματα [63]. Αὐτόθι, σ. 172-178. — Στ'. Προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίαι. Αὐτόθι, σ. 178-182. [Παράδ. 1 (σ. 182)].

193. **Παπασπύρου Παναγ. Β.** Λαογραφικὴ συλλογή. Ἡπειρ Χρον 4 (1929) 157-175.

Παραδ. 7, εἰδήσεις διὰ τὸ παιδίον, τὸν γάμον, τὴν τελευτήν, τὴν μαντικὴν, τὴν μαγείαν, κατάρ. 26, ἄσμ. 8.

Κρίσεις: Λαογρ 10 (1929/32) 240 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης).

194. **Παπαχριστοδοῦλου Πολύδ.** Σύμμικτα λαογραφικὰ Ἀνδριανουπόλεως. Θρακ 2 (1929) 428-439.

Παιδικὰ ἄσμ., λογοπαίγνια, δεισιδαιμ., ὄρκοι, εὐχαί, κατάρ, ὕβρεις, μαντικὴ, δοξασίαι περὶ ἁγίων, λατρεία, παραδόσεις.

Κρίσεις: Λαογρ 10 (1929/32) 255 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης).

195. Πέργαμος (1300 π. Χρ.-1922). Μὲ εἰκόνας. Ἐκδοσις «Κοινότητος Περγάμου». Μυτιλήνη 1929, 8^{ον}, σελ. 352.

Ἐν σ. 233-306 δημοσ. καὶ ἄσμ. 3, 2 Περγαμηνὰ αἰνίγμ. βυζαντινῆς ἐποχῆς, εἰδήσεις σχετικαὶ μὲ τὸ παιδίον, νανουρίσματα 12, εἰδήσεις ἀφορῶσαι εἰς τὸν γάμον, γαμήλια ἄσματα, προλήψεις καὶ δεισιδαίμ. συνήθ., λατρεία, ἔθιμα ταφῆς, παροιμίαι, εὐχαί, νεώτ. αἰνίγμ. κτλ.

Κρίσεις: Λαογρ. 10 (1929/32) 610-611 (Σ. Π. Κυριακίδης).

196. **Σαλβάνος Γεράσιμος Ι.** Λαογραφικά σύλλεκτα ἐξ Ἀργυράδων Κερκύρας. Λαογρ 10(1929/32) 113 - 163.
 Δημοσ. : ἐξορκισμοὶ 14, φυλακτὰ 4, ἰατροσόφια 24, ὄρκοι 28, κατάραι 91, ἐπιφωνήσεις 12, χαιρετ. 22, δίστ. 3, εὐχαὶ 55, ποικίλαι δεισιδ. συνήθ. καὶ δοξασίαι, παραδ. 9, εἰδήσεις περὶ γεωργικοῦ βίου καὶ πολλὰ τοπωνύμια.
197. **Τσαβέας Θ. Ν.** Θιακιὰ λαογραφία. Παροιμίες—δημοτικὰ τραγούδια—ξόρκια. Ἡμ'Ιθ ἔτ. 2(1929) 95 - 113.
 Παροιμ. 160, ἄσμ. 3, δίστ. 4, ξόρκια 11.
198. **Χατζόπουλος Κωνστ. Ν. (1873)** Σαράντα Ἐκκλησιῶν σύμμεικτα λαογραφικά. Θρακ 2(1929) 440 - 456.
 Δεισ δοξασίαι, μαντική, παραδόσεις, γάμος, λατρ., εὐχαί, κατάραι.
199. Ἀργεΐτικες προλήψεις. Ἀργ'Ἡμ ἔτ. 1930, σ. 27.
 Δημοσ. καὶ εἰδήσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὸν γάμον καὶ τὴν τελευτήν.
200. **Ἀργης Α.** Ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴν παλαιὰν Ἀγχίαλο, Ἀθήνα (τύπ. Κ. Φιλίππιδη), 1930, 8ον, σελ. 51.
 Ἐν σ. 19-25: Τὰ κάλαντα (περιγραφή ἐθίμων καὶ ἄσμ. 2), σ. 26-28 εἰδήσεις περὶ λαϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς, σ. 31-33 λατρ. ἔθιμα, σ. 42-44 παιδιαί.
201. **Βρόντης Ἀναστ.** Τῆς Ρόδου παραδόσεις καὶ τραγούδια. Ἐν Ρόδῳ 1930, 8ον, σελ. 102.
 ἄσμ. σ. 59 - 102 [46], δίστ. σ. 99 - 102 [38], παραδ. σ. 11 - 55 [75].
 Κρίσις : Λαογρ 11(1934/37) 307 - 308 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
202. **Δρακίδης Γεράσιμος** Ροδιακοὶ ἀντίλαλοι. Ἐν Ἀθήναις 1930, 8ον μικρ., σελ. 60.
 Ἐν σ. 46-57 χελιδόνισμα, ὀνόματα χορῶν, παιδιῶν, ἀνέκδοτον 1 καὶ δημῶδες ἄσμα : Ὁ Σαρακινός.
203. **Κωνσταντινίδης Κ. Ν.** Ροδίτικες ἐντυπώσεις. Ἀρχάγγελος. ΡΗ ἔτ. 1930, σ. 124 - 134.
 Περιλαμβάνονται ὀνόμ. ἁγίων, τοπων., 2 παραδ., 63 δίστιχα.
204. **Δουκόπουλος Δημ.** Στὰ λημέρια τοῦ Κατσαντώνη. ΗΜΕ ἔτ. 1930, σ. 153 - 166.
 Παραδ. καὶ τοπωνύμια.
205. **Μουστάκας Δ. Ε.** Λαογραφικὰ τῆς Ἀνδρου. ΑΗ ἔτ. 5(1930) 127 - 147.
 Ἀνέκδ. 2, παραμ. 2, ἄσμ. 2, δίστ. 185, νανουρ. 15, μοιρολόγ. 4.
206. **Πέρδικα Νίκη Δ.** Σκῦρος. Ν^οἔστ τόμ. 7(1930) 461-466, 525 - 529, 596-598.
 Λαϊκὴ λατρεία, παιδίον, γάμος καὶ δίστιχα, 6 σχεδιάσματα καὶ 1 φωτογραφία ἐκκλησιῶν καὶ λαϊκῶν σπιτιῶν τοῦ Ντίνου Φωτόπουλου καὶ 2 φωτογρ. ἐσωτερικοῦ οἰκιῶν τοῦ Ν. Ζωγράφου.
207. **Σπανδωνίδης Πέτρος Σ.** Μελένικος. Ὁ νεκρὸς Μακεδονικὸς ἀκρίτης. Θεσσαλονίκη 1930, 8ον, σελ. 192.

- Οικία σ. 100-103. ένδυμα σ. 105-107. τροφαί σ. 104-105. βιοτεχν. σ. 117-18. δοξασίαι σ. 87. μαγ. σ. 82, 126-27. μαντ. σ. 126. άστρολ. σ. 126. δημ. ιατρ. σ. 123-25. ἄσμ. σ. 59-82. παραμ. σ. 88-92 [4]. παραδ. σ. 86-87 [9]. αίν. σ. 93-94 [17]. εὐχαι-κατάρ. σ. 82-86. γλῶσσα (όνόμ. τόπων) σ. 94-99. μουσ.-χορ. σ. 127-28. γένν.-γάμ.-τελευτή σ. 113-17. λατρ. σ. 60-63, 119-123. κοιν. ὄργ. σ. 107-112. δίκ. σ. 118-19, 183-192. Κρίσις: Ἐθνολογία 42 (1930) 255-257 (Γ. Ν. Χατζιδάκις). Λαογρ 10 (1929/32) 610 (Σ. Π. Κυριακίδης).
208. **Σπυριδάκης Γεώργ.** Λαογραφικά σύμμεικτα ἐκ Κατσιδονίου Σητείας. Κρητικά 1 (1930/33) 45-49, 189-239.
Αἰνίγμ 3, λογοπαίγν. 8, εὐχαι 5, ἄσμ. 14, δίστ. 614.
209. **Χαλιορῆς Νικόλ. Γ.** Ὑδραϊτικοὶ θρύλοι. Ἑορταστικὴ ἔκδοσις στὰ ἑκατὸ χρόνια τῆς ἀνεξαρτησίας μας. Πειραιεύς, τυπογρ. Ἰ. Σορωτοῦ, 1930, 8ον, σελ. 176.
Λογοτεχν. διασκευὴ διαφόρων τοπικῶν ἱστορικῶν διηγήσεων καὶ ἀνεκδότων ἀναφερομένων εἰς ἱστορικὰ πρόσωπα τῆς νήσου. Σποράδην ὑπάρχουν μερικαὶ παροιμίαι, παροιμιώδεις φράσεις, στίχοι ἁσμάτων καὶ ἄλλα στοιχεῖα ἐκ τῆς γλώσσης καὶ λαογραφίας τῶν Ὑδραίων ἐν τέλει καὶ λεξιλόγιον.
210. **Κορρῆς Στυλ. Γ.** Ἀπὸ τὴν λαογραφίαν τῶν Κυκλάδων (Κωμιακὴ Νάξου). Δεισιδαιμονία. Κυκλ ἔτ. 1 (1930/31) 142-145.
Μαντική, παιδίον καὶ τελευτή.
211. **Ἀλεξιάδης Κωνστ.** Προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίαι Ἰνεπόλεως. Ἄρχ Πόντ 3 (1931) 195-220.
Δεισιδ. δοξασίαι καὶ συνήθειαι, λατρεία.
212. Ἀντίλαλοι ἀπ' τὰ Μουδανιά καὶ τὰ γύρω. Ἐκδίδεται ὑπὸ τοῦ Συνδέσμου προσφύγων Μουδανιῶν. Θεσσαλονίκη 1931, 8ον, σελ. 347.
Ἀνμνηστικὸν τεῦχος ἐκδοθὲν ἐπιμελεῖα Νικ. Φαρδῆ. Περιλαμβάνει παραλλαγὴν τοῦ παραμ. τῆς δεσμεύσεως τοῦ Χάρου ἐπὶ δένδρου ὑπὸ γραίας, παραδ. περὶ εὐρέσεως εἰκόνων καὶ ἁγιασμάτων, περιγραφὴν ἐθίμων τοῦ Πάσχα καὶ τῶν Φώτων, 6 ἄσμ., ὧν τὰ δύο νόθα, γαμήλιά τινα καὶ νανουρίσματα. Εἷς τινα ἐξ αὐτῶν σημειώνεται καὶ ἡ μουσική.
Κρίσις: Λαογρ 10 (1929/32) 611-612 (Σ. Π. Κυριακίδης).
213. **Γαβαλᾶς Ζαφ.** Ἡ νῆσος Σίκινος μετὰ εἰκόνων καὶ γεωγραφικοῦ πίνακος. Ἐν Ἀθήναις, 1931, 8ον, σελ. 96.
Ἐνδιαφέρουσα καὶ λαογραφικῶς διὰ τὰ τοπων., ὄνόμ. βαπτιστικὰ ἐπώνυμα καὶ τινὰς παραδόσεις.
Κρίσις: Ἐλληνικά 5 (1932) 226 (Σ. Β. Κουγέας). Λαογρ 10 (1929/32) 610 (Σ. Π. Κυριακίδης).
214. **Ζαῖρης Θέμελης Μ.** Πλήρη δημῶδη ἄσματα καὶ μαγγανεῖται Ἀλικαρνασσοῦ. Ἀθήναι, 1931, 8ον, σελ. 90.
ἄσμ. 23, ἐπφδαί 5.

215. **Κορδάτος Γιάννης** Τὸ Πήλιο — λαογραφικά καὶ ἱστορικά. Ν Ἑστ τόμ. 9 (1931) 7-12, 73-77, 135-139, 200-204, 248-253, 304-309.
Ἕσματα, εἰδήσεις περὶ γάμου μετὰ γαμ. ἄσμ., τοπων. καὶ φωτογρ. τοπ. ἐνδυμασιῶν.
216. **Κυριαξῆς Ν. Γ.** Λαογραφικά σημειώματα. Κυπρ Χρον 8 (1931) 189-210.
Σελ. 182 μῦθοι 1, σ. 190 ἐπῳδαὶ 2, σ. 191 προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίαι, σ. 192-196 παροιμ. φράσεις, σ. 197-202 ἀντιλαβαὶ (κατάραι).
217. **Οἰκονομίδης Δημ. Η.** Ἀργυρόπολις. Ἀρχ Πόντ 3 (1931) 145-194.
Γενικὴ χωρογραφικὴ μελέτη. σ. 183 ἄσμ. 1, σ. 180 κέξ. ἐπαγγέλματα.
218. **Παπαχατζόπουλος Ἀριστ. Δ.** Λαογραφία τοῦ Κεραμιδίου τῆς ἐπαρχίας Βόλου. Θεσσ Χρον 2 (1931) 114-138.
Λατρεία, ἄσμ. 16.
219. **Πολίτης Ν. Γ.** Λαογραφικά σύμμεικτα. Τόμος Γ'. Ἐν Ἀθήναις 1931, 8ον, σελ. 393. (Ἀκαδημία Ἀθηνῶν. Δημοσιεύματα Λαογραφικοῦ Ἀρχείου ἀρ. 6).
Ἀναδημοσίευσις μελετῶν τοῦ συγγρ.: γέννησις - γάμος - τελευτή, δεισιδ. δοξασίαι, λαϊκὴ ἰατρικὴ, λατρεία, μαγεία, μαντικὴ, μετεωρολογία.
Κρίσεις: Λαογρ 10 (1929/32) 594-595 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)). BZ 35 (1935) 83-84 (Fr. Pfister). Byzantion 11 (1936) 371-373 (Maurice Leroy).
220. **Σπυρόπουλος Νικόλ. Κ.** Τὰ Ἄγραφα τῆς Θεσσαλίας. Ἱστορικὰ καὶ Λαογραφικά Σημειώματα. Θεσσ Χρον 2 (1931) 169-184.
Τοπωνύμια καὶ εἰδήσεις περὶ ἀρματολῶν καὶ κλεφτῶν σχετικαὶ μὲ δημ. ἄσματα.
221. **Χαλιορῆς Νικ. Γ.** Ὑδρέϊκα λαογραφικά, ἦτοι (ἦθη, ἔθιμα, δεισιδαιμονίες, προλήψεις) στὴν Ὑδρα. Πειραιεύς, 1931, 8ον, σελ. 178.
Γάμος σ. 29 ἐξ. γέννησις σ. 57 ἐξ. λατρεία σ. 90 ἐξ. ναυτικὰ σ. 135 ἐξ. ποικίλα ἔθιμα καὶ δεισ. δοξασίαι σ. 146 ἐξ.
Κρίσις: Λαογρ 11 (1934/37) 714-717 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
222. Ἡ Ἑλλὰς εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ. Ἡ Ἄωδώνη Α' (1931/32) 117-119.
Παροιμ., περιπαίγματα, δίστιχα κλπ.
223. Λιανοτράγουδα, δίστιχα καὶ συλλογὴ νέων ἄσμάτων δημωδῶν καὶ νεωτέρων ἐρωτικῶν. Ἀθήναι, ἐκδ. Ἀριστοφ. Παπαδημητρίου, ἄ.ξ., σχ. 8ον, σελ. 48.
Ἕσματα 11, δίστ. 431, ἄσμ. νεώτερα 4.
224. **Ἀναγνωστόπουλος Γ.** Κρεββατᾶδες καὶ Λακεδαίμων. Λακωνικά, τεῦχ. Α' (1932) 173-290.
Ἐν σ. 192-195 δημοσ. μία διαθήκη, σ. 241-242 «κατάλογος ὀνομάτων» καὶ ἐν σ. 286-290 6 ἔγγραφα ἀγωγῶν.
225. **Κλεάνθους - Παπαδημητρίου Μυρσίνη** Παϊχνίδια μὲ τραγούδια ὠργανωμένα μὲ βάση τὴν ἀρχὴν τῆς ἐργασίας γιὰ παιδιὰ ὡς 12 χρόνων. Ἀθήνα, 1932, 8ον, σελ. 552.
Μέρος τῆς ὕλης λαογραφικοῦ περιεχομένου. Πλὴν τῶν παιδιῶν δημοσιεύονται καὶ δημῶδεις μελωδίαι εἰς εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν γραφὴν.

226. **Διουδάκι Μαρία** Στῆς γιαγιᾶς τὰ γένατα. Ἐν Ἀθήναις, 1932, 8ον, σελ. 122.
ἄσμ. σ. 14, 21, 29, 41, 50, 62, 80, 112 [10]. δίστ. σ. 104-5 [14]. αἰνίγμ. σ. 40, 41, 42, 61, 80 [23]. λαϊκὴ ἐπιστήμη σ. 51, 93. λογοπαίγν. σ. 28, 42, 105. παραμ. σ. 5, 15, 23, 30, 43, 52, 63, 72, 81, 94, 107, 113 [12]. παροιμ. σ. 50, 122 [14].
227. **Μιχαηλίδης Νουάρος Μιχ. Γ.** Λαογραφικὰ σύμμεικτα Καρπάθου, τόμ. Α΄, Ἀθήναι 1932, 8ον, σελ. 397. τόμ. Β΄, Ἀθήναι 1934, 8ον, σελ. 508.
Οἰκία Β΄ 342-363. ἔνδυμα Β΄ 307-326. τροφαὶ Β΄ 215-37. βίοι (γεωργ., ποιμ., μελισσοκ.) Β΄ 13-123. φυσικὸς καὶ θαλάσσιος κόσμος (χλωρὸς καὶ πανὶς) Β΄ 364-400. βιοτεχνία καὶ λαϊκ. τέχνη Β΄ 238-290, 327-341. θρησκ. καὶ δεισ. δοξασ. καὶ συνήθ. Α΄ 170-198. Β΄ 291-97. μαγεία Β΄ 193-195. ἐπῳδαὶ Α΄ 145-146, 153-169. μαντ. Α΄ 175 ἐξ. ἄστρ. καὶ μετεωρ. Α΄, 142 ἐξ., 186-189, 233-34, 236-37. δημ. ἰατρικὴ Β΄ 298-306. ἄσμ. Α΄ 8-72, 139-142, 143, 144-153. μῦθοι-παραμ., εὐτρ. διηγ. Α΄ 266-389. παροιμ. Α΄ 142 ἐξ., 344-389. παραδ. Α΄ 226-253. αἰνίγμ. Α΄ 390-394, εὐχαὶ-χαιρετ., κατάραι, ὄρκοι Α΄ 199-225. γλῶσσα (ὀνόμ., ἐπών., παρών.) τοπωνύμια Β΄ 409-495. Β΄ 124-186. γέννησις, γάμος, τελευτὴ Α΄ 73-116, 119 ἐξ., λατρεία Α΄, 19 ἐξ. 117 ἐξ. Β΄ 291-97. δίκαιον Β΄ 401-495. παιδιαὶ Α΄ 147 ἐξ. Β΄ 187-214.
Κρίσεις: Λαογρ 11 (1934/37) 298-301 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)). Ἑλληνικά 7 (1934) 168 (Κ. Ἀμαντος). Κυπρ Γράμμ Α΄ (1934/35) 580-581 (Γ. Βαλέτας). Ν Ἔστ τόμ. 13 (1933) 452-453 (Νίκος Ἀνδριώτης). Ν Ἔστ τόμ. 18 (1935) 982-983 (Μανόλης Κριαρᾶς). ΒΝJb 12 (1936) 151 (Γ. Π. Ἀναγνωστόπουλος). Ἔργασία 3 (1932) τεῦχ. 156, σ. 1641-1642 (Ἄ. Καμπάνης). Φιλολ. Νέος Κόσμος, τόμ. Α΄ (1935) σ. 236-39 (Γ. Κ. Σπυριδάκης).
228. **Παπακωνσταντίνου Δημ.** Ἱστορικά, λαογραφικὰ κλπ. ἐκ Τρικκέρων. Θεσσ Χρον 3 (1932) 183-191.
Τοπωνύμ. (σελ. 183) καὶ περιγρ. πανηγύρεως τῆς Θεοτόκου (σ. 191).
229. **Ζήσης Σπῦρος** Ἀπὸ τὴν Ἀργιθεά. Θεσσ Χρον 4 (1933) 166-173.
Τοπων. 93, αἰνίγμ. καὶ λογοπαίγν. 29.
230. : **Μινώτου Μαριέττα** Τραγούδια ἀπὸ τὴ Ζάκυνθο. Ἰόν Ἀνθ 7 (1933) 145-192. 8 (1934) 1-45. 9 (1935) τεῦχ. 93-94, σ. 1-8, τεῦχ. 95-98, σ. 1-8.
ἄσμ. 152, δίστ. 518, 1 ἐπῳδὴ, 1 προσευχὴ.
231. **Δαμπίκης Δημ.** Ἑλληνισμὸς τῆς Ν. Ἰταλίας (Grecia Salentina). Ἀθήναι 8ον, σελ. β΄ + 78.
ἄσμ., δίστ. καὶ εἰδήσεις περὶ γάμου καὶ τελευτῆς.
Κρίσις: Λαογρ 11 (1934/37) 296-298 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
232. **Ντεληγιάννης Β. Ν.** Σύμμικτα λαογραφικά. Θρακ 4 (1933) 222-233.
Ἐπῳδ. 4, μαγεία, λατρ., ἄσμ. 4, γάμος.
233. **Πασχάλης Δημ. Π.** Ἀνδριακὸν γλωσσάριον ἢ λέξεις καὶ φράσεις ἐκ τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῆς κοινῆς ἐν Ἀνδρῶ λαλιᾶς. Ἐν Ἀθήναις, 1933, 8ον σελ. 122.
Παροιμ., δίστ., λεξ., δημῶδ. ἰατρικὴ, ὀνόμ. φυτῶν κλπ.

234. **Pernot Hub.** Étymologies byzantines et Néo - Helléniques. Byzantion 8 (1933) 244 - 245.
Ἑτυμολογία τῆς λ. δρολάπι = βόρειος ἄνεμος καὶ τῆς φρ. : περίζωοι νά' ναι = ζωὴ σὲ λόγου τους.
235. **Πλιάτσικα Ἔφφη** Σύμμεικτα λαογραφικὰ Ἀβδημίου Θράκης. Θρακ 4 (1933) 240 - 266.
Δίστ. 102, νανουρ., ἄσμάτ. παιδ. 8, ταχταρ., αἰνίγμ. 21, ἄσμ. 12, λογοπαίγν. 7.
236. **Ράμφος Ἰωάνν. Σπ.** Κιμωλιακὰ (Ἀναμνηστικὸν τεύχος) ἐπιμελεία — . Ἀθῆναι, ἀφελγ (1933), 8ον, σελ. 56+1 χάρτ.
Κοιν. ὄργάν., λαϊκ. δίκαιον, βιβλιογραφία.
237. **Σπυριδάκης Γεώργ. Κ.** Λαογραφικὰ σύμμεικτα (ἐκ Περβολακίων Σητείας). Κρητ Μελ 1 (1933) 47-58.
Εἰσαγωγικὰ περὶ σπουδῆς τῆς γλώσσης καὶ τῆς λαογραφίας (σ. 47-50). ἄσμ. 5. αἰνίγμ. 15. παροιμ. 10. εὐχαὶ 1. δίστ. 10.
238. **Φιοράκης Στυλ.** Σύμμεικτα ἐκ τοῦ χωρίου Ἀβδοῦ Πεδιάδος. Κρητ Μελ 1 (1933) 101 - 102.
ἄσμ. 2, ἐπφδαὶ 3, δεισιδ. δοξασ. 7, τοπων. 1.
239. **Δαφέρμος Γεώργ. Φ.** [Σύμμεικτα]. Προμ Ὑψρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 236, σ. 7.
Νανουρ. 1, δίστ. 2, ὄρκοι - κατάρ. 3, δεισ. δοξασίαι.
240. **Καμπούρογλους Δημ. Γρ.** Δημόσιος καὶ ἰδιωτικὸς βίος ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. τόμ. 10 (1934) σ. 801 - 808. [Μελέτη].
Κοιν. ὄργάν., δίκαιον.
241. **Κ(υριακίδης) Σ. Π.** Πνευματικὴ ζωὴ [Α' Θρησκεία. 1) Οἱ μῦθοι. 2) Λατρεία. 3) Μαγεία. 4) Μαντική]. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. τόμ. 10 (1934) σ. 812 - 819. [Μελέτη].
242. ——— Λαϊκὴ λογοτεχνία. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. τόμ. 10 (1934) σ. 819 - 825 [Μελέτη].
Ἡ δημώδης ποίησις, ὁ πεζὸς λόγος, ἤτοι τὸ παραμῦθι, ἡ εὐτράπ. διήγησις, ἡ ἱστορία καὶ ὁ μῦθος.
243. ——— Κοινωνικὴ ζωὴ. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. τόμ. 10 (1934) 847 - 849. [Μελέτη].
Κοιν. ὄργάνωσις, δίκαιον.
244. ——— Λαϊκὴ ζωὴ. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. τόμ. 10 (1934) 811 - 812. [Μελέτη].
Τροφαί, βίοι.
245. **Δουκόπουλος Δ.** Ξηρόμερο καὶ Βάλτος. ΗΜΕ ἔτ. 1934, σ. 129 - 154.
Παρατίθενται στίχοι δημωδῶν ἄσμάτων καὶ τοπωνύμια.
246. **Περάκη Στελιανή** [Σύμμεικτα]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 219, σ. 7.
Προσευχ. 1, εὐχαὶ 2, δίστ. 4.
247. **Φουρλίκης Πέτρος Α.** Συνήθειες ποῦ σβήνουν. ΗΜΕ ἔτ. 1934, σ. 291 - 307
Λατρεία, μαγεία.

248. **Δεληγιάννης Βασ.** Σύμμικτα λαογραφικά τοῦ χωρίου Δογάν - κιόϊ Μαλγάρων. Ἐρχ Θρ Θησ 1 (1934/35) 33 - 37.
ἄσμ. 9, παίγνια, λατρεία, μετεωρολογία.
249. **Κουρτίδης Κ.** Δημῶδεις δοξασίαι καὶ δεισιδαίμονες συνήθειαι τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ τῶν πέριξ (1822 - 1860). Ἐρχ Θρ Θησ 1 (1934/35) 5- 31.
Λατρεία, γάμος, τὸ παιδί, βασκανία, ἀστρολογ., μαντική, δεισιδ. δοξασίαι.
250. **Παρασκευόπουλος Χαράλ. Δ.** Σύμμικτα λαογραφικά ἐξ Ἀψάλου Ἐδέσσης. Ἐρχ Θρ Θησ 1 (1934/35) 38 - 56.
Γέννησις, γάμος, τελευτή, ἄσμ. 12, δίστ. 12, αἰνίγμ. 13.
251. **Σκορδέλλης Βλ. (1873 ἔτ.)** Λαογραφικά Στενιμάχου. Ἐρχ Θρ Θησ 1 (1934/35) 57 - 59, 79 - 80, 153.
ἄσματα καὶ παιδιαὶ 12, νανουρ., λογοπαίγν., δεισ. δοξασίαι, παραδ. 2, τοπωνύμια, βαπτιστικά καὶ παρωνύμια.
252. **Φαρμακίδης Ξ. Π.** Κυπριακὰ λαογραφικά σπουδάγματα. Κυπρ Γράμμ Α' (1934/35) 606 - 607.
Ἐρμηνευτικὰ διὰ τὴν λέξιν «Τζύρις», κοινων. ὀργάνωσις, λαϊκ. λατρεία.
253. ——— Ἡ συτζ'ά. Κυπρ Γράμμ Α' (1934/35) 304 - 306.
Δημοσ. ὄνόμ. τῆς συκῆς καὶ τοῦ καρποῦ τῆς, παράδ., παροιμ. 3, παιδιά.
254. **Βρόντης Ἀναστ. Γ.** Ὁ Ἅγιος Γεώργιος στὴ Ροδίτικη λαογραφία. Λαογρ 11 (1934/37) 216 - 245.
Παραδ. 8, ἄσμ. 6, δίστ. 18, λατρεία.
255. **Ζωηροῦ Πασσᾶ Νοεμῆ Α.** Λαογραφικά σύμμεικτα ἐκ Κερκύρας καὶ ἄλλων τόπων. Λαογρ 11 (1934/37) 112 - 130.
Γάμος, τελευτή, λατρεία, μαγ. καὶ δεισιδ. δοξ. καὶ συνήθ., ἔξορκισμοί, ὄνόμ. φαρμακ. φυτῶν.
256. **Πρωτοψάλτης Μαν. Γ.** Τραγούδια καὶ μοιρολόγια τῆς Καρπάθου. Λαογρ 11 (1934/37) 151 - 190.
ἄσμ. 42, δίστ. 121.
257. **Soyter Gustav** Neugriechische Lieder, Disticha und Sprichwörter aus der v. Haxthausen'schen Sammlung. Λαογρ 11 (1934/37) 191 - 215.
ἄσμ. 29, δίστ. 69, παροιμ. 82.
258. **Βατιμπέλλα Μαριέττα Ν.** Ὁ Στέφος ὁ βιολιτζῆς. Τὰ τουμπάκια ἢ μπαλόσια. Ἡ Λάκα κατὰ τὶς ἀποκορῆς, οἱ ἀργατιές. Μυκ Χρον Β' (1935) φ. 30 - 31, σ. 7 - 9.
Εἰδήσεις περὶ μουσικῆς καὶ λατρείας, δίστ. 24.
259. **Δαφέρμος Γεώργ. Φ.** [Σύμμεικτα]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 257 σ. 7. ἀρ. 258 σ. 7. ἀρ. 260 σ. 7. ἀρ. 261 σ. 7.
Δίστ. 12, λογοπ. 1, δεισιδ. δοξασ., παραδ. 1, κατάραι 1, ἐπῶδαι 1, διδακτ. διηγῆσ. 1, μαγ., παροιμ. 2, αἰνίγμ. 2.

260. **Δαφέρμος Γεώργ. Φ.** [Σύμμεικτα]. Προμ Πυρφ έτ. ΙΑ' (1935) άρ. 262 σ. 7.
 άρ. 263 σ. 7.
 Παραδ. 1, παροιμ. 9, άσμ. 2, δίστ. 11.
261. **Δεληγιάννης Β.** Μερικά έθιμα και τραγούδια τών χωρίων Δογάν - κιοϊ και Ρέμπιτς τής περιφέρειας Μαλγάρων. Θρακ 6 (1935) 353 - 370.
 Γέννησις, τελευτή, λατρ., παραδ., μαγεία, μαντική, άσμ. 9.
262. **Δημοτ. Σχολεϊον Καμαριώτου** [Σύμμεικτα]. Προμ Πυρφ έτ. ΙΑ' (1935)
 άρ. 252 - 253 σ. 7. άρ. 254 σ. 7.
 *Άσμ. 3, δίστ. 26.
263. **(Καταπότης Μιχ. Γ.)** Σύμμεικτα. Μύσων 4 (1935) 72 - 83.
 *Έπωδαι 2 (σ. 81 - 82). παροιμ. 9 (σ. 72, 75, 78, 80). δίστ. 2 (σ. 75). τοπων. σ. 72, 73.
 λογοπαίγνια σ. 74. έπόνυμα και παρών. σ. 73, 74, 76.
264. **Κοντελιέρης Μιχ.** Ναξιώτικες παροιμίες, κατάρες - προλήψεις - δεισιδαιμονίες
 παροιμίες. *Έπ Κυκλ Πολ 1 (1935) 103 - 106.
 Παροιμ. 26, κατάραι 4, εύχαι 5, δεισιδ. και μαντικ. έέργεια.
265. **Κυρμιζάκη Άγλαΐα** Μαζί με τούς χωρικούς μας. Νεοελλ Άρχ Α' (1935)
 177 - 231.
 Παροιμ. 73, άσμ. 15, έπωδαι 21, παραμ. 6, παραδ. 8, μϋθ. ζώων 3, ανέκδ. 7.
 Κρίσις: Ν'Έστ τόμ. 20 (1936) 1460 (Μανόλης Κριαράς).
266. **Κωνσταντινίδης Κ. Ν.** 'Από τόν 'Απόλλωνα στ' 'Απόλλωνα τής Ρόδου με
 τόν πινδαρικό ύμνο στο Ρόδιο περιοδονίκη Διαγόρα. 'Αλεξάνδρεια, 1935,
 8ον, σελ. 85.
 *Άσματα 1, δίστ. τινά, παραδ., τοπωνύμια.
 Κρίσις: Λαογρ 11 (1934/37) 729 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
267. **Δουκόπουλος Δημ.** 'Ο 'Απρίλης στο δημοτικό τραγούδι και τίς παροιμίες.
 Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 32, σ. 4.
268. **Μαλανδράκη Κατίνα** "Όσα θυμάμαι του παληού καιροϋ: 'Η έξοδος τών
 караβιών απ' τὰ Μπουγάζια. Οί ναύτισσες και τὰ καρδιοχτύπια των. 'Απο-
 κρηάτικες διασκεδάσεις. Οί παντρειές τής Κιουράς τής Μαρουλώς. Μυκ Χρον
 Β' (1935) φ. 28, σ. 3 - 4.
 Ναυτικός βίος, έθιμα λατρείας και γάμου.
269. **Μαμάκης Γιάννης** Λαογραφικά ανάλεκτα. (Εύχες - κατάρες - απειλές - πα-
 ροιμίες - προλήψεις). ΘΓ έτ. 1935, τεϋχ. 1, σ. 16 - 17, τεϋχ. 2, σ. 25 - 26,
 τεϋχ. 5, σ. 19.
270. **Οικονόμος Δουϊζος Κ.** Λαογραφικά σύμμικτα Ταϋφυρίου Καλλιπόλεως.
 Θρακ 6 (1935) 313 - 349.
 Δεισιδ. δοξ. και συνήθ., γέννησις, γάμος, λατρεία, παίγνια, μαντική, άσμ. 15, δίστ., μου-
 σική, 9 άσμ.

271. **Παπαϊωάννου Ἰωάνν. Γ.** Ἰστιαϊκά. Ἄρχ Εὐβ Μελ 1 (1935) 106 - 137.
Ἄσμ. 52, δίστ. 7, ἐπφδ. 11, κατάραι καὶ βλασφημ., γάμος, λατρεία.
272. **Τζεδάκис Κ. Ἰ.** [Σύμμεικτα]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 246 σ. 7, ἀρ. 247 σ. 7.
Προσευχὴ 1. ἄσμ. 1, δίστ. 12.
273. **Χαραλάμπους Χρῖστος** Λαογραφικὰ σύμμεικτα. Κυπρο Χρον 11 (1935) 330 - 334.
Λαϊκ. φιλοσοφία, 1 ἐπφδὴ, ἐρωτ. διάλογος (ἄσμα), δίστ. 24.
274. **Ἀποστολίδης Μυρτ. Κ.** Σημειώματα. Α'. Λαογραφικὰ Φιλιππουπόλεως καὶ οὐχὶ Στενιμάχου. Ἄρχ Θρ Θησ 2 (1935/36) 238 - 242.
Ἄσμ. παιδ. 26, λογοπαίγν., δεισ. δοξασίαι.
275. **Δεληγιάννης Β.** Ἱστορικὰ σημειώματα καὶ παραδόσεις. Ἄρχ Θρ Θησ 2 (1935/36) 105 - 118.
Παραδ. 6, τοπων., λατρ., παιγν. 2, ἄσμ. 3.
276. **Δαφέρμος Γεώργ. Φ.** [Σύμμεικτα]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 260 σ. 7. ἀρ. 261, σ. 7.
Διδακτ. διηγ. 1, μαγ., παροιμ. 2, αἰνίγμ. 2.
277. **Κυκκώτης Μιχαὴλ** Γιὰ τὴ «συτζιά». Κυπρο Γράμμ Β' (1935/36) 105 - 106.
Ὄνομ., δοξασ. καὶ προλήψεις.
278. **Παπαχριστοδούλου Πολ. ΙΙ.** Ἡθῆ καὶ ἔθιμα. Δεισιδαιμονίες, προλήψεις καὶ διάφορες συνήθειες Ἀδριανουπόλεως καὶ γύρω. ΙΙΙ. Παροιμίες καὶ παροιμιώδεις φράσεις Ἀδριανουπόλεως. ΙV. Παραμύθια Ἀδριανουπόλεως. V. Γλωσσάριο Σαράντα Ἐκκλησιῶν. Ἄρχ Θρ Θησ 1 (1935/36) 159 - 193.
Προλήψεις, ἔθιμα γάμου, παροιμ. 148, παραμ. 2, γλωσσάριον.
279. **Πηλαβάκης Κ.** Κυπριακὴ λαογραφία. Κυπρο Γράμμ Β' (1935/36) 90 - 93.
Λατρευτ. ἔθιμα κατὰ τὸν Νοέμβριον, κατάραι, ἐρμηνεία παροιμίας, 3 ἀνέκδοτα.
280. **Φαρμακίδης Σ. ΙΙ.** Κυπριακὴ λαογραφία. Ὁ ἥλιος. Κυπρο Γράμμ Β' 1935/36) 499 - 500. [Μελέτη].
Ὁ ἥλιος εἰς τὰς παραδόσεις, τὴν μετεωρ., τὸ παραμύθι, τὰς ἐπφδάς.
281. **Χρησιδης Ἀριστ. Α.** Γέννα, ἥτοι ἱστορικὸν σημείωμα περὶ τῆς κόμης ταύτης τῆς Ἀν. Θράκης καὶ τῶν ἐντὸς αὐτῆς καὶ περὶ αὐτὴν ἀρχαιολογικῶν Βυζαντινῶν σωζομένων μνημείων καὶ ἐρειπίων. Ἄρχ Θρ Θησ 2 1935/36) 119 - 147.
Δεισ. δοξασ., παιδιαὶ 2, λατρ., παραδ. 2, ἄσμ. 15, δίστ. 11.
282. **Δαφέρμος Γεώργ. Φ.** [Σύμμεικτα]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΒ' (1936) ἀρ. 265 σ. 7, ἀρ. 266 σ. 7, ἀρ. 267 σ. 7, ἀρ. 268 σ. 7, ἀρ. 269 σ. 7, ἀρ. 270 σ. 7, ἀρ. 271 σ. 7, ἀρ. 272 σ. 7, ἀρ. 273 σ. 7, ἀρ. 274 σ. 7, ἀρ. 275 - 76 σ. 7, ἀρ.

- 277 σ. 7, ἀρ. 280 σ. 7, ἀρ. 284 σ. 7, ἀρ. 285 - 86 σ. 7, ἀρ. 287 σ. 7. — ἔτ. ΙΓ' (1937) ἀρ. 289 σ. 7.
 Παροιμ. 34, παραδ. 2, δίστ. 139, ἄσμ. 3, παροιμ. 7, λαϊκὰ προβλήματα.
283. **Δραγούμης Στέφ.** Ἡ παλαιὰ Ζάκυνθος. Ἴόν Ἀνθ 10 (1936) 22 - 24.
 Λατρεία, δεισ. δοξασίαι, τελευτή.
284. (**Καταπότης Μιχ. Γ.**) Λεξιλόγιον. Μύσων 5 (1936) 81 - 89.
 Λατρευτ. συνήθειαι σ. 82, 85, κτηνοτρ. σ. 83, λογοπαίγν. 1 (σ. 88), ἄσμ. 1 (σ. 89), τοπωνύμια σ. 83, 84, δίστ. 2 (σ. 83, 84) κ. ἄ.
585. — Σύμμεικτα ἱστορικά [ἐκ τῆς ἐπαρχίας Σητείας Κρήτης]. Μύσων 5 (1936) 52 - 70.
 Ἔθιμα γεωργ. σ. 52, ἀνέκδοτα σ. 53, λαϊκοὶ ποιηταὶ σ. 64 - 66, δίστιχα 3 (σ. 68 - 69), παραδ. 3 (σ. 52, 53, 55), τοπων. σ. 64, περιπαίγματα σ. 67.
286. **Κυριαζῆς Νικ. Γ.** Λαογραφικὰ σύμμεικτα. Παίγνια. Αἰνίγματα. Κυπρο Χρον 12 (1936) 155 - 159.
 ἄσμ. 4, αἰνίγμ. 4.
287. **Kyriakides St. P.** Neugriechische Volkskunde, Volksdichtung, Volksglaube, Volkskunst. Mit Hinweisen auf die deutsche Volkskunde. Ein Vortrag gehalten in München. Thessalonike, 1936, 8^{ον}, σελ. 44 + XIV πίν.
 Κρίσεις: Deutsche Literaturzeitung, Heft 40 (1936) 1582 - 1585 (Fr. Pfister). Hess. Blätter 35 (1936) 191 (H. Hepding). Mitteil. der Deutschen Akad. München, Heft 11 (1937) 273 (A. Steinmetz). Österreich. Rundschau, Januar 1938 (E. Auer).
288. **Μαθιουδάκης Γιάννης Ε.** Λουλούδα (Κρητικὰ χρονογραφήματα). Μὲ πρόλογον τοῦ κ. Ν. Β. Τωμαδάκη δ. φ. διευθυντοῦ τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Κρήτης. Χανιά 1936. Τυπογραφεῖον «Παρατηρητοῦ», 8^{ον} μικρ., σελ. στ' + 123.
 Παραμ. 10, λατρεία καὶ ἀνέκδ. εἰς λογοτ. διασκευήν.
289. **Παπαναστασίου Εὐάγγ. Δ.** Λαογραφικὰ τοῦ χωρίου Ἁγίος. ἈρχΕὐβΜελ 2 (1936) 195 - 209.
 Μαντική, ἐπῶδ. 11, λατρ., γέννησις, τελευτή, μετεωρ., γλῶσσα, παραδ. 1, ἀνέκδ. 1, παροιμ. 116.
290. **Παρασκευαΐδης Χρῖστος** Ἡ παλαιὰ Ἀγία Παρασκευή. Ἱστορικά, γενεαλογικὰ καὶ λαογραφικὰ ἀνάλεκτα. Ἐν Μυτιλήνῃ (1936), 8^{ον}, σελ. 168.
 Ἀποδημίαι σ. 32 ἐξ. βιοτεχνία σ. 58 - 65, 100 - 116. παραδ. σ. 130 - 37 [4]. γλῶσσα (ἐπών.) σ. 137 - 147. γάμος σ. 117 - 126. λατρεία σ. 46 - 51, 65 - 70, 126 - 130. κοιν. ὄργ. σ. 54 - 58, 87 - 91, 95 - 100.
291. **Φωτάκης Εὐάγγ.** Κρητικὲς κουδέντες. Τόμος Α'. Ἐκδοσις Α'. [Ρέθυμνον 1936], 8^{ον}, σελ. 158.

Χαιρετισμοί, εὐχαί, ὄρκιοι, δίστ., παροιμ., παραδ., μῦθοι, τροφαί, γυναικεῖα ἔργα, λατρεία, γεωργ. βίος.

Κρίσις : Λαογρ 11 (1934/37) 719 - 720 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).

292. **Χατζηγάκης Παν.** Ἐπὶ τὸ Περτούλι τοῦ Ἀσπροποτάμου [Πίνδου]. Θεσσ Χρον 4 (1933) 146 - 161, 5 (1936) 139 - 147.
Παραδ. 3, εὐτράπ. διηγ. 2, 1 διαθήκη, 1 ἄσμα καὶ εἰδήσεις περὶ Σαρακατσαναίων, κλεφτῶν, γάμου καὶ τινες παιδιαί.
293. **Δεληγιάννης Β.** Παράδοσις. Πόσο θὰ διαρκέσῃ ἡ κατοχὴ τῆς Πόλης ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Ἄρχ Θε Θεσ 3 (1936/37) 209 - 213.
Παραδ. 1, ἄσμ. 2, ἔνδυμα, γεωργ. βίος.
294. **Μανασεΐδης Συμ.** Δημῶδη ἄσματα Αἴνου [96]. Ἄρχ Θε Θεσ 3 (1936/37) 31 - 73. — Β') Λαογραφικὰ Αἴνου. Αὐτόθι, σ. 74 - 86.
Εὐχαί, κατάραι, ὄρκιοι, ἄσμ. 29, προλήψεις καὶ δεισιδ. δοξασίαι.
295. **Οἰκονομίδης Ἀπόστ. Β.** Οἰωνοὶ - δεισιδαιμονίες - μαγγανεῖες τῆς χερσονήσου Καλλιπόλεως καὶ τῶν πέριξ. Ἡθῆ καὶ ἔθιμα Μαδύτου. Ἄρχ Θε Θεσ 3 (1936/37) 85 - 118.
Μαντεία, μαγεία, γάμος, γέννησις, τελευτή, λατρεία, ἄσμ. 3, παραδ. 5, δίστ. 27.
296. **Παρχαρίδης Ἀθ.** Ὁ Ἀκρίτας. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37), φ. 7 - 8, σ. 16 - 18, φ. 9 - 10, σ. 18 - 20.
Ἄσματα καὶ παραδόσεις.
297. **Σαλλαπασίδης Π. Θ.** Θρυλοὶ Ἀγίων καὶ ἀνέκδοτα. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 12, σ. 15 - 19.
Παραδ. 3, ἀνέκδ. 2.
298. **Χατζηϊωάννου Κ.** Σύμμεικτα λαογραφικὰ ἀπὸ τοὺς Κυπριῶτες χρονογράφους. Πάφος 2 (1936/37) ἀρ. 9, σ. 299 - 307.
Μαγικαὶ καὶ δεισιδ. συνήθειαι, στίχοι ἐξ ἁσμάτων καὶ μαντική.
299. **Χουρμουζιάδης Κ.** Χωριάτικο καλαντὰρ τοῦ 1902. Ἄρχ Θε Θεσ 3 (1936/37) 26 - 30.
Παράδ. 1, ἄσμ. 1, λατρεία.
300. — Παρατηρήσεις εἰς τὸν Β' τόμον τοῦ Ἀρχείου [βλ. μελέτην Β. Ν. Δεληγιάννη, Τὸ ἀμπατζηλίκι στὴ Θράκη. Ἄρχ Θε Θεσ 2, 56 ἐξ.]. Ἄρχ Θε Θεσ 3 (1936/37) 137 - 142.
Ἐνδυμα, παραμ. 3.
301. **Δαφέρμος Γ. Ε.** [Σύμμεικτα]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΓ' (1937) ἀρ. 296 σ. 7, ἀρ. 297 σ. 7.
Δίστ. 4, παροιμ. 4, ἐπωδ. 3.
302. **Δρακίδης Γεράσ. Δ.** Ροδιακά. Ἔργον βραβευθὲν ὑπὸ τῆς «Γλωσσικῆς Ἑταιρείας». Ἀθῆναι 1937, 8ον, σελ. η' + 277.

- Ἐπωδαί σ. 245 - 52 [14], ἄσμ. σ. 7 - 82, 89 - 148 [94], δίστ. σ. 83 - 86, 149 - 165 [136], παροιμ. σ. 167 - 225 [1030], αἰνίγμ. σ. 255 - 58 [21], εὐχαί, ὄρκοι, κατάρα σ. 227 - 243.
303. **(Καταπότης Μιχ. Γ.)** Σύμμεικτα [ἐκ τῆς ἐπαρχίας Σητείας Κρήτης]. Μύσων 6 (1937) 37 - 53.
Δίστ. 4 (σ. 39 ἄρ. 9, 40 - 41 ἄρ. 16), εὐτράπ. διηγ. 1 (σ. 38 ἄρ. 7), μετεωρ. (σ. 49 δ'), παράδ. 1 (σ. 38 ἄρ. 6), παροιμ. 13 (σ. 40 ἄρ. 12, 49 - 51), τοπων. (σ. 37 ἄρ. 1, 38 ἄρ. 8).
304. **Μαγκριώτης Ἰ.** Ἦθη, ἔθιμα καὶ προλήψεις τοῦ χωρίου Εὐκαρού. Θρακ 8 (1937) 384 - 391.
Λατρ., δεισ. συνήθειαι, γάμος.
305. **Παπαδάκη Εἰρήνη Ε.** Λαογραφικὰ Σητείας. Μύσων 6 (1937) 26 - 36.
Αἰνίγμ. 10 (σ. 39), ἄσμ. 3 (σ. 26 - 29), δίστ. 33 (σ. 29 - 31), εὐχαί καὶ προπόσεις 11 (σ. 31, 33), ἐπωδαί 2 (σ. 36), παροιμ. καὶ γνῶμ. 29 (σ. 31 - 34).
306. **Ταρσούλη Ἀθηνᾶ** Ἀσπρα νησιά. Ἀθῆναι [1937], 8ον, σελ. 168 [μὲ σχέδια τῆς ἰδίας].
Λαϊκὴ ἀρχιτεκτ., ἔνδυμα, βιοτεχνία, δίστιχα ἐκ τῶν Κυκλάδων νήσων.
307. **Φωστηροπούλου Δέσποινα** Ἄσματα, δίστιχα καὶ ἄλλα Ἰμέρας καὶ Κρώμνης. Ἀρχ Πόντ 7 (1937) 194 - 214.
Δίστ. 264, ἄσμ. 12, αἰνίγμ. 18, ἐπωδὴ 1, ἐρμην. σημειώσεις ἐν σελ. 215 - 219.
308. **Χατζηϊωάννου Κ. Π.** Σύμμεικτα ἐτυμολογικά. Ἀθηνᾶ 47 (1937) 141 - 154. [Μελέτη].
Ἐν σ. 145 - 147 ἐρμηνεία τῆς φράσεως εἰς ἀκριτ. ἄσματα: ἄγρη τοῦ λαοῦ ἐν σ. 150 - 151 περὶ τῆς καταλ. ἐθν. ἐπιθέτων εἰς -εὔτης.
309. **Δεληγιάννης Β. Ν.** Λαογραφικὰ Δογάνκιοϊ-Μαλγάρων (Ἀν. Θράκης). Ἀρχ Θρ Θησ 4 (1937/38) 53 - 71.
Δημ. ἰατρικὴ, βαφικὴ, ὑφαντικὴ, ἔνδυμα, ἄσμ. 2.
310. **Παπαδόπουλος Δ. Κ. (Σταυριώτης)** Ἀπὸ τὰ ἱστορικὰ βουνὰ τοῦ Πόντου. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 21, σ. 361 - 368.
Μελέτη περὶ τοπωνυμ. καὶ ἄσμάτων. Ἐν σ. 365 εἰκὼν τοῦ χοροῦ: σέρρα.
311. **[Παπαχριστοδούλου Πολ.]** Ἡ Πέτρα Ἀν. Θράκης. Ἀρχ Θρ Θησ 4 1937/38) 148 - 151.
Γεωργ. βίος, λατρεία, κοιν. ὀργάνωσις, ὄνομ. καὶ ἐπώνυμα.
312. **Παρχαρίδης Ἀθ. Ἰ.** Ἡ Κρώμνη. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 19 σ. 278 - 279, φ. 20 σ. 313 - 316, φ. 21 σ. 369 - 371.
Ἐν σ. 369 κέ. εἰδήσεις περὶ ἔνδυμ. καὶ τροφῶν.
313. **Σγουρίτσας Ἀγησ.** Τὸ «λιόκρινο». Ξέλασις. Σπ Χρ 1 (1937/38) ἄρ. 6, σ. 9.
Μαγικ. καὶ δεισιδ. συνήθειαι, κοινων. ὀργάνωσις.
314. **Βαφειδῆς Παναγ. Δ.** Λαογραφικὰ Καλλιπόλεως. Θρακ 10 (1938) 324 - 333.
ἄσμ. 6, ἄσμ. χορῶν 2, νανουρ. 4, λατρ., κοιν. ὀργάνωσις.

315. «*Βισέντζος Κορνᾶρος*», *Προοδευτικὸς Σύλλογος Σητείας* Δημοτικὰ ἄσματα καὶ παραμύθια ἐκ Σητείας. Μύσων 7 (1938) 146 - 149.
ἄσμ. 3 (σ. 146 - 149), παραδ. 3 (σ. 155 - 157), παραμ. 3 (σ. 149 - 155).
316. *Γούναρης Ἀντών.* Ἡ Κύθνος. Γεωγραφία - ἱστορία - ἥθη - ἔθιμα. Ἀθήναι, 1938, 8ον, σελ. 217 + κα' + 40.
Ἐν παραρτήματι μετὰ τὴν σελ. 216 ἡ διάλεξις τοῦ 1897 τοῦ Henri Hautteceur, ἐν Βρυξέλλαις, περὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῆς Κύθνου, σ. α' - κα' (γέννησις, γάμος, τελευτή, λατρεία, ξενιτεία, δίκαιον). Ἐν τέλει ὑπὸ ἰδίαν ἀρίθμησιν σελίδων: σ. 15 - 17 παροιμ. [68]. σ. 19 - 20 τοπων., σ. 20 - 22 ἐπών. καὶ παρώνυμα.
317. *Δεληγιάννης Βασίλ.* Τὸ ἐν τῇ περιφερείᾳ Προύσης χωρίον Κουβούκλια. *Μικρὸ Χρον* 1 (1938) 287 - 393.
Γέννησις σ. 109 - 312, γάμος σ. 312 - 320, τελευτή σ. 320 - 323, μαντική, δεισ. δοξασίαι καὶ συνήθειαι σ. 323 - 327, λατρ. κ. ἄ. σ. 327 - 331, δημ. ἰατρ. σ. 331 - 332, 393, μουσ. σ. 345, παροιμ. [123] σ. 357 - 368, παιδιαὶ [11] σ. 368 - 372, παράδ. [1] σ. 373, εὐχαὶ σ. 374 - 75, κατάραι σ. 375 - 6, ὄρκοι σ. 376, ὄνομ. βαπτιστ. σ. 376 - 78, παραμ. [1] σ. 379 - 381, ἄσμ. [19] σ. 372 - 73, 381 - 89, αἰνίγμ. [10] σ. 389 - 90, ἀνέκδ. [8] σ. 391 - 92.
318. *Ἰατρίδης Γεώργ. Δ.* Περὶ μαγείας, καλλικαντζάρων, βασκανίας καὶ ἐν γένει δεισιδαιμονιῶν ἐν Θεσσαλίᾳ. Ἐν Ἀθήναις (1938), 8ον, σελ. 16. (Ἱστορικὴ καὶ Λαογραφικὴ Ἑταιρεία τῶν Θεσσαλῶν. Τμῆμα διαλέξεων. Τόμος Β', τεύχος Β').
319. *Καλύβη Καλὴ Μ.* Λαογραφικὰ Κύμης Εὐβοίας. Ἀθήναι, 1938, 8ον, σελ. 120.
Ἰ. Βιοτεχν. σ. 92. θρησ. καὶ δεισ. δοξ. 77, 85 - 87, μαγ. 82 - 84, ἐπῶδ. 78 - 81 [13], ἀστρολ. 70 - 71, 87 - 89, ἄσμ. 7 - 56, 72, 112 - 117 [87], παραμ. 64 - 65 [1], εὐτρ. διηγ. 68 - 69 [1], παροιμ. 57 - 60, 70 [97], παραδ. 65 - 68 [2], αἰνίγμ. - λογ. 60 - 63, 70 [16], χαιρετ. 97, γλῶσσα (ὄνομα) 71, μουσικὴ 9, γέννησις, γάμος, τελευτή 102 - 113, λατρεία 89 - 101, κοιν. ὄργάν. 75, δίκαιον 76.
320. *Παπαδάκη Εἰρήνη* Λαογραφικὰ σύμμεικτα Σητείας. Ἐπ Κρητ Σπ 1 (1938) 513 - 529.
ἄσμ. 4, δίστ. 44, αἰνίγμ. 15, ἐπῶδ. 7, παραμύθ. 3.
321. ——— *Λόγια τοῦ Στειακοῦ λαοῦ*, Ἀθήναι 1938, 8ον, σελ. ιστ' + 240.
ἄσματα 55, νανουρίσματα 10, κανακίσματα 11, ἄσμ. διάφορα 15, δίστ. 622, ἐπῶδαί 55, αἰνίγμ. 52, λογοπαίγνια (καθαρογλωσσ.) 23, εὐχαὶ καὶ προπόσεις 49, κατάραι 33, παροιμ. 452, τοπων. 12.
322. *Φαρμακίδης Ξεν. Π.* Κυπριακὴ λαογραφία. Ἐν Λεμεσῷ 1938, 8ον, σελ. ι' + 296.
Μηνολόγιον [ἦτοι ἄσμ., παροιμ., δεισιδ. καὶ ποικίλαι δοξασ. περὶ μηνῶν] σ. 3 - 52, τοπων. 10 σ. 52 - 55, εἰδήσ. κοιν. ὄργάν., παραδ. περὶ κουφῆς, συκιᾶς κλπ. σ. 58 - 88, λατρεία σ. 88 - 90, περὶ ζώων σ. 94 - 129, ἔθιμα κατὰ τὴν γέννησιν, γάμον, τελευτὴν σ. 130 - 148, δημῶδ. ἰατρ. σ. 148 - 154, μαγικαὶ καὶ δεισιδ. συνήθ. σ. 155 - 167. ἐπῶδαί 52

σ. 167 - 196, παραδ. 22 σ. 196 - 211, δημ. μετεωρολ., μαντική σ. 211 - 216, τροφαί, βίοι σ. 216 - 221, παιδιαί 19 σ. 221 - 239, παροιμιαί 219 σ. 239 - 276, αινίγματα 16 σ. 279 - 280, γλωσσοδέται 5 σ. 280, εὐτράπ. διηγ. καὶ παροιμ. μῦθοι 5 σ. 281 - 287, μαντική καὶ σύμμεικτα σ. 288 - 292.

323. *Ἀκογλους Ξεν. Κ. (Ξένος Ξενίας)* Ἀπὸ τῆ ζωῆ τοῦ Πόντου. Λαογραφικὰ Κοτυώρων. Ἀθήνα 1939, 8ον, σελ. 532.

Οἰκία, ἔνδυμα, γέννησις - γάμος, τελευτή, θρησκευτ. καὶ δεισ. δοξασίαι, μαγεία, ἐπρωδαί, ἀστρολογία καὶ μετεωρολογία, δίστιχα, ἄσματα, εὐτρ. διηγ., παραμύθια, παροιμιαί, αἰνίγμ., γλῶσσα (ὀνόματα καὶ παρωνύμ.), εὐχαι - χαιρετισμοί, δημ. ἰατρική, λατρεία.

324. *Μαντζουράνης Κ. Ἰ.* Βουρβουρέϊκη λαογραφία. Ἐπ Βουρ 3 (1939) 118 - 137.

Ἄσμ. 40, μετεωρολ., παροιμ. 56, μαντική, γεωργ. ἔθιμα.

Γ' Ὑλικὸς βίος καὶ τέχνη τοῦ λαοῦ.

1. Συνοικισμός, οἰκία καὶ αὐλή. Ἐπιπλα καὶ σκεύη.

[Βλ. καὶ ἄνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀρ. 140. 156. 168. 180. 189. 190. 206. 207. 227. 323.]

325. : *Τὸ παιδί τοῦ Μαλεβοῦ* Νοικοκύρης, οἰκία, φοῦρνος, λινός, πολίμι. Μαλεβὸς ἔτ. Α' (1920/21) ἀρ. 6, σ. 3 - 5, ἀρ. 7, σ. 3 - 9. — Μουρχοῦτες, κουτάλια, μπογιάνα, τεψί, νταβᾶς κλπ. Ἀυτόθι, ἔτ. Β' (1921/22) ἀρ. 9, σ. 5 - 6, ἀρ. 10, σ. 7 - 8. — Βαρέλλα, σκαφίδι, κρισάρα, κόσκινο κλπ. Αυτόθι, ἀρ. 11 σ. 5. — Ροῖ, λυχνάρι, λαίνα. Αυτόθι, ἀρ. 12, σ. 4. Κορίτα, κακκάβι (χαρανί), χεροκάκκαβο. Αυτόθι, ἀρ. 14, σ. 7. — Σοφροᾶς, πλαστῆρι, βεδουῖρα, κλειδοπίνακο. Αυτόθι, ἀρ. 15, σ. 6 - 7. — Ἀσκόπουλο, ἀσκία, τσίτσα, βαγένι. Αυτόθι, ἀρ. 16, σ. 8 - 9.

326. *Κυριακίδης Στίλπ. Π.* Περὶ ὠρισμένου τύπου οἰκήσεως ἐν Θράκη. Ἀθηναῖ 33 (1921) 201. [Μελέτη].

327. *Εὐελπίδης Χρ.* Ἡ κατοικία τῶν ἀγροτικῶν ἐργατῶν ἐν Ἑλλάδι. Ν Γεωπ 8 (1922) 77 - 79, 96 - 100. [Μελέτη].

328. *Λουκόπουλος Δημ.* Αἰτωλικαὶ εἰκῆσεις, σκεύη καὶ τροφαί. Ἐν Ἀθήναις 1925, 8ον, σελ. η' + 145. (Δημοσιεύματα τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου, ἀρ. 5).
Οἰκία, ἐπιπλα καὶ σκεύη, σ. 3 - 106. τροφαί, σ. 107 - 138.

329. *Κυριακίδης Στίλπ. Π.* Σπίτια καὶ καλύβια τῆς Ἀττικῆς (Ἡμερολόγιον τοῦ Ὀδοιπορικοῦ Συνδέσμου. Ἐν Ἀθήναις 1926, σ. 65 - 76. [Μελέτη].

330. *Κ. Ι.* Παληὰ κάστρα καὶ παληὰ μοναστήρια. Κυριακὴ ἔτ. Α' (1926/27) ἀρ. 26, σ. 1.

331. *Κόντογλους Φ.* Ἡ Δημητσάνα [μὲ σκίτσα τοῦ ἴδιου]. Κυριακὴ ἔτ. Α' (1926/27) ἀρ. 24 σ. 7, ἀρ. 25 σ. 7.

332. **Κόντογλους Φ.** Ἡ Εὔβοια [μὲ σκίτσα τοῦ ἴδιου]. Κυριακὴ ἔτ. Α' (1926/27) ἀρ. 26, σ. 7.
333. ——— Τὰ κάστρα τοῦ Μωρηᾶ. Κυριακὴ ἔτ. Α' (1926/27) ἀρ. 1 σ. 7, ἀρ. 2 σ. 7, ἀρ. 3 σ. 7, ἀρ. 4 σ. 7, ἀρ. 5 σ. 7, ἀρ. 6 σ. 7, ἀρ. 7 σ. 7, ἀρ. 8 σ. 7, ἀρ. 9 σ. 7, ἀρ. 10 σ. 7, ἀρ. 11 σ. 7, ἀρ. 12 σ. 7, ἀρ. 13 σ. 7, ἀρ. 14 σ. 7, ἀρ. 15 σ. 7.
334. **Ταρσοῦλη Ἀθηνᾶ** Ἡ Κορώνη. Κυριακὴ ἔτ. Α' (1926/27) ἀρ. 17 σ. 7, ἀρ. 18 σ. 7, ἀρ. 19 σ. 7, ἀρ. 20 σ. 7.
335. **Schultze Jena Leonhard** Makedonien. Landschafts— und Kulturbilder. Jena 1927, 8ον, σελ. 250.
Δημοσιεύονται ἔτι καὶ περιγραφαὶ κατοικιῶν, αἰτίνες συνοδεύονται καὶ ὑπὸ ὑποδειγματικῶν εἰκόνων καὶ σχεδίων.
Κρίσις: Λαογρ 10 (1929/32) 597 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
336. Τρεῖς οἰκίαι ἐν Ζακύνθῳ (εἰκόνες). Ν' Ἔστ 1 (1927) 656 - 657.
337. * **Ἀστεριάδης Ἀ.** Τὸ σπίτι τοῦ Σφάρτς στ' Ἀμπελάκια. Ἀθῆναι 1928, σελ. 22 (μετὰ 21 εἰκόνων ἐκτὸς κειμένου).
338. **Κλώνης Κλ.** Ἡ Μύκονο. Ἐντυπώσεις καὶ σχεδιάσματα. Ἑλλ Γράμματα 3 (1928) 335 - 338.
339. **Χανιώτης Β. Ι.** Ταξίδι στὴν Κάρπαθο. Ἑλλ Γράμματα 3 (1928) 571 - 573.
Περὶ τῆς ἐν Καρπάθῳ οἰκίας.
340. **Χατζημιχάλη Ἀγγελικὴ** Ἑλληνικὴ λαϊκὴ τέχνη. Σάμος. Α'. Τὸ παλιὸ Σαμιώτικο σπίτι. Ἑλλ Γράμματα 3 (1928) 86 - 94.
341. **Τσίμας Γ.** Μεσαιωνικὸ σπίτι (Χίος) [Εἰκόν]. Ν' Ἔστ τόμ. 6 (1929) 769.
342. **Δειζώρτζης Νάσ.** Κέρκυρα. Τὸ βιβλίον τῆς δ. Μ. Ἀσπιώτη καὶ τοῦ κ. Ρενὲ Πυώ, εἰκονογραφημένο ἀπὸ τὸν κ. Λ. Κογεβίνα. Ν' Ἔστ τόμ. 8 (1930) 1126 - 1131.
Εἰκόνες παλαιοῦ μπαλκονιοῦ, καντουνιοῦ μὲ τὸ καμπαναριὸ καὶ παλαιῶν σπιτιῶν.
343. **Δημαρᾶ Πολυξένη** Ἐνας δρόμος τῆς Πλάκας [Ἀθηνῶν]. Ν' Ἔστ τόμ. 8 (1930) 954 [1 εἰκόν].
344. **Θεοχάρης Κώστ.** Σοκάκι στ' Ἀναφιώτικα ἀπὸ τὴν «παλιὰ Ἀθήνα» Ν' Ἔστ τόμ. 7 (1930) 409 [εἰκόν].
345. **Ζημέρης Κ.** Πύργος εἰς τοὺς Μπαξέδες (Ἄνω Βόλος) (Ἐκ τῆς καλλιτεχνικῆς Συλλογῆς τοῦ ἐν Βόλῳ ζωγράφου - φωτογράφου —). Θεσσ Χρον 2 (1931) μεταξὺ τῶν σ. 206 - 207. [Ἔτερος] πύργος εἰς Μπαξέδες. Αὐτόθι 3 (1932) μεταξὺ τῶν σ. 180 - 181.
346. ——— Τὰ δύο σκέλη τῆς παρὰ τὴν Ξηριάν σωζομένης Παλαιοκαμάρας. (Εἰκόν

- ἐκ τῆς καλλιτεχνικῆς συλλογῆς τοῦ ἐν Βόλῳ ζωγράφου - φωτογράφου —). Θεσσ Χρον 2 (1931) [φύλλ. ἄ. σελ. μεταξὺ τῶν σ. 208 - 209]. — Τὸ ἐν σκέλος τῆς αὐτῆς Παλαιοκαμάρας. Αὐτόθι, μεταξὺ τῶν σ. 210 - 211.
347. **Ζημέρης Κ.** Πύργος Καραγιαννοπούλου. Ἄνω Λεχώνια (ἐκ τῆς καλλιτεχνικῆς συλλογῆς τοῦ ἐν Βόλῳ ζωγράφου - φωτογράφου —) [εἰκόν]. Θεσσ Χρον 2 (1931) [φύλλ. ἄ. σελ. μεταξὺ τῶν σελ. 168 - 169].
348. **Φερεκύδης** Ἡ Σχολὴ τῆς Ζαγοράς, ὅπου ἐμαθήτευσεν ὁ Ρήγας [εἰκόν]. Ἐργον —. Θεσσ Χρον 2 (1931) [φύλλ. ἄ. σελ. μεταξὺ τῶν σελ. 122 - 123].
349. * **Φρίσλανδερ Κράους** Περιστεριῶνες τῆς Μυκόνου, 4ον, πίν. 8.
350. **Apariotu Maria** Ἀνάπλα und Ἀνάπλιον. BZ 34 (1934) 311 - 312.
351. **Σῶχος Ἄντ.** Τὸ Ντηνιακὸ σπίτι. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 31, σ. 7.
Ἀναδημοσίευσις ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ συγγο. «Τηνιακὴ Τέχνη».
352. **Ἀγγελομάτης Χρ. Ἐμμ.** Τὸ ἀρχοντικὸ τῆς κοντέσσας Θεοτόκη. Ν Ἔστ τόμ. 19 (1936) 111 - 113.
353. — Τὸ σπίτι τοῦ Φίνλαιη. Ν Ἔστ τόμ. 19 (1936) 419 - 421.
354. — Τὸ σπίτι τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων. Ν Ἔστ τόμ. 19 (1936) 344 - 345.
355. — Τὰ σπίτια τῆς δούκισσας τῆς Πλακεντίας. Ν Ἔστ 19 (1936) 565 - 566, 626 - 628, 691 - 692.
356. — Τὸ σπίτι τοῦ μπουρλοτιέρη. Ν Ἔστ τόμ. 20 (1936) 1059 - 1060.
Περὶ τῆς παρὰ τὴν συνοικίαν «Κυψέλη» τῶν Ἀθηνῶν λαϊκῆς οἰκίας τοῦ Κ. Κανάρη.
357. **Ὁρλάνδος Ἀναστ. Κ.** Παλαιὰ ἀστικά σπίτια τῆς Ἄρτης. ἈρχΒυζΜν Β. (1936) 181 - 194.
358. **Δαμπίδης Ο.** Τζέργα [=σκηνή]. ΠοντΦύλλ Α' (1936/37) φ. 9 - 10, σ. 5.
359. **Ζήσης Εὐστρ.** Διάφορα Αὐδημίου. Θρακ 7 (1937) 319 - 331.
Οἰκία - ἐπιπλα.
360. **Ὁρλάνδος Ἀναστ. Κ.** Τὰ παλάτια καὶ τὰ σπίτια τοῦ Μυστροῦ. ἈρχΒυζΜν Γ' (1937) 3 - 114.
361. — Παλαιὸν ἀρχοντικὸν τῶν Ἀγράφων. ἈρχΒυζΜν Γ' (1937) 187 - 193.
362. **Βασματζῆς Θεοδ. Β.** Νησιώτικα σπίτια. ΝαυτἘλλ 10 (1937/38) 429 - 430.
363. **Παπαδόπουλος Δ. Κ. (Σταυριώτης)** Αἱ κατοικίαι τοῦ Σταυρίου (Χαλδίας). ΠοντΦύλλ Β' (1937/38) φ. 23, σ. 453 - 457.
364. Ἡ ξώθυρα τοῦ μεγάρου τοῦ Χ' Γεωργάκι Κορνέσιου στὴ Λευκοσία. ΚυπρΣπ Β' (1938), Πίν. 3. — Μία γωνιὰ τοῦ «Ἀσπαστικοῦ» στὸ Μέγαρο τοῦ Χ' Γεωργάκι Κορνέσιου. Αὐτόθι, πίν. 5.

365. **Ὀρλάνδος Ἀναστ. Κ.** Τὰ παλαιὰ ἀρχοντόσπιτα τῆς Καστορίας. ἈρχΒυζΜν Δ' (1938) 199-210.
366. **Σαλλαπασίδης Π. Β.** Περιγραφή τῶν κατοικιῶν τῆς Ἀργυροπόλεως. Ποντ Φύλλ Γ' (1938/39) φ. 26, σ. 69-75.

2. Ἐνδύματα.

[Βλ. καὶ ἄνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀριθ. 138. 152. 170. 180. 186. 190. 207. 215. 227. 293. 300. 306. 309. 312. 323].

367. **Φουρικής Π. Α.** Μεγαρικά μελετήματα. Γ'. Λ' Αρχ 6 (1923) 388-434.
Περὶ τῆς ἐν Μεγάροις ἀσκουμένης ἱστοργίας.
368. ——— Περὶ τοῦ ἐτύμου τῶν λέξεων σκαραμάγγιον - καβάδιον - σκαράνικον. Λ' Αρχ 6 (1923) 444-474.
369. **Σωτηρίου Γ.** Περὶ τῆς ἐξωτερικῆς περιβολῆς τῶν κληρικῶν [κατὰ τοὺς χριστιανικούς, τοὺς βυζαντινοὺς καὶ τοὺς κατόπιν χρόνους]. Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, τόμ. Γ' (1919) σ. 237-247, 359-370, 452-460, 546-551. [Περὶ β. 3668: τὸ ἴδιον] Κρίσις: Λαογρ 8 (1921/25) 247-262. (Φαίδων Κουκουλές).
370. **Λουκόπουλος Δημ.** Πῶς ὑφαίνουσιν καὶ ντύνονται οἱ Αἰτωλοί. Μετὰ προλόγου Στίλπωνος Κυριακίδου. Ἐν Ἀθήναις 1927, 8ον, σελ. η' + 158. (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων. Ἱστορικὴ καὶ λαογραφικὴ βιβλιοθήκη, 1). Ὑφαντικὴ σ. 1-50, ἐνδύματα σ. 51-137.
Κρίσις: Λαογρ 10 (1929/32) 281-282 (Σ. Π. Κ(υριακίδης). Ἑλλ Γράμματα 2 (1928) 111-12 (Χ. Σακελλαριάδης).
371. **Φ. Κ.** Ἡ βράκα. Ναυτ'Ελλ 1 (1928/29) 81.
372. **Εὐθυμίου Ε. Σ.** Καϋμένη βράκα [μετὰ 3 εἰκόνων]. ΡΗ, ἔτ. 1929, σ. 40-47.
373. **Οἰκονομίδης Δημ. Η.** Περὶ ἀμφιέσεως. Ἀρχ. Πόντ 2 (1929) 3-48 [μελέτη].
374. **Φουρικής Πέτρος Α.** Ἑλληνοαλβανικαὶ λαογραφικαὶ ἔρευναι. Λαογρ 10 (1929/32) 3-22. [Μετὰ 19 εἰκόνων ἐκτὸς κειμένου].
375. **Φαλτάιτς Κ.** Ἡ ἀποκατάστασις τῆς ναυτικῆς βράκας. Ναυτ'Ελλ 2 (1929/30) 465.
376. Ἑλληνικὲς Τέχνες Α.Ε. τόμ. Α'. Κεντήματα καὶ ὕφαντά. Δειγματολόγιον Α'. (Ἀθήναι) ἄ.ἔ., 4ον, σελ. 110.
377. **Ροσμαρὶς Ἀνθιμος** Τὸ ράσον καὶ τὸ καλυμμαύχιον καὶ ἡ ἱστορικὴ αὐτῶν ἐξέλιξις. Ἑκκλ Φάρος ΚΘ' (1930) 321-334.
378. Μαργαρίτα Μπασδέκη. Θεσσ Χρον 2 (1931) μεταξὺ τῶν σελ. 184-185.
Εἰκὼν τῆς Μαργαρίτας Μπασδέκη μὲ φουστανέλλαν καὶ ὄπλισμόν.
379. **Ἀποστολάκι Ἄννα** Τὰ Κοπτικὰ ὕφασματα τοῦ ἐν Ἀθήναις Μουσείου Κο-

σημητικῶν τεχνῶν. (Δημοσίευμα Ἀρχαιολογικοῦ Τμήματος Ὑπουργείου Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων). Ἐν Ἀθήναις «Ἑστία», 1932, 4ον, σ. 203 μετὰ 163 εἰκόνων καὶ 2 ἔγχρ. πινάκων.

Κρίσεις: BNJb 9 (1932) 393 - 394 (Γ. Α. Σωτηρίου). Κρητ Μελ 1 (1933) 206 (Γ. Σήφιας). Λαογρ 11 (1934/37) 294 - 296 (Σ. Π. Κ(υριακίδης). BZ 35 (1935) 141 - 44 (E. Weigand).

380. Δυτικομακεδονικαὶ ἐνδυμασίαι [εἰκόνες 4]. ΗΔΜ ἔτ. 1932, σ. 31.
381. **Καμπούρογλους Δημ. Γρηγ.** Ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἐνδυμὰ του. ΗΜΕ ἔτ. 1932, σ. 529 - 532.
Ἐν σ. 530 - 532 περὶ τῆς ἐνδυμασίας τῶν κλεφτῶν τῆς Τουρκοκρατίας.
382. **Παπαντωνίου Ζαχ.** Ἡ φουστανέλλα. Ν Ἑστ τόμ. 11 (1932) 4 - 6.
383. Γυναῖκες τοῦ χωρίου Κρόκος (Γκόμπλιτσα) μετὰ τὰς γραφικὰς τοπικὰς στολὰς τῶν [εἰκόν]. ΗΔΜ ἔτ. 1935, μεταξὺ τῶν σ. 48 - 49.
384. Γυναῖκες Βοΐου [φωτογρ.]. ΗΔΜ ἔτ. 1935, μεταξὺ τῶν σ. 158 - 159.
385. Ζουπανιώτισσες γνέθουσαι μετὰ τὴν πατροπαράδοτον «ρόκαν». ΗΔΜ ἔτ. 1935, 129 [εἰκόν].
386. Ἡ τσομπανοπούλα [εἰκόν Σαρακατσάνισσας]. ΗΔΜ ἔτ. 1935. [Φύλλον ἄ. σελ μεταξὺ τῶν σ. 146 - 7].
387. **Π. Α. Σ.** Νησιώτικες ἐνδυμασίαι. Ναυτ Ἑλλ 7 (1935) 2325.
388. **Παπακ. Μ.** Σκίτσο νύφης τοῦ παλαιοῦ καιροῦ. ΗΔΜ ἔτ. 1935. [Φύλλον ἄ. σελ. μεταξὺ τῶν σ. 80 - 81].
389. **Δεληγιάννης Β. Ν.** Α') Τὸ ἀμπατζηλίκι στὴ Θράκη. ἈρχΘρακΘησ 2 (1935/36) 56 - 68.
390. **Hadzimichali Angélique.** Le costume. L'HellCont année 1936, τευχ. 3, σ. 263 - 268.
391. Ζεῦγος χωρικῶν Ποντίων εἰς τὴν περιοχὴν Ἑορδαίας Κοζάνης μετὰ τὴν ἐπιχώριον ἀμφίεσίν των. ΗΔΜ ἔτ. 5 (1936). [Εἰκ. μεταξὺ τῶν σ. 144 - 145].
392. Ἡ νοικοκυρὰ Βεντζιῶν Γρεβενῶν ἐπιστρέφουσα μετὰ τὸ «κακάβι» στὸ κεφάλι καὶ τὰς «μποῦκλες» στοὺς ὤμους της μαζί μετὰ τὸ κορίτσι της ἀπὸ τὸ μακρινὸ πηγάδι [εἰκόν]. ΗΔΜ ἔτ. 5 (1936) σ. 49.
393. Κόρη τῆς Βλάστης μετὰ τοπικὴ στολὴ. ΗΔΜ ἔτ. 5 (1936). [εἰκόν μεταξὺ τῶν σ. 172 - 173].
394. Κόρη τῆς Γκομπλίτσης (περιφ. Κοζάνης). ΗΔΜ ἔτ. 5 (1936). [μεταξὺ τῶν σ. 160 - 161].
395. Μεγαλοκτηνοτρόφοι τῆς Βλάστης [εἰκόν]. ΗΔΜ ἔτ. 5 (1936) σ. 65.
396. Νεαραὶ γυναῖκες τοῦ Πενταλόφου μετὰ τὴν τοπικὴν στολὴν των. [Εἰκόν]. ΗΔΜ ἔτ. 5 (1936) σ. 40.

397. Νύμφη τῆς Σαμαρίνας. ΗΔΜ ἔτ. 5 (1936) [εἰκὼν μεταξὺ τῶν σ. 164 - 165].
398. Οἰκοδέσποινα τῶν Βεντζίων μετὴν γραφικὴν τοπικὴν στολὴν τῆς ἔργον τῶν χειρῶν τῆς [εἰκῶν]. ΗΔΜ ἔτ. 5 (1936) σ. 33.
399. **Πολίτου Ἑλλη Κ.** Ἡ γυναῖκες τῶν Θεσσαλικῶν χωριῶν. ΘεσσΧρον 5 (1936) 178 - 181.
Μεταξὺ τῶν σ. 180 - 181 εἰς ἰδ. φύλλ. 2 τύποι (εἰκόνες) Θεσσαλῶν γυναικῶν ἐκ φωτογραφιῶν τοῦ ἐκ Βόλου φωτογράφου *Στεφάνου Στουρνάρα*.
400. Προσφυγοπούλα μετὴν στολὴν τῆς γενετείρας τῆς [εἰκῶν]. ΗΔΜ ἔτ. 5 (1936) [ἰδ. φύλλ. μεταξὺ τῶν σ. 160 - 161].
401. Στολὴ τῆς Σιατίστης [εἰκῶν]. ΗΔΜ ἔτ. 5 (1936) σ. 81.
402. **Στουρνάρας Στέφ.** Τύποι Θεσσαλῶν γυναικῶν [2 φωτογραφίαι] (τοῦ ἐν Βόλῳ φωτογράφου —). Θεσσ Χρον 5 (1936) [ἰδ. φύλλ. μεταξὺ τῶν σ. 180-181].
403. Τραπεζούντιοι μετὴν ἐνδυμασίαν των [εἰκῶν]. ΗΔΜ ἔτ. 5 (1936) [ἰδ. φύλλ. μεταξὺ τῶν σ. 128 - 129].
404. Φουστανελλοφόροι Βλάστης μεταβαίνοντες ἔφιπποι στὸν Παντελεήμονα [εἰκῶν]. ΗΔΜ ἔτ. 5 (1936) σ. 48.
405. Βαρύτιμος Μακεδονικὴ στολὴ τοῦ Γιδᾶ, ἣτις θεωρεῖται ἀπὸ τὰς ἁρμονικωτέρας καὶ γραφικωτέρας [εἰκῶν]. ΗΔΜ ἔτ. 6 (1937) σ. 13.
406. Βεροιώτισσα νοικοκυρὰ μετὸ βαρύτιμον κοστοῦμι τῆς [σκίτσο]. ΗΔΜ ἔτ. 6 (1937) σ. 183.
407. Ναουστινὴ νοικοκυρὰ μετὸ γιορτινὸ κοστοῦμι τῆς (γούνα, τεπελίκι κ.λ.π.) [σχεδιάσμα]. ΗΔΜ ἔτ. 6 (1937) σ. 183.
408. Σκίτσα γυναικῶν μετὰ τὰς τοπικὰς στολὰς ὡς ἐμφανίζονται εἰς τὰς ἐμποροπανηγύρεις [4]. ΗΔΜ ἔτ. 6 (1937) σ. 108.
409. Στολὴ περιοχῆς Βελβενδοῦ. ΗΔΜ ἔτ. 6 (1937) σ. 61 [εἰκῶν].
410. **Ἀηδονόπουλος Κ.** Παλαιὰ Ποντιακὴ οἰκογένεια ἐξ Ἀργυρουπόλεως (φωτογραφία 1875). Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 24, σ. 503.
411. **Βιόπουλος Κ.** Ὁμιλος Κρωμαίων νέων μετὴν τοπικὴν χαρακτηριστικὴν λαζικὴν ἐνδυμασίαν (ζίπκας) ἐν πλήρει ὄπλισμῳ. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 20, σ. 333 [εἰκῶν].
412. Δεῖγμα χαρακτηριστικὸν Ποντιακῆς ἀμφιέσεως. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 16, σ. 218 [εἰκῶν].
413. **Καρβωνίδου Γαλ(άτεια) Α.** Ὁμιλος παραθεριζόντων Τραπεζουντίων ἐν τῷ προαστείῳ Σοοῦκ - Σοῦ [εἰκῶν]. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 20, σ. 341
414. **Κουτσογιαννόπουλος Τ.** Ὁμιλος Ποντίων νεανίδων χορευουσῶν τὸν χαρα-

- κτηριστικὸν χορὸν τῆς τρυγόνας ὑπὸ τοὺς ἤχους τῆς Ποντιακῆς λύρας [εἰκόν]. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 20, σ. 341.
415. *Οὐσταπασίδης Κώστας* Γέρον Πόντιος μετὴν τὴν χαρακτηριστικὴν ἐγχώριον ἐνδυμασίαν (μετ' εἰκόνας). Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 20, σ. 328.
416. *Παστιάδης Θ.* — *Ὑψηλάντης Π.* Ἀμφιέσεις Πόντου [εἰκόν]. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 13, σ. 29.
417. Πόντιος ἔνοπλος μετὴν τὴν τοπικὴν ἐορτάσιμον καὶ μετὴν πλήρη στολισμὸν στολὴν (ζίπκας). Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 17/18, σ. 266 [εἰκόν].
418. *Τζουλιάδης Δ.* Γυναικεῖαι ἀμφιέσεις τοῦ Πόντου. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 13, σ. 22.
419. Γυναῖκες τοῦ Ζαγορίου [εἰκόν]. Μακεδ Ἡμερ 14 (1938) [ιδ. φύλλ. μεταξὺ σ. 144 - 5].
420. Εἰς τὸ πανηγύρι τῶν Σερβίων [εἰκόν τοπ. ἐνδυμασ.]. Μακεδ Ἡμερ 14 (1938) [ιδ. φύλλ. μεταξὺ σ. 192 - 193].
421. Ἐνδυμασία νήσου Χίου [εἰκόν]. ΗΒΕ ἔτ. 1938 [ιδ. φύλλ. μεταξὺ σ. 128-129].
422. Ἐνδυμασία νήσου Λέσβου [εἰκόν]. ΗΒΕ ἔτ. 1938 [ιδ. φύλλ. μεταξὺ σ. 48-49].
423. Ἐνδυμασία Παραμυθίας Ἡπείρου [εἰκόν]. ΗΒΕ ἔτ. 1938 [ιδ. φύλλ. μεταξὺ σ. 104 - 105].
424. Ἐνδυμασία Μακεδονίας [εἰκόν]. ΗΒΕ ἔτ. 1938 [ιδ. φύλλ. μεταξὺ σελ. 112-113].
425. Νεόνυμφοι μετὴν τὴν γραφικὴν χωρικὴν στολὴν των εἰς χωρίον Μπούφιον Φλωρίνης [εἰκόν]. ΗΔΜ ἔτ. 1938 σ. 181.
426. Τοπικὴ ἐνδυμασία Πενταπόλεως Σερρῶν. ΗΒΕ ἔτ. 1938 [εἰκόν] [ιδ. φύλλ. μεταξὺ σελ. 48 - 49].
427. *Λαζαρίδης Χ.* Γέρον Κρωμαῖος μετὴν τὴν ἐπιτόπιον ἐνδυμασίαν [εἰκόν]. Ποντ Φύλλ Γ' (1938/39) φ. 25, σ. 37.
428. : *Ξενίτας Ξένος* (Ἀκογκους Ξεν.) Γερόντισσα ἀπὸ τὰ Κοτύωρα [εἰκόν]. Ποντ Φύλλ Γ' (1938/39) φ. 25, σ. 37.
429. *Παστιάδης Θ.* Γυναικεῖαι ἀμφιέσεις τοῦ Πόντου. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 12, σ. 16 - 17. Β' (1937/38) φ. 19, σ. 288. — Ποντία κόρη ἀπὸ τὰ Κοτύωρα. Αὐτόθι Γ' (1938/39) φ. 25, σ. 6 [φωτογραφία].
430. *Τζουλιάδης Δ.* Κερασουντία Δέσποινα μετὴν τὴν ἐπιχώριον ἐνδυμασίαν. Ποντ Φύλλ Γ' (1938/39) φ. 28 - 29, σ. 148 [εἰκόν].

3. Τροφαὶ καὶ ποτά.

[Βλ. καὶ ἄνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀρ. 156. 176. 207. 227. 244. 291. 312. 322.]

431. *Χατζιδάκης Γεώργ.* Ἐτυμολογικὰ καὶ συντακτικὰ. [Γ' Ἡ παχοῦντα, εἶδος ἐδέσματος]. ΕΕΠΑ ΙΔ' (1917/18) 20 (= Γλωσσ Ἐρ, σ. 108 - 109).

432. : *Τὸ παιδί τοῦ Μαλεβοῦ* Πῶς μεγαλώνομε. Πῶς καὶ μὲ τί τρεφόμεθα. Χυλός, τριφτάδια, χυλοπῆτες. Μαλεβὸς ἔτ. Β' (1921/22) ἀρ. 18 σ. 8 - 9. — Ξυδοτριψιάνα, ψωμί καὶ κρεμῦδι, ἔλγες, λάχανα. Αὐτόθι, ἀρ. 19, σ. 7 - 8. — Τραχανᾶς, γαλοχυλοπῆτες, τυρί, μυτζήθρα κλπ. Αὐτόθι, ἔτ. Γ' (1922/23) ἀρ. 20, σ. 23. — Πυτιά, κεφαλοτύρι, μυτζήθρα, κούτουλας. Αὐτόθι, ἀρ. 21, σ. 41. Βούτυρο, τυρί, φέτα. Αὐτόθι ἀρ. 23, σ. 64. — Γεργοῦτι, κουλάστρα, ἄρμεγμα. Αὐτόθι, ἀρ. 24, σ. 86.
433. *Kretschmer P.* Brot und Wein im Neugriechischen. Glotta 15 (1926) 60.
434. *Τζάρτζανος Ἀχιλλ.* Τὸ οὔζο. (Ἱστορία μιᾶς λέξεως). ΗΜΕ ἔτ. 1932, σ. 145 - 148.
435. * — «Uso» (οὔζο). Die Geschichte eines Wortes. Indogerman. Forschungen LII, σ. 217 - 220.
436. *Καρπάθιος Ἐμμ.* Ἡ πίττα στὴν Νίσυρο. Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος, τόμ. ΙΒ' (1933) 144 - 145.
437. *Μπέρτος Νικ. Ι.* Ἡ κοπανιστή. Μυκ Χρον Α' (1934) φ. 14, σ. 7.
438. *Σουρμένης Ντῆνος* Τὸ κούλισμα. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 1, σ. 22-23.
439. *Παπαδόπουλος Δ. Κ.* Μερικαὶ ὀνομασίαι τροφίμων καὶ φαγητῶν τοῦ Πόντου. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 16, σ. 192 - 195.
440. : *Ξενίτας Ξένος* (Ἀκογλους Ξ.) Οἰκιακὴ οἰκονομία: προμήθειες τροφίμων. Ποντ Φύλλ Γ' (1938/39) φ. 27, σ. 112 - 118.
441. *Σγουρίτσας Ἀγησ. Γ.* Ὁ τραχανᾶς, ἡ κόττα καὶ ἡ παταλιακὲς ἡ κόττες. Σπαρτ Χρον 2 (1938/39) ἀρ. 14, σ. 10.

4. Βί ο ι.

(Γεωργικός, ποιμενικός, μελισσοκομικός, ναυτικός, ἄλιευτικός, κλπ.).

[Βλ. καὶ ἄνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀρ. 140. 141. 159. 168. 176. 184. 188.

196. 217. 221. 227. 244. 268. 284. 285. 291. 293. 311. 322. 324.]

442. *Μαδιᾶς Γ.* Οἱ ποιμένες ἐν Καρδαμύλοις. Λαογρ 6 (1917/18) 255 - 256.
443. *Γιαννοῦτσος Κωνστ. Ν.* Γεωργικαὶ ἐργασίαι καὶ λέξεις τῆς Ζακύνθου. Λαογρ 8 (1921/25) 209 - 215.
444. Ὀνομασία αἰγῶν καὶ προβάτων. Μαλεβὸς ἔτ. Α' (1921/22) ἀρ. 18, σ. 9.
445. Ὁ Μάης τοῦ γεωργοῦ. Μαλεβὸς ἔτ. Γ' (1922/23) ἀρ. 25 σ. 100.
446. : *Τὸ παιδί τοῦ Μαλεβοῦ* Στρούγκα, στρουγκολίθια, κρεμανταλᾶς, μαντρί. Μαλεβὸς ἔτ. Γ' (1922/23) ἀρ. 26, σ. 110 - 111. — Μαντρί, τέντα, καλύβα, λότηζα, σκυλλιά. Αὐτόθι, ἀρ. 29 σ. 134 - 135. — Σουρμή, κοκκιναντεριά, κρατημάρα, βλογιά, χλαμπάτσα, βροντότριχα καὶ ψώρα. Αὐτόθι, ἀρ. 29, σ. 146-

147. — Κούρεμα, μουνούχισμα, μαρκάλημα. Αὐτόθι, ἀρ. 31, σ. 169 - 170. — Ὀλίγα ἀπὸ τὴν γλῶσσαν καὶ τὰς ἕξεις τῶν τσιοπάνηδων. Αὐτόθι, ἔτ. Δ (1923/24) ἀρ. 33, σ. 195 - 196. — Ὀνομασῖαι αἰγοπροβάτων, σκύλλων, ἡμιόνων, βοῶν. Αὐτόθι, ἀρ. 346, σ. 205 - 206.
447. **Πανάρετος Α.** Τὸ ἀμπελοφύτευμα στὴν Πάφον. Κυπρ Χρον 1 (1923) 139-141. Ἐρμηνευτικὸν γλωσσικὸν σημεῖωμα ὑπὸ Ἰ. Ἀ. Γ. Σ(υκουτρῆ). Αὐτόθι, σ. 141 - 142.
448. Σκαθάρια καὶ μελανούρια. Φωνὴ Δωδ ἔτ. 1923, ἀρ. 23, σ. 11 - 12.
449. **Πρωτόπαπας Ν. Ἰ.** Τὸ κωλόκουρο. Μαλεβὸς ἔτ. Δ' (1923/24) ἀρ. 43, σ. 319.
450. Καρχαρίας καὶ κταπόδι. Φωνὴ Δωδ ἔτ. 1924, ἀρ. 25, σ. 14 - 15. — «Ποιὸ κταπόδι δὲν τρώεται». Παράδοσις ἐκ Πάτμου. Αὐτόθι, σ. 15.
451. **Δυκούδης Ἐμμ. Στυλ.** Τὸ ψάρευμα μὲ τὸ καλαμίδι. Ἑλλ Ἐπ ἔτ. ΙΗ' (1924/25) τεῦχος 216, σ. 2 - 6.
452. **Κοντογιάννης Π. Μ.** Βιομηχανία καὶ χειροτεχνία ἐν Χίῳ πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως. ΗΜΕ ἔτ. 1925, σ. 46 - 52.
453. **Πασχάλης Δημ. Π.** Τὸ ψάρευμα καὶ τὸ κυνήγιον εἰς τὴν νῆσον Ἄνδρον. ΑΗ ἔτ. 1 (1925) 23 - 44. Κρίσις : Λαογρ 10 (1929/32) 559 (Στίλπων Π. Κυριακίδης).
454. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Ἡ σκάρα [γύψ]. Προμ Πυροφ ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 26, σ. 7.
455. **Στασινόπουλος Κ. Α.** Τὸ Μεσολόγγι. Τόμ. Α'. Ἀθῆναι 1926, 8ον, σελ. 323. (Μετὰ χάρτου καὶ δύο σχεδιαγραμμάτων). Ἐν σ. 235 - 296, μέρ. Β'. πληροφορίαι περὶ ἀλιείας. Κρίσις : Λαογρ 9 (1926/28) 282 - 283 (Σ. Π. Κυριακίδης).
456. **Φαλτάιτς Κ.** Οἱ πλανόδιοι Ἡπειρωῶται τεχνῖται. Ἑλλ Ἐπ ἔτ. Κ' (1926/27) τεῦχ. 240, σ. 6 - 8.
457. : **Ἀνθίας Τεῦκρος** Ὁ θερισμὸς (ἀπὸ τὴν Κυπριακὴ ζωὴ). ΜΕΕ Περ Ε - Ζ (1928) φ. 142, σ. 8.
458. **Δουκόπουλος Δημ.** Ἀπ' τὸ κυνήγι στα χωριά (ἠθρογραφικὰ σκίτσα). ΜΕΕ Περ Α - Δ (1927) φ. 110, σ. 4, φ. 112 (1928) σ. 5 - 6, φ. 114, σ. 6 - 7.
459. : **Θαλασσινὸς** Ἀρμίδι. ΜΕΕ Περ. Ε - Ζ (1928) φ. 140, σ. 2 - 3.
460. **Δουκόπουλος Δημ.** Ἡ λαογραφία μας. Ἀπὸ τὴν τσοπάνικη ζωὴ. ΜΕΕ Περ Ε - Ζ (1928) φ. 153, σ. 7, φ. 154, σ. 6 - 7.
461. — Ἡ Λαογραφία μας. Οἱ καλαμποκόλοι, τὰ βολιάδια, οἱ ἀρμακάδες. ΜΕΕ Περ Ε - Ζ (1925) φ. 142, σ. 6, φ. 143, σ. 5 - 6.
462. — Ἡθρογραφικὰ σκίτσα. Ἡ λαογραφία μας. Χωριάτικα κυνήγια. ΜΕΕ Περ Ε - Ζ (1928) φ. 121, σ. 3 - 4, φ. 123, σ. 7, φ. 124, σ. 4, φ. 130, σ. 3.
463. — Ἡθρογραφικὰ σκίτσα. Ἡ λαογραφία μας. Ἀπὸ τὴν τσοπάνικη ζωὴ ΜΕΕ Περ Ε - Ζ (1928) φ. 131, σ. 6 - 7.

464. **Δουκόπουλος Δημ.** Ἡθογραφικὰ σκίτσα. Ἡ λαογραφία μας. Χωριάτικα κυνήγια. ΜΕΕ Περ Α - Δ (1928) φ. 119, σ. 6 - 7.
465. **Μεσ - ς Β.** Σφουγγαράδες. Ναυτ Ἑλλ 1 (1928) 11 - 12, 30 - 31.
466. **Ποταμιάνος Θ.** Ψάρεμα με τὴ συρτή. ΜΕΕ Περ Ε - Ζ (1928) φ. 141, σ. 6.
467. ——— Ψάρεμα με τὴν καθετή. ΜΕΕ Περ Ε - Ζ (1928) φ. 138, σ. 6 - 7.
468. ——— Τὸ παραγάδι. ΜΕΕ Περ Ε - Ζ (1928) φ. 131, σ. 7 - 8.
469. **Φαλτάιτς Κ.** Οἱ παπουτσοῦδες τῆς Βισόκας. ΜΕΕ Περ Ε - Ζ (1928) φ. 157, σ. 8.
470. ——— Οἱ Σαρακατσάνοι. Λαογραφικαὶ γραμμαί. ΜΕΕ Περ Ε - Ζ (1928) φ. 153, σ. 1 - 2.
471. ——— Οἱ Βλάχοι τῆς Ἑλλάδος. ΜΕΕ Περ Ε - Ζ (1928) φ. 150, σ. 5 - 6.
472. **Φουρίκης Π. Α.** Τὰ καλαμαροχτάποδα (σὺν παραμύθι). Ἑλλ Γράμματα 2 (1928) σ. 9 - 13, 81 - 83.
473. : **Ἐνας Δίοπος** Ναυτικὲς ἀναμνήσεις. Ναυτ Ἑλλ 1 (1928/29) 88.
474. **Ζάππας Τ.** Πῶς ψαρεύουν οἱ Καλύμνιοι. Ναυτ Ἑλλ 2 (1929/30) 268.
475. **Φαλτ(άιτς) Κ.** Οἱ Σκοπελίτες καραβομαραγκοί. Ναυτ Ἑλλ 1 (1928/29) 94.
476. ——— Οἱ ψαράδες καὶ οἱ ψαροφάγοι τῆς Ἑλλάδος. Ναυτ Ἑλλ 1 (1928/29) 196.
477. **Δουκόπουλος Δημ.** Ἀπὸ τὴν τσοπάνικη ζωὴ. Ἡ Λαογραφία μας: Ὁ λύκος - τὸ χουϊό. ΜΕΕ Περ Ε - Ζ (1929) φ. 170, σ. 78, φ. 171, σ. 87.
478. **Φαλτάιτς Κ.** Κουρσάροι καὶ κοντραμπατζήδες. Ναυτ Ἑλλ 2 (1929/30) 486.
479. ——— Τὰ ἑλληνικὰ καράβια καὶ οἱ Ταρσανᾶδες. Ναυτ Ἑλλ (1929/30) 513 - 514, 536.
480. ——— Οἱ ἀστακοψαράδες τῆς Σκύρου. Ναυτ Ἑλλ 2 (1929/30) 576 - 577.
481. **Δουκόπουλος Δημ.** Ποιμενικὰ τῆς Ρούμελης. Ἐν Ἀθήναις 1930, 8ον, σελ. 285. (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων. Ἱστορικὴ καὶ λαογραφικὴ βιβλιοθήκη, 8).
Ἄσμ. σ. 108, 252 - 55 [16], αἰνίγμ. σ. 250 - 51 [16], δεισιδ. δοξασ. σ. 203 - 208, ἐπῶδαι σ. 205 ἀρ. 9, 10 [2], λαϊκὴ ἰατρικὴ σ. 190 - 200, μουσικὰ ὄργανα σ. 180 - 84, μαντικὴ σ. 211, παραδ. σ. 142, 217 - 21 [13], παραμ., ἀνέκδ. καὶ εὐτρ. διηγ. σ. 222 - 249 [14].
Κρίσεις: Λαογρ 10 (1929/32) 597 - 598 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)). Ν Ἐστ τόμ. 9 (1931) 217 - 218 (Ν. Ἀ(νδριώτης ;)).
482. **Φαλτάιτς Κ.** Τὰ τελευταῖα ἑλληνικὰ καραβάνια (λαογραφικὸν σημείωμα). Τὸ Ἑλληνικὸν Ἔτος ἔτ. Β' (1930) 280 - 283.
483. ——— Ἡ πρωτοχρονιά τῶν θαλασσιῶν μας. Ἑλλ Γράμματα 6 (1930) 834.
484. ——— Παιγνίδια με τὴ θάλασσα. Ναυτ Ἑλλ 3 (1930/31) 728 - 729.

485. **Φαλτάιτς Κ.** Τὰ θαλασσινὰ ἐπαγγέλματα. Ναυτ Έλλ 3 (1930/31) 633 - 634.
486. ——— Κάθε τόπος μὲ τὰ θαλασσινὰ του ἐπαγγέλματα. Ναυτ Έλλ 3 (1930/31) 607 - 608.
487. **Γ. Γ. Δ.** Καλλιέργεια καὶ τρυγητὸς τῶν ἐλαιῶν· τὸ πάστωμά των. (Ἀντίλαλοι ἀπὸ τὰ Μουδανιὰ καὶ τὰ γύρω. Θεσσαλονίκη 1931, σ. 61 - 63).
488. **Ζημέρης Κ.** [Χωρικαὶ Πηλιορείτισσαι ἀσχολούμεναι εἰς οἰκιακὰ ἔργα. Εἰκόνες]. (Ἐκ τῆς καλλιτεχνικῆς συλλογῆς τοῦ ἐν Βόλῳ ζωγράφου· φωτογράφου —). Θεσ Χρον 2 (1931) [ιδ. φύλλ. μεταξὺ τῶν σ. 118 - 119, 128 - 129, 202 - 203].
489. **Φαλτάιτς Κ.** Οἱ Εὐβοεῖς ναυτικοὶ καὶ ψαράδες. Ναυτ Έλλ 4 (1931/32) 1072 - 1073.
490. ——— Οἱ ψαράδες τῆς Ἀγ. Παρασκευῆς. Ναυτ Έλλ 4 (1931/32) 1104-1109
491. ——— Τὸ σλέπι. Ναυτ Έλλ 4 (1931/32) 1121.
492. **Γαρδίκας Χ.** Πασχαλινὲς προετοιμασίαι στὸ εὐζωνικό. Μακεδ Έμερ 8 (1932) 305 - 310.
493. **Σ(πυριδάκης) Γ. Κ.** Γεωργία καὶ ἀμπελοργία ἐν Κατσιδονίῳ Σητείας. Μύσων 1 (1932) 183 - 195.
494. : **Ἀρμενιστῆς** Τὰ ναυτάκια μας. Ναυτ Έλλ 5 (1932/33) 1278.
495. **Ζορμπᾶς Ν.** Οἱ τρατόρηδες τῆς Χίου. Ναυτ Έλλ 5 (1932/33) 1248 - 1250, 1253.
496. **Καλοκούβαρος Ε. Α.** Ὁ κολιός. Ναυτ Έλλ 5 (1932/33) 1402.
497. : **Νιλολόγος** Ἡ νίλα. Ναυτ Έλλ 5 (1932/33) 1371 - 1372.
498. **Φαλτάιτς Κ.** Διχτυάρηδες - ἀνεμοτρατάρηδες - γοιγριά. Ναυτ Έλλ 5 (1932/33) 1186 - 1187.
499. **Καραλέκας Ἡρ. Ε.** Ἀγρίμια καὶ πουλιὰ τοῦ τόπου μας. Γεωργικῆ - δασικῆ - κυνηγετικῆ - λαογραφικῆ ζωολογία. Ἐν Ἀθήναις. ἀ.ξ., 8ον, σελ. β' + 184.
500. **Ζήσης Εὐστρ.** Διάφορα Αὐδημίου. Θρακ 5 (1933) 347 - 358.
Καὶ ἐν σ. 348 - 49 τοπωνύμια.
501. **Ποταμιάνος Θ.** Ἀλιευτικὰ ἐργαλεῖα. Ναυτ Έλλ 6 (1933/34) 1804, 1810, 1845 - 1846, 1876. 7 (1935) 1981 - 1982.
502. **Ζορμπᾶς Νικ.** Τελευταῖες παρατηρήσεις. Ν Έστ τόμ. 15 (1934) 277.
503. **Ταρσοῦλη Γεωργία** Μερικὰ «παραδείγματα». Ν Έστ τόμ. 15 (1934) 229.
504. **Δαφέρμος Γεώργ. Φ.** Φυτολογικὸ λεξικό. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 235 - 240 σ. 6. — ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 241 - 264. — ἔτ. ΙΒ' (1936) ἀρ. 265 σ. 6, ἀρ. 266 σ. 6, ἀρ. 267 σ. 6, ἀρ. 268 σ. 6, ἀρ. 269 σ. 6, ἀρ. 270 σ. 6, ἀρ. 271 σ. 6, ἀρ. 272 σ. 6, ἀρ. 273 σ. 6, ἀρ. 274 σ. 6, ἀρ. 275-76 σ. 6, ἀρ. 277 σ.

- 6, ἀρ. 278 - 79 σ. 6, ἀρ. 280 σ. 6, ἀρ. 281 - 82 σ. 6, ἀρ. 283 σ. 6, ἀρ. 284 σ. 6, ἀρ. 285 - 286 σ. 6, ἀρ. 287 σ. 6. — ἔτ. ΙΓ' (1937) ἀρ. 289 σ. 6, ἀρ. 290 σ. 6, ἀρ. 291 σ. 6, ἀρ. 292, ἀρ. 293, ἀρ. 294, ἀρ. 296, ἀρ. 297, ἀρ. 298, ἀρ. 300 σ. 7. — ἔτ. ΙΔ' (1938) ἀρ. 301 σ. 6, ἀρ. 303 σ. 6, ἀρ. 304, ἀρ. 305 σ. 6.
505. **Χατζηϊωάννου Κ. Π.** Γεωργικά καὶ ποιμενικά τῆς Κύπρου. Λαογρ 11 (1934/37) 67 - 111.
Κρίσις: BNJb 11 (1934/5) 160 (*N. G. Theodoridis*).
506. **Α. Ο.** Οἱ καλαφάτηδες καὶ ἡ τέχνη τους. Ναυτ' Ἑλλ 7 (1935) 3379 [γράφει 2379].
507. **Ζήσης Εὐστρ.** Διάφορα Αὐδημίου. Θρακ 6 (1935) 369 - 382.
Γεωργ. καὶ οἰκονομ. βίος.
508. **Δουκόπουλος Δημ.** Τὸ χειμῶνα στὰ βουνὰ μὲ τὶς τσίχλες. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 29, σ. 4.
509. — Οἱ Ἀρμακάδες — τ' ἀναθέματα. (Σκίτσα ἀπὸ τὴ χωριάτικη ζωή). Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 20, σ. 4.
510. — Ἰούνιος - Θεριστής. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 9, σ. 5.
511. **Μπασσιᾶς Κωστ.** Τ' ἀλιευτικά. Ἀθήνα 1935, 8ον, σελ. 164.
Κρίσις: Ν Ἐστ τόμ. 18 (1935) 740 - 741 (*Πέτρος Χάρης*).
512. **Π. Θ.** Ψαρικῆς συμπλήρωμα. Ναυτ' Ἑλλ 7 (1935) 2288.
513. **Φαλτάιτς Κ.** Οἱ ψαριανοὶ καλαφάτηδες καὶ ἡ τέχνη τοῦ πυρπολητοῦ. Ναυτ' Ἑλλ 7 (1935) 2228.
514. **Παρασκευόπουλος Ἀναγν.** Ἡ ψαρικὴ στὴ Σωζόπολη. Ἀρχ Θρ Θησ 2 (1935/36) 69 - 95.
515. **Φαρμακίδης Ε. Π.** Τὸ σιτάρι. Πάφος 1 (1935/36) ἀρ. 9, σ. 271 - 275.
516. **Δαφέρμος Γεώργ. Φ.** Λεξικὸ τ' ἀμπελιοῦ. Προμ Πυροφ ἔτ. ΙΒ' (1936) ἀρ. 266 σ. 7, ἀρ. 267 σ. 7, ἀρ. 268 σ. 7, ἀρ. 269 σ. 7, ἀρ. 270 σ. 7, ἀρ. 271 σ. 7, ἀρ. 272 σ. 7, ἀρ. 273 σ. 7, ἀρ. 274 σ. 7, ἀρ. 275 - 76 σ. 7, ἀρ. 277 σ. 7, ἀρ. 278 - 79 σ. 7, ἀρ. 280 σ. 7, ἀρ. 281 - 82 σ. 7, ἀρ. 283 σ. 7, ἀρ. 284 σ. 7, ἀρ. 285 - 86 σ. 7, ἀρ. 287 σ. 7.
517. **Ζάχος Ἀ.** Τὰ καράβια τῆς Καστοριᾶς. Μακεδ' Ἡμερ 12 (1936) 161 - 166.
518. **Παπαδέας Ἀ.** Ἀρμαδόροι. Ναυτ' Ἑλλ 8 (1936) 3569.
519. Χωρικοὶ ψαρεύοντες... [εἰκῶν]. ΗΔΜ 5 (1936) 83.
520. **Βασματζῆς Θεόδ. Β.** Οἱ γυρισμοὶ μὲ τὰ Νικολοβάροβα. Ναυτ' Ἑλλ 9 (1936/37) 3745 - 46.

521. : *Θαλασσινός* Ἡθῆ καὶ ἔθιμα τῶν ναυτικῶν μας. Ναυτ Ἑλλ 9 (1936/37) 59.
522. *Παστιάδης Θ. Ν.* «Τὸ λαζούδ». Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 3, σ. 10-12.
Συγκομιδὴ τοῦ ἀραβοσίτου, ἄλεσις καὶ παρασκευὴ ἄρτου.
523. *Δαφέρμος Γεώργ. Φ.* Λεξικὸ τοῦ γεωργοῦ. Προμ Πυρφ. ἔτ. ΙΓ' (1937) ἀρ. 292 σ. 7, ἀρ. 293 σ. 7, ἀρ. 294 σ. 7, ἀρ. 298, ἀρ. 299 σ. 6, ἀρ. 300 σ. 7.— ἔτ. ΙΔ' (1938) ἀρ. 301 σ. 7, ἀρ. 302 σ. 7, ἀρ. 306 σ. 7, ἀρ. 307 σ. 7, ἀρ. 308 σ. 7.— ἔτ. ΙΕ' (1939) ἀρ. 314 σ. 7.
Τὸ κλάδεμα τοῦ ἀμπελιοῦ, τὸ περιβόλι, τὸ θέρος, τ' ἄλώνι.
524. *Κωνσταντινίδης Π.* Ἡ ναυπηγικὴ τῶν Σουρμένων. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 24 σ. 490-491.
525. *Παχουντάκης Ἀδ. Ε.* Ὁ λόγος περὶ ἐργαλείων. Ναυτ Ἑλλ 10 (1937/38) 792.
526. *Χατζηπαρασκευᾶς Ἀριστ. Ἀθ.* Ἡ ἀμπελουργία εἰς τὰς Σαράντα Ἐκκλησίας. Ἀρχ Θε Θεσ 4 (1937/38) 85-100.
527. *Δαφέρμος Γεώργ. Φ.* Ζωολογικὸ λεξικό. [Ὁ ἄνθρωπος καὶ τὰ κατοικίδια ζῶα του]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΔ' (1938) ἀρ. 306 σ. 6, ἀρ. 307 σ. 6, ἀρ. 308-311 σ. 6.— ἔτ. ΙΕ' (1939) ἀρ. 313 σ. 6, ἀρ. 314 σ. 6, ἀρ. 315 σ. 6, ἀρ. 316 σ. 6, ἀρ. 317 σ. 6, ἀρ. 318 σ. 6, ἀρ. 319 σ. 6, ἀρ. 320 σ. 6, ἀρ. 321 σ. 6, ἀρ. 322 σ. 6, ἀρ. 324 σ. 6, ἀρ. 325 σ. 6, ἀρ. 326 σ. 6, ἀρ. 327 σ. 6, ἀρ. 328 σ. 6, ἀρ. 330 σ. 6, ἀρ. 331 σ. 6, ἀρ. 332 σ. 6.
Πολλαχοῦ παρατίθενται καὶ δίστιχα, παροιμίαι κ.ἄ.
528. *Δουκόπουλος Δημ.* Γεωργικὰ τῆς Ρούμελης. Ἐν Ἀθήναις 1938, 8ον σελ. 495. (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων. Ἱστορικὴ καὶ λαογραφικὴ βιβλιοθήκη 14).
[Ἐν σελ. 425-453 δημοσ. δικαιοπρακτικὰ ἔγγραφα].
529. *Δυκούδης Ἐμμ. Στ.* Τὸ ψάρεμα μὲ καθετὴ ἢ χάνικο. Τὸ Μέλλον τῆς Ὑδρας 6 (1938) 137-138.
530. *Χουρμουζιάδης Καλλισθ.* Τὸ Τσακῆλι (Πετροχῶρι) τῶν Μετρῶν. Θρακ 10 (1938) 334-363.
531. *Χριστοδουλίδης Κ.* Ἡ ὑπαίθριος ζωὴ τῶν Σχοινοδιωτῶν. Ὁ Πύργος. Λεύκωμα τῆς νήσου Ἴμβρου. Ἐν Ἀθήναις, 1938, σ. 185-189.
532. *Κουφός Δημήτριος Ν.* Τὰ γιδοπρόβατα. Σπαρτ Χρον 2 (1938/39) ἀρ. 20, σ. 12.
533. *Σγουρίτσας Ἀγησ. Γ.* Τάλια πρώτη. Σπαρτ Χρον 2 (1938/39) ἀρ. 17, σ. 10.

5. Βιοτεχνία καὶ λαϊκὴ τέχνη.

(Ἀρχιτεκτονική, χειροτεχνία, ὑφαντική, κεντητική, ξυλογλυπτική, ἀγγειοπλαστική, μεταλλουργική, λαϊκὰ ἐπιτηδεύματα).

[Βλ. καὶ ἄνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀρ. 200. 207. 227. 287. 290. 306. 309. 319.]

534. **Γιαννοπούλου Μαριέττα** Ἡ γυναικεία βιοτεχνία Ζακύνθου. Ἑλληνίς 1 (1921) 241-244, 286-291.
535. **Σαραντιῆ - Σταμούλη Ἑλπινίκη** Γυναικεῖα ἔργα: 1. Πῶς κατεργάζονται τὸ λινάρι εἰς τὴν Τζετώ, χωρίον τῆς Σηλυβρίας. 2. Τὸ λεύκασμα τῶν πανιῶν. Λαογρ 8 (1921/25) 561-563.
536. **Γαϊτάνου - Γιαννιοῦ Ἀθηνᾶ** Β' Γυναικεία βιοτεχνικὴ ἔκθεσις τοῦ Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων. Ἑλληνίς 2 (1922) 135-138.
537. **Νομικός Χ. Α.** Ἡ λεγομένη Ροδιακὴ τέχνη. Φωνὴ Δωδ ἔτ 1923, ἀρ. 15 σ. 6-7, ἀρ. 16 σ. 9-10, ἀρ. 17 σ. 9-10.
538. **Φουρίκης Π. Α.** Μεγαρικὰ μελετήματα. Λ' Ἀρχ 6 (1923) 388-434.
539. **Δραγάτης Ἰάκ. Χ.** Ὁ πύργος τοῦ Ἁγίου Πέτρου ἐν Ἄνδρω καὶ οἱ τριᾶκοντα ἔξ τῆς Σίφνου. ΑΗ ἔτ. 1 (1925) 57-62.
540. **Πικιώνης Δημ.** Ἡ λαϊκὴ μας τέχνη κ' ἑμεῖς. Κριτικὴ μελέτη. Φιλικὴ Ἑταιρεία Α' (1925) 145-158 [μὲ 8 σχέδια].
541. **Χατζημιχάλη Ἀγγελικὴ** Ἑλληνικὴ λαϊκὴ τέχνη. Σκῦρος. Ἀθήναι, 1925, 4ον, σελ. 199.
Κρίσεις: Λαογρ 9 (1926/28) 269-270 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)). ΒΝJb 5 (1926/27) 260-264 (Georg. Th. Karanikolos). Ἑλληνίς 6 (1926) 62-64 (Α. Γ-Γ.) Byzantion 6 (1931) 928-932 (Octave Merlier).
542. **Γ.—Γ. Α.** Ἐκθεσις ἑλληνικῆς λαϊκῆς χειροτεχνίας. Ἑλληνίς 6 (1926) 152-154.
543. **Κυριακίδης Στίλπ. Π.** Ἑλληνικὴ λαϊκὴ τέχνη. Ἐφημ. «Ἡ Πρωΐα» (Ἀθήναι) 3 Ἰαν. 1926.
544. **Βεκ(ιαρέλης) Ἀρ.** Σκέψεις γιὰ τὴ λαϊκὴ τέχνη. Φιλότεχνος Α' (1926/27) 247-8. — Ἡ Ἐκθεσις τῶν Δελφῶν τῆς λαϊκῆς βιοτεχνίας. Αὐτόθι, σ. 278-279.
545. **Κυριακὸς Δημ.** Σκέψεις γιὰ τὴν ἀγροτικὴ ἀρχιτεκτονικὴ. Ν Γράμμ Α' (1926/27) 653-658.
546. **Χατζημιχάλη Ἀγγελικὴ** Ἑλληνικὴ λαϊκὴ τέχνη. Τρίκερι. Σπίτι. Φορεσιά. Κέντημα [μὲ 20 εἰκόνες]. Φιλότεχνος Α' (1926/27) 209-219.
547. Ἀπὸ τὴν ἔκθεσιν τῆς λαϊκῆς χειροτεχνίας. Ν Ἑστ 1 (1927) 235, 240 [εἰκόνες 7].

548. **Γ. Α. Γ.** Ἡ βιοτεχνικὴ ἔκθεσις τῶν Δελφῶν. Ἑλληνίς 7 (1927) 134 - 143.
549. **Ὁρλάνδος Ἀναστ.** Μοναστηριακὴ ἀρχιτεκτονικὴ. Ἐν Ἀθήναις, 1927, 4ον, σελ. 88. (Δημοσίευμα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας).
Μελέτη ἐνδιαφέρουσα καὶ λαογραφικῶς.
550. **Παράσχος Κλ.** Ἑλληνικὴ λαϊκὴ τέχνη. Κυριακὴ Α' (1927) φ. 42, σ. 9.
551. **Χατζημιχάλη Ἀγγελικὴ Τ'** Ἀναφιώτικα [εἰκόν]. Ν᾽ Ἔστ 1 (1927) 977.
552. ——— Μοναστήρι στὸ Ναύπλιο [εἰκόν]. Ν᾽ Ἔστ 1 (1927) 281.
Κρίσις : Ν᾽ Ἔστ 1 (1927) 316 - 317 (Στ. Ξ.).
553. ——— Οἱ Σαρακατσαναῖοι. Τὰ διακοσμητικὰ θέματα στὴν κεντητικὴ τους τέχνη. Ν᾽ Ἔστ 1 (1927) 28 - 33.
554. ——— Ἡ λαϊκὴ μας τέχνη. Ἡ σημασία της. Ἑλλ Γράμματα 1 (1927) 18-21.
555. **Haghimichali A.** L' art populaire Grec. L' île d' Icarie. La maison rurale. BNJb 6 (1927/28) 32 - 51.
556. **Ζάχος Ἀριστ.** Ἀρχιτεκτονικὰ σημειώματα. Ἡπειρ Χρον 3 (1928) 295 - 306.
Κρίσις : Λαογρ 10 (1929/32) 239 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης).
557. * **Zachos Aristot.** Aeltere Wohnbauten auf griechischen Bodem. Wachsmuths Monatshefte für Baukunst VII. Heft 7/8, σ. 247 - 49.
558. **Φαλτάιτς Κ.** Κοποῦδες - τερζῆδες καὶ καζάζηδες. Ἑλλ Γράμματα 3 (1928) 69 - 72. — Λατόμοι, ταλιαδόροι, βαγενᾶδες. Αὐτόθι, σ. 181 - 184.
559. ——— Οἱ πλανόδιοι τεχνῖτες στὴν Ἑλλάδα. Ἑλλ Γράμματα 3 (1928) 8 - 13.
560. **Χατζημιχάλη Ἀγγελικὴ** Ἑλληνικὴ λαϊκὴ τέχνη. Σάμος. Α'. Τὸ ἀπλὸ Σαμιώτικο σπίτι. Φορεσιές, ξυλογλυπτικὴ. Ἑλλ Γράμμ 3 (1928) 86 - 94, 130 - 143.
561. Ἑλληνικὴ χειροτεχνία : Σχέδια Ἡπείρου. Τὰ πετειναράκια. Τὸ γαρυφαλάκι. Ἑλληνίς 9 (1929) τεῦχος 2, σ. 39.
562. **Μαλέας Κ.** Εἰκόνες λαϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς. [Ἀθήναι] 1929, 4ον, σελ. στ' + 56. (Ἱστορικὴ καὶ λαογραφικὴ βιβλιοθήκη, ἀρ. 6).
Κρίσις : Λαογρ 10 (1929/32) 284. (Σ. Π. Κ(υριακίδης)). Byzantion 6 (1931) 925 - 928 (Octave Merlier).
563. **Χανιώτης Βάσος** Τὰ ὑφαντὰ στὴν Κάρπαθο. Ἑλλ Γράμματα 5 (1929) 78.
564. **Χατζημιχάλη Ἀγγελικὴ** Ὑποδείγματα Ἑλληνικῆς διακοσμητικῆς. Μετὰ ἐπεξηγηματικοῦ προλόγου, 26 πινάκων καὶ 274 σχεδίων καὶ εἰκόνων. Ἐκδοσις «Πυρσοῦ». Ἀθήναι 1929, 4ον, σελ. 16 + πίν. 26.
Κρίσις : Λαογρ 10 (1929/32) 285 - 286 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)). Ἑλληνίς 9 (1929) 210-211 (Α.). Ν᾽ Ἔστ τόμ. 6 (1929) 906 - 908 (Μᾶρκος Τοιριμῶκος).
565. ——— Ὑποδείγματα Ἑλληνικῆς διακοσμητικῆς τέχνης. Λαϊκὴ τέχνη καὶ Σχολεῖον — Κεντητικὴ. Ἑλληνίς 9 (1929) 172 - 176.

566. **Χατζημιχάλη Ἀγγελικὴ** Λαϊκὴ τέχνη. Ἐγκ. Λεξ. Ἐλευθερουδάκη, τ. 5 (1929) 383 - 391.
567. ——— Ἑλληνικὴ λαϊκὴ διακοσμητικὴ τέχνη. Ἴόν Ἀνθ 3 (1929) 118 - 123.
Ἀναδημοσίευσις μέρους τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἔργου τῆς συγγρ. : «Ὑποδείγματα Ἑλληνικῆς διακοσμητικῆς».
568. **Φαλτάιτς Κ.** Οἱ Κουδαρέοι (λαογραφικὸ σημεῖωμα γιὰ τοὺς πλανόδιους οἰκοδόμους τῆς Ἠπείρου καὶ Μακεδονίας). Ἑλλ Γράμματα 5 (1929) 305-306.
569. ——— Ἡ αἰσθητικὴ τοῦ δουλεμένου ἄσημοῦ. Πρωτοπορία 1 (1929) 41 - 42.
570. ——— Οἱ φιγοῦρες τῶν παληῶν καραβιῶν. Ναυτ Ἑλλ 2 (1929/30) 541 - 542.
571. **Γαϊτάνου - Γιαννιοῦ Ἀθηνᾶ** Βιοτεχνικὴ ἔκθεσις Δελφῶν. Ἑλληνίς 10 (1930) 126 - 131.
572. **Κεραμόπουλλος Ἀντ.** Ἡ σημερινὴ ἀρχιτεκτονικὴ τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. ΠΑΑ 5 (1930) 281 - 290.
Κρίσις : Ν Ἐστ τόμ. 8 (1930) 1114 - 15 (Κ. Κ.).
573. **Σῶχος Ἀντών.** Ἡ λαϊκὴ τέχνη στὴν Τήνο. Ἀθήνα 1930, 8ον, σελ. 47.
Ἐκτὸς κειμένου 12 πίνακες λαϊκῶν μνημείων καὶ μουσικὴ καταγραφὴ τοῦ χοροῦ τῆς Τήνου.
Κρίσις : Λαογρ 10 (1929/32) 623 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
574. **Ταρσοῦλη Ἀθηνᾶ** Ταξιδιωτικὲς σελίδες. Ν Ἐστ τόμ. 8 (1930) 689-693, 745 - 748, 801 - 805, 857 - 861, 913 - 919, 969 - 975, 1033 - 1037, 1081 - 1085, 1136 - 1139, 1191 - 1197.
Μελέτη ἐνδιαφέρουσα διὰ τὰ σχεδιάσματα κάστρων, ἐκκλησιῶν καὶ παλαιῶν σπιτιῶν τῆς Πελοποννήσου.
575. Τὸ καμπαναριὸ τῆς Παναγίας τοῦ Κόντε. Ἡμ Ἰθ ἔτ. 3 (1930) 91 [εἰκῶν].
576. **Φαλτάιτς Κ.** Οἱ μαστόροι τῆς Ἀνδρου. ΑΗ ἔτ. 5 (1930) 89 - 92.
577. **Χατζημιχάλη Ἀγγελικὴ** Ἡ λαϊκὴ τέχνη στὴν Ἑλλάδα. Ἐργασία 1 (1930) τεῦχ. 39, σ. 23 - 24.
578. ——— Ἡπειρωτικὴ λαϊκὴ τέχνη. Ἡπειρ Χρον 5 (1930) 253 - 264.
Κρίσις : Ἐργασία 1 (1930) τεῦχ. 39, σ. 25 (Κ. Α. Β.).
579. ——— Ἑλληνικὴ λαϊκὴ τέχνη. Τὸ Ἑλληνικὸν ἔτος Β' (1930) 86 - 89.
580. **Καμπάνης Ἀριστος** Τὸ Μουσεῖον Μπενάκη. Ἐργασία 2 (1931) τεῦχ. 69, σ. 411 - 412.
581. **Μακρίδης Θ.** Ὁ πλοῦτος τοῦ Μουσεῖου Μπενάκη. Ἐργασία 2 (1931) τεῦχ. 70, σ. 438 - 441.
582. **Ταρσοῦλη Ἀθηνᾶ Ν.** Τὸ λεύκωμα τῆς «παληᾶς Ἀθήνας». Ἑλληνίς 11 (1931) 245 - 247.

583. **Χατζημιχάλη Ἀγγελικὴ** Ἑλληνικὴ λαϊκὴ τέχνη. Ἡ λαϊκὴ τέχνη. Ρουμ-
λούκι - Τρίκερι - Ἰκαρία. Ἀθήναι 1931, 8ον, σελ. 205.
Κρίσεις: Λαογρ 10 (1929/32) 595 - 597 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)). Byzantion 7 (1932) 569 -
572 (Oct. Merlier). Μακ Ἡμέρες 1 (1932/33) 82 - 83 (Π. Λάσκαρις).
584. ——— Ἑλληνικὴ λαϊκὴ τέχνη. Ἑλληνίς 11 (1931) 35 - 39.
585. ——— Ἰκαρία. Ἑλληνίς 11 (1931) 240 - 245.
586. **Μαυροειδῆ Παπαδάκη Σοφία** Ἡ λαϊκὴ τέχνη καὶ ἡ Κα Ἀγγελικὴ Χατζη-
μιχάλη [κρίσις]. Ἑλλ Ἐπ ἔτ. ΚΒ' (1931/32) τεύχ. 292, σ. 57 - 58.
587. **Παπαδέας Α.** Καραβομαραγκοί. (Βραβεῖον διαγωνισμοῦ λαογραφικοῦ θέμα-
τος). Ναυτ Ἑλλ 4 (1931/32) 1075 - 1076.
588. **Γερμανὸς μητροπολίτης Δημητριάδος** [Ἀργυροῖ ἐπίχρῳσοι] Σταυροὶ [τῆς
Μονῆς Φλαμουρίου]. Θεσσ Χρον 3 (1932) 157 - 163.
589. **Μάργαρης Δημ.** Ζακυνθινὰ καμπαναριά. Ἰόν Ἀνθ 6 (1932) 118 - 121.
590. **Μπαρλᾶς Τάκης** Ἡ λαϊκὴ τέχνη (ἐξ ἀφορμῆς τοῦ βιβλίου τῆς Ἀγγ. Χατζη-
μιχάλη). Ἐργασία 3 (1932) τεύχ. 114, σ. 289 - 290.
591. **Χατζημιχάλη Ἀγγελικὴ** Ἡ λαϊκὴ τέχνη. Ἐγκ Ἡμ ἔτ. 1932, σ. 40 - 43.
592. **Οὐράνης Κώστας** Λαϊκὲς τέχνες. Ν. Ἐστ τόμ. 14 (1933) 1169.
593. **Στεργιόπουλος Κ. Δ.** Ἡ ἔννοια τῆς τέχνης ἐν Ἀμβρακίᾳ καὶ Ἀρτη. ΤΑΝ
1933, τεύχ. 6, σ. 8 - 10.
594. **Τζομάκας Γρηγ.** Ἡ τέχνη τῶν Καλαρρυτῶν. ΤΑΝ 1933, τεύχ. 5, σ. 5 - 9
[μετὰ 4 φωτογραφιῶν].
595. **Χανιώτης Βάσος** Νησιώτικη λαϊκὴ τέχνη. Κάρπαθος. Ἐτύπωσαν καὶ ἐκυ-
κλοφόρησαν «Τὰ Χρονικά». Ἀθήνα, ἀνοιξη 1933, 4ον, σ. 30, μετὰ εἰκόνων
καὶ 2 ἐγχρώμων πινάκων.
Κρίσις: Λαογρ 11 (1934/37) 710 - 711 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
596. **Χατζημιχάλη Ἀγγελικὴ** Τὰ Βίλια τοῦ Κιθαιρώνα. Ν Ἐστ τόμ. 13 (1933)
126 - 135, 191 - 203.
597. ——— Ἡ Ἑλληνικὴ ἀργυροχοϊκὴ τέχνη. Ν Ἐστ τόμ. 14 (1933) Χριστουγεν-
νιατικὸ τεύχος, σ. 11 - 15.
598. **Δερλερὸς Μιχ.** Ἡ Μύκονος. Μυκ Χρον Α' (1934) φ. 19, σ. 3.
599. **Ταρσούλη Ἀθηνᾶ** Κάστρα καὶ πολιτεῖες τοῦ Μοριᾶ. Ἐκδοτ. οἶκος Π. Δη-
μητράκου. Ἀθήνα [1934], σχ. 4ον, σελ. 260. (μὲ σχέδια τῆς ἰδίας).
Παρατίθενται καὶ εἰδήσεις περὶ τῆς λαϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς.
600. * ——— Παληὰ Ἀθήνα. Athènes d'autan. Σχέδια —, φύλλα τέχνης τοῦ
Φραγκελίου ἀρ. 11. [Ἀθήναι]. Τυπογρ. Καρανάσου, ἄ.ἔ., 4ον.

601. *Καψαμπέλης Γιάννης* Ἡ λαϊκὴ ἀρχιτεκτονικὴ τῆς Μυκόνου. Μυκ Χρον Α' (1934) φ. 13, σ. 1.
602. *Χατζημιχάλη Ἀγγελικὴ* Λαϊκὴ τέχνη. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. τόμ. 10 (1934) 825 - 845.
Γενικά. Ἀρχιτεκτονικὴ. Χειροτεχνία. Ὑφαντικὴ. Κεντητικὴ. Σταμπᾶτα. Ξυλουργικὴ καὶ ξυλογλυπτικὴ. Κεραμεικὴ. Μεταλλουργικὴ. Ἀργυροχοΐα. Χρυσοχοϊκὴ. Ἐκθέσεις - Πρατήρια. Μουσεῖα - Συλλογαί. Βιβλιογραφία.
603. *Προυσης Κώστας* Λαϊκὴ τέχνη. Κυπρ Γράμμ Α' (1934/35) 58 - 59.
604. *Ζάχος Ἀριστ.* Ρούχινά προσκέφαλα ἀλληφοροσινά. Μακεδ Ἡμερ 11 (1935) 159 - 161.
605. *Καλογερόπουλος Ν.* Ἡ ξυλογλυπτικὴ. Τὰ περίφημα τέμπλα. Μυκ Χρον Β' (1935) φ. 25, σ. 4.
606. *Προκοπίου Ἀγγ.* Ἡ λαϊκὴ τέχνη καὶ οἱ νέοι. Ἔργασία 6 (1935) τευχ. 262, σ. 29.
607. *Ρωμαῖος Κ.* Ὁ λαὸς καὶ ἡ τέχνη. Μακεδ Ἡμερ 11 (1935) 169 - 175. [=Μικρὰ μελετήματα, Θεσσαλονίκη 1955, σ. 99 - 105].
608. *Φαλτάιτς Κ.* Ἡ διακοσμητικὴ τέχνη στὰ Ἑλληνικὰ καράβια. Ναυτ Ἑλλ 7 (1935) 2321.
609. *Χατζημιχάλη Ἀγγελικὴ* Αἱ ἐκδηλώσεις καὶ ἡ μορφή τῶν ἔργων τῆς λαϊκῆς τέχνης στὶς Κυκλάδες. Ἐπ Κυκλ Πολ 1 (1935) 57 - 66.
610. ——— Ἑλληνικὰ κεντήματα. Μεσογειακὰ κεντήματα καὶ κεντήματα ἑγγύς Ἀνατολῆς. Ἡπειρ Χρον 10 (1935) 289 - 295.
611. ——— Αἱ ἐκδηλώσεις καὶ ἡ μορφή τῶν ἔργων τῆς λαϊκῆς τέχνης στὶς Κυκλάδες. Μυκ Χρον Β' (1935) φ. 34-35, σ. 3-5.
612. *Κληρίδης Ν.* Ἀπὸ τῆ φιλολογοῖα τοῦ λαοῦ μας. Κυπρ Γράμμ Β' (1935/36) 37 - 39.
Κατασκευὴ τοῦ στρατοῦροιοῦ. Ἱστορία τοῦ στρατοῦροιοῦ καὶ τοῦ στρατοῦροιοῦ.
613. *Βασιματζῆς Θεόδ. Β.* Γοργόνες καὶ ἀκρόπρωρα. (Ἡ διακοσμητικὴ στὰ καράβια). Ναυτ Ἑλλ 8 (1936) 3655 - 56.
614. *Δημαρᾶς Κ. Θ.* Λαϊκὴ τέχνη. Ἑλληνίς 16 (1936) 180.
615. *Δραγούμης Στέφ.* Τὰ καμπαναριά της [τῆς Ζακύνθου]. Ἴόν Ἀνθ 10 (1936) 141 - 142.
616. *Hatjimichali Angélique* Broderies grecques et broderies mediterraneennes. L'Hell Contemp ἔτ. 1936, σ. 883-887.
617. *Χατζημιχάλη Ἀγγελικὴ* Μεσογειακὰ καὶ Ἑγγύς Ἀνατολῆς κεντήματα — Τὰ Ἑλληνικὰ κεντήματα — Ἡπειρος, Σκῦρος. ΒΝJb 12 (1936) 97 - 118.
618. *Βασιματζῆς Θεόδ.* Νησιώτικα κεντήματα. Ναυτ Ἑλλ 9 (1936/37) 244.

619. *Προκοπίου* "Αγγ. 'Η λαϊκή ζωγραφική στο επαναστατικό ἔθνος τοῦ 21. Νέο Γράμματα 3 (1937) 489 - 495.
620. *Χατζημιχάλη* 'Αγγελικὴ 'Ελληνικὴ λαϊκὴ τέχνη. Γύρω ἀπὸ τὸ παιδί, σ. 577 - 592. (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων ἀρ. 60).
621. ——— 'Η καλλιτεχνικὴ βιοτεχνία. Ν' Ἔστ τόμ. 21 (1937) 103 - 107.
622. *Hagimihali Angélique* L' art populaire grec. Athènes 1937, 4^{ον}, σελ 160.
623. *Βουσβούνης* 'Αντώνης Θεόφιλος Χατζημιχαήλ. Ν Γράμμ 12 Φεβρουαρίου 1938, σ. 9.
Λαϊκὸς ζωγράφος τῆς Μυτιλήνης.
624. 'Η ρόκα ἐν Λακεδαίμονι [εἰκὼν ἐν τῷ ἔξωφύλλῳ]. Σπαρτ Χρον 2 (1938/39) ἀρ. 19.
625. *Δαφέρμος* Γεώργ. Φ. Λεξικὸν ἐπαγγελματικόν. Προμ Πυροφ ἔτ. ΙΕ' (1939) ἀρ. 315 σ. 7, ἀρ. 316 σ. 7, ἀρ. 317 σ. 7, ἀρ. 318 σ. 6, ἀρ. 319 σ. 7, ἀρ. 320 σ. 7, ἀρ. 321 σ. 7, ἀρ. 322 σ. 7, ἀρ. 323 σ. 7, ἀρ. 324 σ. 7, ἀρ. 325 σ. 7, ἀρ. 326 σ. 7, ἀρ. 328 σ. 7, ἀρ. 329 σ. 7, ἀρ. 330 σ. 7. ἀρ. 331 σ. 7. ἀρ. 332 σ. 7.
'Ο τσαγκάρης, ὁ ράφτης, ὁ μυλωνᾶς, ὁ καρεκλᾶς, ὁ λυραντζῆς, ὁ μάγειρος.
626. *Μαρκόπουλος* Μᾶρκος 'Η λαϊκὴ ἀρχιτεκτονικὴ στὴν 'Ελλάδα. Ραδιο - 'Επιθεώρησις Β' (1939) ἀρ. 5, σ. 173 - 175.
627. *Χατζημιχάλη* 'Αγγελικὴ 'Η λαϊκὴ τέχνη. Ραδιο - 'Επιθεώρησις Β' (1939) ἀρ. 5, σ. 148 - 149.
628. ——— 'Η στάχωσις τοῦ εὐαγγελίου τῆς 'Υπεραγίας Θεοτόκου Πωγωνιανῆς Μολυβδοσκεπάστου. 'Ηπειρ Χρον 15 (1940) 175 - 182.

Δ' Πνευματικὸς βίος.

1. Λαϊκὴ πίστις.

α'. Θρησκευτικαὶ καὶ δεισιδαίμονες δοξασίαι τοῦ λαοῦ.

[Βλ. καὶ ἄνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀρ. 119. 122. 123. 132. 134. 136. 140. 151. 152. 161. 162. 165. 166. 168. 171. 173. 174. 177. 179. 186. 192. 194. 195. 196. 198. 199. 207. 211. 216. 221. 227. 238. 239. 249. 251. 255. 259. 264. 269. 270. 274. 277. 278. 281. 283. 287. 294. 298. 304. 313. 317. 318. 319. 322. 323. 481].

629. Προλήψεις. Μαλεβὸς ἔτ. Α' (1920/21) ἀρ. 6, σ. 6.

630. 'Αναγνωστόπουλος Γ. Π. Προλήψεις καὶ δεισιδαίμονες συνήθειαι ἐν Παπίγκῳ τοῦ Ζαγορίου. Λαογρ 8 (1921/25) 217 - 219.

631. Δεισιδαίμονες συνήθειαι. Λαογρ 8 (1921/25) 227 - 229.

32. **Κωνσταντινόπουλος Π. Κ.** Δεισιδαίμονες συνήθειαι καὶ δοξασίαι ἐν Σοποτιῶ τῶν Καλαβρῦτων. *Λαογρ* 8 (1921/25) 215 - 217.
33. : **Ἐξελεγκτῆς** Δεισιδαιμονίαι. Μαλεβὸς ἔτ. Γ' (1922/23) ἀρ. 20, σ. 24 - 25. Βασκανία.
34. Περὶ προλήψεων. *Χρ Ἡμ* ἔτ. 1 (1924) 173 - 187.
35. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Παρατηρήματα γιὰ τὴ νύχτα κλπ. *Προμ Πυρφ* ἔτ. Α' (1925) ἀρ. 17, σ. 7.
36. ——— Ἡ χαμωλιά. *Προμ Πυρφ* ἔτ. Α' (1925) ἀρ. 21, σ. 7.
37. : **Τ(ὸ) π(αιδί) τ(οῦ) Μ(αλεβοῦ)** (Ἄγησ. Σγουρίτσας). Προλήψεις. Μαλεβὸς ἔτ. Ε' (1925) ἀρ. 54, σ. 450.
38. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Τὸ καντύλι τῆς ζωῆς. *Προμ Πυρφ* ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 45, σ. 7.
39. ——— Τὸ νεραϊδόπνιμα. Ἡ σκλῶπα καὶ ἡ ζάρα. *Προμ Πυρφ* ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 31, σ. 7.
40. ——— Ὁ φονιάς, ἡ φαγούρα (κνισμός). *Προμ Πυρφ* ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 31, σ. 7.—Τὸ φτέρνισμα, ἡ γλωσσοφαγιά, τὸ ψωμί, τ' ἀλάτσι, τὸ σκόρδο· ἡ ὄρνιθα καὶ τ' αὐγολόισμά της· ὁ καβρός· σταυρός καὶ σίδηρο· τὸ μεταπάτημα. Αὐτόθι, ἀρ. 32, σ. 7.—Τὸ κλάῦμα τοῦ σκύλου, τὸ καινούργιο φεγγάρι. Αὐτόθι, ἀρ. 33, σ. 7.
41. ——— Στοῦ Μπαρμπαγιάμου τὴ συκιά· ὁ πονόβυζος τῆς μάνας· ὁ βορθακός. *Προμ Πυρφ* ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 26, σ. 7.— Ἄλλα παρατηρήματα. Αὐτόθι, ἀρ. 29, σ. 7.
42. ——— Τὰ συναπαντήματα. *Προμ Πυρφ* ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 27, σ. 7.— Τὸ διασκέλισμα. Αὐτόθι, ἀρ. 28, σ. 7.— Ἡ ὄρνιθα. Αὐτόθι, ἀρ. 28, σ. 7.
43. **Κανδηλάπτης Γ.** Δεισιδαίμονες δοξασίαι καὶ συνήθειαι ἐν Χαλδίᾳ. *Λαογρ* 9 (1926/28) 255.
44. **Κυριαζῆς Ν. Γ.** Δεισιδαιμονίαι καὶ προλήψεις. *Κυπρ Χρον* 4 (1926) 46 - 64, 182.
45. ——— Δεισιδαιμονίαι. Τὸ πτέρνισμα πρὸ νεκροῦ. *Κυπρ Χρον* 4 (1926) 261 - 262.
46. **Παπαδάκης Ν. Κ.** Τὸ ποδαρικό. *Ραδάμανθυς*, τόμ. 11 (1926), σ. 1, σ. 7.
47. **Πιπτόκος Μ.** Ὁ ἥλιος τοῦ Μάρτη. Τσῆ γρηᾶς τ' ἀνάλεμα. *Προμ Πυρφ* ἔτ. Γ' (1927) ἀρ. 53, σ. 7.
48. **Ἀθανασιάδης Εὐστάθ.** [Δεισιδαιμονίαι καὶ προλήψεις] Σάντας. Ἄρχ Πόντ 1 (1928) 226.
49. **Ἀλεξιάδης Κωνστ. Ἰ.** [Δεισιδαιμονίαι καὶ προλήψεις] Ἰνεπόλεως. Ἄρχ Πόντ 1 (1928) 223 - 25.

650. **Κανδηλάπτης Γεώργ.** [Δεισιδαιμονία και προλήψεις] Χαλδίας. Ἐρχ Πόντ 1 (1928) 221 - 223.
651. **Π(απαδόπουλος Ἄνθ.)** Δεισιδαιμονία και προλήψεις Κερασούντος. Ἐρχ Πόντ 1 (1928) 218 - 221.
652. **Γουγούσης Χ.** Δεισιδαιμονία και προλήψεις. Μακεδ Ἡμερ 5 (1929) 236.
653. **Θ.** Δεισιδαιμονία. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. τόμ. 8 (1929) 943.
654. **Σοφριανός Ἀ. Γ.** Προλήψεις, συνήθειαι, δεισιδαιμονία. Πέργαμος, 1929, σ. 281 - 285.
655. **Φαλτάιτς Κ.** Ψαράδικες προλήψεις. Ναυτ Ἑλλ 2 (1929/30) 288.
656. Αἱ προλήψεις τῶν ἀνθρώπων. Ἡ Ἐπιστήμη 2 (1930) ἀρ. 11, σ. 6 - 7.
657. **Κοτζᾶς Δημ.** Ἦθη και ἔθιμα, δεισιδαιμονία και προλήψεις τῶν χωρίων τῆς Ρόδου. ΡΗ ἔτ. 2 (1930) 217 - 226.
658. **Ἀθανασιάδης Εὖστ.** Προλήψεις και δεισιδαιμονία Σάντας. Ἐρχ Πόντ 3 (1931) 221 - 225.
659. **Κανδηλάπτης Γεώργ.** Προλήψεις και δεισιδαιμονία Ἀργυροπόλεως. Ἐρχ Πόντ 3 (1931) 226 - 229.
660. **Μανούσακας Στέλ.** Ἔθιμα τοῦ τόπου. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 148 σ. 7.
661. **Μπούτουρας Ἀθ. Χ.** Προλήψεις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ και ἐρμηνεῖα αὐτῶν. Ἐν Ἀθήναις. Ἐκδοτικὸς οἶκος «Ἐλευθερουδάκης» Α.Ε. [1931], 8ον μικρ., σελ. 132.
Κρίσις: Λαογρ 11 (1934/37) 711 - 714 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
662. **Παπαχρονοπούλου Τούλα** Γιὰ μιὰ πρόληψη. Ν᾽Ἐστ τόμ. 11 (1932) 44.
663. **Παπαχαρίσης Ἀθ. Χ.** Κι ἄλλη ἐρμηνεῖα τοῦ «σημειωμένος». Ν᾽Ἐστ τόμ. 11 (1932) 154.
664. **Παπαχρονοπούλου Τούλα** Ὁ σημειωμένος Κάιν. Ν᾽Ἐστ τόμ. 11 (1932) 208 - 209.
665. ——— Τὸ σημεῖον τοῦ Κάιν. Ν᾽Ἐστ τόμ. 11 (1932) 432 - 434.
666. **Ποριώτης Ν.** Γιὰ και Κάιν. Ν᾽Ἐστ τόμ. 11 (1932) 321 - 324.
667. ——— Νὰ - γιὰ - σημειωμένος. Ν᾽Ἐστ τόμ. 11 (1932) 154.
668. **Σ. Ν.** Δεισιδαιμονία και προλήψεις. Μακεδ Ἡμερ 8 (1932) 103 - 106.
669. **Χατζῆ Καλλιόπη Δ.** Σημαδιακὸς κι ὁ μεγαλοφυής. Ν᾽Ἐστ τόμ. 11 (1932) 324.
670. **Δαφέρμος Γεώργ. Φ.** Προλήψεις. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 215 σ. 7 ἀρ. 216 σ. 7.
671. **Γρίσπος Π.** Λαϊκαὶ δασικαὶ δοξασίαι. Δασικὴ Ζωὴ ἔτ. Α' (1933), τεῦχ. 4, σ. 10 - 11.

672. **Μαρκουλης Τηλέμ.** Δεισιδαιμονίαι τῶν κτηνοτρόφων. ΗΔΜ ἔτ. 1933, σ. 209-212.
673. **Χατζηϊωάννου Κ. Π.** Δεισιδαιμονίες καὶ προλήψεις. Κυπρ Χρον 9 (1933) 6-10.
674. — Προλήψεις - δεισιδαιμονίες - παραδόσεις. Κυπρ Χρον 9 (1933) 161-164.
675. **Ἀθανασόπουλος Θ. Ι.** Προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίαι Καστροῦ Κυνουρίας. Λαογρ 11 (1934/37) 657-658.
676. **Ἀργυρίου Α.** Τέσσερες ἔξωφρενικὲς Ἑλληνικὲς προλήψεις. Ἡλειακὰ Χρονικά, χρόν. Α' (1936) σ. 92.
677. **Βαβουλῆς Π. Π.** Λαογραφικὰ Κρήτης. Β'. Λαϊκὲς προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίες. Ἐπ' Ἐν Καλλ Λογ Χανίων 1 (1937) 83-84.
678. **Παπαχαλαμπίους Γ. Χ.** Ἔθιμα, προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίαι τῶν Κυπρίων. Κυπρ Σπ Α' (1937) 79-88. [Ἀνετυλώθη εἰς 8^{ον}, ἐν Λευκωσίᾳ, 1937, σ. 12].
679. **Οἰκονομίδης Δημ. Β.** Ἀπεραθίτικες δεισιδαιμονίες. Ναξιακὸν Μέλλον, φ. 36, Ἀθῆναι 5 Μαρτ. 1938, φ. 39, 13 Μαΐου 1938, φ. 42, 27 Ἰουλ. 1938, φ. 51, 6 Μαρτ. 1939.
680. **Σιβρίδης Γεώργ. Δ.** Δεισιδαιμονίαι, προλήψεις καὶ περίεργα τῶν Οἰνοπέων. Ἄρχ Πόντ 8 (1938) 203-213.

β'. Μαγεία. Ἐπωδαί.

1. Μαγεία.

- [Βλ. καὶ ἄνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀρ. 132. 165. 173. 174. 177. 179. 181. 193. 196. 207. 227. 232. 241. 247. 249. 255. 259. 261. 295. 298. 313. 318. 319. 322. 323. καὶ κατ. 864. 840. 1062.]
681. **Ganszyniec R.** Zu den magischen Formeln. BNJb 2 (1921) 153.
682. **Καλιτσουνάκης Ἰω. Ε.** Ἑπταδικαὶ ἔρευναί. Ἀθηνᾶ 33 (1921) 125-183.
 Λατρευτικὴ καὶ μαγικὴ χρῆσις τοῦ ἀριθμοῦ.
 Κρίσεις: Λαογρ 10 (1929/32) 553 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης). Ἀθηνᾶ 45 (1933) 13 (Ἰωάνν. Καλιτσουνάκης).
683. Πῶς μαγεύουν. Μαλεβὸς ἔτ. Α' (1920/21) ἀρ. 8, σ. 6. — Τὰ μάγια καὶ τὸ κάρφωμα. Αὐτόθι ἔτ. Β' (1921/22) ἀρ. 9, σ. 5.
684. **Κεραμόπουλλος Ἀντ. Δ.** Ὁ ἀποτυμπανισμὸς. Συμβολὴ ἀρχαιολογικὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ποινικοῦ δικαίου καὶ τὴν λαογραφίαν (μετ' εἰκόνων 14 μὲν ἐν τῷ κειμένῳ, 7 δὲ παρενθέτων). Ἐν Ἀθήναις, τυπογρ. Ἑστία, 1922 (Βιβλιοθήκη τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας 22), 8^{ον}, σελ. ΙΙΙ+144.
 Μαγεία σελ. 67, 70, 72, 76, 106, 111. παροιμίαι σ. 81. ὕβρεις σ. 123.
685. **Σγουρίτσας Ἀγησ. Γ.** Ἀμπόδεμα. Μαλεβὸς ἔτ. Δ' (1923/25) ἀρ. 37, σ. 255.

686. *Hörping H.* Γυλλού - Ἀβυζού, Hessische Blätter f. Volksk. 23 (1924) 120 - 124.
687. Τὰ φυλακτά. Φωνή Δωδ ἔτ. 1924, ἀρ. 47, σ. 6.
688. (*Δαφέρμος Γ. Φ.*) Παρατηρήματα. Οἰωνοί. Προμ Πυρφ ἔτ. Α' (1925) ἀρ. 2, σ. 7.
689. — Δεσίματα. Προμ Πυρφ ἔτ. Α' (1925) ἀρ. 20, σ. 7, ἀρ. 21, σ. 7. — Τὸ δέσιμο τοῦ ρίγου, τὸ δέσιμο τοῦ διαόλου. Αὐτόθι, ἀρ. 24, σ. 7. — Ἡ γηθειὰ τοῦ μουρνιάς. Αὐτόθι, ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 26, σ. 7. — Ἡ γηθειὰ τῶν μυρμηγκιῶν. Αὐτόθι, ἀρ. 27, σ. 7. — Ὁ ἥλιος (ἡλίασις). Αὐτόθι, ἀρ. 29, σ. 7.
690. — Θιαρμός, φθιαρμός, θιαρμίζω. Προμ Πυρφ ἔτ. Α' (1925) ἀρ. 2, σ. 7. ἀρ. 4, σ. 7, ἀρ. 7, σ. 7, ἀρ. 9, σ. 7. [13].
691. : *Τὸ παιδί τοῦ «Μαλεβοῦ»* (Σγουρίτσας Ἀγης.) Μάτιασμα. Μαλεβὸς ἔτ. Ε' (1925) ἀρ. 52, σ. 427.
692. *Κουφὸς Δημ. Ν.* Τὰ φυλακτά. Μαλεβὸς ἔτ. ΣΤ' (1925/26) ἀρ. 55, σ. 460.
693. *Σγουρ(ίτσας) Ἀγης. Γ.* Περί φυλακτῶν. Μαλεβὸς ἔτ. ΣΤ' (1925/26) ἀρ. 56, σ. 476.
694. [Μαγικαὶ καὶ δεισιδαίμονες δοξασίαι καὶ συνήθειαι]. Προμ Πυρφ ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 43, σ. 7.
695. *Δαφέρμος Γ. Φ.* Τὸ συνοδικό. Προμ Πυρφ ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 33, σ. 7, ἀρ. 34, σ. 7. [Κατάδεσις τοῦ κλέπτου δι' ἐκκλησ. ἀκολουθίας]. — Ὁ κερένιος ἄνθρωπος. Αὐτόθι, ἀρ. 34, σ. 7.
696. — Τὸ νταβέτι. Προμ Πυρφ ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 35, σ. 7.
697. *Παπαδόπουλος Α. Α.* Νεφοδιῶνται. ΗΜΕ ἔτ. 1927, σ. 269 - 277. [Μελέτη].
698. *Μαρίνης Κώστας Π.* Τὰ μάγια. Ν' Ἔστ τόμ. 4 (1928) 930 - 931.
699. *Μπενέκος Γιάννης Γ.* Ἡ μπερπερίτσα (ἡπειρωτικὰ ἔθιμα). ΜΕΕ Πεο Ε - Ζ (1928) φ. 149, σ. 5.
700. — Τὸ κοκκαλάκι τῆς νυχτερίδας. ΜΕΕ Πεο Ε - Ζ (1928) φ. 149, σ. 7.
701. *Οἰκονομίδης Δημοσθ.* Ἐκ τῆς λαογραφίας τοῦ Πόντου. ΗΜΕ ἔτ. 1929, σ. 363 - 368.
Τὸ ἔθιμον τῆς περπερούνας καὶ τὸ ἔσμα τῶν Βαΐων.
702. *Φαρμακίδης Σ. Π.* Μακεδονικὰ ἔθιμα. Λαογρ 10 (1929/32) 270.
Περί τοῦ ἔθιμου τῆς περπερούνας.
703. *Κυρμιζάκι Ἀγλαΐα* Ξεμάτιασμα. Ἡμ' Ἰθ ἔτ. 3 (1930) 88 - 91.
704. *Ἀ(θανασιάδης) Θ. Δ.* Ἡ Ντουντούλα. ΗΑΜΘ ἔτ. Α' (1931) 82 - 83.
705. *Λιβαδάς Ν.* Οἱ τρεῖς «μυστικοὶ» ἀριθμοί. Ἡ Ἐπιστήμη 3 (1931) ἀρ. 4, σ. 5 - 6.

706. *Δούβαρις Ν.* Μαγεία. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. τόμ. 16 (1931) 412 - 3.
707. *Π(απακωνσταντίνου) Θ.* Μαγεία. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. τόμ. 16 (1931) 413 - 414.
708. *Χαρούλης Εὐάγγ.* Λαογραφικά ἐξ Ἀνατολικῆς Κρήτης. Α' κατάδεσμοι [4]. Κρητ Μελ 1 (1933) 297.
709. *Κυριακίδης Στίλπ. Π.* Τὸ πάντρεμα τῆς φωτιάς. Ἐφημ. «Ἡ Πρωΐα» (Ἀθῆναι), 25 Δεκεμβρίου 1934.
710. Σχολεῖον Δημοτικὸν Ἀνωγείων. Ἀντιβασκανικὸ [ἀπήγανο]. Προμ Πυροφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 233, σ. 7.
711. *Βαρδάκης Σπ. Γ.* Μαγικαὶ καὶ δεισιδαίμονες συνήθειαι Κρήτης. Γιὰ νὰ βρέξη. Πῶς κόβεται ἡ τροῦμπα τοῦ θάλασσας. Λαογρ 11 (1934/37) 656 - 657.
712. *Γρίσπος Παν.* Μαγικαὶ καὶ δεισιδαίμονες συνήθειαι Χαλκιδικῆς. Λαογρ 11 (1934/37) 273 - 274.
713. *(Καταπότης Μιχ. Γ.)* Ὁ μαῦρος μάγος Λαμνωνίου Σητείας. Μύσων 4 (1935) 103 - 104.
714. *Μαθιουδάκης Ἰω. Ἐ.* Γηθειές - δεσιές Σελίνου [26]. Νεοελλ Ἄρχ 1 (1935) 134.
715. Ὁ μυστηριώδης κόσμος τῶν ἀριθμῶν. ΜΕΗ ἔτ. 1935, σ. 217 - 221.
716. *Φαρμακίδης Ε. Π.* Κυπριακὴ λαογραφία. Μαγεία καὶ μάγοι ἐν Κύπρῳ. Κυπρ Γράμμ Β' (1935/36) 431 - 435.
717. Ὁ ἀριθμὸς 7 εἰς τοὺς Χριστιανοὺς καὶ τοὺς Ἑβραίους. Μακεδ Ἡμερ 13 (1937) 248.
718. *(Καταπότης Μιχ. Γ.)* Σφάκας [Σητείας]. χειρόγραφον. Διάβασμα εἰς σεληνιασμόν. Μύσων 5 (1936) 117.
719. *Παπαδόπουλος Δ. Κ. (Σταυριώτης)* Σὲ ἐποχὴν ἀνομβρίας. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 22, σ. 418.
720. *Σαλλαπασίδης Π. Β.* Τὸ σινιάτιγμαν. Ὁ γαμοστόλον τῆ μαῖσαδιῶν. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 16, σ. 213 - 214.
721. *Ἐμμανουήλ Ἐμμ. Ι.* Ὁ μανδραγόρας, Ἀθῆναι 1938, 8ον, σελ. 36.
Ἐν σελ. 22 - 29 δημῶδεις δοξασίαι περὶ τοῦ φυτοῦ.
722. *Σταμούλη - Σαραντῆ Ἐλπινίκη* Πῶς γιάτρευαν στὴ Θράκη γητειές καὶ χάρες. Θρακ 8 (1937) 351 - 383. 9 (1938) 195 - 286.

2. Ἐπωδαί.

[Βλ. καὶ ἄνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀρ. 123. 137. 152. 161. 166. 176. 179. 196. 197. 214. 216. 227. 232. 238. 255. 259. 263. 265. 271. 273. 280. 289. 301. 302. 305. 307. 319. 320. 322. 323. 481. 742].

723. *Κυριακίδης Στίλπ. Π.* Κυπριακαὶ ἔπωδαὶ (εὐκῆς) [6]. Λαογρ 6 (1917/18) 603 - 615.
724. *Βαρδάκης Σπυρ. Γ.* Κρητικαὶ ἔπωδαὶ καὶ ἄλλα λαογραφικά. Λαογρ 8 (1921/25) 556 - 558.
725. *Μαχαιριώτης Γρηγ.* Κυπριακαὶ ἔπωδαὶ [2]. Λαογρ 8 (1921/25) 206 - 209.
726. *Σπανὸς Γεώργ.* Σύμμεικτα λαογραφικά. Κυπρ Χρον Α' (1923) 300 - 304. [Ἐπωδαὶ 10].
727. *Χριστοφίδης Κοσμᾶς* Κυπριακαὶ ἔπωδαὶ [3]. Κυπρ Χρον Α' (1923) 208 - 210.
728. *Μαντζουράνης Κ. Ἰ.* Ἡ πνευματικὴ ζωὴ τῶν Βουρβούρων. [Ἐπωδ. 6]. Ἐπ Βουρ ἔτ. 1924, σ. 130 - 131.
729. *Δαφέρμος Γ. Φ.* Γηθειὰ τῆς ρυζιπῆλας· γηθειὰ τοῦ μελιντάκου. Προμ Πυρφ ἔτ. Α' (1925) ἀρ. 7, σ. 7.
730. *Κουτσουδάκη Εἰρήνη* Γηθειὰ κρουγιορεμάτων· γηθειὰ τοῦ λαορίου. Προμ Πυρφ ἔτ. Α' (1925) ἀρ. 9, σ. 7.
731. *Π. Γ.* Γηθειὰ γιὰ τοὺς ρεματισμούς. Προμ Πυρφ ἔτ. Α' (1925) ἀρ. 7, σ. 7.
732. Γητέματα. Μαλεβὸς ἔτ. ΣΤ' (1925/26) ἀρ. 59, σ. 513.
733. : *Τὸ παιδὶ τοῦ «Μαλεβοῦ»* (Σγουρίτσας Ἀγῆσ.) Κριθαράκι. Μαλεβὸς ἔτ. ΣΤ' (1925/26) ἀρ. 54, σ. 454.
734. *Βαρδάκης Σπ. Γ.* Κρητικαὶ ἔπωδαὶ [27]. Λαογρ 9 (1926/28) 239 - 248
735. *Δαφέρμος Γ. Φ.* Τὸ βγάσμα τοῦ δαιμόνου. Προμ Πυρφ ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 33, σ. 7.
736. *Δράγασις Στυλ. Χ.* Ἡ γηθειὰ τοῦ ἥλιου. Προμ Πυρφ ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 31, σ. 7.
737. *Κυριαζῆς Ν. Γ.* Ἐπωδαὶ [47]. Κυπρ Χρον 4 (1926) 65 - 94, 182 - 183.
738. ——— Ἐπωδοὶ [3]. Κυπρ Χρον 4 (1926) 251 - 56.
739. *Παπαδόπουλος Ἀνθ. Α.* Ἐξορκισμοὶ καὶ ἐξορκισταί. Ἐπ Βυζ Σπουδ 3 (1926) 225 - 234. [Μελέτη].
740. *Κουκουλῆς Φαίδ.* Μεσαιωνικοὶ καὶ νεοελληνικοὶ κατάδεσμοι. Λαογρ 8 (1921/25) 302 - 346. 9 (1926/28) 52 - 108, 450 - 506. [Μελέτη].
Κρίσις: Phil. Wochenschrift 45 (1925) 658 - 659 (G. Soyter).

741. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Ὁ λούξιγκας (ἢ λύγξ). γηθειὰ τοῦ λούξιγκα. Προμ Πυρφ ἔτ. Γ' (1927) ἀρ. 55, σ. 7, ἀρ. 56, σ. 7.
742. **Μαυροῦ Ν. Γ. Παπαδόπουλος Εὐ. Α.** Δωδεκανησιακὴ λύρα. Τόμ. Α'. Κασιακὴ λύρα, ἦτοι δημώδης ποίησις καὶ μουσικὴ τῆς νήσου Κάσου. Τύποις «Νέας Ἠχοῦς». Πόρτ-Σάϊδ, 1928, 8ον, σελ. κβ' + 52 + 168.
Εἰσαγωγή, 63 καταγραφαὶ εἰς εὐρωπ. μουσ. γραφὴν, ἄσμ. 113, ἐπωδ. 13, παιδ. ἄσματ. ἢ νανουρίσμ. 27, δίστ. 1058.
Κρίσις: Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος ἔτ. ΚΗ' (1929) 135 - 137. (Φώτις Σ. Γκίκας).
743. **Φαρμακίδης Σ. Φ.** Κυπριακαὶ ἐπωδαὶ [5]. Λαογρ 9 (1926/28) 609 - 612.
744. **Κ(ομάσος) Ι. Χ. — Χ. Ν. Α.** Ἐπωδός. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. τόμ. 11 (1929) 493.
745. **Σ. Γ.** Ἐπωδή. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. τόμ. 11 (1929) 492.
746. **Ω.** Ἐπωδή. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. τόμ. 11 (1929) 492 - 493.
747. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Γηθειὰ γιὰ τὸν πονόματο. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 155, σ. 7.
748. **Ζαῖρης Θεμ. Μ.** Πλήρη δημώδη ἄσματα καὶ μαγγανεῖται Ἀλικαρνασσοῦ. Ἀθῆναι 1931, 8ον, σελ. 90.
Ἐν σ. 85 - 7 ἐπωδαὶ [5].
749. **Νικολούδης Κ.** Γητιὰ γιὰ τὴ μουρνέ, στὸ λαιμόπονο [2]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ. (1931) ἀρ. 154, σ. 7.
750. — Γητιὰ γιὰ τὸ θιαρομὸ (βασκανία). Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 153, σ. 7.
751. **Παπαδάκης Ν.** Παραστάφαλα. [Ἐπωδ. 1]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 149, σ. 7.
752. **Ἀθανασόπουλος Θ. Ι.** Παρατηρήσεις εἰς Λαογραφίας Θ'. Εἶδη τινὰ καταδέσμων. Λαογρ 10 (1929/32) 578 - 579.
753. **Παρχαρίδης Α. Ι.** Ἐπωδαὶ [2]. Λαογρ 10 (1929/32) 574.
754. **Ἀναγνωστάκης Νικ. Α.** Γηθειὰ τοῦ μητρόπονου. Τὸ Φῶς, χρόν. Ε' (1932/33) ἀρ. φ. 11, σ. 4.
755. **Βασιλείου Ἀργυρῆ** Γητειὲς [2]. Τὸ Φῶς, χρόν. Ε' (1932/33) ἀρ. φ. 8-9, σ. 7.
756. **Δεοντῆς Ἰωάνν.** Γηθειὰ τοῦ φθαρομοῦ ἢ βασκανίας, — γιὰ τὸ βραχνά, — τοῦ φθαλομοῦ [3]. Τὸ Φῶς, χρόν. Ε' (1932/33) ἀρ. 14, σ. 8, ἀρ. 17, σ. 3.
757. — Γηθειὰ γιὰ τὰ μάτια. Τὸ Φῶς, χρόν. Ε' (1932/33) ἀρ. 13, σ. 6.
758. **Πεδιαδίτου Καλιρρόη** Γηθειὰ γιὰ τὸ πέσιμο, — γιὰ τὴ μουρνιὰ (κακὸ μιμί). [2]. Τὸ Φῶς, χρόν. Ε' (1932/33) ἀρ. 14, σ. 8.
759. **Χαρούλης Εὐάγγ. Ν.** Γηθειὰ γιὰ τὴ σπλήνα. Τὸ Φῶς, χρόν. Ε' (1932/33) ἀρ. φ. 5, σ. 7.
760. **Βερναδάκη Μαρία** Γηθειὰ τῆ βαρυσματῆς. Γηθειὰ τοῦ θιαρομοῦ. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 208, σ. 7.

761. *Δραμουντάνης Γ. Ε.* [Γητειές 7]. Προμ Πυρφ έτ. Θ' (1933) άρ. 204, σ. 7.
762. *Θεοτόκη - Παρασκευοπούλου Έλένη* Λαογραφικά Κερκύρας. Ξόρκια [3]. Έλληνις 13 (1933) 18.
763. *Κουρμούλης Γεώργ.* Κρητικαί έπωδαί. [27]. Κρητ Μελ 1 (1933) 258 - 265.
764. *Παγωμένου Καλλιόπη* Γητειά για τὸ ρίμμα τοῦ ματιοῦ. Προμ Πυρφ έτ. Θ' (1933) άρ. 208, σ. 7.
765. *Παγωμένου Έλένη* Γηθειά τοῦ θαρμουῦ. Προμ Πυρφ έτ. Θ' (1933) άρ. 201, σ. 7.
766. *Παγωμένου Χρυσῆ* Γηθειά για τὴν πληγή. Γητειά για τὸ μάτι ἄμα μπῆ κόσαλο. Προμ Πυρφ έτ. Θ' (1933) άρ. 201, σ. 7.
767. *Περάκη Στυλιανῆ Χ.* Γητειά για τὰ ζῶα. Προμ Πυρφ έτ. Θ' (1933) άρ. 203, σ. 7.
768. *Περάκης Έλευθ.* [Γητειές 4]. Προμ Πυρφ έτ. Θ' (1933) άρ. 201, σ. 7.
769. *Χατζηϊωάννου Κ. Π.* Παραμύθια (ιστορίες, μῦθοι) — ξόρκια [4]. Κυπρο Χρον 9 (1933) 308 - 310.
770. *Ρωμαῖος Κ.* Τὸ κακὸ μάτι. Μακεδ Έμερ 10 (1934) 113 - 120 [=Μικρὰ Μελετήματα, Θεσσαλονίκη 1955, σ. 91 - 98].
771. *Δαφέρμος Γεώργ. Φ.* Γητειά για τὰ κουνέλια. Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 238, σ. 7.
772. ———— Εὐκὴ στὸ φοῦρνο. Γηθειά στὸ μελίτσουρα. Τὸ χτένισμα τσῆ κόρης. Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 217, σ. 7.
773. *Παγωμένος Κωνστ. Γ.* Προσευχὴ καὶ γητειά πὸ τὴ λένε ὅταν πλαγιάσουν. Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 222, σ. 7.
774. *Πιτσούλης Χαρ. Ί.* Γητειά πὸ λέν ὅταν πονεῖ τ' ἄματι κανενούς. Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 225, σ. 7, άρ. 226, σ. 7.
775. *Γρηγόριος ἀρχιμανδρίτης Μαχαιρᾶ* Γηθειές [3]. Κυπρο Γράμμ Α' (1934/35) 696 - 697.
776. *Δαφέρμος Γεώργ. Φ.* Γηθειά — για τὸν κεφαλόπονον, — ὅταν μπῆ χῶμα στὸ μάτι [2]. Προμ Πυρφ έτ. ΙΑ' (1935) άρ. 242, σ. 7.
777. *Κοσμῆς Ἄγγ. Α.* Σιφνιακά σημειώματα. Έπ Κυκλ Πολ 1 (1935) 107 - 109. Έξορκισμοὶ 5.
778. *Μιχοπούλου Πολυξένη Ί.* Γηθειά για τὰ κρουγιορέματα γηθειά για τὸ μουλάρι. Προμ Πυρφ έτ. ΙΑ' (1935) άρ. 243, σ. 7. — Γηθειά για τὸ διαρομό. Αὐτόθι, άρ. 244, σ. 7.
779. *Περάκη Στυλιανῆ Χ.* Γητειά πὸ τὴ λένε ὅταν ἔχει κανεὶς διάρροια (εὐκοιλιότητα). Προμ Πυρφ έτ. ΙΑ' (1935) άρ. 245, σ. 7.

780. *Περάκι Εὐανθία Γ.* Γηθειὰ τῆ φωθιάς. Προμ Πυροφ ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 246, σ. 7.
781. *Δεοντῆς Ἴω.* Γητειὰ γιὰ τὸ πέσιμο, — τὴν ἀλυχίνα, — ὅταν κοιμηθῆ κανεὶς ἔξω. (Ἅγιος Βασίλειος Κρήτης). Διδ Ζωή Α' (1935/36) 60.
782. — Γητειὰ γιὰ τοὺς γούγλους, — ὅταν θὰ φουσκώση τὸ στόμα. (Ἅγ. Βασιλείου Πεδιάδος Κρήτης). Διδ Ζωή Α' (1935/36) 159.
783. *Χαρούλης Εὐάγγ.* Γητειὰ γιὰ νὰ σταθῆ τὸ αἷμα τῆς μύτης [3]. Διδ Ζωή Α' (1935/36) σ. 38.
784. *Ματθαίου Γιάγκος.* Τὸ μάτιαγμαν. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 20, σ. 345 - 347.
785. *Παπαδόπουλος Δ. Κ. (Σταυριώτης)* Ἡ δεῖσα [ξόρκι τῆς ὀμίχλης]. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 19, σ. 299.
786. *Σαλλαπασίδης Π. Β.* Ἡ ταβάρα [= βραχνᾶς]. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 20, σ. 344 - 345.
787. : *Σύλβιος* Λαογραφία Σμύρνης. Γητειὲς καὶ ξόρκια. Μικρ Χρον 1 (1938) 268 - 279 [34, ἐκ τούτων τινὲς μαγ. συνήθειαι].

γ'. Μαντική.

[Βλ. καὶ ἄνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀρ. 122. 131. 132. 141. 166. 171. 177. 181. 193. 194. 207. 210. 227. 241. 249. 261. 264. 270. 295. 298. 317. 322. 324. 481].

788. *Προδρόμου Θεοδόσ.* Παρατηρήσεις εἰς Λαογραφίαν. Λαογρ 6 (1917/18) 659.
789. *Ἀθανασόπουλος Θ. Ι.* Μαντεῖαι καὶ μαντικαὶ τελεταί. Λαογρ 8 (1921/25) 563 - 567. [Μετὰ σημειώσ. τοῦ Στίλπ. Π. Κυριακίδου].
790. *Παπαδόπουλος Α. Α.* Νεοελληνικὴ μαντεία. ΗΜΕ ἔτ. 1923, σ. 142 - 159 [Μελέτη].
791. *Παππανεοφύτου Ἀντών.* [Κυπριακὰ] μαντέματα [15]. Κυπρ Χρον Α' (1923) 211 - 214.
792. *Στεφανίδης Μιχ.* Ὀνειροπομποί. Λαογρ 7 (1923) 259 - 265. [Μελέτη].
793. *Παπαδόπουλος Α. Α.* Οἰωνοί. ΗΜΕ ἔτ. 1924, σ. 184 - 192. [Μελέτη].
794. *Κουφὸς Δημ. Ν.* Μαντεία, ἅγιες κόρες, πλάτες, Νεράϊδες. Μαλεβὸς ἔτ. Ε' (1925) ἀρ. 49, σ. 389.
795. *Πρωτοπαπᾶς Ἰ.* Τὰ προγνωστικὰ ἐν Βασσαρᾷ. Μαλεβὸς ἔτ. Ε' (1925) ἀρ. 48, σ. 377 - 78, ἀρ. 49, σ. 388.
796. *Δαφέρμος Γ. Φ.* Ἡ χερομαντεία. Τὸ ξάνοιγμα τῆς κουτάλας. Προμ Πυροφ ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 35 σ. 7.
797. — Μελετήματα. Προμ Πυροφ ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 28 σ. 7, ἀρ. 29 σ. 7.

798. *Κυριαζής Ν. Γ.* Κοσκινομαντεία. Κυπρ Χρον 4 (1926) 256 - 57.
799. *Μέγας Γεώργ. Α.* Βιβλίον ὁμοπλατοσκοπίας ἐκ κώδικος τῆς Ἑθν. Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν. Λαογρ 9 (1926/28) 3 - 51. [Μελέτη].
800. *Δαφέρμος Γ. Φ.* Ὁθροὶ κι ἀγάπες. Προμ Πυρφ ἔτ. Ε' (1929) ἀρ. 102 σ. 7.
801. *Φαρμακόπουλος Π. Γ.* Τυχολογία. Ἐρευνα ἐπὶ τῶν ἐννοιῶν μοῖρα, τύχη, σύμπτωσις καὶ τῶν αἰτίων τῶν ἐπιτυχιῶν καὶ ἀτυχιῶν τῶν ἀνθρώπων ὡς ἀτόμων καὶ ὡς ομάδων. Ἀθῆναι [1931], 8ον, σελ. 106.
802. Ω Μαντική. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. τόμ. 16 (1931) 636 - 637.
803. * *Hopfner T.* Mittel- und neugriechische Lekano-, Lychno-, Katoptro- und Onycho-Mantien. Studies pres. to F.L.L. Griffith. Oxford, Clarendon Press 1932, 218 - 232.
804. *Στεργιόπουλος Κωνστ. Δ.* Ἡπειρωτικαὶ μαντεῖαι. Ἡπειρ Χρον 7 (1932) 173 - 212.
Κρίσις: ΤΑΝ ἔτ. 1932, τεύχ. 2, σ. 6 - 8 (Γ. Ι. Παπαγεωργίου).
805. *Σταμούλη - Σαραντιῆ Ἑλπινίκη* Προγνωστικά. Θρακ 4 (1933) 234 - 239.
Μετεωρολογία σ. 234 - 35, ἀρ. 1 - 14.
806. *Δυοβουνιώτης Κ. Ι.* Ὄνοματομαντεία. Εἰς μνήμην Σπυρίδωνος Λάμπρου, 1935, σ. 491 - 494. [Μελέτη].
807. Ἡ μαντεία διὰ μέσου τῶν αἰώνων. ΜΕΗ ἔτ. 1935, σ. 279 - 281.
808. * *Κυριακίδης Στίλπ. Π.* Παλμὸς ὀφθαλμοῦ. Symbolae Osloenses. Fasc. XV - XVI. Separatim expressum. Osloae, 1936, 8ον, σελ. 138 - 39.
809. *Κουφὸς Δημ.* Ἡ πλάτη τῶν ζώων εἶναι προφήτης; Σπαρτ Χρον Α' (1937/38) ἀρ. φ. 13, σ. 10 - 11.

2. Λαϊκὴ κοσμοθεωρία καὶ ἐπιστήμη.

α'. Κοσμογονικοὶ καὶ ἀστρολογικοὶ μῦθοι. — Μετεωρολογία.

[Βλ. καὶ ἄνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀρ. 126. 131. 132. 141. 151. 161. 162. 165. 171. 181. 207. 226. 227. 234. 248. 249. 273. 280. 282. 289. 303. 319. 322. 323. 324. 805].

810. : *Βασσαρεὺς Γεώργ.* Πῶς προβλέπομεν τὴ βροχή. Μαλεβὸς ἔτ. Γ' (1922/23) ἀρ. 29, σ. 147 - 148.
811. *Βελώνης Ἀθ.* Δρύμιες. Μακεδ Ἡμερ 1 (1925) 50 - 51.
812. *Κυριακίδης Στίλπ. Π.* Ὁ ἑφταπάρθενος χορὸς. ΗΜΕ ἔτ. 1925, σ. 489 - 511. [Μελέτη].
Κρίσις: Zeitschr. für Volksk. 35 (1923/24) 70 (J. B.). Philolog. Wochenschr. 45 (1925) 597 - 598 (G. Soyter).
813. Ὁ ἀριθμὸς 7 ἀνὰ τοῦς αἰῶνας. ΜΕΕ Περ Α - Δ (1926) φ. 15 - 16, σ. 2 - 3

814. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Λαϊκή μετεωρολογία. Α') Οί καιροί (στην Ἀξό). Β') Τὰ νέφαλα· ὁ ἀέρας· ἄνεμος· ἡ βροχή· ἡ ἀστροφεγγιὰ καὶ τὸ γιάτσο. Κατσιφάρα. Τσῆ κεράς ἡ ζώνη. Ἡ δροσοῦλα. Οἱ μῆνες κι' ὁ καιρός. Οἱ μέρες κι' ὁ καιρός. Προμ Πυροφ ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 47 σ. 7. ἔτ. Γ' (1927) ἀρ. 49 σ. 7, ἀρ. 50 σ. 7, ἀρ. 51 σ. 7, ἀρ. 52 σ. 7.
815. **Παπαδόπουλος Χαράλ.** Ἡ ἀλχημεία ἐν Κύπρῳ. Κυπρ Χρον 4 (1926) 248.
816. **Στεφανίδης Μιχ. Κ.** Ἀστρολογικὸν σημείωμα. ΗΜΕ ἔτ. 1926, σ. 65 - 70. [Μελέτη].
817. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Λαϊκὴ ἀστρονομία. Προμ Πυροφ ἔτ. Γ' (1927) ἀρ. 53 σ. 7, ἀρ. 54 σ. 7, ἀρ. 55 σ. 7.
818. **Πισσάνος Ἀντών.** Ἡ Σολομωνική. Ἀστρολογία, προγνωστικά, καθβαλισμός, σαβανισμός, κλείς τοῦ Σολομώντος κλπ. κλπ., Ἀθήναι (1927), 8ον, σελ. 156.
819. **Πιττόκος Μ.** Ἡ πρόβλεψις τοῦ καιροῦ. Προμ Πυροφ ἔτ. Γ' (1927) ἀρ. 66 σ. 7.
820. **Οἰκονομόπουλος Ἡλ. Ἰ.** Ἡ Σολωμονική. Καταρτισθεῖσα διὰ τῆς συλλογῆς ὄλων τῶν σχετικῶν παραδόσεων ἑλληνικῶν, ἀραβικῶν, ἐβραϊκῶν, ὀθωμανικῶν, ἰταλικῶν κλπ. Κατὰ μετάφρασιν ἐκ τῶν γαλλικῶν grimoires ὑπὸ —. Μετὰ πολλῶν εἰκόνων. Ἐν Ἀθήναις, Ἀναγνωστόπουλος καὶ Πετράκος ἐκδόδοται, ἄ.ἔ., 8ον, σελ. 160.
821. **Χαβιαράς Νικήτας Δ.** Τὸ φυσικὸν ὠρολόγιον παρὰ τοῖς Ἑλλησι. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 1931, 8ον, σελ. 77.
Κρίσις: Λαογρ 10 (1929/32) 608 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
822. **Μαράτος Σ.** Πρόγνωσις τοῦ καιροῦ. Ναυτ Ἑλλ 4 (1931/32) 1083 - 1085, 1092.
823. **Κωσταδήμας Χ.** Οἱ διῶχνες. ΤΑΝ ἔτ. 1932, τεῦχ. 2, σ. 11.
824. : **Ψαλτήρας Πότης** Τὰ μερομήνια. Ν Ἑστ τόμ. 12 (1932) 1268.
825. **Γρίσπος Π.** Τὸ Γεννάρι κόψε ξύλο καὶ φεγγάρι μὴν κυττᾶς. Δασικὴ Ζωή, ἔτ. Α' (1933) τεῦχ. 3, σελ. 5.
826. **Ἀνδριώτης Ν. Π.** Νεοελληνικὰ τοπικὰ ὀνόματα τῶν ἀνέμων. ΗΜΕ ἔτ. 1934, σ. 537 - 540.
827. **Κ(υριακίδης) Σ. Π.** Δημῶδης φιλοσοφία. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. τόμ. 10 (1934) 845 - 847.
Δημῶδης μεταφυσική, ψυχολογία, ἠθική, ἐπιστήμη, ἰατρικὴ καὶ κτηνιατρικὴ.
828. **Φαρμακίδης Σ. Π.** Κυπριακὲς μετεωρολογικὲς δοξασίαι. Κυπρ Γράμμ Α' (1934/35) 693.
829. **Φουρίκης Π. Α.** Καμαρέζα. ΗΜΕ ἔτ. 1935, σ. 327 - 352. [Μελέτη].
830. : **Ἀττικίδης Βάκης** Οἱ θαλασσινοὶ καὶ ἡ πρόγνωσις τοῦ καιροῦ. Ναυτ Ἑλλ 8 (1936) 3609 - 3610.

831. **Βαβουλές Π.** Λαογραφικά Κρήτης. Α'. Λαϊκές καιροσκοπικές παρατηρήσεις Ἐπ' Ἐν Καλλ Λογ Χανίων 1 (1937) 82 - 83.
832. **Δαφέρμος Γεώργ.** Μυλοποταμίτικα παιγνίδια καὶ ἀστρονομικά. Ἐπ Κρητ Σπ 1 (1938) 483 - 488.

β. Μῦθοι περὶ ζώων καὶ φυτῶν.

833. * **Weinreich Otto** Fabel, Aretalogie, Novelle. Beiträge zu Phädrus, Petron, Martial und Apuleius. Sitz. Heidelberger Akademie 1930/31. Abh. 7. Heidelberg 1931, 8ον, σελ. 75.
Κρίσις: Λαογρ 11 (1934/37) 313 - 314 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
834. * **Τερζάκης Χρ.** Ἡ φιλοσοφία τοῦ λαοῦ. 55 μῦθοι - παραβολές. Πρώτη ἔκδοσις. [Ἐν Ἀθήναις 1933], 8ον μικρ., σελ. 112.
835. **Μπέρτος Νικόλ. Γ.** Μυκονιάτικοι μῦθοι [2]. Μυκ Χρον Β' (1935) φ. 30 - 31, σ. 3.
836. : **Κάνις** (Κανδηλίπτης Γ.) Ὁ Κουσκούρτζι ὁ μοῦχον καὶ τῆ Τροιάδας - ατ τὰ κακά. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 19 σ. 300 - 303, φ. 21 σ. 390 - 392, φ. 24 σ. 504 - 506.
Διασκευὴ Ποντιακοῦ μύθου εἰς τὸ ποντιακὸν ἰδίωμα.
837. **Σαλλαπασίδης Π. Β.** Ἄμαν τὸ τούτ' τσαταλὴν ἔτον. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 13 σ. 20 - 21.
838. Ἡ ζήλεια ὀφίδια γεννᾷ. Ποντ Φύλλ Γ' (1938/39) φ. 26, σ. 76 - 77.

γ'. Δημόδης ἰατρική.

[Βλ. καὶ ἄνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀρ. 161. 162. 177. 196. 207. 227. 233. 255. 309. 317. 322. 323. 481. 827].

839. **Ἀθανασόπουλος Θ. Γ.** Λύσσα - λυσσαραῖοι - λυσσαρίναις. Λαογρ 6 (1917/18) 257.
840. **Κουκουλές Φαίδ. Γ.** Κωνσταντινάτα. Λαογρ 6 (1917/18) 216-220. [Μελέτη].
841. Ἱατρικά. Μαλεβὸς ἔτ. Α' (1920/21) ἀρ. 6, σ. 6.
842. **Δάμπρος Σπυρ.** Τὸ μετὰ Σολομωνικῆς ἰατροσοφίον τῆς Βονωνίας. Ν' Ἐλλ 15 (1921) 30 - 40. [Μελέτη].
843. Γιατροσοφία. Μαλεβὸς ἔτ. Δ' (1923/25) ἀρ. 41, σ. 293.
844. **Μητροφάνης** Ἱατροσοφικὸν συνταχθὲν ὑπὸ τοῦ σκευοφύλακος τῆς ἐν Κύπρῳ ἱερᾶς μονῆς Μαχαιρᾶ —. 1790 - 1867. Ἐκδίδεται νῦν τὸ πρῶτον ἐκ τοῦ πρωτοτύπου χειρογράφου ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου κλπ. κ. Φιλαρέτου. Λευκωσία (Κύπρος) 1924, 8ον, σελ. 191.
Κρίσις: Λαογρ 9 (1926, 28) 297 - 298 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).

845. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Ὁ ἀζόγουρος σύντεκνος. Προμ Πυροφ ἔτ. Α' (1925) ἀρ. 24 σ. 7.
846. **Κυριακίδης Στίλπ. Π.** Ἡ σημασία τῆς σπουδῆς τῆς δημόδους ἰατρικῆς. Περιοδ. «Κλινική», ἔτ. 1925, τεύχ. 1, σ. 35 - 37.
847. : **Τ(ὸ) π(αιδὶ) τ(οῦ) Μ(αλεβοῦ)** (Σγουρίτσας Ἀγης.) Τὰ μαγαρίσματα. Μαλεβὸς ἔτ. Ε' (1925) ἀρ. 47 σ. 366.
848. Ἀρρώστιες καὶ φάρμακα. Μαλεβὸς ἔτ. ΣΤ' (1925/26) ἀρ. 59 σ. 512.
849. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Γιατρική. Προμ Πυροφ ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 44 σ. 7.
850. **Κληρίδης Ν.** Δημόδης ἰατρική ἐν Κύπρῳ. Συμπληρωματικαὶ σημειώσεις. Κυπρ Χρον 4 (1926) 244 - 247.
851. **Κυριαζῆς Ν. Γ.** Δημόδης Κυπριακὴ ἰατρική. [Ἅγιοι Θεράποντες]. Κυπρ Χρον 4 (1926) 1 - 46, 95 - 116, 152 - 181, 183, 261. [Ἀνατύπωσις: Δημόδης ἰατρική ἐν Κύπρῳ, 8ον, σελ. 186].
Κρίσεις: Λαογρ 9 (1926/28) 616 - 617. 10 (1929/30) 250 (Σ. Π. Κυριακίδης).
852. **Καιροφύλας Κώστ.** Τὰ ἰατροσόφια. ΜΕΕ Περ Α-Δ (1927) φ. 77-78, σ. 3-4.
853. : **Γυμνάσιος Λαυριώτης** 100 ἰατρικαὶ συνταγαὶ τοῦ καλογήρου Γυμνασίου Λαυριώτου. Ἀθῆναι ἄ.ἔ., 8ον, σελ. 32. Ἐκδότης Ἀριστοφ. Δ. Παπαδημητρίου.
854. **Πασχάλης Δημ. Π.** Οἱ παλαιοὶ ἰατροὶ τῆς Ἄνδρου. ΑΗ ἔτ. 4 (1929) 129-153.
855. **Δασκαλάκης Γ. Δ.** Ὁ ἀγύρτης τῆς Θάσου. Ἔργασια 1 (1930) τεύχ. 32, σ. 19.
856. **Ἄμαντος Κ.** Ἰατροσοφικὸς κῶδιξ. Ἀθηνᾶ 43 (1931) 148 - 170. [Μελέτη].
857. : **Σηκινᾶμ** Γιάτρισσες καὶ γιατροσόφια. Τὸ Μέλλον τῆς Ὑδρας 1 (1932) 221 - 223.
858. **Σπανόπουλος Γεώργ. Ἰ.** Ἡ λαϊκὴ ἰατρική ἐν Κύπρῳ. Λευκωσία (Κύπρου). Τύποις «Λευκωσίας» Χρ. Νικολάου 1935, 8ον, σελ. 55.
Κρίσις: Κυπρ Γράμμ Β' (1935/36) 110 - 112 (Ἀντ. Ἰντιᾶνος).
859. **Ἀρδαβάνης - Λυμπεράτος Σπυρ.** Λαϊκὴ ἰατρική καὶ ἰατροσόφια. ΗΔΜ ἔτ. 5 (1936) 97 - 102.
860. ——— Ἡ ἰατρική εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα. Ν Γράμμ Β' (1936) φ. 43, σ. 2, 15.
861. **Ζαγανιάρης Β.** Τὰ φαρμακευτικὰ φυτὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Ἀθήναις 1936, 8ον, σελ. 80.
862. Θεραπευτικὲς ιδιότητες τῶν λαχανικῶν. ΗΔΜ ἔτ. 5 (1936) 79 - 80.
863. (**Καταπότης Μιχ. Γ.**) Ἀπὸ κολοβὸν ἰατροσόφιον (1756). Μύσων 6 (1937) 73 - 75.
864. **Σταμούλη - Σαραντιῆ Ἐλπινίκη** Πῶς γιάτρευαν στὴ Θράκη. Γιατρικά, γη-
τειῆς καὶ χάρες. Θρακ 8 (1937) 351 - 386. 9 (1938) 195 - 283.
Καὶ μαγεία.

865. **Κουφός Δημ. Ν.** Λαϊκαὶ ἰατρικαὶ γνώσεις. Βότανα. Κορακόφτερο. Σαρλαπίδι. Σπαρτ Χρον 1 (1937/38) ἀρ. 10, σ. 13.

3. Δημώδης φιλολογία καὶ γλῶσσα.

α' ᾠσματα.

1. Συλλογαί.

[Βλ. καὶ ἄνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀρ. 122. 123. 124. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 135. 137. 138. 144. 145. 147. 149. 152. 154. 155. 159. 160. 165. 168. 170. 171. 178. 184. 186. 191. 193. 194. 195. 197. 200. 201. 202. 205. 207. 208. 209. 212. 214. 215. 217. 218. 220. 223. 226. 227. 230. 231. 232. 235. 237. 238. 239. 242. 245. 248. 250. 251. 254. 256. 257. 260. 261. 262. 265. 266. 267. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 281. 282. 284. 285. 286. 287. 292. 293. 294. 295. 296. 298. 299. 302. 305. 307. 308. 309. 310. 314. 315. 317. 320. 321. 322. 323. 324. 481. 701. 742. 748].

866. **Ἀθανασόπουλος Θ. Ι.** Ἡ προκομμένη γυναῖκα (Καστρίου τῆς Κυνουρίας). Λαογρ 6 (1917/18) 241.

Σατιρικὸν ᾠσμάτιον μετὰ σημειώσεως τοῦ *N. Γ. Πολίτου*.

867. ——— Κλιμακωτὰ ᾠσμάτια Καστρίου (Κυνουρίας) [2]. Λαογρ 6 (1917/18) 242 - 243.

868. ——— Ποιήματα Τσοπανάκου [4]. Λαογρ 6 (1917/18) 244 - 246.

869. **Ἀλεξανδρῆς Ἀπόστ.** Εὐβοϊκὰ τραγούδια καὶ μοιρολόγια. Λαογρ 6 (1917/18) 547 - 575.

ᾠσματα 31.

870. **Βίος Στυλ.** Τραγούδια Ἁγίου Γεωργίου (Πηλίου). Λαογρ 6 (1917/18) 237 - 239.

ᾠσματα 4 μετὰ σημειώσεων.

871. **Βληξιότης Θεόδ. Α.** [Ἡ προκομμένη γυναῖκα] (Μεσσαριάς ἄνδρου). Λαογρ 6 (1917/18) 241 - 242.

Σατιρικὸν ᾠσμάτιον.

872. **Δουκάκης Δ. Χ.** Καλαματιανὸν ᾠσμάτιον. Λαογρ 6 (1917/18) 240 - 241.

Σατιρικὸν ᾠσμάτιον μετὰ σημειώσεως *N. Γ. Πολίτου*.

873. **Κορύλλος Χ. Π.** Ἀχαϊκὰ τραγούδια [11]. Λαογρ 6 (1917/18) 635 - 639.

874. **Μαδιᾶς Γ.** Τραγοῦδι τῶν ἀπόκρεων (Μελὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας). Λαογρ 6 (1917/18) 239 - 240.

875. **Παντελίδης Χ. Γ.** Κυπριακὰ ᾠσματα [7]. Λαογρ 6 (1917/18) 576 - 602.

876. **Σεφερλῆς Π. Δ.** Στίχοι περὶ ψαριῶν. Λαογρ 6 (1917/18) 639 - 640.

Μετὰ σημειώσεως τοῦ *N. Γ. Πολίτου*.

877. **Φραγκούλης Χρ. Β.** Κλιμακωτὸν ἄσματιον (ἐκ Μεγάλης Μαντινείας τῆς Λακωνικῆς). Λαογρ 6 (1917/18) 243 - 244.
878. Ἄσματα Βασσαραίων [8]. Μαλεβὸς ἔτ. Α' (1920/21) ἀρ. 1, σ. 8. ἀρ. 2, σ. 11. ἀρ. 3, σ. 8. ἀρ. 4, σ. 5 - 6. ἀρ. 6, σ. 6. ἀρ. 7, σ. 4.
879. : **Τὸ παιδί τοῦ Μαλεβοῦ** (Σγουρίτσας Ἀγησ.) Στὴν Ἀνάληψι στὴ Σταματήρα [1]. Μαλεβὸς ἔτ. Α' (1920/21) ἀρ. 5, σ. 3 - 5.
880. **Κριάρης Ἀριστ.** Πλήρης συλλογὴ Κρητικῶν δημοδῶν ἄσμάτων ἠρωϊκῶν, ἱστορικῶν, πολεμικῶν, τοῦ γάμου, τῆς τάβλας, τοῦ χοροῦ κλπ. κλπ. καὶ ἀπασῶν τῶν Κρητικῶν παροιμιῶν, διστίχων καὶ αἰνιγμάτων μεθ' ἐρμηνευτικῶν ὑποσημειώσεων ὑπὸ —. Βα ἔκδοσις λίαν ἐπιμεμελημένη. Ἐν Ἀθήναις 1920, 1921 8ον, σελ. ζ' + 496.
Ἄσμ. 413, δίστ. 369, παροιμ. 105.
Κρίσις: Λ Ἀρχ 6 (1923) 482 - 97 (Γ. Ν. Χατζιδάκις).
881. **Δουκάκης Δημ. Χρ.** Ἐπιχώριον Καλαματιανὸ τραγούδι. Λαογρ 8 (1921/25) 549.
882. Ἐκπαιδευτικὸς Ὅμιλος τῆς Αἰγύπτου. Τραγούδια τοῦ λαοῦ μας ἀνθολογημένα γιὰ τὰ παιδιά. Ἀλεξάνδρεια, 1921, 8ον, σελ. 120.
Κρίσις: Λαογρ 8 (1921/25) 271 - 273 (Στίλπων Π. Κυριακίδης).
883. **Ἡρειώτης Π. Ν.** Ὁ χορὸς τῆς Λαμπροῆς ἰδίᾳ ἐν τῇ ἐν Αἰγίνῃ Παλαιᾷ Χώρα. Λαογρ 8 (1921/25) 67 - 108.
Περιγραφή τοῦ χοροῦ μετὰ 31 ἄσμάτων.
884. **Κανδηλάπτης Γεώργ. Θ.** Ποντιακὴ παραλλαγή τοῦ ἄσματος τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ. Λαογρ 8 (1921/25) 550 - 551.
885. **Μαδιᾶς Γ.** Δημῶδη ἄσματα Καρδαμύλων τῆς Χίου [6]. Λαογρ 8 (1921/25) 201 - 205.
886. **Μενάρδος Σῆμος** Τὸ τραγούδι τῆς Ζωγγραφοῦς. Λαογρ 8 (1921/25) 181-200.
887. Ἄσματα ἐργατικὰ Αἰγίνης [18]. Λαογρ 8 (1921/25) 551 - 553.
888. **Πολίτης Ν. Γ.** Λαογραφικὰ ἀπανθίσματα. Λαογρ 8 (1921/25) 221 - 227.
Δημοσ. : 10 ἄσματα καὶ 1 εὐτράπελος διήγησις.
889. **Τρανὸς Μιχ.** Ἡ Ἀναστασιά. Λαογρ 8 (1921/25) 205.
890. **Χριστολιάκος Χρῖστ. Ι.** Μανιάτικον μοιρολόγιον εἰς πολεμιστὴν τῆς ἐν Τζουμαγιᾷ μάχης. Λαογρ 8 (1921/25) 547 - 549.
891. Ὁ τσιοπάνης καὶ ὁ Χάρος. Μαλεβὸς ἔτ. Β' (1921/22) ἀρ. 14, σ. 4.
892. Ὁ Ἀϊ - Βασίλης [1]. Μαλεβὸς ἔτ. Β' (1921/22) ἀρ. 10, σ. 8. — Τοῦ Ἴρι τὸ γεφύρι. Αὐτόθι, ἀρ. 12, σ. 6.
893. : **Βασσαραῖος Καλλιτέχνης** Ἡ τρισεύγενη. Μαλεβὸς ἔτ. Β' (1921/22) ἀρ. 19, σ. 5.

894. * *Buk H. A.* Drei vergessene neugriechische Liedertexte. «Hellas» 1 (1921/22), Nr. 6 - 7, σ. 16.
895. *Ζακυνθινός Διον.* Τὸ τραγούδι τῆς Λιογέννητης. Παρθενὼν ἔτ. Α' (1921/22) ἀρ. 2, σ. 46 - 47.
896. (*Σγουρίτσας Ἀγησ.*) Σταχυολογήματα [1]. Μαλεβὸς ἔτ. Β' (1921/22) ἀρ. 19, σ. 9 - 10.
897. : *Τ(ὸ) παιδί) τ(οῦ) Μ(αλεβοῦ)* (Σγουρίτσας Ἀγησ.) Ὁ Ζάβαλης. Μαλεβὸς ἔτ. Β' (1921/22) ἀρ. 18, σ. 10.
898. Ἡ ματαιότης. Μαλεβὸς ἔτ. Γ' (1922/23) ἀρ. 21, σ. 43. -- Οἱ Ἀμερικανοί. Αὐτόθι, ἀρ. 24 σ. 83. -- Ὁ ξενιτεμένος τῆς Ἀμερικῆς. Αὐτόθι, ἀρ. 24, σ. 91. -- Ἀπὸ τὰ τραγούδια μας [1]. Αὐτόθι, ἀρ. 26 σ. 111. -- Ἡ Καρακατσάνισσα. Αὐτόθι, ἀρ. 28, σ. 135.
899. Καθολικὴ ἢ γαλανή, Μαλεβὸς ἔτ. Δ' (1923/25) ἀρ. 30 σ. 161. -- Ὁ τσοπάνης καὶ ὁ χάρος. Αὐτόθι, ἀρ. 33, σ. 191. -- Τραγούδι τῆς καντάδας. Αὐτόθι, ἀρ. 34, σ. 206. -- Τραγούδι τσιντινιώτικο (τοῦ χοροῦ). Αὐτόθι, ἀρ. 36 σ. 231, 236. -- Τσίντζινα. Αὐτόθι, ἀρ. 37 σ. 243. -- Ἡ στριγκλίτσα. Αὐτόθι, ἀρ. 37 σ. 244.
900. Ἐλενιὸ ἢ Δερβοπούλα. Μαλεβὸς ἔτ. Ε' (1925) ἀρ. 47 σ. 372. -- Ἀπὸ τὰ τραγούδια μας. Αὐτόθι, ἀρ. 49 σ. 386. -- Τραγούδια τοῦ γάμου [2]. Αὐτόθι, ἀρ. 52 σ. 429. -- Ὁ γάμος τῶν ποντικῶν. Αὐτόθι, ἔτ. ΣΤ' (1925/26) ἀρ. 58 σ. 499. -- Ὁ Γιάννος. Αὐτόθι, ἀρ. 59 σ. 510. -- Ὁ Δῆμος. Αὐτόθι, ἀρ. 59 σ. 511. -- Ἡ ἀξενήτευτη. Αὐτόθι, ἀρ. 60 σ. 522. -- Τὰ λεβεντόπουλα. Αὐτόθι, ἀρ. 61 - 62 σ. 532. -- Ἀποχαιρετισμὸς (τραγούδι τῆς καντάδας). Αὐτόθι, ἀρ. 61 - 62 σ. 534. -- Ἡ παντρηὰ τῆς Διαμ(α)ντούλας. Αὐτόθι, ἀρ. 61 - 62 σ. 543. -- Ἀπὸ τὰ τραγούδια τῆς Λακεδαίμονος. Αὐτόθι, ἀρ. 63 σ. 548. -- Τσιντινιώτικο. Αὐτόθι, ἀρ. 65 σ. 574.
901. *Κουκουλὲ Ἀναστασία Ἰ.* Ἀπὸ τὰ δημοτικὰ τραγούδια τῆς Μάνης. Ἡ ἀρχοντόνυφη. Μαλεβὸς ἔτ. Γ' (1922/23) ἀρ. 29 σ. 148. -- Ὁ καλαπόθαρος. Αὐτόθι, ἀρ. 32 σ. 181.
902. *Μ. Γ.* Ἡ κυρὰ Χατζίνα. Μαλεβὸς ἔτ. Γ' (1922/23) ἀρ. 25, σ. 100.
903. *Σ(γουρίτσας) Α. Γ.* Οἱ γειτόνησες. Μαλεβὸς ἔτ. Γ' (1922/23) ἀρ. 20, σ. 20. -- Ὁ πόνος τῆς ἀγαπητικιάς. Αὐτόθι, ἀρ. 22, σ. 52. -- Ἡ Δέσπω. Αὐτόθι, ἀρ. 22, σ. 64. -- Ἡ πάπια, ἢ ξανθομαλλοῦσα ἢ Πατρινιά. Αὐτόθι, ἀρ. 27, σ. 124 - 125. -- Τὸ παράπονο τοῦ ξενιτεμένου. Αὐτόθι, ἀρ. 28, σ. 131. -- Τὸ κρέας τοῦ χασάπη. Αὐτόθι, ἀρ. 29, σ. 150. -- Τραγούδι τῆς καντάδας. Αὐτόθι, ἔτ. Δ' (1923/25) ἀρ. 33, σ. 190. -- Ἡ κοντονερατζούλλα. Αὐτόθι, ἀρ. 34,

- σ. 204.— Ἀπὸ τὰ τραγούδια μας (τραγούδι τοῦ χοροῦ). Αὐτόθι, ἀρ. 46, σ. 356.— Τραγούδια τοῦ γάμου. Αὐτόθι, ἔτ. Ε' (1925) ἀρ. 47, σ. 367.— Χρυσούλα ἢ ἀδερφοῦλα. Αὐτόθι ἀρ. 48, σ. 382.— Ὁ Διαμάντης, ἢ νερατζοῦλα. Αὐτόθι ἀρ. 51, σ. 419.
904. **Ἀβραὰμ Γεώργ.** [Δημῶδη ἄσματα Κύπρου]. Κυπρ Χρον 1 (1923) 257-258.
905. **Ἀρβανιτόπουλος Α. Σ.** Μέθοδος πρὸς ἔρευναν τοῦ Ἀττικοῦ ποιητικοῦ δικαίου (ἐπ' εὐκαιρίᾳ διβλιοκρισίας). Βόλος, Κ. Π. Παρασκευόπουλος, 1923, 8ον, σ. 40.
Ἐν σ. 15-16 δημοσιεύεται δημῶδες παιδικὸν ἄσμα.
906. **Διαμαντάρας Ἀχ.** Τὸ μικροκωνσταντάκι (δημ. τῆς Νισύρου). Φωνὴ Δωδ ἔτ. 1923, ἀρ. 15, σ. 9.— Ὁ ἐτοιμοθάνατος ἀγαπητικὸς (δημῶδες Καστελλορίζου). Αὐτόθι, ἀρ. 22, σ. 10-11.
907. ——— Ὁ ἐλευθερωθεὶς σκλάβος (ἄσμα ἐκ Καστελλορίζου) Φωνὴ Δωδ ἔτ. 1923, ἀρ. 18, σ. 13.
908. **Ἱερείδης Σωφρόν.** Παιδικὰ ἄσματα [7]. Κυπρ Χρον 1 (1923) 255-257.
909. ——— Κυπριακὰ δημοτικὰ τραγούδια [2]. Κυπρ Χρον 1 (1923) 330-331.
910. **Κυριαζῆς Ν.** Παιδικοὶ στίχοι. [49 παιδικὰ ἄσματα] Κυπρ Χρον 1 (1923) 263-270.
911. **Κωμοδρόμος Χριστόδ.** [ἄσματα ἐκ Κύπρου 23]. Κυπρ Χρον 1 (1923) 259-262.
912. Λερισκὸν ἄσμα. Φωνὴ Δωδ ἔτ. 1923, ἀρ. 8, σ. 11.
913. **Διασίδης Χριστόδ.** Ὁ Φαρζαννῆς. Κυπρ Χρον 1 (1923) 350-353.
914. **Μαρκίδης Μ.** Τραούδι τοῦ Παφουμῆ. Κυπρ Χρον 1 (1923) 198-203.
[Ἐπιτάσσονται ἐν σ. 203-205. ἐρμηνευτικαὶ σημειώσεις ὑπὸ Ἰ. Α. Γ. Συκ(ουτρῆ)].
915. **Νικόδημος ὁ Κιτίου** Διήγησις εἰς τὸν θρῆνον τοῦ αἰχμαλωτισμοῦ τῆς εὐλογημένης Κύπρου [ἱστορικὴ ρίμα ἐξ 83 στίχων]. Κυπρ Χρον 1 (1923) 3-7.
916. Ὁ βοσκὸς κι' ὁ βασιλιᾶς (δημῶδες). Κυθηραϊκὴ Ἐπιθεώρησις, ἔτ. Α'. Ἐν Ἀθήναις 1923, σ. 449.
917. Ὁ Σταυριανὸς καὶ ὁ βασιλιᾶς [ἄσμα Πατμιακόν]. Φωνὴ Δωδ ἔτ. 1923, ἀρ. 5, σ. 15.— Ἡ Ἀρετοῦσα. Αὐτόθι, ἀρ. 10, σ. 6.
918. **Περσινὸς Ἰωάν.** Νανουρίσματα [3]. Κυπρ Χρον 1 (1923) 270-271. [Βλ. καὶ σημ. ἐν σ. 357].
919. **Σπανὸς Γεώργ.** Ἀρχαῖζοντα δημοτικὰ ἄσματα [2]. Κυπρ Χρον 1 (1923) 253-255
Ἄλφάβητον εἰς τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ: ἄσμα τῆς Παναγίας.
920. **Συκουτρῆς Ἰω. Ἀντιφ. Γ.** Κυπριακὰ δημοτικὰ τραγούδια [3]. Κυπρ Χρον 1 (1923) 191-198.

921. *Συκουτρῆς Ἰ. Ἀντ. Γ.* [ᾠσματα 15]. Κυπρ Χρον 1 (1923) 271 - 274.
922. — Προσθῆκαι καὶ ἐπανορθώσεις. Κυπρ Χρον 1 (1923) 357 - 58 [1 να-
νούρισμα].
923. *Φαρμακίδης Ξ. Π.* Ἡ Θερμοκρήνη. Κυπρ Χρον 1 (1923) 84 - 89.
Ἔτυμολογία τῆς λ. καὶ δημῶδες ᾄσμα.
924. *Φυλακτοῦ Κόδρος* Τὸ τραγούδι τῆς Ἀροδαφνούσας. Κυπρ Χρον 1 (1923)
327 - 329.
925. *Χ' Κωσταντίνου Θεόδ.* [ᾠσματα 2]. Κυπρ Χρον 1 (1923) 262 - 263.
926. *Χ. Ν.* Γκορτσιώτικο μοιρολόϊ. Μαλεβὸς ἔτ. Δ' (1923/24) ἀρ. 40 σ. 284.
927. Τὰ ζαγαράκια. Μαλεβὸς ἔτ. Δ' (1923/25) ἀρ. 44 σ. 333.
928. *Πρωτόπαπας Ἰ. Ν.* Ἡ φιλοπονία καὶ ἡ οἰκονομία τῶν Βασσαριωτῶν [1].
Μαλεβὸς ἔτ. Δ' (1923/25) 342 - 43.
929. *Τ(ὸ) π(αιδι) τ(οῦ) Μ(αλεβοῦ)* (Σγουρίτσας Ἀγησ.) Τὰ τραγούδια μας (τοῦ
χοροῦ). Μαλεβὸς ἔτ. Δ' (1923/25) ἀρ. 41, 294. — Τραγούδι τοῦ χοροῦ κατὰ
τὸν γάμον (ψαλλόμενον ἐν Βασσαρᾷ). Αὐτόθι, ἀρ. 42, σ. 306.
930. *Χρ. Ν.* Κγορτσιώτικο τραγούδι τοῦ χοροῦ. Μαλεβὸς ἔτ. Δ' (1923/25) ἀρ. 38
σ. 264.
931. *Ἀν. Δ.* Ροδιακὸν ᾄσμα [γαμήλιον]. Φωνὴ Δωδ ἔτ. 1924, ἀρ. 25, σ. 10.
932. *Δροσίνης Γεώργ.* Τὰ ὠραιότερα δημοτικὰ τραγούδια τῆς ἀγάπης. Συλλογὴ
Γεωργίου Δροσίνη. Ἀθήναι [1924] 8ον, σελ. 143.
Κρίσις: Ν' Ἔστ 1 (1927) 444 - 445 (Π.)
933. *Μαντζουράνης Κ. Ἰ.* Τραγούδια [11]. Ἐπ Βουρ ἔτ. 1924, σ. 73 - 77.
934. *Παντελίδης Χρ. Γ.* ᾠσμα τοῦ ἀπαγχονισμοῦ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κύπρου
καὶ τῶν ἄλλων μητροπολιτῶν κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Κυπρ Χρον
2 (1924) 65 - 67.
935. *Παπαμιχαήλ Δ. Ἰ.* ᾠσματα [1]. Ἐπ Βουρ ἔτ. 1924, σ. 100.
936. *Συκουτρῆς Ἰ. Ἀ. Γ.* Desiderata Cypria. Κυπριακὴ ἀγιογραφία [2]. Κυπρ
Χρον 2 (1924) 241.
937. (*Δασκαλάκης Β.*) Μανιάτικα μοιρολόγια [6]. Φιλικὴ Ἐταιρία Α' (1925) 200 -
201.
938. *Βελλιανίτης Θεόδ.* Τὰ τραγούδια τῆς Καλαβρίας. Ἐθνικὸς Κήρυξ, τόμ. 18,
τεῦχ. 9, σ. 16 - 17.
939. *Gabrieli Giuseppe* Gl' Italo - Greci e le loro colonie. Notizie storico-
linguistiche - bibliografiche sulle colonie italo - bizantine tuttora esis-
tenti nel Mezzogiorno d'Italia. SBN 1 (1925) 95 - 121.
Πλὴν τῆς ἄλλης ὕλης δημοσ. καὶ 2 ᾄσματα.

940. Κρητικά δημοτικά τραγούδια: Ὁ Ἐρωτοχτυπημένος. Δωδεκάνησος, ἔτ. 3 (1925) φ. 111, σ. 4.
941. **Πολίτης Ν. Γ.** Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἔκδοσις Β'. Ἐν Ἀθήναις 1925, 8ον, σελ. η' + 354.
942. **Σηφάκης Μιχ. Ζ.** Δημοτικά τραγούδια [1]. Τὸ Φῶς, χρόν. Β' (1925) ἀρ. 29 - 30 σ. 14.
943. : **Τ(ὸ) παιδί) τ(οῦ) Μ(αλεβοῦ)** (Σγουρίτσας Ἀγης.) Ἀπὸ τὰ τραγούδια μας [1]. Μαλεβὸς ἔτ. Ε' (1925) ἀρ. 51 σ. 423. — Τσιντζινιώτικο. Αὐτόθι, ἔτ. ΣΤ' (1925/26) ἀρ. 64 σ. 562. — Τραγούδι τοῦ χοροῦ. Αὐτόθι, ἀρ. 65 σ. 576.
944. ——— Νανουρίσματα καὶ χοροί. Μαλεβὸς ἔτ. Ε' (1925) ἀρ. 50 σ. 401 - 402.
945. [Τραγούδι κλέφτικο· 1]. Φιλική. Ἐταιρεία Α' (1925) 49.
946. **Μ(αντζουράνης) Κ. Ἰ.** Παιδικὰ τραγούδια [12]. Ἐπ Βουρ ἔτ. 1925/26, σ. 144 - 148.
947. ——— Τὰ τραγούδια μας. [25]. Ἐπ Βουρ ἔτ. 1925/26, σ. 93 - 106.
948. **Τρ(ανὸς) Μ(ιχ.)** Γιαννακᾶς καὶ ὁ πύργος στὰ Βέργια. Μαλεβὸς ἔτ. ΣΤ' (1925/26) ἀρ. 61 - 62 σ. 546.
949. **Ἀθηναγόρας,** μέγας πρωτοσύγγελλος Σπερμολογίαι περὶ τῶν ἐσχάτων τῆς Κυρα - Βασιλικῆς. ΔΙΕΕ 9 (1926) 610 - 616.
Ἐν σελ. 612 δημοσ. στίχοι δημῶδους ᾄσματος.
950. Ποίησις. Τὸ ἀερόστατον τοῦ Μπαχώμη ἐν Καλαρρῦταις. ΔΙΕΕ 9 (1926) 593 - 597. [Ἱστορικὴ ρίμα].
951. **Ἀ(μαντος) Κ.** Δημῶδης Χιακὴ ποίησις. Χ Χρον 6 (1926) 193 - 195.
Ἄσμ. 4.
952. : **Γιοφύλλης Φῶτος** Θιακὰ μοιρολόγια [61]. ΗΜΕ ἔτ. 1926, σ. 257 - 273.
953. **Γνευτὸς Παῦλος** Τραγούδια δημοτικὰ τῆς Ρόδου. Ἀλεξάνδρεια, 1926, 8ον, σελ. ιστ' + 151.
Ἄσμ. σ. 1-121 [96], δίστ. σ. 123-134 [82], παραμ. σ. 135-143 [1], παραδ. σ. 145-148 [1].
Κρίσις: Λαογρ 9 (1926/28) 295 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
954. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Ἡ νεότης τὸ γάλα τῆς μάνας. Προμ Πυρφ. ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 34 σ. 7. [2].
955. ——— Ἡ προέλασι στὴν Ἀγκυρα. Προμ Πυρφ ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 38 σ. 7, ἀρ. 39 σ. 7. — Ὁ γυιὸς τῆς χήρας, ἡ καλὴ φλακὴ τῆς χήρας ὁ γυιὸς. Τὸ ἄμαρτωλὸ κεφάλι. Αὐτόθι, ἀρ. 41 σ. 6. — Μοιρολόγια, ὁ χάρος κι' ὁ στραθιώτης. Τὸ δεῖπνο τοῦ Χάρου. Μήνυμα (Σφακιανό). Ὁ πόθος τοῦ Ἄδη. Αὐτόθι, ἀρ. 43 σ. 6. — Πόλεμος πρὸς τὸν Χάρο. Ὁ θάνατος τοῦ βοσκοῦ. Αὐτόθι, ἀρ. 44 σ. 6. [13].

956. **Κουρμούλης Γεώργ. Ι.** Τραγούδια Κρητικά [20]. [Μετὰ παρατηρήσεων καὶ ἐρμηνευτικῶν σημειώσεων]. Λαογρ 9 (1926/28) 209 - 219.
957. **Λάσκαρης Νικόλ.** Ἡ Λάστα καὶ τὰ μνημεῖα τῆς ἡ Λάστας πανόραμα. Μέρος δέκατον. Ἐν Πύργῳ 1926, 8ον μικ., σελ. 809 - 863. [Ἄσμ. 27].
958. * **Μαυρῆς Ν.** Ἀπὸ τὰ διαμάντια τῆς δημοτικῆς ποιήσεως τῆς Δωδεκανήσου. Φάρος 6 (1926) 343 - 44.
959. **Παρχαρίδης Α. Ι.** Δημοτικά ᾄσματα Πόντου [10]. Λαογρ 9 (1926/28) 234 - 237.
960. **Πιττόκος Μιχ.** Λαϊκὰ τραγούδια [2]. Προμ Πυρφ ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 30 σ. 7, ἀρ. 34 σ. 7.
961. **Ρεμπέλης Χαρ. Ν.** Δημοτικά τραγούδια Βούρμπιανης [14]. Ἡπειρ Χρον 1 (1926) 190 - 194.
Κρίσις : Λαογρ 10 (1929/32) 237 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης).
962. **Τρανὸς Μιχ.** Τραγούδια Ἀρκαδικὰ (Ἀρβανιτοκερασιᾶς) [7]. Λαογρ 9 (1926/28) 249 - 252.
963. **Φαρμακίδης Ξενοφ. Π.** Κύπρια ἔπη μετὰ σημειώσεων καὶ σχολίων. Ἐν Λευκωσίᾳ 1926, 8ον, σελ. η' + 168. [Ἄσμ. 48].
Κρίσεις : ΒΝJb 5 (1926/27) 480 - 493 (Χ. Παπαχρυσόστομου). Κυπρ Χρον 4 (1926) 273 - 274 (Α. Φιλίππου).
964. — Τραούϊν τοῦ Χατζῆ ιωρκάτζῆ τοῦ ποτὲ δραομάνου. Κυπρ Χρον 4 (1926) 208 - 209.
965. **Φιλίππου Λοῖζος** Κυπριακὰ δημοτικὰ τραγούδια. Ἡ κόρη τοῦ τούρ - παπᾶ. Κυπρ Χρον 4 (1926) 235 - 236.
966. **Γνευτὸς Παῦλος** Τὰ ᾄσματα τῆς Ρόδου [1]. Ἑλλ' Ἐπ ἔτ. Κ' (1926/27) τεῦχ. 231, σ. 11 - 12.
967. **Γ(ρηγοριάδης) Φ.** Κόρης πονηρία [ᾄσμα 1]. Μακεδ' Ἡμερ ἔτ. 3 (1927) σ. 148. Κατάρια [ᾄσμα 1]. Αὐτόθι, σ. 230. — Φόνος γυναικὸς [ᾄσμα 1]. Αὐτόθι, σ. 259.
968. **Διαμαντάρης Ἀχιλλ.** Ἡ ἐλευθερία τῆς νήσου Καστελλορίζου [ἱστορικὴ ρίμα]. Δωδεκάνησος, ἔτ. Β' (1927) φ. 103, σ. 4, φ. 104, σ. 4.
969. **Gabrieli Giuseppe** Natale Greco - Salentino. SBN 2 (1927) 315 - 320. [Ἄσμ. 4].
970. **Ζακνυθηνὸς Διον. Α.** Ἀνέκδοτον δημοτικὸν τραγούδι [ἀπὸ τὸν ριζοσπαστικὸν ἀγῶνα τῆς Κεφαλληνίας]. Ν' Ἐστ 1 (1927) 227 - 228.
971. Ἡπειρωτικὰ τραγούδια : Πόθος φυλακισμένου. Μακεδ' Ἡμερ ἔτ. 3 (1927) σ. 139.
972. **Κ. Π. Δ.** Λαογραφικὰ ἔρανόματα. Ἀντριώτικα λαϊκὰ τραγούδια. ΑΗ ἔτ. 3 (1927) σ. 114. [4 ᾄσμ.]

973. **Κώτσιος Θεόδ. Σ.** [Δημώδη ἄσματα 5]. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 3 (1927) σ. 253-259.
974. **Μουσελίμης Σπ. Γ.** Δημοτικά τραγούδια [22]. Ἡπειρ Χρον 2 (1927) 201 - 205, 307 - 311.
Κρίσις : Λαογρ 10 (1929/32) 238 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης).
975. Ὁ ἐρχομὸς τοῦ ἀγαπητικοῦ. Λαϊκὸν τραγούδι τῆς Καρπάθου. Δωδεκάνησος, ἔτ. Β' (1927) φ. 94, σ. 4.
976. Ὁ ἀρματωλὸς (Κώτικο δημοτικὸ τραγούδι). Δωδεκάνησος, ἔτ. Β' (1927) φ. 95, σ. 4. Ὁ Λεονῆς. Αὐτόθι, φ. 99, σ. 4. Ὁ Χαριτζανῆς. Αὐτόθι, φ. 101, σ. 4, φ. 102, σ. 4, φ. 103, σ. 4. Ὁ ξενητεμένος Γιάννης. Αὐτόθι, φ. 104, σ. 4.
977. * **Παπαϊωαννίδου** Ἱστορικὸν ἄσμα ἐξ Ἀγχιάλου τοῦ Εὐξείνου. Ἐφημ. «Νεολόγος» Θεσσαλονίκης, ἀρ. 104 (1927) 1/1.— Δημῶδες ἄσμα τῆς Θεσσαλονίκης [παραλλαγή Σωζοπόλεως]. Αὐτόθι, ἀρ. 554, 3/4.— Ἡ λαϊκὴ μοῦσα διὰ τὴν ἀποφράδα Τρίτην τῆς 29ης Μαΐου τοῦ 1453. Αὐτόθι, ἀρ. 606, 29/5.
978. **Παρχαρίδης Ἀθ. Γ.** Δημώδη τραγούδια τοῦ Πόντου. Καλλιθέα Ἀθηνῶν. 1927, 8ον, σελ. 16.
Τραγούδια 10, δίστιχα 60.
979. **Πιλαβάκης Κ. Α.** Ὁ Θοῆνος τῆς Παναγίας. Κυπρ Χρον 5 (1927) 72 - 82.
980. ——— Τὸ τραγούδι τοῦ Καπιτὰμ Μανόλη. Κυπρ Χρον 5 (1927) 212 - 214.
981. ——— Ἐγκώμιον ἐν τῇ ἀγίᾳ καὶ ἐνδόξῳ τριημέρῳ ἀναστάσει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Κυπρ Χρον 5 (1927) 206 - 211.
982. **Ρεμπέλης Χαρ.** Δημοτικά τραγούδια Βούρμπιανης. Ραδάμανθυς ἔτ. 12 (1927) τεῦχ. 3 σ. 14, τεῦχ. 12 σ. 6.
983. **Σκλαβάκης Γ.** [Ἀκόνια τοῦ νοῦ] [1]. Προμ Πυρφ ἔτ. Γ' (1927) ἀρ. 56 σ. 7.
984. **Σμυρλῆς Μανώλης Α.** Ἡ Σουλτάνα Βεργινάδα. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 3 (1927) σ. 246 - 248. [Ἄσμ. 2].
985. **Σούλης Χρ. Γ.** Τὰ τραγούδια τοῦ Λαζάρου. Ἡπειρ Χρον 2 (1927) 182 - 200.
Κρίσις : Λαογρ 10 (1929/32) 238 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης).
986. **Σταγάκης Ἐ.** [Ἀκόνια τοῦ νοῦ] [1]. Προμ Πυρφ ἔτ. Γ' (1927) ἀρ. 56 σ. 7.
987. **Σταυριδάκης Μ.** Ἀκόνια τοῦ νοῦ [1]. Προμ Πυρφ ἔτ. Γ' (1927) ἀρ. 56 σ. 7.
988. **Τατάκης Β.** Θοῆνος τῆς Παναγίας. Κυπρ Χρον 5 (1927) 65 - 72.
989. Τὸ κάστρον τῆς Νισύρου. (1 ἄσμα Νισυριακόν). Δωδεκάνησος, ἔτ. Β' (1927) φ. 73, σ. 4.
990. **Τσιχλάκης Τηλ.** Δημοτικά ἄσματα Καστελλορίζου. Ραδάμανθυς, ἔτ. 12 (1927) τεῦχ. 8 σ. 8, τεῦχ. 9 σ. 8.
991. **Κουρούκλης Ε. Γ.** Δημοτικὸ τραγούδι Χαυριάτων τῆς Κεφαλονιάς: Τοῦ Γιαννάκη. Ἐλλ Γράμματα 2 (1927/28) 453.

992. **Σακελλαριάδης Χ.** Μοιρολόγια Γορτυνίας [2]. Ἑλλ Γράμματα 3 (1928) σ. 561.
993. ——— Δημοτικὰ τραγούδια Γορτυνίας [2]. Ἑλλ Γράμματα 2 (1927/28) σ. 300 - 302.
994. ——— Μισεμός: λαϊκὸν τραγούδι τῆς Γορτυνίας. Ἑλλ Γράμματα 2 (1927/28) 140.— Δημοτικὰ τραγούδια Γορτυνίας [2]. Αὐτόθι σ. 170.
995. ——— Μοιρολόγια Γορτυνίας [12]. Ἑλλ Γράμματα 2 (1927/28) 221 - 223.
996. **Ἀθανασόπουλος (Θ.)** Δημοτικὰ τραγούδια Γορτυνίας [3]. Ἑλλ Γράμματα 3 (1928) 298.— Δημοτικὰ τραγούδια Δημητσάνας. Τοῦ χοροῦ [ᾠσμα 1]. Αὐτόθι 4 (1929) 55.
997. **Ἀποστολίδης Μ.** Ἡ κατάρα τῆς ἀπαρνημένης. Θρακ 1 (1928) 209 - 210.
998. **Βρόντης Α. (Ἀναστασιάδης)** Ἡ Λυγερὴ τῆς Ῥόδου ἢ τὸ τραγούδι τῶν τραγουδιῶν τῆς Ῥόδου. (= Σιαννίτειον διαγώνισμα. Σιάννα—Ῥόδου). Ἐν Ἀθήναις, τύποις Ν. Τιλπερόγλου, 1928, 8ον, σελ. 48.
Κρίσεις: BNJb 7 (1928/29) 247 (*N. G. Theodoridis*). Ν Ἔστ τόμ. 4 (1928) 1097 (*T. A.*)
999. **Διαμαντάρης Ἀχιλλ.** Δημοτικὰ τραγούδια Καστελλορίζου: Ὁ ἐτοιμοθάνατος ἀγαπητικός. Ἑλλ Γράμματα 3 (1928) 33 - 34.
1000. ——— Ὁ ἐτοιμοθάνατος βοσκὸς (ἀπὸ τὴν ἀνέκδοτη συλλογὴ τοῦ κ. Ἀχιλλ. Διαμαντάρη). Ἑλλ Γράμματα 3 (1928) 33 - 34.
1001. **Ζῆκος Ἀστέρ.** Τραγούδια [9]. Θρακ 1 (1928) 421 - 25.
Παρατίθεται καὶ ἡ μουσικὴ.
1002. ——— Θρακιώτικα ᾠσματα καὶ τραγούδια. [2]. Θρακ 1 (1928) 199 - 201.
Παρατίθεται καὶ ἡ μουσικὴ.
1003. **Καιροφύλας Κ.** Ζακυνθινὰ κάλαντα. Κυριακὴ Β' (1928) φ. 56, σ. 12.
1004. **Κουντουρᾶς Β.** Ἡ ἀπάτη τῆς Μαρίας [ᾠσμα]. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 4 (1928) σ. 163.
1005. **Κουρούκλης Ε. Γ.** Τοῦ Γιαννάκη [ᾠσμα ἐκ Χαυριάτων τῆς Κεφαλληνίας]. Ἑλλ Γράμματα 2 (1928) 453.
1006. **Κουρτίδης Κ.** Ἀδρινουπολίτικα [10]. Θρακ 1 (1928) 428 - 442.
1007. **Διασίδης Παῦλος** Τραγούδια τοῦ νησιοῦ μου. Λεμεσὸς - Κύπρος [1928;], 8ον, σελ. 48.
Κρίσις: ΜΕΕ Περ Ε - Ζ (1928) φ. 158, σ. 8 (*Κ. Μ. Καραμάνος*).
1008. **Μανωλάκος Γεώργ. Δ.** Μοιρολόϊ γιὰ τὸν εὐρωπαϊκὸ πόλεμο. Λαογρ 9 (1926/28) 598 - 601.
1009. **Μαυρῆς Ν. Γ. - Παπαδόπουλος Εὐ. Α.** Δωδεκανησιακὴ λύρα. Τόμ. Α' Κασιακὴ λύρα, ἦτοι δημώδης ποίησις καὶ μουσικὴ τῆς νήσου Κάσου. Τύποις «Νέας Ἠχοῦς». Πόρτ-Σάϊδ, 1928, 8ον, σελ. κβ' + 52 + 168.

Περιλαμβάνει πρόλογον, εισαγωγήν εἰς τὴν δωδεκανησιακὴν μουσικὴν καὶ ποιήσιν, 63 μουσικὰς καταγραφὰς εἰς εὐρωπ. γραφήν, ᾠσμ. 113, ἐπωδ. 13, παιδ. ᾠσμ. καὶ νανουρ. 27, δίστιχα 1058, λεξιλόγιον.

Κρίσεις: Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος, ἔτ. ΚΗ' (1929) 135 - 137 (Φώτις Σ. Γκίκας.)

1010. **Μινώτου Μαρία** Δημοτικὰ τραγούδια Ζακύνθου. Ἑλληνίς 8 (1928) 84, 115. [Ἄσμ. 2].

1011. **Μιχαηλίδης Νουάρος Μ.** Καρπαθιακὰ μνημεῖα. Α'. Δημοτικὰ τραγούδια Καρπάθου, ἦτοι συλλογὴ ἀπάντων τῶν ἐκδεδομένων καὶ ἀνεκδότων Καρπαθιακῶν τραγουδιῶν, μετὰ εἰσαγωγῆς περὶ τῆς Καρπαθίας διαλέκτου. Ἀθήναι, τύποις Π. Χαλκιοπούλου, 1928, 8ον, σελ. 340.

Κρίσεις: Λαογρ 10 (1929/32) 278 - 280 (Σ. Π. Κ(υριακίδης))

1012. **Μοσχόπουλος Μ.** [Κάλλαντα Χριστουγεννιάτικα] Μουσταφᾶ - Πασᾶ. [5]. Θρακ 1 (1928) 436 - 438.

1013. **Μπακάλης Γιάννης** Δημοτικὰ τραγούδια τῆς Καστοριάς [5]. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 4 (1928) σ. 71 - 78.

1014. **Παπαχριστοδούλου Πολύδ.** Δυὸ τραγούδια τῶν ἀναστενάρηδων τῆς Ἀν. Θράκης ἀπὸ τῆς Διονυσιακῆς τοῦς τελετές. Θρακ 1 (1928) 206 - 208.

1015. **Παπαχριστοδούλου Μόσχος** [Τραγούδια] [4]. Θρακ 1 (1928) 425 - 428. Παρατίθεται καὶ ἡ μουσική.

1016. ——— (Θρακιώτικα ᾠσματα καὶ τραγούδια) [3]. Θρακ 1 (1928) 201 - 205. Παρατίθεται καὶ ἡ μουσική.

1017. **Πασαγιάννης Κώστας** Μανιάτικα μοιρολόγια καὶ τραγούδια [235]. Ἐν Ἀθήναις 1928, 8ον, σελ. ι' + 191. (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων. Ἱστορικὴ καὶ λαογραφικὴ βιβλιοθήκη, 3).

Κρίσεις: Λαογρ 10 (1929/32) 282 - 283 ((Σ. Π.) Κ(υριακίδης)). ΒΝJb 6 (1927/28) 591-593 (Γ. Ν. Καλαματιανός). Ἑλλ Γράμματα 2 (1928) 231 - 232 (Χ. Σακελλαριάδης). Ν'Ἔστ 2 (1928) 232 - 333 (II).

1018. **Πρωτοψάλτης Μ.** Ἀνέκδοτο δημοτικὸ τραγούδι τῆς Καρπάθου. Ἑλλ Γράμματα 2 (1927/28) 293.

1019. ——— Ἀλφαβητάρια. (Ἀνέκδοτο Καρπαθιακὸ Ἀλφάβητο τῆς Ἀγάπης). Ἑλλ Γράμματα 2 (1927/28) 371 - 375.

1020. **Σακελλαριάδης Χ.** Μοιρολόγια Γορτυνίας. Ἑλλ Γράμματα 2 (1928) 79 - 80, 170, 221 - 223, 300 - 302. Ἄσματα 21.

1021. ——— Δημοτικὰ τραγούδια Γορτυνίας. [4]. Ἑλλ Γράμματα 3 (1928) 264, 298.

1022. **Σιωμόπουλος Τ.** Δημοτικά τραγούδια τῆς Ἠπείρου [1]. Ἑλλ Γράμματα 3 (1928) 704.
1023. **Σουμελίδης Γ.** Ἀκριτικά ἄσματα. Ἀθήναι 1928, 8ον, σελ. 46. (Ἀνατύψεις ἀπὸ τὸν Α' τόμο τοῦ Ἀρχείου τοῦ Πόντου).
Κρίσις: Λαογρ 10 (1929/32) 286 - 288 (Φίλιππος Τάσιος).
1024. **Σταμούλη - Σαραντῆ Ἑλπινίκη** Κάλαντα Χριστουγεννιάτικα. [20]. Θρακ 1 (1928) 428 - 436.
1025. ——— Κατάρα. Ὁ Κοντούτσικος κι' ὁ Γιανίτσαρος. Θρακ 1 (1928) 208 - 209.
1026. ——— Δημοτικά τραγούδια Θράκης [2]. Ἑλληνίς 8 (1928) 82 - 84. Ἡ ξενιτεία [ἄσμα 1]. Αὐτόθι, σ. 250 - 251.
1027. ——— Ἀγιοβασιλιάτικα κάλαντα τῆς Θράκης [8]. Θρακ 1 (1928) 442 - 446.
1028. **Σταυρόπουλος Γ.** Ἡ Κύπρος καὶ ἡ δημοτικὴ ποίησις. Παντογνώστης, ἔτ. Ε' (1920), σ. 44 - 46, 60 - 62.
1029. Ἄσματα ποικίλα [51]. Ἀρχ Πόντ 2 (1929) 209 - 232.
Κρίσις: Λαογρ 10 (1929/32) 236 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης).
1030. **Ἀθανασιάδης Εὐστ.** Ἄσματα ποικίλα Σάντας [28]. Ἀρχ Πόντ 2 (1929) 209 - 221.
1031. **Γεωργόπουλος Πάνος** Ἕνας λαϊκὸς σατυρικὸς ποιητὴς ποὺ πέρασε ἀπαράτητος. Ἑλλ Γράμματα 5 (1929) 31. [Στίχοι ἄσμ.].
1032. **Γκανούλης Γ. Θ.** Δημοτικά τραγούδια [5]. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 5 (1929) σ. 89-91.
1033. **Γκινόπουλος Νικ. Σ.** Δημοτικά τραγούδια τῆς Κρήτης. Τὸ πεθυμιὸ [1]. Ἑλλ Γράμματα 5 (1929) 129.
1034. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Ἡ παντρεία τ' ἀρκάλου· τὸ τραγούδι τοῦ καύκου. Προμ Πυρφ ἔτ. Ε' (1929) ἀρ. 109 σ. 7, ἀρ. 113 σ. 7, ἀρ. 114 σ. 7.
1035. **Δεληγιάννης Βασ.** Τραγούδια Πασχαλιώτικα (Δογάν - κιοῖ Μαλγάρων) [6]. Θρακ 2 (1929) 401 - 403. — Τραγούδια χωρίου Ρέμπιτς (περιφερείας Μαλγάρων) [7]. Αὐτόθι, σ. 403 - 405. — Κάλαντα (Δογάν - κιοῖ Μαλγάρων) [2]. Αὐτόθι, σ. 406 - 408. — Τραγούδια (Δογάν - κιοῖ Μαλγάρων) [9]. Αὐτόθι, σ. 408 - 411.
1036. **Δημοσθενόπουλος Σωσίπατρος** Τῆς Ἀρετῆς τὸ τραγούδι. Θρακ 2 (1929) 399 - 400.
1037. [Δημώδη ἄσματα 3]. ΡΗ ἔτ. 1929, σ. 128 - 129, 170 - 171, 242.
1038. **Δραγάτης Ἰάκ. Χ.** Τὰ κάλαντα ἐν Σίφνῳ τῷ 1859 [ἄσμ. 4]. Ν Ἑστ τόμ. 5 (1929) 11 - 13.
1039. **Κανδηλάπτης Γεώργ.** [Ἄσματα ποικίλα] Χαλδίας [23]. Ἀρχ Πόντ 2 (1929) 221 - 232.

1040. *Δαγκάνης Εὐστ.* Νανουρίσματα [14]. ΡΗ ἔτ. 1929, σ. 49 - 51.
1041. *Δαμπουσιάδης Γ.* Δημοτικά τραγούδια Ἀδριανουπόλεως [30]. Θρακ 2 (1929) 414 - 427, 486.
1042. *Μαυρεπῆς Ντῖνος* Λαϊκὰ τραγούδια τῆς Ἀράχοβας. Πρωτοπορία 1 (1929) 143 - 44.
1043. *Μελισσείδης Ἐμμ. Γ.* Ἡ κόρη καὶ τὰ ρόδα. Προμ Πυροφ ἔτ. Ε' (1929) ἀρ. 100 σ. 7.
1044. *Mirambel André* Étude de quelques textes maniotes. Thèse complémentaire pour le doctorat ès lettres présentée à la faculté des lettres de l'Université de Paris, par —. Paris 1929. (Collection de documents linguistiques, dirigée par M.M. Meillet et Vendryes II), 8ον, σελ. X + 110. Κρίσεις: Ἐπιστημολόγος 1 (1932) 144 - 145 (*Γ. Ν. Χατζιδάκις*). Byzantion 5 (1929/30) 676 - 688. (*R. M. Dawkins*).
1045. *Μπακάλης Γιάνν.* Δημοτικά τραγούδια τῆς Καστοριᾶς [7]. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 5 (1929) σ. 237 - 243.
1046. *Οἰκονομίδης Γ.* [Εἰκονογράφησις δημοτικοῦ τραγουδιοῦ, τοῦ ὁποίου οἱ 5 στίχοι δημοσιεύονται κάτωθι τοῦ σχεδιάσματος]. Ἑλλ Γράμματα 5 (1929) 655.
1047. Ὁ Χαργιαννῆς. Δημῶδες ποίημα λεγόμενον ἐν Βιλλανόβῳ. ΡΗ ἔτ. 1929, σ. 36 - 90.
1048. *Παπαδάκης Ἀριστογ. Γ.* Χάλκη ἢ νῆσος τῆς χαρᾶς, τῆς χάριτος καὶ τῆς εὐτυχίας. ΡΗ ἔτ 1929, σ. 138 - 141.
Τὸ δημῶδες ᾄσμα: ἡ *Θεονίτσα*.
1049. *Παραρᾶς Λάμ.* Τὰ Βάγια. Ἔσμα 1 μετὰ περιγρ. ἐθίμου. Πέργαμος, 1929, σ. 263 - 64.
1050. ——— Δημοτικά τραγούδια [3]. Πέργαμος, 1929, σ. 233 - 34. [Μουσ. κατ. 1].
1051. *Πατυχάκη Κατίνα* Ἡ λυγερή. Ἡ παντρεία. (Χαριτωμένη). Προμ Πυροφ ἔτ. Ε' (1929) ἀρ. 100 σ. 7, ἀρ. 101 σ. 7, ἀρ. 102 σ. 7, ἀρ. 104 σ. 7.
1052. *Πρωτοψάλτης Ἐμμ.* Κρίσις ἐπὶ τῆς Δωδεκανησιακῆς λύρας Ν. Μαυρῆ ἱατροῦ καὶ Ε. Παπαδοπούλου. Τόμος πρῶτος, Κασιακὴ λύρα. Ἀλεξάνδρεια (1929) 8ον, σελ. 24.
1053. *Σακελλαριάδης Χ.* Δημοτικά τραγούδια Γορτυνίας [7]. Ἑλλ Γράμματα 4 (1929) 230, 273, 357, 395. 5 (1929) 63.
1054. *Σκαρίμπας Γιάν.* Ὁ Χάροντας [δημοτ. ᾄσμα]. Ἑλλ Γράμματα 5 (1929) 571. — Δημοτικά τραγούδια [1 ᾄσμα τοῦ Χάρου]. Αὐτόθι, σ. 597. — Τοῦ στρατιώτη. Αὐτόθι, σ. 634.
1055. *Σλίνης Μιχ. Χρ.* Ἔσματα Μακεδονικά [7]. Λαογρ 10 (1929/32) 257-261.

1056. **Σοφianoῦ Ἰουλία Ἀ.** Νανουρίσματα, Πέργαμος, 1929 σ. 245 - 246.
1057. **Σταμούλη - Σαραντή Ἑλπινίκη** Τὸ τραγούδι τῆς Ἀρετῆς. *Θρακ* 2 (1929) 396 - 399.
1058. ——— Τὸ τραγούδι τῆς Ἀρετῆς. *Ἑλληνίς* 9 (1929) 205 - 208.
1059. ——— Δεῖγμα τῆς νεωτέρας λαϊκῆς στιχουργίας [1]. *Θρακ* 2 (1929) 207 - 211.
1060. **Στὰ Τάρταρα** [μετ' εἰκονογραφῆσεως] [ᾠσμα 1]. *Ἑλλ Γράμματα* 5 (1929) 692.
1061. **Ταρσούλη Ἀθηνᾶ Ν.** Λαϊκοὶ στίχοι. *Ἑλληνίς* 9 (1929) 111.
1062. **Τάσιος Φίλιππ.** Τραγούδια τοῦ Πολυγύρου. *Λαογρ* 10 (1929/32) 261-295.
Δημοσ. 5 ᾠσμ., μαγικὸν ἔθιμον καὶ 3 παιδικὰ ᾠσμάτια.
1063. **Τατάκης Β.** Ναναρίσματα [12]. *ΑΗ* ἔτ. 4 (1929) σ. 160.
1064. **Τζιάτζιος Εὐάγγ. Στ.** Τραγούδια τῶν Σαρακατσαναίων. [Ἀθῆναι] 1928.
8ον, σελ. η' + 112. (Ἱστορικὴ καὶ λαογραφικὴ Βιβλιοθήκη ἀρ. 4).
Κρίσις: *Λαογρ* 10 (1929/32) 283 - 84 ((Σ. Π.) Κ(υριακίδης)).
1065. **Τσανακάλη Ἑλένη** [Νανουρίσματα]. Πέργαμος, 1929, σ. 246.
1066. **Τσίριμπας Δημ. (Ἄνδρ.)** Ἀρκαδικὰ δημοτικὰ τραγούδια [151]. *Λαογρ* 10 (1929/32) 48 - 112.
1067. **Τσουπάκις Ἐμμ.** Τοπικὰ ἔθιμα. Τὸ τραγούδι τῆς νύμφης. *Προμ Πυροφ* ἔτ. Ε' (1929) ἀρ. 110 σ. 7.
1068. **Μαλᾶς Σταῦρος** ᾠσματα Κυπριακά: Ὁ Κωνσταντᾶς. *Λαογρ* 10 (1929/32) 562 - 568.
Κρίσις: Αὐτόθι, σ. 568 - 570 (Στ. Π. Κυριακίδης). *Κυπρ Χρον* 10 (1934) 75 - 76 (Κ. Π. Χατζηγιωάννου).
1069. **Marshall F. H.** The Greek Theseid. *BZ* 30 (1929/30) 131 - 142.
1070. Ἡ παληκαρωσύνη τῶν Χανιωτῶν. *Προμ Πυροφ* ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 123 σ. 7.
1071. **Ἀσανάκη Φρόσω** Δημοτικὰ τραγούδια τῆς Κεσάνης [4]. *Ἑλληνίς* 10 (1930) 9. 32, 125.
1072. **Βαϊλάκης Νικόλ. Γ.** Ὁ Δασκαλογιάννης. *Προμ Πυροφ* ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 128 σ. 7.
1073. **Γενεράλις Μιχ.** Ὁ θρῆνος τοῦ πατέρα. Ἐνα μοιρολόϊ... *Προμ Πυροφ* ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 129 σ. 6.
1074. **Δασκαλάκης Ε.** Ὁ βασιλιάς κ' ἡ κόρη. *Προμ Πυροφ* ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 134 σ. 7, ἀρ. 136 σ. 7.
1075. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Ὁ Παλμέτης ἀρματωλὸς - τραγούδι τοῦ Παλμέτη. — Ὁ Λερωᾶτος κ' ὁ Ντερβίς Ἀγᾶς. Τὸ τραγούδι τοῦ Λερωᾶτο. Τραγούδι τοῦ καπετὰν Μιχάλη Σκουλᾶ. Ὁ παπᾶ Γιάννης. Τραγούδι τ' Ἀλεξάνδρου ἀπὸ τὸ Μαλεβίτσι. Τραγούδι τοῦ Φόδελου. Τραγούδι τοῦ Κωστῆ τοῦ Ἀρκαλοχωρίτη

- Τραγούδι τοῦ Μαλικούτη. Προμ Πυρφ ἔτ. Δ' (1928) ἀρ. 83 σ. 7, ἀρ. 84 σ. 7, ἀρ. 85 σ. 7, ἀρ. 86 σ. 7, ἀρ. 87 σ. 7, ἀρ. 88 σ. 7, ἀρ. 89 σ. 7, ἀρ. 90 σ. 7, ἀρ. 91 σ. 7, ἀρ. 92 σ. 7, ἀρ. 93 σ. 7, ἀρ. 94 σ. 7, ἀρ. 95 σ. 7 [8]. Τραγούδι στοῦ Βαρσάμου τὸ νερό. Ἡ κόρη καὶ τὰ ρόδα. Τοῦ Χάρου. Ὁ Γιαννακῆς κ' ἠλυγερή. Τὸ τραγούδι τοῦ Γιαννάκι. Ἡ προξενιά. Ἡ Θεodώρα. Ἡ παντρεία. Βοσκός. Τραγούδι τοῦ Μαρη. Ὁ πλούσιος καλόγερος. Ὁ βασιλιάς κι' ὁ βοσκός. Προμ Πυρφ ἔτ. Δ' (1928) ἀρ. 95 σ. 7.— ἔτ. Ε' (1929) ἀρ. 97 σ. 7, ἀρ. 98 σ. 7, ἀρ. 99 σ. 7, ἀρ. 101 σ. 7, ἀρ. 102 σ. 7, ἀρ. 103 σ. 7, ἀρ. 107 σ. 7, ἀρ. 108 σ. 7 [13].— Ἡ κόρη τοῦ παπᾶ Βοριά. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 132 σ. 7.— Ἡ ὀλοκαύτωση τοῦ Ἀρκαδίου. Αὐτόθι, ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 165 σ. 7.— Ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος καλογηρικὰ ἐνδεδυμένος. Πῶς ἐκτίσθη ἡ Κωνσταντινούπολις. Αὐτόθι, ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 169 σ. 7.
1076. [Δημῶδη ᾄσματα 4]. ΡΗ ἔτ. 1930, σ. 88 - 90, 108, 175 - 176, 248 - 249.
1077. *Ζαχαρία Πολυξένη* [Ἡ ἡλιογέννητη]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 126 σ. 7.
1078. *Θεοτόκη - Παρασκευοπούλου Ἑλένη* Κερκυραϊκὴ λαογραφία: Χριστούγεννα. Ἑλληνίς 10 (1930) 250. [2 ᾄσμ., 1 ἀγιολογικὴ παράδοσις].
1079. *Καραβίας Χαράλ. Π.* Χήρας ὑγιός [ᾄσμα 1]. Ἡμ' Ἰθ ἔτ. 3 (1930) σ. 25.
1080. [*Κοντάκης*] Ὁ ἀφωρεσμένος. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 134 σ. 7.
1081. *Κοπασάκης Ε.* Ὁ ἀητός. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 132 σ. 7.
1082. *Μαθητικὴ Κοινότης Ἀμρουργέλων* Ἡ Εὐγενούλα. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 128 σ. 7, ἀρ. 129 σ. 7.
1083. *Μανούσακας Στυλ.* Κρητικὰ τραγούδια [17]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 135 σ. 7, ἀρ. 136 σ. 7, ἀρ. 137 σ. 7, ἀρ. 138 σ. 7.
1084. *Μαρίνης Κώστ.* Λαογραφικὰ [ᾄσμα 1]. Ν Ἐστ τόμ 8 (1930) 998.
1085. *Μαρκαντώνη Πηνελόπη* Ἡ «παραγγελιὰ μελλοθανάτου». Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 131 σ. 7.
1086. *Μινώτου Μαριέττα* Λαογραφικὰ τραγούδια Ζακύνθου. Ἡμ' Ἰθ ἔτ. 3 (1930) σ. 79 - 82. [ᾄσμ. 7].
1087. *Μπῆτος Ἰ.* Λαογραφικὸ ὕλικὸ τοῦ Βουγατσικοῦ. Τὸ τραγούδι τοῦ γάμου. Μακ Ἡμέρες 6 (1930) 26 - 28.
1088. *Ξεζάκης Γεώργ.* Ναυτικὸ τραγούδι. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 126 σ. 7, ἀρ. 127 σ. 7.
1089. *Παγωμένου Ἑλένη Χρ.* Σκότωμα. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 128 σ. 7, ἀρ. 129 σ. 7.
1090. *Παπαϊωαννίδης Ι.* Δημοτικὰ ᾄσματα Σωζοπόλεως [3]. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 6 (1930) σ. 135 - 138.

1091. **Περάκη Ειρήνη Έμμ.** Τὰ δύσκολα προβλήματα. Μαθήτριά ἐρωτευμένη Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 133 σ. 7.
1092. **Πέτσας Ί.** Δημοτικά τραγούδια Χαλκιδικῆς [3 καὶ δίστιχα 3]. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 6 (1930) σ. 252 - 254.
1093. **Σακελάριος Ίωσήφ** Ποίημα πατριωτικό. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 132 σ. 7, ἀρ. 133 σ. 7.
1094. **Στρατήγης Νικόλ.** Τραγούδι τῆς τάβλας. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 133 σ. 7.
1095. **Τσουρλάκη Κ.** Βασιλοπούλα καὶ πουλί. Κακούργα μάνα. Προμ Πυρφ ἔτ ΣΤ' (1930) ἀρ. 144 σ. 7.
1096. **Φραγκούλης Γ. Ε.** Ἔσμα τῶν ἀρχηγῶν Κρήτης. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 142 σ. 7.
1097. **Χειμωνάκη Ἀθηνᾶ** Ἡ κόρη ποὺ ἀγαποῦσε. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 129 σ. 7.
1098. **Κορρές Στ. Γ.** Ὁ ἄξαφνος ἄμος. Κυκλ ἔτ. 1 (1930/31) 58 - 59.
1099. ——— Δημοτικά τραγούδια: Ὁ ἄμος καὶ τὸ ξόδι. Κυκλ ἔτ. 1 (1930/31) 22.
1100. **Μονογιὸς Ε.** Ἀπὸ τὴν λαογραφίαν τῆς Μυκόνου. Ἀποκρηανά. Κυκλ ἔτ. 1 (1930/31) 34, 45 - 46.
Ἔσμ. 5, δίστ. 15.
1101. **Πασχάλης Δ.** Ἀνέκδοτον ἔσμα περὶ Λάμπρου Κατζώνη ποιηθὲν ἐν Ἀνδρῶ τῷ 1796. Ναυτ Ἑλλ 3 (1930/31) 711, 714.
Ἱστορικὴ ρίμα ἐκ στίχων 125.
1102. **Μαθιουδάκης Ίω. Ε.** Τραγούδια Σελίνου [17]. Κρητικά 1 (1930/33) 36 - 40.
1103. ——— Δημοτικά τραγούδια Σελίνου [102]. Κρητικά 1 (1930/33) 242 - 284.
1104. **Ἀλεφαντινὸς Μ.** Ἡ ἀρπαγὴ χριστιανοπούλας ὑπὸ τῶν Τούρκων. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 147 σ. 7.
1105. **Βαϊράκη Ν. Γ.** Ὁρμηγιές στ' ἀντρόγυνο. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 105 σ. 7.
1106. *Materiali lessicali e folkloristici Greco - Otrantini raccolti da Pasquale Lefons e da altri, pubblicati da Giuseppe Gabrieli.* SBN 3 (1931) 105 - 149.
Δημοσ. ἔσμ. 7, αἰνίγμ. 3, παραμ. 1.
1107. **Γκανούλης Γ.** Κλέφτικα τραγούδια. [2]. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 7 (1931) σ. 95 - 96.
1108. ——— Τὰ Μπουμπουσιάρια. Ἡ ἑορτὴ τῆς πρωτοχρονιαῖς ἐν Σιατίστῃ. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 7 (1931) σ. 225 - 233. [μὲ 19 ἔσματα].

1109. Δημοτικά τραγούδια: Πώλησις τῆς Πάργας (1819). ΗΑΜΘ ἔτ. Α' (1931) σ. 18.
1110. **Ζαΐρης Θέμελης Μ.** Πλήρη δημώδη ἄσματα καὶ μαγγανεῖται Ἀλικαρνασσοῦ. Ἀθήναι 1931, 8ον, σελ. 90.
ἄσμ. σ. 5 - 84, 88 [23], ἐπωδαὶ σ. 85 - 87 [5].
1111. **Ζέγγελη Καίτη** Τὰ ἑλληνικὰ δημοτικὰ τραγούδια. (Ἡ Κλεφτοπούλα). Ἑλληνὶς 11 (1931) 30-31.
1112. **Θεοτόκη - Παρασκευοπούλου Ἑλ.** Ὁ Ἄη Γιώργης [1 ἄσμα]. Ἑλληνὶς 11 (1931) 76. Τὸ «Χριστὸς ἀνέστη» [ἄσμ. 3]. Αὐτόθι, σ. 110 - 111.
1113. **Καβαλάκις Μύρος Ε.** Οἱ καινούργοι ποιητές. [Ποίημα στὸ ληστοφάγο Γιάννη Δαφέρμο]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 156 σ. 7, ἀρ. 157 σ. 7, ἀρ. 158 σ. 7. — Ποίημα συνταχθὲν ἐν Δεμίρ Ἰσὰρ τὸν Δεκέμβριον 1919 ὑπὸ τοῦ στρατιώτου Μύρωνος Καβαλάκη ἐκ Ζωνιανῶν Μυλοποτάμου. Αὐτόθι, ἀρ. 158 σ. 7, ἀρ. 159 σ. 7, ἀρ. 160 σ. 7.
1114. **Καλοκύρης Γιάνν.** Τραγούδι τοῦ Δράκο Κοντογιάννη (1912). Ἡ τεμπέλα. [2]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 161 σ. 7, ἀρ. 162 σ. 7.
1115. **Κορδάτος Γιάν.** Τὰ κάλαντα. Νέοι Πρωτοπόροι, ἔτ. 1931, σ. 14 - 17.
1116. **Κυριαξῆς Ν. Γ.** Λαογραφικά. (Ἄγιος Βηχιανός, Ρίσης Εὐαγγελική, Ἄϊς Γεώργης, ἡ κόρη τοῦ παπᾶ, ἡ Ἀρετὴ) [4]. Κυπρ Χρον 8 (1931) 149 - 160.
1117. — Λαογραφικά [ἄσμ. 3]. Κυπρ Χρον 8 (1931) 310 - 314.
1118. **Λίτινα Μαρία Γ.** Τραγούδι ἐρωτικό. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 150 σ. 7.
1119. **Μαρίνης Κ.** Ἀποκριάτικα τραγούδια. Ν᾽ Εστ τόμ. 9 (1931) 230 - 233 [ἄσμ. 11, δίστ. 8].
1120. **Παγωμένου Εἰρήνη** Τραγούδι τῆς τάβλας. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 152 σ. 7.
1121. **Παγωμένου Ἑλένη** Παρακάλεση. Μαντινάδες [4]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 145 σ. 7.
1122. — [Τραγούδι]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 162 σ. 7.
1123. **Παγωμένου Καλλιόπη** [Ἡ Ὀβριοπούλλα]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 163 σ. 7.
1124. **Παγωμένου Μαρία Ε.** [Ἡ κόρη μὲ τὰ ρόδα]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 151 σ. 7.
1125. **Περάκη Εἰρήνη Ἐμμ.** Ὁ Χάρος δὲ λυπᾶται. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 145 σ. 7.
1126. **Πέτσης Ἰωάνν. Κ.** Συλλογὴ ἀνεκδότων δημοτικῶν ἄσμάτων Μακεδονίας - Χαλκιδικῆς - Θράκης. Θεσσαλονίκη (1931) 8ον, σελ. 184.
Κείμενα ἄσμάτων. 250 καὶ μουσικὴ 15 ἄσμ. ἐν σ. 159 - 164.
Κρίσις: Λαογρ 10 (1929/32) 605 - 607 (Σπῦρος Συγκολλίτης).

1127. *Πέτσης Ἰωάνν.* Παραλλαγές δημοτικῶν τραγουδιῶν. [5 ᾠσμ.]. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 7 (1931) σ. 65 - 68.
1128. *Ραϊλάκης Νικ. Γ.* Ποίημα πατριωτικόν. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 149 σ. 7.
1129. Γαμήλια ᾠσματα. Νανουρίσματα [13]. (Ἀντίλαλοι ἀπ' τὰ Μουδανιά καὶ τὰ γύρω. Θεσσαλονίκη 1931, σ. 107 - 109).
1130. *Σλίνης Μ. Χ.* Δημοτικά τραγούδια Δουμοῦ [18]. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 7 (1931) σ. 308 - 313.
1131. *Σταμαθιουδάκη Μαρία* Ποίημα ἀφιερωθὲν εἰς τὸν ἱερομόναχον Γεράσιμο Πικράκι ἡγούμενον Ἰ. Μ. Μπαλῆ. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 164 σ. 7, ἀρ. 165 σ. 7, ἀρ. 166 σ. 7, ἀρ. 167 σ. 7.
1132. *Στρατήγη Χρυσῆ* [Τραγούδια τοῦ κάτη]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 151 σ. 7.
1133. *Σταμούλη - Σαραντῆ Ἐλπ.* Ἡ πικραμένη χαμομηλιὰ [ᾠσμα ἐκ Θράκης]. Ἑλληνίς 11 (1931) 135. Κρυφὴ πληγὴ [ᾠσμα ἐκ Σηλυβρίας]. Αὐτόθι, σ. 166.
1134. *Ταρσούλη Ἀθηνᾶ* Καλαβρυτινὰ τραγούδια [4]. Ἑλληνίς 11 (1931) 166.
1135. Τὰ τραγούδια μας [6 ᾠσμ.]. (Ἀντίλαλοι ἀπ' τὰ Μουδανιά καὶ τὰ γύρω. Θεσσαλονίκη 1931, σ. 93 - 98).
1136. *Τζάρτζανος Ἀχιλλ.* Θεσσαλικά τοῦ Τυρνάβου. Θεσσ Χρον 2 (1931) 5 - 112. [ᾠσμ. 168].
Κρίσις : Ν' Ἔστ τ. 11 (1932) 104 - 5 (Ν. Ἀνδριώτης ;).
1137. * Τὰ Καλήμερα, ἦτοι διάφοροι ὕμνοι ψαλλόμενοι κατὰ τὰς ἐορτὰς Χριστουγέννων κλπ. Ἀθῆναι, ἔκδ. Ἀριστοφ. Παπαδημητρίου, ἄ.ἔ., σχ. 8ον.
1138. *Κορρές Στέλ. Γ.* Ἀπὸ τὴν λαογραφίαν τῶν Κυκλάδων. Τ' ὄνειρο [ᾠσμα 1]. Κυκλ ἔτ. 2 - 3 (1931/32) 182.
1139. * *Μοσχόβης Β.* Εἰσαγωγή στὰ Συμιακὰ τραγούδια. Ρυθμός, ἔτ. Α', τευχ. 2, σ. 47 - 59.
1140. Θρακικά ἀκριτικά τραγούδια. [8]. Θρακ 3 (1932) 239 - 246.
1141. *Ἀντρουλιδάκης Μ.* Ἡ χανούμη τῆς Λαγκᾶς. Προμ Πυρφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 182 σ. 7.
1142. *Βασάλου Ἐλένη Γ.* Φόνος τῆς Κατερίνας. Προμ Πυρφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 174 σ. 7.
1143. *Βασάλος Κ. Ν.* Φόνος τῆς Ἀντρονίκης. Προμ Πυρφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 174 σ. 7, ἀρ. 175 σ. 7.
1144. *Βρέντζος Βασ. Ἰ.* Τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ. Προμ Πυρφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 177 σ. 7.

1145. *Chioukrakis Ch.* Κρητική λαογραφία. Τὸ Σιὸρ Τζανάκι. Ραδάμανθς ἔτ. 17 (1932) τευχ. 12, σ. 8.
1146. *Γαλανὸς Μ.* Ἡ νιὰ γυναῖκα τοῦ γέρον. Ἡ νιὰ χήρα. Προμ Πυροφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 181 σ. 7, ἀρ. 182 σ. 7.
1147. *Γασπαράκις Βενιζέλος* Ἡ ὄρφανή. Προμ Πυροφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 181 σ. 7.
1148. *Γεωργιάδης Γεώργ.* Λαογραφία. Τὸ ἄντερον, δημῶδες κυπριακὸν ᾄσμα. Ραδάμανθς ἔτ. 17 (1932) ἀρ. 98, σ. 10.
1149. *Γκαβανᾶς Δ.* Δημοτικὰ τραγούδια [3]. ΗΔΜ ἔτ. 1932, σ. 104. [Ἄδονται εἰς Ἀνασελίτσαν].
1150. *Γκαγκαουδάκι Εἰρήνη Ἀντ.* Μαντινάδες. [Παραγγελίαι θνήσκοντος ἐραστοῦ]. Κόρη ἀρματολός, ὁ οἶγος. [4]. Προμ Πυροφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 186 σ. 7, ἀρ. 187 σ. 7, ἀρ. 188 σ. 7.
1151. *Γκανούλης Γ. Θ.* Κλέφτικα τραγούδια (ἄδόμενα ἐν Σιατίστη τῆς Μακεδονίας) [7]. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 8 (1932) σ. 192. 9 (1933) σ. 203-204.
1152. *Γραμματάκης Ν.* Κρητική λαογραφία. Ὁ ἀφορισμός. Ραδάμανθς ἔτ. 17 (1932) τευχ. 8, σ. 11.
1153. *Γρηγοριάδης Φώτ.* Μακεδονικὰ δημοτικὰ ᾄσματα [2]. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 8 (1932) σ. 278.
1154. *Δαφέρομος Γ.* Τὰ κάλαντα τοῦ χωρίου Ἀξοῦ. Προμ Πυροφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 192 σ. 7. ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 193 σ. 7.
1155. *Δεδεδῆμος Π.* Ἀπὸ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Ἰμβραῆμ πασσᾶ εἰς Λακεδαίμονα. Λακωνικά, τευχ. Α' (1932) σ. 60-62.
Ἄρθρον ἱστορικὸν μὲ ἐν δημῶδες ᾄσμα.
1156. *Δραμουντάνης Γ. Β.* Πάθη τῆς Παναγίας. Προμ Πυροφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 177 σ. 7.
1157. *Δρόσος Ζ.* Ὁ τσοπάνος κι' ὁ λύκος [ᾄσμα 1]. ΗΔΜ ἔτ. 1932, σ. 150.
1158. *Ζηκόπουλος Δ.* Ὁ Ζῆτρος [ᾄσμα]. ΗΔΜ ἔτ. 1932, σ. 118.
1159. *Ζηκόπουλος Ι. Μ.* Ὁ κάματος κι' ἡ ἐντολὴ τοῦ κλέφτη [ᾄσμα]. ΗΔΜ ἔτ. 1932, σ. 177.
1160. *Κουτεντὲ Χαρίκλεια* Τραγούδι [ὁ θάνατος τοῦ ναύτη]. Προμ Πυροφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 175 σ. 7, ἀρ. 176 σ. 7.
1161. *Μαθητικὴ Κοινότης Ἀμουργέλλων* Καταστροφὴ τῆς Σμύρνης. Προμ Πυροφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 177 σ. 7.
1162. *Μαθητικὴ Κοινότης Μετοχίων Καμαριώτη* Παῦλος Ντεντιδάκις. Προμ Πυροφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 185 σ. 7.
1163. Μακεδονικὰ δημοτικὰ τραγούδια [2]. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 8 (1932) σ. 48.

1164. *Μαλᾶς Σταῦρ.* Ὁ Κωσταντᾶς [ᾄσμα Κυπριακόν]. Λαογρ 10 (1929/32) 562 - 568.
1165. *Μανούσου Οὐρανία* Ἡ κακὴ μάνα. Προμ Πυρφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 189 σ. 7.
1166. *Μπερκῆς Γ. Ἰ.* Οἱ ἑφτὰ ἀδελφοί. Προμ Πυρφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 171 σ. 7.
1167. *Οἰκονομίδης Διον. Ε.* Τραγούδια Σαρακατσανέων [7]. ΗΔΜ ἔτ. 1932, σ. 163 - 165.
1168. *Παπακωνσταντίνου Π.* Τραγούδι τῆς ἀπόκρεω. ΗΔΜ ἔτ. 1932, σ. 136.
1169. *Παρασκευόπουλος Ἀναγν.* Τραγούδια Σωζοπολίτικα. [50]. Θρακ 3 (1932) 247 - 287.
1170. *Παρχαρίδης Α. Ι.* ᾠσματα Ποντικά [6]. Λαογρ 10 (1929/32) 572 - 574.
1171. *Πασπαράκης Γεώργ.* Ἐμμ. Τραγούδι τοῦ Συλωκόκωστα. Προμ Πυρφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 170 σ. 7.
1172. *Περάκη Εἰρήνη* Τὸ Λενιό. Προμ Πυρφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 190 σ. 7.
1173. *Πιόσος Μ.* Τραγούδι τοῦ Καπετᾶν Πατεραντώνη. Προμ Πυρφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 173 σ. 7.
1174. *Πολίτης Νικ. Γ.* Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἔκδοσις 3η, Ἀθῆναι 1932, 8ον, σελ. 326.
1175. *Σαλοῦστρος Στυλ. Ηρ.* Τραγούδι τοῦ Μηναδογιώργη. Προμ Πυρφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 182 σ. 7.
1176. *Σαλούστρου Νίκη Β.* Ἡ λεβέντισσα Ἑλένη. Προμ Πυρφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 172 σ. 7.
1177. *Σπαντιδάκης Γεώργ.* Οἱ ἔννιά ἀδελφοί. Προμ Πυρφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 180 σ. 7, ἀρ. 181 σ. 7.
1178. ——— Ὁ Βέργας. Προμ Πυρφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 180 σ. 7.
1179. *Σταματάκη Ἀντιόπη* Ἡ κόρη μὲ τὰ ρόδα. Ἡ κουρφοφίλητη. Προμ Πυρφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 183 σ. 7.
1180. *Σπύρου Ἀν.* Μοιρολόγι (Σιατίστης). ΗΔΜ ἔτ. 1932, σ. 90.
1181. *Σταματάκης Γ.* Τραγούδι τοῦ σεισοῦ. Προμ Πυρφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 184 σ. 7.
1182. *Στρατήγη Φωτεινὴ Β.* Τὸ Λενιό. Προμ Πυρφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 191 σ. 7, ἀρ. 192 σ. 7.
1183. *Συγκολλίτης Σπυρ.* Δημοτικὰ τραγούδια τῆς Ἀνασελίτσης [6]. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 8 (1932) σ. 267 - 270.
1184. *Φακιδάρκι Γεωργία* Τὸ φιλί. Προμ Πυρφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 182 σ. 7.
1185. *Φακιδάρκη Γαρυφαλιὰ* Φόνος μιᾶς κόρης. Προμ Πυρφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 174 σ. 7.

1186. **Φαρμακίδης Ε. Π.** Κυπριακαὶ παραλλαγαὶ ἄσμάτων [3]. Λαογρ 10 (1929/32) 570 - 572.
1187. **Φυλακτὸς Δ.** Δημοτικὰ τραγούδια [2]. Θρῦλος Βελβενδοῦ. ΗΔΜ ἔτ. 1932, σ. 136.
1188. **Παπαγεωργίου Γεώργ. Ἰω.** Ἡ λαϊκὴ μουσα στὰ Τζουμέρκα. ΤΑΝ ἔτ. 1 (1932/33) 10 - 12.
1189. **Τριανταφυλίδης Κ.** Τὸ σχολεῖο ἐργασίας. Ἡ ἱστορία ἀπὸ τὶς πηγές [2 τραγ.]. Τὸ Φῶς, χρόν. Ε' (1932/33) ἀρ. φ. 15 - 16, σ. 6 - 8.
1190. **Χαρούλης Σ. Ν.** Νανουρίσματα [5]. Τὸ Φῶς, χρόν. Ε' (1932/33) ἀρ. φ. 8 - 9, σ. 7.
1191. **Χαρούλης Εὐάγγ. Ν.** Τραγούδια [1]. Τὸ Φῶς, χρόν. Ε' (1932/33) ἀρ. φ. 13, σ. 6.
1192. **Ἀγγελάκης Ἐμμ. Σ.** Ὁ γενιτσαρισμὸς ἐν Σητεία. Κρητ Μελ 1 (1933) 187 - 189 [1].
1193. Ἡ παντρεία. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 209 σ. 7.
1194. **Βερβέρης [;] Ἐμμ. Δ.** Τραγούδι τοῦ πολέμου. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 195 σ. 7.
1195. **Βερναδάκη Μαρία Ν.** Ἐνα λόγος θὰ σᾶς πῶ, ἕνας εἶν' ὁ Κύριος... Τραγούδι τοῦ ρίγου. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 206 σ. 7.
1196. ———. Ὁ ναύτης. Ἡ καλογρηά. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 209 σ. 7.
1197. **Δαφέρμος Γεώργ. Φ.** Ἡ τύχη τοῦ παιδιοῦ. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 214 σ. 7.
1198. ———. Τὸ τραγούδι τῆς νύμφης (στὴν Ἀξό). Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 193 σ. 7.
1199. **Καλαϊσάκης Βασίλ. Ἰ.** Ναναρίσματα καὶ νανουρίσματα καὶ νάναρα. Κρητ Μελ 1 (1933) 160 - 161.
1200. **Καλοκύρης Ἰ.** Ἡ προξενιά. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 199 σ. 7.
1201. **Καραπατάκης Κωνστ.** Τραγούδια τῶν Βενιζίων. ΗΔΜ ἔτ. 1933, σ. 89 - 90.
1202. **Κατσαμᾶς Ν.** Ἀμπελοβλεπές. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 211 σ. 7.
1203. **Κιουρτσίδης Ἰωάνν.** Τὰ ψευτοπαλλήκαρα (τραγούδι τοῦ Πόντου). ΗΔΜ ἔτ. 1933, σ. 224.
1204. **Κουερίνι Μαρία Ν.** (τὸ γένος Κουκλινοῦ) Τὸ τραγούδι τῆς Ἀρετούσης. (Γουργούθοι Ἀμαρίου). Κρητ Μελ 1 (1933) 58 - 60.
1205. **Κουρμούλης Γεώργ.** Ποικίλα φιλολογικά. Β') Ἐπιτραπέζια δημοτικὰ ἄσματα. [20]. Κρητ Μελ 1 (1933) 229 - 233.

1206. *Κωσταδήμας Χριστόφ.* Τὸ ἀερόστατον τοῦ Παχώμη. ΤΑΝ ἔτ. 1933, τεῦχ. 3, σ. 6 - 8.
Δημ. ἄσμα μετὰ λεξιλογίου.
1207. *Μαρκιανὸς Μᾶρκ.* Τρεῖς ἀτσιγγάνοι γεύγονται σὲ δαφνοποταμίδα...
Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 211 σ. 7.
1208. *Μαρκιανοῦ Ἀλεξάνδρα* [Ἔσματα 4]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 206 σ. 7.
1209. ——— Ὁ κλέφτης. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 210 σ. 7.
1210. *Ματουκαράκη Εἰρήνη* Ἡ Θεωνίτσα. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 200 σ. 7.
1211. *Μινώτου Μαριέττα Σ.* Τραγούδια ἀπὸ τῆ Ζάκυνθο. Ζακυνθινῆς λαογραφίας τόμος Β'. Ἀθήναι (1933) 8ον, σελ. 103. (Ἀνατύπωσις ἀπὸ τὴν «Ἴόνιο Ἀνθολογία» τεῦχ. 78, 79, 80).
Ἔσμ. σ. 5 - 19, 31 - 37, 42 - 48, 51 - 78, 80 - 82, 91 - 99 [142]. Δίστ. σ. 20 - 30, 38 - 42, 48 - 50, 52, 56 - 57, 78 - 79, 82 - 90 [446].
Κρίσις: Λαογρ 11 (1934/37) 286 - 88 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
1212. *Παγωμένος Νικ. Ν.* Μιὰ Κυργιακὴν ἡμέρα δὲν εἶχα ἐγὼ δουλειά... Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 205 σ. 7.
1213. *Παγωμένου Ἐλένη* Ὁ γάμος τοῦ Ξημέρη. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 201 σ. 7. — Ἡ σφαγὴ τοῦ Ἡρακλείου. Αὐτόθι, ἀρ. 203 σ. 7.
1214. ——— Τραγούδι τῆς Σουσάνας. Ἡ νοσοκόμα. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 205 σ. 7.
1215. *Παπαγεωργίου Γεώργ.* Ἰ. Ἡ λαϊκὴ μοῦσα στὰ Τζουμέρκα. ΤΑΝ ἔτ. 1933, τεῦχ. 6, σ. 10 - 12. [Ἔσματα 3].
1216. *Παπαδημητρίου Γεώργ.* Δυὸ ἀρματωλοὶ τῶν Τζουμέρκων. ΤΑΝ ἔτ. 1933, τεῦχ. 6, σ. 3 - 7. [1 ἄσμα].
1217. *Παπαδιοῦ Μαρία* Μοιρολόγια [1]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 215 σ. 7.
1218. *Δαφέρμος Γ. Φ.* Τραγούδια τοῦ παπᾶ Κρανιώτη. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 194, σ. 7.
1219. *Περάκης Ἐλευθ.* Ἡ νιὰ χήρα. Ὁ κασίδης μὲ τσοὶ γυναῖκες του. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 201 σ. 7.
1220. *Περβκῆ Ἐ.* [= Ἐ. Περάκη;] Τραγούδι τῶν γράδων. Ὁ γυιὸς τῆς χήρας. [Κυρὰ δέρνει τὴ σκλάβα της]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 196 σ. 7.
1221. *Πιτσούλης Βασίλ. Κ.* Τραγούδι τῆς κουρούνας. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 203 σ. 7.
1222. *Πλεύρη Μαρία* Μαντινάδες τ' Ἀλφάβητου. Τραγούδι τοῦ Πρήκιψη Γεωργίου στὰ 1898. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 212 σ. 7, ἀρ. 213 σ. 7.

1223. *Ρασούλη Μαρία Ν.* Ἡ κακούργα μάνα. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 202 σ. 7.
1224. *Σαπουτζῆς Ἀντών.* Τραγούδι τοῦ πετεινοῦ. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 213 σ. 7.
1225. *Σιουτζούκης Τάκης* Δημοτικά τραγούδια Γρεβενῶν [2]. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 9 (1933) σ. 39 - 40.
1226. *Σπυριδάκης Γεώργ. Κ.* Δημοτικά ἄσματα ἐκ Ζήρου Σητείας [2]. Κρητ Μέλ 1 (1933) 162 - 163.
1227. — Παράκλησις ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ἁμαρτωλῶν [1]. Κρητ Μέλ 1 (1933) 103.
1228. — Δημοτικά ἄσματα (ἐκ Ζήρου Σητείας). [3]. Κρητ Μέλ 1 (1933) 196 - 198.
1229. *Τερζιδάκη Βαρβάρα* Αὔριο εἶναι σκόλη... Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 211 σ. 7.
1230. *Στρατήγης Μιχ. Γ.* Ἐνα Σαβατοβράδῳ μὲ διῶξαν οἱ γονεῖς μου... Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 205 σ. 7.
1231. *Σωπασῆς ἢ Χοτζάκης Γεώργ.* Σατυρικὸν διὰ τοὺς κυνηγοὺς Ἡρακλείου. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 197 σ. 7.— Οἱ πόνοι ποὺ μὲ κρίνουν. Ὁ γιατρὸς καὶ ὁ βλάκας ἀσθενῆς. Αὐτόθι, ἀρ. 198 σ. 7.
1232. *Τουπαδάκης Γεώργ.* Ἡ ἀραποπούλα. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 210 σ. 7.
1233. *Χατζηϊωάννου Κ. Π.* Κυπριακὰ λαϊκὰ τραγούδια [4]. Κυπρ Χρον 9 (1933) 10 - 12.
1234. — Κυπριακὰ λαϊκὰ τραγούδια. [1]. Κυπρ Χρον 9 (1933) 167 - 169.
1235. *Μονογιὸς Εὐάγγ. Ι.* [Δημοτικά τραγούδια]. Μυκ Χρον Α' (1933/34) φ. 1 σ. 7, φ. 7 (1934) σ. 4, φ. 12 σ. 4.
Ἐναδημ. 3 δημ. τραγούδια ἀπὸ τὰ «Μυκονιάτικα» τοῦ συγγραφέως.
1236. Τραγούδι τοῦ χοροῦ. Μυκ Χρον Α' (1934) φ. 2 σ. 7.— Παντρεύετ' ἢ ἀγάπη μου... Αὐτόθι, φ. 5 σ. 5.— Τὸ ρηγόπουλο. Αὐτόθι, φ. 9 σ. 4.— Ποῦ νά βρω γὼ βασιλικό... Αὐτόθι, φ. 13 σ. 4.— Τοῦ Κὺρ βοριᾶ. Αὐτόθι, φ. 14 σ. 4.— Τραγούδι τῆς ἀγάπης. Αὐτόθι, φ. 15 σ. 5.— Ἡ μάγισσα. Αὐτόθι, φ. 17 σ. 5.— Σὲ χήρα [2 μοιρολόγια]. Αὐτόθι, φ. 20 σ. 5.— Τὸ τραγούδι τοῦ ντου-νιά. Αὐτόθι, φ. 23 σ. 5.— Ὁ Προσφύρης. Αὐτόθι, Β' (1935) φ. 20 σ. 5.
1237. *Βαρότση Ἀργυρῶ* Ἡ κατάρα τῆς κόρης. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 226 σ. 7, ἀρ. 227 σ. 7.
1238. *Γκανούλης Γ.* Δημοτικά τραγούδια [2]. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 10 (1934) σ. 80.
1239. *Δακανάδης Ε.* Παρατσάφαρο [2]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 218 σ. 7.

1240. **Δαφέρμος Γεώργ. Φ.** Τραγούδι τοῦ Μαυρογένη. Τραγούδι τῆς πέρικας. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 237 σ. 7.
1241. ——— Ὁρμηνεία τῆς νύφης. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 221 σ. 7.
1242. **Dawkins R. M.** Some modern Greek songs from Cappadocia. American Journal of Archaeology, XXXVIII (1934) 112 - 122.
Κρίσεις: Byzantion 11 (1936) 373 - 74 (*Maurice Leroy*). BZ 34 (1934) 407 / 408 (*N. H. B(aynes)*).
1243. ——— Turco - Christian Songs from Asia Minor. Annuaire Inst. Phil. et Hist. Or. (Mél. Bidez) 2 (1934) 185 - 206.
Δημοσ. 11 ἑλλην. ᾠσματα εἰς τουρκικὴν γλῶσσαν ἀπὸ τὴν συλλογὴν Λεβίδη μὲ ἀγγλικὴν μετάφρασιν.
1244. **Ζώης Δεων. Χ.** Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐν Ζακύνθῳ. Μεσ Γράμμ Β' (1934) 280 - 286. [Πολύστιχον ᾠσμα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου].
1245. **Καλοκύρης Ἰωάνν. Α'** Ἐλᾶτε, φίλοι καὶ δικοί μου, νὰ σᾶς - ε - πῶ τὴν παραπόνεσή μου... Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 230 σ. 7.
1246. **Κοκολάκις Κωνστ.** Μαντινάδες [8]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 239 σ. 7.
1247. : **Καμνακιώτισσα** Ἀναμνήσεις - ζωγραφιές. Μυκ Χρον Α' (1934) φ. 4 σ. 3.
Δημοσ. 2 παιδικὰ ᾠσματα.
1248. **Κοτσυφοῦ Μαρία Ἀ.** Μιὰ μαύρη μάννα ζύμωνε τοῦ γιοῦ τῆς παξιμάδια... Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 219 σ. 7.
1249. **Κυριαζῆς Ν.** Κυπριακὰ λαϊκὰ τραγούδια [8]. Κυπρ Χρον 10 (1934) 216-228.
1250. **Μαθητικὴ Κοινότης Σεισῶν** Ἀκούσατε τί ἐγίνει στῆς Σπάρτης τὰ βουνά... Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 223 σ. 7.
1251. **Μακρυδάκι Ἐλένη** Τραγούδι τοῦ Φόδελε. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 224 σ. 7.
1252. **Μακριδάκις Ἀντών.** Ὁ νιός. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 227 σ. 7.
1253. **Μαυράκης Νικ. Κ.** Τὸ γαϊτάνι. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 225 σ. 7.
1254. **Μαυράκης Στέλ. Κ.** [Τραγούδια 3]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 220 σ. 7.
1255. **Μηναδάκις Μιχ.** Ἡ κόρη καὶ ὁ βοσκός. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 227 σ. 7.
1256. **Ξυλούρη Βασιλικὴ** Πουλὶ καὶ βασιλοπούλα. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 231 σ. 7.
1257. **Παγωμένος Κωνστ.** [Τραγούδι τοῦ Παπαδάκι καὶ τοῦ Λαρετζάκι]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 227 σ. 7.
1258. ——— Ἡ ζηλιάρα. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 222 σ. 7.
1259. **Παγωμένος Κωνστ. Γ.** Ὁ πόθος. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 222 σ. 7

1260. *Παγωμένος Δημ. 'Ε.* Ἡ παραγγελιά. Ἀτσιγγανοὶ καὶ κόρη. Οἱ σκουτοῦρες τοῦ βοσκοῦ. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 224 σ. 7.
1261. ——— Νά ἔχεν ἡ γῆς πατήματα κι ὁ οὐρανὸς κερκέλια... Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 240 σ. 7.
1262. ——— Παρατσάφαρο. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 222 σ. 7.
1263. *Παγωμένος Κωνστ. 'Ι.* Στὸ Ἄγιον Γεώργη στὰ Σελλιά παράνω παρακάτω... Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 238 σ. 7.
1264. *Παγωμένος Νικ. Μ.* Ντσιμίπι - ντσιμίπι. Παρατσάφαρο [2]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 220 σ. 7.
1265. *Παγωμένου Ἐλένη* Ὁ κακὸς σύζυγος. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 221 σ. 7.
1266. ——— Μπλειό μου σὲ τάβλα δὲν δειπνῶ... Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 230 σ. 7.
1267. *Παγωμένου Μαρία 'Ανι.* Ἐνα κουδοῦν' ἀργολαλεῖ τσὴ Σφακιανὲς μαδάρες... Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 238 σ. 7.
1268. ——— Ὁ φόβος τοῦ Νάδη. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 224 σ. 7.
1269. *Παγωμένου Χρυσῆ* Τραγούδι τοῦ Λενιοῦ. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 221 σ. 7.
1270. *Παραγιουδάκι Εὐαγγελία Γ.* Ὁ θάνατος τοῦ βοσκοῦ. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 226 σ. 7.
1271. *Περάκη Ἐλένη 'Ι.* Παρατσάφαρο. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 228-29 σ. 7.
1272. ——— Ὁ καῦκος. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 222 σ. 7.
1273. *Περάκη Εὐανθία Γ.* Κόρη καὶ νειὸς παίζουν. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 222 σ. 7.
1274. ——— Οἱ καινοῦργοι ἔρωντες. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 228 - 29 σ. 7, ἀρ. 230 σ. 7.
1275. *Περάκη Στυλιανῆ Χ.* Οἱ κακοὶ γειτόνοι. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 222 σ. 7.
1276. ——— Πέρα στὴν πέρα γειτονιά, πέρα στὴν πέρα ρούγα... Προμ Πυρφ. ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 224 σ. 7, ἀρ. 225 σ. 7.
1277. *Περάκι Μαγδαληνῆ 'Ε.* Τὸ μαγκέλωμα. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 222 σ. 7.
1278. *Περάκης Ἀπόστ. Γ.* Χαρώντισσα καὶ Χάρος. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 225 σ. 7.
1279. ——— Προσευχὴ στὴν Παναγία. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 225 σ. 7.
1280. *Πετράκη Στυλιανῆ Χ.* Ἡ νιὰ γυναίκα τοῦ γέρου. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 240 σ. 7.

1281. *Πετρούνιας Βασ. Ε.* Μανιάτικα μοιρολόγια. Σειρά Α'. Ἀθήνα 1934, 8ον, σελ. 92.
Κρίσεις: Δελτ. Λειτουργ. Μέσ. Ἐκπαιδ., ἔτ. ΙΑ' (1936) ἀρ. 10α, σ. 318-320 (Γ. Α. Μέγας). Λαογρ 11 (1934/37) 290-293 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
1282. *Πισούλη Ἀνδρομάχη Ἰ.* Τὸ φόρεμα τοῦ βοσκοῦ. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 220 σ. 7.
1283. *Πισούλη Ἑλένη* Τὸ πουλάκι. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 228-29 σ. 7.
1284. *Πισούλη Χρυσῆ Γ.* Στὸ σπίτι τοῦ Χάρου. — Μάννα χιονίζει στὰ βουνά... Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 240 σ. 7.
1285. *Πισούλης Ἰωάνν. Γ.* Ὁ βοριάς καὶ βοσκός. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 220 σ. 7.
1286. ——— Τὰ περασμένα. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 222 σ. 7.
1287. *Πισούλης Χαρ. Ἰ.* Ἀπὸ τὰ ὄρη ἐρχομαι, πὸ τὴν Ἀγριομαδάρα... Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 220 σ. 7.
1288. ——— Ὁ κακὸς ἄντρας. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 226 σ. 7.
1289. ——— Ὁ διωματάρης. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 222 σ. 7.
1290. *Σουλτάτου Μαρία* Μοιρολόγια. Παρατσάφαρο [2]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 218 σ. 7.
1291. *Στρατήγης Ἐλευθ. Σ.* Ὁ κυνηγὸς τῆς Ὀβριοπούλας. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 240 σ. 7.
1292. *Στρατήγης Μιχ.* Τραγούδι Σιὸρ Τζανάκη. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 221 σ. 7.
1293. ——— Πόθος νοικοκυρᾶς. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 222 σ. 7.
1294. *Σχολεῖον Δημοτικὸν Ἀνωγείων* Τραγούδι τοῦ Μακράκη. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 231 σ. 7, ἀρ. 232 σ. 7.
1295. ——— Τραγουδάκια παρατσάφαρα [1]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 234 σ. 7.
Τραγ. 1, αἰνίγμ. 3.
1296. *Χατζηϊωάννου Κ. Π.* Κυπριακὰ λαϊκὰ τραγούδια. Αἰνίγματα. [Τραγ. 2]. Κυπρ Χρον 10 (1934) τευχ. Β' σ. 1-9, 15-16 [81-89, 95-96].
1297. *Χρίστης Σάβας Θ.* Τὸ τραγούδι τῆς «Κακῆς μάνας». Κυπρ Χρον 10 (1934) 305-309.
1298. *Ἀποστολίδης Μυρτίλ. Κ.* Τραγούδια τῶν Φιλιππουπολιτῶν (Ἀν. Ρωμ.) κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα [53]. Ἀρχ Θρ Θησ 1 (1934/35) 225-270.
Ἐκ τούτων εἰς 46 ἄσμ. παρατίθεται καὶ ἡ μουσικὴ των.
1299. *Καλοκύρης Ἰωάνν. Ἀ.* Ἡ κόρη μὲ τὰ ρόδα. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 231 σ. 7.

1300. (Κλόκκαρης 'Αντ.) Τ' ἀμπέλιν. Κυπρ Γράμμ Α' (1934/35) 673.
1301. Κυπριακὰ δημοτικὰ τραγούδια [2]. Κυπρ Γράμμ Α' (1934/35) 129, 187.
1302. **Μαδιᾶς Γ.** Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐν Χίῳ. Μεσ Γράμμ Β' (1934/35) 289 - 290. [ᾠσμα 1].
1303. **Φαρμακίδης Ε. Π.** Κυπριακὰ δημοτικὰ τραγούδια [2]. Κυπρ Γράμμ Α' (1934/35) 233 - 234.
1304. **Χαραλάμπους Χρῖστ.** «Ἐπιθαλάμια». Κυπριακὰ τραγούδια [5]. Κυπρ Γράμμ Α' (1934/35) 379 - 382.
1305. **Βρόντης Ἀναστάσ. Γ.** Ὁ Ἅγιος Γεώργιος στὴ Ροδίτικη λαογραφία. Λαογρ 11 (1934/37) 216 - 245.
ᾠσματα 6, δίστιχα 18, παραδόσεις 8 καὶ εἰδήσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὴν λατρείαν.
1306. **Γρίσπος Παν.** ᾠσμάτια καὶ στίχοι Χαλκιδικῆς. Λαογρ 11 (1934/37) 262.
1307. **Δέφνερ Μιχ.** Ποντιακὸν κλιμακωτὸν παιδικὸν ᾠσμάτιον. Λαογρ 11 (1934/37) 646 - 647.
1308. **Κασδάγλης Ἀλ.** Τὸ τραγούδι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Λαογρ 11 (1934/37) 258.
1309. **Μαλᾶς Σταῦρ. Σ.** Κυπριακὰ τραγούδια [2]. Λαογρ 11 (1934/37) 259 - 261.
1310. **Οἰκονομάκος Γρηγ. Ι.** Μανιάτικα μοιρολόγια [6]. Λαογρ 11 (1934/37) 246 - 249.
1311. **Σλίνης Μιχ. Χρ.** ᾠσμα Μακεδονικόν. Λαογρ 11 (1934/37) 258 - 259.
1312. **Σταμούλη - Σαραντῆ Ἐλπινίκη** Τοῦ Χριστοῦ. Λαογρ 11 (1934/37) 249 - 253.
Δημοσ. ὁ θρῆνος τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς. Ἐν σ. 253 προστίθεται βιβλιογραφικὴ σημείωσις ὑπὸ *Στίλπ. Π. Κυριακίδου*.
1313. **Συγκολλίτης Σπῦρ.** Ὁ θρῆνος τοῦ Χριστοῦ. Λαογρ 11 (1934/37) 254 - 258.
1314. **Τρανὸς Μιχ.** Τραγούδια Ἀρκαδικὰ [12]. Λαογρ 11 (1934/37) 642 - 646.
1315. **Χατζηϊωάννου Κ. Π.** Κυπριακὰ λαϊκὰ τραγούδια [13]. Λαογρ 11 (1934/37) 605 - 633.
1316. **Αἰνιὰν Γ.** Ἡ ξενητεία [ᾠσμα 1]. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 14, σ. 4.
1317. Δημοτικὴ ποίηση. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 16, σ. 4, φ. 18, σ. 4, φ. 19, σ. 4, φ. 21, σ. 4, φ. 22, σ. 4, φ. 23, σ. 4, φ. 24, σ. 4, φ. 25, σ. 4, φ. 26, σ. 4, φ. 27, σ. 4, φ. 30, σ. 12.
Ἀναδημ. ἐξ ἐντύπων συλλογῶν 47 δημ. ᾠσματα.
1318. Μοιρολόγια [7]. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 17, σ. 4, φ. 18, σ. 4.
1319. **Ἀγγελλάκις Ἐμμ. Σ.** Σητειακὰ ἦτοι συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Σητείας

- ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς. Τόμ. Α'. Ἀθήναι 1935, 8ον, σελ. 239 - 242 [1].
1320. Ἀγγελῆς Κων. Ἶσματα Βλάστης [3]. ΗΔΜ ἔτ. 1935, σ. 69 - 72.
1321. Ἀγιομαυρίτης Νώτης. Τὰ τραγούδια τοῦ Λαζάρου. Ν᾽Ἔστ τόμ. 17 (1935) 493 - 494.
Περιγραφή τοῦ ἐθίμου καὶ 2 Ἶσματα.
1322. Βλαστός Παῦλ. Νυφικὸ τῆς Κρήτης. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 20, σ. 4.
1323. Γκανούλης Γ. Δημοτικὰ τραγούδια [3]. Μακεδ Ἡμερ 11 (1935) 109 - 110.
1324. Δαφνομήλη Μαρία Γ. Ἡ Ὀβριοπούλα. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 243 σ. 7.
1325. Δαφνομήλη Στεφανία Γ. Ὁ νεῖός. Ἡ χήρα. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 243 σ. 7.
1326. Δημοτ. Σχολεῖον Σκορδύλω. Τραγούδι στὰ προουκιά. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 261 σ. 7, ἀρ. 262 σ. 7.
1327. Δημοτ. Σχολεῖον Ἀγ. Ἰωάννου Μυλ/μου Ἡ Θεονίτσα. Προμ Πυρφ. ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 246 σ. 7.
1328. Δημοτικὸν Σχολεῖον Ἀνωγείων Παρατσάφαρο. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 233 σ. 7.
1329. *Haxthausen Werner von* Neugriechische Volkslieder gesammelt von Werner von.— Urtext und Übersetzung herausgegeben von Karl Schulte Remminghausen und Gustav Soyter. Münster i. W. 1935, 8ον, σελ. IX + 195 + 1 χάριτης. (Veröffentlichungen der Annette von Droste=Gesellschaft. Band 4).
Ἶσμ. σ. 36 - 95, 100 - 132 [77], δίστ. σ. 96 [6], μουσικὴ σ. 174 - 191 [17].
Κρίσεις : Λαογρ 11 (1934/37) 701 - 707 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)). Ἑλληνικά 8 (1935) 376 - 382 (Σ. Β. Κουγέας). Hellas - Jahrbuch 1936, σ. 93 (E. Ziebarth). *Class. Rev. 50 (1936) 82 κ.έ. (R. M. Dawkins). ἘπΒυζΣπ 11 (1935) 525 - 529 (Γ. Α. Μέγας). Ν᾽Ἔστ 10 (1936) 460 - 462. (Γ. Α. Μέγας). BZ 36 (1936) 194 - 195 (F. Dölger). BNJb 13 (1937) 109-112 (Marianne Klaar). [βλ. καὶ ἀρ. 3639, σ. 369].
1330. Ἡ ρίμα τοῦ κάπτα - Μανέτα. Μυκ Χρ Β' (1935) φ. 28, σ. 6.
1331. Καλούδη Σοφία Μ. Τὸ τραγούδι τῆς Σούσας. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 242 σ. 7.
1332. Καραπάτης Γ. Γ. Δημοτικὰ τραγούδια Κυδωνίας [31]. Νεοελλ' Ἀρχ 1 (1935) 125 - 133.
1333. Κιουρτσιδης Ἰ. Τραγούδια τοῦ Πόντου [2]. ΗΔΜ ἔτ. 1935, σ. 128.
1334. Κρέντης Β. [Δημοτικὰ Ἶσματα 6]. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 15, σ. 4.
1335. Μ. Γ. Λαϊκὰ τραγούδια [Ἶσμα 1, δίστ. 4]. ΘΓ (1935) τεῦχ. 3, σ. 27, τεῦχ. 4, σ. 19.

1336. **Δουκόπουλος Δημ.** Τραγούδια τῶν Ἀγράφων [3]. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 14, σ. 4.
1337. **Μανιάς Π.** Τὸ φιλί. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 249 σ. 7.
1338. **Μητσιούλης Ἀνδρ. Δ.** [Τὰ τραγούδια τοῦ Λαζάρου]. Ν Ἐστ τόμ. 17 (1935) 494.
1339. **Μονογιῶς Ε. Ι.** Παιδικὸ Μυκονιάτικο [1]. Μυκ Χρον Β' (1935) φ. 30-31, σ. 9.
1340. : **Ὁρεινὸς Χρ.** Θρακικὰ τραγούδια [2]. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 28, σ. 4.
1341. **Παγωμένος Δημ. Ε.** Οἱ τρεῖς ἀδερφεῖδες. Τὸ τρύγος. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 245 σ. 7.
1342. ——— Ἡ μπιστόλα. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 244 σ. 7.
1343. **Παγωμένος Κωνστ. Ε.** Ὁ γέρος κι' ἡ γριά. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 245 σ. 7.
1344. **Παγωμένος Νικ. Μ.** Τὸ τραγούδι τ' Ἀλέξη. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 245 σ. 7.
1345. **Παγωμένου Εἰρήνη** Ὁ Γιῶργος κ' ἡ Ἐλενίτσα. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 250 σ. 7.
1346. **Παγωμένου Καλλιόπη** [Μαντινάδες 6]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 251 σ. 7.
1347. **Παπαδάκης ὁ Ἀπτεραῖος, Νικ. Κ.** Ἀλφάβητον ἐκ Κεφαλαῶ. Νεοελλ Ἀρχ 1 (1935) 175 - 76.
1348. **Παπαχαραλάμπους Γ. Χ.** Τῆς Τρίχας τὸ γιοφύρι. Κυπρ Χρον 11 (1935) 97 - 100.
1349. **Παπαχαρίσης Ἀθαν.** Δύο τραγούδια ἀπὸ τῆ βόρειο Ἡπειρο. Ἡ Βόρειος Ἡπειρος, ἔτ. Α' (1935) τεῦχ. 13, σ. 30 - 31.
1350. **Πελεκανάκι Θεανῆ** Ὁ κάτης κι' οἱ ποντικοί. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 248 σ. 7, ἀρ. 249 σ. 7.
1351. **Πετράκης Στέργ. Χ.** Τὸ φίλημα. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 244 σ. 7.
1352. **Περάκη Εὐανθία Γ.** Χαιρετισμὸς - γράμμα. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 241 σ. 7.
1353. ——— Βουκολικό. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 246 σ. 7.
1354. **Πετυχάκι Μαρία** Τὸ πουλὶ καὶ ἡ βασίλισσα. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 246 σ. 7.
1355. **Σαραλῆς Γιάνν.** Τὰ τραγούδια τοῦ Λαζάρου. Ν Ἐστ τόμ. 17 (1935) 432 - 433.

1356. **Σπανδωνίδη Ειρήνη** Κρητικά τραγούδια. Σφακιανά. Ριζίτικα. [Ἐν Ἀθήναις 1935] ἐκδ. Γκοβόστης, 8ον, σελ. 16' + 187 + 1 χάρτης.
Ἐπφδ. σ. 79 ἀρ. 86, ἄσμ. σ. 1 - 75, 28, 111 - 15 [87], δίστ. σ. 83 - 108 [170], παραμ. σ. 76 - 77 [1], παροιμ. σ. 80 [4], ὄρκοι σ. 79. Σχόλια, γλωσσάριον καὶ βιβλιογρ. σ. 119 κ.έξ. Κρίσεις: Λαογρ 11 (1934/37) 697 - 701 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)). Νεοελλ' Ἀρχ 1 (1935/36) 338 - 340 (Ν. Β. Τωμαδάκης). Ν' Ἐστ 19 (1936) 72 - 73 (Ἐμμ. Κριαρᾶς). Κυπρ Γράμμ Γ' (1936/37) 332 - 333 (Κώστας Προυσοῆς). Μακ' Ἡμέρες 3 (1935) 326 - 7 (: Τίτ - Μπίτς). ΒΖ 36 (1936) 194 (F. D(ölger)). Πάφος 2 (1936/37) ἀρ. 9, σ. 336 - 338 (Γεώργ. Α. Μαρκίδης). Revue des Études Grecques 49 (1936) 500 (P. Lascaris). ΒΝJb 13 (1937) 329 - 336 (Μιχ. Δαφέρμος). Ἐπ Κρητ Σπ 1 (1938) 564 - 567 (Γ. Ι. Κ(ουρμούλης)). Ἐπ Ἐν Καλλ Λογ Χανίων 1 (1937) 85 - 86 (Γ. Κ. Σπυριδάκης).
1357. **Στρατήγης Μιχ. Γ.** Ἡ ἀνυφάντρα. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 241 σ. 7.
1358. **Σωπασῆς ἢ Χοτζάκис Γεώργ. Β.** Ἡ ψαροδαγκαμένη Μαρίκα. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 248 σ. 7.
1359. Τὸ ἀμπέλι (τραγούδι Κυμαϊκό). Μέλισσα, ἔτ. Α', Τρίκαλα 1935, σ. 208.
1360. Τραγούδια τῆς ἀγάπης [3]. ΗΔΜ ἔτ. 1935, σ. 68.
1361. **Τωμαδάκης Νικόλ.** Λαογραφικὰ σύμμεικτα. Β' Τραγούδια Σελίνου [13]. Νεοελλ' Ἀρχ 1 (1935) 71 - 75.
1362. **Χαραλάμπους Χρῖστ.** [Λαογραφικὰ σύμμεικτα]. Παραμύθιν τοῦ πετεινοῦ, γκάρου τζιαὶ τοῦ ἀλουποῦ [ἄσμ. 4]. Κυπρ Χρον 11 (1935) 49 - 55.
1363. Δημοτικὰ τραγούδια. Βόρειος Ἡπειρος, ἔτ. Α' (1935/36) τεῦχ. 1, σ. 14, τεῦχ. 2 σ. 22, τεῦχ. 3 σ. 13, τεῦχ. 4 σ. 10, τεῦχ. 6 σ. 26.
1364. **Ἰντιᾶνος Ἀντ.** Κυπριακὰ ἐρωτικὰ ποιήματα. Κυπρ Γράμμ Β' (1935/36) 493 - 498.
1365. **Καραταράκη Εὐλαμπία** Τὰ κακὰ τῆς πεθερᾶς. (Λούκίας Μονοφατσίου Κρήτης). Διδ Ζωή Α' (1935/36) 159.
1366. **Καραταράκη Οὐρανία** Ἀρφανοῦλα νύφη (κακὴ πεθερά). (Λούκίας Μονοφατσίου Κρήτης). Διδ Ζωή Α' (1935/36) 159.
1367. **Καραταράκης Μιχ. Ν.** Τραγούδι ἀνδρειωμένου. (Λούκίας Μονοφατσίου Κρήτης). Διδ Ζωή Α' (1935/36) 99.
1368. **Κκόλης Κώστ.** Ὁ κοντὸς [ἄσμα]. Κυπρ Γράμμ Β' (1935/36) 227 - 229.
1369. **Κλοκκάρης Ἀντ.** Δημοτικὰ τραγούδια τῆς Κύπρου [3]. Πάφος 1 (1935/36) 44 - 45.
1370. **Κωσταντινίδης Κ.** Δημοτικό. Ἡ Μαρουλλοῦ. Κυπρ Γράμμ Β' (1935/36) 26 - 28.
1371. ——— Ὁ πραγματευτής. Ἀνώνυμο. Κυπρ Γράμμ Β' (1935/36) 165 - 166. Δημοσ. 2 παραλλαγὰὶ τοῦ πραγματευτῆ καὶ 1 ἔτι ἄσμα.

1372. *Μαράθης Ἄντρ.* Κυπριακὰ δημοτικὰ τραγούδια [2]. Πάφος 1 (1935/36) ἀρ. 7, σ. 210 - 211.
1373. *Μιχαηλίδης Β.* Ἡ δωδεκάτη Δεκεμβρίου τοῦ 1880 ἐν Λεμησῶ. Πάφος 1 (1935/36) ἀρ. 5 - 6, σ. 175 - 7.
1374. *Μουρέλλος Ἰ. Δ.* Ἡ ψυχὴ τοῦ λαοῦ μας. Διδ Ζωὴ Δ' (1935/36) 11 - 14. Ἄναδημος. 8 δίστιχα καὶ 6 τραγούδια χαρακτηριστικὰ τῆς ψυχοσυνθέσεως τοῦ λαοῦ τῆς Κρήτης.
1375. *Ντελάκη Μαρία* Τραγούδι τ' Ἀἰ Γιώργη (Λούκίας Μονοφατσίου Κρήτης). Διδ Ζωὴ Α' (1935/36) 99 - 100.
1376. *Παπαχριστοδούλου Πολ.* Βαλλίσματα Θρακικὰ [31]. Ἄρχ Θε Θησ 2 (1935/36) 148 - 159.
1377. *Rojaghi Giouvanna* Κυπριακὰ ἐρωτικὰ ποιήματα [ἐκ χ/φου τῆς Μαρκιανῆς Βιβλιοθήκης] [10]. Ἑλλ Ἐπ ΚΘ' (1935/36) τεῦχ. 339, σ. 36 - 37, τεῦχ. 345, σ. 335. ἔτ. 30 (1936/37) τεῦχ. 353, σ. 74, τεῦχ. 358 - 59, σ. 154. Πρόκειται περὶ ἀνωνύμων δημοτικοφανῶν στιχουργημάτων.
1378. *Π(απα) Χ(ριστοδούλου) Π.* Στίχοι κατ' ἀλφάβητον. Ἄρχ Θε Θησ 2 (1935/36) 242.
1379. *Σαββίδης Γ.* Τῆς νύφης ποὺ κακοτύχησε [1]. Κυπρ Γράμμ Β' (1935/36) 229 - 230.
1380. *Σερλῆς Κυριάκ.* Ὁ Χάρος. Μαντινάδες. (Ἄγιος Μάμας Μυλοποτάμου Κρήτης). [Ἄσμ. 1, δίστ. 7]. Διδ Ζωὴ Α' (1935/36) σ. 59.
1381. *Φαρμακίδης Σ. Π.* Τὸ περιβόλιν τοῦ ρηθὸς [ἄσμα 1]. Πάφος 1 (1935/36) ἀρ. 11, σ. 335.
1382. *Χαρούλης Εὐάγγ.* Νανουρίσματα. Στίχοι. Παιγνίδια. Διδ Ζωὴ Α' (1935/36) σ. 38.
1383. ——— Ἡ κόρη θέλει παντρεῖα [1]. Διδ Ζωὴ Α' (1935/36) σ. 38.
1384. *Ἀττικίδης Βάκης* Δημοτικὰ θαλασσινὰ τραγούδια. Ναυτ Ἑλλ 8 (1936) 3537 - 38.
1385. *Βασματζῆς Θεοδ. Β.* Κάστρα καὶ ἐπιδρομεῖς. Ναυτ Ἑλλ 8 (1936) 3595 - 97). Δημοσ. καὶ 6 στίχοι δημοτικῶν ἄσμάτων.
1386. *Baud - Bony S.* Τραγούδια τῶν Δωδεκανήσων. Τόμ. Α'. Ἀθῆναι, Ἰ. Ν. Σιδέρης, 1935, 8ον, σελ. λ' + 374. Τόμ. Β', Ἀθῆναι 1938, 8ον, σελ. ια' + 447, Ἰ. Ν. Σιδέρης. (Σύλλογος πρὸς διάδ. ὠφελ. διδλ. Ἐκδ. Μουσ. Λαογρ. Ἄρχ. ἀρ. 1).
Κρίσις: Λαογρ 11 (1934/37) 683 - 690 (Π. Φορμόζης).
1387. ——— Chansons du Dodécanèse. Tom. 1er, Athènes 1935, 8ον, σελ. XXIX + 391. Tom. IIème, Athènes, 1938, 8ον, σελ. XV + 466. Li-

- brairie I. N. Sideris. (Société pour la propagation des livres utiles Archives Musicales de Folklore, αρ. 1).
1388. Γαμήλιον (δημῶδες τοῦ Πόντου). ΗΔΜ ἔτ. 5 (1936) μεταξύ τῶν σ. 160-161.
1389. **Γκανούλης Γ.** Δημοτικά τραγούδια [2]. ΗΔΜ ἔτ. 5 (1936) 112.
1390. ——— Δημοτικά τραγούδια [4]. Μακεδ' Ἡμερ ἔτ. 12 (1936) σ. 135-136.
1391. **Ἐλλαδίτης Δ.** [Δημῶδη ἄσματα 4]. ΗΔΜ ἔτ. 5 (1936) σ. 187 - 188.
1392. Ἡ ξενιτεία [δημ. ἄσμα]. ΗΔΜ ἔτ. 5 (1936) σ. 167.
1393. **Ἰατροίδης Γεωργ. Δ.** Δημοτικά τραγούδια Θεσσαλίας [ἄσμ. 35, δίστ. 9]. Ἐν Ἀθήναις (1936) 8ον, σελ. 28. (Ἱστορικὴ καὶ Λαογραφικὴ Ἑταιρεία τῶν Θεσσαλῶν, Ἐν Ἀθήναις. Τμῆμα Διαλέξεων, τόμος Β', τεῦχος Δ').
1394. Ἱστορικά τινα τραγούδια Μακεδονικά. ΗΔΜ ἔτ. 5 (1936) σ. 57 - 61.
Ἀναδημοσ. 4 ἄσματα ἐκ τῆς Συλλογῆς *Fauriel* μὲ διορθώσεις εἰς τὰ κείμενα.
1395. **Μαθητικὴ Κοινότης Σκορδύλλω** Τραγούδι τ' Ἀλέκο. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΒ' (1936) ἀρ. 265 σ. 7.
1396. **Μ.** Δημοτικὴ Ἀνθολογία [ἄσμ. 4]. ΡΧ ἔτ. 1 (1936) σ. 32.
1397. **Μαρίνης Κώστ.** Ἐπίκαιρα τραγούδια [5]. Ἑλλην. Λαολογία, Ἀθήναι 1936, ἀρ. 1, σ. 27 - 28.
1398. **Παπαγεράκης Ἰ.** Γαμήλια ἄσματα Βάβδου [2]. Μακεδ' Ἡμερ ἔτ. 12 (1939) σ. 65 - 66.
1399. **Σιάφακας Ν.** Δημοτικά τραγούδια. Ἡπειρωτικὰ Φύλλα, Ἰωάννινα, ἔτ. Α' (1936) τεῦχ. 5, σ. 13.
1400. **Σιουτζιούκης Δ.** Δημοτικά τραγούδια [4]. Μακεδ' Ἡμερ ἔτ. 12 (1936) σ. 254 - 256.
1401. Τὸ καράβι κι' ὁ παπᾶς. Ναυτ' Ἑλλ 8 (1936) 3673.
1402. **Χρίστης Γλαῦκ.** Λαογραφικὰ σύμμικτα. Β'. Τὸ ὄνειρον τῆς Παναγίας [1]. Κυπρ Χρον 12 (1936) 154 - 155.
1403. **Ἀρνης Κιέρως** Τὰ τραγούδια τῆς Λαζαρίνας στοὺς Σοφάδες (Θεσσαλίας). [ἄσμ. 4]. Ἑλλ' Ἐπ 30 (1936/37) τεῦχ. 355, σ. 115 - 116.
1404. **Ἀσιατίδης Α.** Λαϊκὰ τραγούδια τοῦ Πόντου. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 2, σ. 27 [ἄσμα].
1405. **Γερολεμίδης Παναγ.** Κυπριακὰ δημοτικὰ τραγούδια [2]. Κυπρ Γράμμ Γ (1936/37) 319 - 320.
1406. **Δεληβασίλης Γιάνν.** Ἀνέκδοτα δημοτικὰ τραγούδια [4]. Κρητ Σελ 1 (1936/37) 126, 168.
1407. **Ἐλευθεριάδης Ἀλ. Γρ.** Ἡ μαρκαριταρένη [ἄσμα]. Κυπρ Γράμμ Γ (1936/37) 321

1408. Ἡ δημοτικὴ ποίησις καὶ ἡ θάλασσα. Ναυτ Ἑλλ 9 (1936/37) 337.
1409. Ἰντιᾶνος Α. Κυπριακὰ ἐρωτικὰ ποιήματα. Κυπρ Γράμμ Γ' (1936/37) 322.
1410. (Ἰωακειμίδης Π. Θ.) Δημοτικὰ ἑλληνικὰ τραγούδια στὸν Πόντο [4]. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 2, σ. 23, φ. 3, σ. 28.
1411. : Κάνις (=Κανδηλάπτης Γ. Θ.) Δημῶδη Ποντιακὰ τραγούδια (Χαλδίας) [7]. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 11, σ. 15, φ. 12, σ. 21.
1412. Καρατζᾶς Δημ. Ἀνέκδοτον Χαλδίας [ᾄσμα 1]. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 9 - 10, σ. 29.
1413. Κουρετέλλας Δημ. Χ. Ἀρετούσα. Κυπρ Γράμμ Γ' (1936/37) 322 - 324.
1414. — Τῆς Ἑλένης [δημῶδες]. Πάφος 2 (1936/37) ἀρ. 5, σ. 174.
1415. Κριτωτάκης Ἰ. Ἡ 1^η Μαρτίου. Χελιδονισμός. Διδ Ζωὴ Β' (1936/37) σ. 235 - 37.
1416. Διουδάκη Μαρία Δημοτικό. [Στοῦ γαλάτου τὸν ἀφρὸ τρία κορίτσια πλύνουν]. Κρητ Σελ 1 (1936/37) σ. 67.
1417. Π(απα) Χ(ριστοδοῦλου) Π. Ἡ κλέφτρα. (Σαράντα Ἐκκλησιῶν). Ἀρχ Θε Θησ 3 (1936/37) 118 - 120.
1418. Πουλῆ Δ(έσποινα) Τὸ τραγούδι τοῦ Βέργα. Κρητ Σελ 1 (1936/37) 25 - 26.
1419. Πυξίτης Στέλ. Ἡ λεμονιά. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 9 - 10, σ. 29.
1420. Σατυρικὰ τραγούδια τοῦ Πόντου [2]. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 2, σ. 28.
1421. Σιαμανῆς Γ. Ὁ Μάραντον. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 9 - 10, σ. 29.
1422. Σουμελίδης Ἄνδρ. Λαϊκὰ τραγούδια τοῦ Πόντου [9]. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 1, σ. 24, φ. 2, σ. 27, φ. 3, σ. 18, φ. 4 - 5, σ. 41 - 42.
1423. Τῆς Ὠριᾶς τὸ κάστρον. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 1, σ. 26 - 27.
1424. Φ. Π. Τσῆ Τραπεζοῦντος τὸ λιμάνι. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 3, σ. 29. [ᾄσμα ἱστορικόν].
1425. Φαρμακίδης Ε. Π. Ὁ ξενητεμένος. Κυπρ Γράμμ Γ' (1936/37) 325.
1426. Χρηστοβασίλης Χ. Ἐνα τραγούδι Δεροπολίτικο. Ἡ Βόρειος Ἠπειρος, ἔτ. Δ' (1936/37) τεῦχ. 18, σ. 29 - 30.
1427. Τσακῶνικα κάλλαντα [1]. Κυν Ἐπιθ 1 (1936/38) σ. 165.
1428. Β(αγενᾶς) Θ(ᾶνος) Ὁ ξενητεμένος. Κυν Ἐπιθ 1 (1936/38) σ. 72.
1429. Δημοτικὸ τραγούδι τῆς Τσακωνιάς. Κυν Ἐπιθ 1 (1936/38) σ. 14.— Δημοτικὸ τραγούδι. Αὐτόθι, σ. 103.
1430. Τὸ τραγούδι τοῦ Κάστρου τῆς Ὠρηᾶς. Κυν Ἐπιθ 1 (1936/38) σ. 8.
1431. Ἀγγελῆς Κωνστ. Τραγούδια Ἀἰβασιληάτικα Δυτ. Μακεδονίας [5]. ΗΔΜ ἔτ. 6 (1937) σ. 109 - 111.

1432. *Βασιλείου Πάνος* 'Ι. Ἐρωτικά τῆς Σητείας. Ν Ἐστ τόμ. 22 (1937) 1083 - 1084.
1433. ——— Τὰ λαογραφικά τῆς Σητείας. Ν Ἐστ τόμ. 22 (1937) 1345 - 1346.
'Απάντησις ἐπὶ δημοσ. τοῦ Γ. Κ. Σπυριδάκη· βλ. κατωτ. ἀρ. 1443.
1434. Δημοτικά ἄσματα. Ραδάμανθυς ἔτ. 22 (1937) τεῦχ. 3, σ. 4.
1435. *Γκανούλης Γ.* Δημοτικά τραγούδια [5]. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 13 (1937) σ. 113-114.
1436. *Ἰωαννίδης Δ.* Λαογραφικά [ἄσμ. 4]. Κυπρ Χρον 13 (1937) 306 - 316.
1437. *Καραπατάκης Κ.* Τὰ σοῦρβα. ΗΔΜ ἔτ. 6 (1937) 167 - 171. [Πρωτοχρονιάτικα κάλαντα 9].
1438. *Klaar Marianne* Klephtenkrieg Neugriechische Volkslieder in rhythmischer Prosa frei ins Deutsche übertragen, von —. Athen 1938, 8ον, σελ. 74. (Texte und Vorschungen zur Byzantinische - Neugriechischen Philologie N° 26).
1439. *Κληρίδης Λεῦκος Ν.* Λαογραφικά. Τὸ τραοῦν τοῦ γάμου [1]. Κυπρ Χρον 13 (1937) 305 - 306.
1440. *Μαρούδας Βασ.* Λαογραφία τοῦ Θιακιοῦ [ἄσμ. 8, δίστ. 6]. Ἑλλ Ἐπ 31 1937/38) τεῦχ. 370 - 371, σ. 200 - 202, τεῦχ. 370[!] - 372, σελ. 225 - 226.
1441. *Πέριδικα Νίκη Δ.* Σκυριανὰ δημοτικά τραγούδια. Ἀθῆναι 1937, 8ον, σελ. 56 + 3 φύλλα μετ' εἰκόνων. (Φιλοπρόοδος Ἐνωσις Σκυρίων). [Διάλεξις].
Κρίσεις: Ν Ἐστ 22 (1927) 1434 - 1435 (Κλ. Παράσχος). Ν Γράμμ περίοδ. Β' (1937) φ. 37, σ. 14 (Γ. Μ. Μυλωνογιάννης). Πάφος 2 (1936/37) ἀρ. 10, σ. 370-371 (Γεώργ. Α. Μαρκίδης).
1442. *Schrader A.* Sammlung neugriechischer Volkslieder übersetzt von —. Athen 1937, 8ον, σελ. 79. [ἄσμ. 52, δίστ. 17, ἄσμ. εἰς τὴν ἑλληνικὴν 12].
1443. *Σπυριδάκης Γ. Κ.* Λαογραφικά Σητείας. Ν Ἐστ τόμ. 22 (1937) 1181-1182.
Παρατηρήσεις καὶ διορθώσεις εἰς ἄσμα δημοσιευθὲν ὑπὸ Πάνου Ι. Βασιλείου.
1444. *Σταμαθιουδάκι Μαρία* Ἡ πείνα. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΓ' (1937) ἀρ. 296 σ. 7.
1445. Τὸ μοιρολόι τῆς μάννας [δημῶδες]. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 13 (1937) σ. 84.
1446. *Τριανταφυλλίδης Φ.* Ἀφῆκε ὁ Γιάννης τὴν κλεψιά [ἄσμα]. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 13 (1937) σ. 249 - 250.
1447. *Φ. Ι.* Πάνω στῆς Σελίτσας τὰ βουνά [κλέφτικο τραγούδι]. ΗΔΜ ἔτ. 6 (1937) σ. 160.
1448. : *Ἀγλαδς* Τὰ διάφορα εἶδη τραγουδιῶν. Σπαρτ Χρον Α' (1937/38) ἀρ. φ. 11 - 12, σ. 4.
1449. *Βαλαβάνης Γ.* Τὸ τραγούδι τοῦ βορρηᾶ. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 21, σ. 388.

1450. **Βαφειάδης Κώστ.** Ἐπιθανάτιο. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 21, σ. 388.
1451. **Δημητριάδης Χρυσ.** Ποντιακά δημοτικά τραγούδια [2]. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 15, σ. 155.
1452. **Κουρτίδης Κωνστ. Γ.** Ἡ Γκίμπερνα [1]. Ἄρχ Θε Θεσ 4 (1937/38) 49-51.
1453. — [Τραγούδια] Δ' Ἀδριανουπόλεως [12]. Ἄρχ Θε Θεσ 4 (1937/38) 143-47.
1454. **Κουφός Δ.** Τραγούδια τοῦ Βασσαρά [7]. Σπαρτ Χρον Α' (1937/38) ἀρ. φ. 2 σ. 7, ἀρ. φ. 7 σ. 8, ἀρ. φ. 8 σ. 6, ἀρ. φ. 13 σ. 9, 11, ἀρ. φ. 16 σ. 5.— Ὁ Γιάννης καὶ ἡ Μάρω. Αὐτόθι, ἀρ. φ. 3 σ. 11.
1455. **Κωνσταντινίδης Π.** Τραγούδι γάμου. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 16, σ. 217-218.
1456. **Μουξενίδης Π. Δ.** Ἀντίχριστον. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 14, σ. 92-93.
1457. : **Νίδας** Μυστριώτικα τραγούδια [1]. Σπαρτ Χρον Α' (1937/38) ἀρ. φ. 5 σ. 16.— Τραγούδια τῆς Μπαρδούνιας. Τὸ λιθάρι. Αὐτόθι, ἀρ. φ. 6, σ. 8.— Ὁ Μουσαῖ Μπαρδούνιας. Αὐτόθι, ἀρ. φ. 7, σ. 7.— Μοιρολόγια τῆς Μπαρδούνιας [1]. Αὐτόθι, ἀρ. φ. 11-12, σ. 7.
1458. **Παλαισιδης Κ.** Ποντιακά δημοτικά τραγούδια [4]. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 14, σ. 77.
1459. **Παπανδρεάδης Α.** Τ' ὄρωμαν. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 19, σ. 299.
1460. **Παπαχριστοδούλου Πολ.** Τραγούδια Θράκης [83]. Ἄρχ Θε Θεσ 4 (1937/38) 111-142.
1461. **Σγουρίτσας Ἀγησ.** Ἡ λεβεντιά. Τ' ἀμπέλι [2]. Σπαρτ Χρον Α' (1937/38) ἀρ. φ. 9, σ. 11.
1462. — Τὰ τραγούδια καὶ ὁ χορὸς τῶν καλογήρων [3]. Σπαρτ Χρον Α' (1937/38) ἀρ. φ. 2, σ. 13-15.
1463. : **Σταυριώτης** (Παπαδόπουλος Δ. Κ.) Ποντιακά δημοτικά τραγούδια [27]. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 13, σ. 23-24, φ. 14, σ. 76, φ. 15, σ. 155, φ. 16, σ. 217, φ. 17/18, σ. 262, φ. 19, σ. 299, φ. 20, σ. 349, φ. 21, σ. 388, 389, φ. 22, σ. 428, φ. 23, σ. 469.
1464. **Τσιρκινίδης Η. Α.** Τὸ γήτεμαν. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 21, σ. 388-389.
1465. **Χοντολίδης Μ.** Στὴν ἄσπρη θάλασσα [ᾠσμα]. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 17/18, σ. 268.
1466. : **Ἀδραστος Μ.** [Δημοτικά ᾠσματα]. Μεσσ' Ἐτ 1938, σ. 32, 93, 126, 142, 167, 172, 176, 181, 197, 217, 218, 272. [ᾠσμ. 11, δίστ. 2].
1467. **Γκανούλης Γ.** Μοιρολόγια [12]. Μακεδ' Ἡμερ ἔτ. 14 (1938) σ. 283-287.
1468. — Δημοτικά τραγούδια Σιατίστης [4]. ΗΔΜ ἔτ. 7 (1938) σ. 86-86.

1469. **Γκισᾶς Ἄργ.** Τραγούδια Κοζάνης [3]. ΗΔΜ ἔτ. 7 (1938) σ. 42 - 44.
1470. **Δρόσος Ζαχαρ.** Οἱ ἀγωνισταὶ περιφερείας Γρεβενῶν. ΗΔΜ ἔτ. 7 (1938) σ. 125 - 128.
Δημοσ. στίχ. ἐκ διαφόρων τοπικῶν ᾄσμάτων ἐξυμνούντων τοὺς ἥρωας τῆς περιοχῆς.
1471. : **Ἐρημίτης** Ἡ λαϊκὴ σάτιρα ἐν Κεφαλληνίᾳ. Οἱ ριμναδόροι. Παγκεφ Ἡμ ἔτ. Β' (1938) σ. 332 - 338.
1472. **Ζγώνης Ἀλέκ. καὶ Ράχος Ἀθαν. Μ.** Δημοτικὰ τραγούδια Γρεβενῶν [102]. Γρεβενὰ 1938, 8ον, ἄ. σελιδ. (Ἐθνικὴ Ὀργάνωσις ᾠδῶν Γρεβενῶν. Διεύθυνσις Τύπου καὶ Διαφωτίσεως ἀριθ. 1).
1473. **Ζωλοτάκι Στεφανούλα** [Κυνηγὸς καὶ κόρη]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΔ' (1938) ἀρ. 303 σ. 7. — Λόγια τσ' ἀγάπης. Αὐτόθι, ἀρ. 306 σ. 7.
1474. **Θεοδωράκι Χρυσῆ** Μιὰ κόρη ἀγάπα ἓνα νιὸ καὶ ἀγάπα την καὶ κεῖνος... Προμ Πυρφ. ἔτ. ΙΔ' (1938) ἀρ. 303 σ. 7.
1475. **Ἰντιᾶνος Ἀντ. Κ.** Συμβολὴ στὴ μελέτη τῆς Κυπριακῆς ἱστορίας. Κυπρ Σπ Β' (1938) 121 - 195.
Ἐν σ. 178 - 195 δημοσ. τὸ ἐκ 582 στίχων τραγούδι τοῦ Χατζηγεωργάκι.
1476. **Κανελλόπουλος Θεόδ. Γρ.** Ἐνα γλεντοκόπι μὲ ποικίλη καὶ εὐθυμῆ συζήτηση. Μεσσ Ἐτ. 1938, σ. 286 - 298.
Δημοσ. ἀρκετοὶ στίχοι ἐκ διαφόρων ᾄσμάτων.
1477. **Lüdeke Edwig** Κρητικὰ τραγούδια [17]. Ἐπ Κρητ Κπ 1 (1938) 505 - 512.
1478. Μακεδονικὴ παραλλαγὴ τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ. Μακ Ἡμέρες 6 (1938) 16 - 17.
1479. **Μακρῆς Ν.** Ἡ Φούρκα (Κονίτσης - Ἡλείου). ΗΔΜ ἔτ. 7 (1938) σ. 75-78.
Δημοσ. εἰδήσεις ἱστορικαὶ περὶ τοῦ χωρίου Φούρκας μετὰ 4 ᾄσμάτων.
1480. **Παναγιωτίδης Κων.** [Ἄσματα 2]. ΗΔΜ ἔτ. 7 (1938) σ. 48.
1481. **Παπανικολάου Φ.** Χριστουγεννιάτικα τραγούδια Ἀνασελτσιώτικα [6]. ΗΔΜ ἔτ. 7 (1938) σ. 90 - 91.
1482. : **Σταυριώτης** (Παπαδόπουλος Δ. Κ.) Τὸ Παρχάρεμαν [ᾄσμα]. ΗΒΕ ἔτ 1938, σ. 63.
1483. Τὸ τραγούδι τοῦ θανάτου [μοιρολ.]. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 14 (1938) σ. 64.
1484. **Τσελάλης Ἄγγ.** [Δημοτικὰ ᾄσματα 2]. Μεσσ Ἐτ 1938, σ. 190, 254.
1485. **Χιονῆς Κ.** Κερασουντιακὰ τραγούδια [3]. Ἄρχ Πόντ 8 (1938) 125 - 26.
1486. : **Νίδας** Ὁ παπᾶ Καλομοίρης [ᾄσμα]. Σπαρτ Χρον 2 (1938/39) ἀρ 20, σ. 14.
1487. **Σγουρίτσας Ἀγησ.** Κλέφτες καὶ ζουρνᾶς. Σπαρτ Χρον 2 (1938/39) ἀρ 16, σ. 5 [ᾄσμα].
1488. **Φιλιππόπουλος Δημ. Γ.** Ἀποκριάτικα δημοτικὰ καὶ τραγούδια χοροῦ [1]. Σπαρτ Χρον 2 (1938/39) ἀρ. φ. 21, σ. 12.

1489. *Δαφέρμος Γεώργ. Φ.* 'Η Διαμάντα' τραγούδι. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΕ' (1939) ἀρ. 326 σ. 7, ἀρ. 327 σ. 7.
1490. — Τραγούδι τοῦ Γλυμηνταλῆ. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΕ' (1939) ἀρ. 332 σ. 7.
1491. *Δαμπαδαρίδης Νικόλ. Σωτ.* 'Ο Ἅγιος Γεώργιος ἐν Παλατίοις καὶ ἐν Ἐφθόνη Προκοονήσου. Μεσ Γράμμ Δ' (1939) 83 - 95.
Δύο ἄσματα.
1492. *Νικολουδάκης Κώστ. Χ.* Τραγούδι τοῦ Ἀγριολίδι. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΕ' (1939) ἀρ. 331 σ. 7.
1493. *Ρουσάκης Ἰ.* Μαντινάδες τοῦ Ἄλφα - βῆτα. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΕ' (1939) ἀρ. 324 σ. 7, ἀρ. 325 σ. 7.
1494. *Παπαθεοδωρόπουλος Ἐλ. Κ.* Τὰ κάλαντα τοῦ Λαζάρου. Ἀχαϊκά 4 (1940) 14 [δίστ. λαζαρικά 10].
1495. *Παπαχρονοπούλου Τούλα* Ἀχαϊκὸ δημοτικὸ τραγούδι. Ἀχαϊκά 4 (1940) 59.

Ἀθήνα
2. Μελέται.

1496. *Κυριακίδης Στίλπ. Π.* Διγενῆς καὶ κάβουρας. Λαογρ 6 (1917/18) 368 - 424.
1497. *Buk H. A.* Kleine Beiträge zur kenntnis des deutschen Philhellenismus. BNJb 1 (1920) 395 - 401.
Δημοσ. 1) Zur philhellenischen Dialektdichtung καὶ 2) Zwei Übersetzungen unter Wilhelm Müllers Griechenliedern.
1498. *Ζακυθηνὸς Διον.* Τὸ τραγούδι τῆς Λιογέννητης. Παρθενῶν ἔτ. Α' (1921/22) ἀρ. 2, σ. 46, 47.
1499. *Κυριακίδης Στίλπ. Π.* Δῶμαν - Ἄγριν - Ἀρκοτσ'εράμιδον - Ἀρκοτσ'εραμιώνας. Λαογρ 8 (1921/25) 230 - 231, 568 - 574.
1500. *Μενάρδος Σῆμος* Ἱστορία τῶν λέξεων τραγωδῶ καὶ τραγωδία. Ἀφιέρωμα εἰς Γ. Χατζιδάκιν (1921) σ. 15 - 32.
1501. *Φαρμακίδης Ξεν. Π.* Δῶμαν, δόλιν, βίος. Λαογρ 8 (1921/25) 574.
1502. *Συναδινὸς Θεόδ. Ν.* Τὸ Ἑλληνικὸ τραγούδι. Πέντε διαλέξεις - συναυλίας. Τὸ δημοτικὸ τραγούδι· τὸ παιδαγωγικὸ τραγούδι· τὸ λαϊκὸ τραγούδι· τὸ ἑπτανησιακὸ τραγούδι· τὸ τεχνικὸ τραγούδι. Ἐν Ἀθήναις 1922, 8ον, σελ. 202.
1503. *Ξανθουδίδης Στέφ.* Εἰς τὸ περὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Πάρου (1537) δημῶδες ἄσμα. BNJb 3 (1922) 281.
Διόρθωσις στίχου τοῦ ἄσματος.
1504. *Σγουρίτσας Ἀγησ. Γ.* Σταχυολογήματα. Τὸ ἄσμα τοῦ Μαιμουᾶ ἢ Μαιμουλᾶ Μαλεβὸς ἔτ. Γ' (1922/23) ἀρ. 20, σ. 27 - 28.

1505. **Βλαχογιάννης Γιάνν.** Λαὸς ὁ ποιητὴς Λαογρ 7 (1923) 79 - 84.
1506. **Buk H.** E. Geibel und das neugriechische Volkslied. BNJb 4 (1923) 301 - 327.
1507. **Δ(υοβουνιώτης) Κ. Ι.** Δεκατρία δημώδη ᾠσματα μετὰ μουσικῶν σημείων ἐν Ἀγιορειτικῷ κώδικι τῆς μονῆς Ἰβήρων. Ν Ἑλλ 17 (1923) 348 - 349.
1508. **Κυριακίδης Στίλπ. Π.** Διόρθωσις εἰς ἀκριτικὸν ᾠσμα, εἰς Ἐρωτοπαίγνια Hesselring - Pernot καὶ περὶ διασπάσεως τοῦ 15συλλάβου εἰς δύο αὐτοτελεῖς στίχους καὶ περὶ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ. Ἀθηνᾶ 35 (1923) 238 - 239.
1509. ——— Τὰ παιδιὰ τοῦ δεκαπεντασυλλάβου. ΗΜΕ ἔτ. 1923, σ. 417 - 433.
Μελέτη μετρικῆς.
Κρίσεις: ΒΖ 24 (1924) 441 (F. Dölger), Rev. des Étud. Grecq. 37 (1924) 129 - 130 (H. Pernot).
1510. **Παντελίδης Χρ. Γ.** Οἱ ποιητάριδες τῆς Κύπρου. Λαογρ 7 (1923) 115-120.
Κρίσις: Κυπρ Χρον 1 (1923) 96 (I. Συκουτρῆς).
1511. **Schultz Wolfgang** Das Glück des Lebens und die Gebote der Sittlichkeit in alter Spruchdichtung. Λαογρ 7 (1923) 100 - 114.
1512. **Συκουτρῆς Ἰω. Ἀντιφῶν Γ.** Διγενῆς καὶ κάβουρας. Κυπρ Χρον 1 (1923) 154 - 163.
1513. ——— [Σημειώσεις εἰς τὸ τραοῦδι τοῦ Παφουμῆ], Κυπρ Χρον 1 (1923) 203 - 205.
Τὸ τραοῦδι τοῦ Παφουμῆ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Μ. Μαρκίδου. Αὐτόθι, σ. 198 - 203.
1514. **Δροσίνης Γεώργ.** Ζῶα καὶ πουλιὰ στὰ δημοτικὰ τραγούδια μας. ΗΜΕ ἔτ. 1924, σ. 49 - 67.
1515. **Ζακνυθηνὸς Διον. Α.** Ὁ Χάρος στὸ δημοτικὸ τραγούδι. «Κερκυραϊκὴ Ἀνθολογία» 4 (1924) σ. 26 - 30.
1516. **Κανδηλῶρος Τάκ.** Ὁ ἀρματωλισμὸς τῆς Πελοποννήσου (1500 - 1821). Ἐν Ἀθήναις 1924, 8ον, σελ. 448.
Ἱστορικὴ πραγματεία σχετικὴ καὶ πρὸς τὸ κλέφτικο τραγούδι.
1517. * **Μιχαλόπουλος Φάν.** Τὸ δημοτικὸ τραγούδι. — Ἀπόψεις τοῦ θανάτου 1924.
1518. **Παντελίδης Χρ. Γ.** ᾠσμα τοῦ ἀπαγχονισμοῦ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κύπρου καὶ τῶν ἄλλων μητροπολιτῶν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Κυπρ Χρον 2 (1925) 65 - 67.
1519. **Brouwer - De Simone F.** La tradizione bizantina nella letteratura popolare Neogreca. SBN 1 (1925) 59 - 76.
1520. **Δαφέρομος Γ. Φ.** Ἡ λαϊκὴ Κρητικὴ ποίησις. Προμ Πυροφ ἔτ. Α' (1925) ἀρ. 6 σ. 6, ἀρ. 7 σ. 6, ἀρ. 8 σ. 6, ἀρ. 9 σ. 6, ἀρ. 10 σ. 6, ἀρ. 11 σ. 6.

1521. **Μενάρδος Σῆμ.** Περὶ τῆς πρώτης ἐκδόσεως τῶν δημοτικῶν μας τραγουδιῶν. Διάλεξις εἰς τὸν Παρνασσὸν γενομένη τὴν 22 Δεκεμβρίου 1924. Ἐν Ἀθήναις 1925, 8ον, σελ. 16.
Κρίσις: Λαογρ 9 (1926/28) 295 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
1522. **Κυριακίδης Στίλπ. Π.** Ἡ φυσιολατρία εἰς τὰ δημοτικὰ τραγούδια. (Ὁμιλία γενομένη ἐκ μέρους τοῦ Ὀδοιπορικοῦ Συνδέσμου ἐν τῷ Παρνασσῷ. Σειρὰ ἐπιστημονικῶν ἐκδόσεων Ὀδοιπορικοῦ Συνδέσμου 8). Ἀθήναι 1926, 8ον, σελ. 36.
Κρίσις: BZ 27 (1927) 425 (A. Heisenberg). BNJb 6 (1927/28) 275 (N. Bees).
1523. **Παπαδόπουλος Α. Α.** Ὁ μεσαιωνικὸς Ἑλληνισμὸς τοῦ Πόντου. ΗΜΕ ἔτ. 1926, σ. 367 - 380.
Ἐν σ. 376 - 380 γίνεται λόγος περὶ τῆς δημώδους ποιήσεως τοῦ Πόντου.
1524. **Παρχαρίδης Γ. Α.** Περὶ τῶν ἐν Ὀφει ἄσμάτων. Λαογρ 9 (1926/28) 109-151.
1525. **Δασκαλάκης Ἀπ.** Τὸ τραγούδι τῆς ἀλώσεως. Κυριακὴ ἔτ. Α' (1926/27) ἀρ. 25, σ. 1 - 2.
Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ συγγρ. «Τὰ αἷτια καὶ οἱ παράγοντες τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821».
1526. **Σπαταλᾶς Γεράσ.** Ἀποκρηῆς καὶ δημοτικὴ ποίησις. Κυριακὴ ἔτ. Α' (1926/27) ἀρ. 13, σ. 4.
1527. : **Ἀνθίας Τεῦκρ.** Ἀπὸ τὴν Κυπριακὴ ζωὴ. Οἱ «ποιητῶρηδες». ΜΕΕ Πεο Α - Δ (1927) φ. 102, σ. 5 - 6, φ. 103, σ. 5 - 6.
1528. **Γεωργίτσης Νέστωρ** Ἡ Καραμπεριά. Ἡπειρ Χρον 2 (1927) 304 - 306.
1529. **Δροσίνης Γ.** Τὸ μοιρολόϊ τῆς Ὀμορφης. Ἀθήναι [1927], 8ον, σελ. 22.
Κρίσις: Ἑλλ Γράμματα 2 (1928) 57 - 59 (Γ. Ν. Π(ολίτης)).
1530. **H(esseling) D. C.** Ἀκρίτας Διγενῆς. Ἐγκ. Λεξ. Ἐλευθερουδάκη, τόμ. 1 (1927) 651 - 652.
1531. **Κυριακίδης Στίλπ. Π.** Ὁ Διγενῆς Ἀκρίτας. Ἀκριτικὰ ἔπη—Ἀκριτικὰ τραγούδια—Ἀκριτικὴ ζωὴ. (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων. Νέα Σειρά, ἀριθ. 45). Ἐν Ἀθήναις, Βιβλιοπωλεῖον Ἰ. Σιδέρη, 1926, 8ον, σελ. 154.
Κρίσις: BZ 27 (1927) 425 (A. Heisenberg). Zeitsch. des Vereins für Volksk. Jahrg. 1927/28. Heft 2, 143 (F. B.). BNJb 7 (1928/29) 240 (N. G. Theodoridis). Archiv für Religionswiss. 29 (1931) 283 - 284 (O. Weinreich).
1532. **Θεῦλος Ἀλκης** Στοχασμοὶ γιὰ τὸ δημοτικὸ τραγούδι. Ἀναγέννηση Α' (1927) φ. 8 σ. 452 - 459, φ. 9 καὶ 10 σ. 514 - 521, φ. 11 καὶ 12 σ. 638 - 645. Β' (1927) φ. 1 σ. 21 - 31, φ. 11 - 12 σ. 488 - 494. [Ἀνετυπώθη εἰς 8ον σελ. 107. Ἀθήναι 1928].
Κρίσις: Ν Ἔστ τόμ. 4 (1928) 620 - 622 (Π.). Ἰόν. Ἀνθ 2 (1928) 98 - 101. 3 (1929) 2 - 4 (Διον. Α. Ζακυθηνός).

1533. **Καλομοίρης Μ.** Συναυλία - διάλεξις (για τὸ Δωδεκανησιακὸ δημοτικὸ τραγούδι). Μαυρῆς Ν. Διάλεξις (για τὸ Δωδεκαν. δημοτικὸ τραγούδι). Ἐφημ. Δωδεκάνησος, ἔτ. Β', Ἀλεξάνδρεια 1927, φ. 89, σ. 1 - 2.
1534. **Καραβίδας Κ. Δ.** Ἡ φυσιολογία τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ καὶ ἡ θέσις του στὴ Νεοελληνικὴ ἀναγέννηση. Ἀναγέννηση Α' (1927) φ. 3 σ. 163 - 166.
1535. **Καραμάνος Κυρ.** Ἡ εἰδυλλιακὴ μοῦσα στὴν Κύπρο. ΜΕΕ Περ Α - Δ (1927) φ. 82, σ. 6 - 7.
1536. **Τατάκης Β.** Θρῆνος τῆς Παναγίας. Κυπρ Χρον 5 (1927) 65 - 72.
Κρίσις : Λαογρ 10 (1929/32) 546 - 47 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης).
1537. **Φαλτάιτς Κ.** Τὸ πρόβλημα τοῦ δημοτικοῦ μας τραγουδιοῦ. (Ἑλληνικὸ ἢ γύφτικο;). Ἀθῆναι 1927, 8ον, σελ. 32.
Κρίσεις : ΜΕΕ Περ Α - Δ (1928) φ. 120, σ. 7 (Κ. Μ. Καραμάνος). Ἑλλ Γράμματα 2 (1927/28) 190 - 191 (Χ. Σακελλαριάδης). Ν Ἐστ 2 (1928) 188 - 9 (Π).
1538. **Τωμαδάκης Νικ. Β.** Κρητικὰ λαογραφικά. ΙΙ. Τὸ τραγούδι τοῦ Θεοδορομανώλη. Περ Δελτ Κρ Φιλ Συλλ 1 (1927/28) 31. — IV. Στυλιανὸς Ζαννουδάκης. Αὐτόθι, σ. 36 - 48.
1539. **Δημητρίου Ε.** Ὁ «Θρῆνος τῆς Πόλης». Νέα Ἐπιθεώρηση, 1928, ἀρ. 10, σ. 306 - 310.
1540. **Κορδάτος Γιάνν.** Ὁ «Θρῆνος» τῆς Ἀγία - Σοφιάς καὶ ἡ «ἐθνικὴ συνείδηση» τῶν Ἑλλήνων. Νέα Ἐπιθεώρηση, 1928, ἀρ. 9, σ. 268 - 269.
1541. — Ὁ «Θρῆνος τῆς Πόλης» καὶ ἡ γένεσίς του. (Ἱστορικὰ σημειώματα — Ἀπάντηση σὲ ἀντικριτικὴ). Νέα Ἐπιθεώρηση, 1928, ἀρ. 11, σ. 344 - 347.
1542. **Κυριακίδης Στίλπ. Π.** Ἀρχαϊκὴ τέχνη καὶ δημοτικὰ τραγούδια. ΗΜΕ ἔτ. 1928, σ. 59 - 66.
1543. **Μοάτσου Δώρα** Ὁ ἑλληνικὸς στίχος ἀπὸ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ὡς σήμερα. Ἀναγέννηση Β' (1928) φ. 5 σ. 204 - 213, φ. 6 σ. 265 - 273, φ. 7 σ. 303 - 311.
Ἐνδιαφέρον διὰ τὴν μελέτην τῆς δημώδους ποιήσεως.
1544. **Παпанελόπουλος Ι.** Τὸ Θιακὸ καπιτανόπουλο. Ἡμ Ἰθ ἔτ. 1 (1928) σ. 48-50.
Μελέτη ἄσματος.
1545. **Σουμελίδης Γ.** Ἀκριτικὰ ἄσματα [19] Ἀρχ Πόντ 1 (1928) 47 - 96.
Μελέτη.
1546. **Σταυρόπουλος Γ.** Ἡ Κύπρος καὶ ἡ δημοτικὴ ποίησις. Παντογνώστης ἔτ. Ε' (1928) σ. 44 - 46, 60 - 62.
1547. **Συναδινὸς Θ.** Ὁ θρῦλος τοῦ Ὁρφέα στὴ δημοτικὴ μας ποίηση. Ἡ Διάλεξις Α' (1928) 22 - 33.

1548. **Ἀποστολάκης Γιάνν.** Τὰ δημοτικὰ τραγούδια. Μέρος Α'. Οἱ συλλογές. Ἀθήναι, Κοντομαρῆς, 1929, 8ον, σελ. 332.
Κρίσεις: BNJb 7 (1928/29) 499 - 514 (*I. Συκουτρῆς*). Αὐτόθι 8 (1929/30) 473 - 479 (*II. Λορεντζᾶτος*). Ν'Ἔστ τόμ. 6 (1929) 903 - 906 (*Μᾶρκος Τσιριμῶκος*). Byzantion 6 (1931) 864 - 65 (*Στίλπ. Κυριακίδης*).
1549. **Βρόντης Ἀν.** Ὀλίγαι λέξεις περὶ τῶν δημοτικῶν ᾠσμάτων τῆς Ρόδου. ΡΗ ἔτ. 1929, σ. 243 - 244.
1550. **Ζῶντος Α. Ι.** Ἐξ ἀφορμῆς τῶν «Στροφῶν στὰ δημοτικὰ τραγούδια». Ν'Ἔστ τόμ. 6 (1929) 921 - 922.
1551. **Μαρίνης Κ.** [Παρατηρήσεις στὴ μελέτη τοῦ Γερ. Σπαταλᾶ, «Στροφές στὰ δημοτικά μας τραγούδια»· βλ. κατ. ἀρ. 1553]. Ν'Ἔστ τόμ. 6 (1929) 873-874.
1552. **Παπαχριστοδούλου Χ.** Ἡ ἀρπαγὴ τῆς γυναίκας τοῦ Διγενῆ. ΡΗ ἔτ. 1929, σ. 130 - 134.
Μελέτη ᾠσματος.
1553. **Σπαταλᾶς Γερ.** Οἱ στροφές στὰ δημοτικά μας τραγούδια. Ν'Ἔστ τόμ. 6 (1929) 804 - 809.
1554. ——— Ἀπάντηση (γιὰ τὶς στροφές στὰ δημοτικά μας τραγούδια). Ν'Ἔστ τόμ. 6 (1929) 922 - 923.
1555. **Χατζηϊωάννου Κ.** Σκληρόπουλλον. Ἑλληνικά 2 (1929) 203 - 204.
1556. **Buk H. A.** Der Wert von Übersetzungen verschollener neugriechischer Volksliedertexte. BZ 30 (1929/30) 142 - 146.
1557. **Λορεντζᾶτος Παν.** Κριτικὴ κριτικῆς. BNJb 8 (1929/30) 473 - 479.
Ὁ συγγρ. δημοσ. κριτικὴν βιβλιοκρισίας τοῦ Ἰω. Συκουτρῆ, δημοσ. ἐν BNJb 7 (1928/29) 499 - 514, ἀναφερομένης εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Γιάννη Ἀποστολάκη, Τὰ δημοτικὰ τραγούδια, Μέρος Α'. Οἱ συλλογές. Ἀθήναι 1929.
1558. **Ἀνδριώτης Νικ.** Ὁ μῦθος τῆς Ἀλκηστὶς στὴ δημοτικὴ ποίηση τοῦ Πόντου. ΗΜΕ ἔτ. 1930, σ. 452 - 457.
1559. **Κορδᾶτος Γιάνν.** Τὸ ἀρωματῶνικον τοῦ Πηλίου. Θεσσ Χρον 1 (1930) 87 - 93.
Δημοσ. ἱστορικαὶ εἰδήσεις μετὰ μελέτης ᾠσμάτων.
1560. **Μαρίνης Κ.** Καινούργια σφέραματα καὶ νέα τραγούδια. Ν'Ἔστ τόμ. 8 (1930) 909 - 912.
1561. **Σπαταλᾶς Γερ.** Τὰ ὄνειρα στὰ δημοτικά μας τραγούδια. Ν'Ἔστ τόμ. 8 (1930) 902 - 905.
1562. ——— Τὰ ὄνειρα στὰ δημοτικά μας τραγούδια. ΡΗ ἔτ. 1930, σ. 38 - 49.
1563. **Τωμαδάκης Νικ. Β.** Δημοτικὰ τραγούδια. [Μελέτη]. «Κήρυξ» (Ἐφημ. Χανίων), ἀρ. 4071 - 4080, 1-14 Μαρτίου 1930.

1564. **Ζακυνθινός Διον. Α.** Ὁ Ἐρωτόκριτος κ' ἢ Ρωμιοσύνη. ΗΜΕ ἔτ. 1931, σ. 70 - 76.
Μελέτη δημοδ. ᾠμάτων.
1565. **Δαμπελὲτ Γεώργ.** Ἡ γνησιότης τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ. Ἴόν Ἀνθ 5 (1931) 1 - 3.
1566. **Χρηστοβασίλης Χ.** Περί τῆς δῆθεν αἰχμαλωσίας τῆς Ἰωαννίτισσας Μπαλάνας. Ἡπειρ Χρον 6 (1931) 155 - 157.
1567. **Βουτιερίδης Ἡλ. Π.** Ἀγνωστη συλλογὴ δημοτικῶν μας τραγουδιῶν. Ν Ἐστ τόμ. 12 (1932) 687 - 689.
1568. **Ζαννέτος Φίλιος** Ζαχαριάς Μπαρμπιτσιώτης 1759 - 1805. Λακωνικά Α' (1932) 83 - 172.
Μελέτη ᾠματος.
1569. **Κουγέας Σωκρ.** Ὁ Γκαῖτε καὶ ἡ νεωτέρα Ἑλλάς. Ν Ἐστ τόμ. 11 (1932) 621 - 631.
Γίνεται λόγος περὶ τοῦ θαυμασμοῦ τοῦ Γκαῖτε πρὸς τὰ δημοτικά μας τραγούδια καὶ τῆς εἰς τὴν γερμανικὴν μεταφράσεως ὑπ' αὐτοῦ ἐνίων ἐξ αὐτῶν.
1570. **Κυριακίδης Στίλπ. Π.** [Παρατηρήσεις εἰς τὸ Κυπριακὸν ᾠσμα «ὁ Κωνσταντᾶς»]. Λαογρ 10 (1929/32) 568 - 570.
1571. **Δαμπίκης Δ.** Χριστουγεννιάτικη ποίησις τῶν Ἑλληνοφόνων χωρίων τῆς Ἰταλίας. Ἐφημ. «Πολιτεία» 25 - 12 - 1932, σελ. 9.
1572. **Megas G. A.** Die Ballade von der Losgekauften. Jahrbuch für Volksliedforschung, ἔτ. 3 (1932) 54 - 73.
1573. **Μοσχόβης Β.** Εἰσαγωγή στὰ Συμιακὰ τραγούδια. Ρυθμὸς ἔτ. Α' (1932/33) τεῦχ. 2, σ. 47 - 59.
1574. **Πρωτοψάλτης Μ.** Χελιδονίσματα στὴν ἀρχαία Ρόδο. Ρυθμὸς ἔτ. Α' (1932/33) τεῦχ. ἀναμνηστ., σ. 170 - 177.
1575. **Σπυριδάκις Γεώργ. Κ.** Τὸ ᾠσμα τοῦ Κωνσταντῆ (ἢ τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ). Μύσων 1 (1932) 65 - 74, 222.
1576. **Steinmetz A.** Untersuchungen zu den Klephtenliedern. Λαογρ 10 (1929/32) 305 - 380.
1577. **Grégoire Henri** Études sur l'épopée byzantine. Revue des Études Grecques, t. XLVI, 1933, σ. 29 - 69.
Κρίσις: Byzantion 9 (1934) 414 - 416 (Roger Goossens).
1578. ——— L'âge héroïque de Byzance. Mélanges offerts à M. Nicolas Iorga, Paris 1933, σ. 382 - 397.
Κρίσις: Byzantion 9 (1934) 413 - 414 (Roger Goossens).

1579. **Κελαϊδῆς Σ.** Τὰ δημοτικά μας τραγούδια. Κρητ Μελ 1 (1933) 192 - 195, 220 - 224.
1580. **Soyter G.** Goethe als Übersetzer neugriechischer Liebeslyrik. Bayer. Blätter für das Gymnasialschulwesen, 1933, σ. 165 - 173.
1581. **Τσιτσελίκης Κ.** Τὸ τραγούδι τοῦ Μάη στὴ Δυτικὴ Μακεδονία. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 9 (1933) σ. 123 - 124.
1582. **Grégoire Henri** Héros épiques méconnus. Annuaire de l'Institut de Philologie et d'Histoire Orientales (Université de Bruxelles), t. II 1933 - 34 (Mélanges Bidez) p. 451 - 463.
Περὶ τοῦ τραγουδιοῦ τοῦ «Χαρζανῆ».
Κρίσις : Byzantion 9 (1934) 420 - 428. (*Roger Goossens*).
1583. **Dawkins R. M.** Some modern greek songs from Gappadocia. (Reprinted from the American Journal of Archaeology, 1934 8ον, σ. 112 - 122).
1584. **Κυριακίδης Στίλπ. Π.** Αἱ ἱστορικαὶ ἀρχαὶ τῆς δημώδους Νεοελληνικῆς ποιήσεως. Λόγος Πρυτανικός... Ἐν Θεσσαλονίκῃ 1934, 8ον, σελ. 30 (Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης).
Κρίσεις : Κυπρ Γράμμ Α' (1934/35) 631 - 632 (*Π. Σιούτας*). Ν' Ἔστ τόμ. 17 (1935) 597 (*Μανόλης Κριαρᾶς*). Revue des Études Slaves 15 (1935) 96 (*A. Mazon*). Libre, No 152 - 153 (1935) 1214 (*L. Roussel*).
1585. **Lascaris M.** Niccolò Tommaseo ed Andrea Mustoxidi. (Ἀπόσπασμα ἐκ τῶν Atti e Memorie della Società Dalmata di Storia patria, τόμ. III, Zara, 1934, 8ον, σελ. 39).
Κρίσις : Λαογρ 11 (1934/37) 316 (*Σ. Π. Κυριακίδης*).
1586. **Ἰντιᾶνος Ἄντ.** Κύπριοι ποιητάρηδες. Χριστόδουλος Μ. Τζαπούρας. Κυπρ Γράμμ Α' (1934/35) 414 - 421, 495 - 499, 572 - 575.
1587. **Μιχαηλίδης Σόλ.** Τὸ τραγούδι τοῦ γάμου. Κυπρ Γράμμ Α' (1934/35) 448 - 450.
1588. **Οἰκονομίδης Γιάνν. Στ.** Τὰ ἑκατὸν λόγια τῆς ἀγάπης. Κυπρ Γράμμ Α' (1934/35) 669 - 673.
Ἄναδημ. ἐκ τῆς ἑφημερ. «Καθημ. Φύλλα» τῆς Λευκοσίας 28 καὶ 29 Νοεμβρ. 1932.
1589. **Φαρμακίδης Ε. Π.** Φθογγολογικὰ καὶ ἑρμηνευτικὰ. Κυπρ Γράμμ Α' (1934/35) 492 - 495.
Μελέτη λέξεων καὶ φράσεων δημοδ. ᾠσμάτων.
1590. **Bănescu N.** Ὁ κάτης καὶ οἱ ποντικοί. Εἰς μνήμην Σπ. Λάμπρου, 1935, σ. 393 - 397.
Κρίσεις : Λαογρ 11 (1934/37) 692 - 693 (*Σ. Π. Κυριακίδης*). Ἐπ Κρητ Σπ 1 (1938) 569 - 574 (*Σ. Γ. Καψωμένος*).

1591. *Βασματζής Θεόδ. Β.* Οί ριμαδόροι. *Ναυτ Έλλ* 9 (1936/37) σ. 61.
1592. *Βλαχογιάννης Γιάνν.* Κλέφτες του Μοριᾶ. Μελέτη ιστορική ἀπὸ νέες πηγές βγαλμένη 1715 - 1820. Ἀθήνα 1935, 8ον, σελ. 302.
 Δημοσ. καὶ ἀπόψεις περὶ δημοτ. ἄσμάτων.
 Κρίσις: Ἑλληνικά 8 (1935) 365 - 376 (Σ. Β. Κουγέας).
1593. *Δάφνης Στέφ.* Ἡ θάλασσα στὰ δημοτικά μας τραγούδια. *Ν Γράμμ Α'* (1935) φ. 10, σ. 1 - 2.
1594. *Ζευγώλη Διαλεχτή* Ἡ προσευχὴ στὸ δημοτικὸ τραγούδι. *Ν Γράμμ Α'* (1935) φ. 35, σ. 9.
1595. *Zoras G.* Un θρῆνος inedito sulla caduta di Constantinopoli. *SBN* 4 (1935) 237 - 248.
1596. *Ζωγραφάκης Γ. Κ.* Κλέφτικο τραγούδι. *ΘΓ* (1925) τεύχ. 1, σ. 26.
1597. *Κατσέλης Πέλ.* Ὁ Μενούσιαγας. *Ν Γράμμ Α'* (1935) φ. 36, σ. 8-9.
1598. *Κυριακίδης Στίλπ. Π.* Διορθώσεις εἰς τὴν συλλογὴν Νεοελληνικῶν τραγουδιῶν Werner von Haxthausen ἀνακοινωθεῖσαι εἰς τὸν καθηγητὴν H. Herding. *Hess. Blätter für Volksk.* 24 (1935) 177.
1599. *Δουκόπουλος Δημ.* Ὁ Μάης στὰ δημοτικά μας τραγούδια. *Ν Γράμμ Α'* (1935) φ. 5, σ. 3.
1600. — Οἱ Καρπενησιῶτες γύφτοι στὰ Ρουμελιώτικα πανηγύρια. *Ν Γράμμ Α'* (1935) φ. 21, σ. 4.
1601. *Marshall F. H.* Four klephtic Songs. Εἰς μνήμην Σπυρίδωνος Λάμπρου, 1935, σ. 42 - 49.
 Κρίσις: *Λαογρ* 11 (1934/37) 690 - 691 (Σ. Π. Κυριακίδης).
1602. *Mirambel André* Les caractères de la poésie populaire du Magne. Εἰς μνήμην Σπυρίδωνος Λάμπρου, 1935, σ. 68 - 76.
 Κρίσις: *Λαογρ* 11 (1934/37) 691 (Σ. Π. Κυριακίδης).
1603. *Τωμαδάκης Νικ.* Τὸ «τραγούδι τῆς Φιαγκούσας». *Νεοελλ Ἄρχ* 1 (1935) 64 - 70.
 Κρίσις: Ἐπ Βυζ Σπ 12 (1936) 484 - 486 (Μ. Κριαρᾶς).
1604. *Χατζηϊωάννου Κυρ.* Κριτικά καὶ ἐρμηνευτικά. *Κυπρ Χρον* 11 (1935) 56 - 58.
 Γίνεται λόγος α) περὶ τῆς συλλογῆς Ἀ. Σακελλαρίου, «Κυπριακά», τόμ Β'. β) τῆς συλλογῆς Ξ. Π. Φαρμακίδη, *Κύπρια ἔπη*, γ) τῆς συλλογῆς ἐν *Κυπρ Χρον* 8 (1931) σ. 312 ἐξ. κλπ.
1605. *: *Γκόλφης Ρήγ.* Φαντασία καὶ ποίηση. — Ἡ Ἀμαρτωλικὴ ποίηση. — Ἡ γλωσσικὴ ἀναγέννηση. — Ζωντανὰ κείμενα. — Ἡ πολύχορδη λύρα. — Νεοέλληνες λυρικοί, σελ. 255.
 Κρίσις: *Κυπρ Γράμμ Β'* (1935/36) 112 - 113 (Ἄντ. Ἰντιᾶνος).

1606. **Ἰντιᾶνος Ἀντ.** Κωνσταντῖνος Φιλίππου (1866 —). Κυπρὸ Γράμμ Β' (1935/36) 231 - 235.
Ἐνδιαφέρει καὶ τὴν μελέτην τῶν ᾄσμάτων.
1607. **Lüdeke Hedwig** Ἡ προφορικὴ παράδοση τῆς Ἑλληνικῆς λαϊκῆς ποίησης στὴν Κύπρον. Πάφος 1 (1935/36) ἀρ. 1, σ. 358 - 359.
1608. ——— Ἡ κληρονομία τῶν ἀρχαίων στὴν Ἑλληνικὴ λαϊκὴ ποίηση. Πάφος 1 (1935/36) ἀρ. 3, σ. 76 - 81.
1609. ——— Ἑλληνικὰ δημοτικὰ τραγούδια. Πάφος 1 (1935/36) ἀρ. 1, σ. 12 - 14.
1610. **Χατζηϊωάννου Κ.** Τὸ λαογραφικὸ στοιχεῖο στὴν ποίηση τοῦ Λιπέρτη. Πάφος 1 (1935/36) ἀρ. 1, σ. 14 - 20.
1611. **Χατζηιωσήφ Α.** Ὁ Κωσταντᾶς. Κυπρὸ Γράμμ Β' (1935/36) 161 - 164.
1612. **Ἀττικίδης Βάκ.** Δημοτικὰ θαλασσινὰ τραγούδια. Ναυτ' Ἑλλ 8 (1936) 3537 - 3538.
1613. **Βαλέτας Γ.** Ἐνα συντρίμι δημοτικοῦ τραγουδιοῦ. Μακ' Ἡμέρες 4 (1936) 191 - 193.
1614. **Baud - Bony S.** La chanson populaire grecque du Dodécanèse. I. Les Textes. (Collection de l' Institut néo-hellénique, t. III). Paris 1936, 8ον, σελ. 408.
Κρίσεις: Byzantion 12 (1937) 650 - 658 (*Henri Grégoire*). BZ 38 (1938) 421 - 431 (*C. Höeg*). Λαογρ 12 (1938/48) 315 - 327 (*Σ. Π. Κυριακίδης*).
1615. **Kyriakides Stilp. P.** Die Herkunft der neugriechischen Balladen und ihre Beziehung zu den deutschen. Forschungen und Fortschritte 12 (1936) 132 - 133.
1616. **Δαζάρου Α.** Δημοτικὰ τραγούδια. Δελτίον Λειτουργῶν Μέσης Ἐκπαιδευσεως, ἔτ. ΙΑ' (1936) περ. Ε', ἀρ. φύλλ. 7α - 8α, σ. 215 - 227. [Διάλεξις περὶ τῆς διδασκαλίας τῶν δημ. ᾄσμάτων].
1617. **Μέγας Γ. Α.** Μιὰ παλαιὰ συλλογὴ τραγουδιῶν τοῦ λαοῦ μας. Ν' Ἐστ τόμ. 19 (1936) 460 - 462.
1618. **Μιχαηλίδης Κ. Μ.** Ἐνας πρόδρομος τοῦ δημοτικισμοῦ [Σπ. Ζαμπέλιος]. Ν Γράμμ Β' (1936) 811 - 819.
Ἐν σ. 811 - 13 γίνεται λόγος περὶ τῆς συλλογῆς δημ. ᾄσμ. τοῦ Ζαμπελίου καὶ τῆς μελέτης του: «Πόθεν ἡ κοινὴ λέξις τραγουδῶ».
1619. **Οἰκονομίδης Δημήτρ. Β.** Τὸ σύγχρονο λαϊκὸ τραγούδι τῆς Ἀπειράνθου - Νάξου. Ἔργασια ἔτ. 7 (1936) τεῦχ. 324 σ. 260 - 261, τεῦχ. 325 σ. 283, τεῦχ. 326 σ. 309 - 310, τεῦχ. 327 σ. 333 - 334, τεῦχ. 329 σ. 382, τεῦχ. 330 σ. 405 - 406.

1620. *Vlachoyannis Jean* Le peuple poète. L' Hell Contemp έτ. 1936, σ. 345 - 351.
1621. *Ίντιάνος Άντ.* Κύπριοι ποιητάρηδες: Κυριάκος Παπανικολάου ή Παπαδόπουλος. Κυπρ Γράμμ Α' (1934/35) 679 - 689.
1622. — Τὰ Κυπριακὰ έρωτικά ποιήματα καί ό κ. Χατζηϊωάννου. Κυπρ Γράμμ 3 (1936/37) 84 - 90.
1623. *Ίωακειμίδης Παῦλ. Θ.* Φιλολογική άποκατάσταση δημοτικῶν τραγουδιῶν τοῦ Πόντου. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 4 - 5, σ. 10 - 13.
1624. — Τὰ ιστορικά τραγούδια τοῦ Πόντου. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 7 - 8, σ. 14 - 15.
1625. *Κανδηλάπτης Γ.* Ή εΐδησις τῆς άλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως εΐς τόν Πόντον. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 12, σ. 10.
1626. *Παρχαρίδης Άθ.* Τὰ τραγούδια τῆς Όφης. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 7 - 8, σ. 8 - 9. φ. 9 - 10, σ. 6 - 9.
1627. *Χατζηϊωάννου Κυρ. Π.* Ή κριτική έκδοση τῶν Κυπριακῶν έρωτικῶν ποιημάτων. Κυπρ Γράμμ 3 (1936/37) 79 - 84.
1628. *Χρίστης Σάβ. Θ.* Κυπριακὰ έρωτικά ποιήματα. Κυπρ Γράμμ 3 (1936/37) 189 - 190.
1629. *Βαγενᾶς Θᾶνος* Ή ιστορία ένός τραγουδιοῦ. Κυν Ήπιθ 1 (1936/38) 11-12. Κρίσις: Αὐτόθι, σ. 62 (*Κωνστ. Γ. Τυροβολᾶς*).
1630. : *Κυσμίτης* Ένα ιστορικό τραγούδι [τοῦ Γιαννάκη Άσημάκη]. Κυν Ήπιθ 1 (1936/38) σ. 145.
1631. *Μαντζουράνης Σοφ.* Ή Κυνουριακή Καστάνιτσα καί ό προεπαναστατικός ὄλεθρος τῶν Κολοκοτρωναίων καί Βενετσανάκηδων [1]. Κυν Ήπιθ 1 (1936/38) 175.
Μελέτη ἔσματος.
1632. *Άναστασιάδου - Δεβαντῆ Άλίκη* Ό συμβολισμός εΐς τὰ δημοτικά μας τραγούδια καί εΐς τὰ άρχαΐα ποιήματα. Άθήναι, 1937, 8ον, σ. 62 + 2 ἄ.ἄ.
Κρίσις: Ν Έστ τόμ. 23 (1938) 208 (*Κλέων Παράσχος*).
1633. *Bees Nikos A. (Βέης)* Vulgärgriechische Verse aus einem Berliner Palimpsest über das Leben in der Fremde. BNJb 13 (1937) 57 - 66.
1634. *Βέης Νικ. Α. (Bees)* Ό F.X.M.A. von Predl καί ή συλλογή αὐτοῦ Έλληνικῶν δημοδῶν ἔσμάτων. Έκατονταετηρίς, 1937, 31 - 45.
1635. *Ζευγώλης Γ. Δ.* Τὸ σύγχρονο λαϊκὸ τραγούδι στὴν Άπειρανθο τῆς Νάξου, Άθήνα 1937, 8ον σελ. 88.
Κρίσις: Ν Γράμμ περίοδ. Β' (1937) φ. 34, σ. 14 (*Γ. Μ. Μυλωνογιάννης*).

1636. **Μαγιάκου Ἀθανασία Π.** Ἡ γυναίκα στὰ δημοτικὰ τραγούδια. Πυρσός. Α. Ε. Ἀθῆναι 1937, 8ον σελ. 76.
Κρίσις: Ν Ἐστ τόμ. 23 (1938) 571 - 572 (Πέτρος Χάρης).
1637. **Μαυροειδῆ - Παπαδάκη Σοφία.** Ἡ ψυχὴ τοῦ λαοῦ μας μέσα ἀπὸ τὸ δημοτικὸ τραγούδι. Πνευματικὴ Ζωὴ Α' (1936/37) 69 - 70, 86 - 88, 102 - 104, 117 - 119.
1638. **Παπαχρονοπούλου Τούλα** Ἡ κλητικὴ στὰ δημοτικὰ τραγούδια. Ν Ἐστ τόμ. 20 (1937) 1750.
1639. **Τριανταφύλλου Κωνστ. Ν.** Πατρινὰ δημοτικὰ τραγούδια [5]. Ἀρχαϊκὰ 1 (1937) 97 - 102.
Κείμενα καὶ μελέτη.
1640. **Μελανοφρύδης Π. Η.** Ἄς εἶχα... ΠοντΦύλλ Β' (1937/38) φ. 17/18, σ. 248 - 249. [Μελέτη ᾠσματος].
1641. ——— Ὁ ἔρωσ εἰς τὰ Ποντιακὰ τραγούδια. ΠοντΦύλλ Β' (1937/38) φ. 20, σ. 323 - 328.
1642. ——— Ἡ Σοφίτσα. ΠοντΦύλλ Β' (1937/38) φ. 14, σ. 57 - 58. [Μελέτη ᾠσματος].
1643. **Adontz N. et Grégoire H.** Nicéphore au col roide. Byzantion 8 (1938) 203 - 212.
Περὶ τοῦ ἐπιθέτου βαρυντράχηλος εἰς τὸ τραγούδι τοῦ Πορφύρη.
1644. **Ἄγρας Τέλλος.** Τὰ θαλασσινὰ τραγούδια. Ν Ἐστ τόμ. 24 (1938) 1134.
1645. **Ἀνδρόνικος Μαν.** Μελέτη δημοτικῶν τινῶν ᾠσμάτων τῆς Ἰμβρου. Λεύκωμα τῆς νήσου Ἰμβρου, ἐν Ἀθήναις 1938, σ. 95 - 116.
Μελέτη 12 ᾠσμάτων.
1646. **Ἀποστολάκης Γιάνν.** Ὁ Κρυστάλλης καὶ τὸ δημοτικὸ τραγούδι. Θεσσαλονίκη 1937, 8ον, σελ. 68.
Κρίσις: Πνευματικὴ Ζωὴ Β' (1938) 76 - 77 [Μ. Νικολαΐδης;]. Μακ Ἡμέρες 6 (1938) 35 - 36 (Παῦλος Πετρίδης).
1647. **Baud - Bony S.** Notes sur l'épopée byzantine. 1) La chanson d'Armouris et sa tradition orale. Byzantion 13 (1938) 249 - 251.
1648. **Bees Nik. A. (Βέης)** Eine Reminiszenz an Alexander den Grossen in einem Volkslied. BNJb 14 (1938) 129 - 130.
1649. **Βλαχογιάννης Γιάνν.** Κλέφτικα καὶ ναυτικὰ τραγούδια. Ν Ἐστ τόμ. 23 (1938) 90 - 94, 165 - 169, 524 - 533, 725 - 730· τόμ. 24 (1938) 1021 - 1025, 1536 - 1539.
1650. **Grégoire H.** Notes sur l'épopée byzantine. 2. Une mention du hé-

- ros Ankylas et du Paulicien Karbéas dans un chant akritique. Byzantion 13 (1938) 251.
1651. **Ζώρας Γ.** Θωμαζαῖος καὶ Φωριέλ. (Ἀνέκδοτη ἀλληλογραφία γιὰ τὰ δημοτικά μας τραγούδια). Ν Ἔστ τόμ. 24 (1938) 1159 - 1160.
1652. ——— Ἑλληνικὲς σελίδες τοῦ Θωμαζαίου. (Δοκίμια ἀπ' τὴς Scintille). Ν Κράτ Β' (1938) 1152 - 1160, 1277 - 1281.
1653. **Ioannidu Maria** Untersuchungen zur Form der neugriechischen Klagelieder (Moirologien). (München) 1938, 8ον, σελ. 70.
Κρίσις : BZ 39 (1939) 439 - 441 (*S. Baud - Bouy*).
1654. **Δουκᾶτος Δημ. Σ.** Ἡ ρίμα τοῦ Μανέτα. Ἴόν Ἀνθ 12 (1938) 155 - 160.
1655. **Μαγιᾶκος Ἀθαν. Π.** Ἡ γυναικὰ στὰ δημοτικά τραγούδια. Ἀθήναι 1938, 8ον, σελ. 76.
1656. **Μιχαηλίδης Κ. Μ.** Ἡ κατάρα τῆς ἀπαρνημένης. Ν Γράμμ 2 Ἀπριλίου 1938, σ. 6.
1657. **Ξιούτας Παῦλ.** Ἀπὸ τὰ τραγούδια μας. Λευκοσία Κύπρου 1938, 8ον, σελ. 132.
Σελ. 3 - 4 πρόλογ., σελ. 5 - 53 εἰσαγωγή [εἰς τὸ Κυπριακὸν δημῶδ. ᾄσμα], σελ. 57-130 ᾄσμ. 13.
1658. **Παπακωνσταντίνου Κ. Μ.** Γιὰ τὴν «κατάρα τῆς ἀπαρνημένης». Ν Γράμμ 9 Ἀπριλίου 1938, σ. 4.
1659. **Παπανικολάου Φ.** Ἐνα δημοτικὸ τραγούδι. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 14 (1938) σ. 203 - 205.
1660. **Ποταμιάνος Θ.** Ἡ μοιρολογίστρα. Ἡ Ἠχώ, Ἀθήναι 1938, τεῦχ. 68, σ. 3.
1661. **Σφυρόερας Νίκ. Β.** Πάλι «ἡ κατάρα τῆς ἀπαρνημένης». Ν Γράμμ 16 Ἀπριλίου 1938, σ. 3 - 4.
1662. **Τσελάλης Ἀγησ.** Μεσσηνιακὰ λαϊκὰ τραγούδια. Μεσο Ἐτ ἔτ. 1938, σ. 273 - 281.
1663. **Βλαχογιάννης Γιάνν.** Τὰ Καλημερίσματα. ΜΜ ἔτ. 2 (1938/39) ἀρ. 20, σ. 99 - 101.
1664. **Βαγενᾶς Θᾶνος** Πέτρος Μαντᾶς, ὁ ξακουστὸς κλεφτοκαπετάνιος. Ἐπ Βουρ 3 (1939) 138 - 149.
1665. **Grégoire H. et Lüdeke H.** Nouvelles chansons épiques des IXe et Xe siècles. Byzantion 14 (1939) 235 - 263.
Τὸ τραγούδι τοῦ Ἀρμούρη.
1666. **Θωμαζαῖος Ν.** Ἑλληνικὲς σελίδες. Ραδιο - Ἐπιθεώρησις Β' (1939) ἀρ. 3, σ. 76 - 83, ἀρ. 4, σ. 131 - 136, ἀρ. 5, σ. 161 - 163.

1667. **Ντάϊφας Κ.** Τὸ «λαλοῦδι» ἤγουν τὸ τραγούδι τοῦ Παλαμηδιοῦ. (Ἐφημ. «Ἡ Καθημερινή» ἀρ. 8161, 3 Ἀπρ. 1939).
1668. **Τριανταφύλλου Κωνστ. Ν.** Πατρινὰ δημοτικὰ τραγούδια [9] Ἀρχαϊκὰ 3 (1939) 106 - 109.
Κείμενα καὶ μελέτη ᾠσμάτων.
1669. **Ζώρας Γ.** Θωμαζαῖος καὶ Φωριέλ. Ραδιο - Ἐπιθεώρησις Γ' (1940) τεῦχ. 2, σ. 75 - 82.
1670. **Δανίτης Νικ.** Ὁ ἀθλητισμὸς στὸ λαϊκὸ μας τραγούδι. Ραδιο - Ἐπιθεώρησις Γ' (1940) τεῦχ. 3, σ. 178 - 181.
1671. **Μαυροειδῆ - Παπαδάκη Σοφία.** Ἡ ἀγάπη τῆς ζωῆς στὸ δημοτικὸ μας τραγούδι. Ραδιο - Ἐπιθεώρησις Γ' (1940) τεῦχ. 3, σ. 144 - 148.

β'. Δίστιχα.

1. Συλλογαί.

Βλ. καὶ ἄνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀριθ. 121. 129. 130. 139. 145. 166. 170. 171. 175. 178. 192. 196. 197. 201. 203, 205. 206. 208. 222. 223. 226. 230. 231. 233. 235. 237. 239. 246. 250. 254. 256. 257. 258. 259. 260. 262. 263. 266. 270. 271. 272. 273. 281. 282. 284. 285. 291. 295. 301. 302. 303. 305. 306. 307. 320. 321. 323. 527. 742. 880. 953. 978. 1009. 1092. 1100. 1119. 1124. 1211. | 1305. 1329. 1335. 1356. 1374. 1392.

672. **Διαμαντάρης Ἀχιλλ.** Τραγούδια Καστελλορίζου [37 δίστιχα]. Λαογρ 8 (1921/25) 555 - 556.
673. **Σεφερλῆς Παναγ. Δ.** Δίστιχα τραγούδια τῆς Αἰγίνης [136]. Λαογρ 8 (1921/25) 536 - 546.
674. **Πετρίδης Μιχ. Γ.** Τὸ νησάκι μας [14 δίστιχα τῆς ξενιτειᾶς]. Φωνὴ Δωδ ἔτ. 1923, ἀρ. 11, σ. 10 - 11.
675. Δωδεκανησιακὰ δίστιχα [6]. Φωνὴ Δωδ ἔτ. 2 (1924) ἀρ. 40, σ. 2.
676. Δωδεκανησιακὰ δίστιχα [12]. Φωνὴ Δωδ ἔτ. 1924, ἀρ. 40, σ. 7.
677. **Δροσίνης Γεώργ.** Τὰ ωραιότερα δημοτικὰ δίστιχα εἰκονογραφημένα. Ἐκλογὴ —, Ἀθήναι [1924], 8ον μικρ., σελ. η' + 96.
Κρίσεις: Λαογρ 8 (1921/25) 597 (Σ. Π. Κυριακίδης).
678. Τραγούδι τοῦ χοροῦ [δίστ. 3]. Μαλεβὸς ἔτ. ΣΤ' (1925/26) ἀρ. 63 σ. 552.
679. **Κανδηλάπτης Γ.** Δέκα Κρωμέτικα τραγούδια. Λαογρ 9 (1926/28) 237-238.
680. Κρητικὲς μαντινάδες [58]. Κυριακὴ Α' (1927) φ. 37, σ. 16.
681. **Μουστάκας Δ. Ε.** Δημώδης μοῦσα τῆς Ἀνδρου [δίστ. 94]. ΜΕΕ Περ Α-Δ (1927) φ. 101, σ. 6, φ. 103, σ. 6.
682. **Ἀθανασιάδης Εὐστάθ.** Ἀσματα δίστιχα Σάντας [37]. Ἀρχ Πόντ 1 (1928) 214 - 216.

11246

1683. *Κανδηλάπτης Γεώργ.* [Ἔσματα δίστιχα] Ἀργυροπόλεως [25]. Ἄρχ Πόντ 1 (1928) 216 - 217.
1684. *Δαφέρμος Γ. Φ.* Μαντινάδες. Προμ Πυρφ ἔτ. Ε' (1929) ἀρ. 111 σ. 7, ἀρ. 112 σ. 7.
1685. *Z.* Δημοτικὰ τραγούδια τῆς Ἄνδρου [δίστ. 113]. ΑΗ ἔτ. 4 (1929) σ. 169-178.
1686. *Παπαχριστοδοῦλου Πολύδ.* Λιανοτράγουδα τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης [199]. Θρακ 2 (1929) 183 - 198.
Κρίσις: Λαογρ 10 (1929/32) 254 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης).
1687. *Στούπης Ἰωάνν.* «Στιχοπλάκια» Γιαννιώτικα [131]. Ἡπειρ Χρον 4 (1929) 176 - 185.
1688. *Δαφέρμος Γ. Φ.* Μαντινάδες [2]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 131 σ. 7.
1689. — Μαντινάδες [8]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 142 σ. 7.
1690. *Δαφνομήλης Νικ. Γ.* Μαντινάδες [15]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 143 σ. 7.
1691. *Καλαϊτζάκη Εἰρήνη* Μαντινάδες [7]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 127 σ. 7.
1692. [*Κουφάκη δνῖς*] Μαντινάδες [2]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 123 σ. 7.
1693. *Παγωμένου Μαρ.* Μαντινάδες [6]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 134 σ. 7.
1694. *Παγωμένου Στυλιανῆ* Μαντινάδες [6]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 133 σ. 7, ἀρ. 134 σ. 7.
1695. *Τωμαδάκης Νικ. Β.* Λαογραφικὰ σύμμικτα. Α' δίστιχα [78]. Κρητικὰ 1 (1930/33) 50 - 54.
1696. *Δαφέρμος Γ. Φ.* Μαντινάδες [11]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 152 σ. 7.
1697. *Στρατήγη Φωτεινῆ* Μαντινάδες [3]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 153 σ. 7.
1698. *Στρατήγης Γρηγ. Γ.* Μαντινάδες [2]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 152 σ. 7.
1699. *Τρουλῆ Ἐλευθερία* Μαντινάδες [4]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 152 σ. 7.
1700. *Χατζηβασιλείου Δέσπ.* Μαντινάδες [8]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 161 σ. 7.
1701. Ἡπειρωτικὰ δίστιχα [22]. Ἡ Δωδώνη Α' (1931/32) 93, 116, 176, 192, 196.
1702. *Γκαγκαουδάκι Εἰρήνη* Μαντινάδες τσὶ νύφης [6]. Προμ Πυρφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 184 σ. 7. — Μαντινάδες [45]. Αὐτόθι, ἀρ. 185 σ. 7, ἀρ. 186 σ. 7, ἀρ. 187 σ. 7, ἀρ. 188 σ. 7.
1703. *Μανούσου Οὐρανία* Μαντινάδες [5]. Προμ Πυρφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 189 σ. 7, ἀρ. 190 σ. 7.
1704. *Μπερκῆς Γ. Ἰ.* Ἀνωγειανὲς μαντινάδες [25]. Προμ Πυρφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 170 σ. 7, ἀρ. 171 σ. 7.
1705. *Περάκη Εἰρήνη* Μαντινάδες [8]. Προμ Πυρφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 191 σ. 7

1706. *Περάκης Ἐλευθ. Γ.* Μαντινάδες [8]. Προμ Πυρφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 191 σ. 7.
1707. *Σουλτάτου Βιργινία* Μαντινάδες [9]. Προμ Πυρφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 179 σ. 7.
1708. *Χαιρέτης Ἐλευθ. Στ.* Ἀνωγειανές μαντινάδες [14]. Προμ Πυρφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 171 σ. 7, ἀρ. 172 σ. 7, ἀρ. 173 σ. 7, ἀρ. 175 σ. 7.
1709. *Σχολεῖον Δημ. Ποταμιῶν Πεδιάδος* Μαντινάδες [17]. Τὸ Φῶς, χρόν. Ε' (1932/33) ἀρ. φ. 8-9 σ. 7, ἀρ. φ. 11 σ. 4, ἀρ. φ. 13 σ. 6.
1710. Ἀνωγειανές μαντινάδες [4]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 204 σ. 7.
1711. Μαντινάδες [15] Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 202 σ. 7, ἀρ. 203 σ. 7.— Μαντινάδες [15]. Αὐτόθι, ἀρ. 210 σ. 7.— Μαντινάδες [10]. Αὐτόθι, ἀρ. 211 σ. 7.— Μαντινάδες Ἀνωγειανές [5]. Αὐτόθι, ἀρ. 214 σ. 7.
1712. Διαλεκτὲς μαντινάδες Ἀμαριώτικες [30]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 194 σ. 7, ἀρ. 198 σ. 7.
1713. *Βάμβουκα Γαροφαλιὰ* [Μαντινάδες στὸ γάμο. 7] Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 206 σ. 7.
1714. *Βουϊδάσκη Εὐθυμία* Μαντινάδες Ἀνωγειανές. [8]. Προμ. Πυρφ. ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 204 σ. 7.
1715. *Κορνάρος Ἐλευθ. Ν.* Μαντινάδες [14]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 208 σ. 7.
1716. *Κοτσιφοῦ Χρυσῆ* Μαντινάδες. [4]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 198 σ. 7.
1717. — Μαντινάδες [8]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 203 σ. 7.
1718. *Λιουδάκι Μαρία* Κρητικὲς μαντινάδες. (Κριτικὴ ἔκδοσις). Ἡράκλειο Κρήτης (1933) 8ον, σελ. 162.
Ἐν σ. 153 - 162 δημοσ. καὶ 8 μουσικαὶ καταγραφαὶ μελωδιῶν.
Κρίσεις: Ἐπιστημολόγος 1 (1933) 396 - 98 (Γ. Ν. Χατζιδάκις). Κρητ Μελ 1 (1933) 172-4 (Γ. Κ. Σπυριδάκης). Ἐφημ. «Ἀνατολή» Ἀγ. Νικολάου Κρήτης, φύλλ. 22, 23, Νοέμβρ. 1933 (Γ. Κ. Σπυριδάκης). Λαογρ 11 (1934/37) 289 - 90 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)). Ἐφημ. «Ἀνατολή» Ἀγίου Νικολάου Κρήτης, φύλλ. τῆς 13, 14, 15 Ὀκτ. 1933 (Δέσποινα Πουλλῆ). Ἀναίρεσις τῆς κριτικῆς ταύτης. Αὐτόθι, φύλλον. τῆς 22, 24, 25, 26, 27, 28, Ὀκτ. 1933 (Μαρία Λιουδάκι). Αὐτόθι, φύλλον τῆς 2, 3 Νοεμβ. 1933 (Μεν. Παρλαμᾶς). Μύσων 3 (1934) 89 - 90 (Ν. Β. Τωμαδάκης).
1719. *Montesanto Marica* Canti di Stampalia. SBN 4 (1935) 269 - 291.
Δίστιχα 276 καὶ 4 εἰκόνες ἐνδυμάτων.
1720. *Λιουδάκι Μαρία*. Λαογραφικὰ Κρήτης, τόμ. Α. Μαντινάδες. Ἐν Ἀθήναις (1936) 8ον, σελ. ιστ + 399. Ἐν σελ. 395 - 96 δημοσ. καὶ 2 μουσικαὶ καταγραφαὶ μελωδιῶν.
Κρίσεις: Λαογρ 11 (1934/37) 695 - 97 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)). Ν Ἐστ τόμ. 20 (1936) 1458-1460 (Μ. Κριαρᾶς). Ἐπετ Ἐνώσ Καλλ Λογ Χανίων Α' (1937) 86 - 88 (Γ. Κ. Σπυριδάκης). Ἐπ Κρητ Σπ 1 (1938) 582 - 90 (Μ. Ἰ. Μανούσακας).

1721. *Μανιώρου Λευκοθέα* Μαντινάδες Ἀνωγειανές [3]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 214 σ. 7.
1722. *Μανουρά Ἀγάπη* [Μαντινάδες Ἀνωγειανές] [4]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 214 σ. 7.
1723. *Μαυράκη Ψυχόρη* Μαντινάδες [3]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 202 σ. 7.
1724. *Νύκταρη Πηνελόπη* Μαντινάδες [3]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 202 σ. 7.
1725. *Νύκταρης Ἰωάνν.* Μαντινάδες [4]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 202 σ. 7.
1726. *Παπαδιοῦ Μαρία* Μαντινάδες Ἀνωγειανές [17]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 215 σ. 2, ἀρ. 216 σ. 7.
1727. — Μαντινάδες Ἀνωγειανές [8]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 214 σ. 7.
1728. *Παγωμένου Ἑλένη Χρ.* Μαντινάδες [9]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 199 σ. 7.
1729. *Περάκις Ἰ. Γ.* Μαντινάδες [10]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 200 σ. 7.
1730. *Ρασούλη Ἐλευθερία* Μαντινάδες [3]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 202 σ. 7.
1731. : *Ρέα* Μαντινάδες [12]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 200 σ. 6.
1732. *Σαπουτζῆς Ἀντών.* Μαντινάδες [6]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 213 σ. 7.
1733. *Σουλτάνου Μαρία* Μαντινάδες Ἀνωγειανές [7]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 214 σ. 7.
1734. *Στρατήγη Χρυσῆ* Μαντινάδες [11]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 200 σ. 7.
1735. *Στρατήγης Γρηγ. Γ.* Μαντινάδες [9]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 199 σ. 7.
1736. *Φλουρῆς Ἐμμ.* Μαντινάδες [10]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 211 σ. 7.
1737. *Φλουρῆς Γεώργ. Κ.* Μαντινάδες [7]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 211 σ. 7.
1738. *Φλουρῆς Κ.* Μαντινάδες [13]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 208 σ. 7.
1739. *Ἀντωνάκις Κωνστ. Γ.* [Μαντινάδες 3]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 240 σ. 7.
1740. Μυκονιάτικα δίστιχα [27]. Μυκ Χρον Α' (1934) φ. 15 σ. 6, φ. 16 σ. 5, φ. 19 σ. 3.
1741. *Βαρότσης Νικ. Ἐμμ.* Μαντινάδες τοῦ λυράρι [7]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 226 σ. 7.
1742. *Βρύσινας Μανώλ.* Κρητικὲς μαντινάδες [30]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 228 - 29 σ. 7.
1743. *Δαφέρμος Γεώργ. Φ.* Μαντινάδες [7]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 227 σ. 7, ἀρ. 228 - 29 σ. 7.
1744. — [Μαντινάδες 24]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 218 σ. 7.
1745. — Μαντινάδες γνωμικὰ [3]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 217 σ. 7.

1746. *Δαφέρμος Γεώργ. Φ.* Μαντινάδες [43]. Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 237 σ. 7, άρ. 238 σ. 7.
1747. ——— Μαντινάδες τής νύφης [22]. Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 238 σ. 7.
1748. *Δροσάκη Παρασκ.* Τò παιδί όντα γεννᾶται σᾶν τò παρικόν λογαῖται... Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 238 σ. 7.
1749. *Καρλάκης Μᾶρκ.* Μαντινάδες [5]. Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 240 σ. 7.
1750. *Κωνιοῦ Μαρία* Μαντινάδες [5]. Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 218 σ. 7.
1751. *Μαθητικῆ Κοινότης Σεισῶν* Μαντινάδες [7]. Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 223 σ. 7.
1752. *Μιχαλάκι Ὀλγα* [Μαντινάδες 4]. Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 224 σ. 7.
1753. *Ευλούρη Βασιλικῆ* Μαντινάδες [15]. Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 231 σ. 7.
1754. *Παρασύρης Ἰωάνν.* Μαντινάδες [8]. Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 226 σ. 7.
1755. *Δημοτικόν Σχολεῖον Καμαριώτη* Μαντινάδες [53]. Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 234 σ. 7, άρ. 235 σ. 7.
1756. *Φρατζεσκάκη Μαρ.* Μαντινάδες [10]. Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 223 σ. 7.
1757. *Χριστοδουλάκι Ειρήνη* [Μαντινάδες 6]. Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 239 σ. 7.
1758. *Παπαχριστοδούλου Πολ.* IV. Λιανοτράγουδα Ἀδριανουπολίτικα [126]. Ἀρχ Θρ Θησ 1 (1934/35) 73 - 79.
1759. *Α. Γ. Μ.* Μαντινάδες [11]. Προμ Πυρφ έτ. ΙΑ' (1935) άρ. 244 σ. 7.
1760. Δίστιχα [9]. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 19, σ. 4, φ. 20, σ. 4.
1761. *Δαφέρμος Γεώργ. Φ.* [Μαντινάδες 16]. Προμ Πυρφ έτ. ΙΑ' (1935) άρ. 247 σ. 7.
1762. ——— [Μαντινάδες 6]. Προμ Πυρφ έτ. ΙΑ' (1935) άρ. 250 σ. 7.
1763. *Δημοτ. Σχολεῖον Σκορδύλω* Μαντινάδες [32]. Προμ Πυρφ έτ. ΙΑ' (1935) άρ. 261 σ. 7.
1764. ——— Μαντινάδες [82]. Προμ Πυρφ έτ. ΙΑ' (1935) άρ. 254 σ. 7, άρ. 255 σ. 7, άρ. 256 σ. 7.
1765. *Καλούδη Σοφία Μ.* Μαντινάδες [14]. Προμ Πυρφ έτ. ΙΑ' (1935) άρ. 242 σ. 7.
1766. *Κοτσιφοῦ Χρυσῆ.* [Μαντινάδες] [13]. Προμ Πυρφ έτ. ΙΑ' (1935) άρ. 251 σ. 7.
1767. *Δοβέρδος Γ.* Συρτός Ἀποκρηάτικος [δίστ. 9]. Μυκ Χρον Β' (1935) φ. 30 - 31, σ. 11.
1768. *Μαλανδράκη Κατίνα* Καί πάλιν ό «Σιόρ Λούης». Μυκ Χρον Β' (1935) φ. 30 - 31, σ. 5.
Δημ. Ιατρική, δίστ. 7.

1769. *Περάκης Έλευθ.* [Μαντινάδες] [12]. Προμ Πυρφ έτ. ΙΑ' (1935) άρ. 251 σ. 7.
1770. *Περάκι Ειρήνη Ε.* Μαντινάδες [8]. Προμ Πυρφ έτ. ΙΑ' (1935) άρ. 249 σ. 7, άρ. 250 σ. 7.
1771. *Σωπασής ή Χοτζάκισ Γεώργ. Β.* Μαντινάδες [6]. Προμ Πυρφ έτ. ΙΑ' (1935) άρ. 248 σ. 7.
1772. *Καρφής Χρήστ.* Μαντινάδες (Άγ. Μάμα Μυλοποτάμου Κρήτης). [5]. Διδ Ζωή Α' (1935/36), 80.
1773. *Μαυρουδής Γρηγ.* Μαντινάδες [4]. Διδ Ζωή Α' (1935/36) σ. 60.
1774. *Πανταλός Νικόλ.* Μαντινάδες (Άγιος Μάμας Μυλοποτάμου Κρήτης) [6]. Διδ Ζωή Α' (1935/36) σ. 59.
1775. *Παπαδάκης Δ.* Μαντινάδες (Άγ. Μάμα Μυλοποτάμου Κρήτης) [6]. Διδ Ζωή Α' (1935/36) σ. 81.
1776. *Έλλαδίτης Δ.* Τά τσακίσματα [δίστ. 13]. ΗΔΜ έτ. 5 (1936) σ. 164.
1777. *Κυριακάκη Μαρία.* Μαντινάδες [14]. Προμ Πυρφ έτ. ΙΒ' (1936) άρ. 275-76 σ. 7.
1778. *Μαθητική Κοινότης Σκορδύλλω* Μαντινάδες [42]. Προμ Πυρφ έτ. ΙΒ' (1936) άρ. 265 σ. 7, άρ. 267 σ. 7.
1779. *Άρδαβάνης - Δυμπερᾶτος Σπυρ.* Η ποίησις εις τὰ μαχαίρια τῶν ἐγκληματιῶν. Οἱ ἐκ γενετῆς καὶ οἱ ἐκ πάθους ἐγκληματῖαι. Κυρο Γράμμ 3 (1936/37) 169 - 172.
1780. *Hornath A.* Για τὰ «τραγούδια τῆς φυλακῆς». Κυρο Γράμμ 3 (1936/37) 262 - 263.
1781. *Σουμελίδης Α.* Ποντιακά δίστιχα [10] Ποντ Φυλλ Α' (1936/37) φ. 3, σ. 28.
1782. *Κακαβούλιας Ί. Γ.* Λιανοτραγούδα τῆς Θυρέας [δίστ. 18]. Κυρ Έπιθ 1 (1936/38) 113 - 114.
1783. Μαντινάδες (ἀπὸ τῶν Τριπόδων) [29]. Προμ Πυρφ έτ. ΙΓ' (1937) άρ. 292 σ. 7, άρ. 293 σ. 7.
1784. *Δαφέρμος Γεώργ. Φ.* Μαντινάδες Καπεδιανῶν [25]. Προμ Πυρφ έτ. ΙΓ' (1937) άρ. 296 σ. 7, άρ. 297 σ. 7.—Δίστιχα [16]. Αὐτόθι, άρ. 298 σ. 7.
1785. *Ζευγώλης Γ. Σ.* Δημοτικὰ καὶ λαϊκὰ τραγούδια. Ν Έστ τόμ. 20 (1937) 1668.
1786. *Καιροφύλας Κ.* Ζακυνθινὰ δίστιχα [74]. Ίόν Άνθ 11 (1937) 43 - 48.
1787. *Κακούρης Χ.* Τὸ σατυρικὸν πνεῦμα τῶν Κεφαλλήνων [δίστ. 12]. Άχαϊκὰ 1 (1937) 78 - 81.
1788. *Σιδηροπούλου Εὐφροσύνη* Ἕσματα, δίστιχα Κοτυώρων [129]. Άρχ Πόντ 7 (1937) 184 - 191. [Έρμην. σημειώσεις ἐν σελ. 191 - 193].
1789. *Παπαδόπουλος Δ. Κ. (Σταυριώτης).* Δίστιχα - ἐπῳδοὶ (ρεφραίν). Τρα-

γούδια τρίστιχα. Τρίστιχα-ἔπωδοι (ρεφραίν). [Δίστ. 38, τρίστ. 14]. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 20, σ. 349 - 351.

790. *Montesanto Marica* L' isola dei Gigli (Stampaglia), con prefazione di Giuseppe Gerola. Roma, ἄ. ἔτ. ^[1930] 8^{ον}, σελ. 112. | Περιέχει και εἰσιότα λ. ἀποφρασίαι, ἠμ.

Δημοσ. ἀπὸ σελ. 73 - 110 εἰς ἰταλικὴν μετάφρασιν δίστιχα ἐορτάστικα, ἐρωτικά, τοῦ γάμου, νανουρίσματα, μοιρολόγια καὶ τῆς ξενιτειᾶς.

791. *Βλαχογιάννης Γιάνν.* Τὰ ναυτικά δίστιχα. Ν^ο Ἐστ τόμ. 24 (1938) 1064-1065.

792. *Δαφέρμος Γεώργ. Φ.* Μαντινάδες [31]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΔ' (1938) ἀρ. 303 σ. 7, ἀρ. 307 σ. 7. — Στὸς νεονύμφους [4]. Αὐτόθι, ἀρ. 309 σ. 7. — Μαντινάδες [18]. ἔτ. ΙΕ' (1939) ἀρ. 313 σ. 7, ἀρ. 315 σ. 7, ἀρ. 320 σ. 7, ἀρ. 330 σ. 7.

793. *Κοντονικόλας Ἀντ.* Γνωμικά [δίστ. 3]. ΗΔΜ ἔτ. 7 (1938) σ. 177.

794. [*Κορούλλος Χ. Π.*] Λαογραφικά Ἀχαΐας [δίστ. 53]. Ἀχαϊκά 2 (1938) 113-115.

795. Μαντινάδες ἀπὸ τοῦ Γάλλου [36]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΔ' (1938) ἀρ. 306 σ. 7.

796. *Παπαδόπουλος Δημ. Κ.* Ἀσματα δίστιχα τοῦ χωρίου Σταυρὸν καὶ τῶν πέριξ [743]. Ἀρχ Πόντ 8 (1938) 133 - 180.

797. *Τζαγκαράκης Ἰωάνν.* Πρισιώτικες μαντινάδες [21]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΔ' (1938) ἀρ. 308 σ. 7, ἀρ. 310 σ. 7.

798. *Φιλιππόπουλος Δημ. Γ.* Ἀποκριάτικα δημοτικά καὶ τραγούδια χοροῦ [δίστ. 3]. Σπαρτ Χρον 2 (1938/39) ἀρ. 19, σ. 12.

799. [Μαντινάδες 7]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΕ' (1939) ἀρ. 321 σ. 7.

800. *Ἀγγουριδάκης Γ.* Μαντινάδες ἀπ' τῶν Τριπόδω [23]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΕ' (1939) ἀρ. 314 σ. 7, ἀρ. 317 σ. 7, ἀρ. 319 σ. 7, ἀρ. 321 σ. 7.

801. Μαντινάδες Δαφνέδων. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΕ' (1939) ἀρ. 331 σ. 7, ἀρ. 332 σ. 7.

802. *Σαρρῆ Ἀλκυόνη* [Μαντινάδες] [4]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΕ' (1939) ἀρ. 325 σ. 7.

803. *Rossato Aldo* Stornelli d' amore dell' isola di Lero. Interpretazione poetica coll' aggiunta di notizie storiche - geografiche e folcloristiche. Valdagno 1942, 8^{ον}, σελ. III + 154.

2. Μελέται.

804. *Soyter Gustav* Das volkstümliche Distichon bei den Neugriechen. Ein Beitrag zur kenntnis der neugriechischen Volksdichtung. Λαογρ 8 (1921/25) 379 - 426.

805. *Ἀνθίας Τεῦκρος* Ἀπὸ τὴν Κυπριακὴ ζωὴ. Τὰ δίστιχα. ΜΕΕ Περ Α - Δ (1928) φ. 113, σ. 3.

1806. *Π(ολίτης) Δίνος Ν.* Δίστιχον. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ., τόμ. 9 (1929) σ. 448.
1807. *Βλαχλείδης Γ.* Γιαννιώτικα στιχοπλάκια ἢ δίστιχα [88]. Ἡπειρ Χρον 5 (1930) 169 - 183.
1808. *Παπανδρέου Α.* Λίγα γιὰ τὰ δίστιχα τῆς Ρόδου. Ἐθνικὴ Ἐπιθεώρ. τῆς Ἑλλάδος, ἔτ. Α' (1930) ἀρ. 12 σ. 214 - 215.
1809. ——— Λίγα γιὰ τὰ δίστιχα τῆς Ρόδου. Ὁ Ἄγων τῆς Δωδεκανήσου, Ἀθῆναι, 1 Φεβρ. 1931, σ. 2.
1810. *Βλαχογιάννης Γιάνν.* Γιὰ ἓνα στίχο. [Ἄχ. σιγαλοπερπάτητη καὶ χαμηλοβλεποῦσα]. Ν Ἐστ, τόμ. 22 (1937) 1582 - 1583.
1811. *Μελανοφρύδης Π. Η.* Κρητικὲς μαντινάδες — Κρωμέτκα τροαγωδίας. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 13, σ. 13 - 15.

γ' Ἐπωδαὶ (βλ. Μαγεία)

δ' Μῦθοι ζώων

Βλ. καὶ ἀνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀρ. 123. 124. 137. 138. 169. 216. 227. 241. 242. 265. 291.

1812. *Ἀθανασόπουλος Θ. Ι.* Μῦθοι μεταπεσόντες εἰς παροιμίας [2] [μετὰ σημειώσεως τοῦ Ν. Γ. Πολίτου]. Λαογρ 6 (1917/18) 643 - 46.
1813. *Κανδηλάπτης Γ.* Μῦθος Ποντικός. Λαογρ 9 (1926/28) 254 - 55.
1814. *Κυριαζῆς Ν.* Τὸ παραμῦθι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Βασιλέας ἀτός. Ὁ πετεινὸς στὸ χατζηλίκι. Κυπρ Χρον 4 (1926) 266 - 271.
Κρίσις: Λαογρ 10 (1929/32) 251 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης).
1815. *Παπαχριστοδούλου Περικλ.* Ἡ ἀλεποῦ τῶν Αἰσωπείων μύθων. Ἀθῆναι 1928, 16ον, σελ. 47.
Κρίσις: Ν Ἐστ τόμ. 4 (1928) 906 (Π.).
1816. *Ἀλεξανδρίδου Εὐρουδίκη* Μῦθοι καὶ διηγήματα. Ἀθῆναι. Ἐκδ. οἶκος Δημητράκου [1930], 8ον, σελ. 75.
Λογοτεχν. διασκευὴ 16 μύθων περὶ ζώων.
1817. *Στρ(ιφτοῦ) Αἰκ.* Μῦθος. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ., τόμ. 17 (1931) σ. 821 - 24.
1818. *Χαραλάμπους Χρῖστ.* [Λαογραφικὰ σύμμεικτα]. Παραμῦθιν τοῦ πετεινοῦ, γκάρου τζιαὶ τοῦ ἄλουποῦ. [Μῦθ. 1]. Κυπρ Χρον 11 (1935) 49-55.
1819. *Παρχαρίδης Ι.* Ὁ λύκο καὶ τὸ πρόβατο. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 7 - 8, σ. 18.
1820. *Κωνσταντινίδου [;]* Ἄλεπὸν π' ἐξαγόρευεν [μῦθος]. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 13, σ. 20.

ε' Παραμύθια

1. Συλλογαί

Βλ. καὶ ἄνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀριθ. 121. 122. 137. 142. 148. 155. 160. 165. 171. 185. 192.
205. 207. 212. 226. 242. 265. 278. 280. 288. 300. 315. 317. 319. 320. 323. 481. 953.
1106. 1356.

1821. *Δέφνερ Μιχ.* Δείγματα Τσακωνικῆς. Ἐπεντάμορφο τοῦ κόσμου (= Ἐπεντάμορφη τοῦ κόσμου) Λαογρ 8 (1921/25) 159 - 180. [Ἄνετυπώθη: Ἀθήνα, 1921, 8ον, σελ. 24].
1822. *Πελεκίδης Ε.* Τὸ βασιλόπουλο καὶ ὁ σπανός. ΠΗ ἔτ. 1921, σ. 123 - 128.
1823. «Ἐ κακιά πεθερά» (ἐκ Βασσαρά). Μαλεβός ἔτ. Γ' (1922/23) ἀρ. 21, σ. 43.
1824. *Βλαχογιάννης Γιάνν.* Γύροι τῆς ἀνέμης. Παραμύθια [12]. Ἀθήνα, 1923, 8ον, σελ. 108.
1825. *Δοϊζιάς Πολυξένη* Τὸ παραμύθι τοῦ Ἄρσι - λεβέντη. Τὸ παραμύθιν τῆς Σταιχτοῦς. Τὸ παραμύθιν τοῦ ψαλιδκιοῦ. *Πολυξένης Δοϊζιάδος*, Κυπριακὸν Λεύκωμα. Λεμεσὸς Κύπρου, 1924, σ. 96 - 99.
1826. *Καμπούρογλου Μαριάννα Γρ.* Παραμύθια ἐπιθεωρηθέντα καὶ συμπληρωθέντα δημοσιεύονται τὸ δεύτερον ὑπὸ Δ. Γρ. Καμπούρογλου. Ἐκδοσις δευτέρα. Ἐν Ἀθήναις. Ἐκδότης: Ἰωάννης Δ. Κολλάρος, 1924, 8ον, σελ. 176. [Παραμ. 21].
1827. Τὰ 40 λαϊκὰ παραμύθια. Συλλογὴ εἰδικοῦ. Ἀθήναι 1924, 8ον, σελ. 96. Λαϊκὴ Βιβλιοθήκη. Ἐκδ. Ἐταιρ. Μ. καὶ Γ. Γελανταλῆ καὶ Γ. Χρυσογένου.
1828. *Δέφνερ Μ.* Ἐ σπηλιὰ τοῦ Ἀνδρειώτη. Τὸ τέλος ἑνὸς σκυριανοῦ παραμυθιοῦ. Ἐν Ἀθήναις 1925, 8ον, σελ. 16.
1829. *Ταρσούλη Γεωργία* Μιὰ φορὰ κι' ἕναν καιρό. Δημοτικὰ παραμύθια [19], τόμ. Α'. Ἀθήναι 1925, 8ον, σελ. 157.
Κρίσις: Λαογρ 9 (1926/28) 278 - 280 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
1830. *Δαφέρμος Γ. Φ.* Ὁ Σπανὸς κι' οἱ δράκοι. ΠρομΠυροφ ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 46 σ. 7.
1831. *Deffner Mich.* Sieben schöne Märchen in die neugriechische Volkssprache und den zakonischen Dialekt, übertragen von Dr. Michael D —. Ἐπτὰ ὠραῖα παραμύθια εἰς τὴν δημώδη νεοελληνικὴν καὶ τὴν τσακωνικὴν διάλεκτον, μετέφερε Μιχαὴλ Δέφνερ, Ἀθήναι 1926. Ἐπεντάμορφο τοῦ κόσμου. Παραμύθι γιὰ τὰ κα καμπζία. Ἀθήνα 1926, 8ον, σελ. 16.— Ἐ βασιοπούα μὲ τὰ ρόκα γιὰ τὰ κα καμπζία τὰ τσακόνια. Ἀθήνα 1926, 8ον, σελ. 7.— Τὰρ ἄλεποῦ τὸ παραμύθι γιὰ τὰ καμπζία τὰ τσακόνια. Ἀθήνα

- 1926, 8ον, σελ. 11.—Τὸ στοίχημα τοῦ ἀγοῦ τζαὶ τοῦ ὀκαντζοχιούρου. Παρανύθι γιὰ τὰ κα καμπζία. Ἀθήνα 1926, 8ον, σελ. 6.—Ὁ γάτε μὲ τὰ τῶέρδα. Παρανύθι γιὰ τὰ κα καμπζία. Ἀθήνα 1926, 8ον, σελ. 6.—Ὁ φαρά τζαὶ ἀ γουναῖκα σι. Παρανύθι γιὰ τὰ κα καμπζία. Ἀθήνα 1926, 8ον, σελ. 6.—Ἀ κοτσινόσκουῖθη. Παρανύθι γιὰ τὰ κα καμπζία. Ἀθήνα 1926, 8ον, σελ. 4.
1832. *Κυριαζῆς Ν. Γ.* Τὸ παραμῦθι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Βασιλέα ἀτός. Ὁ πετεινὸς στὸ χατζηλίκι. [3]. Κυπρ Χρον 4 (1926) 266 - 271.
1833. *Φιλιππίδου Μαρίνα* Τὰ παραμῦθια τῆς μάνας μου [4]. Ἐν Ἀθήναις 1926, 8ον, σελ. 64.
1834. ——— Ὁ φλασκοκέφαλος καὶ ἄλλα παραμῦθια [2]. Ἐν Ἀθήναις 1926, 8ον, σελ. 32.
1835. *Ἀθανασιάδης Εὐστάθ.* [Παραμῦθια] Σάντας [3]. Ἀρχ Πόντ 1 (1928) 197-201. [Ἐρμην. παρατηρήσεις ὑπὸ Ἀνθ. Παπαδοπούλου, σ. 205 - 206]. Κρίσις : Λαογρ 10 (1929/32) 235 (Σ. Π. Κυριακίδης).
1836. *Βαλαβάννης † Ἰωάνν.* Παραμῦθια Ἄνω Ἀμισοῦ [2]. Ἀρχ Πόντ 1 (1928) 185 - 191. [Ἐρμην. σημειώσεις ὑπὸ Ἀνθ. Παπαδοπούλου, σ. 201 - 203]. Κρίσις : Λαογρ 10 (1929/32) 235 (Σ. Π. Κυριακίδης).
1837. *Γιαννακούλια, Δνίς* [Παραμῦθια]. Θρακ 1 (1928) 218 - 220. [Παραδ. 1, παραμ. 1]. Κρίσις : Λαογρ 10 (1929/32) 235 (Σ. Π. Κυριακίδης).
1838. *Κανδηλάπτης Γεώργ.* [Παραμῦθια] Χαλδίας [6]. Ἀρχ Πόντ 1 (1928) 191-197. [Ἐρμην. σημειώσεις ὑπὸ Ἀνθ. Παπαδοπούλου, σ. 203 - 205]. Κρίσις : Λαογρ 10 (1929/32) 235 (Σ. Π. Κυριακίδης).
1839. *Παπαχριστοδούλου Πολύδ.* [Παραμῦθια]. Θρακ 1 (1928) 216 - 217 [μῦθοι 1, παραμ. 1]. Κρίσις : Λαογρ 10 (1929/32) 252 (Σ. Π. Κυριακίδης).
1840. *Σταμούλη - Σαραντῆ Ἑλπινίκη* Παραμῦθια [1]. Θρακ. 1 (1928) 214-16. Κρίσις : Λαογρ 10 (1929/32) 252 (Σ. Π. Κυριακίδης).
1841. *Ἀναγνωστόπουλος Γεώργ.* Περὶ τοῦ ἰδιώματος τῆς ἐν Ἡπίρω Βουρμπιάνης καὶ τῶν περὶ αὐτὴν κωμῶν. BNJb 7 (1928/29) 448 - 61. Ἐν σ. 458 - 461 δημοσ. τὸ παραμ. : «Ἡ ἀλούπα ποὺ γίνκε καλογριά».
1842. *Δαφέρμος Γ. Φ.* Παραμῦθια [2]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ε' (1929) ἀρ. 119 σ. 7. — ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 121 σ. 7, ἀρ. 122 σ. 7, ἀρ. 143 σ. 7, ἀρ. 144 σ. 7.
1843. *Hallgarten Paul* Rhodos. Die Märchen und Schwänke der Insel [75], gesammelt von —. Zeichnungen und Aquarelle von Maria Elisabeth Wrede. Vorwort von Helmut von den Steinen. Frankfurt am Main (1929), 8ον, σελ. 228.

1844. *Roussel Louis* Contes de Mycono. Léopol 1929 (= Archivum Towarzystwa Naukowego we Lwowie. Wydział i Filologiczny. Tom. IV), 8ον, σελ. 441.
Κρίσι.: Λαογρ 10 (1929/32) 602 - 603 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
1845. *Γιοφύλλης Φῶτ.* (= Μουσούρης Σπύρος Ν.) 'Ο παπᾶς κ' οἱ γυναῖκες (Παλιὸ Θιακὸ παραμῦθι). Ἡμ' Ἰθ ἔτ. 3 (1930) σ. 74 - 78.
1846. *Γαϊτάνος Ι. Δ.* Ἐνα Μουδανιώτικο παραμῦθι. Ἡ ἀθάνατη γρηά. (Ἀντίλαλοι ἀπ' τὰ Μουδανιά καὶ τὰ γύρω. Θεσσαλονίκη 1931, σ. 81 - 82).
1847. *Dawkins R. M.* Folktales from Sourmena and the Valley of Ophis [23]. Ἄρχ Πόντ 3 (1931) 79 - 122.
1848. *Μαθητ. κοινότης Ροδακίνου* Παραμῦθι. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 146 σ. 7.
1849. *Βλασσάκης Ἐμμ.* Κρητικὴ λαογραφία. Τὸ παραμῦθι τοῦ λεπροῦ βασιληᾶ. Ραδάμανθυς ἔτ. 17 (1932) ἀρ. φ. 7, σ. 5 - 7.
1850. *Δαμπίκης Δημ.* Χριστουγεννιάτικο παραμῦθι τοῦ Σαλέντο. Ν' Ἐστ, τόμ. 12 (1932) Χριστουγενν. τεῦχος, σ. 91 - 92.
1851. *Μινώτου Μαριέττα* 'Ο Μάης, ὁ γυιὸς τοῦ ἡλίου καὶ τῆς τριανταφυλλιᾶς. Ἰόν Ἀνθ 7 (1933) 73 - 74.
1852. *Οἰκονομίδης Ἀπόστ. Β.* (1892) Παραμῦθι Καλλιπόλεως. Θρακ 4 (1933) 334 - 336.
1853. *Σπυριδάκης Γ. Κ.* Κρητικὰ παραμῦθια. Ἡ τριομάτα. Κρητ Μελ 1 (1933) 266, 304 β.
1854. *Συγκολλίτης Σπῦρ.* Τὸ παραμῦθι τοῦ Μελεάγρου. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 9 (1933) σ. 255 - 256.
1855. *Φουρίκης Π. Α.* Ἡ ἐν Ἀττικῇ Ἑλληνοαλβανικὴ διάλεκτος. Ἀθηνᾶ 45 (1933) 49 - 181.
Ἐν σ. 55 - 137 παραμ. 9 καὶ ἄσμ. 2.
1856. *Χατζηϊωάννου Κ. Π.* Παραμῦθια (ἱστορίες, μῦθοι) ξόρκια [παραμ. 10]. Κυπρ Χρον 9 (1933) 276 - 308, 311 - 313.
1857. *Μονογιὸς Εὐάγγ. Ι.* 'Ο ψαρρᾶς (λαϊκὸ παραμῦθι). Μυκ Χρον Α' (1934) φ. 2 σ. 5 - 6. 'Ο ὕπνος. Αὐτόθι, φ. 9 σ. 4.
Ἀναδημοσίευσις ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ συγγραφέως «Μυζονιάτικα».
1858. *Roussel L.* Παραμῦθι τοῦ σπανοῦ. Ἡ παπαδιά κι ὁ γείτονας. Μυκ Χρον Α' (1934) φ. 20 σ. 2. — 'Ο βασιλὲς καὶ ἡ ὠραία τοῦ κόσμου. Αὐτόθι, φ. 22 σ. 6.
Ἀναδημοσίευσις ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ συγγρ.: Contes de Mycono.

1859. *Μαλᾶς Σταῦρος Σ.* Κυπριακὸς μῦθος καὶ παραμῦθι. Λαογρ 11 (1934/37) 267 - 270.
1860. *Μινώτου Μαριέτα* Παραμῦθια ἀπὸ τῆ Ζάκυνθο [85]. Λαογρ 10 (1929/32) 381 - 448. Αὐτόθι, τόμ. 11 (1934/37) 415 - 431. [Ἀνετυπώθη].
Κρίσις: L'Hell Contemp τεῦχ. 2 (1936) 185 (*Tellos Agras*). Ἑλληνίς 16 (1936) 171 - 72 (*Τέλλος Ἀγρας*).
1861. *Βαλαβάνης † Ἰωάνν.* Παραμῦθια Ἄνω Ἀμισοῦ [2]. Ἄρχ Πόντ 6 (1935) 228 - 239.
1862. *Κατσαμᾶ Φροσύνη* Τὸ παραμῦθι, ἡ κοπελιὰ πὺν πότιζε τὸ βασιλικό. Προμ Πυροφ ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 256 σ. 7.
1863. *Κληρίδης Ν.* Ἱστορίες τῆς παπαδκιᾶς [3]. Κυπρ Χρον 11 (1935) 101 - 111.
1864. ——— Τὸ παραμῦθιν τοῦ Καρπασίτη καὶ τοῦ Παφίτη. Κυπρ Χρον 11 (1935) 38 - 43.
1865. *Κυριαζῆς Ν. Γ.* Ἱστορίες τῆς παπαδκιᾶς [2]. Κυπρ Χρον 11 (1935) 115 - 121.
1866. *Νικολουδάκη Ἐλευθερία Ἀ.* Τὸ παραμῦθι τῆς κοπελιᾶς. Προμ Πυροφ ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 256 σ. 7.
1867. Τρία δημοτικὰ παραμῦθια — τραγούδια. ΜΕΗ, ἔτ. 1935, σ. 159 - 162.
Θέματα παραμυθιῶν εἰς λογοτεχν. διασκευήν.
1868. * *Σταμούλη - Σαραντῆ Ἐλπινίκη* Ἡ ταγαροβορεμένη. Ἀπὸ τὰ δημοτικὰ παραμῦθια τῆς Θράκης. «Ἡ σύγχρονη σκέψη» Σικάγου, τ. Β', ἀρ. 3/6 σ. 302 - 3.
1869. *Ἀσσιώτης Κώστ.* Γύρω ἀπὸ ἓνα παραμῦθι. Κυπρ Γράμμ Β' (1935/36) 261.
1870. *Τατάκης Β.* Ἡ ζωὴ ἔγ γλυτζιά. [Κυπριακὸν παραμῦθι]. Κυπρ Γράμμ Β' (1935/36) 159 - 160.
1871. *Κυριαζῆς Ν. Γ.* Κυπριακὰ παραμῦθια [3]. Κυπρ Χρον 12 (1936) 224 - 39.
1872. *Π. Π.* Ἡ ὄρφανή. ΡΧ 1 (1936) 32.
1873. *Γιαπανᾶς Χ.* Τὸ βασιλόπουλλον [1 παραμῦθι]. Πάφος 2 (1936/37) ἀρ. 2, σ. 51 - 52.
1874. ——— Ἡ ἀχιτίνα τοῦ ἡλίου [Κυπριακὸ παραμῦθι]. Πάφος 2 (1936/37) ἀρ. 4, σ. 141 - 143.
1875. *Κ(αλιγιάννη) Θ(άλεια)* Ὁ Κονδυλάκης καὶ ἡ λαογραφία. Κρητ Σελ 1 (1936 37) 126 - 129.
Ἡ συγγρ. ἀναφέρει περὶ τῶν λαογρ. συλλογῶν τοῦ Κονδυλάκη (2 τετραδ. μὲ μαντινάδες, παροιμίες, ἀνέκδοτα, καθαρογλωσσίδα καὶ αἰνίγματα) ἀποκειμένων εἰς τὸ Μουσεῖον Ἡρακλείου καὶ ἀναδημοσιεύει τὸ δημοσίευμα τοῦ Κονδυλάκη «Ὁ δίκαιος δαίμων» ἐκ τοῦ περιοδ «Ἑβδομάς» τόμ. Β', 1885 φ. 28, σ. 503 α β.

1876. *Κληρίδης Ν.* Ἱστορία τοῦ κουμαρπάζη. Κυπρ Γράμμ Γ' (1936/37) 245-248 [παραμ. 1].
1877. *Κυρμιζάκη Ἀγλαΐα* Παραμύθι [2]. Κρητ Σελ 1 (1936/37) 219-220, 328-329.
1878. Ποντιακὸ παραμύθι. Ὁ Σὰκ-Σὰκ ἀφέντης. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 9-10, σ. 13-17.
1879. *Σουμελίδης Ἀνδρ.* Λαϊκὰ παραμύθια τοῦ Πόντου. [6]. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 1, σ. 25-26, φ. 2, σ. 26, φ. 3 σ. 20-22, φ. 4-5, σ. 42-43.
1880. *Βαλαβάνης Ἰωάνν.* Παραμύθια. [14]. Ἄρχ Πόντ 7 (1937) 83-124. [Ἑρμηνευτ. σημειώσεις, σ. 118-124].
1881. *Κληρίδης Ν.* Λαογραφικὰ Κυπριακὰ παραμύθια [1]. Κυπρ Χρον 13 (1937) 270-73.
1882. *Κυριαζῆς Ν. Γ.* Παραμύθια [2]. Κυπρ Χρον 13 (1937) 150-160.
1883. : *Κάνις* (Κανδηλάπτης Γ. Θ.) Ποντιακὸ παραμύθι. Τῆ εὐλοΐας τὸ πουλίν. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 13 σ. 25-28, φ. 14 σ. 79-82.
1884. *Κουρτίδης Κ.* Παραμύθια Θράκης. Α') Ἀδριανουπόλεως [2]. Β') Καλλιπόλεως [3]. Γ') Σαράντα Ἐκκλησιῶν [4]. Ἄρχ Θρ Θησ 4 (1937/38) 154-188.
1885. *Παπαδόπουλος Δημ. Κ. (Σταυριώτης)* Ἡ Σαχταρίτσα. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 15 σ. 157-160.
1886. *Τζιβελεκίδης Σ.* Σάντιλα ἐθέληνεν—ἀτενα. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 20 σ. 338-339.—Τοῦ φτωχῆς τὸ κερτανλίκι, φ. 21 σ. 375-376.
1887. *Τηλικίδης Γ.* Ὁ ἐν Καυκάσῳ Ἑλληνισμός: Β' Γλῶσσα, ἦθη καὶ ἔθιμα τῶν Καυκασίων [Ὁ Τεπεκόης (Ὁ Κύκλωπας)]. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 20 σ. 311-312, φ. 21 σ. 358-59.
1888. *Υψηλάντης Π. Β.* Τὰ τρία διαρμενίας (παραμύθι). Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 23 σ. 460-461. Οἱ παλαλοὶ κ' ὁ πουαλεμένον. Αὐτόθι, Γ' (1938/39) φ. 28-29 σ. 165-166. [Παραμ. 2].
1889. *Γεωργακάς Δημ. Ἰω.* Μεσσηνιακὰ παραμύθια. Μεσοῦ Ἐτ ἔτ. 1938, σ. 143-166.
Παραμύθια 15, 6 σύντομα ἀφηγήματα καὶ γλωσσάριον.
1890. *Φωστηροπούλου Δέσποινα* Παραμύθια ἡμερας. [4]. Ἄρχ Πόντ 8 (1938) 181-202.
1891. *Παπαδάκης Χ.* Ὁ Θεὸν ὄντεν δί', ἀέτς δί'. Ποντ Φύλλ Γ' (1938/39) φ. 25 σ. 25-26.
1892. *Σαρδελιάνου Ρίτα* Παραμύθια [5], Πάτραι 1940, 8ον, σελ. 74.
Κρίσις: Ἀχαϊκὰ 4 (1940) 31-32 (Κ. Ν. Τριαντάφυλλος).

2. Μελέται.

1893. *Σεφερλής Π. Δ.* Ἀρχαὶ παραμυθίων. Λαογρ 6 (1917/18) 652 - 53.
1894. *Dawkins R. M.* The twelve Months. A Folk - Tale from Pontos. Λαογρ 7 (1923) 285 - 291.
1895. *Ζέγγελη Καίτη Κ.* Μερικὲς σκέψεις γύρω ἀπὸ τὸ «παραμύθι». Ἑλληνίς 9 (1929) 8 - 10.
1896. *Κ(υριακίδης) Στίλπ. Π.* Παραμυθᾶς. Ἑγκυκλ. Λεξικ. Ἐλευθερουδάκη, τόμ. 10 (1930) σ. 458.
1897. ——— Παραμύθι. Ἑγκυκλ. Λεξικ. Ἐλευθερουδάκη, τόμ. 10 (1930) σ. 459-460.
1898. *Κακριδῆς Ι. Θ.* Τὸ παραμύθι τοῦ Μελεάγρου. Λαογρ 10 (1929/32) 487-500.
1899. ——— Προσθήκη εἰς Λαογραφίας 10 (1929/32) 470. Τὸ θέμα τοῦ δαυλοῦ στὰ Αἰτωλικά παραμύθια. Λαογρ 10 (1929/32) 579 - 580.
1900. ——— Ὀμηρικὰ καὶ μυθολογούμενα. ΕΦΣΠΘ Β' (1932) 43 - 92.
Ἐν σελ. 43 - 70 γίνεται λόγος περὶ τῶν νεοελληνικῶν παραμυθίων τοῦ Μελεάγρου.
1901. *Μέγας Γ. Α.* Παραμύθι. Μεγ. Ἑλλ. Ἑγκυκλ. τόμ. 19 (1932) σ. 649 - 650.
1902. ——— Παραμυθᾶς. Μεγ. Ἑλλ. Ἑγκυκλ. τόμ. 19 (1932) σ. 648 - 649.
1903. *Συγκολλίτης Σπῦρ.* Τὸ παραμύθι τοῦ Μελεάγρου. Λαογρ 11 (1934/37) 270 - 273.
Δημοσ. ἔτι 2 νέα παραλλαγὰι τοῦ παραμυθίου καὶ σημειώσεις τοῦ Στίλπ. Π. Κυριακίδου ἐν σ. 271 - 273.
1904. *Μέγας Γ. Α.* Τὸ ρόδο τὸ ἀμάραντο ἢ τὸ παραμύθι τῆς ἀχάριστης γυναίκας. ΗΜΕ ἔτ. 1935, σ. 433 - 448.
1905. * *Kakridis Joh.* Μελεάγρεια. Philologus, XC Bd., Leipzig, 1935, 8ον, σελ. 25 (ἀνάτυπον).
1906. *Ἀργυρόπουλος Γιάγκος* Τὸ παραμύθι. Ἀθῆναι 1936, 8ον, σελ. 28. (Ἀνατύπωσις ἀπὸ τὸ περιοδικὸ τοῦ Συλλόγου Γονέων).
1907. *Lazaridès Lazare A.* Le conte grec. L'art du conte chez les Grecs anciens avec une étude spéciale sur le conflit énigmatique dans le conte grec. Part. I. Athènes 1938, 8ον, σελ. 19 + 1.
1908. *Dawkins R. M.* The art of story - telling in the Dodecanese. Byzantion 16 (1942/43) 357 - 380.

3. Συλλογαὶ μύθων καὶ παραμυθίων ἐλληνικῶν καὶ ξένων διὰ παιδιὰ.

1909. Ἑλληνικὴ Χαλιμᾶ. Τὰ ὠραιότερα παραμύθια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἐκλογή

- καὶ διασκευὴ **Γ. Δροσίνη**. Ἐκδότης Ἰωάννης Σ. Σιδέρης. Ἀθήναι, ἄ. ἔτ. Σειρὰ πρώτη, 8ον, σελ. 160.
Κρίσις : Λαογρ 8 (1921/25) 273 - 74 (Στίλπων Π. Κυριακίδης).
1910. Παραμύθια Νέα. Ἐν Ἀθήναις, ἔκδ. Ἀριστοφ. Παπαδημητρίου, 1924, 8ον, σελ. 32 [6].
1911. Τὰ 52 παραμύθια, Ἀθήναι. Ἐκδοσις Μ. Ι. Σαλιβέρου, 1924, 8ον, σελ. 114.
1912. Ἑλληνικὴ Χαλιμαῖ. Τὰ ὠραιότερα παραμύθια τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἐκλογὴ καὶ διασκευὴ **Γ. Δροσίνη**. Σειρὰ δευτέρα. Ἀθήναι [1926], 8ον, σελ. 126.
Κρίσις : Λαογρ 9 (1926) 280 (Σ. Π. Κυριακίδης).
1913. (**Μέγας Γ. Α.**) Τὰ λαϊκὰ παραμύθια [2 παραμύθια μὲ εἰκονογράφησιν **Φ. Κόντογλου**]. Κυριακὴ ἔτ. Α' (1926/27) ἀρ. 22, σ. 1.
1914. **Μέγας Γ. Α.** Παραμύθια. Ἐκλογὴ. Εἰκόνες **Φ. Κόντογλου**. Ἀθήναι 1927, 8ον, σελ. 160 [μῦθοι 8, παραμ. 13, εὐτρ. διηγ. 5].
Κρίσις : Ἑλλην Γράμμ 2 (1927/28) 152 - 53 (Χ. Σακελλαριάδης). Ν Ἐστ 1 (1927) 108 (Π.). Λαογρ 10 (1929/32) 292 (Σ. Π. Κυριακίδης).
1915. **Ἀθανασούλα Εὐδοκία** Ἦταν καὶ δὲν ἦταν. Λαϊκὰ παραμύθια γιὰ παιδιὰ διαλεγμένα ἀπὸ τὴν Κα — ἀπὸ ἀνέκδοτο ὕλικὸ τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου, εἰκονογραφημένα ἀπὸ τὴν Δίδα **Ε. Π.** Ἀθήναι 1929, 8ον, σελ. 107.
Κρίσις : Λαογρ 10 (1929/32) 292 (Σ. Π. Κυριακίδης).

ΣΤ' Εὐτράπελοι διηγήσεις. Ἀνέκδοτα. Περιπαίγματα.

- Βλ. καὶ ἄνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀριθ. 122. 124. 127. 128. 131. 137. 139. 155. 157. 169. 202. 205. 209. 222. 227. 242. 265. 279. 285. 288. 289. 292. 297. 303. 317. 319. 322. 323. 481. 888.
1916. **Ἀθανασόπουλος Θ. Ι.** Ὁ ἀστρονόμος, ὁ ρολογᾶς καὶ ὁ γιατρὸς τοῦ Ὄθωνα. Λαογρ 6 (1917/18) 246.
1917. **Βίος Στυλ. Γ.** Συλλογὴ Χιακῶν σκωπτικῶν ἀνεκδότων. Λαογρ 6 (1917/18) 616 - 634.
1918. **Κορύλλος Χ.** Ὁ γραμματισμένος παπᾶς. Λαογρ 6 (1917/18) 246 - 47. — Πῶς οἱ Στεμιτσιῶτες ἐγέλασαν τὸν διάβολο. Αὐτόθι, σ. 247. — Οἱ Στεμιτσιῶτες ἐτέτοιωσαν τὸ διάβολο. Αὐτόθι, σ. 248.
1919. **Κυριακίδης Στίλπ. Π.** Παρατήρησις εἰς Πολίτου Παροιμίας Α', 200, λ. ἀγᾶς 2. Λαογρ 6 (1917/18) 658 - 659.
1920. Ὁ ἀγᾶς καὶ ἡ πουλάρα. Μαλεβὸς ἔτ. Α' (1920/21) ἀρ. 7 σ. 4. — Ἡ τούρκισσα καὶ τὸ νερό. Αὐτόθι, ἀρ. 7 σ. 4.
1921. : **Δυκοῦργος** Οἱ ἀπρόκοφτοι - τεμπέλιδες. Μαλεβὸς ἔτ. Α' (1920/21) ἀρ. 4 σ. 7 - 8.

1922. *Τὸ παιδί τοῦ Μαλεβοῦ* (Σγουρίτσας Ἀγ.) Ἀπὸ τὰ εὐτράπελα καὶ σύγ-
χρονα ἀνέκδοτα τοῦ Βασσαρά. Μαλεβὸς ἔτ. Α' (1920/21) ἀρ. 6, σ. 7-8.
1923. *Δρακίδης Γεράσ. Δ.* Ὁ «Σουκιούρμπεης» ἢ ροδιακὰ ἱστορικὰ θρύμματα
καὶ ἀνέκδοτα τοῦ 21 διασωθέντα ἐκ παραδόσεων. Ἐν Ἀθήναις 1921, 8ον,
σελ. 110.
1924. *Βλαχογιάννης Γιάνν.* Τὰ ἀνέκδοτα τοῦ Καραϊσκάκη καὶ τοῦ Κολοκοτρώνη.
Ἀνέκδοτα — Γνωμικὰ — Περιέργα. Ἐν Ἀθήναις, 1922, 8ον, σελ. 80.
1925. *Κυριακίδης Στίλπ. Π.* Ὁ Ναστραντὶν Χότζας. Ἐφημ. Πολιτεία (Ἀθῆναι)
τῆς 1 Μαρτίου 1922.
Κρίσις: BNJb 3 (1922)212 (*N. A. B(ees)*).
1926. *Δραγάτσης Ἰάν. Χ.* Πειράγματα τόπων. Κυπρ Χρον Α' (1923) 333-35.
1927. *Δρακίδης Γεο.* [Δύο ἀνέκδοτα]: Ἡ εὐφυῆς Ροδοπούλα.— Σουλῆς ὁ Φιλέλ-
λην. Φωνὴ Δωδ ἔτ. 1923, ἀρ. 16, σ. 12.
1928. *Hepding Hugo* Einige neugriechische Schwänke. Λαογρ 7 (1923) 304-
314. [Μελέτη].
1929. *Kretschmer P.* Das Schwankmärchen von dem Kraut das doppelsi-
chtig macht. Λαογρ 7 (1923) 19-24. [Μελέτη].
1930. *Συκουτρῆς Ἰω. - Ἀντιφῶν Γ.* Χαρακτηρισμοὶ καὶ πειράγματα χωρίων ἐν
Κύπρῳ. Κυπρ Χρον Α' (1923) 44-50, 78-84.
1931. *Δαφέρμος Γ. Φ.* Ἡ φιλαργυρία τῶν παπάδω. Προμ Πυρφ ἔτ. Α' (1925)
ἀρ. 24 σ. 7. ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 25 σ. 7.
1932. ——— Ὁ παπᾶς καὶ ἡ φλάσκα. Προμ Πυρφ ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 40 σ. 7.
1933. ——— Ὁ παπᾶς καὶ τὰ ὀρίδια. Αὐτόθι, ἀρ. 44 σ. 7.
1934. *Δ. Γ.* Ὁ Ἀλῆς καὶ ὁ Βελῆς. (Τουρκοκρατικὸ παραμῦθι). Κυριακὴ ἔτ. Α'
(1926/27) ἀρ. 24, σ. 2.
1935. *Ἀντύπας Φαῖδρος* Δύο ἀνέκδοτα παραμῦθια. ΑΗ ἔτ. 3 (1927) σ. 119-120.
1936. *Βλαχογιάννης Γιάνν.* Ἱστορικὴ Ἀνθολογία. Ἀνέκδοτα — γνωμικὰ, περι-
εργα — ἀστεῖα ἐκ τοῦ εἴου διασῆμων Ἑλλήνων 1820-1864. Πατριωτικὴ χο-
ρηγία Ἐμμ. Ἀ. Μπενάκη εἰς τιμὴν τῆς ἑκατονταετηρίδος τῆς Ἑλληνικῆς
Ἐπαναστάσεως. Ἐν Ἀθήναις 1927, 4ον, σελ. δ' + 344.
Κρίσις: BNJb 7 (1928/29) 244 (*N. G. T(heodoridis)*).
1937. *Δαφέρμος Γ. Φ.* Παραδόσεις σκωπτικῆς [11]. Προμ Πυρφ ἔτ. Δ' (1928) ἀρ.
76 σ. 7, ἀρ. 77 σ. 7, ἀρ. 78 σ. 7, ἀρ. 79 σ. 7.
1938. *Φαλτάιτς Κ.* Τὸ παρατσούκλι εἰς τὰ ἑλλ[ληνικὰ] τοπωνυμικά. ΜΕΕ Πεο Ε-Ζ
(1928) φ. 160 σ. 3, φ. 167 (1929) σ. 55. [Περιπαίγματα χωρίων].

1939. **Ψάλτης Νικήτ.** Λεσβιακή λαογραφία. Τοῦ τσ'ιρέλλι. Λεσβιακά Φύλλα, χρόν. Α' (1928) σ. 78-89.
1940. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Ὁ ἔμπορος κι ὁ κλέφτης. Προμ Πυρφ ἔτ. Ε' (1929) ἀρ. 109 σ. 7.
1941. * Παραμύθια. Τὰ 35 νέα. Ἀθήναι, ἔκδ. Ἀριστοφ. Παπαδημητρίου, 1929, Σχ. 8ον.
1942. **Τατάκης Β.** Παραμυθόλογα τῆς Ἄνδρου (παρμένα ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ λαοῦ). ΑΗ ἔτ. 4 (1929) σ. 91-94.
Δημοσ. 2 ἀνέκδ. καὶ 1 παράδ.
1943. **Δ. Θ.** Λαϊκὰ Σπετσιώτικα ἀνέκδοτα [2]. Ναυτ Ἑλλ 2 (1929/30) 500.
1944. * **Ἀνέκδοτα** Τὰ ξεκαρδιστικά, τοῦ Νασρεν-ντίν Χότζα. Ἀθήναι, ἔκδ. Ἀριστοφ. Παπαδημητρίου, 1930, 8ον.
1945. Ἀνέκδοτα [2]. Ἀργ Ἑμ ἔτ. 1930, σ. 10.
1946. (**Κουφάκη, δνῖς**) Μεγάλῃ ψευτιά. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 124 σ. 7.
1947. **Τσουπάκης Ε.** Ὁ ἐτοιμολόγος. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 133 σ. 7.
1948. **Φαλτάϊτς Κ.** Τὰ ναυτικὰ ἀνέκδοτα τοῦ 1912-13. Ναυτ Ἑλλ 3 (1930/31) 775-776.
1949. **Κυριαζῆς Ν. Γ.** Κληρικῶν πειράγματα [14]. Κυπρ Χρον 8 (1931) 203-210.
1950. **Σκιαδαρέσης Σπῦρ. Α.** Τὸ τάμα. Κεφαλλονίτικη ἠθογραφία. Ν Ἑστ, τόμ. 10 (1931) 812-817.
1951. **Χρηστοβασίλης Χρ.** Σαράντα πῆχες τόπο στὸν παράδεισο. Γιαννιώτικο ἀνέκδοτο. Ν Ἑστ τόμ. 10 (1931). Ἑκτακτο Χριστουγενν. τεῦχος, σ. 56-61.
Διασκευὴ εὐτραπέλου διηγῆσεως.
1952. **Βίος Στυλ.** Συλλογὴ Χιακῶν σκωπτικῶν ἀνεκδότων. Γ'. Λαογρ 10 (1929/32) 464-486.
Ἡ Α' σειρά ἐδημοσ. ἐν Λαογρ 4 (1914) 476-499, ἡ δὲ Β' Αὐτόθι 6 (1917/18) 616-634.
1953. **Σαχτούρης Θ.** Φάρσα λουγκάτη ἐν Ὑδρα. Τὸ Μέλλον τῆς Ὑδρας 1 (1932) 200.
1954. **Καλοκύρης Ἰ.** Ἡ παντρεία ἐνὸς ξένου. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 199 σ. 7.
1955. **Παπαδάκη Ἀσ.** Ἀστεῖα [2]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 200 σ. 7.
1956. **Τουρνάκης Εὐθύμ. Κ.** Κρητικὰ ἀνέκδοτα [1]. Κρητ Μελ 1 (1933) 60.
1957. : **Γκο - Βί - ς** (= Βίγκος Ἀντ.) Οἱ λουγκάτηδες. Τὸ Μέλλον τῆς Ὑδρας 2 (1933/34) 83-84.
1958. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Ἀνέκδοτα [1]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 217 σ. 7.
1959. ——— Στὴ χώρα τῶν κουτῶν [3]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 217 σ. 7.

1960. : *Κάτω - Κατογιαννίδος* Ἡ βράκα τοῦ Μαστρανεστάση. Μυκ Χρον Α' (1934) φ. 24 σ. 6.
1961. *Πηλαβάκης Κ.* Ἱστορίες τοὺς Λεμυθκιῶτες. Κυπρ Γράμμ Α' (1934/35) 694 - 695.
1962. *Γρίσπος Παν.* Εὐτράπελοι διηγήσεις τῆς Λόκοβας [14]. Λαογρ 11 (1934/37) 647 - 651.
1963. *Κ. Γ.* Ἄμὲ τώρα Πῶλο σπύρτα; Μυκ Χρον Β' (1935) φ. 30 - 31 σ. 7. [Ἀνέκδοτον τῆς Μυκόνου].
1964. *Κυριαζῆς Νικ. Γ.* Κληρικῶν πειράγματα [13]. Κυπρ Χρον 11 (1935) 166 - 170.
1965. *Κωνσταντίνου Φλώρα* Ἀπὸ τῆ φωνὴ δὲν ἦταν ὁ Ντεμένεος. Μυκ Χρον Β' (1935) φ. 34 - 35 σ. 7 - 8. [Ἀνέκδ. τῆς Μυκόνου].
1966. *Σκιαδαρέσης Σπ.* Τὸ κάζο τῆς Μικελάκαινας. Κεφαλονίτικη ἠθογραφία μὲ σκίτσα τοῦ συγγραφέως. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 3, σ. 16. Διασκευὴ εὐτραπ. διηγήσεως.
1967. Μῦθος Ἀδριανουπολίτικος. Ἄρχ Θε Θεσ 2 (1935/36) 201 - 202.
1968. *Δεληγιάνης Β. Ν.* Τὸ ἀμπατζηλίκι στὴ Θράκη [4]. Ἄρχ Θε Θεσ 2 (1935/36) 63 - 67.
1969. *Κληρίδης Ν.* Ἀπὸ τῆ φιλολογία τοῦ λαοῦ μας: 1) Ἱστορία τῶν τριῶν ἀ(δ)ερκιῶν. 2) Ὁ βοσκὸς ποῦ θέλεν νὰ χαρωθῆ. Πάφος 1 (1935/36) ἀρ. 9, σ. 280 - 281.
1970. *Ξιούτας Παῦλ.* Ὁ Μαραθευτῆς τζι' ὁ Παφίτης. Πάφος 1 (1935/36) ἀρ. 5 - 6, σ. 178.
1971. *Καραθάνος Ἀθ.* Ὁ ἄνδρας νὰ διοικῆ τὸ σπίτι. Ἐνας μῦθος τῆς Σαμαρίνας. ΗΔΜ ἔτ. 5 (1936) σ. 165 - 167.
1972. *Κληρίδης Ν.* Λαογραφικὰ σύμμεικτα. Ἀπὸ τὶς ἱστορίες τῆς παπαδικιᾶς [2]. Κυπρ Χρον 12 (1936) 151 - 53.
1973. *Ἀθανασιάδης Εὐστ.* Ὁ Γούρζουλας. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 12 σ. 20 - 21. — Ὁ Πιστόφης καὶ ὁ Τσαχμάχς ἀσὴ Σάνταν, φ. 13 σ. 19. — Ἄρ' ἀτώρα κόψον καὶ τ' ἀνέμ..., φ. 21 σ. 382 - 383. [Ἀνέκδ. 3].
1974. : *Ἀνεφορέτες Γιάννες* Ἀνέκδοτα [1]. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 4-5 σ. 45.
1975. *Ἀσιατίδης Α. Κ.* Ὁ σκορδοκεφάλουγλης. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 2. σ. 25. — Τῆ Κριάρονος ἠ μεσελέ, φ. 3 σ. 23 - 24. — Τὸ διαβολόνος, φ. 4 - 5 σ. 44. — Μὲ τὸν κακὸν τὸν ἄνθρωπον πᾶσ' ἄκ' γίνεται, φ. 6 σ. 22.
1976. *Ἡλιόπουλος Δ.* Ὁ μακαρίτες ἐμὲν πὰ κ' ἐνέσπαλεν. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 12 σ. 22.

1977. **Κ(αλιγιάννη) Θ(άλεια)** Σὰ - ν - τὸ βούη - γ - ἦ σὰ - ν - τὸ χοῖρο; Κρητ Σελ 1 (1936/37) 282.
1978. **Καμενίδης Θ.** Κότας. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 6 σ. 18.
1979. **Κανδηλάπτης Γ. Θ.** Ἀνέκδοτα. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 4-5 σ. 45. — 'Ο κουμπάρον καὶ τὸ μαῦρον χαβιάρ'. Αὐτόθι, φ. 12 σ. 22.
1980. **Καρατζᾶς Π.** Ἀμὸν ἄναλον χαλβᾶν. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 9-10 σ. 20. — Ψάλτεν, ποπᾶδες, ψάλτεν. Αὐτόθι Β' (1937/38) φ. 13 σ. 41. — 'Αεν πὰ θέλ' φοβέραν, φ. 14 σ. 94-95. — 'Εγὼ πὰ ἀέις θ' ἐποινατο ἄμα..., φ. 16 σ. 215.
1981. **Κληρίδης Δεῦκος Ν.** Πάσκαν, σιύλλοι, πάσκαν. Πάφος 2 (1936/37) ἀρ. 6, σ. 202.
1982. **Μαθιουδάκης Γιάνν.** Οἱ συντέκνοι. 'Ο Κρητικὸς κι' ὁ Χάρος. Κρητ Σελ. 1 (1936/37) 330-31.
1983. **Νατσαρίδης Γ.** 'Ο Ποπάς. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 11 σ. 17. — 'Ο Γιάννες καὶ ὁ κουμπάρος ατ'. Αὐτόθι, σ. 18.
1984. **'Ονουφριάδης Λάζ.** 'Εναν νερόν κι ἄλλο δόσι ατο. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 12 σ. 31. Β' (1937/38) φ. 14 σ. 95 [ἀνέκδ. 2].
1985. Ποντιακὰ ἀνέκδοτα [2]. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 1 σ. 13, φ. 7-8 σ. 18.
1986. **Σαββαντίδης 'Ιωάνν.** Ἀνεκδοτάκια [3]. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 3 σ. 24.
1987. **Καλλιγιάννη Θάλεια** 'Η πέρδικα καὶ ἡ κουροῦνα. Ἐπ' Ἐν Καλλ Λογ Χα- νίων 1 (1937) 42-43.
1988. **Καραθάνος 'Αθ.** 'Ολα τὰ μύθια εἶν' ἀλήθεια. Τί κάνει ὁ καλὸς τρόπος ΗΔΜ ἔτ. 6 (1937) σ. 141.
1989. **Μανίκης Α.** Οἱ Ὑδραΐικες ἱστορίες. Τὸ πάθημα τοῦ Παναθέθελ. Τὸ Μέλλον τῆς Ὑδρας 5 (1937) 21-24. — Φάε φτωχὲ ἀπ' τὰ ροῦχα σου!!! Αὐτόθι, σ. 110-112.
1990. **Μελανοφρύδης Παντελ.** Ἀνέκδοτα καὶ παραδόσεις Χαλδίας. Ἀρχ. Πόντ 7 (1937) 223-255 [εὔτρ. διηγ. καὶ παραδ. 108].
1991. 'Ο Κολοκοτρώνης καὶ ὁ σουγιᾶς. Ἀρκαδ' Ημ ἔτ. 1937, σ. 31. — Ἀνέκδοτα τοῦ Κολοκοτρώνη. Αὐτόθι, ἔτ. 1938, σ. 87.
1992. **Σταμ(ατίου) Σταμ.** Τὸ παληὸ τὸ παραμῦθι. ΗΔΜ ἔτ. 6 (1937) σ. 100-104.
1993. **Βαφειάδης Κ.** Ἀὰ ὁ Λεφτέρτς, ἄμαν ἐπορεῖς καὶ λές' — ἄτον Λεφτέρτ'; Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 13 σ. 21. — Πὰς κίμ ντὸ εἶπα ἐγὼ δεκαπέντε!!! σ. 24. — 'Ο Γιουλέας ὁ γοργόρτς, φ. 17/18 σ. 267. — Ἀφέντη, θαρρεῖς ἐκο- λύμπεσαμε, φ. 19 σ. 294. — Ἡ προσβολή, φ. 21 σ. 377 [ἀνέκδ. 5].

1994. **Ἐλευθεριάδης Θ. Α.** Τὸ τὰν καὶ τὰ λαβάσια. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 21 σ. 380 - 382.
1995. **Κανονίδης Ι.** Ὁ Γενῆ - Γιάννες. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 15 σ. 150 - 151. — Ὁ Κιουρτουνλῆς ὁ μάστορα Πέτρον. Αὐτόθι, σ. 151 - 152. — Ὁ Μουχ-τάρτς τῆ Σίχτορμης. Αὐτόθι, σ. 152 - 153. — Ντὸ ἔπαθεν ὁ Γιάννες, φ. 17/18 σ. 263. — Ποντιακὰ ἀνέκδοτα [3]. Αὐτόθι, φ. 24 σ. 499 - 502.
1996. **Καρατζᾶς Δ.** Τὸ ἐγκαινίασμα. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 13 σ. 41 - 42.
1997. **Κοντοειδῆς Ἀλέξ.** Ὁ Γούμενον. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 14 σ. 82.
1998. **Κοχλιάδης Κ.** Ποῖος εἶν' κι' ἄλλ' ἀνοιχτομάτ'. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 20 σ. 339.
1999. **Μιχαηλίδου Μ.** Ἐσκέρχουμες! Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 17/18 σ. 263 - 264.
2000. **Μωϋσίδης Ἀλ.** Ὁ τσοπάνο καὶ ὁ σκύλο — ἄτ. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 15 σ. 154.
2001. **Μεταλλεΐδης Μιχ.** Σὸ ξένον τ' ἄλογον ποὺ καβαλκεύ' ἀληγορτὰ κατηβαίν'. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 24 σ. 499. — Ποντιακὰ ἀνέκδοτα. Αὐτόθι, Γ' (1938/39) φ. 25 σ. 31 - 32. — Τῆ δεσπότη ἢ διαταγή, φ. 26 σ. 82 [ἀνέκδ. 6].
2002. **Μιχαηλίδης Μ.** Τῆ πεθεροῦ ἢ καμονή. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 19 σ. 294.
2003. **Μουρούζης Θεμ.** Τὸ κολονκύθ' κ' ἢ ταπακέρα. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 20 σ. 340, 342.
2004. **Νατσαρίδης Γ.** Ὁ Χατζῆ - Γιάννες κι ἡ Τούρκισσα. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 14 σ. 74 - 75.
2005. **Νεοφυτίδου Ἄννα** Ὁ ποπᾶς καὶ τὸ κολονκύθ'. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 13 σ. 21. — Ὁ ζώγραφον κι Ἀέρτς. Αὐτόθι, φ. 14 σ. 75. — Οἱ τρεῖ κατακέφαλοι κ' ἢ πῆτα. Αὐτόθι, φ. 19 σ. 293.
2006. **Ξενίτας Ξένος** (= Ἀκογλους Ξ.) Τὸ νερόν κ' ἢ ἔρεξη. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 17/18 σ. 264 - 265. — Τὰ γράμματα καὶ τὰ μαλλία. Ἀρσοῦ ἦς. Αὐτόθι, φ. 19 σ. 295 - 296. — Ἡ νεστεία κ' ἢ Παναῖα. Αὐτόθι, φ. 20 σ. 343. — Τὸ θᾶμαν. Αὐτόθι, φ. 21 σ. 383. — Τὸ κουβάλεμαν. Αὐτόθι, Γ' (1938/39) φ. 26 σ. 84. — Ὁ θεὸν χωρέτ'κα πὰ ἔξαιρ'. Αὐτόθι, φ. 25 σ. 32. — Ἡ νύφη κ' ἢ κυρά — τς. Αὐτόθι, φ. 28 - 29 σ. 166 - 167. [Ἀνέκδ. 7].
2007. **Ξένος Κ.** Τοῦ κείνου τὰ ῥβᾶ. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 20 σ. 343 - 344.
2008. **Παναγιώτου Κ.** Ὁ βλαστημέας. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 14 σ. 73. — Ἡ Τσαζοῦ, σ. 93. — Τὰ καταραμένα τὰ ποστάλια. Αὐτόθι, φ. 17/18 σ. 267.
2009. — Ὁ καλόπιστον. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 22 σ. 422.

2010. **Πανταζής Β.** Τρεῖ νομάτοι συντρόφοι. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 14 σ. 71.
2011. **Παπαδάκης Χρ.** Ὁ θεομπαίχτες. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 21 σ. 380.
2012. ——— Ὁ διάκον καὶ τὰ αἰνίγματα. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 21 σ. 376-377.
2013. **Παπαδόπουλος Δ. Κ. (Σταυριώτης)** Ποντιακὰ ἀνέκδοτα [5]. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 23 σ. 484 - 466.
2014. **Παπαδόπουλος Π.** Τ' οὐζοὺν - Μαρίας ὁ Παῦλον ὄνταν ἔεντον κεχαγιᾶς. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 17/18 σ. 264.
2015. **Παπαδόπουλος Πρ. Γ.** Ὁ παϊτάρης ὁ Δαμιανὸν ὁ κοντοφώϊς. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 20 σ. 340.
2016. **Παπανδρεάδης Α.** Ἐκεῖνο πὰ θὰ γίνεται. Τῆ Μασσόνοσ τὸ μουσκίρ' ἀπὸ πὲς κραῖς'. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 16 σ. 216.— Ὀλίγον ἀργῶς ταβρα- νέφκεται. Αὐτόθι, φ. 17/18 σ. 265.— Ποῖος ἔν' σκύλιος; Αὐτόθι, φ. 21 σ. 382. Διδάσκαλε, χατριτσώνω, τρῶς; Αὐτόθι, φ. 22 σ. 422-423. [Ἀνέκδ. 4].
2017. **Παρχαρίδης Α.** Ναίπρε πιά ἕναν ρακίν. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 17/18 σ. 265 - 266. — Γολοθόπον ἔν. Αὐτόθι, φ. 19 σ. 293.— Καὶ μακάρ' ὁ Πέτρον 'κ' ἔχ'; Αὐτόθι, φ. 19 σ. 293 - 294.— Ποῖος 'κὶ φοᾶται τῆ γυναῖκαν - 'ατ'. Αὐτόθι, φ. 19 σ. 294 - 295.
2018. **Σαλλαπασίδης Π. Β.** Ἐναν χειμωνικὸν σὴν Κιμισχανάν. Ποντ Φύλλ Β' (1937/1938) φ. 22 σ. 423 - 427.
Διασκευὴ εὐτραπ. διηγῆσεως εἰς τὴν Ποντιακὴν διάλεκτον.
2019. ——— Τῆ βούδι τ' ἀράεμαν. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 13 σ. 15.— Ἄλε- πόν. Αὐτόθι, φ. 21 σ. 383 [ἀνέκδ. 2].
2020. ——— Τ' Ἀε - Βλασῆ τὸ μέλ'. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 14 σ. 73 - 74.
2021. **Σγουρίτσας Ἀγησ. Γ.** Λαογραφικὰ σημειώματα. Ὁ γέρο - Θύμιος, ὁ γέρο - Καλέρης καὶ Σια. Σπαρτ Χρον 1 (1937/38) ἀρ. 1 σ. 11.
2022. ——— Λαογραφικὰ ἀνέκδοτα [1]. Σπαρτ Χρον Α' (3937/38) ἀρ. φ. 13 σ. 9.
2023. **Σουμελίδης Κ.** Ἀσπροπρόσωπος ἑξῆβα. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 19 σ. 295.— Κρὰ τ' ὦτί - σ' κ' ἄς κρούει σὸ νοῦ - σ'. Αὐτόθι, φ. 20 σ. 342 - 343.— Νὲ πόζ' γαῖδιρ' εἶδα καὶ νὲ μαῦρον. Αὐτόθι, φ. 21 σ. 379 - 380.— Ἐδέκα σε βεξίλην, ἄλλο κὶ χρωστῶ - σε. Αὐτόθι Γ' (1938/39) φ. 26 σ. 79. [Ἀνέκδ. 4].
2024. **Στεφανίδης Γ.** Τὸ κολονκύθ. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 13 σ. 22.
2025. **Τοπαλίδης Ν.** Ὁ ποπαπόστολον ἀσὸ χωρίον ἔμουν. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 14 σ. 72 - 73.
2026. **Τσαβταρίδης Ι.** Ὁ Τόνγιαλης καὶ τὰ χαψία. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 13 σ. 42.

2027. *Τσιτένος* Τὸ φιλότιμον τοῦ Γεωρ - αγᾶ τοῦ Καρυδαῖ. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 16 σ. 215 - 216.
2028. *Υψηλάντης Π. Β.* Ποντιακὰ ἀνέκδοτα [38]. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 14 σ. 75, 76, φ. 21 σ. 377 - 379, 384 - 386, φ. 22 σ. 420 - 422, φ. 23 σ. 461 - 464, φ. 24 σ. 494 - 499. — ἔτ. Γ' (1938/39) φ. 25 σ. 31, φ. 26 σ. 80 - 82, 84, φ. 27 σ. 119 - 123.
2029. *Φελεκίδης Δημ.* Ὁ Δεσπότης. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 14 σ. 93.
2030. *Χαραλαμπίδου Εὐδοξ(ία) Κ.* Ὁ Τύχον. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 14 σ. 93 - 94.
2031. *Ἄγλαδος* Ἡ Κακοντέλλα ἢ Βγενιὰ ἔλειπε καὶ ἄς λείπει. Σπαρτ Χρον 2 (1938/39) ἀρ. 15 σ. 5 [ἀνέκδ. 1, δίστ. 4].
2032. Ἀνέκδοτα τοῦ Θ. Δεληγιάννη. Ἄρκαδ Ἡμ ἔτ. 1938, σ. 55 - 59.
2033. *Ἐπιτανησία Μαριέττα* Οἱ ἀτσαλοστομίες τοῦν Κεφαλονήτησονε. Ἡ Ἡχώ, τεῦχ. 75 - 76, 1938, σ. 9 - 12.
2034. *Μελανοφρύδης Παντ.* Ἀνέκδοτα Χαλδίας [9]. Ἄρχ Πόντ 8 (1938) 230 - 34.
2035. *Μεσοχωρίτης* Ὁ Κεφαλονίτης καὶ ὁ Μπέης. Παγκεφ Ἡμ ἔτ. Β' (1938) σ. 197 - 99.
2036. *Τσακόπουλος Ἀναστ.* Ἀνέκδοτα τοῦ Χατζηχρίστου. Ἄρκαδ Ἡμ ἔτ. 1938, σ. 101 - 102.
2037. *Ἀρταχανίδης Ι.* Ποὶ κὶ νουνίζ' ὄντας κάθεται θαυμάσκειται ὄνταν σκοῦται. Ποντ Φύλλ Γ' (1938/39) φ. 26 σ. 77 - 79.
2038. *Κωνσταντινίδης Π.* Ἀφέντη νὰ σκοτών ἄτον; Γιόκ, δέστι—ἄτον. Ποντ Φύλλ Γ' (1938/39) φ. 25 σ. 30 - 31. — Ὅγια εἶπαν ἄτον γούρζουλα. Αὐτόθι, φ. 26 σ. 82 - 83. [Ἀνέκδ. 2].
2039. *Μαρκογιαννάκης Εὐάγγ.* Ὁ «Κόδυλας». Κρητ Σελ 3 (1938/39) 248 - 49.
2040. *Σγουρίτσας Ἀγησ. Γ.* Λαογραφικὰ ἀνέκδοτα [1]. Σπαρτ Χρον 2 (1938/39) ἀρ. 13 σ. 9.
2041. *Σπορίδης Θ.* Τῆ Πουλῶνος ἢ ζαντία. Ποντ Φύλλ Γ' (1938/39) φ. 26 σ. 83 - 84.
2042. *Στεφανίδης Χ.* Ὁ ποπᾶς κ' ἢ ποπαδία. Ποντ Φύλλ Γ' (1938/39) φ. 25 σ. 26 - 28.
2043. *Τορνικίδης Γ.* Ποντιακὰ ἀνέκδοτα. Ποντ Φύλλ Γ' (1938/39) φ. 28 - 29, σ. 167 - 169 [3].
2044. *Υψηλάντης Π. Β.* Ὁ χωρέτες κ' ὁ διάβολον. Ποντ Φύλλ Γ' (1938/39) φ. 25, σ. 28 - 30.

2045. **Χοντολίδης Μιλτ.** Τοῦ Παπαγιάνν' τὸ πάθεμαν. Ποντ Φύλλ Γ' (1938/39) φ. 27 σ. 123 - 24.
2046. **Δημητρίου Νικ. Ἀλκ.** Σαμιώτικα ἀνέκδοτα [5]. Σαμ' Ημ ἔτ. 1939, σ. 171-173.
2047. **Μ. Φ.** Ὁ Κατσαπρόκας. Ἀχαϊκὰ 4 (1940) σ. 60 - 61.

ζ) Παροιμῖαι καὶ γνῶμαι. Παροιμιώδεις ἐκφράσεις.

1. Συλλογαί.

Βλ. καὶ ἀνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀριθ. 122. 123. 124. 126. 127. 128. 129. 131. 132. 134. 136. 137. 140. 141. 143. 152. 158. 163. 164. 165. 169. 171. 182. 186. 192. 195. 197. 209. 216. 222. 226. 227. 233. 237. 253. 257. 259. 260. 263. 264. 265. 267. 269. 276. 278. 279. 282. 289. 291. 301. 302. 303. 305. 317. 319. 321. 322. 323. 324. 527. 684. 880. 1356.

2048. **Κυριακίδης Α.** Ἑλληνικαὶ παροιμῖαι ἀπανθισθεῖσαι ὑπὸ —. Ἐν Λευκωσίᾳ (Κύπρου) 1916, 16ον σελ. γ + 82.
Κρίσις: Λαογρ 6 (1917/18) 294 - 95 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης).
2049. Αἱ παροιμῖαι. — λαϊκὴ σοφία. Μαλεβὸς ἔτ. Α' (1920/21) ἀρ. 1 σ. 8 [1]. ἀρ. 3 σ. 7 [6]. ἀρ. 6 σ. 6 [3].
2050. Γνωμικὰ ἐν Βασσαοῶ [255], Μαλεβὸς ἔτ. Α' (1920/21) ἀρ. 6 σ. 6. ἀρ. 7 σ. 12. — ἔτ. Β' (1921/22) ἀρ. 8 σ. 7. ἀρ. 9 σ. 7. ἀρ. 13 σ. 8. ἀρ. 14 σ. 7. ἀρ. 16 σ. 15. ἀρ. 17 σ. 4. ἀρ. 18 σ. 5. ἀρ. 19 σ. 8. — ἔτ. Γ' (1922/23) ἀρ. 20 σ. 34. ἀρ. 22 σ. 54. ἀρ. 23 σ. 65. ἀρ. 25 σ. 99. ἀρ. 26 σ. 109. ἀρ. 29 σ. 149. — Αὐτόθι ἔτ. Δ' (1923/25) ἀρ. 31 σ. 170. ἀρ. 32 σ. 184. ἀρ. 34 σ. 210. ἀρ. 35 σ. 218. ἀρ. 37 σ. 246. ἀρ. 38 σ. 257. ἀρ. 39 σ. 272. ἀρ. 43 σ. 318. ἀρ. 46 σ. 354.
2051. Ἰατρικὰ παραγγέλματα [3]. Μαλεβὸς ἔτ. Α' (1920/21) ἀρ. 7 σ. 10.
2052. **Δάμπρος Σπυρ.** Ἑλληνικαὶ παροιμῖαι [5]. Ν' Ἑλλ 15 (1921) 423.
2053. Φράσεις συνήθεις. Ἡμερ' Ἐγκ 19 (1922) 31 - 32. [6 παροιμ. φράσεις].
2054. **Πρωτόπαπας Ἰ.** Σαράντα βλάχοι ἔτρωγαν μὲ ἓνα κουτάλι γάλα καὶ ἦσαν ὅλοι μπουκωμένοι. Μαλεβὸς ἔτ. Γ' (1922/23) ἀρ. 27 σ. 113.
2055. **Κουκουλὲς Φαίδ.** Οἴνουντιακαὶ παροιμῖαι καὶ περιπαίγματα. Μαλεβὸς ἔτ. Γ' (1922/23) 94 - 95.
Κρίσις: BNJb 4 (1923) 174 (N. A. B(ees)).
2056. **Δάμπρος Σπυρ.** Παροιμῖαι [847]. Ν' Ἑλλ 17 (1923) 140 - 201.
Πρόκειται περὶ ἀρχαίων παροιμιῶν ἐκδιδομένων ἐξ ἀγιοριτ. χειρογράφων.
2057. **Κουκουλὲ Ἀναστασία Ἰ.** Μιὰ Μανιάτικη παροιμία. Μαλεβὸς ἔτ. Δ' (1923/25) ἀρ. 39 σ. 268.

2058. **Ἀναγνωστόπουλος Γ.** Κυπριακαὶ παροιμίαι. [49]. Κυπρ Χρον 2 (1924) 12 - 24, 68 - 75, 98 - 107.
2059. **Λοϊζιάς Πολυξένη** Κυπριακαὶ παροιμίαι. *Πολυξένη Λοϊζιάς*, Κυπριακὸν λεύκωμα. Λεμεσὸς Κύπρου, 1924, σ. 51 - 95.
2060. ——— Ἀντὶ προλόγου. Ὀλίγα τινὰ περὶ παροιμιῶν «Κυπριακὸν γλωσσάριον» καὶ γνῶμαι καὶ σκέψεις τῆς συγγραφέως. [Εἰσαγωγικὸν σημείωμα]. *Πολυξένη Λοϊζιάς*, Κυπριακὸν λεύκωμα. Λεμεσὸς Κύπρου, 1924, σ. 6-13.
2061. **Μαντζουράνης Κωνστ. Ἰ.** Παροιμίαι - γνωμικὰ (ἀλήθειαι). [60]. Ἐπ Βουρ ἔτ. 1924, σ. 146 - 160.
2062. **Ἀβάτζος Ἐμμ.** Κρητικαὶ δημῶδεις παροιμίαι. [21]. Ραδάμανθυς, τόμ. 10 (1925) τεῦχ. 5, σ. 8.
2063. **Κουκουλῆς Φαίδ.** Ὁρθὴ ἐρμηνεῖα δύο λέξεων. ΒΖ 25 (1925) 263-64. Παρατίθενται καὶ 6 λαϊκαὶ παροιμίαι.
2064. Μακεδονικαὶ παροιμίαι [28]. Μακεδ Ἡμερ 1 (1925) 43, 61, 81, 259, 279.
2065. Παροιμίαι ἐν Βασσαρᾷ. [13]. Μαλεβὸς ἔτ. Ε' (1925) ἀρ. 47 σ. 372.— ἔτ. ΣΤ' (1925/26) ἀρ. 59 σ. 512.
2066. Λέξεις καὶ παροιμίαι τοῦ χωριοῦ μας. Μαλεβὸς ἔτ. ΣΤ' (1925/26) ἀρ. 54 σ. 453.
2067. Παροιμίαι [3]. Ἐπ Βουρ ἔτ. 1925/26, σ. 143.
2068. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Τὸ χαλίκι κι' ἡ πέτρα. Ἡ νύφη κι' ἡ πεθερά. Προμ Πυρφ ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 44 - 45, σ. 7.— Ὁ σπανός. Αὐτόθι, ἀρ. 45/46 σ. 7 [3].
2069. ——— Μελετήματα. [παροιμ. 2]. Προμ Πυρφ ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 28 σ. 7.
2070. **Βεκ(ιαρέλης) Ἀρ.** Παροιμίαι Α - Ἐ (λεῶ ἀπὸ τὴν Συλλογὴ τοῦ Γ. Φ. Σαμσαρέλλου, Ἀγνιὰ - Βόλος). Φιλότεχνος Α' (1926/27) 13 - 16, 42 - 46, 75 - 77, 191 - 193, 231 - 233, 304 - 307.
2071. **Κυριαζῆς Ν. Γ.** Κυπριακαὶ παροιμίαι. [553]. Κυπρ Χρον Ε' (1927) 83-152, 219 - 234, 269 - 292. ἔτ. ΣΤ' (1929) 194 - 224, 273 - 288, 321 - 335. ἔτ. Ζ' (1930) 167 - 176, 239 - 256, 296 - 319. ἔτ. Η' (1931) 59 - 80, 125 - 140.
2072. **Παπαδάκης Γ.** [Παροιμίαι Ἀνωπόλεως 12]. Τὸ Φῶς, χρόν Δ' (1927) ἀρ. φ. 89 (17), σ. 2.
2073. **Παπαχριστοδούλου Πολύδ.** Παροιμίαι καὶ παροιμιώδεις φράσεις Σαράντα Ἐκκλησιῶν Ἀν. Θράκης [249]. Θρακ. 1 (1928) 141 - 188.
2074. [Παροιμίαι 10]. Ἡμ Ἰθ ἔτ. 2 (1929) σ. 64.
2075. **Ἀντωνιάδης Ἰ.** Γιάννηδων τὸ ἀνάγνωσμα. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 5 (1929) σ. 77 - 80. [Παροιμίαι καὶ δίστ. διὰ τοὺς Γιάννηδες].
2076. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Παροιμίαι. [127]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ε' (1929) ἀρ. 104 σ. 7.

- άρ. 109 σ. 7. άρ. 112 σ. 7. άρ. 113 σ. 7. άρ. 115 σ. 7. άρ. 116 σ. 7. άρ. 118 σ. 7. άρ. 119 σ. 7.— έτ. ΣΤ' (1930) άρ. 122 σ. 7.
2077. **Καληδόνης Γεώργ.** Παροιμίες [70]. ΡΗ έτ. 1929, σ. 185-193.
2078. **Κυρμιζάκη 'Αγλαΐα** Το μαύρο ριζικό. 'Ιόν 'Ανθ 3 (1929) 173-74.
Λογοτεχν. Διασκευή τής παροιμ.: όσο θέλεις δούλευε, όσα θέλει ό Θεός θα σου μπέψη.
2079. **Παπαδόπουλος Α. Α.** Παροιμίες [930]. 'Αρχ Πόντ 2 (1929) 49-136.
Κρίσις: Λαογρ 10 (1929/32) 235-236 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης).
2080. — Παροιμίες [892]. 'Αρχ Πόντ 3 (1931) 3-78.
2081. **Πασχάλης Δημ.** Ναυτικά παροιμίες τής νήσου 'Ανδρου συλλεγεΐσαι και έκδιδόμεναι—. [44]. ΑΗ έτ. 4 (1929) σ. 45-49.
2082. **Σκλαβάκης 'Ιω.** Κρητικές παροιμίες [5]. Προμ Πυροφ έτ. Ε' (1929) άρ. 107 σ. 7.
2083. * **Βίος Στυλ.** Μετεωρολογικές και γεωργικές παροιμίες για τον χειμώνα. Χιακή λαογραφία. 'Αλεξανδρινή τέχνη, έτ. 4 (1930) σ. 63-65.
2084. **Καληδόνης Γεώργ.** Παροιμίες λεγόμεναι έν χωρίω 'Αφάντου [130]. ΡΗ έτ. 2 (1930) 109-123.
Κρίσις: ΒΝJb 7 (1928/29) 246 (N. G. Th(eodoridis)).
2085. Παροιμίες [18]. 'Ημ 'Ιθ έτ. 3 (1930) σ. 42, 87, 172.
2086. **Κυρμιζάκη 'Αγλαΐα** Λαογραφικά διάφορα. Α' Παροιμίες [109]. Κρητικά 1 (1930/33) 55-61.
2087. **Θεοφύλακτος Θ.** Ποντιακή διάλεκτος. Γνωμικά και αποφθέγματα. Μακεδ 'Ημερ έτ. 7 (1931) σ. 285-288.
2088. Μακεδονικά παροιμίες [8]. Μακεδ 'Ημερ έτ. 7 (1931) σ. 48.
2089. **Mercati Silvio Gius.** Testi volgari Neoellenici tra le Carte Allaciane della Biblioteca Vallicelliana. SBN 3 (1931) 281-290.
Παροιμ. 10 και 1 άσμα.
2090. **Νίτσος Ν.** Τα παραλειπόμενα τής μονογραφίας «Περί τής έν 'Ηπειρώ κώμης του Τσαμαντά». 'Ηπειρ Χρον 6 (1931) 170-179.
Δημοσ. έν σ. 175-179 παροιμίες και παροιμ. φράσεις 35, κατάροι 4.
2091. **Λιουδάκι Μαρία** Το λαϊκό πνεύμα μπροστά στις μεγαλοφυΐες όλου του κόσμου [10 παροιμ.]. Το Φώς, χρόν. Ε' (1932/33) άρ. φ. 5, σ. 6-7. άρ. 6 σ. 6.
2092. Μακεδονικές παροιμίες [3]. Μακεδ 'Ημερ έτ. 8 (1932) σ. 125.
2093. **Παπαχριστοδούλου Πολύδ.** Παροιμίες 'Αδριανουπόλεως [225]. Θρακ. 3 (1932) 301-332.
2094. Παροιμίες και γνωμικά Μακεδονίας [28]. ΗΔΜ έτ. 1932, σ. 40, 90, 105 122.

2095. **Στεφάνου Γρ.** Ἐρωτικές παροιμίες τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἀθήνα 1932, 32ον, σελ. 56.
2096. **Εὐστρατιάδης Σωφρόνιος, πρόην Λεοντοπόλεως** Ἡπειρωτικαὶ παροιμῖαι. Ρωμανὸς ὁ Μελωδός, τόμ. Α', ἔτ. Α' (1932/33) σ. 330-348.
2097. * **Καλλιφρονᾶς Μ.** Παροιμῖαι γεωργικαί. Ἡ νέα ἀγροτική ζωή, τεῦχ. 42, σ. 19.
2098. **Λιουδάκι Μαρία** Παροιμίες [10]. Τὸ Φῶς, χρόν. Ε' (1932/33) ἀρ. 7 σ. 4.
2099. Δασικαὶ παροιμῖαι. Μπρὸς πύρα (!) καὶ πίσω κλαδευτήρα. [15]. Δασικὴ Ζωὴ ἔτ. Α' (1933) τεῦχ. 11-12, σ. 10.
2100. **Δαφέρμος Γεώργ. Φ.** Παροιμίες. [26]. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 214 σ. 7, ἀρ. 215 σ. 7, ἀρ. 216 σ. 7.
2101. — Παροιμίες [6]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 235 σ. 7.
2102. Παροιμίες καὶ γνωμικὰ [34]. Μυκ Χρον Α' (1934) φ. 5 σ. 6.
2103. Δημοτ. Σχολεῖον Ἀνωγείων. Παροιμίες [6]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 233 σ. 7.
2104. **Βαρδάκης Σπ. Γ.** Παροιμῖαι καὶ παροιμιώδεις στίχοι Κρήτης [2]. Λαογρ 11 (1934/37) 653.
2105. **Ζωηροῦ Πασᾶ Νοεμῆ Α.** Παροιμῖαι καὶ παροιμιώδεις φράσεις Κερκύρας [21]. Λαογρ 11 (1934/37) 653-655.
2106. **Δεβίδης Ἀναστ.** Παροιμῖαι ἐκ Φαράσων ἐκδιδόμεναι ὑπὸ *R. M. Dawkins*. [256]. Λαογρ 11 (1934/37) 131-150.
2107. **Παπαχριστοδούλου Πολύδ.** Παροιμιώδεις φράσεις διαφόρων μερῶν τῆς Θράκης [23]. Ἀρχ Θρ Θησ 1 (1934/35) 63-71.
2108. **Χαλιορῆς Νικ. Γ.** Ὑδρεῖκα λαογραφικά. Τὸ Μέλλον τῆς Ὑδρας 3 (1934/35) σ. 13-14, 43-44, 71-73, 107-108, 125-126, 157-158, 167-168, 209-210, 259-260, 281-282, 301-302.
Δημοσ. 231 παροιμῖαι καὶ παροιμ. φράσεις.
2109. **Δαφέρμος Γεώργ. Φ.** Παροιμίες [28]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 249 σ. 7, ἀρ. 250 σ. 7, ἀρ. 251 σ. 7, ἀρ. 257 σ. 7.
2110. **Κυριαζῆς Ν. Γ.** Ἱστορίες τῆς παπαδικῆς [4]. Κυπρ Χρον 11 (1935) 112-14.
2111. **Ἐξαδάχτυλος Χ.** Παροιμίες γιὰ τὸν καιρὸ [6]. Πάφος 1 (1935/36) ἀρ. 11, σ. 348.
2112. **Κλοκκάρης Ἀντ.** Γεωργικὲς παροιμίες [15]. Κυπρ Γράμμ Β' (1935/36) 77-79.
2113. — Γεωργικὰ γνωμικὰ [11]. Κυπρ Γράμμ Β' (1935/36) 225-27.
2114. — Κυπριακὲς παροιμίες [8]. Πάφος 1 (1935/36) ἀρ. 4, σ. 114-15.

2115. (*Οικονομίδης Ἀπ. Β.*) Παροιμίες Καλλιπόλεως καὶ τῶν περιχώρων [85]. Ἐρχ. Θρ. Θησ 2 (1935/36) 196 - 201.
2116. *Πανάρετος Α.* Γεωργικὰ γνῶμικὰ [61]. Κυπρ. Γράμμ Β' (1935/36) 153-59.
2117. *Φαρμακίδης Σ.* Λεξικογραφικά. Κυπρ. Γράμμ Β' (1935/36) 223 - 225.
Γίνεται λόγος καὶ περὶ λαϊκῶν παροιμιῶν.
2118. *Ἑλλαδίτης Δημ.* Λαϊκαὶ παροιμίαι γιὰ τὰ ὄρνιθοειδῆ [8]. ΗΔΜ ἔτ. 5 (1936) 117 - 19.
2119. *Ζήσης Εὐστρ.* Παροιμίαι καὶ παροιμιώδεις φράσεις Αὐδημίου [390]. Θρακ 7 (1936) 340 - 350. 8 (1937) 362 - 411. 10 (1938) 295 - 323.
2120. *Χαιρόπουλος Χρ.* Ὁ Ἕλληνας ἔχει δεσμοὺς ἀκαταλύτους μὲ τὴν θάλασσαν. Ναυτ. Ἑλλ 8 (1936) 3404.
Παροιμ. φράσεις 38.
2121. [*Καταπότης Μιχ. Γ.*] Παροιμίαι, γνῶμικὰ, καθάρογλωσσίδα· [ἐκ τῆς ἐπαρχίας Σητείας Κρήτης]. Μύσων 5 (1936) 70 - 80.
Παροιμ. καὶ γνῶμ. 67, ἐπῳδαὶ 1 (σ. 74 ἀρ. 27), ἄσμ. 1 (σ. 74 ἀρ. 28).
2122. *Φ(αλτάιτς) Κ.* Τὰ γνῶμικὰ καὶ τὰ ρητὰ τῶν ἱστιοφόρων. [16]. Ναυτ. Ἑλλάς 9 (1936/37) 356.
2123. Ποντιακαὶ παροιμίαι [6]. Ποντ. Φύλλ Α' (1936/37) φ. 12, σ. 9.
2124. *Τσομίδης Θ.* Παροιμίαι [10]. Ποντ. Φύλλ Α' (1936/37) φ. 3, σ. 29.
2125. *Νίτσος Ν.* Τὰ παραλειπόμενα τῆς μονογραφίας «Περὶ τῆς ἐν Ἡπείρῳ κώμης τοῦ Τζαμαντᾶ». Ἡπειρ. Χρον 12 (1937) 185 - 89.
Ἐν σ. 187 - 89 παροιμίαι καὶ παροιμ. φράσεις 26. Βλ. καὶ ἀνωτ. ἀριθ. 2090.
2126. *Μουτίδης [;]* Παροιμίαι [5]. Ποντ. Φύλλ Β' (1937/38) φ. 14, σ. 76.
2127. *Ξενίτας Ξέν.* (= Ἀκογλοῦς Ξέν.) Ποντιακαὶ παροιμίαι. [36]. Ποντ. Φύλλ Β' (1937/38) φ. 19, σ. 289, 297. - Λαϊκὲς παροιμίες τοῦ Πόντου. Αὐτόθι, φ. 23, σ. 467 - 68.
2128. (*Παπαχριστοδοῦλου Πολ.*) Παροιμίες καὶ παροιμιώδεις φράσεις Ἄν. Θράκης. Α'. Ἀδριανουπόλεως Ἄν. Θράκης. Β' Ἀβδημίου Θράκης [194]. Ἐρχ. Θρ. Θησ 4 (1937/38) 72 - 84.
2129. *Ἐξαδάχτυλος Χ.* Παροιμίες γιὰ τὸν καιρὸ [12]. Πάφος 3 (1938) ἀρ. 1 σ. 35 - 36, ἀρ. 5 σ. 297 - 98.
2130. *Κιομιζάκη Ἀγλαΐα* Παροιμίες Πελεκάνου Σελίνου [60]. Ἐπ. Κρητ. Σπ 1 (1938) 500 - 504.
2131. *Δογοθέτης Φωκίων Γ.* Ναυτικὲς παροιμίες. Ν. Ἐστ. τόμ. 24 (1938) 1423-1424.

2132. *Μακρῆς Βαγγέλης Κ.* Παροιμίες - γνωμικά - παροιμιακαὶ φράσεις. Παγκεφ Ἡμ ἔτ. Β' (1938) σ. 144 - 64.
Παροιμ. 316, γνωμικά 200, παροιμ. φράσεις 85.
2133. *Μιχαηλίδης - Νουάρος Μ.* Ὁ μήνας Αὐγούστος. Παροιμίες, δρίμες, μηνολόγια κλπ. Ν Γράμμ, 27 Αὐγούστου 1938, σ. 14.
2134. *Παπαδόπουλος Δημ. Κ.* Παροιμιαὶ τοῦ χωρίου Σταυρὶν [85]. Ἄρχ Πόντ 8 (1938) 127-132.
2135. *Παπαχρονοπούλου Τούλα* Ναυτικὲς παροιμίες. Ν Ἐστ τόμ. 24 (1938) 1210.
2136. *Πετρίδης Μιχ. Γ.* Ναυτικὲς παροιμίες. Ν Ἐστ τόμ. 24 (1938) 1134 - 1135, 1283.
2137. *Χιονῆς Κ.* Παροιμιαὶ Κερασοῦντος [145]. Ἄρχ Πόντ 8 (1938) 116 - 24.
2138. *Βαμβακίδης Ι.* Νιώτικα (Λαογραφικά. Γλωσσικά καὶ ἱστορικά τῆς Οἰνός τοῦ Πόντου). Παροιμίες καὶ ἄλλες παροιμιώδεις φράσεις. [151]. Ποντ Φύλλ Γ' (1938/39) φ. 27, σ. 130 - 134, φ. 28 - 29, σ. 160 - 64.
2139. *Σγουρίτσας Ἀγησ. Γ.* Ἡ (μ)πασέτα. Θὰ τὸ κρεμάσω σκουλαρίκι. Σπαρτ Χρον 2 (1938/39) ἀρ. 15, σ. 11 - 12.
2140. — Οὔλο μάγκανο εἶχαν. Σπαρτ Χρον 2 (1938/39) ἀρ. 19, σ. 7.
2141. — Φράσεις ποὺ λένε στὰ χωριά μας. Σπαρτ Χρον 2 (1938/39) ἀρ. 21, σ. 11.
2142. *Δαφέρμος Γεώργ. Φ.* Παροιμίες [84]. Προμ Πυροφ ἔτ. ΙΔ' (1938) ἀρ. 311 σ. 7. ἔτ. ΙΕ' (1939) ἀρ. 313 σ. 7, ἀρ. 314 σ. 7, ἀρ. 315 σ. 7, ἀρ. 316 σ. 7, ἀρ. 317 σ. 7, ἀρ. 318 σ. 7, ἀρ. 319 σ. 7, ἀρ. 320 σ. 7, ἀρ. 321 σ. 7, ἀρ. 324 σ. 7, ἀρ. 328 σ. 7, ἀρ. 329 σ. 7, ἀρ. 339 σ. 7.
2143. Σαμιακαὶ παροιμιαὶ [12]. Σαμ Ἡμ ἔτ. 1939, σ. 82, 154.

2. Μ ε λ έ τ α ι.

2144. *Χατζιδάκης Γεώργ.* Συμβολὴ εἰς τὰς ἑλληνικὰς παροιμίας. ΕΕΠΑ Ζ' (1910/11) 23 - 79 καὶ 85 - 86. (=Γλωσσ. Ἐρευν., σ. 180 - 223, 227 - 28 καὶ σ. 318 - 326).
2145. *Κορύλλος Χ. Π.* Μῦθοι συμπτυχθέντες εἰς παροιμίας [11]. Λαογρ 6 (1917/18) 646 - 52.
2146. *Κυριακίδης Στίλπ. Π.* Μία παροιμιώδης φράσις ἐκ Σεροῶν. Λαογρ 6 (1917/18) 640 - 643.
2147. *Παπαδόπουλος Α. Α.* Παροιμιαὶ Πόντου συλλεχθεῖσαι καὶ ἐρμηνευθεῖσαι ὑπό —. Λαογρ 6 (1917/18) 3 - 77.

2148. **Τραχίλης Στέφαν.** Ἡ ἀντιλαβὴ εἰς τὰς κατάρας καὶ παροιμίας. Λαογρ 8 (1921/25) 376 - 78.
Μελέτη ἐπὶ καταρῶν καὶ παροιμιῶν.
2149. **Καψάλης Γεράσιμος Δ.** Οἱ Τοῦρκοι ἐκ τῶν παροιμιῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Λαογρ 7 (1923) 385 - 421.
2150. **Κουκουλὲς Φαίδ.** Παροιμιώδεις ἐκφράσεις. Ἀθηνᾶ 32 (1920) σ. 207, τόμ. 37 (1925) σ. 242.
2151. **Σταματούλης Ι. Π.** Ἱστορία τῆς παροιμίας: «τὸ ἴδιο εἶναι». Ἑλλ' Ἐπ' ἔτ. ΙΕ' (1921/22) τεῦχ. 178 - 79, σ. 12 - 13.
2152. **Κουκουλὲς Φαίδ.** Οἴνουτιακαὶ παροιμίαι καὶ περιπαίγματα [9]. Μαλεβὸς ἔτ. Γ' (1922/23) ἀρ. 25 σ. 34 - 95.
2153. **Μενάρδος Σῆμ.** Ἱστορικαὶ παροιμίαι Κυπρίων. Λαογρ 7 (1923) 45 - 52.
Κρίσις: Κυπρ Χρον Α' (1923) 61 (Ι. Σ(υκουτρῆς)).
2154. **Κουκουλὲς Φαίδ.** Κρασοκατάνυξις. ΗΜΕ ἔτ. 1924, σ. 195 - 215.
Μελέτη παροιμιωδῶν φράσεων.
2155. **Παλιεράκις Ν.** Περὶ συστήματος δημῶδους ἠθικῆς ἐκ τοῦ περιεχομένου τῶν παροιμιῶν. Ἀθηνᾶ 32 (1920) 206. — Περὶ τῆς ἐκ τῶν παροιμιῶν λαϊκῆς φιλοσοφίας. Αὐτόθι 36 (1924) 317.
2156. **Κουκουλὲς Φαίδ.** Ἡ Νεοελληνικὴ καὶ τὰ βυζαντινὰ ἔθιμα. ΗΜΕ ἔτ. 1926, σ. 195 - 203.
Μελέτη παροιμιωδῶν φράσεων.
2157. — Τοῦ δωκε, τό κοψε λάσπη καὶ τὰ ὅμοια. ΗΜΕ ἔτ. 1927, σ. 221 - 243.
2158. **Φαλτάιτς Κ.** Τὸ ράσο κάνει τὸν παπᾶ καὶ ἡ στολὴ τὸν ναύτη. Ναυτ' Ἑλλ 2 (1929/30) 369.
2159. **Κουκουλὲς Φαίδ.** Βίος καὶ γλῶσσα. ΗΜΕ ἔτ. 1930, σ. 423 - 440.
Μελέτη παροιμιωδῶν φράσεων.
2160. **Κ(υριακίδης) Σ. Π.** Παροιμία. Ἐλευθερουδάκη, Ἐγκυκλ. Λεξικ. τ. 10 (1930) σ. 500 - 501.
2161. **Καψάλης Γ. Δ.** Παροιμία. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ., τόμ. 19 (1932) σ. 738-740.
2162. **Νούσης Δ.** Ψυχαναλυτικὸ νόημα σὲ Κυπριακὰς παροιμίας. Κυπρ Γράμμ Α' (1934/35) 144 - 47.
2163. **Βλαχογιάννης Γιάνν.** Ἀπὸ τὴν πόλιν ἔρχομαι... Ν' Ἐστ τόμ. 18 (1935), Χριστουγενν. τεῦχος, σ. 6 - 11.
2164. **Λουκόπουλος Δημ.** Ἐκεῖ ὅπου κρεμοῦσαν οἱ καπεταναῖοι τ' ἄρματα κρεμοῦν οἱ γύφτοι τὰ ὄργανα. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 34, σ. 4.
2165. **Φυτράκης Ἄνδρ.** Ἰουδαϊκαὶ καὶ Νεοελληνικαὶ παροιμίαι. Ἐκκλησία, τόμ. 13 (1935), σ. 155 - 58, 164 - 65.

2166. **Κλοκάρης Α.** Κυπριακές γεωργικές παροιμίες [11]. Πάφος 1 (1935/36, ἄρ. 1, σ. 91 - 93.
2167. **Χρίστης Σάβας** Μιά γεωργική παροιμία. Πάφος 1 (1935/36) ἄρ. 5 - 6, σ. 186.
2168. **Δουκᾶτος Δημ.** Οἱ Ἀκολουθίες τῆς Μεγ. Ἑβδομάδος κ' ἢ ἐπίδρασή τους στὴ Νεοελληνικὴ γλῶσσα. Ν Ἑστ τόμ. 19 (1936) 491 - 93.
2169. ——— Ἡ ἐκκλησιαστικὴ φρασεολογία στὴ Νεοελληνικὴ γλῶσσα. Ν Ἑστ τόμ. 20 (1936) 1572 - 1576, 1654 - 1660.
2170. **Τσοπανάκης Ἀγαπητὸς Γ.** Ἡ ἐπίδραση τῶν ἐκκλησιαστικῶν κειμένων στὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ. Ν Ἑστ τόμ. 19 (1936) 723 - 24.
2171. **Χρυσολωρᾶς Φ.** Ἡ ἐκκλησιαστικὴ φρασεολογία στὴ Νεοελληνικὴ γλῶσσα. Ν Ἑστ τόμ. 20 (1936) 1667 - 1668.
2172. **Παπαχρονοπούλου Τούλα** Ἡ ἐκκλησιαστικὴ φρασεολογία στὴ Νεοελληνικὴ γλῶσσα. Ν Ἑστ τόμ. 21 (1937) 220 - 21.
2173. **Σταυρακάκης Γιάνν.** Ἡ ἐκκλησιαστικὴ φρασεολογία στὴ Νεοελληνικὴ γλῶσσα. Ν Ἑστ τόμ. 21 (1937) 142 - 43.
2174. **Μεταξᾶς Γεώργ. Ι.** «Θὰ φτᾶς - ἄτο καὶ πὴ Γαβροᾶ τὴν τραγωδίαν πὰ θὰ λές». Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 20, σ. 334 - 35.
2175. **Ἀνδριώτης Ν.** Δοκίμιο γιὰ λαογραφικὴ σύνθεση. Ν Ἑστ τόμ. 24 (1938) 1373 - 1377.
2176. **Βλαχογιάννης Γιάνν.** Ἀπολιχνίσματα. Ν Ἑστ τόμ. 24 (1938), Χριστουγενν. τεῦχος, σ. 31 - 36.
2177. **Δουκᾶτος Δημ.** «Τὸ συναξάριον τοῦ τιμημένου γαιδάρου». Ν Γράμμ 1938, φ. 97, σ. 5, 11.

η'. Παραδόσεις.

1. Συλλογαί.

Βλ. καὶ ἄνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀριθ. 119. 121. 122. 123. 126. 127. 128. 131. 132. 134. 136. 137. 139. 148. 152. 153. 155. 161. 166. 168. 170. 176. 185. 187. 192. 193. 194. 196. 198. 201. 203. 204. 207. 212. 213. 227. 251. 253. 254. 259. 260. 261. 265. 266. 275. 276. 280. 281. 282. 285. 289. 290. 291. 292. 293. 295. 296. 297. 299. 303. 315. 317. 318. 319. 322. 481. 953. 1078. 1187. 1305. 1508.

2178. **Βληξιώτης Θεοδ. Α.** Καλλιβρούσηδες ἢ Καλλικαντζάροι [ἐκ Μεσσαριᾶς Ἀνδρου]. Λαογρ 6 (1917/18) 252 - 53.
2179. **Ἐνυάλης Λάμπρ.** Παράδοσις περὶ τοῦ ἰδιάζοντος ἱερατικοῦ καλύμματος ἐν Φιλιππουπόλει. Λαογρ 6 (1917/18) 253 - 55.

2180. **Κορούλλος Χ. Π.** Ὁ Τοῦρκος Γιάννης. Λαογρ 6 (1917/18) 656. — Ἡ Παναγία ἢ Καψοδεματοῦσα καὶ ὁ ἄγιος Γιάννης ὁ Σπασοκάδης. Αὐτόθι, σ. 656-57.
2181. **Μανοῦσος Κ. Σ.** Τὸ παραμῦθι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου [μετὰ σημειώσεως Ν. Γ. Πολίτου]. Λαογρ 6 (1917/18) 653-655.
2182. **Φραγκούλης Χρ. Β.** Παραδόσεις [ἐκ Μεγάλης Μαντινείας τῆς Λακωνικῆς] [5]. Λαογρ 6 (1917/18) 248-52. [μετὰ σημειώσ. Ν. Γ. Πολίτου].
2183. **Κοντογιάννης Δημ.** Συλλογὴ δημοτικῶν παραδόσεων. Πρώτη ἐκδοσις. Ἐν Ἀθήναις, 1920, 8ον, σελ. 96.
Κρίσις: Λαογρ 8 (1921/25) 274-279. (Στίλπ. Π. Κυριακίδης).
2184. : **Δυκοῦργος** Γεφύρια καὶ σπήτια [1]. Μαλεβὸς ἔτ. Α' (1920/21) ἀρ. 5, σ. 5-6.
2185. : **Ὁ Κοκκινόβραχος** Ἡ Νεραΐδες. Μαλεβὸς ἔτ. Α' (1920/21) ἀρ. 6, σ. 2-3.
2186. : **Τ(ὸ) παιδί(ν) τ(οῦ) Μ(αλεβοῦ).** Ἡ Τούρκα μάννα [1]. Μαλεβὸς ἔτ. Α' (1920/21) ἀρ. 6, σ. 2. — Ὁ Βασσαράς. Νεραϊδοσπηλιὰ ἢ νεραϊδότοπος ἢ διαβόλου τόπος. Αὐτόθι, ἀρ. 7 σ. 5-6. — ἔτ. Β' (1921/22) ἀρ. 8 σ. 9.
2187. **Βίος Στυλ. Γ.** Ἡ σφαγὴ τῆς Χίου εἰς τὸ στόμα τοῦ Χιακοῦ λαοῦ, ἦτοι διηγήσεις περὶ τῆς σφαγῆς, ἱστορικαὶ σημειώσεις καὶ ποιήματα ἀναφερόμενα εἰς τὴν σφαγὴν. Ἐξεδόθη δαπάνῃ τοῦ δήμου Χίων. Ἐν Χίῳ, 1921, 8ον σελ. 155.
[ΠΡΟΣ. ἀρ. 2377]
2188. — Χιακαὶ παραδόσεις. Λαογρ 8 (1921/25) 427-446. 9 (1926/28) 220-233. 10 (1929/32) 164-196.
Δημοσ. 145 παραδόσεις μετὰ σημειώσεων.
2189. Θεοφάνεια. Καλικάντζαροι. Μαλεβὸς ἔτ. Β' (1921/22) ἀρ. 10, σ. 8-9. — Μυθολογικαὶ παραδόσεις [περὶ στοιχειῶν]. Αὐτόθι ἀρ. 11 σ. 6. ἀρ. 12 σ. 5-6. ἀρ. 13 σ. 3-4.
2190. : **Βασσαράς Καλλιτέχνης** Σμερδάκια. Μαλεβὸς ἔτ. Β' (1921/22) ἀρ. 8 σ. 7-8.
2191. **Παντελίδης Χρ.** Παρατηρήσεις εἰς Λαογραφίας Ζ' σ. 27. Λαογρ 8 (1921/25) 575.
2192. (**Σγουρίτσας Ἀγησ.**) Σταχυολογήματα. Μαλεβὸς ἔτ. Β' (1921/22) ἀρ. 19 σ. 9 [παραδ. περὶ χολέρας].
2193. **Κορομηλᾶς Γεώργ. Δ.** Ὁ πλάτανος τοῦ Σαϊτάγα. ΗΜΕ ἔτ. 1922, σ. 276-284.
Λογοτεχν. διασκευὴ δημῶδους παραδόσεως.
2194. **Βαμπακίτης Μπεμπέκος Κ.** Μιὰ βραδυὰ μὲ τὰ λυκοκαντζάρια στὴ Βαμβακοῦ. Μαλεβὸς ἔτ. Γ' (1922/23) ἀρ. 21 σ. 36.

2195. **Βασσαρεὺς Γ.** Τὸ λιόκρινο. Μαλεβὸς ἔτ. Γ' (1922/23) ἀρ. 32 σ. 180.
2196. **Κ.** Τ' Ἀγίου Γεωργίου τὸ σφουγγᾶτο. Μαλεβὸς ἔτ. Γ' (1922/23) ἀρ. 28 σ. 130.
2197. — Ἡ σφήγκα, ἡ μέλισσα καὶ ἡ ἀράχνη (παράδοσι). Μαλεβὸς ἔτ. Γ' (1922/23) ἀρ. 26 σ. 113. — Ἡ κουκουβάγια. Αὐτόθι, ἀρ. 27, σ. 119 - 120.
2198. **Οἰκονομίδης Δημοσθ. Η.** Ἀνέκδοτος Ποντιακὴ παράδοσις. Λαογρ 7 (1923) 426 - 27.
2199. **Περιστιάνης Ι. Κ.** Ὁ Ἅγιος Σπυρίδων [2 παραδ.]. Κυπρ Χρον Α' (1923) 10 - 12.
2200. **Φαρμακίδης Σ. Π.** Κυπριακαὶ παραδόσεις περὶ θησαυροῦ [3]. Κυπρ Χρον Α' (1923) 206 - 208.
2201. **Φιλίππου Λοῖζος** Παφίτικαι παραδόσεις. Κυπρ Χρον Α' (1923) 12 - 14.
Δημοσ. δύο παραδόσεις: 1) Ἡ πέτρα τοῦ Διγενῆ καὶ τ' ἀδράχτι τῆς Ρήγαινας καὶ 2) Ἡ Θεοσκέπαστη.
2202. **Βασσαρεὺς Γ.** Οἱ θησαυροί. Μαλεβὸς ἔτ. Δ' (1923/25) ἀρ. 35 σ. 214.
2203. **:Τ(ὸ) π(αιδί) τ(οῦ) Μ(αλεβοῦ)** (= Σγουρίτσας Ἀγης.) Ἀρκολαίνα στὸ πηγάδι. Μαλεβὸς ἔτ. Δ' (1923/25) ἀρ. 46 σ. 357.
2204. **Αἰμίλιος Ἀχιλλ.** Τρουλλινὸς (Κυπριώτικη παράδοσις). Ἡμερ Ἐγκ ἔτ. 21 (1924) σ. 39 - 43.
Λογοτεχν. διασκευὴ Κυπριακῆς παραδόσεως.
2205. Ἡ Βεργόνα τῆς θάλασσας. [παραδ. ἐκ Σύμης]. Φωνὴ Δωδ ἔτ. 1924, ἀρ. 25, σ. 11.
2206. Ἡ φαντασία καὶ ἡ θάλασσα. Θαλάσσιαι θεότητες ἀλλὰ καὶ... θαλάσσιαι γυναῖκες. Φωνὴ Δωδ ἔτ. 1924, ἀρ. 25, σ. 11.
2207. **Μαντζουράνης Κ. Ἰ.** Ἡ πνευματικὴ ζωὴ τῶν Βουρβούρων [23]. Ἐπ Βουρ ἔτ. 1924, σ. 120 - 130.
2208. Οἱ Κήδες. [παραδ. ἐκ Σύμης] Φωνὴ Δωδ ἔτ. 1924, ἀρ. 25, σ. 9.
2209. **Συκ(ουτροῆς) Ἰ. Ἀ. Γ.** Παραδόσεις περὶ λατσιᾶς. [δρυὸς ἢ κληθρόφυλλος, λατ. *quercus alnifolia*]. Κυπρ Χρον 2 (1924) 88 - 89.
2210. Τὰ στοιχειωμένα σπίτια. Ἡμερ Ἐγκ ἔτ. 21 (1924) σ. 194 - 97.
2211. Ἀνδριακαὶ παραδόσεις. Οἱ δυὸ δράκοι. ΑΗ ἔτ. 1 (1925) σ. 19. — Ἡ πόρτα. Αὐτόθι, σ. 46. — Ὁ γερο - δράκος. Αὐτόθι, σ. 99.
Ἀναδημ ἐκ τῆς συλλογῆς τῶν παραδόσεων Ν. Γ. Πολίτου.
2212. **Βεργιώτης Δ. Ν.** Ὁ ἀράρης μὲ τὰ φλωριά. Μαλεβὸς ἔτ. Ε' (1925) ἀρ. 50 σ. 412.

2213. **Βίος Στυλ.** Χιακαὶ παραδόσεις. Λαογρ 8 (1921/25) 427 - 44. 9 (1926/28) 220 32. Αὐτόθι 8 (1921/25) 447 87. [Παρατηρήσεις Στίλπ. Π. Κυριακίδου]. Κρίσις: Philolog. Wochenschr. 45 (1925) 1233 (G. Soyter).
2214. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Πῶς προέρχεται ἡ λύσσα. Προμ Πυρφ ἔτ. Α' (1925) ἀρ. 21 σ. 7.— Τοῦ Σεντόνι ἡ τρύπα. Αὐτόθι, ἀρ. 22 σ. 7, ἀρ. 23 σ. 7.— Ὁ Κυργιαπατός μου. Αὐτόθι, ἀρ. 23 σ. 7, ἀρ. 24 σ. 7.— Ὁ Γιαννακὸς κι' οἱ δαιμόνοι. Αὐτόθι, ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 25 σ. 7.
2215. ——— Ἡ ἀρκούδα πὺν βγάνει τὰ τραγούδια. Ἡ κημειά «στὴν Ἀξώ». Προμ Πυρφ ἔτ. Α' (1925) ἀρ. 16 σ. 7, ἀρ. 17 σ. 7 [2].
2216. ——— Θεριὰ μέσα στὴ γῆ. Προμ Πυρφ ἔτ. Α' (1925) ἀρ. 14, σ. 7.— Τ' ἀστροπελέκι. Τὸ θεριὸ τσὴ Ζώθυμος. Αὐτόθι, ἀρ. 15 σ. 5 [5].
2217. ——— Τὰ στοιχειά. Προμ Πυρφ ἔτ. Α' (1925) ἀρ. 13 σ. 7, ἀρ. 14 σ. 7 [9].
2218. ——— Οἱ νεράϊδες καὶ οἱ καταχανάδες. Προμ Πυρφ ἔτ. Α' (1925) ἀρ. 10 σ. 7, ἀρ. 11 σ. 7, ἀρ. 12 σ. 7 [4].
2219. ——— Παραδόσεις περὶ Διγενῆ. Προμ Πυρφ ἔτ. Α' (1925) ἀρ. 10 σ. 7 [4].
2220. ——— Ὁ ὄφις καὶ ἡ κολισαύρα. Τὸ παράπονο τοῦ ψωμιοῦ. Ὁ ἀνασκελὰς. Προμ Πυρφ ἔτ. Α' (1925) ἀρ. 7 σ. 7.
2221. **Κουφὸς Δημ. Ν.** Τὰ στοιχειά. Μαλεβὸς ἔτ. Ε' (1925) ἀρ. 52 σ. 425.
2222. **Παπαδόπουλος Χαράλ.** Παραδόσεις [2]. Κυπρ Χρον 3 (1925) 283 - 85.
2223. **Πιόκος Μ.** Τὰ τελώνια. Προμ Πυρφ ἔτ. Α' (1925) ἀρ. 6 σ. 7 [1].
2224. ——— Στοιχειά καὶ βέρος. Προμ Πυρφ ἔτ. Α' (1925) ἀρ. 5 σ. 7 [1].
2225. : **Τὸ παιδὶ τοῦ Μαλεβοῦ** (= Σγουρίτσας Ἀγησ.) Ἱστορικὴ παράδοσις. Μαλεβὸς ἔτ. Ε' (1925) ἀρ. 53 σ. 443 - 44.
2226. **Φωτάκης Εὐάγγ.** Στοιχειά καὶ βέρος. Προμ Πυρφ ἔτ. Α' (1925) ἀρ. 5 σ. 7. [1].— Οἱ Ἀνασκελάδες. Αὐτόθι, ἀρ. 9 σ. 7.
2227. Μία παράδοσις γιὰ τὶς Νεράϊδες. Μαλεβὸς ἔτ. ΣΤ' (1925/26) ἀρ. 58 σ. 499.
2228. **Παπαμιχαήλ Ἐπαμ.** Βουρβουραϊκὲς παραδόσεις [3]. Ἐπ Βουρ ἔτ. 1925/26, σ. 133 - 36.
2229. **Σγ(ουρίτσας) Ἀγησ. Γ.** Τὰ στοιχειά. Τί πιστεύουν στὰ Τσίντζινα καὶ στὴν Γκορτσιὰ γιὰ τὰ στοιχειά. Μαλεβὸς ἔτ. ΣΤ' (1925/26) ἀρ. 56 σ. 473 - 74.— Φαντάσματα [παραδ. 2]. Αὐτόθι, ἀρ. 65 σ. 573.
2230. Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς εἶχε τραῖνον αὐτί. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 2 (1926) σ. 72-73.
2231. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Τὸ φανταξοχάρακο. Προμ Πυρφ ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 26 σ. 7.— Ὁ τριαμμάτης. Αὐτόθι, ἀρ. 26 σ. 7.— Τῶν ἄχλιβων ἡ χώρα. Αὐτόθι, ἀρ. 28 σ. 7.— Ὁ ἀνασκελὰς ὡς γαΐδαρος. Ἡ χαστουκιὰ [τοῦ διαβόλου]

- Ἄλλα παρατηρήματα [3]. Αὐτόθι, ἀρ. 29 σ. 7.—Τὸ μεγάλο κοτάγιο [παράδ. περὶ πανώλους]. Αὐτόθι, ἀρ. 30 σ. 7.
2232. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Ὁ μέγας σεισμός. Προμ Πυρφ ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 33 σ. 7.—Ὁ τρουπαλὸς κ' ἢ ἄλεποῦ. Προμ Πυρφ ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 36 σ. 7.—Ὁ λαγὸς κι' ὁ Νῶες, ὁ Ἀβραὰμ κι' ὁ βάτος, Παναγία ἢ Πυροβολίτισσα. Αὐτόθι, ἀρ. 40 σ. 7.—Οἱ γαϊδάροι. Ὁ λάθρακας (ὁ θροῖψ). Αὐτόθι, ἀρ. 44 σ. 7.—Ἡ τύχη, ἡ μοῖρα, τὸ ριζικό, τὸ καντύλι τῆς ζωῆς. Αὐτόθι, ἀρ. 45 σ. 7 [10].
2233. : **Δαύρας** (=Ν. Πετιμεζᾶς) Ὁ στοιχειωμένος μύλος. ΜΕΕ Περ Α - Δ (1926) φ. 39 - 40, σ. 2.
2234. **Κορομηλᾶς Γ. Δ.** Τὸ παλατάκι μὲ τοὺς δύο θρούλους. ΜΕΕ Περ Α - Δ (1926) φ. 11 - 12, σ. 1 - 2.
2235. **Φαρμακίδης Ε. Π.** Κυπριακαὶ παραδόσεις. 1. Περὶ κουφῆς. Κυπρ Χρον 4 (1926) 202 - 205. [Βλ. καὶ σ. 260 σημείωσιν τοῦ Ν. Γ. Κυριαζῆ].
2236. : **Ἀθάνατος Κ.** Οἱ Καλικάντζαροι (θροῦλοι καὶ πραγματικότητες). Κυριακὴ ἔτ. Α' (1926/27) ἀρ. 5 σ. 2.
2237. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Τοῦ Μπιμπίκ' ἢ στέρνα. Προμ Πυρφ ἔτ. Γ' (1927) ἀρ. 57 σ. 7.—Ἡ γρηὰ πέτρα. Ἡ Παναγία κατατρεμένη. Ἡ γι' ἀτίμητη πέτρα (ἄδάμας). Ἡ χάρη τοῦ Σταυροῦ. Αὐτόθι, ἀρ. 58 σ. 7, ἀρ. 59 σ. 7 [5].
2238. **Κίτσος Γιάνν.** Σελίτσα - Σελάτεια. Ἱστορικὲς παραδόσεις [1]. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 3 (1927) σ. 121 - 24.
2239. **Μινώτου Μαριέττα** Τὰ παραμῦθι τῶν ἄστρον. Ἴόν Ἀνθ 1 (1927) ἀρ. φ. 7 - 8, σ. 21 - 22.
Λογοτεχν. διασκευὴ λαϊκῆς παραδόσεως.
2240. **Μπονῆκος Διον.** Χριστουγεννιάτικη παράδοση. Ἴόν Ἀνθ 1 (1927) ἀρ. φ. 9 - 10, σ. 14 - 15.
2241. **Ὁρλάνδος Ἀναστ. Κ.** Μνημεῖα τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου. Ἡ Κόκκινη Ἐκκλησιὰ (Παναγία Βελλᾶς). Ἡπειρ Χρον 2 (1927) 153 - 169.
Ἐν σ. 167 - 169 δημοσ. 3 παραδόσεις.
2242. **Κυρμιζάκη Ἀγλαῖα** Οἱ τρεῖς συνεταῖροι. Ἴόν Ἀνθ 1 (1927/28) τεῦχ. 11, σ. 16.
2243. **Μπονῆκος Διον.** Ἡ Ἰουδῆθ στὴ Ζακυνθινὴ λαογραφία. Ἴόν Ἀνθ 1 (1927/28) τεῦχ. 13, σ. 35 - 36.
2244. : **Ἀνθίας Τεῦκρος** Ἀπὸ τὴν Κυπριακὴ ζωὴ: Τὸ τσιφλίκι τοῦ Λαπιέρ. ΜΕΕ Περ Ε - Ζ (1927) φ. 149, σ. 6.
2245. **Γκανούλης Γ. Θ.** Ἡ Νεράϊδα. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 4 (1928) σ. 281 - 283.
2246. **Βλαχλείδης Γ.** «Ἐφτάμπ(ου)λες». Ἡπειρ Χρον 4 (1929) 255 - 62.

2247. *Γουγούσης Χρ.* Γοργόνες. Μακεδ' Ημερ έτ. 5 (1929) σ. 50.
2248. *Δεληγιάννης Βασ.* Παραδόσεις (Δογάν - κιόϊ Μαλγάρων) [2]. Θρακ 2 (1929) 411 - 413.
2249. *Δουκόπουλος Δημ.* Τὸ μοναστήρι τοῦ Θανάση Διάκου. ΗΜΕ έτ. 1929, σ. 129 - 139.
Έν σ. 132 - 133 ενδιαφέρουσα παράδ. περί δημοτελοῦς θυσίας ἐλάφου κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ ἀποκεφαλισμοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου (29 Αὐγ.).
2250. *Μαρίνης Κ.* Τὰ Καρκαντζέλια. Ν' Εστ τόμ. 5 (1929) 9 - 10.
2251. *Τριαντ... Μαρ. Ν. (Ἀτταβυρίτης)* Ὁ καταχανᾶς καὶ ὁ παπασάββας. ΡΗ έτ. 1929, σ. 143 - 150.
2252. *Πασχάλης Δημ. Π.* Παραδόσεις περὶ Ἄνεραϊδων ἐν Ἄνδρω, Νέα Ὑόρκη Η.Π.Α., 8ον, ἄ.ἔ. | σελ. 8.
2253. *Ἀλεξανδράκης Ἰωάνν.* «Τοῦ Γουμένου τὸ μαχαίρι». Προμ Πυρφ έτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 138 σ. 7, ἀρ. 139 σ. 7, ἀρ. 140 σ. 7.
2254. *Βρόντης Ἄν.* Ὁ Μεγιστεὺς Ἀπόλλων καὶ οἱ Μεγιστεῖς. ΡΗ έτ. 1930, σ. 177 - 188 [παρ. 2].
2255. *Δαφέρμος Γ. Φ.* Τὸ θαῦμα τ' ἁγίου Σπυρίδω. Προμ Πυρφ έτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 125 σ. 7. — Τὸ χτίσιμο τῆ Πόλης. Αὐτόθι, ἀρ. 141 σ. 7.
2256. *Μανούσακας Στυλ.* Ἡ καταστροφὴ τοῦ Φρατί. Προμ Πυρφ έτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 135 σ. 7.
2257. *Μπαγουράκης Κωνστ.* Τοῦ ληστῆ ὁ βράχος. Προμ Πυρφ έτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 124 σ. 7.
2258. *Πατεράκης Ἄντ.* «Ὁ ἀνασκελάς». Προμ Πυρφ έτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 123 σ. 7.
2259. *Ταρσούλη Γεωργία* Περίεργες Μικρασιατικὲς παραδόσεις [3]. Ν' Εστ τόμ. 7 (1930) 93 - 95.
2260. *Τσουπάκης Ε.* Ὄνομασία χωρίου [Σεῖσες]. Προμ Πυρφ έτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 124 σ. 7.
2261. *Δαφέρμος Γ. Φ.* Τὸ χτίσιμο τῶν Ἀνωγειῶν. Οἱ μεθυσμένοι πετεινοί. Παλῆς ἱστορίες. Ὁ Χάληλος μονομαχεῖ. Ὁ Ἀγγελῆς κι' ὁ παλευτῆς Τοῦρκος. Οἱ Γιανίτσαροι, ὁ Παλμέτης ἄρματωλός. Προμ Πυρφ έτ. Δ' (1928) ἀρ. 79 σ. 7, ἀρ. 80 σ. 7, ἀρ. 81 σ. 7, ἀρ. 82 σ. 7, ἀρ. 83 σ. 7, ἀρ. 84 σ. 7, ἀρ. 85 σ. 7, ἀρ. 86 σ. 7. — Τὰ ζορμπαλίκια τῶν Τούρκων. Τοῦ Κουράτορα ἢ κρεμανταλιά. Οἱ Ξούζηδες. Ὁ χορὸς τσ' Ἀλφάς. Ὁ Λεράτος κι' ὁ Ντερβὶς Ἀγᾶς. Ὁ Γέρω Διγενής. Τὸ Γαράζο. Τὸ μετόχι τοῦ Βαρσαμᾶ. Τὸ παράπονο τοῦ Θεριστῆ. Ἀνέκδοτα τοῦ 1866. Ὁ σκύλος κι' ὁ κάτης. Αὐτόθι, έτ. Δ' (1928) ἀρ. 86 σ. 7, ἀρ. 87 σ. 7, ἀρ. 88 σ. 7. — έτ. Ε' (1929) ἀρ. 103

1[1935]

- σ. 7, ἀρ. 104 σ. 7, ἀρ. 105 σ. 7, ἀρ. 108 σ. 7, ἀρ. 109 σ. 7, ἀρ. 110 σ. 7, ἀρ. 111 σ. 7.— Ὁ σταυρός. Αὐτόθι, ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 162 σ. 7.— Οἱ Γιαννιτσάροι Ἀλφᾶς. Αὐτόθι, ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 176 σ. 7 [19].
2262. **Καλοκύρης Γ.** Θάμασμα τ' αἰ Γιώργη. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 153 σ. 7.
2263. **Καπετανάκης Νικ.** Ἱστορία τοῦ Ροδακίνου. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 148 σ. 7.
2264. **Πασχάλης Δ.** Ἐκκλησιαστικαὶ ἐν Ἀνδρῶν παραδόσεις καὶ προλήψεις. (Σύλλογος Ἀνδρῶν ἢ Ἀνδρός. Ἐν Νέα Ὑόρκη 1931, σ. 8 - 10).
2265. **Σταμαθιουδάκη Μαρία** Ἐκ τῆς εἰς Μονὴν Ἀγ. Ἰωάννου Μπαλῆ ἐκδρομῆς [1]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 167 σ. 7, ἀρ. 168 σ. 7.
2266. **Φρονιμάκης Ἰωάνν.** Ἱστορία τοῦ Ροδακίνου. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 147 σ. 7, ἀρ. 148 σ. 7.
2267. **Β. Θ.** Τῆς Ἀρτας τὸ γεφύρι. Ἡ Δωδώνη Α' (1931/32) 113 - 16.
2268. **Γ. Γ.** Τὸ Ζαγόρι καὶ ὁ θρύλος τοῦ Βίκου. Ἡ Δωδώνη Α' (1931/32) 193-196.
2269. Ἡπειρωτικὴ παράδοσις διὰ τὸ κτίσιμον τοῦ χωρίου Πέτα. Ἡ Δωδώνη Α. (1931/32) 266.
2270. **Ἀθανασόπουλος Θ. Ι.** Παραδόσεις Καλλιπόλεως περὶ καλλικαντζάρων. Λαογρ 10 (1929/32) 575 - 77.
2271. * **Βουρβουριώτης Κλ.** Οἱ καλικάντζαροι. Παροιμίαι. Ἡμερολ. Θεσσαλονίκης, 1932, σ. 295 - 298.
2272. **Θέρος Ἄγις** Οἱ θρύλοι τοῦ Μυστρῶς. Ὁ Μυζηθρᾶς. Ἐγκ Ἡμ ἔτ. 1932, σ. 287 - 288.
2273. **Μαράκης Συμ.** Ἡ Νεράϊδα καὶ τὰ χαρίσματα. Κρητικὴ λαογραφία. Ραδάμανθς, ἔτ. 17 (1932), τεῦχ. 11, σ. 5 - 6.
2274. **Παπασπύρου Πᾶνος Β.** Ἡ δράση τοῦ ἱεραποστόλου καὶ ἔθνομάρτυρος Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ στὰ χωριὰ τῆς Ἀρτας. ΤΑΝ ἔτ. 1932, τεῦχ. 1, σ. 10 - 11.
Πλὴν τῆς ἱστορ. ὕλης γίνεται λόγος καὶ περὶ παραδόσεων τινῶν περὶ τοῦ Ἀγ. Κοσμᾶ.
2275. **Πασχάλης Δημ.** Ἀπὸ τοὺς θρύλλους καὶ τὰς παραδόσεις τῆς νήσου Ἀνδρου [7]. Ν Ἐστ τόμ. 12 (1932), Χριστουγεννιάτικο τεῦχος, σ. 23 - 26.
2276. **Σεφερλῆς Παναγ. Δ.** Ὁ Χάρος κι' ἡ μάννα του. Ν Ἐστ τόμ. 12 (1932), Χριστουγενν. τεῦχος, σ. 92.
2277. : **Σηκινὰμ** Φαντάσματα καὶ στοιχεῖα. Τὸ Μέλλον τῆς Ὑδρας 1 (1932) 185 - 7.
2278. **Φίλιππας Σπ.** Βαριχνᾶς - Μώρα. Γλῶσσα 1 (1932) 35 - 36.

2279. **Χαιρέτης Ἐλευθ. Στ.** Ἐδηγος [τὸ θεριὸ τῆς Ζώθυμος]. Προμ Πυρφ ἔτ Η' (1932) ἀρ. 175 σ. 7.
2280. **Χρηστοβασίλης Χρ.** Τὸ κάστρο τῆς Νεράϊδας· (παλιὰ ἱστορία σὲ καινούργιο παραμῦθι). Ν Ἐστ τόμ. 12 (1932), Χριστουγενν. τεῦχος, σ. 60 - 66.
Ἐν σ. 65 - 66 δημοσ. «Σημειώσεις ἠθογραφικῆς καὶ γλωσσικῆς», ὅπου 6 παραδόσεις.
2281. : **Περάνθης Ο.** (= Παπαδόπουλος Μ.) Καλικαντζαροφίλημα. ΤΑΝ 1 (1932/33) τεῦχος Δεκεμβρ., σ. 8 - 10.
Διασκευὴ δημοτ. παραδόσεως.
2282. **Τσαούσης Α.** Ἡ Μουρμουρίτα. Ἐνας θρύλος γιὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ Βελεντζικοῦ. ΤΑΝ 1 (1932/3) τεῦχ. Ἰανουαρ., σ. 11 - 12.
2283. **Βερναδάκη Μαρία.** Ὁ θάνατος τῆς βασιλοπούλας. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 209 σ. 7.
2284. **Ἀλεξαντωνάκη Στέλλα** Ἡ βασιλοπούλλα καὶ ὁ ἄγος Γιώργης. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 210 σ. 7.
2285. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Προφητεία Γιαννιτσάρου. Προμ Πυρφ ἔτ. Θ' (1933) ἀρ. 214 σ. 7.
2286. **Πασχάλης Δημ.** Ἀπὸ τοὺς θρύλλους καὶ τὰς παραδόσεις τῆς νήσου Ἄνδρου. Ἐκδοσις τοῦ ἐν Νέα Ὑόρκη Συλλόγου Ἄνδρῶν «Ἡ Ἄνδρος». [1933]. 8ον σελ. 8.
Δημοσ. αἱ παραδ. : 1. Τὸ χόρτο τῆς ἀγάπης. — 2. Παράδοσις περὶ μελισσῶν. 3. Γριὰ καὶ παπᾶς. 4. Παράδοσις γιὰ τὸ παλιὸ βαρίδι. 5. Οἱ δυὸ δράκοι. 6. Ἡ λάμπα στὸ νερολάδι. 7. Οἱ Ρόμποι. 8. Τῆς Γριᾶς τὸ πήδημα.
2287. **Πεταλᾶς Β.** Ἡ Σκοῦπα. ΤΑΝ ἔτ. 1933, σ. 1 - 3, 2 - 5.
Δημοσ. παράδοσις περὶ τοῦ ὀνόματος τούτου τοῦ χωρίου.
2288. **Ταρσούλη Ἀθηνᾶ** Ὁ Ταύγετος. [1]. Ἑλληνίς 13 (1933) 12 - 13.
2289. **Φιέρρος Μιχ. Ν.** Παραδόσεις περὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κλεπίνης. Κυπρ Χρον 9 (1933) 15 - 16.
2290. **Χατζηϊωάννου Κ. Π.** Παραδόσεις - μῦθοι [3]. Κυπρ Χρον 9 (1933) 164 - 166.
2291. : **Βολισσινὸς Νίκος Ι.** Νεράϊδες τῆς θάλασσας. Ναυτ Ἑλλ 6 (1933/34) 1730 - 1731.
2292. **Κουτηφάρης Ι. Δ.** Τὸ καντήλι τῆς Σάμου. Ναυτ Ἑλλ 6 (1933/34) 1491.
2293. **Νιφόρος Π.** Ὅταν οἱ ἄγιοι προστατεύουν· [παραδ. 4]. Ναυτ Ἑλλ 6 (1933/34) 1861 - 1862.
2294. : **Περίεργος** Ἀνακάλυψις θησαυροῦ στὸν Ἀστακό. Ναυτ Ἑλλ 6 (1933/34) 1556.

2295. **Σ.** Οἱ θρυλοὶ τῶν θαλασσινῶν μας. Τὸ μαρμαρωμένο καράβι τῆς Κερκύρας. Τὸ πετροκάραβο τοῦ Πόρου. Ἡ καραβόπετρα τοῦ στενοῦ τῆς Σάμου. *Ναυτ Ἑλλ* 6 (1933/34) 1710.
2296. **Σ.** Οἱ θρυλοὶ τῶν θαλασσινῶν μας [4]. *Ναυτ Ἑλλ* 6 (1933/34) 1775.
2297. **Σαλβάνος Γεράσ.** Παραδόσεις τοῦ ἀγροτικοῦ λαοῦ τῆς Κερκύρας [6]. Ἑλλ Ἑπ ΚΖ' (1933/34) τεῦχ. 313, σ. 6 - 7.
2298. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Φυτολογικὸ λεξικό. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 223 σ. 6. [Παράδ. περὶ τοῦ τοπων. Σφακιά].— Ὁ Σατανᾶς στὸ μοναστήρι. Αὐτόθι, ἀρ. 236 σ. 7.
2299. **Κληρίδης Ν.** Μία παράδοσις περὶ Σκουριωτίσσης. *Κυπρ Χρον* 10 (1934) 215 - 216.
2300. **Μαδιᾶς Γ.** Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐν Χίῳ. Μεσ Γράμμ Β' (1934) 286 - 290. Δημοσ. 9 παραδ. περὶ τοῦ Ἁγίου καὶ 1 ἄσμα.
2301. **Δουκόπουλος Δημ.** Στὰ βουνὰ τοῦ Κατσαντώνη μὲ εἰκόνες. (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων 69). Ἀθήναι 1934, 8ον, σελ. 304. Συλλογὴ παραδόσεων διεσκευασμένων λογοτεχνικῶς. Κρίσις: Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 2, σ. 3 (Θ. Σ. Σ.).
2302. **Φυλακιοῦ Τάκης Γ.** Καραβιώτικες παραδόσεις [3]. *Κυπρ Χρον* 10 (1934) τεῦχ. Β', σ. 17 - 20 [97 - 100].
2303. **Χρίστης Γλαῦκ. Σ.** Δύο Κυπριώτικες παραδόσεις γιὰ τὴν Παναγία τοῦ Κύκκου. *Κυπρ Χρον* 10 (1934) 209 - 215.
2304. **Παπαχριστοδοῦλου Πολύδ. Ι.** Παραδόσεις [3]. Ἄρχ Θε Θεσ 1 (1934/35) 60 - 63.
2305. **Φαρμακίδης Σ. Π.** Ἡ ἐκδήλωσις τῆς ἀνδρείας τοῦ Διγενῆ καὶ τοῦ Κωνσταντᾶ. [παρ. 2]. *Κυπρ Γράμμ Α'* (1934/35) 119 - 120.— Ἡ ἐκδήλωσις τῆς ἀνδρείας τοῦ Διγενῆ. Αὐτόθι, σελ. 176 - 177.
2306. **Κυριακίδου Φωτεινῆ** Θρακικαὶ δοξασίαι περὶ καλλικαντζάρων. *Λαογρ* 11 (1934/37) 652 - 53.
2307. **Ταρσοῦλη Γεωργία** Εὐτράπελος διήγησις καὶ παραδόσεις. *Λαογρ* 11 (1935/37) 651 - 52. Εὐτράπελος διήγησις καὶ 2 παραδ.
2308. **Ἄνα.—Σοφ.** Θρυλοὶ τῆς Ἀττικῆς [4]. *ΜΕΗ* ἔτ. 1935, σ. 147 - 49.
2309. **Γερανᾶς Θ.** Τὸ θαῦμα τοῦ Ἁη-Νικόλα. *Ναυτ Ἑλλ* 7 (1935) 3378 [γράφε 2378].
2310. **Κυριαξῆς Ν. Γ.** Παραδόσεις περὶ Τρουλλινοῦ καὶ Μαράθου. *Κυπρ Χρον* 11 (1935) 133 - 142.

2311. **Λουκόπουλος Δημ.** Ἡ Κάλλω καὶ τὰ ἀθάνατα. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 15, σ. 4.
2312. ——— Τὰ στοιχεῖα τοῦ Ἀχέροντα. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 16, σ. 4.
2313. ——— Ὅπου ἡ ἱστορία δὲ μιλεῖ τὴ συμπληρώνει ἡ παράδοση. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 22, σ. 4.
2314. **Μινώτου Μαριέττα** Νησιώτικοι θροῦλοι. Ὁ ἀγρὸς τοῦ αἱμάτου. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 5, σ. 9.
Λογοτεχν. διασκευὴ λαϊκῆς νησιωτικῆς παραδόσεως.
2315. Ὁ βράχος τοῦ Σωτήρη [1 παράδ.]. Ναυτ Ἑλλ 7 (1935) 1901.
2316. : **Ὁρεινὸς Χρῆστ.** «Ἡ λάμια τῆς Ἀδριανοῦς». Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 29, σ. 4.
Λογοτεχν. διασκευὴ λαϊκῆς παραδόσεως.
2317. **Παπαδοπούλου Ἑλλη Χ.** Ἡ σπηλιὰ τῆς Λενοῦς. Ἑλληνίς 15 (1935) 156 - 57.
2318. **Χαραλάμπους Χρῆστ.** Ἐνας θροῦλος ποὺ συνδέεται μ' ἓνα τοπωνύμιον. Κυπρ Χρον 11 (1935) 48 - 49.
2319. **Γλανκίας Α.** Οἱ βροχὲς τῆς ἀνοιξῆς. Πάφος 1 (1935/36) ἀρ. 11, σ. 348 - 49. [Παράδ. 1 καὶ παροιμ. 1].
2320. **Ἐλγα** Στὴν Ἠπειρο. Τὸ γιοφύρι τῆς Ἀρτας καὶ ὁ θροῦλὸς του. Βόρειος Ἠπειρος, ἔτ. Α' (1935/36) ἀρ. 10, σ. 100 - 101.
2321. **Φαρμακίδης Ε. Π.** Ὁ ὕπνος τοῦ νεροῦ. Πάφος 1 (1935/36) ἀρ. 3, σ. 90. [Παράδ. 1].
2322. **Ἀναγνωστάκης Ἐμμ. Ἰ.** Περὶ τοῦ χωρίου Χαμαιζίου Σητείας [1]. Μύσων 5 (1936) 112 - 13.
2323. **Σταμούλη - Σαραντῆ Ἑλπινίκη** Παραδόσεις τῆς Θράκης. [206]. Θρακ 7 (1936) 231 - 318.
2324. **Θαλασσινὸς παπᾶ Μιχ.** Μέσα Μουλιανὰ [Σητείας]. Παράδοσις διὰ τοὺς Μέτζηδες καὶ τὴν πανώλην. Μύσων 5 (1936) 107 - 108.
2325. **Μαγιάκος Παν. Σ.** Τὸ καρνοφίλι τοῦ Διάκου. ΡΧ ἔτ. 1 (1936) σ. 7 - 8.
2326. : **Ἀκταῖος** Τὸ μαρμαρωμένο καράβι. Ναυτ Ἑλλ 8 (1936) 3671.
2327. **Μαρίνης Κ.** Τὸ στερνὸ ταξίδι τοῦ Καλικάντζαρου. Ν Ἐστ τόμ. 20 (1936), Χριστουγενν. τεῦχ. σ. 134 - 37.
Λογοτεχν. διασκευὴ παραδόσ. περὶ καλικαντζάρων.
2328. **Οἰκονομίδης Δημ. Β.** Ἀφέντης τοῦ κόσμου. Ναξιακὸν Μέλλον, φ. 17, Ἀθῆναι 1936.
2329. **Παπαθωμᾶς Θωμᾶς Κ.** Φαντάσματα. ΗΔΜ ἔτ. 5 (1936) σ. 23 - 27.
Λογοτεχν. διασκευὴ παραδόσεων περὶ φαντασμάτων.

2330. Λαογραφικά. Ναυτ Έλλ 9 (1936/37) 176. [Παραδ.: Τὸ ἀθάνατο νερὸ (Κρήτη). — Ὁ δαίμονας τῆς θάλασσας (Ζάκυνθος). — Οἱ δυὸ στρίγγλες (Κεφαλληνία). — Ἡ καραβόπετρα (Σάμος)].
2331. Ἀποστολίδης Μυρτ. Προσθῆκαι εἰς τὴν μελέτην Στενίμαχος ἢ Στενήμαχος; [2]. Ἀρχ Θρ Θησ 3 (1936/37) 142 - 44.
2332. Ἀσιατίδης Α. Κ. Τ' ἀεργὶ τὸ μεσέλ. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 7-8, σ. 20.
2333. Κανδηλάπτης Γ. Τὸ θαῦμα τοῦ Ἀγίου Γεωργίου. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 11, σ. 7.
2334. Κληρίδης Ν. Οἱ καλλικάντζαροι στὴν Κύπρο. Κυπρο Γράμμ Γ' (1936/37) 33 - 40.
2335. Μελανοφρύδης Π. Ὁ «γραμματισμένον». Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 3, σ. 12 - 13.
Παράδ. περὶ θησαυρῶν.
2336. — Οἱ δράκοντες ἐν Πόντῳ, Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 11, σ. 16 - 17.
Παράδ. περὶ δρακόντων.
2337. Παῖζη Κ(ατίνα) Ἕνας Κρητικὸς θροῦλος. Ἡ ἀρπαγὴ τῆς Χρυσανγῆς ἀπ' τοὺς κουρσάρους. Κρητ Σελ 1 (1936/37) 85 - 87.
2338. Σ - ς Τὸ κάστρο τῆς Φορτέτσας. Ναυτ Έλλ 9 (1936/37) 350.
2339. Φαρμακίδης Ξ. Π. Ὁ βοσκὸς τῆς βασιλέας. Πάφος 2 (1936/37) ἀρ. 7, σ. 223.
2340. Χασαπογιάννης Κυρ. Β. Ὁ ἀράπης τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου. Παραδόσεις ἱστορικαὶ [1]. Κυν Ἐπιθ 1 (1936/38) 143.
2341. Βιδούρης Τ. Ἡ μονοβύζα. Ἀχαϊκά 1 (1937) 27 - 29.
2342. Δαφέρμος Γ. Φ. Παναγιὰ ἢ Χαρακιανὴ [εἰς Μπαλῆ]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΓ' (1937) ἀρ. 294 σ. 7, ἀρ. 295 σ. 7, ἀρ. 296 σ. 7.
2343. Διβαδᾶ (Ματιάτου) Κάκια Ν. Γιατί στὴν Κεφαλονιά δὲν ὑπάρχουν Ἐβραῖοι. Παγκεφ Ἡμ ἔτ. Α' (1937) σ. 295 - 98.
2344. : Λυκαῖος Λάμπης Ὀλυμπιακὴ λαογραφία. Οἱ Νεραϊδογέννητοι. Ν Έστ τόμ. 21 (1937) 845 - 46. [Παράδοσις καὶ ᾄσμα].
2345. Οἰκονομίδης Δημ. Β. Ἡ μεγάλη ἐβδομάδα στ' Ἀπεράθου τῆς Νάξου [1] Ναξιακὸν Μέλλον, φ. 22, Ἀθῆναι 1 Μαΐου 1937.
2346. Παπανικολάου Βασ. Τὸ Δασύλλιον. (Μία παράδοσις γιὰ τὸ ἐλάφι). ΗΔΜ ἔτ. 6 (1937) σ. 79 - 80.
2347. Σαγιαξῆς Γ. Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Ἰσπανικὴν παράδοσιν καὶ λογοτεχνίαν. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 13 (1937) σ. 108 - 112.
2348. Φαλκωνάκης Γιάννης Ὁ θροῦλος τοῦ Κάιν. [μία παράδοσις ἐκ Κρήτης] Ν Έστ τόμ. 21 (1937) 221.

2349. **Α. Γ. Δ.** Τοῦ Μπογδάμου τὸ κυπαρίσσι. Σπαρτ Χρον 1 (1937/38) ἀρ. 10, σ. 11 - 12.
2350. [**Καρβελᾶς Δημ.**] Ἡ νύφη τοῦ Σκυλοκέφαλου. Σπαρτ Χρον Α' (1937/38) ἀρ. φ. 6 σ. 7.
2351. **Καφετζῆς Ἐπαμειν.** Τὸ ὑδραγωγεῖον τῆς Λακεδαιμονίας [1]. Σπαρτ Χρον Α' (1937/38) ἀρ. φ. 9, σ. 7, 14.
2352. **Κουρτίδης Κωνστ. Γ.** Ἡ Γκίμπερνα [6]. Ἀρχ Θε Θησ 4 (1937/33) 49-51.
2353. **Κουφός Δημ. Ν.** Ἡ Μοῖρες. Σπαρτ Χρον Α' (1937/38) ἀρ. 10, σ. 13.
2354. **Κυριακόπουλος Κ. Θ.** Οἱ Σκυνοκέφαλοι. Σπαρτ Χρον Α' (1937/38) ἀρ. φ. 4, σ. 7.
2355. **Δαδῆς Θεόδ.** Χαριτωμένες προλήψεις τοῦ Σπαρτιατικοῦ λαοῦ. Σπαρτ Χρον Α' (1937/38) ἀρ. 5, σ. 12 - 13.
Παράδ. περὶ καλλικαντζάρων.
2356. **Μεταλλεΐδης Μιχ.** Ἀη - Γιώργης ὁ Κουρτζᾶς. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 17/18, σ. 250 - 253.
2357. : **Νίδας** Ἐπιστολαὶ συνεργατῶν: Διὰ τοῦ Μπογδάμου τὸ κυπαρίσσι. Σπαρτ Χρον 1 (1937/38) ἀρ. 11 - 12, σ. 6.
2358. **Παπαδάκης Χρ.** Ὁ Γιακῶφ - ἀγᾶς. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 20, σ. 347-48.
2359. **Παπαδόπουλος Δ. Κ. (Σταυριώτης)** Τῆ Ντελῆ - Γιὸρ ὁ λύκον. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 19, σ. 296 - 97. — Οἱ καλλικάντζαροι ἐν Πόντῳ, φ. 21, σ. 374.
2360. ——— Τ' Ἀγαλοῦχ ματενὶ τ' Ἀεργὶ τὸ θᾶμαν. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 21, σ. 383 - 84. — Θεῦλοι Ἀγίων [2]. Αὐτόθι, φ. 23, σ. 467.
2361. **Παρχαρίδης Α. Ι.** Ἀκριτικὴ παράδοσις: Τὸ Τελικλῆ - Τασὶν (Ἡ τρουπεμέν-
τσα ἢ πέτρα). Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 21, σ. 386 - 87.
2362. **Σαλλαπασίδης Ι.** Οἱ μάγισσες τοῦ νεροῦ. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 15, σ. 148 - 49.
2363. **Σαλλαπασίδης Π. Β.** Τ' «ὄραμάτιαγμα». Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 13, σ. 16 - 17. — Τῆ Χάρσερας Ἀγιώρτς, φ. 15, σ. 153 [Παραδ. 4].
2364. **Σγουρίτσας Ἀγησ.** Τὸ «Λιόκρινο». Ἐνας μῦθος καὶ μιὰ ἱστορία. Σπαρτ Χρον Α' (1937/38) ἀρ. φ. 6, σ. 9.
2365. **Στεφανίδης Π.** Ἀβουλα τῆ Θεοῦ φύλλον ἂν λαΐσκειται. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 15, σ. 153 - 54.
2366. **Ἵψηλάντης Π. Β.** Τὸ κοτσὸν τὸ μελεσσίδ'. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 20, σ. 347.

2367. *Χουρμουζιάδης Καλλ.* Ἐπαρχία Μετρῶν καὶ Ἀθύρων. Τὸ Πετροχώρι (Τσακῆλι) [2]. Ἀρχ Θε Θεσ 4 (1937/38) 106 - 109.
2368. *Γρηγορίου Εὐθ.* Οἱ φουστανέλλες τοῦ 21 [1]. ΗΔΜ ἔτ. 7 (1938) σ. 150-51.
2369. *Δημητριάδης Κ. Ζ.* Σαμιώτικοι θρυλοὶ [4]. Σαμ Ἡμ ἔτ. 1938, σ. 86 - 90.
2370. *Διαβάτης* Κεφαλληνιακαὶ παραδόσεις: Πίστευε καὶ μὴ ἐρεύνα [1]. Παγκερ Ἡμ Β' (1938) 173 - 75.
2371. *Δραγάτης Ἰάκ. Χ.* Τὸ πόδι τοῦ Χριστοῦ [1]. Τὸ Μέλλον τῆς Ὑδρας 6 (1938) 36.
2372. *Ἐπιανησία Μαριέττα* Τὸ λιβάνι τοῦ Γιούδα [1]. Πνευματικὴ Ζωὴ Β' (1938) 6.
2373. *Καρακάλου - Καρανικόλα Δίλα* Τοῦ Ζεγγλὲ ἢ τροῦπα. Ἀρκαδ Ἡμ ἔτ. 1938, σ. 65 - 67.
Λογοτεχν. διασκευὴ τοπικῆς παραδόσεως.
2374. *Κουτήφαρης Ἰ. Δ.* Ὁ θρυλὸς γιὰ τὸ καντήλι τῆς Σάμου. Σαμ Ἡμ ἔτ. 1938, σ. 21 - 23.
2375. * *Μαδιᾶς Γ.* Χιακὴ λαογραφία. Τὸ Νησί, τόμ. 1 (1938) σ. 283 - 84.
2376. *Μπουντιώνας Εὐθ. Μ.* Ἐνα παραμῦθι τοῦ χωριοῦ καὶ τὸ πρωταπριλιάτικο ψέμμα. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 14 (1938) σ. 187 - 89.
2377. *Σαλλαπασίδης Π. Β.* Προλήψεις τοῦ Ποντιακοῦ λαοῦ. Μαγεμμένες βρούσες. ΗΒΕ ἔτ. 1938, σ. 62.
2378. *Χριστοδουλίδης Κ.* Τῆς γριᾶς τὰ τυριὰ ἢ κασκαβάλια. Λεύκωμα τῆς νήσου Ἰμβρου. Ἐν Ἀθήναις 1938, σ. 166 - 68.
2379. *Κονδυλάκης Ἰ.* Γίγαντες. Κρητ Σελ 3 (1938/39) 241 - 45.
Ἄνετυπώθη ἐκ τοῦ Δελτ. Ἱστορ. Ἐθν. Ἐταιρ. 1 (1883) 273 - 78.
2380. *Δημητριάδης Ζήνων* Γρηᾶς πόδια. Σαμ Ἡμ ἔτ. 1939, σ. 224 - 25.
2381. *Παπακώστας Ἀγγελ.* Ὁ ὄσιος Πατάπιος. Τὸ εἰς τὰ Γεράνεια ἀσκητήριον καὶ αἱ περὶ αὐτοῦ παραδόσεις. Μεσ Γράμμ Δ' (1939) 132 - 47.
Ἐν σ. 144 - 46 λαϊκαὶ τινες παραδόσεις περὶ τοῦ ὀσίου Παταπίου.
2382. *Ταρσούλη Ἀθηνᾶ* Ἱστορία καὶ θρυλοὶ στὸ κάστρο τοῦ Μυστρᾶ. Ραδιο-Ἐπιθεώρησις Γ' (1940) τεῦχ. 3, σ. 167 - 71.

2. Μελέται.

2383. *Κυριακίδης Στίλπ. Π.* Θυσία ἐλάφου ἐν Νεοελληνικῇ παραδόσει καὶ συναξαρίοις. Λαογρ 6 (1917/18) 189 - 215.
2384. *Π(ολίτης Ν. Γ.)* Λαογραφικὰ Ἀπανθίσματα: Ἡ σάτιρα ἐν Κεφαλληνίᾳ. Μανδραγόρας. Τὸ λοιῶμα. Οἱ Καλλικάντζαροι. Λαογρ 6 (1917/18) 258-264.

2385. **Δεινάκις Στ.** Περί τῆς λ. βροκόλακας. Ἐθνη 32 (1920) 200.—Περί τῆς λ. καλικάντζαρος. Αὐτόθι, σ. 201.
2386. **Κουκουλῆς Φαίδ.** Περί τῆς λ. καλικάντζαρος. Ἐθνη 32 (1920) 197.
2387. **Βίος Στ. Γ.** Ἡ σφαγὴ τῆς Χίου εἰς τὸ στόμα τοῦ Χιακοῦ λαοῦ. Χίος 1921, 8ον, σελ. 155. [Πρὸς ἀ. 2187].
Κρίσις: BNJb 4 (1923) 174 (N. A. B(ees)).
2388. **Δεινάκις Στυλ.** Τὸ ἔτυμον τῆς λέξεως καλικάντζαρος. Λαογρ 8 (1921/25) 488 - 98.
2389. **Κυριακίδης Στίλπ. Π.** Παρατηρήσεις εἰς τὰς Χιακὰς παραδόσεις Στ. Βίου. Λαογρ 8 (1921/25) 447 - 87.
2390. **Μενάρδος Σῆμ.** Βουρβούλακας. Λαογρ 8 (1921/25) 297 - 301.
2391. **Στεφανίδης Μιχ. Κ.** Τὰ χρυσογόνα φυτὰ κημιὰ καὶ λαμπηδόνα. Ἀφιέρωμα εἰς Γ. Χατζιδάκιν, 1921, σ. 197 - 200.
2392. **Bees N.** Geschichtliche Forschungsergebnisse und Mönchs- und Volkssagen über die Gründer der Meteorenklöster. BNJb 3 (1922) 364-403.
2393. **Κυριακίδης Στίλπ. Π.** Θρακικαὶ παραδόσεις. ΗΜΕ ἔτ. 1922, σ. 241 - 52.
2394. * **Mordtmann J.** Miscellen: 1. Über «den roten Apfelbaum (Κόκκινη μηλιὰ)» und «den Einbaum (μονοδένδριον)». 2. Zur Geschichte vom Propheten, «der zum Berge ging, da der Berg nicht zu ihm kommen wollte». Islam 12 (1922) 222 - 26.
2395. **Δεινάκις Στυλ.** Τὸ ἔτυμον τῶν λέξεων βροκόλακας καὶ βόρδονας. Λαογρ 7 (1923) 275 - 84.
2396. **Eitrem S.** Der Leukas - Sprung und andere rituelle Sprünge. Λαογρ 7 (1923) 127 - 36.
2397. **Κουκουλῆς Φαίδ.** Καλικάντζαροι. Λαογρ 7 (1923) 315 - 28 [+1 φύλλον ἔκτος κειμένου].
2398. **Κυριακίδης Στίλπ. Π.** Ἡ λαιδοριά, λαϊκὴ παράδοσις περὶ τοῦ ξύλου τοῦ Σταυροῦ. Λαογρ 7 (1923) 266 - 74.
Κρίσις: BZ 24 (1924) 421 - 22 (A. H(eisenbeg)).
2399. **Μέγας Γ. Α.** Παραδόσεις περὶ ἀσθενειῶν. Λαογρ 7 (1923) 465 - 520.
2400. **Μπούτουρας Ἀθανάσ.** Περί τῶν λέξεων καλικάντζαρος καὶ δοῖμα. Λαογρ 7 (1923) 61 - 64.
2401. **Νικόδημος ὁ Κιτίου.** Ἡ κατὰ παράδοσιν ἐπίσκεψις τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν Λάρνακι τῆς Κύπρου. Κυπρ Χρον. Α' (1923) 29 - 32.
2402. **Στεφανίδης Μιχ. Κ.** Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος καὶ χυμεῖα. ΗΜΕ ἔτ. 1923, σ. 290 - 95.

2403. **Συκουτρῆς Ἰω. Ἀντιφῶν Γ.** Ἡ Παναγία ἐν Κύπρῳ. Κυπρ Χρον Α' (1923) 121 - 26.
2404. **Δέφνερ Μιχ.** Ἡ σπηλιὰ τοῦ Ἀνδρειώτη. Τὸ τέλος ἐνὸς Σκυριανοῦ παραμυθιοῦ. Ἐδημοσιεύθη δαπάναις τοῦ Συνδέσμου τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ Σκυρίων. Ἐν Ἀθήναις. Τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου, 1925, 8ον, σελ. 16.
2405. **Bees N.** Zur Volkserzählung über die Verödung der Landschaft Kastaki (Lykäongebirge). Festschrift für... Paul Kretschmer. Beiträge zur griech. und latein. Sprachforschung. Berlin... New York, 1926, σ. 1 - 5.
2406. **Κυριακίδης Στίλπ. Π.** Ἑλληνες γίγαντες. ΗΜΕ ἔτ. 1926, σ. 45 - 54.
Κρίσις: ΒΖ 27 (1927) 172 (*F. Dölger*).
2407. ——— Οἱ ἀντρειωμένοι καὶ ἡ οὐρά των. ΗΜΕ ἔτ. 1927, σ. 499 - 511.
Κρίσις: ΒΖ 27 (1927) 426 (*A. H(eisenberg)*).
2408. **Μαρινᾶτος Σπ.** Γοργόνες καὶ Γοργόνεια. ΑΕ ἔτ. 1927/28, σ. 7 - 41.
2409. **Megas G. A.** Das χειρόγραφον Adams. Ein Beitrag zu Col. 2, 13 - 15. Zeitschrift für die neutestamentl. Wissenschaft und die Kunde der älteren kirche. Bd. 27, 1928, 8ον, σελ. 305 - 320.
2410. **Μέγας Γ. Α.** Ἀδὰμ καὶ Χριστὸς εἰς τὰς παραδόσεις τοῦ λαοῦ. ΗΜΕ ἔτ. 1929, σ. 385 - 432.
Κρίσις: Λαογρ 10 (1929/32) 246 (*Στίλπ. Π. Κυριακίδης*).
2411. **Παντελίδης Χρ.** Βυζαντινὰ καὶ Νεοελληνικά. Ἀθηνᾶ 41 (1929) 34 - 46.
Περὶ τῶν λ. καλικάντζαρος, νινίον - νινί - νιννίον - νιννίν, κωμοδρόμος. Ἐνδιαφέρει καὶ λαογραφικῶς.
2412. **Φαλτάιτς Κ.** Ὁ Ἅγιος Κοσμάς εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἡπειρωτικοῦ λαοῦ. Ἀθῆναι 1929, 8ον, σελ. 24.
Κρίσις: Ἑλληνικά 2 (1929) 475 - 76 (*Κ. Ἀ(μαντος)*).
2413. **Hesseling D. C.** Charos rediens. ΒΖ 30 (1929/30) 186 - 91. [βλ. σημειωτ. 57/61α]
2414. **Παντελίδης Χρῖστ. Γ.** Σημασιολογικά. Δρόλυκος - δρολύκιν. ΒΖ 30 (1929/30) 231 - 40.
2415. **Κ(υριακίδης) Σ. Π.** Παράδοσις. Ἐλευθερουδάκη Ἑγκ. Λεξ., τ. 10 (1930) σ. 444 [Μελέτη].
2416. **Μέγας Γ. Α.** Ἀνέκδοτον Κρητικὸν ποίημα περὶ τοῦ Κάτω Κόσμου. ΗΜΕ ἔτ. 1930, σ. 509 - 521. [Βλ. καὶ κατ. ἀρ. 2422].
Ἐνδιαφέρει καὶ λαογραφικῶς.
2417. **Χατζῆς Ἀντ.** Μῦς ποντικός. Ἐπιστημ. Ἡχῶ 17 (1930) 33 - 35, 49 - 52.
Περὶ τῆς ἐτυμολογίας τῆς λ. καλικάντζαρος.
Κρίσις: ΒΖ 31 (1931) 426 (*P. D(ölger)*). Glotta 22 (1934) 238 (*P. Kretschmer*).

2418. **Χιλιαδάκης Στέλ. Ε.** Ἡ κάτω γῆς κι' ὁ Χάρος. Παραδόσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἀθήναι 1930, 8ον, σελ. 133.
 Ὁ τίτλος οὗτος ἐπὶ τοῦ χρωματιστοῦ ἐξωφύλλου τοῦ βιβλίου. Ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς προμετωπίδος αὐτοῦ ὑπάρχει ἕτερος τίτλος: «*Παραδόσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ γιὰ τὴν κάτω γῆ καὶ τὸ Χάρο. Δημοτικὰ μεσαιωνικὰ μνημεῖα. (Συμβολὴ στὴ μελέτη τους). Τόμος πρῶτος. Ἀθήνα 1929*». Μεταξὺ ἄλλων ὁ συγγρ. ἐξετάζει τὰ περὶ τοῦ Ἄδου, Χάρωνος καὶ θανάτου κατὰ τὴν Ἀρχαιότητα. Περὶ τοῦ Νεοελληνικοῦ Χάρου. Τὰ βασίλεια τῶν νεκρῶν. Ἡ κάτω γῆς στὶς δημοτικὰ παραδόσεις κτλ.
 Κρίσεις: Λαογρ 10 (1929/32) 603 - 605 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)). Ν Ἔστ τόμ. 9 (1931) 551 - 52 (Ν. Ἀ(νδριώτης);).
2419. **Γιαννόπουλος Ν.** Παραδόσεις, ἦθη καὶ ἔθιμα Θεσσαλίας, Ἡπείρου, Μακεδονίας καὶ Θράκης ἐκ τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ βίου καὶ τῶν μνημείων τέχνης. Θεσσ Χρον 2 (1931) 194 - 202.
2420. **Φ(ίλιππος) Σπ. Ν.** Βαριχνᾶς - Μώρα. Ἡ Γλῶσσα, ἔτ. 1 (1932) τεῦχ. 2, σ. 35 - 36.
2421. **Ω.** Παράδοσις (Λαογρ.). Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. τόμ. 19 (1932) σ. 617.
2422. **Κριαρᾶς Μαν.** Παρατηρήσεις εἰς τὸ Κρητικὸν ποίημα «Παλαιὰ καὶ Νέα Διαθήκη». ΒΝJb 10 (1933/34) 398 - 406. [Βλ. καὶ ἀριθμ. ἄνωτ. 2416].
2423. **Megas G. A.** Die Sage von Danaos und den Danaiden. Hermes. Bd. 68, 1933, σ. 415 - 428 (= Δελτ. Λειτουργ. Μέσ. Ἐκπαιδ., ἔτ. 1935, φύλλ. Α' σ. 7 - 18). [Ἀνάτυπον, σ. 1 - 14].
2424. — Die Sage von Alkestis. Archiv für Religionswiss. τ. XXX, Leipzig, 1933, I - 33.
2425. **Πασχάλης Δημήτρ. Π.** Ἄνδρου λαογραφικά. Καλλιβρούσηδες. Λαογρ 11 (1934/37) 595 - 604.
 Κρίσις: Ν Ἔστ τόμ. 22 (1937) 1116 (Μ. Κριαρᾶς).
2426. **Κυριακίδης Στίλπ. Π.** Αἱ ἀσθένειαι εἰς τὰς παραδόσεις. Περιοδ. Κλινική, τεῦχ. 3, Σεπτέμβρ. 1935, σ. 110 - 111, καὶ τεῦχ. 6, Δεκέμβρ. 1935, σ. 199 - 201.
2427. **Καιροφύλας Κ.** Ὁ Ἰούδας ἦτο Κερκυραῖος; Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 2, σ. 2.
2428. **Δουκόπουλος Δημ.** Ὁ Μάρτης στὴ λαϊκὴ παράδοση. Ν. Γράμμ Α' (1935) φ. 1, σ. 3.
2429. : **Πρωτοπαπᾶς Θωμᾶς** (= Χατζηγαβριήλ Νίκος) Ἡ Ρήαινα. Κυπρο Γράμμ Α' (1934/35) 647 - 50.
2430. **Φιλίππου Δοῖζος** Οἱ καλλικάντζαροι στὴν Κύπρο. Πάφος 1 (1935/36) ἀρ. 4, σ. 127 - 131.
2431. **Grégoire Henri** L'Amazone Maximô. Annuaire de l'Institut de Phi-

- lologie et d'Histoire Orientales et Slaves IV (1936). (Mélanges Franz Cumont). Bruxelles 1936, 8ον, σ. 723 - 30.
2432. **Ὁρλάνδος Ἀναστ. Κ.** Ἡ γέφυρα τῆς Ἀορτης. Ἀρχ Βυζ Μν Β' (1936) 195 - 99.
2433. **Βέης Νῆκ. Ἀ. (Bees)** Ἀνακοίνωσις περὶ τοῦ ἱστορημένου χρησμολογίου τῆς Κρατικῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βερολίνου (Codex Graecus, fol. 62=297) καὶ τοῦ θρούλου τοῦ «μαρμαρωμένου βασιληᾶ». BNJb 13 (1937) 203 - 244, 244 α - 244 λστ'.
2434. **Βλαχογιάννης Γιάνν.** Ἡρωϊκοὶ καὶ θρησκευτικοὶ θρούλοι. Ν Ἐστ τόμ. 20 (1937), Χριστουγενν. τεῦχος, σ. 27 - 38.
2435. * **Βίος Στυλ.** Ὁ ἥλιος καὶ τὸ φεγγάρι εἰς τὰς Χιακὰς λαϊκὰς παραδόσεις. Τὸ Νησιὶ 1 (1938) 169 - 171.
2436. **Μιχαηλίδης - Νουάρος Μ.** Ὁ προφήτης Ἡλίας. Ν Γράμμ 1938, φ. 86, σ. 11.
2437. **Σπυριδάκης Γεώργ. Κ.** Κρητικαὶ παραδόσεις. Ἐπετ Ἐταιρ Κρητ Σπουδῶν 2 (1939) σ. 134 - 149, 597.

θ'. Αἰνίγματα. — Λογοπαίγνια.

Βλ. καὶ ἄνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀριθ. 121. 137. 143. 155. 158. 163. 164. 165. 171. 175. 179. 186. 192. 194. 195. 207. 208. 226. 227. 229. 235. 237. 250. 251. 259. 263. 274. 284. 286. 302. 305. 307. 317. 319. 320. 322. 323. 481. 1106.

2438. **Κυριακίδης Στίλπ. Π.** Ἀσματα καὶ Αἰνίγματα [32]. Λαογρ 8 (1921/25) 109 - 152.
2439. **Δάμπρος Σπυρ.** Αἰνίγματα [69]. Ν Ἐλλ 17 (1923) 202 - 17.
Βυζαντινὰ αἰνίγματα ἐξ ἀγιορικῶν κωδίκων.
2440. **Παππανεοφύτου Ἀντών.** Μαντέματα [15]. Κυπρ Χρον 1 (1923) 211 - 14.
2441. Ἐκατὸ αἰνίγματα τῆς Λακεδαίμονος. Μαλεβὸς ἔτ. Γ' (1922/23) ἀρ. 27, σ. 118 - 119. ἔτ. Δ' (1923/25) ἀρ. 30, σ. 154. ἀρ. 33, σ. 192.
2442. **Μαντζουράνης Κ. Ι.** Γλωσσοδέτης. [10]. Ἐπ Βουρ ἔτ. 1924, σ. 99. — Αἰνίγματα [38]. Αὐτόθι, σ. 156 - 58.
2443. Αἰνίγματα [2]. Ἐπ Βουρ ἔτ. 1925 - 26, σ. 67.
2444. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Αἰνίγματα (νιώματα) [4]. Προμ Πιρφ ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 46 σ. 7.
2445. **Σούλης Χρ. Ι.** Ἡπειρωτικὰ αἰνίγματα. [236]. Ἡπειρ Χρον 1 (1926) 158 - 89, 313 - 29.
Κρίσις: Λαογρ 10 (1929/32) 236 - 37 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης).

2446. **Φ(ιλίππου) Δ(οῖζος)** Κυπριακά αἰνίγματα [12]. Κυπρ Χρον 4 (1926) 239 - 43.
2447. **Βενέτικος Ν.** Αἰνίγματα. Παροιμίες. Προμ Πυροφ ἔτ. Γ' (1927) ἀρ. 56 σ. 7 [αἰνίγμ. 3. παροιμ. 2].
2448. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Αἰνίγματα [13]. Προμ Πυροφ ἔτ. Γ' (1927) ἀρ. 57 σ. 7, ἀρ. 58 σ. 7.
2449. **Κυριακίδης Στίλπ. Π.** Αἰνίγμα. Μεγ. Ἑλλ. Ἑγκυκλ. τόμ. 2 (1927) 763-66. [Μελέτη].
2450. **Κ(υριακίδης) Σ. Π.** Αἰνίγμα. Ἐλευθερουδάκη, Ἑγκ. Λεξ. τ. 1 (1927) 550-51 [Μελέτη].
2451. **Πορτάλιος Μ.** Αἰνίγματα [2]. Προμ Πυροφ ἔτ. Γ' (1927) ἀρ. 56 σ.
2452. **Φραγάκης Α.** Αἰνίγματα [2]. Προμ Πυροφ ἔτ. Γ' (1927) ἀρ. 56 σ.
2453. Αἰνίγματα [137]. Ἄρχ Πόντ 1 (1928) 207 - 13.
Κρίσις: Λαογρ 10 (1929/32) 235 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης).
2454. **Ἀθανασιάδης Εὐστάθ.** [Αἰνίγματα] Σάντας [75]. Ἄρχ Πόντ 1 (1928) 210-13.
Ἑρμην. σημειώσεις τοῦ Α. Α. Παπαδοπούλου, σ. 213.
2455. **Ἀλεξιάδης Κωνστ. Ι.** Αἰνίγματα Ἰνεπόλεως [39]. Ἄρχ Πόντ 1 (1928) 207 - 208.
2456. **Κανδηλάπτης Γεώργ.** [Αἰνίγματα] Χαλδίας [23]. Ἄρχ Πόντ 1 (1928) 208-209.
2457. **Κουρτίδης Κωνστ.** Γλωσσοδέτες, εὐχὲς καὶ κατάρες Ἀδριανουπόλεως. Θρακ 1 (1928) 460 - 61.
Γλωσσοδ. 4, εὐχ. καὶ κατ. 47.
2458. **Λιουδάκι Μαρία** Ἀννιώματα λαϊκὰ [45]. Τὸ Φῶς, χρόν. Ε' (1928) ἀρ. 2 σ. 22, ἀρ. 3 σ. 40, ἀρ. 4 σ. 51, ἀρ. 5 σ. 68.
2459. **Βάμβουκα (δνις)** Νιώματα [4]. Προμ Πυροφ ἔτ. Ε' (1929) ἀρ. 105 σ. 7.
2460. **Γαγάνη (δνις)** Νιώματα [3]. Προμ Πυροφ ἔτ. Ε' (1929) ἀρ. 105 σ. 7.
2461. **Γουγούσης Χ.** Αἰνίγματα [17]. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 5 (1929) σ. 244.
2462. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Παιγνίδι λγεβρικό. Προμ Πυροφ ἔτ. Ε' (1929) ἀρ. 117 σ. 7, ἀρ. 118 σ. 7. — Αἰνίγμα (νιῶμα). Αὐτόθι, ἀρ. 118, σ. 7.
2463. — Γλωσσοδέτες [8]. Προμ Πυροφ ἔτ. Ε' (1929) ἀρ. 106 σ. 7.
2464. **Δεληγιάννης Β. Ν.** [Παρατηρήσεις εἰς αἰνίγμα τῆς συλλογῆς Κ. Παπαῖωαννίδου. Θρακ 2 (1929) 174]. Θρακ 2 (1929) 484 - 85.
2465. **Δελεδάκη (δνις)** Νιώματα [11]. Προμ Πυροφ ἔτ. Ε' (1929) ἀρ. 105 σ. 7 ἀρ. 106 σ. 7.
2466. **Μανούσακα (δνις)** Νιώματα [8]. Προμ Πυροφ ἔτ. Ε' (1929) ἀρ. 106 σ. 7.

2467. *Σκλαβάκης Ἰω.* Νιώματα [5]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ε' (1929) ἀρ. 107 σ. 7.
2468. *Δασκαλάκης Ε.* Αἰνίγματα [4]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 136 σ. 7.
2469. *Δαφέρμος Γ. Φ.* Αἰνίγματα (Ἄξου) [3]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 141 σ. 7.— Αἰνίγματα [3]. Αὐτόθι, ἀρ. 143 σ. 7.
2470. *Δαφνομίλης Ν.* Αἰνίγματα [4]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 124 σ. 7, ἀρ. 125 σ. 7.
2471. *Δρουλίσκος Γ.* Αἰνίγματα [3]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 143 σ. 7.
2472. *Ζυμβραγουδάκη Μ.* Λαϊκὰ προβλήματα. [2]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 130 σ. 7.
2473. *Καλαϊτζάκη Εἰρήνη* Νιώματα [5]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 127 σ. 7.
2474. *Κορνάρου Ἐλευθερία Ν.* Νιώματα [3]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 125 σ. 7.
2475. (*Κουφάκη δνίς*) Αἰνίγματα [10]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 123 σ. 7, ἀρ. 124 σ. 7.
2476. *Διαντωνάκη Πόπη Ἰ.* Αἰνίγματα [14]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 140 σ. 7, ἀρ. 141 σ. 7.
2477. *Μαθητικὴ Κοινότης Ἀμουργελῶν* Αἰνίγματα [10]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 131 σ. 7.
2478. *Μαθητικὴ Κοινότης Ροδακίνου* Αἰνίγματα [31]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 130 σ. 7, ἀρ. 131 σ. 7.
2479. *Περάκης Ἰωάνν.* Αἰνίγματα [9]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 141 σ. 7, ἀρ. 142 σ. 7.
2480. *Πολιτιανοῦ Ἀργυρῶ* Λαϊκὰ προβλήματα [4]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 126 σ. 7.
2481. *Σκυβαλάκης Κ.* Νιώματα [10]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 127 σ. 7.
2482. *Χατζιδάκης Δεων. Ἀ.* Νιώματα [8]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 125 σ. 7.
2483. *Βασιλακάκης Ἐλευθ.* Παρατσάφαλα [4]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 153 σ. 7, ἀρ. 154 σ. 7.
2484. *Καραϊσᾶς Στραῦτος* Μακεδονικὴ λαογραφία [15]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 146 σ. 7, ἀρ. 147 σ. 7.
2485. *Κατικᾶκης Κωνστ.* Αἰνίγματα [2]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 154 σ. 7.
2486. *Δάσκαρης Ν.* Λογοπαίγνιον. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. τόμ. 10 (1931) 204 - 205.
2487. *Μακρουποδάκη Βασιλική* Παρατσάφαλα [4]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 145 σ. 7, ἀρ. 146 σ. 7.
2488. *Μαθητ. Κοινότης Ἀλωνῶν* Νιώματα [1]. Προμ Πυρφ ἔτ. Ζ' (1931) ἀρ. 150 σ. 7.

2489. *Μαθητ. Κοινότης Ροδακίνου* Αινίγματα [5]. Προμ Πυρφ έτ. Ζ' (1931) άρ. 146 σ. 7.
2490. *Νικολούδης Κ.* Αινίγματα [28]. Προμ Πυρφ έτ. Ζ' (1931) άρ. 154 σ. 7, άρ. 155 σ. 7.
2491. *Παντελιδάκης Β.* Μαντέματα [6]. Προμ Πυρφ έτ. Ζ' (1931) άρ. 148 σ. 7.
2492. *Παπαδάκης Ν.* Παραστάφαλα [3]. Προμ Πυρφ έτ. Ζ' (1931) άρ. 149 σ. 7.
2493. Αίνιγμα [1]. ΗΔΜ έτ. 1932, σ. 150. Αινίγματα [3]. Αυτόθι, σ. 181.
2494. *Δαφέρμος Γ. Φ.* Αινίγματα [6]. Προμ Πυρφ έτ. Η' (1932) άρ. 172 σ. 7.
2495. *Ραϊλάκης Νικ. Γ.* Αινίγματα [3]. Προμ Πυρφ έτ. Ζ' (1931) άρ. 149 σ. 7.
2496. *Ευαγγελίδης Τρύφων Ε.* Πατριάρχου 'Αλεξανδρείας Γερασίμου του Σπαρταλιώτου Αινίγματα. 'Εκκλησιαστικός Φάρος. 'Εν 'Αλεξανδρεία, τόμ. ΛΑ' ('Αναμνηστικός τόμος (1908/32) 1932, σ. 281 - 98. [Αινίγματα λόγια 14].
2497. *Δουκόπουλος Δημ.* Αινίγματα από την 'Αργιθέα [105]. Θεσο Χρον 3 (1932) 130 - 40.
2498. *Μαθητική Κοινότης Κυπαρίσσου Κυδωνίας* Αινίγματα [7]. Προμ Πυρφ έτ. Η' (1932) άρ. 184 σ. 7.
2499. *Μανούσου Ούρανία* Αινίγματα [3]. Προμ Πυρφ έτ. Η' (1932) άρ. 190 σ. 7.
2500. *Πασπαράκης Γεώργ. 'Εμμ.* Αινίγματα [4]. Προμ Πυρφ έτ. Η' (1932) άρ. 170 σ. 7.
2501. *Σουλτάτου Βιοργινία* Αινίγματα [4]. Προμ Πυρφ έτ. Η' (1932) άρ. 179 σ. 7.
2502. *Σταματάκη 'Αντιόπη* Αινίγματα [3]. Προμ Πυρφ έτ. Η' (1932) άρ. 183 σ. 7.
2503. 'Αλοΐζος Στέλ. Αινίγματα [15]. Τò Φῶς, χρόν. Ε' (1932/33) άρ. φ. 4, σ. 9.
2504. *Λεοντής 'Ιωάνν.* Αινίγματα [6]. Τò Φῶς, χρόν. Ε' (1932/33) άρ. φ. 10, σ. 7.
2505. *Δημ. Σχολεΐον 8ον 'Ηρακλείου* Αινίγματα [12]. Τò Φῶς, χρόν. Ε' (1932/33) άρ. 14 σ. 8.
2506. *Βερναδάκη Μαρία* Νιώματα [16]. Προμ Πυρφ έτ. Θ' (1933) άρ. 208, σ. 7. άρ. 209 σ. 7.
2507. *Ευαγγελίδης Τρύφ. Ε.* Τὰ αινίγματα του 'Αλεξανδρείας Γερασίμου Α'. 'Εκκλησιαστικός Φάρος. 'Εν 'Αλεξανδρεία, τόμ. ΛΒ' (1933) 141 - 143. [Αινίγμ. λόγια 5].
2508. *Παπαδιοῦ Μαρία* Νιώματα [15]. Προμ Πυρφ έτ. Θ' (1933) άρ. 215 σ. 7.
2509. *Πιτσούλης Βασίλ. Κ.* Αινίγματα [2]. Προμ Πυρφ έτ. Θ' (1933) άρ. 203 σ. 7.
2510. *Στρατήγης Μιχ.* Αινίγματα [7]. Προμ Πυρφ έτ. Θ' (1933) άρ. 202 σ. 7.
2511. *Βαϊλάκης Εῦσ.* Νοιώματα - μαντέματα [4]. Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 233 σ. 7.
2512. *Δαμαβολίτης Δημοκρ.* Αινίγματα [3]. Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 226 σ. 7.

2513. *Δαφέρμος Γεώργ. Φ.* Νιῶμα - γνωμικό. Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 217 σ. 7.
2514. — Καθαρογλωσσίδα [λογοπαίγνια]. [1]. Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 217 σ. 7.
2515. *Δροσάκι Παρασκευή* Αίνιγματα [2]. Προμ Προμ έτ. Ι' (1934) άρ. 239 σ. 7.
2516. *Καλλιγιάννη Φλουρη* Αίνιγματα [10]. Προμ Πυρφ. έτ. Ι' (1934) άρ. 239 σ. 7, άρ. 240 σ. 7.
2517. *Καρλάκης Μάρκ.* Αίνιγμα. Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 240 σ. 7.
2518. *Μανουρά 'Αγάπη* Αίνιγματα [3]. Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 218 σ. 7.
2519. *Παγωμένος Κωνστ.* Καθαρογλωσσίδα [λογοπαίγνια]. [2]. Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 220 σ. 7.
2520. *Παντεληδάκις Παῦλ. Κ.* [Νοιώματα - Μαντέματα] [8]. Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 223 σ. 7.
2521. *Σουλτάτου Μαρία* Αίνιγματα [5]. Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 218 σ. 7.
2522. *Δημοτικόν Σχολεῖον 'Ανωγείων* Νιώματα [20]. Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 232 σ. 7.
2523. *Δημοτικόν Σχολεῖον Καμαριώτη* Νοιώματα [14]. Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 235 σ. 7.
2524. *Φρατζεσκάκη Μαρία* Νοιώματα - Μαντέματα [3]. Προμ Πυρφ έτ. Ι' (1934) άρ. 223 σ. 7.
2525. *Χατζηϊωάννου Κ. Π.* Κυπριακά λαϊκά τραγούδια.— Αίνιγματα [29]. Κυπρο Χρον 10 (1934) τεῦχ. Β', σ. 9 - 16 (89 - 96).
2526. *'Αμάραντος Μιχ.* Κυπριακά αίνιγματα [16]. Κυπρο Γράμμ Α' (1934/35) 697 - 98.
2527. *Δημοτ. Σχολεῖον Σκορδύλλω* Αίνιγματα [7]. Προμ Πυρφ έτ. ΙΑ' (1935) άρ. 255 σ. 7.
2528. *Κουτσουδάκις Νικ.* [Αίνιγματα 7]. Προμ Πυρφ έτ. ΙΑ' (1935) άρ. 241 σ. 7.
2529. *Καρφής Χρηστ.* Αίνιγματα. ('Αγ. Μάμα Μυλοποτάμου Κρήτης) [4]. Διδ Ζωή Α' (1935/36) σ. 80.
2530. *Μαυρουδής Γρηγ.* Αίνιγματα. ('Αγιος Μάμας Μυλοποτάμου Κρήτης) [5]. Διδ Ζωή Α' (1935/36) σ. 59 - 60.
2531. *Μιχαλογιαννάκης 'Ιωάνν.* Αίνιγματα ('Αγ. Μάμα Μυλοποτάμου Κρήτης). [4]. Διδ Ζωή Α' (1935/36) 81.
2532. *Πανταλός Νικ.* Αίνιγματα ('Αγιος Μάμας Μυλοποτάμου Κρήτης). [5]. Διδ Ζωή Α' (1935/36) σ. 59.
2533. *Παπαδόπουλος 'Αβραάμ* Ποντιακός γλωσσοδέτης. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 12, σ. 32.

2534. **Φαρμακίδης Ε. Π.** Ἐνα αἶνιγμα. Πάφος 2 (1936/37) ἀρ. 9, σ. 297.
2535. **Φωκᾶς Γ.** Αἰνίγματα Σουρμένων [15]. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 1 σ. 28.
2536. **Κυριαζῆς Ν. Γ.** Αἰνίγματα [18]. Κυπρ Χρον 13 (1937) 238 - 40.
2537. Αἰνίγματα [5]. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 21, σ. 392.
2538. **Παπαδόπουλος Δ. Κ. (Σταυριώτης)** Γλωσσοδέτης. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 21, σ. 388.
2539. **Πασχάλης Δημήτρ. Π.** Δημόδη αἰνίγματα τῆς νήσου Ἄνδρου. [82]. Ἐκδοσις τοῦ ἐν Νέα Ὑόρκη Συλλόγου Ἄνδριῶν «Ἡ Ἄνδρος». 1938, 8ον, σελ. 8.

ι'. Εὐχαί — χαιρετισμοὶ — κατάραι — ὄρκοι — βλασφημῖαι.

- Βλ. καὶ ἀνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀριθ. 134. 135. 137. 140. 143. 144. 152. 153. 158. 165. 171. 186. 193. 194. 195. 196. 198. 207. 208. 216. 227. 234. 237. 239. 246. 259. 264. 269. - 271. 272. 279. 291. 294. 302. 305. 317. 319. 321. 323. 684. 1356. 2090. 2148.
2540. Ὑβρεις, ἀραί, ἀπειλαί. Μαλεβὸς ἔτ. Α' (1920/21) ἀρ. 6 σ. 8. ἔτ. Β' (1921/22) ἀρ. 9 σ. 6, ἀρ. 11 σ. 5, ἀρ. 12 σ. 4, ἀρ. 14 σ. 4, ἀρ. 15 σ. 6, ἀρ. 16 σ. 10.
2541. **Κουκουλῆς Φ.** Μία Οἰνουντιακὴ κατάρα. Μαλεβὸς ἔτ. Β' (1921/22) ἀρ. 14 σ. 4.
2542. **Δέφνερ Μιχ.** Χαιρετισμοί, εὐχαί, κατάραι, ὄρκοι καὶ ἄσματα τῶν Τσακῶνων. Ἐν Ἀθήναις 1922, σχ. 8ον, σελ. 16.
Χαιρετ. 28, εὐχαί 69, κατ. 124, ὄρκοι 21, ἄσμ. 2.
2543. **Σ(γουρίτσας) Ἀ. Γ.** Εὐχαί, χαιρετισμοὶ καὶ ὄρκοι τῶν Βασσαραίων. Μαλεβὸς ἔτ. Δ' (1923/25) ἀρ. 35 σ. 215 - 16. ἀρ. 36 σ. 229, ἀρ. 37 σ. 241.
Εὐχαί 120, χαιρετ. 23, ὄρκοι 30, βλασφημ. 2.
2544. **Χρ. Ν.** Τσιτζινιώτικο ὑβρεολόγιο. Μαλεβὸς ἔτ. Δ' (1923/25) ἀρ. 38 σ. 256.
2545. **Παπαδάκης Ν. Κ.** Τὸ ἱστορικὸν μιᾶς βλασφημίας. Ἀποθαμένοι καὶ ἀπομεινάροι. Ραδάμανθυς, τόμ. 10 (1925) τεῦχ. 11, σ. 8.
2546. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Οἱ ποῦλοι - στοῦ Μπαρμπαργιάμου τῆ συκιά. Προμ Πυροφ ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 26 σ. 7.
2547. **Καψάλης Γ.** Ἀρά. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. τόμ. 5 (1928) 279.
2548. **Κουρτίδης Κωνστ.** Γλωσσοδέτες, εὐχῆς καὶ κατάρες Ἀδριανουπόλεως. [47].
Θρακ. 1 (1928) 460 - 61.
2549. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Φοβέρα. Προμ Πυροφ ἔτ. Ε' (1929) ἀρ. 102 σ. 7.
2550. **Κακριδῆς Ι.** Ἀραί. Μυθολογικὴ μελέτη. Ἐν Ἀθήναις 1929, 8ον, σελ. 171.
Ἡ μελέτη ἀναφέρεται κυρίως εἰς τὰς ἀρχαίας ἀράς.
2551. **Φαλτάιτς Κ.** Καὶ σιμιτζῆς στὴν Πόλι. ΜΕΕ Περ Ε - Ζ (1929) φ. 169, σ. 71.
2552. **Ω.** Εὐχή. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. τόμ. 11 (1929) 834.

2553. * *Διβαθινόπουλος Ριχ.* Αἱ βλασφημῖαι τῶν Κεφαλλήνων. Ἡ Ἡχὼ τῆς Κεφαλληνίας, ἔτ. Γ' (1930) ἀρ. 28 σ. 9 - 10.
2554. *Κυριαξῆς Ν. Γ.* Κατάρες. [133]. Κυπρ Χρον 8 (1931) 314 - 17.
2555. *Βαμβακίδης Γιορδάν.* Λαογραφικὰ τῆς Οἰνόςης τοῦ Πόντου. Μοῦσαι ἔτ. 40 (1932) ἀρ. 903 σ. 1 - 2. ἔτ. 41 (1933) ἀρ. 904 σ. 2 - 3.
Ἄραϊ 30 μετὰ ἐρμην. σημειώσεων.
2556. *Π(απακωνσταντίνου) Θ.* Ὅρκος. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. τόμ. 19 (1932) σ. 71.
2557. *Δαφέρμος Γ. Φ.* [Εὐχαί]. Ἡ κλωσσοῦ, εὐκὴ στὸ φαί. Προμ Πυροφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 217 σ. 7.
2558. *Παπαχριστοδοῦλου Πολ.* ΙΙΙ. Εὐχές, ὄρκοι, κατάρες τῶν Σαρανταεκκλησιῶν Θράκης. Ἀρχ Θε Θησ 1 (1934/35) 71 - 72.
Εὐχαί 28, ὄρκοι 6, κατ. 89.
2559. *Ζωηροῦ Πασᾶ Νοεμῆ Α.* Κατάραι Κερκυραϊκαί [13]. Λαογρ 11 (1934/37) 656.
2560. *Μαχειριώτης Γρηγ.* Κατάραι Κυπριακαί [156]. Λαογρ 11 (1934/37) 263-67.
2561. *Παπαδόπουλος Α. Α.* Περὶ τῆς λέξεως ἀνάθεμα. Ἀθηνᾶ 46 (1935) 205 - 208.
2562. *Κανδηλάπτης Γ. Θ.* Ἀφορισμένε. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 2, σ. 24 - 25.
2563. *Μελανοφρύδης Π. Η.* Ὁ χαιρετισμὸς παρὰ τοῖς Ποντίοις. Ποντ Φύλλ Α, (1936/37) φ. 6, σ. 8 - 9.
2564. *Ζευγώλη Διαλεχτῆ* Καὶ πάλιν ἡ «κάταρα». Ν᾽Εστ τόμ. 21 (1937) 706.
2565. *Κροκιάτης Δῆμ.* Ἡ λέξη κάταρα. Ν᾽Εστ τόμ. 21 (1937) 380.
2566. *Μάνεσης Σταῦρ.* Κάταρα. Ν᾽Εστ τόμ. 21 (1937) 463.
2567. *Τζάρτζανος Ἀχιλλ.* «Κατάραι» καὶ «κάταρα». Ν᾽Εστ τόμ. 21 (1937) 463.
2568. Σαμιακαὶ κατάραι [4]. Σαμ Ἡμ ἔτ. 1939, σ. 69.

ια'. Γλῶσσα.

1. Συνθηματικαὶ γλῶσσαι.

Ὄνόματα: κύρια, ἐπώνυμα, παρωνύμια κτλ.

Βλ. καὶ ἄνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀριθμ. 147. 152. 157. 165. 172. 191. 207. 213. 224. 227. 233. 251. 253. 263. 277. 278. 289. 290. 308. 311. 316. 317. 319. 323.

2569. *Χατζιδάκης Γεώργ.* Περὶ τῶν ἐν Κεφαλληνίᾳ πατρωνυμικῶν εἰς - ἄτος ΕΕΠΑ Θ' (1913) 1 - 10 (= Γλωσσ᾽ Ερ σ. 303 - 10, 344).

2570. *Buturas Ath.* Neugriechische Spottnamen und Schimpfwörter. Zeitschr. d. Ver. f. Volkskunde 24 (1914) 162 - 75.
Κρίσις: Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale, τόμ. 9 (1922) 109 - 117 (*V. Bogrea*).
2571. *Σταμνόπουλος Ι.* Ὄνοματολογικά. Λαογρ 6 (1917/18) 425 - 51.
2572. *Ξανθουδίδης Στ.* Περί οἰκογενειακῶν ἐπιθέτων ἐν Κρήτῃ. Ἀθηνᾶ 32 (1920) 205.
2573. *Βογιατζίδης Ι. Κ.* Περί τῆς συνθηματικῆς γλώσσης τῶν ἀρτοποιῶν Ζαγορίου. Λαογρ 8 (1921/25) 153 - 58.
2574. Παρατσούκλια Βασσαραίων. Μαλεβὸς ἔτ. Β' (1921/22) ἀρ. 8 σ. 12.
2575. *Δορεντζᾶτος Παναγ.* Τὰ παρατσούκλια. ΗΜΕ ἔτ. 1922, σ. 111 - 17.
2576. : *Θέρος Ἁγίς* Βαφτιστικὰ ὀνόματα Βασσαρᾶ - Βερροϊῶν. Μαλεβὸς ἔτ. Γ' (1922/23) ἀρ. 26 σ. 107 - 108.
2577. *Ἀναγνωστόπουλος Γεώργ.* Περί τῶν Νεοελληνικῶν ἀνδρωνυμικῶν. Λαογρ 7 (1923) 121 - 26.
2578. *Hardie (Mrs Hasluck) Margaret M.* The Significance of Greek Personal Names. Folk-Lore, XXXIV (1923) 149 - 54, 249 - 51.
2579. *Κουκουλῆς Φαίδ.* Περί τῶν καταλήξεων -έας - βρόχι - αἶος. Λ' Ἀρχ 6 (1923) 237 - 70.
Δημοσ. τὰ ἐκ Μάνης οἰκογεν. ἐπίθετα εἰς - έας (σ. 237 - 61) καὶ τὰ Σιφναιοῦς, Μηλαιοῦς, Καλυμναιοῦς καὶ τὰ ὅμοια (σ. 266 - 70).
2580. *Δορεντζᾶτος Π.* Συμβολὴ εἰς τὰ Νεοελληνικὰ παρωνύμια. Λ' Ἀρχ 6 (1923) 40 - 71.
2581. *Ξανθουδίδης Στέφ.* Οἰκογενειακὰ τινὰ ἐπώνυμα ἐκ Κρήτης. Λαογρ 7 (1923) 369 - 84.
2582. ——— Οἰκογενειακὰ ἐπώνυμα Κρητῶν προελθόντα ἐκ ποιμενικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν ὄρων. Λ' Ἀρχ 6 (1923) 326 - 50.
2583. *Σάρρος Δημ. Μ.* Περί τῶν ἐν Ἠπείρῳ, Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ συνθηματικῶν γλωσσῶν. Λαογρ 7 (1923) 521 - 42.
2584. *Σιγάλας Α.* Συρίων βαπτιστικὰ - παρωνύμια - ἐπωνύμια. Λ' Ἀρχ 6 (1923) 160 - 209.
2585. *Συκουτρῆς Ι. Ἀντιφῶν Γ.* Ἐκθεσις τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπείας τοῦ πρώτου διαγωνίσματος τῶν «Κυπριακῶν Χρονικῶν». Κυπρ Χρον Α' (1923) 214 - 22.
2586. *Τριανταφυλλίδης Μανόλ.* Τὰ «ντόρικα» τῆς Εὐρυτανίας. Συμβολὴ στὰ Ἑλληνικὰ «μαστόρικα». Λαογρ 7 (1923) 243 - 58.

2587. *Χατζιδάκης Γεώργ.* Κύπαρις - Γύπαρις. ΕΕΠΑ ΙΗ' (1923) 2-3 (=Γλωσσ "Ερ 443 - 44).
2588. *Κουφός Δημ. Ν.* Τὰ παρατσούκλια. Μαλεβός ἔτ. Δ' (1923/25) ἀρ. 33 σ. 194 - 95, ἀρ. 37 σ. 241 - 42.
2589. *Triandaphyllidis M.* Eine zigeuner - griechische Geheimsprache. Zeitschr. für vergleich. Sprachforsch. 52 (1924) 1 - 42.
2590. : *Φίλεργος δ* Τὰ παρανόμια. Ἐπ Βουρ ἔτ. 1924, σ. 159 - 61.
2591. *Ζώης Δ.* Ἡ οἰκογένεια Ραζῆ ἐν Ζακύνθῳ. Αἱ Μοῦσαι, ἔτ. 33 (1925) ἀρ. 772.
2592. *Χατζῆς Ἀντ.* Ἀθηναϊκὰ οἰκογενειακὰ ὀνόματα. Ν' Ἑλλ 19 (1925) 318 - 26. Κρίσις: Revue des étud. grecqu. 39 (1926) 199 (*H. Pernot*).
2593. *Μαντᾶς Γ. Ἰ.* Τὰ παρανόμια. Ἐπ Βουρ ἔτ. 1925/26, σ. 89.
2594. *Ἀννινος Μπάμπης* Νεοελληνικὰ ὀνόματα. Κυριακὴ ἔτ. Α' (1926/27) ἀρ. 5, σ. 1 - 2.
2595. *Hadzidakis G. N.* Τσάκωνες. ΒΖ 27 (1927) 321 - 24.
2596. *Μενάρδος Σίμ.* Περὶ τῶν τοπικῶν ἐπιθέτων τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς. — Τοπικὰ Τήνου καὶ Κεφαλληνίας. Ἐπ Βυζ Σπ 4 (1927) 332 - 41.
2597. *Ἀμαντος Κ.* Περὶ τοῦ ὀνόματος *Καντακουζηνός*. Ἀθηνᾶ 40 (1928) 198
2598. — Γλωσσικά. ΒΖ 28 (1928) 14 - 24.
Ἐν σ. 14 - 17 περὶ τῶν ὀνομάτων: *Καντακουζηνός* - *Κατασάμββας*. *Πρινοκοκκάς*.
2599. *Ἀννινος Μπάμπης* Μόμολα. Ἐξ ἀφορμῆς μιᾶς λέξεως. ΗΜΕ ἔτ. 1928, σ. 324 - 28.
2600. *Σιδερίδης Σ.* Ἡ Ἠπειρωτὶς οἰκογένεια Ρερέ. Ἠπειρ Χρον 3 (1928) 160-68.
2601. *Σούλης Χρ. Ι.* Τὰ «μπουκουραϊκά» τῶν Τζουμέρκων ἤτοι περὶ τῆς συνθηματικῆς γλώσσης τῶν Σχωρετσάνων τῶν Τζουμέρκων. Ἠπειρ Χρον 3 (1928) 310 - 20.
Κρίσις: Λαογρ 10 (1929/32) 239 (*Στίλπ. Π. Κυριακίδης*).
2602. *Ἀ(μαντος) Κ.* Πόθεν τὸ ὄνομα Βουτουμίτης. Ἑλληνικά 2 (1929) 439 - 41.
2603. — Βυζαντινὰ καὶ Νεοελληνικὰ ὀνόματα γυναικῶν. ΗΜΕ ἔτ. 1929, σ. 117 - 19.
2604. — Πόθεν τὸ ὄνομα Ταρχανιώτης. Ἑλληνικά 2 (1929) 435 - 36.
2605. *Σούλης Χρῆστος Ι.* Τὰ «Ρόμκα» τῆς Ἠπείρου ἤτοι περὶ τῆς συνθηματικῆς γλώσσης τῶν γύφτων τῆς Ἠπείρου. Ἠπειρ Χρον 4 (1929) 146 - 56.
2606. * *Σιγάλας Α.* Die venezianisch - italienischen Personen - und Familien - namen auf der Insel Syros. Deuxième Congrès Internat. d'étud. by-

- zant., Βελιγράδιον 1929, σ. 162 κέ. [Προβλ. τοῦ αὐτοῦ, Συρίων βαπτιστικά-παρωνύμια - ἔπωνύμια (ξένα ὀνόματα). Λ' Αρχ 6 (1923) 193 - 208].
2607. **Σταμνόπουλος Ι.** Βόλτες ὀνοματολογικῆς. Ἀθήνα 1929, 8ον, σελ. 328.
Κρίσις: Glotta 20 (1932) 241.
2608. **Στεφανίδης Μιχ. Κ.** Δημῶδη φυσιογνωστικά. Λαογρ 9 (1926/28) 441 - 49.
10 (1929/32) 197 - 208.
2609. ——— [Ἀνακοίνωσις ἐν τῇ Ἐπιστ. Ἐταιρείᾳ] «περὶ ἔπωνυμίων». Ἀθηνᾶ 41 (1929) 261.
2610. **Χατζῆς Ἀντ.** Πόθεν τὸ ἔθνικὸν Σκιπετάρ (Schkipëtar). ΠΑΑ 4 (1929) 102 - 108.
Κρίσις: Le Flambeau 12 (1929) 2, σ. 329 - 31 (H. Grégoire). Byzantion 4 (1927/28) 746-48 (Henri Grégoire). BZ 31 (1931) 143 (F. Dölger). Le Messager d'Athènes, 16 Janvier 1931 (G. L. Arvanitakis). Indogerman. Jahrbuch 15 (1931) VII σ. 125 (N. Jokl). Glotta 20 (1932) 243 (P. Kretschmer).
2611. **Χατζιδάκις Γεώργ.** Μακεδόνες, Μακεδονία καὶ Μακεδνός. Μακεδονικὸς Ἄγων 1 (1929) σ. 9.
2612. **Ἀμαντος Κ.** Ραθηνός. Ἑλληνικά 3 (1930) 538 - 39. — Κυριώτης. Αὐτόθι, σ. 539.
2613. **Ἀ(μαντος) Κ.** Ἰασίτης - Διασίτης. Ἑλληνικά 3 (1930) 208 - 209.
2614. **Ζακνυθηνὸς Διον.** Καντακουζηνός - Κατακουζηνός. Ἑλληνικά 3 (1930) 545 - 46. [Μετὰ σημειώσεως τοῦ Κ. Ἀμάντου].
2615. **Laurent V.** Ἰασίτης - Διασίτης. Ἑλληνικά 3 (1930) 529 - 31. [Μετὰ σημειώσεως τοῦ Κ. Ἀ(μάντου)].
2616. **Παπαχαρίσης Ἀθαν. Χ.** Τὰ Σώπικα ἢ ἡ συνθηματικὴ γλῶσσα τῶν βαγενάδων τῆς Βορείου Ἠπείρου. Ἠπειρ Χρον 5 (1930) 265 - 70. — Προσθήκη εἰς τὰ Σώπικα. Αὐτόθι, 7 (1932) 213 - 15.
2617. ——— Τὰ Σώπικα. Ἡ Βόρειος Ἠπειρος, τεύχ. 12, σ. 22 - 23, τεύχ. 13 - 14, σ. 27 - 28.
2618. **Σούλης Χρῖστ. Ι.** Τὰ κουδαρίτικα τῶν Χουλιαροχωρίων τῆς Ἠπείρου, ἥτοι περὶ τῆς συνθηματικῆς γλώσσης τῶν κτιστῶν τῶν Χουλιαροχωρίων τῆς Ἠπείρου. Ἠπειρ Χρον 5 (1930) 161 - 68.
2619. ——— Ἀπάντησις [εἰς V. Paracostea, Συνθηματικὸν λεξιλόγιον τοῦ κ. Χρῖστου Ι. Σούλη. Κρίσις ἐν Revista Macedonogomâna 2 (1930), σ. 36 - 47]. Ἠπειρ Χρον 6 (1931) 164 - 69.
Κρίσις: Λαογρ 10 (1929/32) 546 (Σ. Π. Κυριακίδης).
2620. **Παπαδόπουλος Α. Α.** Μεσαιωνικὰ ἔπωνυμα γυναικῶν εἰς—πουλλοὺς ἐν Πόντῳ. Ἀθηνᾶ 43 (1931) 211 - 12.

2621. *Sigalas Antonio* I nomi e cognomi Veneto - Italiani nell'isola di Sira. SBN 3 (1931) 195 - 200. [Προβλ. καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 2606 ἄρθρον τῆς παρουσίας Βιβλιογραφίας].
2622. *Φουρῖκης Π. Α.* Πόθεν τὸ ἐθνικὸν Ἀρβανίτης. Ἀθηνᾶ 43 (1931) 3 - 37. Κρίσις: Ἑλληνικά 4 (1931) 266 - 67 (Κ. Ἀμαντος).
2623. *Ἀμπατζόγλου Ἀλέξ.* Λεξιλόγιον τῆς Θράκης. Ντουλγκέρικα. Α'. Σοφιδιώτικα. Θρακ 3 (1932) 333 - 34.
2624. Λεξιλόγια τῆς Θράκης. Ντουλγκέρικα. Β'. Αἰνίτικα. Θρακ 3 (1932) 334.
2625. *Ζαγανιάρης Δημ. Ν.* Τὰ ξηρόφυτα τῆς Ἀττικῆς. Διατριβὴ ἐπὶ διδακτορίᾳ. Ἐν Ἀθήναις 1932, 8ον, σελ. 45.—Τὰ δημῶδη ὀνόματα τῶν φυτῶν τῆς Μάνης. Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ «Γεωργικοῦ Δελτίου» 1933, Ἀθῆναι 1933, 8ον, σελ. 23.—Τὰ δημῶδη ὀνόματα τῶν φυτῶν τῆς Λαυρεωτικῆς. Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ «Γεωργικοῦ Δελτίου» 1934, Ἀθῆναι 1934, 8ον, σελ. 12.—Ἡ χλωρίς τῆς Μάνης. Ἐν Ἀθήναις 1934, 8ον, σελ. 66.—Κοινὰ φυτὰ τῆς Ἑλλάδος. Μετὰ 100 εἰκόνων. Ἐν Ἀθήναις 1934, 8ον, σελ. 192. Κρίσις: Λαογρ 11 (1934/37) 730 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
2626. *Κριαρᾶς Μανόλης* Συμβολὴ εἰς τὰ Νεοελληνικὰ παρωνύμια. Ἀθηνᾶ 44 (1932) 171 - 83.
2627. *Παπαδημητρίου Κωνστ. Ι.* Πόθεν τὸ ἐπώνυμον «Καραϊσκάκης» τοῦ στρατάρχου Γεωργίου Καραϊσκάκη; Θεσς Χρον 3 (1932) 192.
2628. *Παρχαρίδης Α. Ι.* Κατοικίδια ζῶα καὶ ὀνόματα αὐτῶν ἐν Πόντῳ. Λαογρ 10 (1929/32) 577 - 78.
2629. *Φουρῖκης Π.* Περὶ συστάσεως Ἀρχείου κυρίων ἐθνικῶν καὶ τοπικῶν ὀνομάτων καὶ περὶ τοῦ ἐθνικοῦ Ἀρβανίτης. Actes du IIIème Congrès Internat. d'étud. Byzant., Athènes 1932, σ. 120 - 23.
2630. *Χατζιδάκις Γ. Ν.* Καὶ πάλιν περὶ τῶν ἐλληνικῶν ἐπιθέτων. Ἐπιστημολόγος 1 (1932) 169.
2631. *Δέφνερ Μιχ.* Ἡ χλωρίς τῆς Τσακωνιάς. (Βασιλικὴ Γεωργικὴ Ἑταιρεία. Γεωπονικὴ Βιβλιοθήκη, ἀρ. 2), [Ἀθῆναι, ἄ. ἔ.] 8ον, σελ. 32. Ἐνδιαφέρον δημοσίευμα ὡς πρὸς τὰ δημ. ὀνόμ. τῶν φυτῶν.
2632. (*Παπασταύρου Χρ. Β.*) Τ' Ἀλειφιάτικα, τὰ Σώπικα καὶ τὰ Μουτζούρικα. Συνθηματικὰ γλωσσάρια Ἑπειρωτῶν τεχνιτῶν. Ἄνευ τόπ. κ. χρ. ἐκδ., 8ον, σελ. 34.
2633. *Κουρμούλης Γεώργ. Ι.* Κρητικὰ παρωνύμια. Κρητ Μελ 1 (1933) 153 - 57.
2634. *Παπαγεωργίου Γεώργ. Ι.* Τὰ Μπουκουρέϊκα τῶν Σχωρετσάνων. ΤΑΝ ἔτ 1933, τεῦχ. 4, σ. 4 - 9.

2635. **Παπαχριστοδούλου Πολύδ.** Κατάλογος ἀπὸ ὀνόματα καὶ προσηγορικά, πὺν βρίσκονται στὶς «Θρακικὲς Ἡθογραφεῖες» μου καὶ μερικὰ γλωσσικὰ συμπεράσματα. *Θρακ* 4 (1933) 319 - 23.
2636. **Ροδόινος Ν.** Κουλπανάδικα (ἤτοι συνθηματικὸν γλωσσικὸν ἰδίωμα Ὀρτάκιοι Ἀδριανουπόλεως). *Θρακ* 4 (1933) 295 - 301.
2637. **Δαμβέργης Ἰω. Μ.** Τὰ βαπτιστικὰ ὀνόματα. Ἔργασια 5 (1934) τεύχ. 246, σ. 1196 - 1197.
2638. **Ζώης Δεων. Χ.** Οἰκογένεια Πελεκάση· Α' Ζακύνθου. *Μεσ Γράμμ Β'* (1934) 227 - 30.
2639. **Οἰκονομόπουλος Ν. Β.** [Οἰκογένεια Πελεκάση]· Β' Ἀλαγονίας. *Μεσ Γράμμ Β'* (1934) 231 - 35.
2640. **Πασχάλης Δημ. Π.** Οἱ Ἀλβανοὶ εἰς τὰς Κυκλάδας. *ΗΜΕ* ἔτ. 1934, σ. 263 - 82.
Δημοσ. καὶ ὄνομ βαπτ. καὶ ἐπώνυμα.
2641. **Pernot Hubert** Introduction à l'étude du dialecte Tsakonien. (Collection de l'Institut Néo - Hellénique de l'Université de Paris. Tome II), Paris 1934, 8^{ον}, σελ. 550.
Κρίσις: *Λαογρ* 11 (1934/37) 284 - 86 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
2642. **Χαραλάμπους Χρ.** Ἡ Μονὴ Μαχαιρᾶ καὶ Κανακαρκᾶς. Ἡ παραγωγή τῆς ἐπωνυμίας των. *Κυπρ Χρον* 10 (1934) 309 - 11.
2643. Γνωρίσματα τῶν Αἰνίων γυναικῶν. Αἶνος 1885. Ἄρχ *Θρ Θησ* 1 (1934/35) 32.
Παρωνύμια.
2644. **Δεληγιάννης Β.** Γλωσσάριο τοῦ Δογὰν - κιόϊ - Μαλγάρων. Ἄρχ *Θρ Θησ* 1 (1934/35) 143 - 46.
Γλῶσσα γεωργίας, ὑφαντικῆς, κλπ.
2645. **Μανασεΐδης (Συμ.)** Λαογραφικὰ καὶ γλωσσικὰ. Συλλογὴ κυρίων ὀνομάτων τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων. Ἄρχ *Θρ Θησ* 1 (1934/35) 218 - 24.
2646. Ἄμαντος Κ. Πόθεν τὸ ὄνομα Μανιάκης. Ἑλληνικά 8 (1935) 246.
2647. — Κυριώτης - Κυριώτισσα. Ἑλληνικά 9 (1936) 206.
2648. **Κυταριόλος Νικόλ.** Ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν ὀνομάτων (βαπτιστικῶν, ἐπωνύμων, παρωνύμων) τῶν Κείων ὡς στοιχεῖον ἱστορικόν. Ἐπ *Κυκλ Πολ* 1 (1935) 101 - 102.
2649. **Οἰκονομίδης Δημοσθ. Η.** Ἐπώνυμα Ποντιακά. Ἄρχ *Πόντ* 6 (1935) 206-27.
2650. **Πασχάλης Δημ. Π.** Μητρωνυμικὰ τῆς νήσου Ἄνδρου. Ἐπ *Κυκλ Πολ* 1 (1935) 8 - 12.

2651. *Σιδέρης Κώστ.* Λαζοί. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 36, σ. 15.
2652. Συνθηματικά λέξεις Αΐνου - Κεσσάνης. Ἐρχ Θρ Θησ 2 (1935/36) 96.
2653. *Κατσουρός Ι. Β.* Τὰ Νεοελληνικά οἰκογενειακὰ ἐπώνυμα ἐν σχέσει μὲ τὰ Κυπριακά. Κυπρ Γράμμ Β' (1935/36) 137 - 43.
2654. *Χατζῆς Ἄντ.* Ἑλλη - Ἑλλάς - Ἑλλην. ΕΕΠΑ ἔτ. 1935/36, σ. 128 - 61. [1937].
Κρίσεις: Philolog. Wochenschr. 58 (1938) 497 (*G. Soyter*).
2655. *Κακριδῆς Ἰωάνν. Θ.* Νεοελληνικά πάρεργα. ΗΜΕ ἔτ. 1936, σ. 347 - 51.
Ἐν σ. 347 - 49 δημοσ. γυναικωνυμικά ἐκ τῆς βορ. Πελοποννήσου.
2656. *Πασιάδης Θ. Ν.* Ἐλεγχος ἐπωνύμων τινῶν εἰς τὰ «Ἐπώνυμα Ποντιακά» τοῦ κ. Δ. Η. Οἰκονομίδου. Ποντ Φύλλ. Α' (1936/37) φ. 12, σ. 12 - 13.
2657. *Βαγενᾶς Θάνος* Ἡ κατάληξις - ἀκῆς στὰ ἐπώνυμα τῶν Ἀγιοπετριτῶν. Κυν Ἐπιθ 1 (1936/38) 80.
2658. : *Κοσμίτης* Τὰ γεωργατζαῖκα τοῦ Κοσμᾶ. Κυν Ἐπιθ 1 (1936/38) 13 - 14.
2659. *Οἰκονομίδης Δημ. Β.* Μερικὲς συμπληρωματικὲς παρατηρήσεις σὲ μιὰ παλαιὰ συλλογὴ Ναξιακῶν λέξεων. Φῶς Παροναξίας, φ. 23, Ἀθῆναι, Ἰούνιος 1934.
2660. *Οἰκονομίδης Δημοσθ. Η.* Τὰ Γούχιδιλία ἐν Πόντῳ. Ἐρχ Πόντ 7 (1937) 220 - 22.
2661. Ἄμαντος Κ. Πανσέληνος. Ἑλληνικά 10 (1937/38) 68.
2662. ——— Κεφαλληνιακὰ ἐπώνυμα. Ἑλληνικά 10 (1937/38) 117 - 21.
2663. *Οἰκονομίδης Δημοσθ. Η.* Ἀναίρεσις τοῦ δημοσιευθέντος ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Πασιάδου «Ἐλέγχου» εἰς τινὰς ἐτυμολογίας τῆς μελέτης μου «Ἐπώνυμα Ποντιακά». Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 13, σ. 10 - 12.
2664. *Λιβαδάς Ν.* Καθορισμὸς τῆς ὀρθῆς γραφῆς καὶ τῆς σημασίας τῶν ἐν Κεφαλληνίᾳ ἐπωνύμων. Παγκεφ Ἡμ ἔτ. Β' (1938) σ. 243 - 51.
2665. *Παπαδόπουλος Ἄνθ. Α.* Ἐπώνυμα Χαλδίας κατὰ τὸν 18^{ον} αἰῶνα. Ἐρχ Πόντ 8 (1938) 3 - 17 [Μελέτη].

2. Τοπωνύμια.

Βλ. καὶ ἄνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀριθμ. 119. 121. 133. 140. 154. 157. 170. 187. 196. 203. 204. 207. 213. 215. 220. 227. 228. 229. 238. 245. 251. 263. 266. 275. 276. 284. 285. 303. 310. 316. 221. 322. 500.

2666. *Χατζιδάκις Γεώργ.* Νεοελληνικά: Ἄρτα. Ἀθηνᾶ 22 (1910) 253 - 56. (= Γλωσσ Ἐρ σ. 584 - 85).

2667. **Χαιζιδάκης Γεώργ.** Περί τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως «Φιλιατρά». ΕΕΠΑ 8 (1911/12) 36 - 42, 356. (=Γλωσσ'Ερ, σ. 291-96).— Προσθήκη εἰς τὰ περὶ τῆς λέξεως Φιλιατρά. (=Γλωσσ'Ερ σ. 310 - 14).
2668. ——— Γιαννιτσά. ΕΕΠΑ Ι' (1913/14) 71 - 74. (=Γλωσσ'Ερ, σ. 383 - 85). — Καὶ πάλιν περὶ Γιαννιτσῶν. Ἀθηνᾶ 27 (1915) 163 - 76. (= Γλωσσ'Ερ σ. 386 - 96).
2669. ——— Ἰωάννινα. ΕΕΠΑ Ι' (1913/14) 1 - 10. (=Γλωσσ'Ερ, σ. 349 - 56).— Λουκᾶτες-Φιλιᾶτες. ΕΕΠΑ Ι' (1913/14) 17 - 19. (=Γλωσσ'Ερ, σ. 361 - 62).
2670. ——— Τεχνολογικά. Μυζηθρᾶς - Μυστρᾶς. ΕΕΠΑ Ι' (1913/14) 80. Λ'Αρχ 6 (1923) 16 - 17. (=Γλωσσ'Ερ, σ. 516 - 17).
2671. **Πολίτης Ν.Γ.** Τοπωνυμικά. Λαογρ 6 (1917/18) 221-36.
Συνέχεια ἐκ τῆς Λαογρ τόμ. 4, σ. 576 κ.έ., τόμ. 5, σ. 249 κ.έ., 522 κ.έ.
2672. * **Weigand G.** Die Aromunischen Ortsnamen im Pindusgebiete. Jahresbericht des Instit. f. rumän. Sprache zu Leipzig. Leipzig, 1919/20, σελ. 60 - 64 καὶ 174 - 218.
2673. **Χαιζιδάκης Γεώργ.** Γλωσσολογικαὶ ἔρευναι. Α' Σήταια - Ἦτεια - Στεία. ΕΕΠΑ ΙΕ' - ΙΖ' (1920 - 21) 35 - 38. (=Γλωσσ'Ερ, σ. 432 - 35. Glotta 12 (1923) 62 - 63.
2674. **Ἀμαντος Κωνστ.** Τσακωνιὰ - Sclavonia. Ἀφιέρωμα εἰς Γ. Χαιζιδάκιν (1921) 132 - 34.
2675. **Ζολώτας Γεώργ. Ι.** Ἱστορία τῆς Χίου. Τόμ. Α'. Ἱστορικὴ τοπογραφία καὶ γενεαλογία συνταχθεῖσα ἐπιμελείᾳ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Αἰμιλίας Κ. Σάρου. Ι. Ἱστορικὴ τοπογραφία (μετὰ γεωγραφικοῦ χάρτου τῆς νήσου). Ἐν Ἀθήναις, 1921, 8ον, σελ. κθ' + 656.
Ἐνδιαφέρει καὶ τοπωνυμολογικῶς.
Κρίσις: Λ'Αρχ. 6 (1923) 498 - 500 (Γ. Ν. Χαιζιδάκης).
2676. **Κουρουγιώτης Κ.** Μάσταυρα. Ἀρχαιολ. Δελτίον 7 (1921) 247.
2677. **Κυριακίδης Στίλπ. ΙΙ.** Γλωσσογεωγραφικὰ σημειώματα. Λ'Αρχ 6 (1921) 362 - 87.
Κρίσις: Glotta 14 (1925) 212 (P. Kretschmer).
2678. ——— Μπουλούστρα - Πολύστυλον. Ἀφιέρωμα εἰς Γ. Χαιζιδάκιν (1921) 170 - 171.
Κρίσις: Glotta 14 (1925) 212 (P. Kretschmer).
2679. **Φουρλίκης ΙΙ.** Περί τοῦ ἐτύμου τῆς λ. Σούλι. Ἀθηνᾶ 33 (1921) 205.
2680. Ὄνόματα τοποθεσιῶν τῆς Βασσαρᾶ. Μαλεβός ἔτ. Α' (1920/21) ἀρ. 6, σ. 11. ἔτ. Β' (1921/22) ἀρ. 8, σ. 10.

2681. **Χατζιδάκις Γεώργ.** Γλωσσολογικαὶ καὶ λεξικογραφικαὶ ἔρευναι. Γ'. Ἀχάρνα - Ἀρχάνα. ΕΕΠΑ ΙΗ' (1921/22) 4 - 5. (Glotta 12 (1923) 149 - 50). (= Γλωσσ' Ἐρ, σ. 445 - 46).
2682. * **Δημητρίου Σπ.** Ὁ Τρεζινίκος. (τοπωνύμια). Περιοδ. Εὐτυχία, ἔτ. 1 (1922) σ. 120 - 121.
2683. **Παντελίδης Χρ. Γ.** Κυπριακὸν χειρόγραφον. Ἀθηνᾶ 34 (1922) 130 - 65. Ἐν σ. 145 - 55 δημοσ. Κυπριακὰ τοπωνύμια.
2684. **Φουρικής Π. Α.** Πόθεν τὸ ὄνομα Σούλι. ΗΜΕ ἔτ. 1922, σ. 404 - 20.
2685. **Ἀμαντος Κ.** Γλωσσικὰ ἐκ Χίου. Λαογρ 7 (1923) 335 - 45.
Ἐρμηνεύονται τὰ τοπωνύμια: Λαλλοῦντες, Βαρβάσι, Λεφτόποδα, Κάνδηλος, Ἀντιπέδια, Ἀντιστρόβιλας, Παντουκειό, Μιστὰ κλπ.
2686. **Κυριακίδης Στίλπ. Π.** Τὸ Παπίκιον ὄρος. Ἀθηνᾶ 35 (1923) 219 - 25.
2687. **Δάμπρος Σπυρ.** Αἱ κατὰ γενικὴν τοπωνυμία τῆς Πελοποννήσου. Ν' Ἑλλ 17 (1923) 78 - 81.
2688. **Linschmann Theodor** Zum Namen Ἀρχιπέλαγος. BNJb (1923) 11.
2689. **Ξανθουδίδης, Στ.** Περὶ τῶν ὀνομάτων τῶν εἴκοσι ἑπαρχιῶν τῆς Κρήτης Ἀθηνᾶ 35 (1923) 235 - 236. [Βλ. καὶ κατ. ἀρ. 2713].
2690. **Παπαδόπουλος Χρυσ.** (ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν) Αἱ ἑπαρχίαι τοῦ Πατριαρχείου Κων/πόλεως κατὰ τοὺς μέσους χρόνους. ΕΕΠΑ 18 (1923) 215 - 36.
2691. **Σαρρῆς Ἰωάνν.** Περὶ τῆς ἐργασίας πρὸς μεταβολὴν τῶν τοπωνυμιῶν. Ἀθηνᾶ 35 (1923) 249.
2692. **Χατζιδάκις Γεώργ.** Ἰυτοῖ - Γιούχτας. Ἀθηνᾶ 35 (1923) 258. Αὐτόθι, 36 (1924) 177 - 184. (=Streiberg, Festgabe, Leipzig, 1924, σ. 119 - 20).
2693. **Wace A. J. B.** A note on Tripolitza by —. Λαογρ 7 (1923) 186 - 88.
2694. **Δάμπρος Σπυρ.** Ὄνομασίαι τόπων τινῶν. Ν' Ἑλλ 18 (1924) 295 - 97.
2695. **Παντελίδης Χρ. Γ.** Τοπωνυμικὰ καὶ ἐπώνυμα. Κυπρ Χρον 2 (1924) 177 - 84.
2696. **Πετρίδης Μιχ. Γ.** Ἀχερες. Φωνή Δωδ 1924, ἀρ. 34, σ. 13.
2697. **Σαρρῆς Ἰωάνν.** Τίς ἢ ἀρχαία Ἀλόνησος, Ἀθηνᾶ 36 (1924) 214.
2698. **Ἀμαντος Κωνστ.** Μενίδι. ΗΜΕ ἔτ. 1925, σ. 277 - 82.
2699. **Κολοκοτρώνης Β. Κ.** Μελέτη περὶ τοῦ ἐξελληνισμοῦ τῶν ξένων τοπωνυμιῶν τῆς Μακεδονίας μετὰ τινων παρατηρήσεων ἐπὶ τῆς διοικητικῆς διακρίσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους. Ἐν Ἀθήναις 1925 (Ἑλληνικὴ Γεωγραφικὴ Ἑταιρεία, δημοσίευμα 5ον), 8ον, σελ. 32.
2700. * **Διανόπουλος Ν.** Διοικητικὴ Νομοθεσία. Ἐν Ἀθήναις 1925. [Ἐν σελ. 564 - 73: Περὶ τοπωνυμιῶν].

2701. * **Σταμούλη Α. Κ. Π.** Λαογραφικά και χωρογραφικά. (Πανηγυρικὸν τεύχος τῆς πεντηκονταετηρίδος τοῦ Σεβασμιωτάτου γέροντος Μητροπολίτου Ἡρακλείας Κου Γρηγορίου Καλλίδου· παράρτημα «Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ» Θεσσαλονίκη 1925, σ. 13 - 16).
2702. **Χατζιδάκις Γεώργ.** Τὸ μυστικὸ τοῦ Κάστρου καὶ ἡ ὀνομασία τῆς πόλεως Γιάννινα. Ἐφημ. Ἡπειρος, ἐν Ἰωαννίνοις, 15 Νοεμβρίου 1925.
2703. * **Ἀμαντος Κ.** Σλάβοι καὶ Σλαβόφωνοι εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας. Πρακτ. τῆς Ἑλλ. Ἀνθρωπολογ. Ἐταιρ. ἐν τῷ περιοδ. «Ἱατρική», τ. 3 (1925/26) 291 - 317.
2704. * **Ἀθηναγόρας (τότε Μ. Πρωτοσύγκελλος)** Περὶ ἠπειρωτικῶν τοπωνυμιῶν. Ἐφημ. «Ἐλευθερία» Ἰωαννίνων τῆς 16 Δεκεμβρ. 1926.
2705. * **Ἀμαντος Κ.** Συμβολὴ εἰς τὸ Χιακὸν γλωσσάριον καὶ τὸ Χιακὸν τοπωνυμικόν. Χ Χρον 6 (1926) 1 - 82.
2706. * **Ἀναγνωστόπουλος Γ.** Μικρὰ συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην τῶν ἠπειρωτικῶν τοπωνυμιῶν. Ἡπειρ Χρον 1 (1926) 86 - 101.
Κρίσις: Λαογρ 10 (1929/32) 236 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης).
2707. * **Ἀττικὸς** Τὰ χωριά τοῦ Κορθίου. ΑΗ ἔτ. 2 (1926) σ. 63 - 70.
2708. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Λεξικὸν λαϊκόν· (τοπωνυμιαὶ στὴν Ἄξό). Προμ Πυροφ ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 26 σ. 6, ἀρ. 27 σ. 6, ἀρ. 28 σ. 6, ἀρ. 29 σ. 6, ἀρ. 30 σ. 6, ἀρ. 31 σ. 6, ἀρ. 32 σ. 6, ἀρ. 34 σ. 7, ἀρ. 35 σ. 6, ἀρ. 36 σ. 6, ἀρ. 40 σ. 6.
2709. **Κουκουλῆς Φ.** Τσακωνία καὶ Τσάκωνες. ΒΖ 26 (1926) 317 - 27.
2710. **Κυριακίδης Στίλπ. Π.** Ὁδηγίαὶ διὰ τὴν μετονομασίαν κοινοτήτων ἢ συνοικισμῶν, ἐχόντων τουρκικὸν ἢ σλαβικὸν ὄνομα. (Ἵπουργεῖον Ἐσωτερικῶν. Διεύθυνσις τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως). Ἀθῆναι 1926, 8ον, σελ. 39.
2711. **Δελεδάκης Γ.** Ὁ Γιούκτας. Ραδάμανθυς ἔτ. 11 (1926) τεύχ. 11 σ. 5 καὶ τεύχ. 12 σ. 5 - 6.
2712. **Μενάρδος Σῆμος.** Ποῖοι ἦσαν οἱ Τσάκωνες. ΠΑΑ 1 (1926) 260 - 65.
2713. **Ξανθουδίδης Στέφ.** Ἐπαρχίαὶ καὶ πόλεις Κρήτης. Ἐκ τοῦ τοπωνυμικοῦ Κρήτης. Ἐπ Βυζ Σπ 3 (1926) 34 - 66. [Βλ. καὶ ἄνωτ., ἀρ. 2689].
2714. **Χατζῆς (Πελλερὲν) Γ. Δ.** Τὸ μυστικὸ τοῦ Κάστρου (τῶν Ἰωαννίνων). Ἱστορικὰ καὶ κριτικὰ σημειώματα περὶ τὴν ὀνομασίαν τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων. Ἀθῆναι 1926, 8ον, σελ. 103.
Κρίσις: Ἡπειρ Χρον 2 (1927) 313 - 15 (Χρ. Ι. Σούλης).
2715. * **Vasmer M.** Zu den slavischen Ortsnamen in Griechenland. Zeitschr. f. slav. Philologie 3 (1926) 385 - 86.
BNJb 6 (1928) 338.

2716. *Migliorini Bruno* Ναύπακτος = Leranto. SBN 2 (1927) 303 - 11.
2717. *Πεζόπουλος Έμμ. Ά.* Τοπωνυμιαί τῆς νήσου Ἐνδρου. ΑΗ ἔτ. 3 (1927) σ. 147 - 57.
2718. *Ζακυνθινός Δ. Α.* Περί τῆς ὀρθογραφίας τῆς λέξεως Κεφαλονιά. Ἴόν Ἄνθ 1 (1927/28) τεῦχ. 11, σ. 14 - 15.
2719. *Τωμαδάκης Νικ. Β.* Τοπωνυμιαί τοῦ χωρίου Ἄγριλές. Περ Δελτ Κρ Φιλ Συλλ 1 (1927/28) 190.
2720. *Χατζιδάκις Γ. Ν.* Τοπωνυμιαί τοῦ χωρίου Μύρθιο. Περ Δελτ Κρ Φιλ Συλλ 1 (1927/28) 3 - 7.
2721. Ἄμαντος Κ. Κατωτικά = Ἑλλάς. Ἑλληνικά 1 (1928) 244. — Ἄβυδος - Στενόν. Μόνοικος. Μαυρορῖται. Αὐτόθι, 402 - 405.
2722. ——— Περί τῶν μεσαιωνικῶν ὀνομάτων Κατωτικός, Στενόν, Ἄβυδος, Μονοίγια, Μαῦρον Ὄρος. Ἄθηνᾶ 40 (1928) 209.
2723. *Δέφνερ Μ.* Τοπωνυμιαί τῆς νήσου Σκύρου. Λαογρ 9 (1926/28) 564 - 97. Κρίσις: Ἑλληνικά 2 (1929) 241 - 42 (Κ. Ἄμαντος).
2724. *Dieterich Karl.* Die Suffixbildung im Neugriechischen. Balkan Archiv 4 (1928) 104 - 67.
2725. *Ζώης Δεωνίδας.* Τοπωνυμιαί Ζακύνθου. ΗΜΕ ἔτ. 1928, σ. 147 - 52.
2726. * ——— Μεσαιωνικά μελετήματα. Παρθενῶν 1 (1928) ἀρ. 3. [Τοπων.].
2727. * *Kallitsunakis Joh.* Grammatik der neugriechischen Volkssprache von Alb. Thumb. (Sammlung Göschen). Berlin, 1928.
Ἐν σ. 64 - 72 τοπωνύμια.
2728. Κατάλογος τῶν προσφυγικῶν συνοικισμῶν Μακεδονίας με τὰς νέας ὀνομασίας. Θεσσαλονίκη 1928. (Ε.Α.Π. Γενική Διεύθυνσις ἐποικισμού Μακεδονίας. Τμήμα Στατιστικῆς), 8ον μικρόν, σελ. 63.
2729. *Μενάρδος Σῆμος.* Τοπωνύμια τῆς Τήνου. ΠΑΑ 3 (1928) 151 - 59.
2730. *Romansky S.* Les noms de quelques villes dans la Macédoine. Revue Macédonienne 4 (1928) 74 - 84, 175 - 78.
2731. *Σαρρῆς Ἰωάνν.* Τὰ τοπωνύμια τῆς Ἀττικῆς. Ἄθηνᾶ 40 (1928) 117 - 60.
2732. *Σταμούλης Ἄν. Κ. Π.* Τοπωνυμιαί Θράκης. Θρακ 1 (1928) 395 - 402.
2733. *Στεργιόπουλος Κ.* Περί τῶν τοπωνυμιῶν τῆς νοτιοδυτικῆς Ἡπείρου. Ἡπειρ Χρον 3 (1928) 321 - 31.
Κρίσις: Λαογρ 10 (1929/32) 239 - 40 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης).
2734. *Φουρίκης Π.* Παρατηρήσεις εἰς τὰ τοπωνύμια τῶν Χρονικῶν τοῦ Μορέως. Ἄθηνᾶ 40 (1928) 26 - 59.
Κρίσις: Ἑλληνικά 3 (1930) 268 - 59 (Διον. Α. Ζακυνθινός).

2735. *Weigand G.* Die Wiedergabe der slavischen Laute in den Ortsnamen des Peloponnes. *Balkan - Archiv* 4 (1928) 1 - 52.
2736. *Καμπούρογλους Δ. Γρ.* Τὰ δυὸ Καβούρια. *Ναυτ Ἑλλ* 1 (1928/29) 230 - 31. — Καβουριῶν τέλος. *Αὐτόθι*, 2 (1929/30) 280.
2737. *Amantos K.* Die Erforschung der heutigen Ortsnamen in Griechenland. *Zeitschr. f. Ortsnamenforschung* 5 (1929) 62 - 70.
2738. Ἔμμανουὺλ *Κ.* Βολερὸν. Ἑλληνικά 2 (1929) 124 - 26.
2739. *Ζακυνθινὸς Διον. Α.* Κεφαλληνίας ἱστορικὰ καὶ τοπωνυμικά. Ἐπ Βυζ Σπ 6 (1929) 183 - 202.
2740. *Κωνσταντινίδης Θεόδ.* Ἐκ τῶν ἀνεξαντλήτων θησαυρῶν τῆς ἱστορίας τῆς νήσου Ρόδου. *ΡΗ* ἔτ. 1929, σ. 23 - 34. [Τοπων. 23].
2741. ——— Τοπωνυμιαὶ ἀρχαιοπινεῖς. *ΡΗ* ἔτ. 1929, σ. 91 - 99.
2742. *Φουρίκης Πέτρ.* Μικρὰ συμβολὴ εἰς τὴν Ἑπειρωτικὴν ἱστορίαν. *Νικόπολις - Πρέβεζα. Ἑπειρ Χρον* 3 (1928) 117 - 59. 4 (1929) 263 - 94. 5 (1930) 211 - 28.
2743. ——— Συμβολὴ εἰς τὸ τοπωνυμικὸν τῆς Ἀττικῆς. Ἀθηνᾶ 41 (1929) 77 - 178. 42 (1930) 111 - 36.
2744. *Σούρλας Εὐρ.* Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης. Ἑπειρ Χρον 4 (1929) 195 - 254.
2745. *Χατζῆς Ἄντ.* Καστωλὸς - Ὠρωπός. Ἀθηνᾶ 41 (1929) 196 - 201.
Κρίσις: Ἑλληνικά 3 (1930) 221 - 22 (Ἰωάνν. Θ. Κακριδῆς).
2746. Ἔμμανουὺλ *Κ.* Δωδεκάνησος. *BZ* 30 (1929/30) 244 - 46.
2747. *Μηλιόπουλος Ι. Π.* Βυζαντιναὶ τοποθεσίαι. *BZ* 29 (1929/1930) 245 - 47.
2748. *Φιλήντας Μ.* Τὰ δυὸ Καβούρια. *Ναυτ Ἑλλ* 2 (1929/30) 280.
2749. ——— Κάβουρας } Καβούρι. *Ναυτ Ἑλλ* 2 (1929/30) 383.
2750. *Φραγκισκάτος Κ.* Τὰ «Παλάτια». *Ναυτ Ἑλλ* 2 (1929/30) 311.
2751. Ἔμμανουὺλ *Κ.* Τσακωνικά. Ἑλληνικά 3 (1930) 532 - 35. — Πόθεν τὸ ὄνομα τῆς μονῆς Χελανδαρίου. *Αὐτόθι*, 535 - 36. — Κυλλήνη - Κορινθία. *Αὐτόθι*, 536 - 37. — Τοπωνύμια τῆς νήσου Ἰκαρίας. *Αὐτόθι*, 537 - 38.
2752. ——— Ἡ Ρωμανία. *ΠΑΑ* 5 (1930) 243.
2753. *Βέης Ν.* Κωνσταντινουπόλεως τοπογραφία καὶ ἱστορία. Ἐλευθερουδάκη, Ἐγκυκλ Λεξικόν, τ. 8 (1930) 384 - 96, 397 - 400.
Ἄρθρον ἐνδιαφέρον καὶ ἀπὸ τοπωνυμολογικῆς ἀπόψεως.
2754. *Κουγέας Σ. Β.* Ἀναστάσοβας καὶ ὄχι Ἀναστάσεως. Ἑλληνικά 3 (1930) 296.
2755. [Κουφάκη δνις] Τοπωνυμίες [Χρωμοναστηριοῦ]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΣΤ (1930) ἀρ. 124 σ. 7.

2756. **Μαθιουδάκης Έμμ.** Τὰ Κατσουλιανά. Προμ Πυροφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 134 σ. 7.
2757. **Μενάρδος Σῆμος.** Περί τοπωνυμίων τῆς Μυκόνου. ΠΑΑ 5 (1930) 344-45
2758. ——— Τοπωνυμικὸν τῆς Μυκόνου. Ἐπ Βυζ Σπ 7 (1930) 240-52.
2759. **Πεζόπουλος Έμμ.** Τοπωνυμιαί τῆς νήσου Ἄνδρου (μέρος Β'). ΑΗ ἔτ. 5 (1930) σ. 207-15.
2760. **Σαρρῆς Ἰωάνν.** Περί τοπωνυμίων τῆς Εὐβοίας. Ἄθηνᾶ 12 (1930) 264.
2761. **Σκυβαλάκης Κ. Σ.** Τοπωνύμια. Προμ Πυροφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 133, σ. 7. [τοπων. Πενταπίτες].
2762. **Σωτηριάδης Γεώργ.** Σημερινὰ ὀνόματα κορυφῶν τοῦ Ὀλύμπου. ΠΑΑ 5 (1930) 3-5.
2763. **Χατζιδάκις Γ. Ν.** Γόλος - Βόλος. Ἐπ Βυζ Σπ 7 (1930) 231-33.
2764. **Χατζῆς Ἄντ.** Περί τῶν ὀνομάτων τῆς Σαλαμῖνος. Ἄθηνᾶ 42 (1930) 263.
2765. ——— Τὰ ἀρχαῖα ὀνόματα τῆς νήσου Σαλαμῖνος. ΑΕ 1930, σ. 60-73. Ἐνδιαφέρει καὶ διὰ τὰ νεώτερα ὀνόματα αὐτῆς. Κρίσις: Ἑλληνικά 4 (1931) 265-66 (Κ. Ἄμαντος).
2766. ——— Ἡ προϊστορικὴ πρωτεύουσα τῆς Ἄνδρου. ΑΗ ἔτ. 5 (1930) σ. 171-178. Ἡ μελέτη αὐτὴ ἐνδιαφέρει καὶ τοπωνυμιολογικῶς.
2767. **Μαθιουδάκης Ἰ. Ε.** Τοπωνυμιαί τῆς κοινότητος Σκάφης [Σελίνου]. Κρητικὰ 1 (1930/33) 32-35.
2768. **Τωμαδάκης Ν. Β.** Συμβολὴ εἰς τὰς τοπωνυμίας τοῦ Σελίνου. Κρητικὰ 1 (1930/33) 25-31.
2769. Ἄμαντος Κ. Παραδούναβον. Ἑλληνικά 4 (1931) 80.
2770. Ἄθηναγόρας μητροπολίτης Παραμυθίας καὶ Φιλιατῶν Πέθεν ἢ ὀνομασία τοῦ ἐν Κερκύρα χωρίου Ἐπίσκεψις. (Ἐκδοσις τοῦ περιοδικοῦ «Ἐπτάνησος»). Κέρκυρα 1931, 8ον, σελ. 7.
2771. **Δαρκὸ Εὐάγγ.** Περί τῆς ἱστορίας καὶ τῶν μνημείων τοῦ Μουχλίου. ΠΑΑ 6 (1931) 22.
2772. **Κεραμόπουλλος Ἄντ.** Volustana - Βάλλας στενά. ΠΑΑ 6 (1931) 314-18.
2773. **Μουστάκας Διον.** Ἡ νῆσος Ἄμοργός. Ἐπ Ἡχὼ 18 (1931) 117-24. Ἐνδιαφέρει διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀναφερομένων τοπωνυμίων.
2774. **Σωτηριάδης Γ.** «Διακοφτὸ» - «Διακοπὴ τοῦ ὄρους». ΠΑΑ 6 (1931) 247-48.
2775. **Τσοποτός Δ. Κ.** Βόλος καὶ Γόλος. Ἀπάντησις πρὸς τὸν Καθηγητὴν Κύριον Γ. Χατζηδάκιν. Θεοσ Χρον 2 (1931) 203-208.

2776. **Φάβης Βασ.** Ἐκθεσις διαγωνισμοῦ τῆς Γλωσσικῆς Ἑταιρείας. Ἀθῆνα 43 (1931) 85 - 113.
Ἐν σ. 98 - 101 γίνεται λόγος περὶ τοπωνυμίων.
2777. **Χατζῆς Ἀντ.** Μορεὰς - Ἰχθύς. *BNJb* 9 (1931/32) 65 - 91 (εἰκὼν 1).
Κρίσις: Ἐπιστημολόγος 1 (1932/34) 16. *BZ* 32 (1932) 417 (*F. Dölger*).
2778. ——— 〈Σίκινος - Οἰνότη〉· ἐν *Z. Γαβαλά*, Ἡ νῆσος Σίκινος, Ἀθῆναι 1931 8ον, σ. 93 - 94.
2779. **Χατζιδάκις Γ. Ν.** Ἐτυμολογικὰ καὶ μεθοδολογικὰ. Ἀθηνᾶ 43 (1931) 186-96.
Ἐν σ. 187 - 96 περὶ τοῦ τοπωνυμίου *Βόλος - Γόλος*.
Κρίσις: *BNJb* 9 (1932) 434 (*N. B(ees)*).
2780. ——— Καὶ πάλιν περὶ τοῦ ὀνόματος Μορεὰς. *ΠΑΑ* 6 (1931) 219 - 26.
(=Γλωσσ᾽Ἐρ, σ. 46 - 53).
2781. **Ἀμαντος Κ.** Τοπωνυμικὰ Μάνης. Ἑλληνικά 5 (1932) 220 - 22.
2782. ——— Βέσσα - Βῆσσα. Ἑλληνικά 5 (1932) 334.
2783. ——— Ζαγορὰ = Βουλγαρία. Ἑλληνικά 5 (1932) 427. — Ἀληθῆς λιμὴν. Αὐτόθι, 428.
2784. **Γαβαλάς Ζ. Δ.** Ἡ νῆσος Σίκινος. Ἐπ Ἠχὼ 19 (1932) 120 - 21, 140 - 1, 153 - 55, 169 - 72.
Γίνεται λόγος καὶ περὶ τοπωνυμίων.
2785. **Γαλάτης Στ.** Κτίσματα καὶ τοπωνυμιαὶ τῶν Φράγκων καὶ Ἐνετῶν ἐν Ἑλλάδι. Πολιτισμὸς 1 (1932) 694 - 99.
2786. [**Καταπότης Μιχ. Γ.**] Σητεία. Ὄνόματα τῶν συνοικισμῶν, χωρίων, κωμῶν καὶ νήσων τῆς ἐπαρχίας Σητείας. Μύσων 1 (1932) 197 - 201.
2787. **Κεραμόπουλλος Ἀντ.** Τὸ ἀρχαῖον ὄνομα τοῦ Σαρανταπόρου. *ΗΔΜ* ἔτ. 1932, σ. 67 - 69.
2788. **Κόλιας Γ. Τ.** Τοπωνυμικὸν τοῦ δήμου Δωριέων Παρνασσίδος. Ἀθηνᾶ 44 (1932) 107 - 52.
2789. **Marinatos Sp.** Une émigration de Crète à Céphalonie au XVIIe siècle Byzantion 10 (1935) 591 - 99 (καὶ ἐν μεταφρ. εἰς τὴν ἑλλην. : Μύσων 6 (1937) 3 - 9).
Περὶ τινῶν τοπωνυμ. ἐν Κεφαλληνίᾳ προερχομένων ἐξ ἐγκαταστάσεων ἐνταῦθα Κρητῶν.
2790. **Παπαδόπουλος Α. Α.** Ποντικὰ τοπωνύμια εἰς — ἐσιν. Ἀθηνᾶ 44 (1932) 223 - 24.
2791. **Σούλης Χρῆστ. Ι.** Τοπωνυμικὸν τῶν Χουλιαράδων. Ἠπειρ Χρον 7 (1932) 216 - 45.
2792. **Στεργιόπουλος Δ. Κ.** Αἱ τοπωνυμιαὶ τῆς Ἄρτης καὶ τῶν Τζουμέρκων. *TAN* ἔτ. 1932, τεῦχ. 2, σ. 5 - 6.

2793. *Τωμαδάκης Νικ. Β.* Τοπωνύμια ἑξ οἰκογενειακῶν ἐπιθέτων. Μύσων 1 (1932), 196 - 97.
2794. *Φιλήντας Μ.* Οἱ ἐτυμολογίαι τοῦ Καμπούρογλου. Ν Ἔστ τόμ. 12 (1932) 1170.
2795. *Φίλιππας Σπ. Ν.* Πραγματεῖαι δύο περὶ τοῦ ἐτύμου τὸ ὄνοματος Μωρέας. Ἡ Γλῶσσα, ἔτ. 1 (1932) τεῦχ. 1, σ. 3 - 20, τεῦχ. 2, σ. 22 - 28.
2796. *Φ(ίλιππας) Σπ. Ν.* Τ' Ἀπεράθου. Ἡ Γλῶσσα, ἔτ. 1 (1932) τεῦχ. 2, σ. 36.
2797. * *Ἀθηναγόρας (τότε Μ. Πρωτοσύγκελλος)* Ἡ ὀνομασία τῆς πόλεως Γιάννινα. Ἐφημ. «Ἡπειρος», ἔτ. 16, ἀρ. 2018 (164) - 2022 (168) - 2024 (170) - 2026 (172) - 2027 (173).
2798. * *Κοντοπᾶνος Α.* Ἐπὶ τῆς ὀνομασίας τῆς πόλεως Ἰωαννίνων. Ἐφημ. «Ἡπειρος», ἔτ. 16, ἀριθ. 2019 (165) - 2020 (166) - 2028 (174) - 2029 (175) - 2031 (177) - 2033 (179) - 2034 (181) - 2036 (183).
2799. * *Ἀμαντος Κ.* Κουμουλιανά. Ἑλληνικά 6 (1933) 260.
2800. — Βαρδάρης. Ἑλληνικά 6 (1933) 326 - 28.
2801. — Ρωμανία. Ἑλληνικά 6 (1933) 231 - 36.
2802. *Γαβαλᾶς Ζαφείρ. Δ.* Φλακωπή. Ἀθηναῖ 45 (1933) 197 - 202.
2803. *Κουγέας Σ. Β.* Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν τοπογραφίαν τῆς ΒΔ Μάνης. Ἑλληνικά 6 (1933) 261 - 324.
Ἡ μελέτη ἐνδιαφέρει καὶ τοπωνυμολογικῶς.
2804. *Παπαχαρίσης Ἀθαν. Χ.* Συμβολὴ εἰς τὸ τοπωνυμικὸν τοῦ Πωγωνίου. Ἡπειρ Χρον 8 (1933) 141 - 49.
2805. *Πασχάλης Δημ. Π.* Τοπωνυμικὸν τῆς νήσου Ἄνδρου. Ἐκδίδεται δαπάνῃ τοῦ ἐν Νέα Ὑόρκῃ Συλλόγου τῶν Ἀνδρίων «Ἡ Ἄνδρος». Ἐν Ἀθήναις 1933, 8ον, σελ. 82.
Περὶ τοῦ τοπωνυμίου τῆς Ἄνδρου σ. 1 - 73 καὶ ἐν σ. 75 - 82 ἀναγραφὴ δημοσιευμάτων τοῦ συγγραφέως.
Κρίσις: Ν Ἔστ τόμ. 16 (1934) 857 - 58 (Ν. Ἀνδριώτης).
2806. *Πατριαρχέας Παναγ. Ν.* Ὁ θησαυρὸς τῆς μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Α' Τὸ Ἀρχεῖον τῶν κυρίων ὀνομάτων καὶ τῶν τοπωνυμίων τῆς Τουρκοκρατίας. Ἀθήναι 1933, 12ον, σελ. 64.
Βιβλιογραφία τῶν κυρίων ὀνομάτων καὶ τοπωνυμίων περιέχεται εἰς τὰς σελ. 34 - 62.
2807. *Στεργιόπουλος Κωνστ.* Συμβολὴ εἰς τὴν ἔρευναν τῶν Ἡπειρωτικῶν τοπωνυμίων. Ἡπειρ Χρον 8 (1933) 99 - 140.
2808. *Φίλιππας Σπ. Ν.* Ἐπίμετρον εἰς τὰς δύο πραγματείας περὶ Μωρέως. Ἡ Γλῶσσα, ἔτ. 1, τεῦχ. 3 (1933) 42 - 49.
2809. *Χατζιδάκις Γ. Ν.* Καὶ πάλιν περὶ τοῦ Μωρέως. Ἐπιστημολόγος 2 (1933) 235 - 40.

2810. **Βίγκος Ἄντ.** Καὶ πάλιν τὸ ἔρος ἢ ἔρε. Τὸ Μέλλον τῆς Ὑδρας 2 (1933/34) 206.
2811. **Διγνὸς Ἄντ.** Τοπωνυμικὰ σημειώματα. Ἔρος ἢ Ἔρε. Τὸ Μέλλον τῆς Ὑδρας 2 (1933/34) 184.
2812. **Ἀλεφαντινὸς Μ.** Ὁ πόρος τοῦ Φωκᾶ. Προμ Πυροφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 239, σ. 7.
2813. **Ἄμαντος Κ.** Τρινασὸς - Δωδεκάνησος. Ἑλληνικά 7 (1934) 274 - 76.
2814. ——— Βόλος - Βολερὸν. Ἑλληνικά 7 (1934) 267 - 70.
2815. **Bees Nikos A. (Βέης).** Eine Glosse von Manuel Moschopoulos über den Berg Parikion. BNJb 10 (1934) 349 - 50.
2816. * **Dawkins R.** The place-names of later Greece, 1934, 8ον, σελ. 45.
Κρίσις: Ἑλληνικά 7 (1934) 166 - 68 (Κ. Ἄμαντος).
2817. **Μενάρδος Σίμος** Τοπωνυμικὸν τῆς Μυκόνου. Μυκ Χρον Α' (1934) φ. 14 σ. 2 - 3, φ. 15 σ. 2 - 3. [Ἀναδημοσίευσις ἐκ τοῦ Ζ' τόμου τῆς Ἐπ. Βυζ. Σπουδῶν].
2818. **Μέρτζι(ι)ος Κωνστ. Δ.** Συμβολὴ εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν ξένων Ἡπειρωτικῶν τοπωνυμιῶν. Ἡπειρ Χρον 9 (1934) 182 - 203.
2819. **Οἰκονομίδης Δημ. Β.** Ἡ ἱστορία τῆς Ἀπειράνθου. Φῶς Παροναξίας, φ. 24, Ἀθῆναι 1 Ἰουλίου, 1934.
2820. **Σαραντιῆς Μιλτ.** Περὶ τῆς ἐν Θράκῃ Χαλκίδος. Μεσ Γράμμ Β' (1934) 158 - 70.
2821. **Στεργιόπουλος Κωνστ. Δ.** Τοπωνυμικὸν τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης. Ἡπειρ Χρον 9 (1934) 204 - 44. 12 (1937) 205 - 51. 13 (1938) 151 - 90.
2822. **Τωμαδάκης Ν. Β.** Τὰ τοπωνύμια La Canea, τὰ Χανιά. Ἑλληνικά 7 (1934) 153 - 54.
2823. **Ἀλεφαντινὸς Μ.** Τοποθεσίαι Ἁγίου Ἰωάννου Μυλοποτάμου. Προμ Πυροφ ἔτ. ΙΑ' (1935) ἀρ. 244 σ. 7.
2824. **Ἄμαντος Κ.** Κατωτικὰ - Κάτω μέρη. Ἑλληνικά 8 (1935) 28.
2825. **Γεωργακᾶς Δημ. Ι.** Περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ τοπωνυμίου Φιλιατρά. Ἑλληνικά 8 (1935) 315 - 18.
2826. **Δημόπουλος Εὐάγγ.** Ἐτυμολογία λέξεως «Ἄρτα». Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 11 (1935) σ. 225 - 28.
2827. **Δαμψίδης Ο.** Ποντικόκαστρον - Λεοντόκαστρον. Ἑλληνικά 8 (1935) 353.
2828. **Νοτάρης Γιάνν.** Ἐξήγησις τοπωνυμίου. Ν Ἔστ τόμ. 18 (1935) 877.
Περὶ τοῦ τοπων Πατήσια.
2829. **Οἰκονομίδης Δημ. Β.** Φιλότι, Φιλώτει ἢ Φιλώτη; Φῶς Παροναξίας, φ. 32 Ἀθῆναι 1 Ἰανουαρίου 1935.

2830. *Παπαχριστοδούλου Χ.* Κοιλὰ καὶ Κοιλάνιν. Ἑλληνικά 8 (1935) 346 - 48
2831. *Σαρρῆς Ι.* Τὸ τοπωνύμιον «Θρακιά». Τὸ Βουνὸ 2 (1935) ἀριθ. 14, σ. 37.
2832. *Στεργιόπουλος Κ.* Βρανᾶς - Βράνιστα - Βρανιανά. Ἐθνημ. 46 (1935) 237 - 47.
2833. *Τωμαδάκης Ν. Β.* Φιλολογικά: Σολωμοῦ ἑλληνομάθεια — Ἀριστομένης Προβελέγγιος — Βιογραφικὰ Ἰω. Κοντυλάκη — Τοπωνύμια ἐξ οἰκογενειακῶν ἐπιθέτων. Ἐν Ἀθήναις 1935, 8ον, σελ. 78.
2834. *Φουρίκης Π. Α.* Ἄρβα - Ἄλβα Λόγγα. Ἐθνημ. 46 (1935) 9 - 34. — Ἄλβα Φουκίνη. Αὐτόθι, 47 (1937) 262 - 63.
2835. *Γεωργακάς Δημ. Ι.* Σουφλί. Περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ τοπωνυμίου. Ἄρχ Θε Θεσ 2 (1935/36) 97 - 104.
2836. *Κληρίδης Ν.* Ἡ Κουμανταρία καὶ τὸ Καλὸ χωριό. Ποιὸ εἶναι τὸ χωριὸ Ville. Κυπρ Γράμμ Β' (1935/36) 428 - 31.
2837. *Χατζῆς Ἀντών.* Ἑλλη - Ἑλλάς - Ἑλλην. ΕΕΠΑ, ἔτ. 1935/36, σ. 128 - 61.
2838. *Ἀμαντος Κ.* Ἀνατολὴ καὶ Δύσις. Ἑλληνικά 9 (1936) 32 - 36.
2839. *Bees N.* Zur mittel - und neugriechischen Ortsnamenklatur des Mainalischen Hochlandes. Glotta XXV (1936) 20 - 26.
2840. *Γρίσπος Π.* Λαϊκοὶ τοπογραφικοὶ ὄροι. Τὸ Βουνὸ 3 (1936) 128 - 30.
2841. *Οἰκονομίδης Δημ. Β.* Βίβλος - Βύβλος - Τρίποδες. Ναξιακὸν Μέλλον, φ. 14, Ἀθῆναι 25 Ὀκτωβρίου 1936.
2842. *Παπαχριστοδούλου Χ.* Τοπωνυμικά. Χωρία τῆς Ρόδου στὸν ΙΕ' αἰῶνα. Ἑλληνικά 9 (1936) 241 - 46.
2843. *Σαμαράς Παν.* Τοπωνυμικά τῆς Λέσβου. Ὁ Ποιμὴν ἔτ. Δ' (1936), Παράρτ., σ. 13 - 18, 19 - 23.
2844. *Φαλτάιτς Κ.* Τὰ τοπωνυμικά καὶ τὰ κοπάδια τῶν ἐρημονήσεων. Ναυτ Ἑλλ 8 (1936) 3672.
2845. *Α.* Τὸ νησιὸν Δασκαλειό. Ἀπὸ ποῦ πῆρε τὸ ὄνομά του. Ναυτ Ἑλλ 9 (1936/37) 99.
2846. *Κανδηλάπτης Γ. Θ. (Κάνις)* Γεωγραφικὸν καὶ ἱστορικὸν λεξικὸν τῶν χωρίων, κωμοπόλεων καὶ πόλεων Χαλδίας. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 3 σ. 14, φ. 4 - 5 σ. 32, φ. 9 - 10 σ. 10, φ. 11 σ. 12 - 13, φ. 12 σ. 13 - 14. — Β' (1937/38) φ. 13 σ. 18 - 19, φ. 14 σ. 61 - 62, φ. 15 σ. 144 - 45, φ. 16 σ. 207 - 208, φ. 17/18 σ. 253 - 55, φ. 19 σ. 287 - 88.
2847. *Παπαδόπουλος Ἀβραάμ* Περὶ τὴν ἔτυμολογίαν τοῦ ὀνόματος Σούρμενα. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 9 - 10, σ. 28 - 29.
2848. *Σταμούλης Ἀντ. Κ.* Τοπωνυμικά Θράκης. Ἄρχ Θε Θεσ 3 (1936/37) 226 - 29.

2849. **Σωφρόνιος, ἡ δ' Ἐλευθερουπόλεως** Σημείωμα. Ἄρχ Θε Θεσ 3 (1936/37) 200.
Περὶ τῶν τοπων. Ἀνδρίτσαινα, Γκορτζιά, Κόκκαλα, Πολιανή.
2850. **Γερακάρης Ἀντ.** Ἡ ὄνομασία «Βελβενδός». ΗΔΜ ἔτ. 6 (1937) σ. 57 - 64.
ἔτ. 7 (1938) σ. 37 - 41.
2851. **Γεωργακάς Δημ. Ἰω.** Τοπωνυμικά. Ἀθηνᾶ 47 (1937) 248 - 61. [Μελετῶνται τὰ τοπωνύμια *Γκιόνα, Χρισό, Σάλωνα, Χιλιαδοῦ*].
2852. ——— Τὸ τοπωνύμιον Κοριτσά. Ἡπειρ Χρον 12 (1937) 180 - 84.
2853. ——— Περὶ τοπωνυμίων. Ἀθηνᾶ 47 (1937) 268. [Βλ. καὶ ἄνωτ. ἀρ. 2851].
2854. **Καλαξιζέλλης Στρατ.** Πηγαιὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ἀγιάσου. Ἀγία Σιών ἔτ. Α (1937) σ. 13 - 17.
Ἐνδιαφέρει καὶ τοπωνυμιολογικῶς.
2855. **Κουρμούλης Γ. Ι.** Περὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως Χαννιά. Ἐν Ἀθήναις (Τυπογραφεῖον Ἑλλήνων Ἐπιστημόνων) 1937, 16ον, σελ. στ' + 53.
Κρίσεις: Ἐπ Ἐν Καλ Λογ Χανίων Α' (1937) 88 - 89 (*Γ. Κ. Σπυριδάκης*). Γεν. Βιβλιοθήκη, Ἀθῆναι 1937, σ. 6 - 10 (*Σ. Ν. Φίλιππας*). ΒΖ 38 (1938) 216 (*F. D(ölger)*). Ἐπετ Κρητ Σπ 1 (1938) 556 - 58 (*Ἀντ. Χατζῆς*). ΒΝJb 14 (1938) 208 (*D. Georgakas*). Philol. Wochenschr. 1938, ἀρ 28 - 29, σ. 790 - 91 (*G. Soyter*). Ἀθηνᾶ 48 (1938) σ. 91 ἔξ (*N. Β. Τωμαδάκης*).
2856. **Κυριαξῆς Ν. Γ.** Τοπωνύμια. Κυπρ Χρον 13 (1937) 282 - 304.
2857. **Οἰκονομίδης Δημ. Β.** Κορωνίς - Κόρωνος. Ναξιακὸν Μέλλον, φ. 31, Ἀθῆναι 11 Δεκεμβρίου 1937.
2858. ——— Πῶς εἶδε τὴ Νάξο ὁ Χριστόφορος Μπουοντελμόντι. Ναξιακὸν Μέλλον, φ. 20, Ἀθῆναι 10 Μαρτίου 1937.
Γίνεται λόγος καὶ περὶ τοπωνυμίων τῆς Νάξου κατὰ τὸ 1413.
2859. ——— Ντρουμαλιὰ - Τραγαία - Τραγέα. Ναξιακὸν Μέλλον, φ. 18, Ἀθῆναι 24 Ἰανουαρίου 1937.
2860. **Σάργος Δημ. Μ.** Τοπωνυμικὸν Βίτσης καὶ Μονοδενδρίου τοῦ Ζαγορίου. Ἡπειρ Χρον 12 (1937) 190 - 204.
2861. **Χατζῆς Ἀντών.** Γαῦρος - Ἄνδρος - Στάγιρος. ΑΕ ἔτ. 1937, σ. 621 - 28.
2862. ——— Τοπωνυμιολογικὰ σύμμεικτα. Ἐκατονταετηρίς, 1937, σ. 355 - 60. : *ἰσὸ ἀρχὴ καὶ ἔν*
ἀρ. 2. 1921-38
σ. 112
2863. **Ἀμαντος Κ.** Σάλωνα - Τσάκωνες. Ἑλληνικά 10 (1937/38) 210 - 12.
2864. ——— Αἰγαῖον πέλαγος - Ἀρχιπέλαγος. Ἑλληνικά 10 (1937/38) 130 - 32.
2865. ——— Κατοικιά. Ἑλληνικά 10 (1937/38) 122.
2866. ——— Μητρόπολις Μορραχιδῶν. Ἑλληνικά 10 (1937/38) 52.
2867. **Ἀποστολίδης Μυρτ.** Ἀντισημείωμα. Ἄρχ Θε Θεσ 4 (1937/38) 192 - 93.
[Τοπων. Ἀνδρίτσαινα, Γκορτζιά, Πολιανή καὶ τὰ μὲ κατάλ. - οβο - οβα].

2868. : **Κάνις** (= Γ. Κανδηλάπτης) Ἐρωτήσεις ἐπὶ Ποντιακῶν θεμάτων. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 19, σ. 284.
Ἐρωτήσεις ἀναφερόμεναι εἰς τοπωνύμια τοῦ Πόντου.
2869. **Μελανοφρύδης Π. Η.** Ἀεσέρτζ. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 24, σ. 487.
2870. : **Νίδας** (= Ν. Β. Δασκαλάκης) Τὰ τοπωνυμικά μας. Σπαρτ Χρον Α' (1937/38) ἀρ. φ. 13 σ. 5.
2871. **Παπαχριστοδούλου Χ.** Τοπωνυμιαί τῆς Ρόδου μεσαιωνικῶν χρόνων. Ἑλληνικά 10 (1937/38) 123 - 29.
2872. **Γεωργακάς Δημ. Ἰω.** Συμβολή εἰς τὴν τοπωνυμικὴν ἔρευναν. Ἀθηνᾶ 48 (1938) 15 - 76.
2873. ——— Περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν τοπων. εἰς - αῖνα. Ἀθηνᾶ 48 (1938) 267.
2874. ——— Περὶ τῶν τοπωνυμιῶν Μεσσηνίας. Μέσσο Ἐτ 1938, σ. 28 - 30.
2875. ——— Περὶ τῆς τοπωνυμίας Καλαμπάκα. Ἐπ Βυζ Σπ 14 (1938) 262 - 66.
2876. **Δρόσος Ζαχ.** Οἱ Βαλαᾶδες τῆς Ἀνασελίτσης καὶ Γρεβενῶν. ΗΔΜ ἔτ. 7 (1938) 146 - 49.
Κατάλογος τῶν ὑπὸ Βαλαᾶδων κατοικουμένων χωρίων.
2877. **Ζακνυθηνὸς Διον. Α.** Σίσια. Ἡ Ἠχώ, Ἀθῆναι 1938, τεύχ. 75 - 76, σ. 4-5.
Βλ. καὶ εἰς ΣΤ' τόμον τῆς Ἐπετ. Βυζαντ. Σπουδῶν.
2878. **Κ(ουρμούλης) Γ(εώργ.) Ἰ.** Ἀρέτι, Ἀρκαδί, Ἀρσάνι κτῳ. Ἐπ Κρητ Σπ 1 (1938) 164. — Καλλαμαύκα - Καλλαμαύκι. Αὐτόθι, σ. 292.
2879. **Κριαρᾶς Ἐ.** Γλωσσικὰ σημειώματα. Ἀθηνᾶ 48 (1938) 77 - 90.
Ἐξετάζονται καὶ 3 Τηνιακὰ τοπωνύμια ἐν σ. 86 - 88.
2880. **Λιβαδάς Ν.** Περὶ τῆς ὀρθῆς γραφῆς τῆς λέξεως Λ(ει)(η)(ι)(υ)ξούρ(ε)ιον. Παγκεφ Ἡμ ἔτ. Β' (1938) 225 - 57.
2881. **Μ. Μ. Ν.** Παραγωγή τῶν λέξεων Τσακωνιὰ καὶ Τσάκωνες. Ἀρκαδ. Ἡμ ἔτ. 1938, σ. 80.
2882. * **Πεζόπουλος Ἐ. Ἀ.** Ἡ ἔτυμολογία τῆς Μάνης. Νέοι Δρόμοι, Ἰούλιος 1938, σ. 5 κ. ἔ.
2883. **Πολίτης Ν. Γ.** Καλαμάτα. Μέσσο Ἐτ 1938, σ. 139 - 41.
Ἀναδημοσ. ἀπὸ τὸ περιοδ. «Πνεῦμα» Καλαμῶν τῆς 28 Μαΐου 1917.
2884. **Τωμαδάκης Νικ. Β.** Περὶ Κρητικῶν τοπωνυμιῶν. Ἀθηνᾶ 48 (1938) 268-69.
[Βλ. καὶ κατ., ἀρ. 2885].
2885. ——— Σλάβοι ἐν Κρήτῃ. Τὰ Καράνου. — Τὸ Ροδοβάνι. Ἐπ Κρητ Σπ 1 (1938) 425 - 31. [Βλ. καὶ ἀνωτ. ἀρ. 2884] — Χάνδαξ - Τέμενος - Ἀστεα. Αὐτόθι, σ. 431.
2886. ——— Λαχανέας - La Canea. Χάνια - Χανιά. Ἀθηνᾶ 48 (1938) 91 - 118.
— Προσθῆκαι εἰς τὰ περὶ Χανίων — La Canea. Αὐτόθι, 273.
Κρίσις : ΒΖ 35 (1935) 182 (F. Dölger).

2887. **Φαρμακίδης Ε. Π.** Χοιροκοιτία. Πάφος 3 (1938) ἀρ. 1, σ. 35.
2888. **Φιλίππου Λοῖζος** Τὸ Μάριο. Πάφος 3 (1938) ἀρ. 2, σ. 88 - 93.
2889. **Χατζῆς Ἀντ.** Τοπωνυμικά σύμμεικτα. ΑΕ ἔτ. 1938, σ. 60 - 66.
Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀρχαίων γίνεται λόγος καὶ περὶ τοῦ τοπων. «Πειραιεύς».
2890. **Χατζιδάκης Νικ. Εὐ.** Συμβολὴ εἰς τὸ τοπωνυμικὸν τῆς Κρήτης. «Τοπωνυμῖαι τοῦ χωρίου Ἀργυρουπόλεως». Ἐπ Κρητ Σπ 1 (1938) 432 - 60
2891. **Βαλαβάνης Γ.** Πόθεν τὸ ὄνομα τῆς Πουλαντιζάκης τοῦ Πόντου. Ποντ Φύλλ Γ' (1938/39) φ. 27, σ. 108 - 11.
2892. **Κ. Δ.** Τὸ ὄνομα Βουρλιᾶς. Σπαρτ Χρον 2 (1938/39) ἀρ. 17, σ. 4.
2893. **Καλογερέσης Παναγ.** Περὶ τῆς ὀνομασίας τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῆς «Ρεκίτζας». Σπαρτ Χρον 2 (1938/39) ἀρ. 21, σ. 4.
2894. : **Νίδας** (= Νικ. Β. Δασκαλάκης). Τὰ τοπωνυμικά μας. Σπαρτ Χρον 2 (1938/39) ἀρ. 13, σ. 5.
2895. ——— Καὶ πάλι ὁ Βουρλιᾶς. Ἀπάντησι στὸν κ. Κ. Ρωμαῖο. Σπαρτ Χρον 2 (1938/39) ἀρ. 16, σ. 8.
2896. **Π. Δ. Ι.** Βουρλᾶ καὶ ὄχι Βουρλιᾶ. Σπαρτ Χρον 2 (1938/39) ἀρ. 20, σ. 7.
2897. **Ρωμαῖος Κ. Α.** Τί σημαίνει τὸ ὄνομα Βουρλιᾶς. Σπαρτ Χρον 2 (1938/39) ἀρ. 14, σ. 6.
2898. ——— Ποιὰ ἢ ὀρθὴ ἐτυμολογία τοῦ Βουρλιᾶ. Σπαρτ Χρον 2 (1938/39) ἀρ. 19, σ. 8 - 9.
2899. **Σγουρίτσας Ἀγησ. Γ.** Βασσαρᾶς καὶ Ἀρχιβασσαρᾶς. Σπαρτ Χρον 2 (1938/39) ἀρ. 14, σ. 5.

ιβ'. Λαϊκὸν θέατρον.

2900. * **Roussel Louis** Karageuz ou un théâtre d'ombres à Athènes. Tom. I. Nos 1 - 242 (σελ. 32 + 52 + 53). Tom. II. Nos 242 - 497, Athènes, 8^{ον}, σελ. 116.
Κρίσεις: Λαογρ 8 (1921/25) 280 - 83 (Στίλπον Π. Κυριαζίδης). Bullet. de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orient. 9 (1922) 107 - 109 (V. Bogrea).
2901. **Τσοκόπουλος Γ.** Τὸ ἑλληνικὸν λαϊκὸν θέατρον. Ὁ Καραγκιόζης. Ἡμερ Ἐγκ ἔτ. 20 (1923) σ. 214 - 229.
2902. : **Δῆμος** Τὸ θέατρον ὅπου γελᾷ ὁ λαός. Βίβλος γενέσεως τοῦ Καραγκιόζη. Ἐπιθυμοσοφία του. Ὅτι τύποι του. Κυριακὴ Α' (1927) φ. 32, σ. 9.
2903. **Μινώτου Μαριέττα** Ὁμιλίαι. Ἰόν Ἀνθ 8 (1934) 139 - 40.
2904. ——— Ὁ Κρίνος (λαϊκὸν θεατρικὸν ἔργο). Ἰόν Ἀνθ 8 (1934) 141 - 51. —

- Ἐπιτάφιος καὶ ἡ Δάφνη (λαϊκὸ θεατρικὸ ἔργο). Αὐτόθι, σ. 152 - 60. —
Ἡ Χρυσανγή (λαϊκὸ θεατρικὸ ἔργο). Αὐτόθι, σ. 161 - 72.
2905. *Caimi Giulio* Karaghiozi ou la comédie grecque dans l'âme du théâtre d'ombres par —, avec 40 gravures sur bois originales et d'après des peintures populaires par *Klaus Vrieslander* cjoint une reproduction en couleurs et 43 figures à l'encre. Editeurs: «Hellinikes Technes», Athènes 1935, 8ον, σελ. XVI + 144 + 38 ἄ. ἄ.
2906. Ὁ ἐφευρέτης (!) τοῦ Καραγκιόζη ἦτο συμπολίτης; Τὸ Μέλλον τῆς Ὑδροσ 4 (1936) 78, 81.
2907. *Καΐμης Τζούλιο* Ἡ ἱστορία καὶ ἡ τέχνη τοῦ Καραγκιόζη ὅπως τᾶμαθε ἀπὸ τοὺς Καραγκιοζοπαῖχτες καὶ πρῶτα ἀπὸ τὸν Παντελῆ Μελίδη ὁ Τζούλιο Καΐμης μὲ κείμενο τοῦ Ἀντωνίου Μόλλα Καραγκιοζοπαίχτη καὶ ξυλογραφίες ἀπὸ ζουγραφίες τοῦ Καραγκιοζοπαίχτη Ἀθανασίου Δεδούσαρου τοῦ Klaus Vrieslander. Ἀθήνα 8ον μικρ., 1937, σελ. 32.
Κρίσις: Ν Γράμμ περίοδ. Β' (1937) φ. 12, σ. 14 (Σ. Κ.).
2908. *Χατζηπαναγιώτου Δημ.* Τὸ θέατρον ἐν Σαράντα - Ἐκκλησίαις (Ἀνατ. Θράκης). Ἀρχ Θρ Θησ 4 (1937/38) 101 - 105.
2909. : *Χάρης Πέτρο.* Τὰ λαϊκὰ θέατρα. Ν Κράτ Β' (1938) 858 - 59.

ιγ'. Δημώδη βιβλία.

2910. *Grecu V.* Erotocritul lui Cornaro în literatura românească. (Sonderabdruck aus der «Dacoromania», Jahrbuch des Museums der rum. Sprache), Cluj, 1921, 8ον, σελ. 64.
Κρίσις: BNJb 3 (1922) 198 - 99 (N. Bănescu).
2911. *Δάμπρος Σπυρ.* Τὰ ἀναγνώσματα τῶν πάππων μας. Ν Ἑλλ 15 (1921) 237 - 71.
2912. *Ἀντωνιάδου Σοφία* Ἡ Θυσία τοῦ Ἀβραάμ. Κρητικὸν μυστήριον τοῦ 16ου αἰῶνος. Εἰσαγωγή καὶ σημειώσεις. Ἀθήναι 1922, 8ον μικρ., σελ. 80.
2913. *Δάμπρος Σπυρ.* Διήγησις Ἀλεξάνδρου ἐν κώδικι Ὁξωνίου. Misc. 283 καὶ Δημήτριος Ζῆνος. Ν Ἑλλ 16 (1922) 266 - 71.
2914. (*Croce Della*) Βίος τοῦ Μπερτολδίνου υἱοῦ τοῦ πανούργου Μπερτόλδου καὶ αἱ γελοιοτάται αὐτοῦ ἀπλότητες, πρὸς δὲ καὶ αἱ ὀξεῖαι καὶ φρόνιμοι συμβουλαὶ τῆς Μαρκόλφας. Ἀθήναι, ἐκδ. Ἀριστοφ. Παπαδημητρίου, 1925, 8ον, σελ. 48.

2915. **Krappe Haggerty Alex.** Über die Quelle des Erotokritos. BZ 25 (1925) 313 - 21. [Μελέτη].
2916. * (**Banchieri Adriano**) Βίος τοῦ Κακασένου, υἱοῦ τοῦ Μπερτολδίνου καὶ ἐγγόνου τοῦ Μπερτόλδου. Ἀθήναι, ἐκδ. Ἀριστοφ. Παπαδημητρίου, ἄ. ἔ., 8ον.
2917. Ἐρωτόκριτος ποίημα ἐρωτικὸν συντεθὲν παρὰ Βικεντίου Κορνάρου τοῦ ἐκ Σητείας, χώρας ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ, ἐπιμελῶς διορθωθεὶς κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς Βενετίας μετὰ πολλῶν εἰκόνων. Ἐν Ἀθήναις [1927;], 8ον, σελ. 120.
2918. **Κορνάρος Βιζέντζος** Ἐρωτόκριτος. Μικρὰ ἔκδοσις μετ' εἰσαγωγῆς καὶ λεξιλογίου ὑπὸ Στεφ. Ξανθουδίδου. (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων. Νέα Σειρά, ἀριθ. 53). Ἐν Ἀθήναις, Βιβλιοπωλεῖον Σιδέρη [1928], 8ον, σελ. 416.
Κρίσις: BZ 29 (1929) 50 (*D. C. Hesseling*).
2919. Three Cretan plays, the Sacrifice of Abraham, Erofile and Gyparis, also the Cretan pastoral poem the fair shepherdess, translated from the greek by *F. H. Marshall*. With an introduction by *J. Mavrogordato*. Oxford, University Press, 1929, 8ον, σελ. VI + 380.
Κρίσις: BZ 31 (1931) 128 (*A. H(eisenberg)*).
2920. **Mavrogordato J.** The Erotokritos. With an introduction by Stephen Gaselee. Oxford, University Press 1929, 8ον, σελ. VII + 61.
Κρίσις: BNJb 7 (1928/29) 241 (*N. G. Theodoridis*). BZ 31 (1931) 127 - 28 (*H. H(eisenberg)*).
2921. **Pernot Hubert** Chansons populaires grecques des XVe et XVIe siècles publiées et traduites par —. Paris 1931, 8ον, σελ. 151. (Collection de l'Institut Néo-hellénique de l'Université de Paris. Fascicule 8).
2922. **Τωμαδάκης Ν. Β.** Ἡ Εὐμορφη Βοσκοπούλα, ὀρθογραφοῦντος Ἀντ. Γιάνναρη. Κρητικά 1 (1933) 139 - 54.
2923. **Stadtmüller G.** Zur gereimten version der Geschichte von Esel, Wolf und Fuchs. Ἑλληνικά 7 (1934) 105 - 107.
2924. **Cartoian Nic.** Poema cretana Erotocrit în literatura românească și izvorul ei necunoscut, București 1935. (Academia Româna. Mem. Secț. Liter. Seria III, t. VII. Mem. 4), 8ον, σ. 57 + 3 ἄ. ἄ. + πίν. XII.
Κρίσις: Λαογρ 11 (1934/37) 717 (*Σ. Π. Κ(υριακίδης)*).
2925. **Πάλλης Α. Α.** Ἡ φυλλάδα τοῦ Μεγ' Ἀλέξανδρου. Μὲ ἱστορικὴ εἰσαγωγή τοῦ —. Πυρσὸς Α. Ε., Ἀθήναι, 1935, 4ον, σελ. 164 μετὰ 29 εἰκόνων καὶ πινάκων καὶ 1 ἐγχρώμου πίνακος.
Κρίσις: Λαογρ 11 (1934/37) 693 - 95 (*Σ. Π. Κ(υριακίδης)*). Νέα Γράμματα 2 (1936) 168 - 70 (*Κ. Μ. Μιχαηλίδης*). Ν' Ἔστ τόμ. 19 (1936) 880 - 81 (*Μιχ. Ἀργυρόπουλος*).

2926. *Cartoian N.* Le modèle français de l'«*Erotokritos*», poème crétois du XVIIe siècle. *Revue litt. comparée* 16 (1936) 8^{ον}, σελ. 31. [Ἀνατύπωσις].
2927. Ἀλεξίου Δεφτ. Ἡ Βοσκοπούλα. *Περιοδ. «Τὸ Κάστρο»*, 4^{ον} ἔτος, τεύχ. 8, Ἡράκλειον 1937, σ. 3 - 32.
2928. Ζώρας Γ. «Ἐρωτόκριτος» καὶ «Θυσία τοῦ Ἀβραάμ». *Ν᾽ Ἐστ* τόμ. 20 (1937) 1605 - 14.
2929. *Ξυγγόπουλος Ἄνδρ.* Παραστάσεις ἐκ τοῦ μυθιστορήματος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἐπὶ βυζαντινῶν ἀγγείων. *ΑἸ* ἔτ. 1937, σ. 192 - 202.
2930. *Τωμαδάκης Ν. Β.* Ὁ Ἐρωτόκριτος καὶ οἱ Τοῦρκοι. *Δρῆρος* 1 (1937) 136 - 37.
2931. *Cartoian N.* Οἱ ἄμεσες καὶ ἔμμεσες πηγές τοῦ Ἐρωτοκρίτου. *Ν Κράτ* ἔτ Α' (1937) 362 - 75. ἔτ. Β' (1938) 92 - 107.
2932. *Κριαρᾶς Μανόλης* Μελετήματα περὶ τὰς πηγὰς τοῦ Ἐρωτοκρίτου, Athen 1938, 8^{ον}, σελ. ι' + 163. (*Texte und Forschungen zur Byzantinisch-Neugriechischen Philologie*, ἀρ. 27).
2933. Ζώρας Γ. Ἐρωτόκριτος καὶ Θυσία τοῦ Ἀβραάμ. *Ραδιο - Ἐπιθεώρησις Β'* (1939) ἀρ. 7, σ. 227 - 34.
2934. *Κριαρᾶς Μ.* Ἡ «Ὁμορφή βοσκοπούλα». *Ν᾽ Ἐστ* τόμ. 23 (1938) 57.

4. Μουσικὴ καὶ χοροί.

Βλ. καὶ ἄνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀριθμ. 138. 149. 167. 186. 202. 212. 225. 258. 270. 310. 314. 317. 319. 481. 573. 742. 883. 1001. 1002. 1009. 1015. 1016. 1050. 1126. 1298. 1329. 1533. 1678. 1718. 1720.

2935. : *Δυκοῦργος* (= Ἰ. Ν. Πρωτοπαπᾶς) Τὰ ἀρχεῖα τοῦ χωριοῦ μας. Τὸ χοροστάσι. *Μαλεβὸς* ἔτ. Γ' (1922/23) ἀρ. 23 σ. 72. — Τὸ χοροστασιὸ καλλιγόμενο ἄλώνι. *Αὐτόθι*, ἀρ. 24 σ. 88, ἀρ. 25 σ. 99. — Τὸ χοροστασιὸ τοῦ Βασσαρᾶ. Οἱ ἐπιφανεῖς χορευταὶ καὶ τραγουδισταί. *Αὐτόθι*, ἀρ. 30 σ. 160 - 61.
2936. *Ψάχος Κ. Α.* Δημῶδη ἄσματα Γορτυνίας εἰς βυζαντινὴν καὶ εὐρωπαϊκὴν παρασημαντικὴν ἐκδιδόμενα δαπάνη τοῦ ἐν Πειραιεῖ Γορτυνιακοῦ Συνδέσμου. Συλλογὴ πρώτη. Ἐν Ἀθήναις 1923, 8^{ον}, σελ. 161.
2937. *Παπαδάκης Ἀριστογ. Γ.* Χαλκίτικοι χοροὶ καὶ μουσικὴ. *Φωνὴ Δωδ* 1924, ἀρ. 29 σ. 12.
2938. *Χατζιδάκις Γεώργ.* Ἰ. Κρητικὴ μουσικὴ καὶ χοροί. *Ἡμερολ. Θησαυροῦ* 1924, σ. 131 - 44.

2939. **Κεραμόπουλλος Ἀντ. Δ.** Ἡ ἐθνική μας μουσική καὶ οἱ χοροί. ΗΜΕ ἔτ. 1925, σ. 354 - 64.
2940. **Σφακιανάκης Κώστας Ἰ.** Ζωντανοὶ ἑλληνικοὶ ρυθμοί. Φιλικὴ Ἑταιρεία Α' (1925) 51 - 59.
Κρίσις : Λαογρ 10 (1929/32) 241 (Στίλπ. Κυριακίδης).
2941. ——— Ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ μουσικὴ καὶ ἡ σχέση της μετὰ τὴ βυζαντινὴ καὶ τὴ δημοτικὴ. Φιλικὴ Ἑταιρεία Α' (1925) 193 - 99.
2942. **Πασχάλης Δημ. Π.** Οἱ χοροὶ τῆς νήσου Ἄνδρου συρτὸς καὶ μπάλλος. ΑΗ ἔτ. 2 (1926) σ. 21 - 30.
Κρίσις : Λαογρ 10 (1929/32) 559 - 60 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης).
2943. **Κυριακοῦ Ρένα** Κρητικὸς χορὸς. Ν Γράμμ Α' (1926/27) [φύλλα 2 ἄν. ἀριθμ. σελ. μεταξὺ τῶν σελ. 74 - 75].
2944. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Τὰ λυρομπάντουρα. Τὸ Βούκινο. Προμ Πυρφ ἔτ. Γ' (1927) ἀρ. 59 σ. 7, ἀρ. 60 σ. 7.
Γίνεται λόγος περὶ μουσικῶν ὀργάνων.
2945. **Δάβδας Ν.** Στροφές ἀπὸ τὸν Ἄνδριώτικον μπάλλον κατὰ διασκευὴν—. ΑΗ ἔτ. 3 (1927) σ. 113.
2946. **Κουτσογιαννόπουλος Δ.** Ἡ λύρα τοῦ Πόντου, ἥτοι μουσικὴ συλλογὴ τῶν δημοτικῶν τοῦ Πόντου ᾠσμάτων. Δράμα 1927, 8ον μικρ., σελ. 80.
2947. **Ἀνθίας Τ.** Ἀπὸ τὴν Κυπριακὴ ζωὴ. Ἀνατολίτικοι χοροί. ΜΕΕ Περ Ε-Ζ (1928) φ. 122, σ. 7 - 8.
2948. **Ἀραβαντινὸς Περικλ. Π.** Δημῶδη ἠπειρωτικὰ ᾄσματα. Ἡπειρ Χρον 3 (1928) 225 - 32.
Δημοσ. 3 ᾄσμ. μετὰ μουσικῆς.
2949. **Κεραμόπουλλος Ἀντ. Δ.** Ἡ ἐθνική μας μουσικὴ καὶ ἡ Ἀφροδίτη τῆς Μήλου. ΗΜΕ ἔτ. 1928, σ. 291 - 300.
2950. **Κουτσογιαννόπουλος Δημ.** Τραγούδια τοῦ γάμου [8]. Ἄρχ Πόντ 1 (1928) 181 - 84.
2951. **Μαυρῆς Ν. Γ. - Παπαδόπουλος Εὐ. Α.** Δωδεκανησιακὴ λύρα. Τόμ. Α'. Κασιακὴ λύρα, ἥτοι δημῶδης ποίησις καὶ μουσικὴ τῆς νήσου Κάσου. Τύποις «Νέας Ἠχοῦς». Περτ - Σάϊδ, 1928, 8ον, σελ. κδ' + 52 + 168.
Περιλαμβάνονται : Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν δωδεκανησιακὴν μουσικὴν καὶ ποίησιν, 63 μουσικαὶ καταγραφαὶ εἰς εὐρωπαϊκὴν γραφὴν, ᾄσμ. 113, ἐπῶδ. 13, παιδ. ᾄσμ. καὶ νανουρ. 27, δίστιχα 1058, λεξιλόγιον.
Κρίσις : Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος τ. ΚΗ' (1929) 135 - 37 (Φώτις Σ. Γκίκας). Λαογρ 10 (1929/32) 277 - 78 (Σ. Π. Κυριακίδης).
2952. **Πρωτοψάλτης Μ.** Οἱ χοροὶ τῆς Καρπάθου. Ἑλλ Γράμματα 2 (1928) 135-40.

2953. *Χατζηπαναγιώτης Δημ.* Τραγούδι τοῦ τσαγανοῦ. *Θρακ* 1 (1928) 205-206.
2954. *Λαμπελέρ Γ.* Ὁ κ. Καλομοίρης καὶ τὸ δημοτικὸ τραγούδι. *ΜΧρ* 1 (1928/29) 58 - 59, 89, 134 - 36.
2955. *Κουτσογιαννόπουλος Δημ.* Τραγούδια. Ἄρχ Πόντ 2 (1929) 187 - 208.
2956. *Ξανθουδίδης Στέφ.* Τὸ σκόλιον τοῦ Ὑβρία καὶ ἡ πυρορίχη. *ΗΜΕ* ἔτ. 1929, σ. 233 - 42.
Ἐν σ. 240 - 242 γίνεται λόγος καὶ περὶ τῶν νεωτέρων τῆς Κρήτης χορῶν ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς ἀρχαίους, ὡς καὶ περὶ τῶν τραγουδιῶν τῆς τάβλας, τὰ ὅποια ὁ συγγρ. συγκρίνει πρὸς τὰ ἀρχαῖα σόλια.
2957. *Παπαχριστοδούλου Μόσχος* Θρακιώτικα τραγούδια [17]. *Θρακ* 2 (1929) 199 - 206, 389 - 95.
2958. * *Καλομοίρης Μανόλης* Εἴκοσι δημοτικὰ τραγούδια μὲ συνοδεία πιάνου ἢ ὀρχήστρας. Σειρὰ πρώτη. Ἀθῆναι, ἀ.ἐ., 4ον.
2959. *Λάβδας Ν.* Δημοτικὰ τραγούδια. Σειρὰ πρώτη. Ἀθῆναι, ἀ.ἔ., τεύχη δίφυλλα 1 - 25.
Ἄσματα 25.
2960. *Ψάχος Κ.* Δημῶδη ἄσματα Ἠπείρου. *ΜΧρ* 4 (1932) 49 - 52. (πρὸς ἀρ. 297)
Κρίσις: *ΒΝJb* 9 (1932) 417.
2961. 50 δημῶδη ἄσματα Πελοποννήσου καὶ Κρήτης. Συλλογὴ Ὠδείου Ἀθηνῶν. Ἐν Ἀθήναις 1930. (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων. Ἱστορικὴ καὶ λαογραφικὴ βιβλιοθήκη, ἀρ. 9), 8ον, σελ. 239.
Κρίσις: *Λαογρ* 10 (1929/32) 598 - 600 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
2962. *Δαυράγκας Διον.* Ἐθνικὰ καὶ δημῶδη ἄσματα. *ΜΧρ* 2 (1930) 1 - 2.
2963. *Μαργαρίτης Λώρης* Τὸ ἔθνικὸ τραγούδι καὶ ἡ διεθνὴς μουσικὴ. *ΜΧρ* 2 (1930) 225 - 30.
2964. *Παπαδημητρίου Κ.* Ἡ ἑλληνικὴ μουσικὴ καὶ οἱ τσιγγάνοι. Μουσικὸς Κόσμος, ἔτ. Α' (1930) τεῦχ. 4, σ. 124 - 25.
2965. *Οἰκονόμου Κ.* Τὸ νεοελληνικὸν λαϊκὸν ἄσμα. Μουσικὴ Ζωή, ἔτ. 1 (1930/31) σ. 82, 87 - 88.
2966. *Μερλιέ Μέλπω Ο.* Τραγούδια τῆς Ρούμελης. Ἀθῆναι 1931, 8ον, σελ. λα' + 96. (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων. Ἱστορικὴ καὶ λαογραφικὴ βιβλιοθήκη, ἀρ. 12).
Κρίσις: *Λαογρ* 10 (1929/32) 600 - 602 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
2967. *Νάξος Γ. Ν.* Ἡ περισυλλογὴ τῶν δημοδῶν ἁσμάτων. *ΜΧρ* 3 (1931) 1-4.
2968. *Παπαδημητρίου Κωνστ. Δ.* Ἐνα ἠρωϊκὸ δημοτικὸ τραγούδι. Ὁ Στριφτόμπολας. *ΜΧρ* 3 (1931) 33 - 36.

2969. Τὰ τραγούδια μας (7 ἄσμ. μετὰ μουσικῆς εἰς εὐρωπ. γραφὴν). (Ἀντίλαλοι ἀπ' τὰ Μουδανιά καὶ τὰ γύρω, Θεσσαλονίκη 1931, σ. 99 - 106).
Ἐκδόσεις ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ Παχτίκου.
2970. Χορὸς γυναικῶν τοῦ Μπλάτσι (εἰκῶν). Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 7 (1931) σ. 255.
2971. **Χωροφᾶς Γ.** Παιδικὰ τραγούδια συνοδεία πιάνου. Ἐκδοτ. οἶκος Δημητράκου. Ἐν Ἀθήναις 1931, 4ον, σελ 4 ἄ.ἄ.+76.
Πρόκειται περὶ γνωστῶν δημ. ἄσμ. διεσκευασμένων μουσικῶς.
2972. **Ἀνδρεόπουλος Ἀργύρ. Νικ.** Μακεδονικὸς χορὸς Καπουτζήδων. Λαογρ 10 (1929/32) 501 - 502.
2973. **Καλομοίρης Μαν.** Τὸ δημοτικὸ μας τραγούδι. Ἔργασια 3 (1932) τεῦχ. 141 σ. 1159, τεῦχ. 143 σ. 1224.
2974. **Δαμπελὲτ Γεώργ.** Αἰσθητικὴ μελέτη. Ἡ γένεσις τῆς ὁμοιοκαταληξίας εἰς τὴν ποίησιν καὶ ἡ σχέσις αὐτῆς πρὸς τὴν μουσικὴν. Ἀθήναι 1932, 8ον, σελ. 27.
2975. ——— Ἡ γένεσις τῆς ὁμοιοκαταληξίας εἰς τὴν ποίησιν καὶ ἡ σχέσις αὐτῆς πρὸς τὴν μουσικὴν. ΠΑΑ 7 (1932) 233 - 38.
2976. **Παπαχριστοδοῦλου Μόσχ.** Λαογραφικά. Θρακιώτικα τραγούδια [6]. Θρακ 3 (1932) 236 - 38.
2977. **Φορμόζης Π.** Τὸ ἔργο κ' ἢ προσπάθεια τοῦ Ἀργ. Ν. Ἀνδρεοπούλου γιὰ τὴν καταγραφή τῶν ἐλληνικῶν χορῶν καὶ τραγουδιῶν. Λαογρ 10 (1929/32) 503 - 13.
2978. **Ψάχος Κ. Α.** Δημῶδη ἄσματα Ἠπείρου [2]. Μ Χρ 4 (1932) 49 - 52. [ἰσχυρ. ἀρ. 2969. σ. 107]
2979. **Κ. Σ.** Ὁ χορὸς διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Μοῦσαι, ἔτ. 41 (1933) ἀρ. 906 σ. 1 - 2, ἀρ. 907 σ. 1 - 2.
2980. **Καλ(ομοίρης) Μαν(όλης)** Τὸ λαϊκὸ τραγούδι. Ἔργασια 4 (1933) τεῦχ. 177, σ. 743.
2981. **Δαμπελὲτ Γεώργ.** Ἡ Ἑλληνικὴ δημῶδης μουσικὴ· 60 τραγούδια καὶ χοροί. (Κριτικὴ μελέτη - μεταγραφή καὶ ἑναρμόνισις), Ἀθήναι 1933, 4ον, σελ. 200. (= La musique populaire grecque. Chants et danses (Etude - Critique, transcription et harmonisation). Traduction de Antoine C. Ruben), Athènes 1934, 4ον, σελ. 196).
2982. **Παπαχριστοδοῦλου Μόσχ.** Λαογραφικά τραγούδια τῆς Γέννας [9]. Θρακ 4 (1933) 217 - 21.
2983. **Φυλακτὸς Γ.** Ὁ τσάμικος χορὸς ἀπὸ γυμναστικῆς ἀπόψεως. Ἑλλ Ἀγ Α' (1933) 210 - 12.
2984. **Οἰκονόμου Κωνστ. Δ.** Τὰ δημῶδη ἄσματα Θράκης. Θρακ 5 (1934) 281 - 309.

2985. **Πετρίδης Πέτρος**. Τὸ λυκόφως τῆς σοφίας. «Ἡ ἔθνογραφικὴ μουσική». (Κριτικῆς ἔλεγχος). Ἔργασια 5 (1934) τεύχ. 223 σ. 457 - 58, τεύχ. 224 σ. 488 - 89, τεύχ. 225 σ. 520 - 21.
2986. **Σκλάβος Γ.** Νεωτέρα μουσική. Τὸ δημῶδες ᾄσμα. Συλλογαὶ δημοδῶν ᾄσμάτων. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ., τόμ. 10 (1934) σ. 953 - 54.
2987. **Σ(περάντσας) Σ. Γ.** Νεοελληνικὴ ὄρχησις. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ., τόμ. 10 (1934) σ. 970.
2988. **Μιχαηλίδης Σόλ.** Ὁ μουσικὸς καὶ ὁ «ὀμιλούμενος» λόγος. Κυπρ. Γράμμ. Α' (1934/35) 701 - 703.
2989. **Παπαχριστοδοῦλου Μόσχ.** Τραγούδια Θρακικὰ [24]. Ἄρχ. Θε. Θεσ. 1 (1934/35) 81 - 96.
2990. **Baud - Bony S.** Τραγούδια τῶν Δωδεκανήσων. (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων. Ἐκδόσεις Μουσικοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου. Διεύθυνσις Μέλπωσ Μερλιέ 1), τόμ. Α', Ἀθήναι 1935, 8ον, σελ. λ' + 374. Τόμ. Β'. Ἀθήναι, 1938, 8ον, σελ. ια' + 447.
Κρίσις: Λαογρ. 11 (1934/37) 683 - 90 (Π. Φορμόζης).
2991. **Borgia Nilo** L'ultima eco del canto bizantino nella Magna Grecia. Εἰς μνήμην Σπυρίδωνος Λάμπρου, 1935, σ. 162 - 69.
2992. **Μερλιέ Μέλπω** Ἡ μουσικὴ λαογραφία στὴν Ἑλλάδα. Δοκίμιον. Ἀθήνα, 1935. (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων. Ἐκδόσεις Μουσικοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου. Διεύθυνσις Μέλπωσ Μερλιέ), 8ον, σελ. 56 μεθ' ἑνὸς γεωγραφικοῦ χάρτου.
Κρίσις: Λαογρ. 11 (1934/37) 718 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
2993. **Παπαχριστοδοῦλου Μόσχ.** Θρακικὰ τραγούδια [27]. Ἄρχ. Θε. Θεσ. 2 (1935/36) 203 - 16.
2994. **Κιοσεμχάλ Μαχμουτ Ραγῆπ** Σχέσεις τῆς ἑλληνικῆς καὶ τουρκικῆς μουσικῆς (μετάφρ.: Ἄβρ. Ν. Παπάζογλου). Μακ. Ἡμέρες 4 (1936) 381 - 87.
2995. **Δαλαούνη Ἀλεξάνδρα** Τὸ δημοτικὸ τραγούδι στὰ σχολεῖα. Ἔργασια 7 (1936) τεύχ. 331, σ. 427.
2996. ——— Ἡ μουσικὴ ὡς λαϊκὴ τέχνη. Ἔργασια 7 (1936) τεύχ. 317, σ. 91.
2997. **Χάρης Πέτρος**. Τὸ Μουσικὸ Λαογραφικὸ Ἀρχεῖον. Ν᾽ Ἔστ. τόμ. 19 (1936) 209.
2998. **Παπαχριστοδοῦλου Μόσχ.** Θρακικὰ τραγούδια [28]. Ἄρχ. Θε. Θεσ. 3 (1936/37) 121 - 36.
2999. **Κουσιάδης Γεώργ. Α.** Ὁ χορὸς ἐν τῇ ἐξελίξει του (μετὰ 6 σχημάτων). Ἐν Ἀθήναις 1937, 8ον, σελ. 96.

3000. **Μοσχόπουλος Χαρ. Σ.** Ἡ ἐν Κεφαλληνίᾳ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ. Παγκεφ Ἡμ ἔτ. Α' (1937) 313 - 17.
Ἐνδιαφέρει καὶ λαογραφικῶς.
3001. **Κανέλλος Βάσσος** Ἀρχαῖοι καὶ νέοι Ἀρκαδικοὶ χοροί. ΜΜ ἔτ. 1 (1937/38) ἀρ. 8 σ. 116 - 18.
3002. **Σγουρίτσας Ἀγησ.** Τὰ τραγούδια καὶ ὁ χορὸς τῶν καλογέρων. Σπαρτ Χρον Α' (1937/38) ἀρ. φ. 2 σ. 12 - 15.— Λαογραφικὰ σημειώματα. Ἔρικ. Αὐτόθι, ἀρ. φ. 5 σ. 11.
3003. **Κ.** Περὶ ἀμανέδων. Ν Ἐστ τόμ. 24 (1938) 997.
3004. ——— Γιαννιώτικα τραγούδια καὶ «μανές». Ν Ἐστ τόμ. 24 (1938) 1065.
3005. **Δαυράγκας Δ. Σ.** Τὸ ἐλληνικὸν λαϊκὸν τραγούδι (ραδιοφωνικὴ διάλεξις). Ραδιο - Ἐπιθεώρησις Α' (1938) ἀρ. 6, σ. 5 - 7.
3006. Ναουσαῖοι χορεύοντες [εἰκῶν]. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 14 (1938) [ἰδ. φύλλ. μεταξὺ σ. 64 - 65].
3007. **Παναγιωτόπουλος Ἰ.** Τὸ πεντάπτυχον τῆς Ἀρκαδικῆς μουσικῆς. Ἀρκαδ Ἡμ 1938, σ. 141 - 42.
3008. **Πετροκόκκινος Δ. Π.** Τὰ λαϊκὰ ἐλληνικὰ τραγούδια τοῦ Ραβέλ. Ν Ἐστ τόμ. 23 (1938) 199.
3009. **Σκαλκώτας Νίκ.** Τὸ δημοτικὸ τραγούδι. Ν Γράμμ 23 Ἰουλίου 1938, σ. 8.
3010. * **Βουρτσῆς Μιχ.** 10 δημοτικὰ τραγούδια (εὐρωπ. μουσικῆ), 8ον μέγα, σελ. 20.
3011. **Καλομοίρης Μ.** Δημοτικὸ καὶ λαϊκὸ τραγούδι. Ραδιο - Ἐπιθεώρησις Β' (1939) ἀρ. 9 σ. 329 - 32, ἀρ. 10 σ. 365 - 69.
3012. **Μπεκιάρης Κ.** Προσφώνησις. Μεσ Γράμμ Δ' (1939) 108 - 10.
Γίνεται λόγος περὶ τῆς μουσικῆς τῶν Βορειοηπειρωτικῶν τραγουδιῶν.

Ε'. Κοινωνικὸς βίος.

1. Οἱ κύριοι σταθμοὶ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς.

Γέννησις, γάμος, τελευτή.

Βλ. καὶ ἀνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀριθμ. 120. 122. 123. 132. 138. 146. 150. 152. 165. 166. 170. 171. 176. 177. 179. 181. 186. 188. 189. 190. 193. 195. 198. 199. 206. 207. 210. 215. 221. 227. 231. 232. 249. 250. 255. 261. 268. 270. 271. 278. 283. 289. 292. 295. 304. 316. 317. 319. 322. 323. 1087. 1587. 1790.

3013. **Μέγας Γ.** Δίοδος διὰ τεχνικῆς σχισμάδος δένδρου πρὸς ἐπίτευξιν γονιμότητος ἢ πρὸς εὐτοκίαν. Λαογρ 6 (1917/18) 658.

3014. *Πολίτης Ν. Γ.* Ὁκυτόκια. Λαογρ 6 (1917/18) 299 - 346. (= Λαογρ. Σύμμεικτα, τόμ. Β'. Ἀθήναι 1921, σ. 284 - 316.). [Μελέτη].
3015. *Καλλίνικος Κωνστ. Ν.* Ὁ χριστιανικὸς ναὸς καὶ τὰ τελούμενα ἐν αὐτῷ. (Μετὰ εἰκόνων). Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 1921, 8ον, σελ. ιγ' + 726 + 7. [Μελέτη].
Γάμος σ. 639 - 57, τελευταίη σ. 694 - 726.
3016. *Καμπούρογλους Δ. Γρ.* Παρατηρήσεις εἰς Λαογραφίαν, τόμ. ΣΤ' σ. 301.
Λαογρ 8 (1921/25) 229.
Παρατηρ. σχετικαὶ μὲ τὸ παιδίον.
3017. *Ρόκος Εὐστ. Κ.* Μακεδονικοὶ γάμοι. ΗΘ ἔτ. 1921, σ. 153 - 59.
3018. Ἔθιμα Ἀστυπαλαίας: ἀραβῶν, γάμος. Φωνὴ Δωδ ἔτ. 1923, ἀρ. 13, σ. 9 - 10.
3019. *Ρωμαῖος Κ. Α.* Τὸ ὄνι κατὰ τὸν γάμον. Λαογρ 7 (1923) 346 - 68. [Μελέτη].
3020. *Φάβης Βασ.* Τὸ φίλημα τῶν μνηστήρων. Λαογρ 7 (1923) 457 - 59. [Μελέτη].
3021. *Κουκουλὲ Ἀναστασία Ἰ.* Ἐκ τῶν ἔθιμων τῆς Μάνης. Ἡ χήρα. Μαλεβὸς ἔτ. Δ' (1923/25) ἀρ. 42 σ. 307.
3022. : *Τ(ὸ) παιδί(ν) τοῦ Μ(αλεβοῦ)* (= Ἀγησ. Σγουρίτσας) Ἀπὸ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμά μας. Μαλεβὸς ἔτ. Δ' (1923/25) ἀρ. 46 σ. 364.
3023. *Κατσαρᾶς Ἀγαπ.* Ὁ ἀραβῶν ἐν Τήλω. Φωνὴ Δωδ ἔτ. 1924, ἀρ. 43, σ. 6 - 7.
3024. *Μ(αντζουράνης) Κ. Ἰ.* Ὁ γάμος στὸ Δέλβινο τῆς Ἠλείου. Ἐπ Βουρ ἔτ. 1925/26, σ. 120 - 29.
3025. *Πιττόκος Μ.* Γιὰ ταῖς βαπτίσεις τῶν Κρητῶν. Προμ Πυρφ ἔτ. Α' (1925) ἀρ. 6 σ. 7.
Καὶ ἄσμα 1.
3026. — Πῶς γίνονται οἱ γάμοι εἰς τὸ χωρίον Βισταγῆς Ἀμαρίου Κρήτης. Προμ Πυρφ ἔτ. Α' (1925) ἀρ. 18 σ. 7, ἀρ. 19 σ. 7, ἀρ. 20 σ. 7.
3027. : *Τὸ παιδί τοῦ Μαλεβοῦ* (= Ἀγησ. Σγουρίτσας) Χωριάτικος βίος. Μαλεβὸς ἔτ. Ε' (1925) ἀρ. 53 σ. 439 - 40 — ἔτ. ΣΤ' (1925/26) ἀρ. 54 σ. 451 - 52. ἀρ. 55 σ. 461. ἀρ. 56 σ. 471 - 72. ἀρ. 57 σ. 483 - 85. ἀρ. 58 σ. 495 - 96. ἀρ. 59 σ. 507 - 508. ἀρ. 60 σ. 521 - 22. ἀρ. 60 - 61 σ. 535 - 36. ἀρ. 65 σ. 570 - 72.
Δημοσ. λαογρ. ὕλη σχετικὴ μὲ τὴν γέννησιν καὶ τὸν γάμον.
3028. — Τὸ τραγούδι τῆς πίττας. Μαλεβὸς ἔτ. Ε' (1925) ἀρ. 48 σ. 375 - 76.
Γαμήλ. ἔθιμον μετ' ἄσματος.
3029. *Δαφέρμος Γ. Φ.* Οἱ ποῦλοι. Προμ Πυρφ ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 26 σ. 7.
Ψωμιὰ τοῦ γάμου.
3030. *Δαφέρμος Μιχ.* Τοῦ γάμου ἔθιμα. Προμ Πυρφ ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 40 σ. 7.

3031. *Εύστρατιάδης Μιχ. Π.* Περί τῆς μὴ τελέσεως γάμων τὸν Μάϊον. ΔΧΑΕ περίοδ. Β', τόμ. Γ', τεύχη Α' καὶ Β' (1926) 77 - 78.
3032. *Κανδηλάπτης Γ.* Γαμήλια ἔθιμα. Τὸ θύμισμα. Λαογρ 9 (1626/28) 255 - 58.
3033. *Κυριαζῆς Ν. Γ.* Γάμος - ἐγκυμοσύνη [παιδίον]. Κυπρο Χρον 4 (1926) 116 - 52.
3034. *Σαραντιῆ Ἐλπινίκη* Μακεδονικὰ ἔθιμα. Ὁ ἀρραβὼν καὶ ὁ γάμος στὴν Ἔδεσσα. Ἑλληνίς 6 (1926) 65 - 67, 89 - 91.
3035. ——— Τὰ ἔθιμα τῆς Θράκης. Κυριακή, ἔτ. Α' (1926/27) ἀρ. 24, σ. 7, ἀρ. 25, σ. 7. [Γαμήλια ἔθιμα].
3036. *Ζωηρῆ Νοεμῆ Α.* Σκυριανὰ ἔθιμα. Ἡ προξενειὰ καὶ ὁ ἀρραβὼν. Ἑλληνίς 7 (1927) 10 - 16, 33 - 36, 62 - 65.
Πλὴν τῆς περὶ γάμου ὕλης δημοσ. καὶ εἰδήσεις περὶ τοπικῶν ἐνδυμασ., τὸ τραγούδι τοῦ Λαζάρου, νανουρίσματα 4, 1 παράδ., τοπων. 23 καὶ παροιμ. τινὲς φράσεις.
3037. *Καλαματιανὸς Γ.* Ὁ Μανιάτικος γάμος. Ἑλλ Γράμματα 2 (1927/28) 245 - 48.
3038. *Γερακάρης Ἀντ.* Ἀρραβῶνες ἐν Βελβενδῶ. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 4 (1928) σ. 298 - 302.
3039. *Κανδηλῶρος Τάκης Χ.* Παράξενα ἔθιμα μνηστείας [ἐκ Δημητσάνης]. ΜΕΕ Περ Α - Δ (1928) φ. 115, σ. 4 - 5.
3040. *Μιχαηλίδης Μ. Δ.* Ἀρραβὼν καὶ γάμος ἐν Νεβέσκη. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 4 (1928) σ. 164 - 71.
3041. *Παπαδόπουλος Σάββας* Γάμος στὴν Κερασοῦντα. Ἑλλ Γράμματα 3 (1928) 176 - 79.
3042. *Οἰκονομίδης Δημοσθ. Η.* Γαμήλια ἔθιμα. Ἀρχ Πόντ 1 (1928) 121 - 80.
Κρίσις: Λαογρ 10 (1929/32) 234 (Στ. Π. Κυριακίδης).
3043. *Ροδᾶς Μιχ.* Μακεδονικὰ σκίτσα. Ἐνας γάμος στὸ χωριό. Κυριακή Β' (1928) φ. 56, σ. 4.
3044. *Σαραντιῆ (Σταμούλη) Ἐλπινίκη* Ἀπὸ τὰ Θρακικὰ ἔθιμα. Θρακ 1 (1928) 127 - 40. [Βλ. καὶ τόμ. 2 (1929) 252].
Ἐθιμα σχετ. μὲ τὸ παιδίον.
3045. *Φουρίκης Π. Α.* Γάμος καὶ γαμήλια σύμβολα παρὰ τοῖς Ἀλβανοφώνοις τῆς Σαλαμῖνος. Λαογρ 9 (1926/28) 507 - 63. [Μελέτη].
3046. *Βρόντης Ἀν.* Ἡ νύφη στὸ Καστελλόριζο. Ἑλλ Γράμματα 5 (1929) 221.
3047. *Κριαρᾶς Παχνάκης Παῦλ.* Οἱ γάμοι καὶ οἱ προλήψεις στὴ Χώρα τῶν Σφακιανῶν. Ἑλλ Γράμματα 5 (1929) 110 - 11.
3048. *Κουκουλῆς Φαίδ.* Ἐπιβίωσις ἔθιμων τινῶν περὶ τὴν ταφήν. ΗΜΕ ἔτ. 1929 σ. 369 - 82. [Μελέτη].

3049. *Κουρούκλης Εὐθ.* Δοξασίες περὶ ψυχῆς στὴν Κεφαλονιά. Ἴόν Ἄνθ ἔτ. 3 (1929) 175 - 76.
3050. *Μακρυγιαννοπούλου Μαριάνθη* Ὁ ἀρραβὼν καὶ ὁ γάμος. «Πέργαμος», 1929, σ. 247 - 55.
Δημοσ. περιγραφή ἐθίμων καὶ 4 γαμ. ἄσματα.
3051. *Σοφianoῦ Ἰουλία Ἀ.* Τραγούδια τοῦ γάμου. «Πέργαμος», 1929, σ. 256-62.
Δημοσ. ἐν σ. 262 καὶ 1 μουσ. καταγραφή.
3052. *Σοφianoῦς Α. Γ.* Προλήψεις περὶ τὴν κύησιν, τὸν τοκετόν, τὴν λεχώ. «Πέργαμος», 1929, σ. 244 - 45.
3053. *Σταμούλη - Σαραντιῆ Ἐλπινίκη* Ἀπὸ τὰ ἔθιμα τῆς Θράκης. Θρακ 2 (1929) 131 - 45, 254.
Ἔθιμον κατὰ τὴν τελευταίαν.
3054. *Χονδρονίκη Χρυσάνθη Κ.* Ἔθιμα περὶ τὸν νεκρόν. «Πέργαμος», 1929, σ. 286 - 88.
3055. ——— Ἔθιμα περὶ τὴν λεχώ καὶ τὸ βρέφος. «Πέργαμος», 1929, σ. 238-43.
Νανουρίσματα σ. 242.
3056. *Α. Θ. Δ.* Ὁ γάμος ἐν Κάτω Νευροκοπίῳ (Ζύρονοβον). Ἡμερ Δο ἔτ. 1930, σ. 50 - 53.
3057. *Γκανούλης Γ. Θ.* Τὰ κατὰ τὸν γάμον ἦθη καὶ ἔθιμα ἐν Σιατίστῃ. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 6 (1930) σ. 177 - 88.
Καὶ γαμήλ. ἄσμ. 11.
3058. *Δαφέρμος Γ. Φ.* Συμβουλές γιὰ τὴν παντρεία. Προμ Πυροφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 130 σ. 7.
3059. *Καϊρης Μιχ. Ν.* Ὁ γάμος τοῦ κῦρ Ἀντωνάκη. (Ἀνδριακὴ ἠθογραφία). ΑΗ ἔτ. 5 (1930) σ. 93 - 117.
Γαμήλια ἔθιμα.
3060. *Κοτζᾶς Δημ. Π.* ἠθη καὶ ἔθιμα, δεισιδαιμονίαι καὶ προλήψεις τῶν χωρίων τῆς Ρόδου. ΡΗ ἔτ. 1930, σ. 217 - 26.
Ἔθιμα σχετικὰ μὲ τὸ παιδίον.
3061. *Ὁρφανοῦδάκη Μαρία Ν.* Πῶς γίνονται οἱ γάμοι στὸ χωριό μας [Γαράζο]. Προμ Πυροφ ἔτ. ΣΤ' (1930) ἀρ. 129 σ. 7, ἀρ. 130 σ. 7.
3062. *Καλλινδέρης Μιχ.* Ἡ γέννηση καὶ τὰ βαφτίσια. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 7 (1931), σ. 253 - 58.
3063. *Μ. Α.* Ὁ γάμος ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀλλαχοῦ. Ραδάμανθυσ 16 (1931) τεῦχ. 1, σ. 6
3064. *Παπαδόπουλος Λάζ.* Γάμος Σαρακατσαναίων. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 7 (1931) σ. 129 - 133.

3065. **Ζορμπᾶς Νίκ.** Ὁ γάμος τοῦ καπετᾶν Νικόλα. Ναυτ Ἑλλ 5 (1932/33) 1295-1298.
Λογοτ. διασκευὴ γαμηλίων ἐθίμων.
3066. Ἡπειρωτικαὶ παραδόσεις. Ἡ Δωδώνη Α' (1931/32) 112.
Δημοσ. 2 εἰδήσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὸν γάμον καὶ τὴν τελευτήν.
3067. **Ἀθανασιάδης Ν.** Τὰ βαφτίσια. ΗΔΜ ἔτ. 1932, σ. 59 - 61.
3068. **Βρόντης Ἀν. Γ.** Ροδίτικος γάμος. Ἐκδότης Μιχαήλ Β. Νεταρᾶς, 1932, 8ον σ. 72.
Κρίσις: Λαογρ 11 (1934/37) 308 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
3069. **Κεραμιδᾶ Ὀλυμπία** Ἔθιμα, δοξασίαι, δεισιδαιμονίαι γιὰ τὸ παιδί ἀπὸ τὴ Στρώμνιτσα. Λαογρ 10 (1929/32) 449 - 58.
3070. **Σαλβάνος Γεράσ.** Γαμήλια ἔθιμα Ἀργυράδων Λευκίμης. Λαογρ 10 (1929, 32) 514 - 43.
3071. **Φελούκη Εὐαγγελία** Νεκρικὰ ἔθιμα ἀπὸ τὴν Ἀλεξανδρούπολη. Λαογρ 10 (1929/32) 459 - 63.
3072. **Ἀποστολίδης Φώτ. Γ.** Ἐορτασμὸς τῶν γάμων στὴν Ἰσεντώ. Θρακ 4 (1933) 267 - 76.
3073. **Γκανούλης Γεώργ.** Οἱ ἀρραβῶνες ἐν Σιατίστῃ. Μακεδ Ἡμερ 9 (1933) 129 - 35.
3074. **Κονσολόπουλος Ι.** Μιὰ ἀρραβῶνα τῆς παληᾶς ἐποχῆς. Μυκ Χρον Α' (1934) φ. 10 σ. 5 - 6.
3075. **Σταμούλη - Σαραντῆ Ἐλπινίκη** Ἀπὸ τὰ ἔθιμα τῆς Θράκης. Θρακ 5 (1934) 312 - 43.
Γαμήλια ἔθιμα.
3076. **Σωτηροπούλου Ὀλγα Χ.** Μιὰ προξενιά στὴν Κορυτσά τὰ περασμένα χρόνια. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 10 (1934) σ. 283 - 88.
Λογοτεχνικὴ διασκευὴ γαμηλίων ἐθίμων.
3077. **Βρόντης Ἀναστ.** Ροδιακὴ λαογραφία. Λαογρ 11 (1934/37) 565 - 94.
Ἔθιμον περὶ τὸ παιδίον, ἄσμ. παιδ. καὶ νανουρίσματά τινα, ταχταρίσματα, λαχνίσματα, παιδιαὶ 6 καὶ εἰδήσεις περὶ παιδικῶν ἀσθενειῶν.
Κρίσις: Ν Ἐστ τόμ. 21 (1937) 714 - 16 (Χ. Παπαχριστοδούλου).
3078. **Συγκολλίτης Σπῦρ.** Ὁ νεκρὸς εἰς τὴν Ἀνασελίτσα. Λαογρ 11 (1934/37) 387 - 414.
Πλὴν τῶν νεκρικῶν ἐθίμων δημοσ. καὶ 11 ἄσμ.
3079. **Γκανούλης Γ.** Ἐκ τῶν ἐθίμων τῆς Σιατίστῃς. Τοκετὸς καὶ βάπτισις. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 11 (1935) σ. 128 - 32.

3080. *Μαθιουδάκης Γιάνν.* Ὁ γάμος τῆς Ζαχαρένιας. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 36 σ. 4, φ. 37 σ. 4.
Κρητικὴ ἠθογραφία μετὰ πολλῶν πληροφοριῶν περὶ γάμου.
3081. *Παπαδοπούλου Ἑλλη Μ.* Μερικὲς συνήθειες τοῦ Κυπριώτικου γάμου Ἑλληνίς 15 (1935) 11 - 12.
3082. *Χαραλάμπους Χρῖστ.* Ἦθη καὶ ἔθιμα τῶν Κυπρίων ἐν καιρῷ θανάτου. Κυπρ Χρον 11 (1935) 255 - 56.
3083. * *Akritas P. G.* Hochzeitsbräuche der abchasischen Griechen (russ.). Sovetskaja etnografija, 1936, nr. 4 - 5, 84 - 104.
3084. : *Ἐραμιστῆς* Οἱ γάμοι στὰ νησιά μας. Ναυτ Ἑλλ 8 (1936) 3568.
3085. *Κάμαρης Μάνος* Μαντινάδες τῆς νύφης [4]. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΒ' (1936) ἀρ. 275 - 76 σ. 7.
3086. *Καρπάθιος Ἐμμ.* Ἐπικήδεια ἔθιμα ἐν Νάξῳ ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Ἐκκλησία, ἔτ. ΙΔ' (1936) σ. 180.
3087. *Μελανοφρύδης Π. Η.* Αἱ περὶ τοῦ Ἄδου δοξασίαι τῶν Ποντίων. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 7 - 8, σ. 12 - 13.
Ἔθιμα καὶ δοξασ. περὶ τελευτῆς.
3088. : *Σύλβιος* Κρητικοὶ γάμοι, ἀρραβωνιάσματα, ἔθιμα. Ναυτ Ἑλλ 8 (1936) 3637 - 3638.
- 128 3089. *Μαμμόπουλος Ἀλ.* Ὁ γάμος στὴ Λεοντοφουριά. Ἡ Βόρειος Ἠπειρος, ἔτ. Β' (1936/37), τευχ. 16 σ. 19 - 21, τευχ. 17 σ. 15 - 19. καὶ τευχ. 19, σ. 12 - 13.
3090. *Σφενδόνης Ν. Α.* Δώδεκα γάμοι σὲ μιὰ μέρα ψηλὰ στὸ Σέλι τοῦ Βερμίου. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 13 (1937) σ. 145 - 57.
3091. *Βαλαβάνης Γεώργ.* Γαμήλια τραγούδια καὶ ἔθιμα τῆς Κερασσοῦντος. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 17/18 σ. 242 - 44. — Οἱ χοροὶ τοῦ γάμου στὴν Κερασσοῦντα, φ. 19 σ. 276 - 77.
Γαμήλια ἔθιμα.
3092. *Κεφαλίδης Ν.* Τὸ μάς. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 17/18, σ. 264.
Γαμήλ. ἔθιμον.
3093. *Κανονίδης Ι.* Τὸ μοίραγμα τῆς πῆτας. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 15, σ. 148.
Ἔθιμα σχετ. μὲ τὸ παιδίον.
3094. : *Ξενίτας Ξένος* (= Ξενοφ. Ἀκογλους) Ἔθιμα καὶ ἡ τελετὴ τοῦ γάμου στὰ Κοτύωρα. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 23, σ. 443 - 48.
3095. — Τὰ μνημόσυνα στὰ Κοτύωρα. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 24, σ. 481 - 84.

3096. **Π(απα)χ(ριστοδούλου) Π.** Πῶς καίγαν τοὺς νεκρούς των στὸ Κωστή, χωριὸ τῆς Ἐν. Θράκης καὶ τὰ γύρω. Ἄρχ Θρ Θησ 4 (1937/38) 71.
3097. ——— Ἔθιμα τοῦ γάμου στὸ Ὀρτάκιοι Λιτίσης. Ἄρχ Θρ Θησ 4 (1937/38) 152 - 53.
3098. **Σαλλαπασίδης Π. Β.** Τὸ πάτεμαν. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 15, σ. 150. Τὸ παιδὶν θὰ ἔρται μὲ τὴν ψυν... Αὐτόθι, φ. 16 σ. 214 - 15.
3099. **Σαλλαπασίδης Ι.** Ἐντῶκες τὸ κωδών; Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 15, σ. 148.
Γαμήλ. ἔθιμα.
3100. **Σγουρίτσας Ἀγησ. Γ.** Τὸ ἀγρηλίκι τοῦ Κουκουναῖ πρὸς τὴν ξιακουστή. Σπαρτ Χρον 1 (1937/38) ἀρ. 9, σ. 9, 14.
3101. ——— Συχώρια καὶ ὄχι μνημόσυνα. Σπαρτ Χρον 1 (1937/38) ἀρ. 11 - 12, σ. 8.
3102. **Χριστοφορίδης Εὐστ.** Γαμήλια ἔθιμα τῆς Ματσούκας. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 22, σ. 413 - 15.
3103. **Ζαχόπουλος Κύριλλ.** Πῶς συνιστῶντο καὶ διεξήγοντο οἱ ἀρραβῶνες καὶ οἱ γάμοι ἐν τῷ νομῷ Ἀϊδινίου πρὸ πολλῶν ἐτῶν. Μικρ Χρον 1 (1938) 280 - 86.
3104. **Ζήση Μελπομένη Εὐστρ.** Ἀρραβῶνες καὶ γάμοι στὸ Αὐδῆμι. Θρακ 9 (1938) 287 - 309.
3105. **Ἰωαννίδης Στ.** Ἡθῆ καὶ ἔθιμα τῶν πέριξ τῆς Δράμας χωριῶν. ΗΒΕ ἔτ. 1938, σ. 129 - 33.
Γαμήλ. ἔθιμα.
3106. **Μπῆτος Ἰ.** Τὸ τραγούδι τοῦ γάμου. Μακ Ἡμέρες 6 (1938) 26 - 28.
Γαμήλια ἔθιμα.
3107. **Παπαδόπουλος Π. Γ.** Ὁ γάμος στὴν Τριφυλία. Μεσσ Ἐτ 1938, σ. 168 - 72.
3108. **Παπαθωμᾶς Θ. Κ.** Βοιωτικὰ ἔθιμα. Α'). Περὶ γάμων. ΗΔΜ ἔτ. 7 (1938) σ. 110 - 18.
3109. **Σφενδόνης Ν.** Ἐνας γάμος Σαρακατσαναίων. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 14 (1938) σ. 42 - 53.
3110. **Τριανταφυλλίδης Φ. Γ.** Οἱ ἀρραβῶνες καὶ οἱ γάμοι εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Ζαγορίου. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 14 (1938) σ. 137 - 44.
3111. : **Φακὸς** Θρακικοὶ γάμοι. ΗΒΕ ἔτ. 1938, σ. 39 - 43.
3112. **Χριστοδουλίδης Κ.** Ὁ γρίζος καὶ τὸ νυμφοπάζαρον εἰς τὸ Σχοινοῦδι. Λεύκωμα τῆς νήσου Ἰμβρου, Ἐν Ἀθήναις 1938, σ. 190 - 94.
3113. : **Ξενίτας Ξένος** (=Ξενοφ. Ἀκογλους) Ἡ βάφτιση στὰ Κοτύωρα. Ποντ Φύλλ Γ' (1938/39) φ. 25, σ. 12 - 15.

3114. **Βαλσαμίδης Ἀντών.** Ὁ χορὸς τοῦ κινᾶ [Προκόννησοι]. Παμπροκοννησιακὸν Βῆμα, ἔτ. Α' (1939) ἀρ. φύλλ. 12, σ. 6.
Γαμήλιος χορὸς.
3115. **Δαφέρμος Γεώργ. Φ.** Λυρατζῆς - μάγερος - πίκαιρος. Προμ Πυροφ ἔτ. ΙΕ (1939) ἀρ. 330 σ. 7, ἀρ. 331 σ. 7, ἀρ. 332 σ. 7.
Ἔθιμα τοῦ γάμου.

2. Θρησκευτικὴ ζωὴ. Λαϊκὴ λατρεία.

α'. Συλλογαί.

Βλ. καὶ ἄνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀριθμ. 119. 120. 122. 123. 132. 133. 134. 151. 152. 166. 167. 170. 171. 176. 177. 179. 181. 186. 188. 194. 195. 198. 200. 203. 206. 207. 211. 212. 218. 221. 227. 228. 241. 247. 248. 249. 252. 254. 255. 258. 261. 268. 270. 271. 275. 279. 281. 283. 284. 287. 288. 289. 290. 291. 295. 299. 304. 311. 314. 316. 317. 319. 322. 323. 701. 1049. 1108. 1115. 1305. 1321. 1415. 1526.

3116. **Κορύλλος Χ.** Ἡ Τσικνοπέφτη. Λαογρ 6 (1917/18) 256. — Τὸ παπίρι. Αὐτόθι, σ. 660.
3117. **Γανώσης Β.** Ἀγῶνες (ἐκ Νιγρίτης Δράμας). Λαογρ 8 (1921/25) 220 - 21.
3118. **Θαλασσινὸς Συμ. Η.** Ἡ πανήγυρις τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου στὴν Βέροια. ΗΘ ἔτ. 1921, σ. 114 - 17.
3119. **Κοσκόρη Μαρία Γ.** Ἑλληνικὰ Χριστούγεννα (παραδόσεις, ἔθιμα, ἀνάγκαι). Ἑλληνίς 1 (1921) 275 - 80.
3120. **Καμπούρογλους Δημ. Γρ.** Τὸ ποκαμισάκι τ' αἰ Χαραλάμπου. Ἐφημερ. «Πρωτεύουσα» Ἀθηνῶν, 1922, ἀρ. 382.
3121. **Μωραϊτίδης Ἀλ.** Τὸ ἀγίασμα τοῦ Μπαλουκλῆ. Ἡμερ Ἐγκ ἔτ. 19 (1922) σ. 60 - 62.
3122. Ἀπόκρεφ. Μαλεβὸς ἔτ. Β' (1921/22) ἀρ. 12 σ. 6 - 7. — Τὸ ψυχοσάββατον τοῦ Ρουσαλιοῦ, Αὐτόθι, ἀρ. 15 σ. 6.
3123. Ἡ νῆσος Τῆλος. Ἡθῆ καὶ ἔθιμα αὐτῆς. Φωνὴ Δωδ ἔτ. 2 (1924) ἀρ. 34 σ. 4.
3124. **Cirilli Gustave** La fête du «cataclysmos» à Chypre. Κυπρ Χρον Α' (1923) 72 - 74.
3125. **Σαραντιῆ Ἐλπινίκη** Τὰ δωδεκάμερα εἰς τὴν Θράκην. Ἑλληνίς 3 (1923) 16 - 19.
3126. **Πρωτοπαπᾶς Ἰ. Ν.** Τὰ θαύματα στὸν Βάσσαρᾶ. Ὁ γέρο - ἤχος ἢ Θεοφίλης. Μαλεβὸς ἔτ. Δ' (1923/25) ἀρ. 39 σ. 269.
3127. **Καλογεροπούλου Ἀγνή Π.** Ἔθιμα τῶν Χριστουγέννων. Ἑλληνίς 4 (1924) 258 - 59.

3128. **Καραϊτιάνος Ί.** Ἀπὸ τὰ ἔθιμα τῆς Κάσου. Φωνὴ Δωδ ἔτ. 2 (1924) ἀρ. 35 σ. 13-14.
3129. **Κληρίδης Νέαρχ.** Λαογραφία διαφόρων μηνῶν. Κυπρ Χρον 2 (1924) 198-205, 220-222. 4 (1926) 199-201.
3130. **Ἀκριτάς Δ.** Ἡ ἀπόθεσις ἢ τὰ κούλουμα. Γρηγόριος ὁ Παλαμαῆς, 9 (1925) 165-67.
3131. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Ὁ κλείδωνας. Προμ Πυρφ ἔτ. Α' (1925) ἀρ. 21 σ. 7, ἀρ. 22 σ. 7. — Ἀϊ Γιάννης ὁ Ριγολόγος. Αὐτόθι, ἀρ. 22 σ. 7.
3132. **Καραϊσκάκης Π. Κ.** Ποικιλόχρωμος βαφή αὐγῶν. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 1 (1925) σ. 30-31.
3133. **Πρωτοπαπᾶς Ί. Ν.** Τὰ τάματα. Μαλεβὸς ἔτ. ΣΤ' (1925/26) ἀρ. 58 σ. 500.
3134. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Τὸ ποδαρικό. Προμ Πυρφ ἔτ. Β' (1926) ἀρ. 27 σ. 7.
3135. **Ἱστοριοδίφης** Ὁ καρνάβαλος διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Κυριακὴ ἔτ. Α' (1926/27) ἀρ. 11 σ. 3.
3136. **Καμπούρογλους Δημ. Γρ.** Ἀποκρηὲς ἐπὶ τουρκοκρατίας. Κυριακὴ ἔτ. Α' (1926/27) ἀρ. 13 σ. 1-2.
3137. **Κρυστάλλης Κ.** Ἡ πρωτομαγιά στὰ Γιάννενα. Κυριακὴ ἔτ. Α' (1926/27) ἀρ. 21 σ. 1.
Ἀναδημοσίευσις.
3138. **Μωραϊτίνης Τ.** Ἡ γκαμήλα (ἀποκρηάτικες ἱστορίες). Κυριακὴ ἔτ. Α' (1926/27) ἀρ. 12 σ. 1.
3139. **Χρηστομάνος Κ.** Ἡ παλιὰ Ἀθηναϊκὴ ἀποκρηά. Κυριακὴ ἔτ. Α' (1926/27) ἀρ. 11 σ. 1.
3140. Ἦθη καὶ ἔθιμα Καστελλορίζου. Ραδάμανθυσ, ἔτ. 12 (1924) τεύχ. 5, σ. 14-15.
3141. Ἡ ἑορτὴ τῆς Θεοσκεπάστης. ΑΗ ἔτ. 3 (1927) σ. 67-71.
3142. **Καῖρης Μιχ. Νικ.** Τὸ πανηγύρι τῶν ἀποικιῶν (πρὸ τεσσαρακονταετίας περίπου). ΑΗ ἔτ. 3 (1927) σ. 77-92.
Δημοσ. καὶ 7 δίστιχα.
3143. **Νοσταλγὸς** Ἡ Ἀγία Παρασκευή. Κυριακὴ ἔτ. Α' (1927) φ. 31, σ. 11.
3144. **Πιπτόκος Μ.** Ἀποκριές. Πῶς ἑωρτάζοντο αἱ ἀποκριές εἰς τὸ χωρίον Βισταγῆ Ἀμαρίου Κρήτης κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς τουρκοκρατίας. Προμ Πυρφ ἔτ. Γ' (1927) ἀρ. 52 σ. 7, ἀρ. 53 σ. 7.
3145. **Ρούκα Αἰκατερίνη** Αἱ ἡμέραι τῆς Λιαριγκοβινῆς. Ἑλληνίς 7 (1927) 182-85, 237-39.
Πλὴν τῶν λατρευτικῶν ἐθίμων δημοσ. καὶ εἰδήσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὰ γυναικεῖα ἔργα καὶ τὸν γάμον.

3146. *Σαραντῆ Ἑλπινίκη* Παναγία ἡ Χελιδonoῦ. Ἑλληνίς 7 (1927) 37.
3147. *Σελεπὲς Β.* Ὁ Ἀηβασίλης στὸ Κόρθι. ΑΗ ἔτ. 3 (1927) σ. 21 - 24.
3148. *Σφενδόνης Ν.* Τὸ τσιρούσινον. Τὸ πανηγύρι τῆς Παναγίας. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 3 (1927) 76 - 82.
3149. : *Ἀθάνατος Κώστ.* Εἰς τὸ ἅγιασμα τῆς Κυρίας τῶν Ἀγγέλων. Χρ Ἡμ ἔτ. 4 (1928) σ. 179 - 85.
3150. *Καμπούρογλους Δ. Γρ.* Τὰ κάλανδα. ΜΕΕ Περ Α - Δ (1928) φ. 111, σ. 1 - 2.
3151. *Καραμάνος Κυρ.* Ἔθιμα καὶ δοξασίαι διὰ τὸν Ἰανουάριον μῆνα. ΜΕΕ Περ Α - Δ (1928) φ. 111, σ. 3.
3152. *Μαγκριώτης Ἰωάνν.* Ἦθη καὶ ἔθιμα Εὐκαρούου. Θρακ 1 (1928) 454 - 57.
3153. *Μπενέκος Γιάνν. Γ.* Τὰ Λαζαρούδια. ΜΕΕ Περ Ε - Ζ (1928) φ. 125, σ. 5 - 6.
3154. *Παπαῖωαννίδης Κωνστ.* Ἔθιμα Σωζοπόλεως τῆς βορείου Θράκης. Θρακ 1 (1928) 457 - 60.
3155. *Περβολαράκης Ν.* Τὸ θαῦμα τῆς Παναγίας τῆς Τήνου. ΜΕΕ Περ Ε - Ζ (1928) φ. 144, σ. 8.
3156. *Πολυμένης Ἀνδροκλ.* Ἔθιμα [λατρευτικά]. Λαογρ 10 (1929/32) 269 - 69.
3157. *Φαλτάιτς Κ.* Μπαμπαγιοῦρδοι καὶ Λογκατσάρια. ΜΕΕ Περ Ε - Ζ (1928) φ. 163, σ. 22.
3158. *Θηβαιόπουλος Ἀριστ.* Τὰ ροβίθια τῶν Ἀγ. Θεοδώρων. «Πέργαμος», 1929, σ. 265 - 66. [Λατρευτ. ἔθιμα].
3159. *Καῖρης Μιχ.* Ἡ πρωτοχρονιά ἐν Ἀνδρῶν. ΑΗ ἔτ. 4 (1929) σ. 51 - 69.
3160. *Δ. Ε. Σ.* Ὁ προστάτης τῆς Ρόδου Ἅγιος Φανούριος ὁ νεοφανής. ΡΗ ἔτ. 1929, σ. 248 - 52.
3161. *Μαρίνης Κώστ.* Τὰ χωριάτικα πασχαλόγιορτα. Ν Ἔστ τόμ. 5 (1929) 331 - 34, 376 - 79.
3162. *Σοφianoῦ Ἰουλία Γ.* Τραγούδια τοῦ Κλήδονα. «Πέργαμος», 1929, σ. 277-80.
3163. *Σταμούλη - Σαραντῆ Ἑλπινίκη* Ἀπὸ τὰ ἔθιμα τῆς Θράκης. Θρακ 2 (1929) 145- 51. [Παραδ. 2].
3164. *Τσολακίδου Πηνελόπη Δ.* [Πανήγυρις] τῆς εὐρέσεως. «Πέργαμος», 1929, σ. 274 - 76. [Δημοσ. ἐν σ. 276 καὶ ἡ μουσικὴ χοροῦ].
3165. — [Πανήγυρις] τῆς Ἁγιάς Παρασκευῆς. «Πέργαμος», 1929, σ. 272-73.
3166. *Χονδρονίκη Χρυσάνθη Κ.* Πανηγύρεις: τοῦ Ἀγ. Γεωργίου (τοῦ βουνοῦ). «Πέργαμος», 1929, σ. 267 - 72.

3167. **Ἀμβροσιάδης Ἀντ.** Ἀπὸ τὰ μοναστήρια τῆς Ρόδου. Ἡ Ἀμαρτος. ΡΗ ἔτ. 1930, σ. 65 - 78.
Περιέχει καὶ εἰδήσεις λαϊκ. λατρείας.
3168. : **Ἰδμων Οἱ** Ἀποκορῆς (Ἀργεϊτικά ἔθιμα). Ἀργ Ἡμ ἔτ. 1930, σ. 12 - 13.
3169. **Καλλινδέρης Μιχ.** Λαογραφικά. Ὁ Ἀγιάννης στὸ Μπλάτσι τῆς Κοζάνης. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 6 (1930) σ. 151 - 56.
Δημοσ. καὶ ἄσμ. 3.
3170. **Κοσμίδου Οὐρανία** Ἄλλοι καιροί, ἄλλα ἔθιμα. Ἑλληνίς 10 (1930) 251 - 52.
3171. **Μαρίνης Κώστ.** Τὰ Νικολοβάραβα. Ν Ἐστ τόμ. 8 (1930) 1300 - 301.
3172. * **Πολυζωΐδης Γερμαν.** Ἡθῆ καὶ ἔθιμα τῆς σημερινῆς Παλαιστίνης. Νέα Ὑόρκη 1930.
3173. **Τριάντενος Μ. Ν.** Τὸ πανηγύρι τῆς Κρεμαστῆς. ΡΗ ἔτ. 1930, σ. 139 - 52.
3174. **Κορρῆς Στέλιος Γ.** Ἡ ἑορτὴ τοῦ Κληδόνου εἰς τὴν Νάξον. Κυκλ ἔτ. 1 (1930/31) 9 - 11.
3175. **Ἀ(θανασιάδης) Θ. Δ.** Ἡ πρωτοχρονιὰ στὴ Δράμα. ΗΑΜΘ ἔτ. Α' (1931) σ. 31 - 32.
3176. ——— Ἡ Ἀγία Βαρβάρα. ΗΑΜΘ ἔτ. Α' (1931) σ. 142 - 44.
3177. : **Ἀθάνατος Κώστ.** Τὰ κάλανδα. Χρ Ἡμ ἔτ. 7 (1931) σ. 90 - 94.
3178. Τὸ φλουρὶ τῆς βασιλόπητας. Ραδάμανθυς 16 (1931) τεύχ. 1, σ. 5.
3179. **Γκανούλης Γ.** Τὰ μπουμπουσιάρια. Ἡ ἑορτὴ τῆς πρωτοχρονιαῖς ἐν Σιατίστη. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 7 (1931) σ. 225 - 33.
Δημοσ. καὶ 19 ἄσματα.
3180. : **Ὁ Νοσταλγὸς** Πῶς γιορτάζαμε. Λαμπρὴ στὰ Μουδανιά. (Ἀντίλαλοι ἀπ' τὰ Μουδανιά καὶ τὰ γύρω. Θεσσαλονίκη 1931, σ. 87 - 90). — Ἡ κατάδυσι τοῦ σταυροῦ. Αὐτόθι, σ. 91 - 92.
3181. **Π. Γ. Γ.** Ἀγιάσματα καὶ πανηγύρεις [Μουδανιωῶν]. (Ἀντίλαλοι ἀπ' τὰ Μουδανιά καὶ τὰ γύρω. Θεσσαλονίκη 1931, σ. 83 - 86).
3182. * **Πασχάλης Δ.** Ἐθιμα ποὺ χάνονται. Ἐκκλησιαστικαὶ ἐν Ἄνδρῳ παραδόσεις καὶ προλήψεις. Ἐπειρηὶς τοῦ ἐν Νέῃ Ὑόρκη συλλόγου τῶν Ἀνδρῶν «Ἡ Ἄνδρος» διὰ τὸ ἔτος 1931, σ. 8 κ.ε. — Ὑπαπαντή. Τὰ Φῶτα. Τὰ κεριὰ τοῦ Ἐπιταφίου. Τῆς Λαμπρῆς τὸ κερὶ. Ἀἱ Γιάννης Νηστευτῆς. Ἀφιερώματα Ἡ εὐλογία τοῦ παπᾶ. Τὸ πανηγύρι. Λιτανεῖαι.
Κρίσις: Ν Ἐστ τόμ. 22 (1937) 1116 (Μ. Κριαρᾶς).
3183. **Σταματέλος Νικόλαος Γ.** Ἡ πρωτομαγιά ἐν Λευκάδι. Ἰόν Ἀνθ 5 (1931) 75.
3184. Τὰ ἁγιοβασιλιάτικα δῶρα. Ἡ Ἐπιστήμη δι' ὄλους 3 (1931) ἀρ. 1, σ. 20.

3185. *Γαϊτάνου - Γιαννιοῦ Ἀθηνᾶ*. Ἀπὸ τὰ πρωτοχρονιάτικα ἔθιμα. Ἑλληνίς 12 (1932/33) 251 - 52.
3186. *Γκανούλης Γεώργ. Θ.* Τὰ ἔθιμα τῶν ἀπόκρεων ἐν Σιατίστῃ. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 8 (1932) σ. 152 - 56.
3187. *Κωσταδήμας Χριστ.* Ἡ Ἁγία Παρασκευὴ καὶ τὸ Καλαρρυώτικο πανηγύρι. ΤΑΝ ἔτ. 1932, τεῦχ. 1, σ. 14 - 15.
3188. *Λαγκάνης Εὐστ.* Λαογραφικὰ ἐπίθετα τῆς Θεοτόκου ἐν Ρόδῳ. Ἰόν Ἀνθ 6 (1932) 105 - 106.
3189. *Μαρίνης Κώστ.* Ἡ χωριάτικη Λαμπρὴ. Ν Ἐστ τόμ. 11 (1932) 469 - 70.
3190. — Βλαχοπανηγύρια. Ν Ἐστ τόμ. 11 (1932) 586 - 90.
3191. *Παπανικολάου Φ.* Ἡ Πρωτοχρονιά. ΗΔΜ ἔτ. 1932, σ. 91 - 95.
3192. *Φιλήντας Μ.* Παρετυμολογία. Ν Ἐστ τόμ. 11 (1932) 304 - 307.
Παρατίθενται καὶ ἐξετάζονται ὀνόματα ἁγίων.
3193. *Βεκιαρέλλης Β.* Ὁ προστάτης τῶν ναυτικῶν. Ναυτ Ἑλλ 5 (1932/33) 1426.
3194. Δασικὰ ἦθη καὶ ἔθιμα. Δασικὴ Ζωὴ ἔτ. Α' (1933) τεῦχ. 8 - 9 σ. 20.
3195. *Γιαννοπούλου Μαριέττα* Les Phota à Zante. Messenger d'Athènes, 6 Ἰανουαρίου 1933.
3196. — Les feux de la Saint - Jean. Messenger d'Athènes, 23 Ἰουνίου 1933.
3197. *Καρπάθιος Ἐμμ.* Λαογραφικὸν σημεῖωμα. Ἡ πίττα στὴν Νίσυρο. Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος 32 (1933) 144 - 45.
3198. *Τζαναβάρας Ι.* Πασχαλινὴ δοκιμασία. Ἑλλ Ἀγ Α' (1933) 277 - 78.
3199. *Σ.* Οἱ μικροὶ πρωτοχρονιάτικοι ταρσανᾶδες τῆς Ἀθήνας!... Ναυτ Ἑλλ 6 (1933/34) 1535.
3200. *Φωτόπουλος Α.* Ὁ Ἀγιώργης ὁ προστάτης τῶν ποιμένων. ΜΜ ἔτ. Α' (1933/34) 42 - 43.
3201. *Ἀμαραντίδης Θεόφ.* Πῶς ἐωρτάζετο ἡ ἑορτὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου εἰς τὸν Πόντον. Μεσ Γράμμ Β' (1934) 236 - 40.
3202. *Α. Π.* Ἦθη καὶ ἔθιμα τῶν Χριστουγέννων καὶ τῆς Πρωτοχρονιάς. Ἡ Ζωὴ μας. Μηνιαῖο περιοδικὸ τῆς κοινότητος τοῦ Μαρασλείου Διδασκαλείου, ἔτ. 5 (1934) σ. 15 - 17.
3203. *Γκανούλης Γεώργ.* Τὰ Κόλιαντα. Πῶς ἐορτάζονται τὰ Χριστούγεννα εἰς τὴν Σιατίστην. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 10 (1934) σ. 223 - 27.
3204. *Ζευγώλη Διαλεχτῆ* Ἡ «βοϊδοκούρα». Ν Ἐστ τόμ. 15 (1934) 132.

3205. **Ζώης Δ. Χ.** Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐν Ζακύνθῳ. Μεσ Γράμμ Β' (1934) 280 - 86.
Δημοσ. καὶ 1 δημῶδες ᾄσμα.
3206. * Papyri Jandanae cum discipulis edidit *Carolus Kalbfleisch*. Fasc. VI. Griechische Privat briefe bearb. v. *Grete Rosenberger*. Leipzig - Berlin 1934, 8ον, σελ. 219 - 258.
Κρίσις: Λαογρ 11 (1934/37) 312 - 13 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)). Δημοσ. καὶ εἰδήσεις λαϊκ. λατρείας.
3207. **Κονσολόπουλος Ι.** Τὸ πανηγύρι τῆς Τουρλιανῆς ἐκεῖνο τὸν καιρό. Μυκ Χρον Α' (1934) φ. 16 σ. 5 - 6.
3208. **Μαδιᾶς Γ.** Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐν Χίῳ. Μεσ Γράμμ Β' (1934) 286 - 90.
Δημοσ. καὶ 9 παραδόσεις καὶ 1 ᾄσμα περὶ τοῦ Ἁγίου.
3209. **Μαρίνης Κώστ.** Ἀποκριάτικα γλέντια. Ν' Ἔστ τόμ. 15 (1934) 157 - 60.
3210. ——— Ἡ βοϊδοκουλούρα. Ν' Ἔστ τόμ. 15 (1934) 182 - 83.
3211. **Οἰκονομίδης Δημ. Β.** Τὰ Χριστούγεννα, ἡ Πρωτοχρονιὰ καὶ τὰ Φῶτα στ' Ἀπεράθου τῆς Νάξου. Κυκλαδικὰ Νέα, Ἀθῆναι 31 Δεκεμβρίου 1934.
3212. **Σαραντῆ - Σταμούλη Ἐλπινίκη** Ὁ Ἅγιος Γεώργιος εἰς τὴν Θοράκην. Μεσ Γράμμ Α' (1934) 146 - 69.
Πλὴν τῶν λατρευτ. ἐθίμων καὶ τῶν ἀγιασμάτων δημοσ. καὶ κατάλογος τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Ἁγίου, 2 ᾄσμ. καὶ δύο ἐπωδαί.
3213. **Σεφερλῆς Παναγ. Δ.** Οἱ ἅγιοι Σαράντα. Ν' Ἔστ τόμ. 15 (1934) 212 - 14.
3214. **Βίγκος Α.** Ἀπόκρεφ, Σαρακοστή, Λαμπρὴ ἐν Ὑδροῦ. Τὸ Μέλλον τῆς Ὑδρας 3 (1934/35) 159, 179 - 80.
3215. **Κυριακίδου Εὐτυχία Στ.** Λατρευτικὰ ἔθιμα Τσεσμέ. Λαογρ 11 (1934/37) 656.
3216. **Ἀγγελετάκης Νικ.** Ἐκκλησιῆς τῆς Χώρας (πόλεως Μυκόνου). Μυκ Χρον Β' (1935) φ. 32, σ. 7. — Ἐκκλησιῆς Μυκόνου. Β' Ἄνω Μερᾶς. Αὐτόθι, φ. 33 σ. 7. — Γ' Ἐρημοκλήσια. Αὐτόθι, φ. 34 - 35 σ. 2.
Ἐνδιαφέροντα τὰ ὀνόματα τῶν Ἁγίων.
3217. **Ἀργυρόπουλος Μιχ.** Τὸ πανηγύρι τ' ἁγ. Γιαννιοῦ τοῦ Φανιστῆ. ΜΕΗ ἔτ. 1935, σ. 150 - 54.
3218. **Βίγκος Α.** Μεγάλῃ Ἑβδομάς καὶ Πάσχα εἰς Ὑδραν. Ναυτ Ἑλλ 7 (1935) 2047 - 48.
3219. **Δουκόπουλος Δημ.** Ἡ Λαμπρὴ. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 3, σ. 3. — Μὲ τοὺς βοσκούς στὴν «Ἀνάληψη». Αὐτόθι, φ. 11, σ. 10. — Ὁ Κλήδονας. Αὐτόθι, φ. 33, σ. 4.

3220. **Δουκόπουλος Δημ.** Ἀπὸ τὶς γιορτές μας. Ὑπόλειμμα ἀρχαίας λατρείας στὰ Χάσια. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 26, σ. 4.
3221. ——— Τὰ χωριάτικα πανηγύρια στὴ Ρούμελη. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 28, σ. 4. — Στὸν Ἄη-Λιά μὲ τοὺς Διχωριῖτες. Αὐτόθι, φ. 17, σ. 4.
3222. ——— Τὰ ρογκατσάρια. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 31, σ. 4.
3223. ——— Ἰούλιος - Ἀλωνάρης. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 14, σ. 4. — Αὐγουστος. Αὐτόθι, φ. 19, σ. 4. — Σεπτέμβριος - Τρυγητής. Αὐτόθι, φ. 23, σ. 4. — Ὀκτώβρης - Ἄη-Δημήτρης. Αὐτόθι, φ. 27, σ. 4. — Νοέμβρης - Σποριάς. Αὐτόθι, φ. 30, σ. 12.
3224. **Οἰκονομίδης Δημ. Β.** Ὁ Ρινιαστής στ' Ἀπεράθου. Φῶς Παροναξίας, φ. 37, Ἀθῆναι 1935.
3225. **Παλαιολόγος Κλ.** Τὸ πανηγύρι τ' ἀγίου Χαραλάμπ' (ἓνα πανάρχαιο Λεσβιακὸ πανηγύρι). Ἑλλ Ἀγ Γ' (1935) 112 - 16.
3226. **Φυλαχτὸς Ν.** Λαογραφικὰ Βελβεντοῦ. Ἀηλιάς καὶ Σωτήρος. ΗΔΜ ἔτ. 1935, σ. 141 - 45.
3227. Χριστούγεννα εἰς τὸ Βυζάντιον. ΜΕΗ ἔτ. 1935, σ. 52 - 55.
3228. **Φαρμακίδης Ε. Π.** Δεκέμβρης. Πάφος 1 (1935/36) ἀρ. 4, σ. 111.
3229. **Α. Χ. Ε.** Τὰ κάλαντα καὶ τὸ καράβι. Ναυτ Ἑλλ 8 (1936) 3401.
3230. **Γεδεὼν Μ.** Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει. Μεσ Γράμμ Γ' (1936) 29 - 46.
3231. **Γκανούλης Γ.** Ἐκ τῶν ἐθίμων τῆς Σιατίστης. Θρησκευτικαὶ ἑορταὶ καὶ πανηγύρεις. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 12 (1936) σ. 97 - 102.
3232. **Δαφέρμος Γεώργ. Φ.** Ἡ σαρακοστή τοῦ Πρωτοούλη. Προμ Πυρφ ἔτ. ΙΒ' (1936) ἀρ. 277 σ. 7.
3233. **Κουκουλὲς Φαίδ.** Τὸ σφουγγᾶτον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. ΗΜΕ ἔτ. 1936, σ. 281 - 90.
3234. **Κώτσιος Θ.** Στὸ πανηγύρι. (Περιγραφὲς καὶ ἀναμνήσεις). Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 12 (1936) 109 - 12.
Ἐν σ. 112 δημοσ. καὶ 1 δημ. ἄσμα.
3235. **Δουκάτος Δ.** Ἀπὸ τὰ πανηγύρια τῆς Κεφαλονιάς. ΗΜΕ ἔτ. 1936, σ. 381-89
3236. **Παπαχαρίσης Ἀθαν.** Ἀπάντησις περὶ Ἁγ. Γεωργίου εἰς ἀνακοίνωσιν Εὐαγγ. Σαβράμη. Μεσ Γράμμ Γ' (1936) 104 - 107.
3237. **Πασχάλης Δημ. Π.** Ἐθιμα ποῦ σβήνουν. Ἡ Μεγάλῃ Ἑβδομάς καὶ τὸ Πάσχα ἐν Ἄνδρω. Ἀπὸ τὴν λαογραφίαν τῆς νήσου Ἄνδρου. Ἐκδοσις τοῦ ἐν Νέῃ Ὑόρκῃ Συλλόγου Ἀνδρίων «Ἡ Ἄνδρος», 1936, 8ον, σελ. 7.

3238. **Σαβράμης Εὐάγγ. Ἰω.** Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐν Βήσσανη παρὰ τῆς Τουρκογύφτοις. Μεσ Γράμμ Γ' (1936) 101 - 104.
Πλὴν τῶν λατρευτ. ἐθίμων καὶ 2 δημ. ἄσματα.
3239. — Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐν Ἀλατσάτοις. Μεσ Γράμμ Γ' (1936) 97-101.
Δημοσ. καὶ 2 δημῶδη ἄσμ. περὶ τοῦ Ἁγίου.
3240. **Βασματζῆς Θεόδ. Β.** Τὰ δωδεκάμερα στὰ νησιά μας. Ναυτ Ἑλλ 9 (1936/37) 17. — Οἱ γυρισμοὶ μὲ τὰ Νικολοβάρβα. Αὐτόθι, σ. 3745.
3241. **Δεληγιάννης Β. Ν.** Τ'σ μπάμπως ἡ μέρα. Ἀρχ Θε Θησ 3 (1936/37) 196-200.
3242. * **Λυκούδης Στυλ.** Οἱ κατὰ τὴν θρησκευτικὴν πίστιν, τὴν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους πάτρωνες τῶν ναυτικῶν μας. (Πλοιαρχικὴ Ἠχὼ ἀρ. 10, σ. 8 - 11, ἀρ. 91 σ. 8 - 10).
3243. — Οἱ πάτρωνες τῶν ναυτικῶν μας. Ναυτ Ἑλλ 9 (1936/37) 86.
3244. **Μουρούξης Θεμ.** Τὰ παρχάρια μας. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 6, σ. 19-20.
3245. : **Σύλβιος** Παραθαλάσσια λαϊκὰ πανηγύρια. Ναυτ Ἑλλ 9 (1936/37) 196.
3246. Τὰ «τάματα» τῶν ναυτικῶν μας στὴ Μεγαλόχαρη τῆς Τήνου. Ναυτ Ἑλλ 9 (1936/37) 111 - 12.
3247. **A. H.** Le carnaval et les coulouma à Athènes. L' Hellen Contemp τεῦχ. 5 (1937) 393 - 96.
3248. **Baud - Bony S.** Ὄνόματα Ἁγίων σὲ λαϊκὰ λογοπαίγνια. Ν Ἑστ τόμ. 21 (1937) 463.
3249. **Βρεττοῦ Ἐλισσάβητ** Ὁ Κλείδωνας. Παγκεφ Ἡμ ἔτ. Α' (1937) σ. 329.
3250. **Γκανούλης Γ. Θ.** Ἡ πρωτομαγιά. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 13 (1937) σ. 93-96.
3251. **Δανίτης Νικ. Κλ.** Ὄνόματα Ἁγίων σὲ λαϊκὰ λογοπαίγνια. Ν Ἑστ τόμ. 21 (1937) 294 : 95.
3252. **Λουκᾶτος Δημ. Σ.** Πρωτοχρονιὰ στ' Ἀργοστόλι. Ἡ Ἠχώ, Ἀθῆναι 1937, τεῦχ. 64, σ. 9 - 10.
3253. **Μάνεσης Σταῦρ.** Παρετυμολογίες καὶ λογοπαίγνια σὲ ὀνόματα Ἁγίων. — Ὁ θροῦλος τοῦ Κάϊν. Ν Ἑστ τόμ. 21 (1937) 383 - 84.
3254. **Νεζερίτης Μῆτσ.** Ὁ πετροπόλεμος. Ἀχαϊκὰ 1 (1937) 184 - 87.
3255. **Οἰκονομίδης Δημ. Β.** Ἡ Μεγάλῃ ἐβδομάδα στ' Ἀπεράθου τῆς Νάξου. Ναξιακὸν Μέλλον, φ. 22, Ἀθῆναι 1 Μαΐου 1937.
3256. — Ὁ Ὑαλιστῆς (Ἰούλιος) στὴ Νάξο. Ναξιακὸν Μέλλον, φ. 26 - 27, Ἀθῆναι, 10 Αὐγούστου 1937.
3257. **Παπαχριστοδούλου Χρ.** Παρετυμολογίες καὶ λογοπαίγνια ἀπὸ ὀνόματα Ἁγίων. Ν Ἑστ τόμ. 21 (1937) 543 - 44, 706.
3258. **Σαραντῆς Μιλτ.** Ἀπὸ τὰ πανηγύρια τῆς Θράκης. Θερακ 8 (1937) 412 - 19.

3259. **Συλλιμνιώτης Φειδίας (ΦΕΔ)** Ἁγία Παρασκευὴ ἢ προστάτις τῆς Τριπολιτσᾶς. Ἁρκαδ Ἡμ ἔτ. 1937 σ. 33 - 34.
3260. **Τζαμουράνης Ε.** Ὁ Ἀθηναϊκὸς καρνάβαλος. Ν Γράμμ περίοδ. Β' (1937) φ. 15, σ. 12.
3261. **Τσιτσέλης Ἡλ.** Ἡ κουλούρα τῆς Γωνιᾶς. Παγκροτ Ἡμ ἔτ. Α' (1937) σ. 46 - 50.
Ἁνεδημοσιεύθη ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ συγγρ. «Κεφαλληνιακὰ Σύμμεικτα».
3262. **Χουρμουζιάδης Καλλισθ.** Τὸ Τσακῆλι (Πετροχωρὶ) τῆς ἐπαρχίας Μετροῶν Θρακ 8 (1937) 330 - 50. 9 (1938) 310 - 62.
Ἑορταὶ τοῦ χρόνου. Προσέτι ἄσμ. 16, γλῶσσα (ὄνομ. ζῶων κλπ.).
3263. **Ἀγγελετάκης Ν. Δ.** Παληὲς ἀποκορῆς - στή Μύκονο. Ναυτ Ἑλλ 10 (1937/38) 493.
3264. Ἑθιμα. [1 λατρ. ἔθιμον ἐκ Β. Θράκης]. Ἡ Συζήτησις, ἔτ. Β' (1937/38) τεῦχ. 7, σ. 87.
3265. **Z. E.** Ἡθῆ καὶ ἔθιμα Γανοχώρων. Ἡ Συζήτησις, ἔτ. Β' (1937/38) τεῦχ. 9, σ. 114 - 15, τεῦχ. 10, σ. 133 - 34, τεῦχ. 12, σ. 163 - 64.
3266. Ἡ Ἁγία Βαρβάρα ὡς προστάτις τοῦ ναυτικοῦ. Ναυτ Ἑλλ 10 (1937/38) 375 - 76.
3267. : **Ἰόνιος** Μεγαλοβδόμαδο στὰ νησιὰ καὶ στὰ παράλια. Ναυτ Ἑλλ 10 (1937/38) 561 - 62.
3268. **Ἰωάννου Δ.** Γύρω ἀπὸ τὸ Ἡμερολόγιο καὶ τοὺς Ἁγίους. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 22, σ. 417 - 18.
3269. **Δάδης Θ.** Λαογραφικὰ σημειώματα. Γιορτάσια. Σπαρτ Χρον 1 (1937/38) ἀρ. 8, σ. 9, 11.
3270. **Μητσοπούλου Δέλα** Τὸ κουρμπάνι. ΜΜ 1 (1937/38) ἀρ. 3, σ. 40-41.
3271. **Μελανοφρύδης Π. Η.** Ἡ δημοφιλεστέρη πανήγυρις εἰς τὸν Πόντον. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 16, σ. 198 - 200.
Πανηγ. κατὰ τὸν ἑορτ. τῆς Κοιμήσεως τῆς Παναγίας.
3272. ——— Ἐπανορθώσεις καὶ συμπληρώσεις. Ἐξ ἀφορμῆς μερικῶν ἀνακριβειῶν. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 17/18, σ. 262 - 63.
Παρατίθενται καὶ πληροφορίες σχετικαὶ μὲ τὸν ὑπὸ τῶν Τούρκων πανηγυρισμὸν τῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Παναγίας κατὰ τὴν 15 Αὐγούστ. εἰς τὴν Τόνγιαν (Θοανίαν).
3273. **Παπαδόπουλος Δημ. Κ. (Σταυριώτης)** Τὰ μωμοέρια. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 20, σ. 320 - 22.
3274. **Σαλλαπασίδης Π.** Ἁγέρτις πῆτας - κὶ μοιριάζ'. Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 19, σ. 296.

3275. **Σγουρίτσας Ἀγησ. Γ.** Γιορτάσια. Σπαρτ Χρον Α' (1937/38) ἀρ. φ. 7 σ. 9, 11.
3276. — Λαογραφικά σημειώματα. Ἔριι. Σπαρτ Χρον 1 (1937/38) ἀρ. 5, σ. 11.
3277. **Φωτόπουλος Ἀπόστ.** Ὁ Ἀγιώργης ὁ προστάτης τῶν ποιμένων. ΜΜ 1 (1937/38) ἀρ. 3, σ. 42 - 43.
3278. ***Ἀγνίδης Γ.** Τὸ ἔθιμον τῆς νηστείας καὶ ὁ κουκαρᾶς εἰς τὰ Κοτύωρα τοῦ Πόντου. Μοναστ. Χρονικὰ φ. 12 (1938;).
3279. **Βασιλᾶς Γ.** Ἐξωκκλήσια. Λεύκωμα τῆς νήσου Ἰμβρου, ἐν Ἀθήναις 1938, σ. 138 - 48.
3280. : **Ἑλλαδίτης Δημ.** Ἔθιμα καὶ δεισιδαιμονίαι. ΗΔΜ ἔτ. 7 (1938) σ. 27.
3281. **Ζαφειριάδης Ἀλέξ. Κ.** Ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῶν ἐξωκκλησιῶν τῆς Ἰμβρου. Λεύκωμα τῆς νήσου Ἰμβρου, ἐν Ἀθήναις 1938, σ. 149 - 54.
3282. : **Κ***** Ὁ Πατρινὸς ντόρος. Ἀχαϊκὰ 2 (1938) 83 - 89.
3283. **Λιουδάκι Μαρία** Λατρεία στὴν Ἀνατολικὴ Κρήτη. Ἐπ Κρητ Σπ 1 (1938) 489 - 99.
Ἔορτὴ τοῦ Κληδόνου καὶ μαντ. ἐνέργειαι.
3284. **Μιχαηλίδης - Νουάρος Μ.** Γύρω ἀπὸ τὴν γιορτὴ τῶν Χριστουγέννων. Ν Γράμμ 24 Δεκεμβρίου 1938, σ. 13 - 14. — Λαογραφικά ἐπίκαιρα. Ὁ Προφήτης Ἡλίας. Αὐτόθι, 23 Ἰουλίου 1938, σ. 11.
3285. **Πέρδικα Νίκη** Τὰ δωδεκαήμερα στὴ Σκῦρο. Ν Γράμμ 8 Ἰανουαρίου 1938, σ. 10.
3286. **Πολίτης Ν. Γ.** Ὁ Ἅγιος Νικόλαος. Τὸ Μέλλον τῆς Ὑδρας 6 (1938) 256 - 58.
Ἀναδημ. ἐκ Α' τόμ. τῶν «Λαογραφικῶν Συμμείκτων» τοῦ συγγραφέως.
3287. **Τσιτσέλης Ἡλ.** Ἔθιμα πρωτοχρονιάς. Παγκεφ Ἡμ ἔτ. Β' (1938) σ. 140-44.
Ἀναδημ. ἐκ τοῦ ἔργου του «Κεφαλληνιακὰ Σύμμεικτα».
3288. **Φαρμακίδης Σ. Π.** Προσωνυμῖαι τῶν εἰκόνων τῆς Παναγίας ἐν Κύπρῳ. Πάφος 3 (1938) ἀρ. 5, σ. 291 - 96.
3289. **Χαραλάμπους Διον.** Ἰμβριακαὶ ἐντυπώσεις. Λεύκωμα τῆς νήσου Ἰμβρου, ἐν Ἀθήναις, 1938, σ. 159 - 65.
Ἐν σ. 164 - 65 περιγραφὴ πανηγύρεων.
3290. **Χριστοδουλίδης Κ.** Ἡ Ἀναθεματίστρα. Λεύκωμα τῆς νήσου Ἰμβρου, ἐν Ἀθήναις, 1938, σ. 170 - 72. — Αἱ πανηγύρεις εἰς τὸ Σχοινοῦδι. Αὐτόθι, σ. 182 - 86.

3291. **Βύρης Στρατ. Π.** Τὸ πανηγύρι τῶν Βρεσθένων. Σπαρτ Χρον 2 (1938/39) ἀρ. 15, σ. 8.
3292. **Κουρέτας Γεώργ. Π.** Τὰ Λυκόχια. [Πανήγυρις Προφήτου Ἡλία]. ΜΜ 2 (1938/39) ἀρ. 15, σ. 40.
3293. **Δάδης Θ.** Τὰ κάλαντα. Σπαρτ Χρον 2 (1938/39) ἀρ. 17, σ. 5.
3294. **Μελανοφρύδης Π. Η.** Λαϊκὸν Ποντιακὸν Ἑορτολόγιον. Ποντ Φύλλ Γ' (1938/39) φ. 25, σ. 16 - 22.
3295. **Μεταλλεΐδης Μιχ.** Τὸ πανηγύρι τοῦ Ἁγ. Λια τῆς Μοχώρας. Ποντ Φύλλ Γ' (1938/39) φ. 28 - 29, σ. 175 - 76.
3296. **Ξενίτας Ξένος** (= Ξενοφ. Ἄκογλους) Οἱ νηστεῖες. Ποντ Φύλλ Γ' (1938/39) φ. 26, σ. 62 - 67.
3297. **Σεφερλῆς Παναγ. Δ.** Οἱ ἅγιοι Σαράντα. Σπαρτ Χρον 2 (1938/39) ἀρ. 19, σ. 11 - 12.
3298. **Φωστηρόπουλος Ἄγ.** Ἀερεμίτσα. Ποντ Φύλλ Γ' (1938/39) φ. 26, σ. 60.
3299. **Βαλσάμης Εὐστράτ.** Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐν Προκοπήσῳ (Εἰσήγησις). Μεσ Γράμμ Δ' (1939) 76 - 82.
3300. **Γεδεὼν Μαν. Ἰω.** Ἐθιμα ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τῆς τυρινῆς μέχρι τῆς τοῦ Θωμᾶ (Κυριακῆς τῆς ψηλαφήσεως). Μεσ Γράμμ Δ' (1939) 50 - 63.
3301. **Καρυώτογλου Δ.** Σαμιώτικα πανηγύρια. Σαμ Ἡμ ἔτ. 1939, σ. 125 - 27.
3302. **Κουκουλῆς Φαίδ.** Τὸ θαῦμα τοῦ Ἁγ. Γεωργίου. Σαμ Ἡμ ἔτ. 1939, σ. 51-55
3303. **Μπεκιάρης Κωνστ.** Τὰ ἀπὸ τῆς τυρινῆς μέχρι τῆς Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ ἐθιζόμενα ἐν Πωγωνιανῇ. Μεσ Γράμμ Δ' (1939) 64 - 75.
Δημοσ. καὶ 4 χορευτικὰ ᾄσματα.
3304. **Σκενδέρης Κωνστ.** Τὰ ἐν Βορείῳ Ἠπείρῳ ἀπὸ τῆς τυρινῆς ἕως Κυριακῆς τῆς ψηλαφήσεως ἐθιζόμενα. Μεσ Γράμμ Δ' (1939) 96 - 108.
3305. **Φαρακλᾶς Δαυῖδ** Ἡ ἀποκρηὰ στὸ Σαμιώτικο χωριό. Σαμ Ἡμ ἔτ. 1939, σ. 201 - 204.

2. Μελέται.

3306. * **Dieterich Karl** Hellenistische Volksreligion und byzantinisch - neugriechischer Volksglaube. I. Theil Ἄγγελος. Archiv f. neutest. Zeitgesch. u. kulturkunde, hrsg. von Johannes Leipoldt. Bd. I (1925) σ. 2-3. 2 (1926) 69 - 73).
Περιέχονται παρατηρήσεις καὶ περὶ ἀστρολογίας.
Κρίσεις : BZ 25 (1295) 412 (A. H(eisenberg)). Λαογρ 9 (1926/28) 263 - 66 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)). BNJb 6 (1927/28) 269 (N. A. B(ees)).

3307. **Κουκουλές Φαίδ. Ι.** Δύο λέξεις ἀπὸ γλωσσικῆς καὶ λαογραφικῆς ἀπόψεως ἐξεταζόμεναι. *Λαογρ* 6 (1917/18) 538 - 46.
Περὶ τῶν λέξεων *καύκα - καῦκος, μακαρώνια* καὶ λέξεων τῆς λατρείας.
3308. **Lawson J. C.** *Modern Greek Folklore and ancient Greek Religion.* Cambridge, University Press. 1910, 8ον, σελ. XII + 620.
Κρίσις: *BNJb* 1 (1920) 180 - 81 (*R. Ganszyniec*).
3309. **Ρωμαῖος Κ.** Περὶ κουλούμων ἢ κουμούλων. *Ἀθηνᾶ* 32 (1920) 209.
3310. **Ἡρειώτης Παναγ. Ν.** Ὁ Λειδηνὸς ἐν Αἰγίνῃ. *Λαογρ* 8 (1921/25) 289-96.
3311. * **Buk H. A.** *Nochmals Weihnachtsfest und Weichnachtsgebräuche.* «Sonntagsbeilage zum Schwäbischen Merkur» Nr 20, 14 Jan. 1922.
Κρίσις: *BNJb* 3 (1922) 212 (*N. A. B(ees)*).
3312. **Οἰκονομίδης Δημοσθ.** Ἀπὸ τὴν ζῶην τοῦ Πόντου. Τὰ παρχάρια. *HME* ἔτ. 1922, σ. 375 - 86.
3313. **Bees N. A.** *Der hl. Philothee Benizelos aus Athen. Vulgärverse an die Madonna.* *BNJb* 4 (1923) 101 - 103.
3314. **Roscher W. H.** *Kleine Beiträge zur Religionswissenschaft und Volkskunde.* *Λαογρ* 7 (1923) 207 - 28.
3315. **Παπαδόπουλος Α. Α.** Ἐξελλήνισις τοῦ χριστιανισμοῦ. *HME* ἔτ. 1925, σ. 213 - 29.
Δημοσ. καὶ εἰδήσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὴν λαϊκ. λατείαν.
3316. **Φουρῖκης Π.** Συνήθειες ποῦ σβύνουν. Ἡ Λαμπρή. *HME* ἔτ. 1925, σ. 461.
— Συνήθειες ποῦ σβύνουν. Μεγαλοβδομάδα. Αὐτόθι, ἔτ. 1926, σ. 451 - 67.
Κρίσις: *BNJb* 6 (1927/28) 277 - 78 (*N. G. Th(eodoridis)*).
3317. **Δέφνερ Μιχ.** Ἐνα [λατρευτικὸν] ἔθιμον τῶν Τσακόνων ἀναγόμενον εἰς τὴν νομοθεσίαν τοῦ Λυκούργου. *Κυριακὴ Α'* (1927) φ. 43, σ. 6.
3318. **Hasluck Margaret M.** *The Basil - Cake of the Greek New Year.* *Folklore* 38 (1927) 143 - 77.
Κρίσις: *BZ* 29 (1929/30) 93 (*N. H. B(aynes)*).
3319. **Οἰκονομίδης Δημοσθ.** Οἱ Μωμοέροι ἐν Πόντῳ. *HME* ἔτ. 1927, σ. 181-92.
3320. **Σακελλαριάδης Χ. Γ.** Ἀπόκρεως. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. τόμ. 5 (1928) 165-66.
3321. **Καῖμης Τζούλιο** Ἡ ἱστορία τῆς [ἀποκριάτικης] μάσκας. *Ἑλλ Γράμματα* 4 (1929) 261 - 64. [Βλ. καὶ *Ἡμερολόγιον ὁ Φάρος* τῆς Ἀνατολῆς, ἔτ. 1931, σ. 51 - 58].
3322. **Μ(παλάνος) Δ.** Ὁ καθορισμὸς τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων. *Χρ Ἡμ* ἔτ. 5 (1929) σ. 28 - 31.
3323. **Κουκουλές Φαίδ.** Ἀγίων ἐπίθετα. *HME* ἔτ. 1931, σ. 387 - 402.
Κρίσις: *Byzantion* 5 (1929/30) 751 - 54 (*Henri Grégoire*).

3324. *Ρωμαῖος Κωνστ. Α.* Τὸ ἀγιολίθαρο. Ἑπειρ Χρον 6 (1931) 285 - 92 [= Μικρὰ Μελετήματα, Θεσσαλονίκη 1955, σ. 84 - 90].
3325. *Δεληγιάννης Γεώργ.* Καλλινίκου Γ' Πατριάρχου Κων/πόλεως ἔλεγχος τῆς ἀγνείας πείρας τῆς Θεοτόκου. Ἑκκλησιαστικὸς Φάρος, τόμ. ΛΑ' (Ἀναμνηστικὸς τόμος 1908 - 1932) 1932, σ. 412 - 24.
3326. *Θέμελης Τιμόθ.* (Ἀρχιεπίσκοπος Ἰορδάνου) Περὶ τῶν ἐπωνυμίων τῆς Παναγίας. Actes du IIIème Congrès - International d'études byzantines, Athènes 1932, σ. 311 - 14.
3327. *Κουκουλῆς Φαίδ.* Ἐπίθετά τινα τῆς Θεοτόκου. ΗΜΕ ἔτ. 1932, σ. 431-44.
3328. *Καρίνης Κώστ.* Λησμονημένα συνήθεια. Ἡ βοϊδοκούρα τῶν Χριστουγέννων. Ν' Ἐστ τόμ. 14 (1933) Χριστουγενν. τεύχος, σ. 81 - 82.
3329. *Παρασυρᾶς Κωστ. Ε.* Ἡ πῆττα. Ἑκκλησιαστικὸς Φάρος, τόμ. ΛΑ' (Ἀναμνηστικὸς τόμος 1908 - 1932) 1932, σ. 313 - 18. [Μελέτη].
Τροφαί, λατρεία καὶ παροιμιαὶ διὰ τὴν πίτταν.
3330. *Τωμαδάκης Ν. Β.* Λαογραφικὰ ἐπίθετα τῆς Θεοτόκου. Ἰόν Ἀνθ 5 (1931) 27 - 30. 6 (1932) 19 - 20.
3331. *Βαγενᾶς Θάν.* Οἱ «Ἅγιοι Σαράντα». Ν' Ἐστ τόμ. 15 (1934) 277.
3332. *Βρόντης Ἀναστ. Γ.* Ροδιακὴ λαογραφία. Λαογρ 11 (1934/37) 532 - 64.
Οἱ Παναγίαι τῆς Ρόδου ἀπὸ ἱστορικῆς καὶ λαογραφικῆς ἀπόψεως.
Κρίσις: Ν' Ἐστ τόμ. 21 (1937) 714 - 16 (Χ. Παπαχριστοδούλου).
3333. *Γερογιάννης Κωνστ.* Ἡ ἑλληνικὴ θρησκεία καὶ ἡ ζωολατρεία. ΑΕ ἔτ 1934/35, σ. 18 - 37.
3334. *Πέρδικα Νίκη* Ἡ βοϊδοκούρα. Ν' Ἐστ τόμ. 15 (1934) 89.
3335. : *Στύπαξ (= Σῆμ. Μενάρδος)* Τὸ μαγκάλι τοῦ Ἁγίου Βασιλείου. Κυπρ Γράμμ Α' (1934/35) 218.
Ἀνεδημοσιεύθη ἐκ τῆς «Σάλπιγγος» Λεμεσοῦ, ἀρ. 827, 1 Ἰαν. 1899.
3336. *Κριτωτάκης Γιάνν. Μ.* Ἡ πρωτοχρονιά. Διδ Ζωή Α' (1935/36) σ. 32, 35 - 36.
3337. ——— Ἡ χοῆσις τῶν προσωπίδων. Διδ Ζωή Α' (1935/36) 57 - 58.
3338. ——— Ἡ πρώτη Μαΐου ἄλλοτε καὶ τώρα. Διδ Ζωή Α' (1935/36) 90 - 91.
3339. *Δυκούδης Στυλ. Ἐμμ.* Οἱ κατὰ τὴν θρησκευτικὴν πίστιν, τὴν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους πάτρωνες τῶν ναυτικῶν μας ΠΑΑ 11 (1936) 413 - 26.
3340. *Γερμανὸς μητροπ. Σάρδεων* Ἡ πρώτη τοῦ ἔτους διὰ τῆς ἱστορίας. Ὁρθοδοξία τ. 13 (1938) σ. 14 - 21.
3341. * *Δανῖδ Ἐμμ.* Τὰ Δημήτρια, ἀρχαία πανήγυρις πρὸς τιμὴν τοῦ μεγαλομάρ-

τυρος [ἁγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης]. Μοναστηριακά Χρονικά, ἔτος 1939, Θεσσαλονίκη, ἀρ. φ. 13, σ. 6 - 10.

3. Κοινωνική ζωή.

α'. Κοινωνική ὀργάνωσις.

Βλ. καὶ ἄνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀριθμ. 146. 150. 165. 170. 171. 172. 182. 183. 189. 190. 207. 236. 240. 243. 252. 290. 311. 313. 314. 316. 319. 322.

3342. **Λάμπρος Σπυρ.** Καταστατικὸν συντροφίας Ἀμπελακίων (μετὰ προλόγου Γ. Χ(αριτάκη)). Ν' Ἑλλ 14 (1920) 381 - 88.
3343. **Κοντογιάννης Π. Μ.** Αἱ γυναῖκες τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ Τουρκοκρατίας. ΗΜΕ ἔτ. 1922, σ. 131 - 40.
3344. * **Μοάτσου Δώρα** Ἡ γυναῖκα μὲς στὰ Κρητικὰ μεσαιωνικὰ ρωμάντζα. Περιοδ. «Ἐρωτόκριτος» (Κρήτης) 1 (1924), τεῦχ. Σεπτέμβρ. σ. 72 κέ. καὶ τεῦχ. Ὀκτωβρ. σ. 61 κέ.
3345. **Καραβίδας Κωνστ. Δ.** Ἡ Μακεδονοσλαβικὴ ἀγροτικὴ κοινότης καὶ ἡ πατριαρχικὴ γεωργικὴ οἰκογένεια εἰς τὴν περιφέρειαν Μοναστηρίου. (Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ Ἀρχείου τῶν Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν, τόμ. ΣΤ' (1926), τεῦχ. Δ'). Ἀθήναι 1926, 8ον, σελ. 88.
Κρίσις: ΒΝJb (1928/29) 518 - 20 (Panajotis K. Kanellopoulos).
3346. **Γουγούσης Χρῆστ.** Ἱστορία τοῦ συντάγματος (ἰσνάφι, συντεχνία, σωματεῖον) τῶν ἱερέων Θεσσαλονίκης. Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, τόμ. 10 (1927) 278 - 93.
3347. **Φιλάρετος Γ. Ν.** Συνεργατικοὶ συνεταιρισμοὶ Ἀμπελακίων - Ὑδρας - Σπετσῶν - Ψαρῶν. Ἐν Ἀθήναις 1927, 8ον, σελ. 57.
3348. **Βέης (Bees) Ν. Α.** Ἐκ τοῦ καταστήχου τῆς συντεχνίας τῶν παντοπωλῶν τῆς Μοσχολόλεως. ΒΝJb 7 (1928/29) 526 - 28.
3349. **Ἄ(μαντος) Κ.** Ἡ ἑλληνικὴ σημασία τῆς λέξεως λεβέντης. Ἑλληνικά 2 (1929) 438 - 39.
Περὶ τῶν leventi ἐν τῷ ναυτικῷ ἐπὶ τουρκοκρατίας.
3350. **Ἀποστολίδης Μυρτ. Κ.** Δύο ἔγγραφα ἐκ Φιλιππουπόλεως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰῶνος. Θρακ 2 (1929) 324 - 68, 481 - 82.
Περὶ τῶν συντεχνιῶν ἐν Φιλιππουπόλει κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν. Ἐν σ. 364 - 68 δημοσ. ἐν προικοσύμφωνον.
3351. **Σούρλας Ε.** Ἀπὸ τὸν ἰδιωτικὸν καὶ δημόσιον βίον τῶν ὑποδούλων τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Ἡπειρ Χρον 4 (1929) 206 - 54.
3352. **Βιόλας Τάσος** Ρόγα. Ν' Ἐστ τόμ. 8 (1930) 716 - 17.
3353. **Παπαγεωργίου Βασ. Γ.** Ρωγιάζω - ρώγιασμα. Ν' Ἐστ τόμ. 8 (1930) 1220

X 4 11 0

3354. **Παπαχαρίσης Ἀθαν. Χ.** Ρῶγα καὶ Ρόγα. Ν᾽Εστ τόμ. 8 (1930) 885.
3355. **Παπαχρονοπούλου Τούλα** Ρόγα - ρογιάζομαι. Ν᾽Εστ τόμ. 8 (1930) 944.
3356. **Σεφερλῆς Παναγ. Δ.** Ρώγιασμα - ρογιάζω κλπ. Ν᾽Εστ τόμ. 8 (1930) 773.
3357. **Σιγάλας Α.** Ἀνέκδοτα ἔγγραφα ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν κοιζαμπάσηδων. Ἑλληνικά 3 (1930) 69 - 88.
3358. ——— Ἡ πατέντα τῶν κοιζαμπάσηδων. ΗΜΕ ἔτ. 1930, σ. 403 - 421.
3359. ——— Σελίδες ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῶν κοινοτήτων ἐπὶ τουρκοκρατίας. Κυκλ ἔτ. 1 (1930/31) 18 - 20, 50 - 51, 114 - 16, 132 - 33.
3360. **Φαλτάιτς Κ.** Οἱ Ἑπειρῶται ποὺ ξενιτεύονται. Ἀθήναι. Τυπ. Σοφριανοπούλου, 1930, 8ον, σελ. 24.
Δημοσ. καὶ δίστιχα 3 καὶ 2 ἄσματα τῆς ξενιτειᾶς.
3361. **Ἀμαντος Κ.** Παρασπόρι. Ἑλληνικά 4 (1931) 320.
3362. **Κυριακίδης Στίλπ. Π.** Καμαρώνω. ΗΜΕ ἔτ. 1932, σ. 523 - 27.
Κρίσεις : ΒΖ 32 (1932) 417 - 18 (*F. Dölger*). Il Folklore Italiano 7 (1932) 319 (*F. de Simone Brouwer*).
3363. **Μέγας Γ. Α.** Γεροντοκτονία. Ἑλληνικά 5 (1932) 351 - 60.
3364. **Μυστακίδης Β. Α.** Θρακικά. Θρακ 3 (1932) 57 - 58 [Συντεχνίαι].
3365. **Παπαδέας Ἀπόστολ.** Μανιάτικα καπετανᾶτα. Ναυτ Ἑλλ 5 (1932/33) 1189.
3366. * **Τζωρτζάκης Θ.** Οἱ συνεταιρισμοὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Πάτραι 1932, 8ον, σελ. 4 ἄ. ἄ. + 156.
3367. [Διατίμησις τοῦ 1732]. Μυκ Χρον Α' (1933/34) φ. 1 σ. 7.
3368. **Σταμούλης Ἀντών. Α.** Β' Προσθῆκαι καὶ διορθώσεις εἰς τὸ παράρτημα τοῦ Γ' τόμου. 1. Σωματεῖα. Θρακ 4 (1933) 366 - 67.
3369. Ἡ περὶ δημογεροντιῶν καὶ συντεχνιῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν πρώτη συζήτησις. Μεσ Γράμμ Α' (1934) 109 - 19. (Συνεδρία 14 Ἀπριλίου 1928 τοῦ Συλλόγου Μεσαιων. Γραμμ.).
Συζήτησις μετὰ τῶν μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως, Μ. Γεδεών, Γ. Χατζιδάκι, Κ. Διαμαντοπούλου κ. ἄ.
3370. **Καλονάρος Πέτρ. Π.** Ἠθογραφικὰ Μάνης. Ἡ Μάνη καὶ τὰ ἔθιμά της. — Ἡ οἰκογένειες. — Ἡ Μανιάτικες ἔχθρες. — Ἡ γυναῖκα στὴ Μάνη. — Μὲ φωτογραφίες καὶ σκίτσα τοῦ συγγραφέως, Ἀθήναι. Ἐκδοτικὸς οἶκος Δημητράκου, 1934, 8ον, σελ. 78.
Κρίσις : Λαογρ 11 (1934/37) 293 - 94 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
3371. **Πετρίτης Γ.** Ἡ παραγωγή τῆς λέξης «Τζύρις». Κυπρ Γράμμ Α' (1934/35) 738.
3372. **Σάρου Αἰμιλία** Περὶ τοῦ Χιακοῦ πολιτεύματος. Μεσ Γράμμ Α' (1934) 119 - 40. — Διασάφησις. Αὐτόθι, σ. 140 - 41.

3373. *Iorga N.* Sur les compagnies grecques de Transylvanie. Εἰς μνήμην Σπυρίδωνος Λάμπρου, 1935, σ. 50 - 51.
3374. *Καραβίδας Κ.* Ἡ κοινοτική πολιτεία. Ἔργασία 6 (1935) τευχ. 287, σ. 826 - 28.
3375. *Πασχάλης Δημ. Π.* Κοτζαμπάσηδες. ΗΜΕ ἔτ. 1935, σ. 301 - 25.
3376. *Πατριαρχέας Π. Ν.* Γλωσσική ξενομανία. (Βεντέττα - Ἄντεκδίκησις - Ἐκδίκησις). Ἀκαδήμεια 1 (1935) 79 - 80.
3377. : *Θαλασσινὸς* Ἡθῆ καὶ ἔθιμα τῶν ναυτικῶν μας. [Ὁ βίος ἐν τῇ ξενιτείᾳ]. Ναυτ᾽Ελλ 9 (1936/37) 59.
3378. *Μελανοφρύδης Π. Η.* Ἡ ξενητεία παρὰ Ποντίοις. Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 4 - 5, σ. 20 - 26.
3379. *Μαρίνης Κώστ.* Χαρίσματα καὶ ἀντίχαρες. Ν᾽Εστ τόμ. 21 (1937) 30 - 33, 129 - 32.
3380. *Σγουρίτσας Ἀγησ.* Ξέλασις. Σπαρτ Χρον Α' (1937/38) ἀρ. φ. 6 σ. 9.
3381. *Δασκαλάκης Ἀπόστ. Β.* Ἡ γυναῖκα εἰς τὴν Μάνην. Ν᾽Εστ τόμ. 23 (1938) 345 - 46.
3382. *Μέγας Γεώργ. Α.* Ἡ Κρητικὴ λαογραφία καὶ ἡ συμβολὴ τῶν διδασκάλων εἰς αὐτήν. Ἐπ Κρητ Σπ 1 (1938) 461 - 82.
Λαϊκ. δίκαιον σ. 467 - 74. Κοινων. ὀργάνωσις σ. 475 - 82.
3383. *Τσιμικάλη Πιπίνα Δ.* Λαογραφικά. Ν᾽Εστ τόμ. 23 (1938) 20

β'. Λαϊκὸν δίκαιον.

Βλ. καὶ ἄνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀριθμ. 134. 150. 159. 172. 183. 189. 190. 224. 227. 236. 240. 243. 292. 316. 319. 528.

3384. Αἱ δικαιοπραξίαι τῶν προγόνων μας. Μαλεβὸς ἔτ. Β' (1921/22) ἀρ. 19, σ. 8. [Πωλητήριο].
3385. Προικοσύμφωνον. Μαλεβὸς ἔτ. Β' (1921/22) ἀρ. 19, σ. 11 - 12.
3386. *Διαμαντάρας Ἀχιλλ. Σ.* Ἱστορία τῆς νήσου Καστελλορίζου. ΔΙΕΕ 8 (1922) 158 - 224. 9 (1926) 269 - 322.
Πλὴν τῆς ἱστορικῆς ὕλης δημοσ. καὶ πωλητήρια ἔγγραφα οἰκοπέδων καὶ ἄδειαι ναυπηγήσεως πλοίων.
3387. : *Τ(ὸ) π(αιδί) τ(οῦ) Μ(αλεβοῦ)* Αἱ δικαιοπραξίαι τῶν προγόνων μας. Μαλεβὸς ἔτ. Β' (1921/22) ἀρ. 17 σ. 7.
3388. *Μητρόπουλος Π. Δ.* Ἀνέκδοτα Κυπριακὰ ἔγγραφα [3]. Κυπρ Χρον 1 (1923) 324 - 26. [Δικαιοπραξίαι].
3389. *Π. Δ. Ζ.* Πωλητήρια [ἔγγραφα 3]. Κυπρ Χρον Α' (1923) 24 - 26.

3390. Ἐν προικοσύμφωνον τοῦ 1828. ΑΗ ἔτ. 1 (1925) 93 - 94.
3391. **Πασχάλης Δ.** Νομικά ἔθιμα τῆς νήσου Ἐνδρου ἤτοι τοπικαὶ ἐν Ἐνδρῳ συνήθειαι περὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ κληρονομικοῦ δικαίου, ἐμπορικῶν συμβάσεων, ἀγροτικῶν ἐκμισθώσεων κλπ. (Ἀρχεῖον Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν, τόμ. 5 (1925) 151 - 72). (Ἀνετυπώθη, ἐν Ἀθήναις 1925, 8ον, σελ. 24).
3392. **Σιγάλας Ἄντ.** Συριανὰ ἔγγραφα. ΗΜΕ ἔτ. 1925, σ. 243 - 57.
3393. **Σγουρ(ίτσας) Ἄγησ. Γ.** Τὸ προικοσύμφωνον τοῦ πάππου μου. Μαλεβὸς ἔτ. ΣΤ' (1925/26) ἀρ. 59 σ. 512.—Διανεμητήριο. Προικοσύμφωνον Χρίστου Σταυριανοπούλου. Αὐτόθι, ἀρ. 90, σ. 524.
3394. **Μιχαηλίδης - Νουάρος Μιχ. Γ.** Νομικά ἔθιμα τῆς νήσου Καρπάθου τῆς Δωδεκανήσου, ἤτοι παλαιαὶ τοπικαὶ συνήθειαι περὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου καὶ τοῦ κληρονομικοῦ θεσμοῦ τῶν πρωτοτοκιῶν, περὶ χρεωστικῶν συναλλαγῶν, πτωχεύσεων κλπ. εἰς ἃ προστίθενται καὶ τὰ ἐν τῇ λοιπῇ Δωδεκανήσῳ ἐπικρατοῦντα παρόμοια ἄγραφα ἔθιμα ἐν ἀντιπαραβολῇ πρὸς τὰ ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι καὶ ταῖς νήσοις ἰσχύοντα ἄλλοτε συγγενῆ ἐπιτόπια ἔθιμα. Ἐν Ἀθήναις 1926, 8ον, σελ. 164.
3395. **Παππούλιας Δημήτρ. Π.** Ἑλληνικῶν ἐθίμων περισυλλογή. ΠΑΑ 1 (1926) 94 - 102.
3396. **Ἄμαντος Κωνστ.** Ἐπιτίμιον κατὰ τῆς ἀδελφοποιίας. Ἐπ Βυζ Σπουδ 4 (1927) 280 - 84.
3397. **Βιζουκίδης Περ. Κ.** Ἡπειρωτικῶν θεσμίων ἔρευνα. Ἡπειρ Χρον 2 (1927) 5 - 53.
3398. Ἐνα προικοσύμφωνον τοῦ ἔτους 1852. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 3 (1927) σ. 61 - 62.
3399. **Σάργος Δημ. Μ.** Ζαγοριακῶν θεσμίων ἔρευνα. Ἡπειρ Χρον 2 (1927) 286 - 301.
3400. **Χαβιαρᾶς Νικήτ. Δ.** Νομικά ἔθιμα τῆς νήσου Καρπάθου. Δωδεκάνησος, ἔτ. Β' (1927) φ. 88, σ. 3.
Τὸ δημοσίευμα ἀναφέρεται εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Μιχαὴλ Μιχαηλίδου - Νουάρου, «Νομικά ἔθιμα Καρπάθου», περὶ οὗ βλ. ἀνωτ. ἀριθ. 3394.
3401. **Βιζουκίδης Περικλ. Κ.** Ποικίλα σημειώματα. Ἡπειρ Χρον 3 (1928) 233-37.
3402. **Καλιτσουνάκης Ἰωάνν. Ε.** Ἀνέκδοτα Κρητικὰ συμβόλαια ἐκ τῆς Ἐνετοκρατίας. ΠΑΑ 3 (1928) 483 - 519.
3403. **Κουρούκλης Ε. Γ.** Μιὰ Κεφαλλονίτικη ἀρεσκιὰ. Ἑλλ Γράμματα 3 (1928) 309 - 11.
Δημοσ. ἐν προικοσύμφωνον μετὰ ἐρμην. σχολίων.

3404. **Παπακωνσταντίνου Θ.** Πῶς πομπεύουν οἱ λαοί. Ἑλλ Γράμματα 3 (1928) σ. 454 - 58, 525 - 29.
3405. Δύο προικοσύμφωνα ἐξ Ἀδρ(ιανου)πόλεως. Θρακ 2 (1929) 385 - 86.
3406. **Δεληγιάννης Γεώργ. Ν.** Ἡ ἱερὰ μονὴ Ἐλώνης. ΔΙΕΕ 10, τευχ. Δ' (1929) 86 - 127.
Πλὴν τῆς ἱστορικῆς ὕλης δημοσ. καὶ 2 ὁμολογίαι, 7 πωλητήρια καὶ 2 διαθήκαι.
3407. **Ζαφειρίου Ν.** Τὸ μητρικὸν δίκαιον ἐν Σάμῳ. Ἀρχεῖον Οἰκονομ. καὶ Κοινων. Ἐπιστημῶν 9 (1929) 353 - 72.
3408. **Κορρὲς Στυλ. Γ.** Ἀνέκδοτα ἔγγραφα τῶν Φράγκων τῆς Νάξου. ΒΝJb 8 (1929/30) 266 - 305.
Δημοσ. 20 νοταριακὰ ἔγγραφα τῆς περιόδου 1546 - 1744 μετὰ σημειώσεων καὶ λεξιλογίου.
3409. **Τατάκης Β.** Μία διαθήκη τοῦ 1764. ΑΗ ἔτ. 4 (1929) σ. 75 - 76.
3410. [**Βατσέρης Α.**] Ἐνα πωλητήριο συμβόλαιον εἰς τὴν Νικήτην τῆς Χαλκιδικῆς κατὰ τὸ ἔτος 1824. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 6 (1930) σ. 105 - 106.
3411. **Δαπόντες Ν.** Τὸ ἐν Ἄνδρῳ ἔθιμον περὶ τῆς τύχης τῆς προικὸς λυθέντος τοῦ γάμου καὶ ὁ νόμος 2310 περὶ τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς. Ἐν Πειραιεῖ, 1930, 8ον, σελ. 32.
3412. **Κορρὲς Στυλ. Γ.** Ἀνέκδοτα Ἀθηναϊκὰ ἔγγραφα. ΗΜΕ ἔτ. 1930, σ. 289 - 300.
Δημοσ. 3 πωλητήρια καὶ 2 προικοσύμφωνα τῆς τουρκοκρατίας μετὰ σημειώσεων, λεξιλογίου καὶ ὀνομάτων.
3413. **Πασχάλης Δημ. Π.** Χρονικὰ καὶ ἱστορικὰ σημειώματα ἐκ τῶν ἐν τῇ νήσῳ Ἄνδρῳ χειρογράφων κωδίκων, τῶν παραφύλλων παλαιῶν ἐντύπων βιβλίων, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1193 μέχρι τοῦ 1853. ΑΗ ἔτ. 5 (1930) σ. 24 - 83.
Πλὴν τῆς ἄλλης ὕλης δημοσ. καὶ εἰδήσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὸ λαϊκὸν δίκαιον.
3414. **Σπυριδάκης Γεώργ. Κ.** Ἀνέκδοτον Κρητικὸν ἔγγραφον ἐκ τῆς τουρκοκρατίας. Κρητικά 1 (1930/33) 138.
3415. **Τζιόβας Κωνστ. Σ.** Συμβολὴ εἰς τὴν ἔρευναν τῶν ἠπειρωτικῶν θεσμίων Ἡπειρ Χρον 5 (1930) 52 - 55.
3416. **Δυοβουνιώτης Κ. Ι.** Δύο διαθήκαι τῆς Ζαφείρας Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου. (Ἀναδημοσ. ἐκ τοῦ Πανηγυρικοῦ τόμου ἐπὶ τῇ 35ετηρίδι τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Χρυσοστόμου). Ἐν Ἀθήναις 1931, 8ον, σελ. 52 - 62.
3417. **Παπαδάκη Νίτσα** Διορισμὸς νοταρίου καὶ μνήμονος ἐν Νάξῳ. Κυκλ ἔτ. 2 - 3 (1931/32) 196 - 97.
3418. **Ζέπος Ἰω. Δ. καὶ Ζέπος Παν. Ἰ.** Συλλογὴ τοπικῶν ἑλληνικῶν ἐθίμων.

- Ἰθάκη 1931, 8ον, σελ. 143. (Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Η' τόμου τοῦ Jus Graecoromanum).
3419. **Καιροφύλας Κώστ.** Προϊκες καὶ γάμοι πρὸ ἐνὸς αἰῶνος. Ν' Ἔστ τόμ. 12 (1932) 1035 - 1036.
3420. (**Καταπότης Μιχ. Γ.**) Δωρητήριον 1814. Μύσων 1 (1932) 55 - 56.
3421. ——— Σφάκας Σητείας. Ἰδιωτικά ἔγγραφα [3]. Μύσων 1 (1932) 164 - 66.
3422. **Χαλιορῆς Νικ. Γ.** Ἡ διαθήκη τοῦ πατρὸς τῶν Λαζάρου καὶ Γεωργίου τῶν Κουντουριωτῶν. Τὸ Μέλλον τῆς Ὑδρας 1 (1932) 195 - 97.
3423. **Κατσικάρος Ν. Θ.** Ἡ βεντέττα ἐν Μάνη. Μικρὰ ψυχο - φυσιολογικὴ μελέτη. Ἰθάκη 1933, 8ον, σελ. μζ' + 140.
3424. **Οἰκονομίδης Ν. Γ.** Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος. (Σύντομοι γενεολογικαὶ (sic) καὶ βιογραφικαὶ σημειώσεις). Θρακ 4 (1933) 207 - 16.
Διαθῆκαι 1, προικοσ. 1.
3425. **Σπυρόπουλος Νικόλ. Κ.** Ἀπὸ τὴν Ρεντίναν τῶν Ἀγρῶν. Θεσσ Χρον 4 (1933) 162 - 65.
11 νοταριακὰ ἔγγραφα.
3426. **Ἀποστολίδης Μυρτ.** Τὰ ἀρχεῖα τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει ἐσναφίου τῶν τεκτόνων (δουλγέρηδων). Ἀρχ Θε Θησ 1 (1934/35) 102 - 30.
3427. **Γεωργιάδης Κλ. Π.** Μία διαθήκη τοῦ ΙΕ' αἰῶνα. Κυπρ Χρον 10 (1934) 228 - 35.
3428. **Ζώης Δεων. Χ.** Διαθήκη Πορφυρίου ἀρχιεπισκόπου Ἀχριδῶν τοῦ Παλαιολόγου. Μεσ Γράμμ Α' (1934) 142 - 45.
3429. **Ἀλεξόπουλος Γ. Α.** Τὸ δίκαιον τῆς πρώτης νυκτός. ΜΕΗ ἔτ. 1935, σ. 184 - 89.
3430. **Ἑλλαδίτης Δημ.** Τὰ προικιὰ παληᾶς ἐποχῆς. Δυὸ προικοσύμφωνα. ΗΔΜ ἔτ. 1935, σ. 81 - 85.
3431. **Θηβαῖος Χρῖστ. Γ.** Ἐθιμογενὴς κοινοχρησία βοσκῆς. Ἀρχ Εὐβ Μελ 1 (1935) 63 - 79 [Μελέτη· βλ. καὶ κατ. ἀρ. 3436].
3432. Ἱστορικὰ ἔγγραφα: Γράμμα διὰ τὰ προικοσύμφωνα καὶ διαθήκας. Μικ Χρον Β' (1935) φ. 34 - 35, σ. 5.
3433. **Δουκόπουλος Δημ.** Τὰ παζάρια. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 25, σ. 4.
3434. ——— Τὸ βοῖδολεῖβαδο. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 24, σ. 4.
3435. Νησιωτικὸ προικοσύμφωνο. [Ἐκ Σίφνου, ὑπὸ χρον. 10 Ἰαν. 1765]. Ναυτ Ἑλλάς 8 (1936) 3668.
3436. **Θηβαῖος Χρῖστος Γ.** Ἐθιμογενὴς κοινοχρησία βοσκῆς. Τυπ. Καλλέργη καὶ

Σία, Ἀθῆναι 1936, 8ον, σελ. 20. (Ἀνατ. ἐκ τοῦ Ἀρχ. Εὐβ. Μελ. Α' (1935) καὶ τοῦ Ἀρχ. Ἰδιωτ. Δικαίου, Γ' (1936)).

Μελέτη περὶ τοῦ ἐθίμου τῆς κοινοχρησίας τῆς βοσκῆς ἐν Ἰστιαίᾳ Εὐβοίας.

4437. **Κυριαζῆς Ν. Γ.** Διαθήκαι τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ προικοσύμφωνα. Κυπρ Χρον 12 (1936) 104 - 34.

4438. **Σαβράμης Εὐάγγ.** Ζαγοριανὰ θέσμια περὶ προικός. Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος τόμ. 35 (1936) 350 - 63.

4439. **Ἀπαλόδημος Παν.** Κοσμίτικη διαθήκη. Κυν Ἐπιθ 1 (1936/38) 182 - 83.

4440. **Ἀποστολίδης Μυρτ.** Τὰ ἀρχεῖα τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει ἐσναφίου τῶν ἀμπατζήδων. Ἀρχ Θε Θεσ 3 (1936/37) 145 - 95.

4441. **Ρουσάλη Σοφία** Λενιδιώτικο ἔγγραφο [πωλητήριο]. Κυν Ἐπιθ 1 (1936/38) 183.

4442. **Ζώης Λεων.** Ἐγγραφα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἐκ τοῦ Ἀρχείου Ζακύνθου. ΒΝJb 13 (1937) ιε' - μζ'.

Πλὴν τῶν ἄλλων δημοσ. συμβόλαιά τινα, διαθήκη καὶ ἐν προικοσύμφωνον.

4443. **Μοιρόπουλος Ἰω. Γ. Συμ/φος** Παληὰ ἔγγραφα ἰδιωτικά. «Ὁμολογία γιὰ τὸ σπιτοτόπι» 1737 Νοεμβρίου, στὸ Γεράκι. Σπαρτ Χρον 1 (1937/38) ἀρ. 11 - 12, σ. 8 - 9.

4444. **Σγουρίτσας Ἀγησ. Γ.** Ἡ διαθήκη τοῦ Ρεντήρη. Σπαρτ Χρον 1 (1937/38) ἀρ. 10, σ. 6.

4445. ——— Τὸ ἀγρηλῆκι τοῦ Κούκουνα. Σπαρτ Χρον Α' (1937/38) ἀρ. φ. 9, σ. 9, 14.

4446. **Βαρβερόπουλος Κ.** Προικοσύμφωνον τοῦ 1831. Ἀρκαδ Ἡμ ἔτ. 1938, σ. 128.

4447. **Βλαχογιάννης Γιάνν.** Ζωὴ μικρόχαρη στὸ Αἰγαῖο. Ν Ἐστ τόμ. 23 (1938) 301 - 305.

4448. **Γεωργακάς Ὅμηρ. Ἰω.** Ἐρευνα τοπικῶν ἐθίμων καὶ συνηθειῶν. ΠΑΑ 13 (1938) 629 - 36.

4449. Διαθήκη ἐν Καστοριά κατὰ τὸ ἔτος 1864. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 14 (1938) σ. 262 - 63.

4450. Ἐνα προικοσύμφωνον τοῦ 1860. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 14 (1938) σ. 79 - 80.

4451. **Ζώης Λεων. Χ.** Ἐγγραφα ἐκ Πατρῶν ἀνέκδοτα. Ἀχαϊκά 2 (1938) 112.

4452. **Σγουρίτσας Ἀγησ.** Κλέφτες καὶ Ζουρνᾶς. Σπαρτ Χρον Β' (1938/39) ἀρ. φ. 16, σ. 5.

4453. ——— Γιὰ τὴν ψυχὴ του. [Ὁμολογία τῆς 15 Ἰανουαρίου 1761]. Σπαρτ Χρον 2 (1938/39) ἀρ. 20, σ. 11.

1/2ου Τριμήνου

3454. Σύνταξις διαθήκης κατὰ τὸ ἔτος 1881 ἐν Καστορίᾳ. Μακεδ' Ἡμερ ἔτ. 14 (1938) σ. 157.
3455. *Τριανταφύλλου Κωνστ. Ν.* Πωλητήριον ἐν Πάτραις τοῦ 1820. Ἀρχαϊκὰ 2 (1938) 66 - 67.
3456. *Ζώης Λεων. Χ.* Ἐγγραφα ἐκ Πατρῶν ἀνέκδοτα. Ἀρχαϊκὰ 3 (1939) 59 - 63.
3457. *Μανιατόπουλος Ἰωάνν. Περ.* Τὸ ναυτικὸν δίκαιον τῆς Ὑδρας (1717/1821) Ἀθῆναι 1939, 8ον, σελ. 134.
3458. *Φακῆς Χρηστ. Κ.* Προικοσύμφωνον ἐν Πάτραις τοῦ 1829. Ἀρχαϊκὰ 3 (1939) 92 - 93.
3459. *Παπάζογλου Ἀβρ. Ν.* Ἐνα παλῆθ' τουρκικὸ ἔγγραφο. Ἀρχαϊκὰ 4 (1940) 70.

4. Παιδικὴ ζωὴ.

α' Σχολικὴ ζωὴ, ἐπαγγελματικὴ μαθητεία.

β' Παιδιά

Βλ. καὶ ἄνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀριθμ. 122. 123. 171. 200. 202. 225. 227. 248. 251. 253.
270. 275. 276. 281. 292. 317. 322.

3460. *Φαρμακίδης Σ. Π.* Ζιννάπιν (Κυπριακὸν ἔθιμον). [Μετὰ σημειώσεως Ν. Γ. Πολίτου]. Λαογρ 6 (1917/18) 657.
3461. *Καραχάλιος Θεμ.* Λεῖψανα τοῦ κοιτάβου ἐν τῇ Νέᾳ Ἑλλάδι. ΑΕ ἔτ. 1924, σ. 198 - 200.
3462. *Κακριδῆς Ἰωάνν. Θ.* Ἑλληνικὰ παιγνίδια. ΗΜΕ ἔτ. 1925, σ. 161 - 79.
3463. *Δουκόπουλος Δημ.* Ποῖα παιγνίδια παίζουσι τὰ ἑλληνόπουλα. Περιγραφὲς ἑλληνικῶν παιγνιδίων ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος [109]. Ἀθῆναι 1926, 8ον, σελ. 220. (Παιδαγωγικὴ Βιβλιοθήκη, ἀρ. 15. Ἐκδοτικὴ Ἑταιρία «Ἀθηνᾶ» Α. Ι. Ράλλης καὶ Σία).
Κρίσις: Λαογρ 9 (1926/28) 297 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
3464. Παιγνίδια καὶ τραγούδια λαϊκὰ γιὰ παιδιὰ 6 χρονῶν καὶ ἄπάνω. Ἀθῆναι. Ἐκδοτικὸς οἶκος Δημητράκου, 1926, 8ον, σελ. 55.
Κρίσις: Λαογρ 9 (1926/28) 296 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
3465. *Ἀθανασούλα Εὐδ.* Γύρω γύρω ὄλοι... Λαϊκὰ παιγνίδια καὶ τραγούδια γιὰ πολὺ μικρὰ παιδιὰ. Διαλεγμένα ἀπὸ τὴν Κ^α —. Εἰκονογραφημένα ἀπὸ τὴ Δ^{δα} Λύδια Μπορζέκ. Ἀθῆναι 1927, 8ον, σελ. 63.
3466. *Δραγάτης Ἰάκ. Χ.* Τὰ Γιαννάκια καὶ οἱ κομπογιαννίταις. Ν' Ἐστ 1 (1927) 1141 - 1142.

3467. **Ζαΐρης Νικ. Γεώργ.** Αί γυμναστικά παιδιά τῶν σχολείων. Ἐν Ἀθήναις 1927, 8ον, σελ. 205.
98 παιδιά ἐξ ὧν πολλαὶ δημῶδεις.
3468. **Φαρμακίδης Σ. Π.** Κυπριακὰ παίγνια. Λιγκρὶν. Κυπρ Χρον 5 (1927) 200 - 205.
3469. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Παιγνίδια. Προμ Πυρφ ἔτ. Γ' (1927) ἀρ. 60 - 66 σ. 7. ἔτ. Δ' (1928) ἀρ. 73 - 76 σ. 7, ἀρ. 79 σ. 7 [41].
3470. **Ποταμιάνος Θ.** Χωριάτικα παιγνίδια. ΜΕΕ Περ Ε - Ζ (1928) φ. 144 σ. 3, φ. 147 σ. 3, φ. 152 σ. 6 - 7.
3471. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Τὸ παιγνίδι ἢ παπούτσα. Τσῆ γριᾶς ὁ σωρός. Ἡ χῶστρα. Οἱ κλέφτες καὶ χωροφύλακες. Προμ Πυρφ ἔτ. Ε' (1929) ἀρ. 101 σ. 7, ἀρ. 102 σ. 7, ἀρ. 113 σ. 7, ἀρ. 115 σ. 7.
3472. **Φαρμακίδης Σ. Π.** Παρατηρήσεις εἰς Λαογραφίας Ε' 648. Λαογρ 10 (1929/32) 272.
3473. **Δαφέρμος Γ. Φ.** Παιγνίδια [4]. Προμ Πυρφ ἔτ. Η' (1932) ἀρ. 176 σ. 7, ἀρ. 184 σ. 7.
3474. **Κλεάνθους - Παπαδημητρίου Μυρσίνη** Παιχνίδια με τραγούδια ὠργανωμένα με βάση τὴν ἀρχὴ τῆς ἐργασίας γιὰ παιδιά ὡς 12 χρονῶν. Ἀθήνα 1932, 4ον, σελ. 552.
3475. **Χατζόπουλος (1873) † Κωνστ. Ν.** Σαράντα Ἐκκλησιῶν σύμμικτα λαογραφικά. Θρακ 3 (1932) 288 - 300. [Παιδιά 29].
3476. **Θεοδωρακάκος Π.** Τὸ πουρὶ (ὁ ποῦρος) (παιδιά Μάνης). Ἑλλ Ἀγ Α' (1933) 214.
3477. **Κορδατζῆ Μαρία** Τὰ μηλάκια (παιδιά Θεβῶν). Ἑλλ Ἀγ Α' (1933) 254.
3478. **Λαζάρου Α.** Λαϊκὰ ἀγωνίσματα. Ἑλλ Ἀγ Α' (1933) 67 - 69.
3479. **Δάμπας Σωτήρ. Ι.** Ὀλίγαι λέξεις εἰς τὸν χαλκουπόλεμον. Ἑλλ Ἀγ Α' (1933) 215 - 16.
3480. **Δάμπας Σ.** Μία σημείωσις εἰς τὸν στραβοτσιάκλον. Ἑλλ Ἀγ Α' (1933) 96.
3481. **Μαζοκοπάκη Αἰκατερίνη.** Ἡ ξυλογαῖδαρα (παιδιά Κρήτης). Ἑλλ Ἀγ Α' (1933) 148.
3482. **Μουλλᾶς Δ.** Ἀγῶνες λαϊκοὶ εἰς τὴν περιφέρειαν Καλαβρύτων. Ἑλλ Ἀγ Α' (1933) 36.
3483. **Μπαλτᾶς Πολύβ.** Ἡ γουρουνίτσα. (παιδιά Τριφυλίας). Ἑλλ Ἀγ Β' (1933) 39
3484. **Μπασογιάννης Δ.** Ἀγῶνες λαϊκοὶ Δυτικῆς Θράκης. Ἑλλ Ἀγ Α' (1933) 7 - 10.
3485. **Μπίκος Ἀθ.** Οἱ ἵπτικοὶ ἀγῶνες τῆς κωμοπόλεως Μπάστα Μεσσηνίας. Ἑλλ Ἀγ Α' (1933) 185 - 87.

3486. *Παυλίνης Εὐάγγ.* Τὸ τόπι (παιδιά Κυθήρων). 'Ελλ' Ἀγ Α' (1933) 69 - 70.
3487. *Σακελλάρης Εὐάγγ.* Ἡ ἄλώνα (παιδιά Κυθήρων). 'Ελλ' Ἀγ Α' (1933) 217.
3488. *Σταμούλης Γρ.* Τὸ σαραντιάφτυστο. 'Ελλ' Ἀγ Α' (1933) 95 - 96.
3489. *Φυλακτὸς Γ.* Ὁ στραβοτσιάκαλος (παιδιά Λαρίσης). 'Ελλ' Ἀγ Α' (1933) 35.
3490. *Χειμάρρας Κ.* Ὁ χαλκουπόλεμος (παιδιά Ἀργινίου). 'Ελλ' Ἀγ Α' (1933) 118 - 21.
3491. *Ἀσημακόπουλος Κ.* Οἱ ἀγῶνες τοῦ χωρίου Μιδέας - Ἄργους. 'Ελλ' Ἀγ Β' (1934) 9.
3492. *Γεωργόπουλος Π.* «Μιά» (παιδιά Παραμυθιάς). 'Ελλ' Ἀγ Β' (1934) 10 - 11.
3493. *Θεοδωρακάκος Π.* Τὸ στρατιωτικό [παιδιά Μάνης]. 'Ελλ' Ἀγ Β' (1934) 74 - 77.
3494. *Κ(αμπούρογλους) Δ. Γρ.* Σωματική ἀγωγή ἐπὶ τουρκοκρατίας. Μεγ. 'Ελλ' Ἐγκυκλ. τόμ. 10 (1934) 973 - 74.
3495. *Κανταριτζῆς Δημ.* Ἡ γουρνίτσα (παιδιά Βελβενδοῦ). 'Ελλ' Ἀγ Β' (1934) 35.
3496. *Κουλάκος Β.* Ἡ γουρουνίτσα (παιδιά τῆς Μάνης). 'Ελλ' Ἀγ Β' (1934) 40.
3497. *Δουζιώτης Ἀργύρ.* Ὁ πετροπόλεμος εἰς τὴν Ἀταλάντην. 'Ελλ' Ἀγ Β' (1934) 12.
3498. *Μαμέλης Κ.* Οἱ ἀγῶνες τοῦ χωρίου Μαΐστρου Ἐβρου. 'Ελλ' Ἀγ Β' (1934) 174 - 75.
3499. *Μιχαηλίδης Π.* Ὁ χοῖρος (παιδιά Λευκωσίας - Κύπρου). 'Ελλ' Ἀγ Β' (1934) 36.
3500. *Περάκις Ἀπ. Γ.* Παρατσάφαρα. Προμ Πυρφ ἔτ. Ι' (1934) ἀρ. 220 σ. 7.
3501. *Πιστόλης Ν. Δ.* Τὸ τόπι ἢ ζόπι. Καλύβα - Καλυβίτσα. 'Ελλ' Ἀγ Β' (1934) 208 - 209.
3502. — «Ἡ λωρίδα» (ἔχω ἓνα πουλί). [Παιδιά Λοκρίδος]. 'Ελλ' Ἀγ Β' (1934) 128.
3503. *Σακελλαρίδης Μ.* Ἡ ἐλευθερία (παιδιά Ἀλμυροῦ). 'Ελλ' Ἀγ Β' (1934) 127.
3504. *Χειμάρρας Κ.* Ἡ γουρούνα (παιδιά Ἀργινίου). 'Ελλ' Ἀγ Β' (1934) 37 - 38.
3505. : *Γκο - Βί - ς (Βίγκος Ἀ.)* Τὰ παιδικά μας παιχνίδια. Τὸ Μέλλον τῆς Ὑδρας 3 (1934/35) 303 - 304.
3506. : *Εἰδικὸς* Παιχνίδια στὴν ἀκρογιαλιά. [7]. Ναυτ' Ἐλλ 7 (1935) 2326.
3507. *Κορδατζῆ Μ.* Ἡ γαιδάρα. Ἡ ἑληά. 'Ελλ' Ἀγ Γ' (1935) 58 - 59.
3508. *Παπαχαραλάμπους Γ.* Ὀλίγα περὶ συτζᾶς. Κυπρ Χρον 11 (1935) 257 - 58. Ἐρμην. τῆς λ. συτζά.
3509. *Πιστόλης Ν.* Σημειωσοῦλες ἐπάνω σὲ διάφορα παιχνίδια. 'Ελλ' Ἀγ Γ' (1935) 242 - 46. [Παιδ. 4].

3510. **Σερελέας Γεώργ.** Μπίρδι - μπίρδι (παιδιά Γυθείου). Τρεῖς - ἥμισυ (παιδιά Μάνης). 'Ελλ'Αγ Γ' (1935) 23 - 24.
3511. **Σταμούλης Γρ.** «Μιά περάσει» (παιδιά Ἀθηνῶν). 'Ελλ'Αγ Γ' (1935) 301-302.
3512. **Σταυρακάκης Ἐμμ.** Συλλογή ἐπιχωρίων παιδιῶν [ἐκ τῆς ἐπαρχίας Σητείας Κρήτης]. [6]. Μύσων 4 (1935) 105 - 108.
3513. **Καρακατσάνης Κ.** «Λακκουβίτσες». (Παιδιά Φιλιατρῶν - Τριφυλίας). 'Ελλ'Αγ Δ' (1936) 102 - 103.
3514. **Κουτσουρίδης Ἐμμ.** «Καλάκαρδιες». 'Ελλ'Αγ Δ' (1936) 230.
3515. **Νταῆς Χρ.** Βὰρ καὶ βουρ καὶ πίσω ἢ μάννα. (Παιδιά Καστανοχωρίου Μεγαλοπόλεως). 'Ελλ'Αγ Δ' (1936) 265 - 66.
3516. **Πουλόπουλος Ἡλ.** «Τὸ βρετό». (παιδιά Πλάκας Μεγαλοπόλεως). 'Ελλ'Αγ Δ' (1936) 231.
3517. **Σούζης Ἰ.** Μία σημείωσις εἰς τὴν παιδιὰν «λακουβίτσες». 'Ελλ'Αγ Δ' (1936) 103.
3518. **Χειμάρρας Κ.** Ἡ ἀμπάριζα. (παιδιά Κεφαλοβρούσου). 'Ελλ'Αγ Δ' (1936) 35 - 38.
3519. «Ἡ Σπάπουλα». Ποντ Φύλλ Α' (1936/37) φ. 6 σ. 21.
3520. Ἡ **Ἀγλαὸς** Φράσεις πού λένε στὰ χωριά μας [1 παιδιά]. Σπαρτ Χρον Α' (1937/38) ἀρ. φ. 13 σ. 11.
3521. **Παπαδόπουλος Δ. Κ. (Σταυριώτης)** Τίμη - τίμη (παιγνίδι). Ποντ Φύλλ Β' (1937/38) φ. 19, σ. 299. — Παιδιαὶ Σταυρίου Χαλδίας, φ. 22 σ. 406 - 13 [Παιδ. 31].
3522. **Δαφέρμος Γεώργ.** Μυλοποταμίτικα παιγνίδια καὶ ἀστρονομικά. Ἐπ Κρητ Σπ 1 (1938) 483 - 88. [Παιδ. 2].
3523. **Κυβερνητάκης Ἰωάνν.** Ἀνθολογία παιγνιδιῶν τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων. Ἡράκλειον Κρήτης (1938), 8ον, σελ. 211.
3524. **Ἀποστολίδης Δημ.** Παιδιαὶ Ἑλληνοπαίδων τοῦ Πόντου. Ποντ Φύλλ Γ' (1938/39) φ. 26, σ. 67 - 68.
3525. **Μελανοφρύδης Παντ.** Παιγνίδια Χαλδίας [8]. Ἀρχ Πόντ 8 (1938) 220 - 29.

III. ΞΕΝΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

Α. Λαογραφία τῶν Βαλκανικῶν λαῶν.

1. Γενικά.

3526. **Σπηλιωτόπουλος Ἀντ. Θ.** Ἡ δημώδης ποίησις τῶν βαλκανικῶν λαῶν καὶ

ἡ συγγένεια αὐτῆς πρὸς τὴν ἑλληνικὴν. Ἡ Διάλεξις Α' (1928) φ. 5 - 6, σ. 106 - 25.

3527. *Schneeweiss E.* Allgemeines über das Folklore auf dem Balkan. Rev. intern. d. étud. balkaniques., Beograd, ἔτ. Α', τόμ. II (1935) σ. 180 - 84 (518 - 22).

3528. *Κιοσεμιχάλ Μαχμουτ Ρ.* Συγκριτικὴ Βαλκανικὴ μουσικολογία. Μετάφρ. Ἀβρ. Ν. Παπάζογλου. Ν᾽Εστ τόμ. 22 (1937) 1209 - 1211.

2. Ἀλβανικὴ λαογραφία.

3529. *Κώτσης Ἀλέξ.* Πλιάτσικο ἀπὸ τὴν ξενητεία. Κυριακὴ Α' (1927) φ. 32, σ. 5.

3530. *Čabej E.* Sitten und Gebräuche der Albaner. Rev. intern. d. étud. balkaniques., Beograd, ἔτ. Α', τόμ. II (1935) σ. 218 - 34 (556 - 72).

3. Βουλγαρικὴ λαογραφία.

3531. Art populaire Bulgare en Thrace. Gravures, broderies, tissus. Sofia ἄ. ἔτ. 4^{ον} (εἰς πλάτος) σελ. 4 + 6 πίν. (Institut scientifique auprès de l'organisation de Thrace en Bulgarie).

3532. *Arnaudoff M.* Die bulgarischen Festbräuche. Leipzig, 1917, 8^{ον}, σελ. 82. (Bulgarische Bibliothek, Bd. IV).

Κρίσις: Λαογρ 8 (1921/25) 262 - 65 (Στίλπων Π. Κυριακίδης).

3533. *Μισσηλίδης Στέλ.* Ὁ Βούλγαρος τραγουδιστὴς τοῦ Κιλκίς. ΜΕΕ Περ Α - Δ (1926) φ. 3 - 4, σ. 3.

3534. *Kasaska Julie* Ἡ ζωὴ τῆς χωρικῆς τῆς Βουλγαρίας. Κυριακὴ ἔτ. Α' (1926/27) ἀρ. 23, σ. 5.

3535. *Κωστῶφ Στ. Δ.* Τὸ ἔθνικὸ βουλγαρικὸ κέντημα· (μετάφρ. Α.). ἙλλΓράμματα 1 (1927) 137 - 42.

3536. * *Sélichtchev A.* La célébration de la fête familiale «Slujba» (kourban) en Bulgarie et en Macédoine et la Slava serbe. Revue Macédonienne 5 (1929) 33 - 84, 173 - 75.

3537. *Τζιάτζιος Εὐάγγ. Στ.* Ἡ δημοτικὴ ποίηση τῶν Βαλκανικῶν λαῶν. — Λίγα Βουλγαρικὰ τραγούδια. Ν᾽Εστ τόμ. 12 (1932) 695 - 704.

3538. * *Αρναούδωφ Μ.* Σχεδιάσματα βουλγαρικῆς λαογραφίας. Σόφια 1934. Ἐκδοσις τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, 8^{ον}, σελ. VI + 695 (βουλγαριστί).

Κρίσις: Λαογρ 11 (1934/37) 275 - 78 (Μ. Θ. Λάσκαρις).

3539. *Καραλίτσεφ Ἀγγελ.* Τ' αἰ - Γιωργιουῦ οἱ φωτιές· (μετάφραση Τάσου Βαφειάδη). Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 11, σ. 9.

Βουλγαρικὸν διήγημα με θέμα λατρευτ. ἔθιμον.

3540. **Djoudjeff Stojan** Le folklore musical en Bulgarie. Revue internat. d. étud. balkaniqu., Beograd, έτ. Β', τόμ. ΙΙ (4) (1936), σ. 589 - 94 (562 - 67).
3541. **Peteva E.** L'art populaire en Bulgarie. Revue internat. d. étud. Balkaniqu., Beograd, έτ. Β', τόμ. ΙΙ (4) (1936), σ. 575 - 79 (548 - 52).
3542. **Vakarelski Chr.** La vie et les mœurs des Bulgares. Revue intern. d. étud. balkaniqu., Beograd, έτ. Β', τόμ. ΙΙ (4) (1936), σ. 512 - 19 (485 - 92).
3543. **Βασιλάς Γιάνν.** Δημοτικὸ βουλγαρικόν. Ὁ δισταγμὸς. Λογοτεχνικὴ ἀπόδοσις —. Κρητ Σελ 3 (1938/39) 682.
3544. **Μπουτσάκωφ Λουμπομιρ** Λαογραφικὰ Βουλγαρίας. (Διασκευὴ Γιάννη Βασιλά). Κρητ Σελ 3 (1938/39) 430 - 32. [Γενικὸν ἄρθρον περὶ τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν τῆς Βουλγαρίας].

4. Σερβικὴ λαογραφία.

3545. **Murko Mathias** La poésie populaire épique en Yougoslavie au début du XXe siècle. Paris 1929. (Travaux publiés par l'Institut d'études slaves X), 8^{ον}, σελ. 74+πίν. XXI.
Κρίσις : Λαογρ 10 (1929/32) 289 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
3546. **Βελλιανίτης Θ.** Ἡ Σερβικὴ δημοτικὴ ποίησις. ΜΕΕ Περ Α - Δ (1927) φ. 47, σ. 7.
3547. Πρῶτον συνέδριον τῶν Σλάβων φιλολόγων ἐν Πράγα 1929. Λαογρ 10 (1929/32) 274 - 75.
Δημοσ. πρότασις τοῦ *D. Stranska*, Praha: Les archives de la prose et de la poésie populaires.
3548. **Laskaris Michel** Tommaseo traducteur de chants serbes en grec. Communication faite à Prague au Congrès des Philologues slaves. Extrait des Comptes - rendus du Premier Congrès des Philologues slaves. Prague 1930, 8^{ον}, σελ. 20.
Κρίσις : Λαογρ 10 (1929/32) 609 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)). Ν' Ἔστ τόμ. 9 (1931) 385 - 86 (Κ. Κ.).
3549. **Γ—Γ.Α.** Γιουγκοσλαύικο δημοτικὸ τραγούδι. Ἑλληνίς 12 (1932) 54 - 55.
3550. Σερβικὲς παροιμίαις [12]. Ἐγκ Ἡμ έτ. 1932, σ. 273.
3551. * **Vaillant André** Les chants épiques des Slaves du Sud. Extrait de

la Revue des cours et conférences (30 Janvier, 15 Février et 15 Mars 1932), Paris 1932, 8^{ον}, σελ. 46.

Κρίσις: Λαογρ 11 (1934/37) 308 - 309 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).

3552. **Zupanich' N.** Der Name Grk (Grieche) in der Bedeutung «Riese» bei den Belokranjci im königreiche Jugoslavien. Etnolog 7 (1934) 166 - 82.

Κρίσις: BZ 35 (1935) 455 - 56 (F. D(ölger)).

3553. **Krauss Fried. S.** Theseus im Guslarenlied. Ein Herzogländisches Guslarenlied aufgezeichnet von —. Λαογρ 11 (1934/37) 337 - 86.

3554. * — Die Ödipussage in südslawischer Volksüberlieferung. Imago, Bd. XXI. Wien, 1935, σ. 358 - 67.

5. Ρουμανική λαογραφία.

3555. **Muslea Ion** Le folklore roumain. Revue internat. d. étud. balkaniqu., Beograd, έτ. Β', τόμ. II (4) (1936) σ. 567 - 74 (540 - 47).

3556. **Negrea Mart.** La musique contemporaine en Roumanie. Revue internat. d. étud. balkaniqu., Beograd, έτ. Β', τόμ. II (4) (1936) σ. 585 - 88 (558 - 61).

3557. * **Petranu Coirolan** Influence de l'art populaire des Roumains sur les autres peuples de Roumanie et sur les peuples voisins. Bucarest 1936. (Extrait de la Revue de Transylvanie, tome II. N^ο 3), σελ. 46.

Κρίσις: Έπ Βυζ Σπ (1936) 524 - 27 (Άγγελική Χατζημιχάλη).

6. Τουρκική λαογραφία.

3558. **Παπαδόπουλος Σάββ.** Ένα Τούρκικο λαϊκό έπύλλιο. Έλλ Γράμματα 1 (1927) 542 - 44.

3559. — Τò Τούρκικο δημοτικό τραγούδι. Έλλ Γράμματα 1 (1927) 234 - 38.

3560. : **Άνθίας T.** Τò ραμαζάνι. ΜΕΕ Περ Ε - Ζ (1928) φ. 128, σ. 7.

Έθιμα τών Τούρκων τής Κύπρου.

3561. * **Μπουκουβάλα - Άναγνώστου Ιωάννα** Περίεργα έθιμα τών Τούρκων τής Θράκης. Έφημ. «Μακεδονία» Θεσσαλονίκης, 8 Φεβρ. 1937.

3562. **Παπάξογλους Άβρ. Ν.** Τò παραμύθι του Μελεάγρου στην Άνατολή. Ν Έστ τόμ. 24 (1938) 1459 - 461.

Β'. Λαογραφία άλλων ευρωπαϊκων λαων.

1. Γενικά.

3563. Schweizerisches Archiv für Volkskunde. Vierteljahrschrift unter

Oberleitung des Vorstandes herausgegeben von *Ed. Hoffmann-Krayer*, Redaktor für den deutschen Teil, und *Arthur Rossat*, Redaktor für den romanischen Teil. XX^{er} Jahrgang. Festschrift für Eduard Hoffmann-Krayer hsg. im Auftrage des Vorstandes von *Hanns Bächtold*. Basel 1916, 8ον, σελ. VII 542 μετὰ πινάκων καὶ εἰκόνων.

Κρίσις : Λαογρ 6 (1917/18) 264 - 72 (*N. Γ. Πολίτης*).

3564. Οἱ διάφοροι λαοὶ καὶ τὰ Χριστούγεννα. Ἡμερ Ἐγκ ἔτ. 21 (1924) 164 - 65.

3565. Τὰ παιχνίδια τῶν ἔθνῶν. Κυριακὴ ἔτ. Α' (1926/27) ἀρ. 4, σ. 2.

3566. **Ghidini L.** Χριστιανικοὶ θροῦλοι γιὰ τὰ πουλιὰ [διαφόρων εὐρωπ. λαῶν]. Ἑλλ Γράμματα 5 (1929) 801 - 802.

3567. Ἔθιμα τῶν λαῶν [τῆς Εὐρώπης]. Τὰ τραπουλόχαρτα. Ἑλλ Γράμματα 5 (1929) 433 - 34.

3568. **Sinner J. R.** Die Jungfernschaft Virginität und Defloration als kulturprobleme. Wien 1931, 8ον, σελ. 360.

Ἐξετάζεται τὸ ζήτημα τῆς παρθενίας καὶ τῶν περὶ τὴν φθορὰν αὐτῆς ἐθίμων, εἶτα τὸ δικαίωμα τῆς πρώτης νυκτὸς παρὰ τοῖς εὐρωπαϊκοῖς λαοῖς.

Κρίσις : Λαογρ 10 (1929/32) 613 - 14 (*Σ. Π. Κ(υριακίδης)*).

3569. * **Deutsch Leonhard** Klavierfibel. Eine Elementarschule des Primavista - spielens. Zusammengestellt aus Volksliedern aller Nationen. 2. Heft. 165 Volkslieder der slavischen Nationen. Deutsche Übertragungen von Dr Heinrich Möller. Steingräber Verlag Leipzig, 1931, 4ον, σελ. 100—. 3. Heft. 120 Volkslieder verschiedener Nationen, 1934, 4ον, σελ. 74.

Κρίσις : Λαογρ 11 (1934/37) 310 - 11 (*Σ. Π. Κ(υριακίδης)*).

3570. **Λέφας Π.** Τὸ δένδρον τῶν Χριστουγέννων (ἔθιμα τῶν βορείων λαῶν). Ἑλλ Ἐπ ἔτ. 32 (1938/39) τεύχ. 374, σ. 30 - 32.

2. Βαλτικῶν λαῶν λαογραφία.

3571. **Krohn Kaarle** Goethes «Finnisches Lied». Λαογρ 7 (1923) 41 - 44.

3572. Ἡ ζωὴ τῶν Ἑσκιμῶων. Φωνὴ Δωδ 1924, ἀρ. 42, σ. 8 - 9.

3573. **Λογοθέτη Φωφῶ Π.** Τὰ δημοτικὰ τραγούδια τῆς Λιθουανίας. Ἑλληνίς 10 (1930) 53 - 57.

3574. * **Laakmann H. - Anderson Walter** Ein neues Document über den Estnischen Metsik - Kultus aus dem Jahre 1680. Tartu 1934. (Acta et Commentationes Universitatis Tartuensis (Dorpatensis) B XXXII 5), 8ον, σελ. 37+πίν. 2.

Κρίσις : Λαογρ 11 (1934/37) 317 (*Σ. Π. Κ(υριακίδης)*).

3575. * **Stern Carl von** Estnische Volkssagen ins deutsche übertragen. Mit einem Nachwort von Prof. Dr. Lutz Mackensen. Druck u. Verlag der AG «Ernst Plates». Riga 1935 (Veröffentlichungen der volkskundlichen Forschungsstelle am Herderinstitut zu Riga. Band I), 8ον, σελ. 246.

Κρίσις : Λαογρ 11 (1934/37) 707 - 10 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).

3. Γερμανική λαογραφία.

3576. **Anderson Walter** Kaiser und Abt. Die Geschichte eines Schwanks. Helsinki 1923. (FF Communications No 42), 8ον, σελ. VI+449.

Κρίσις : Λαογρ 8 (1921 25) 578 - 88 (Σιλπ. Π. Κυριακίδης).

3577. * Oberdeutsche Zeitschrift für Volkskunde. Schriftleiter Prof. Dr. Eugen Fehrle. Heidelberg. Jahrg. 1927/30 τόμ. 1 · 4.

Κρίσις : Λαογρ 10 (1629/32) 612 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).

3578. Handwörterbuch des deutschen Aberglaubens von *E. Hoffmann-Krayer* und *Hans Bächtold Stäubli*, Berlin - Leipzig 1928. Walter de Gruyter et Co.

Κρίσις : Λαογρ 9 (1926/28) 618 - 20 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).

3579. **Boehm Fr.** Aeromantie, Ägomantie, Alektryomantie, Aleuromantie, Alphitomantie, Amniomantie, Anthropomantie, Artomantie, Aspidomantie. (Ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ Handwörterbuch des deutschen Aberglaubens).

Κρίσις : Λαογρ 9 (1926/28) 620 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).

3580. — Angang. (Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Handwörterbuch des deutschen Aberglaubens).

Κρίσις : Λαογρ 9 (1926/28) 620 - 21 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).

3581. * **Pfister Friedr.** Die deutsche Kaisersage und ihre antiken Wurzeln (= Werbeschröften des Landesverbandes der Vereinigung des humanistischen Gymnasiums in Bayern. Nr. 8). Würzburg, C. J. Becker, 1928, 8ον, σελ. 19.

Κρίσις : BNJb 7 (1928/29) 214 (N. A. B(ees)).

3582. Ἀτλας τῆς Γερμανικῆς λαογραφίας. Λαογρ 10 (1929/32) 276.

3583. * **Schreiber Georg** Nationale und internationale Volkskunde. Düsseldorf 1930. (Forschungen zur Volkskunde. Heft 4/5), 8ον, σελ. XII + 211.

Κρίσις : Λαογρ 10 (1929/32) 616 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).

3584. * *Anderson Walter* Der Schwank vom alten Hildebrand. Eine vergleichende Studie. Dorpat 1931, 8ον, σελ. XIV + 329.
Κρίσις: Λαογρ 11 (1934/37) 278 - 81 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
3585. *Grimm* Ἄδελφοι Ὠραῖες παιδικές ἱστορίες με 70 εἰκόνες, μετάφρ. Β. Δ. Ἀκρίτα. Ἐπιμέλεια Δ. Π. Δαμασκηνοῦ. Ἀθήναι. Ἐιδ. Οἶκος Δημητράκου (1931) 8ον, σελ. 141.
Δημοσιεύονται 19 παραμύθια.
3586. *Meier John* Deutsche Volkslieder. Balladen, Erster Teil. Berlin - Leipzig, 1935, 8ον, σ. XLIV + 321. — Zweiter Teil. Erste Hälfte, 1937, 8ον, σελ. 218.
Κρίσις: Ν Ἐστ τόμ. 21 (1937) 335 - 39 (Γ. Α. Μέγας).

4. Ἑλβετική λαογραφία.

3587. Ἀποστολίδου Ἑλλη Χαρ. Ἡ λαϊκὴ ἑορτὴ στὴν Ἑλβετία τῶν ἔθνομικῶν ἐνδυμασιῶν. Ἑλληνίς 15 (1935) 33 - 36.

5. Δανικὴ λαογραφία.

3588. [Andersen H.] Ἄντερσεν Χ. Παραμύθια γιὰ μεγάλα παιδιά. Μετάφρ. ἀπὸ τὸν Ἀγ. Ι. Φωστηρόπουλο. Ἀθήναι, ἔκδ. Α. Ράλλη [1930], 8ον, σελ. 80.
Παραμύθια 3.
3589. ——— Παραμύθια· μεταφράσεις ἀπὸ τὰ δανικὰ Β. Δασκαλάκη. «Ζητιάκης», ἄ. ἔ. 8ον μικρ., σελ. 128.

6. Ἰταλικὴ λαογραφία.

3590. * The Swallow Book. The Story of the Swallow told in Legends, Fables, Folk Songs, Proverbs, Omens and Riddles of many Lands gathered by *Dr. Giuseppe Pitrè*, rendered in to english and arranged for the use of our boys and girls by *Ada Walker Camehl*. New York, Cincinnati, Chicago, 8ον μικρόν, σελ. 158.
Κρίσις: Λαογρ 6 (1917/18) 273 - 81 (Ν. Γ. Πολίτης).
3591. Καϊμης Τζούλ. - Κόντογλους Φ. Παλιὰ ἰταλικά παραμύθια. [10]. Ἑλλ Γράμματα 2 (1928) 140 - 43, 174 - 77.
3592. Καϊμης Τζούλ. Ὁ Μπερτόλντο, ὁ ἰταλὸς Καραγκιόζης. Ἑλλ Γράμματα 4 (1929) 337 - 40.
3593. * *Dessanaj B.* Origini bizantine delle Sagre popolari in Sardegna. Lares 8 (1937) 204 - 208.

Γ'. Λαογραφία Ἰνδοευρωπαϊκῶν λαῶν.

3594. Οἱ Ἴνδοι τῆς Βραζιλίας. Φωνὴ Δωδ 1924, ἀρ. 28, σ. 3 - 4.
3595. * *Schultz Wolfgang* Zeitrechnung und Weltordnung in ihren übereinstimmenden Grundzügen bei den Indern, Iranern, Hellenen, Italiern, Germanen, Kelten, Litauern, Slawen. Mit 75 Abb. in Text, Leipzig (kurt kabitzsch) 1924. Mannus Bibliothek Nr. 35, 8ον, σελ. 289. Κρίσις: Λαογρ 8 (1921/25) 602 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης).
3596. *Προκοπίου Σωκρ.* Ἀπὸ χῶρες ἄγνωστες. Τὰ μυστήρια τῶν Ἰνδιῶν. ΜΕΕ Περ Α - Δ (1926) φ. 5 - 6 σ. 6 - 7, φ. 7 - 8 σ. 6 - 7, φ. 11 - 12 σ. 4 - 5, φ. 13 - 14 σ. 5 - 6.
3597. *Μ(παμπούρης Ἐπαμ.)* Θαλασσινοὶ μῦθοι καὶ παραδόσεις. Χοροί, κύματα, κογχύλια. Ναυτ Ἑλλ ἔτ. 8 (1936) 3601.

Δ'. Λαογραφία λαῶν τῆς Ἀσίας, Αὐστραλίας καὶ Ἀφρικῆς.

1. Γενικά.

3598. *Anderson Walter* Nordasiatische Flutsagen. Dorpat 1923 (Acta et Commentationes Universitatis Dorpatensis. Bd. IV. 3), 8ον, σελ. 44. Κρίσις: Λαογρ 9 (1926/28) 260 - 63 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης).
3599. Ἦθη καὶ ἔθιμα παρὰ τοῖς Μαύροις τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς. Ἡμερ Ἐγκ ἔτ. 20 (1923) 177 - 80.
3600. Ἡ μεγαλύτερα νῆσος [Νέα Γουϊνέα]. Τὰ ἦθη τῶν καννιβάλων της. Φωνὴ Δωδ 1923, ἀρ. 23 σ. 10 - 11.
3601. Οἱ δοκιμαστικοὶ γάμοι παρὰ τοῖς [Ἀσιατικοῖς] λαοῖς. Φωνὴ Δωδ 1924, ἀρ. 44 - 45, σ. 5 - 6.
3602. Οἱ νόμοι τοῦ γάμου. [Ἦθη καὶ ἔθιμα τοῦ Θιβέτ]. Φωνὴ Δωδ 1924, ἀρ. 27 σ. 5.
3603. *Προκοπίου Σωκρ.* Ἀπὸ χῶρες ἄγνωστες... Πῶς συνάπτουν τὰ συνοικέσιά των οἱ Σουδανοί, οἱ Χαλδαῖοι, οἱ Ἀραβες καὶ οἱ Ἴνδοί. ΜΕΕ Περ Α - Δ (1926) φ. 3 - 4, σ. 4 - 5.
3604. ——— Εἰς τὰς ἀκτὰς τῶν τρωγλοδυτῶν. ΜΕΕ Περ Δ' (1926) φ. 43, σ. 2.
3605. *Παράσχος Κλ.* Ἡ ποίησις τῶν μαύρων τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. ΜΕΕ Περ Ε - Ζ (1928) φ. 139, σ. 5.
3606. Οἱ Νέγροι καὶ οἱ περίεργοι χοροὶ των. Ἡ Ἐπιστήμη 1 (1929) ἀρ. 3 σ. 33 - 35.

3607. Πῶς τιμοῦν οἱ ἄγριοι τοὺς νεκρούς. Ἑλλ Γράμματα 5 (1929) 461 - 62.
3608. Μυστηριώδεις φυλαὶ τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς. Ἡ Ἐπιστήμη 2 (1930) ἀρ. 7 σ. 1 - 3.
3609. Τὸ ἔθιμον τῆς καταστίξεως. Ἡ Ἐπιστήμη 2 (1930) ἀρ. 12 σ. 18 - 19.
3610. **Κυριακίδης Γ. Α.** Ἡ ποίησις τῶν μαύρων. Ν Γράμμ Α' (1935) φ. 15, σ. 6.
3611. **Κοιζιούλας Γ.** Θρηνητικὰ τραγούδια μιᾶς γυναίκας πὺν λείπει ὁ ἄντρας τῆς στὸν πόλεμο. Δημοτικὰ τοῦ Ἀννάμ [Ἰνδοκίνας]. Ν Γράμμ 6 Αὐγούστου 1938, σ. 16.

2. Ἀβυσσηνιακὴ λαογραφία.

3612. Ἡ γῆ ἡ ζωὴ καὶ τὰ ἥθη τῆς Ἀβυσσηνίας. Φωνὴ Δωδ 1924, ἀρ. 37 - 38, σ. 12 - 13.
3613. Ἀβυσσηνιακὲς παροιμίαι [10]. Ἑλληνίς 15 (1935) 256.

3. Ἀραβικὴ λαογραφία.

3614. **Τρικογλίδης Κ.** Ἀραβικὲς διηγήσεις. Ὁ νεροκουβαλητῆς καὶ ἡ γυναῖκα τοῦ χρυσοχόου. Ἡμερ Ἐγκ ἔτ. 20 (1923) σ. 79 - 80.
3615. **Σαορῆς Κ. Δ.** Αἰγυπτιακὴ λαογραφία. Ἐξορκισμοὶ διὰ τὴν προστασίαν τῶν παιδιῶν. ΡΗ ἔτ. 1929, σ. 172 - 76.
3616. **Mavris N. G.** Contribution à l'étude de la chanson populaire égyptienne. Avant - Propos de M. Louis Roussel. Alexandrie 1932, 8ον, σελ. 74.
Κρίσις: Λαογρ 10 (1929/32) 607 - 608 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
3617. **Μαυρῆς Νικ. Γ.** Αἰγυπτιακὰ δημοτικὰ τραγούδια. Ἐκδοτικὸς οἶκος Α. Κασσιγόνη [Ἀλεξάνδρεια], 1934, 8ον, σελ. 55. (Ἔρευνα, ἔτος 8ον).
Κρίσις: Λαογρ 11 (1934/37) 718 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
3618. Ἀραβικαὶ παροιμίαι [7]. ΜΕΗ ἔτ. 1935, σ. 178.

4. Ἀρμενικὴ λαογραφία.

3619. **Βελλιανίτης Θεόδ.** Ἀρμένιοι τραγουδισταί. ΜΕΕ Περ Ε - Ζ (1928) φ. 122, σ. 2.

5. Ἀδιγγανικὴ λαογραφία.

3620. **Φαλτάιτς Κ.** Οἱ γύφτοι τῆς Ἑλλάδος. ΜΕΕ Περ Ε - Ζ (1928) φ. 143, σ. 1 - 2.
3621. ——— Οἱ σημερινοὶ γύφτοι τῆς Ἑλλάδος καὶ οἱ παλαιοὶ Θρακοπελασοί. Ἑλλ Γράμματα 5 (1929) 136 - 37.

6. Αυστραλιανή λαογραφία.

3622. Ω. Οί ἰθαγενεῖς τῆς Αὐστραλίας καὶ τὰ περίεργα ἔθιμά των. Ἡ Ἐπιστήμη 1 (1929) ἀρ. 1, σ. 28 - 30.
3623. Μῦθοι καὶ θρύλοι τῶν ἰθαγενῶν τῆς Αὐστραλίας. Ἡ Ἐπιστήμη 3 (1931) ἀρ. 40, σ. 9 - 12.

7. Ἑβραϊκὴ λαογραφία.

3624. Τοῦ γουρουνιοῦ τὸ αἷμα. Ἡ ἑβραϊκὴ συνήθεια. Μαλεβὸς ἔτ. Δ' (1923/25) ἀρ. 41, σ. 293.
3625. Ἐλιγιὰ Γ. Ἐνα ἑβραϊκὸ λαϊκὸ ᾄσμα τῆς Ἡπείρου. ΜΕΕ Ε - Ζ (1928) φ. 129, σ. 5.
3626. Φαλτάιτς Κ. Οἱ Ἑβραῖοι τῆς Ἑλλάδος. ΜΕΕ Περ Ε - Ζ (1928) φ. 155, σ. 2.

8. Κινεζικὴ λαογραφία.

3627. Ἔθιμα Κινέζων παράδοξα. Ἡμερ' Ἐγκ ἔτ. 20 (1923) σ. 72 - 74.
3628. Τὰ παιχνίδια στὴν Ἄπω Ἀνατολή. Ἑλλ Γράμματα 5 (1929) 556 - 57.

9. Ἰαπωνικὴ λαογραφία.

3629. * *Krauss Fr. - Satow Tamio* Das Geschlechtsleben des Japanischen Volkes. Leipzig 1931. Τόμ. I, 8ον, σελ. 431. Τόμ. II, 8ον, σελ. 653.
Κρίσις : Λαογρ 10 (1929/32) 612 - 13 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).

Ε'. Ἀμερικανικὴ λαογραφία.

3630. Φουτρίδης Ἀριστ. Εὐ. Ἡ ἰδέα τοῦ σπόρου στὴ μυθολογία τῶν Ζούνων. Λαογρ 7 (1923) 229 - 42.
3631. * *Pospisil Frantisek* Etnologické materiále z jihorápadn U.S.A. (An-tropogeografické hodnoceni studijni cesty k SW - Indianum na pod-klade prirodovedeckém). Brno, 1933, 8ον, σελ. 256 + πίν. ἔγχρ.
Κρίσις : Λαογρ 11 (1934/37) 316 - 17 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
3632. *Draper G.* Παιδιαὶ συλλεχθεῖσαι ὑπὸ — Ἀμερικανοῦ παιδαγωγοῦ κατὰ με-τάφρασιν καὶ προσαρμογὴν εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς ὑπὸ τῆς κ. Δεσποίνης Μ. Μιχαη-λίδου. Ἐντολῇ καὶ φροντίδι τῆς Χ. Α. Ν. Ἐν Ἀθήναις (1924). (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων, 38), 8ον, σελ. 34.

ΠΡΟΣΘΗΚΗ

α) Σύμμεικτα.

3633. *Κουκουλές Φαίδ.* Διὰ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ βίου. Ἐν Ἀθήναις 1922, σελ. 74.

Ἱστορικὴ ἐξέτασις μορφῶν τοῦ λαϊκοῦ βίου ἐκ τῆς γλώσσης τοῦ λαοῦ.

β) Ὑλικὸς βίος. (Οἰκία καὶ ἔνδυμα).

Βλ. καὶ ἄνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀριθμ. 125, 219

3634. *Montesanto Marica* L'isola dei Gigli (Stampaglia), con prefazione di Giuseppe Gerola. Roma ἄ. ἔτ. 8ον, σελ. 112.

γ) Λαϊκὴ τέχνη.

3635. *Hagimihali Angélique* L'art populaire grec. Revue internat. d'étud. balkaniqu., Beograd, ἔτ. Β, τόμ. II (4) (1936), σ. 520 - 26 (493 - 99).

δ) Δημώδης ἰατρικὴ.

Βλ. καὶ ἄνωτ. τὸ ἄρθρ. ὑπ' ἀριθμ. 219.

3636. *Κούζης Ἄρ. Π.* Ἱατροσόφιον. Μεγ. Ἑλλην. Ἐγκυκλ., τόμ. 12 (1930) 228-29.

ε) Ἶσματα.

Βλ. καὶ ἄνωτ. τὸ ἄρθρ. ὑπ' ἀριθμ. 125.

3637. *Dawkins R. M.* Turco - Christian Songs from Asia Minor. Annuaire Inst. Phil. et Hist. Or. 2 (1934) (Mél. Bidez) 185 - 206.

Δημοσ. 11 δημώδη Ἶσματα τῶν τουρκοφώνων χριστιανῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μετὰ φρ. εἰς τὴν ἀγγλικήν.

3638. *Τωμαδάκης Νικ. Β.* Ἱστορικὸ τραγούδι. Κρητ Σελ 1 (1936) 278 - 81.

3639. [Συμπλήρωσις τοῦ ἄνωτ. ὑπ' ἀριθμ. 1329].

Κρίσις: Rev. Internat. d. étud. balkaniqu., Beograd, ἔτ. Γ', τόμ. I (1937), σ. 267 - 68 (V. Čajkanović).

στ) Παραμύθια.

Βλ. καὶ ἄνωτ. τὸ ἄρθρ. ὑπ' ἀριθμ. 125.

3640. * *Kretschmer Paul* Neugriechische Märchen. Jena 1919. (Die Märchen der Weltliteratur. Hrsb. von Er. von der Leyen und P. Zaunert).

Κρίσις: * Ethnographia 30. Neue Folge 16 (1920). S. 118 - 19 (*Alex Solymossy*). BNJb 3 (1922) σ. 212 (*Cy(ula) Cz(ebe)*).

3641. **Κακριδῆς Ἰω. Θ.** Ἐνα ἑλληνικὸ παραμῦθι. Ν Ἑστ τόμ. 24 (1938) 1084 - 1093.

ζ) Μουσική καὶ χοροί.

3642. **Τωμαδάκης Νικ. Β.** Λύρα, λυράρης, λυρατζῆς. Μεγ. Ἑλλην. Ἐγκυκλ., τόμ. 16 (1931) 355 - 56.

η) Γέννησις, γάμος, τελευτή.

Βλ. καὶ ἄνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀριθμ. 125, 219.

3643. **Schmidt † Β.** Totengebräuche und Gräberkultus im heutigen Griechenland. Archiv f. Religionwiss. 24 (1926) 281 - 318. 25 (1927) 52 - 82.

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΒΙΟΥ ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ

Γενικά.

3644. **Κουκουλῆς Φαίδ.** Ἐκ τοῦ βίου τῶν Βυζαντινῶν. Ἐν Ἀθήναις ἀρκ', 8ον μικρ., σελ. 128.

Α') Ὁ βίος τῶν Ἑλλήνων μοναχῶν κατὰ τὸν ιβ' αἰ. (σ. 5 - 78). β) Ὁ σχολικὸς ἡμῶν βίος κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς καὶ τοὺς μετέπειτα χρόνους (σ. 79 - 128).

3645. **Πολίτης Ν. Γ.** Λαογραφικαὶ ἐνδείξεις ἐν τῷ [Α'] καὶ Β' Κατηχητικῷ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Λαογρ 8 (1921) 5 - 12.

* ἄσματα, ἐπῶδαί, εὐχαί, παροιμίαι καὶ παροιμιώδεις φράσεις, ἐνδύματα, παιδίον, γάμος, τελευτή, δίκαιον, λατρεία, μαντική, ἀστρολογία, μαγικαὶ καὶ δεισιδαίμονες συνήθειαι, παιδικὰ καὶ ἀθλητικὰ ἀγωνίσματα.

3646. **Κουκουλῆς Φαίδ.** Λαογραφικαὶ εἰδήσεις παρὰ τῷ Θεσσαλονίκῃς Εὐσταθίῳ. Ἐπ Βυζ Σπ 1 (1924) 5 - 40.

Κρίσις: BNJb 6 (1927/28) 273 (N. A. B(ees)).

3647. * **Coucoules Ph.** Collaboration internationale pour l'avancement des recherches sur le Folklore byzantin. Deuxième Congrès International des études Byzantines. Belgrade, σ. 33 - 34.

3648. **Παπαδόπουλος Α. Α.** Ἐθιμα τῶν βυζαντινῶν βασιλέων. ΗΜΕ ἔτ. 1928, σ. 179 - 96.

Περὶ τῆς ἐθιμοτυπίας τῶν δοχῶν, τῆς προελεύσεως ἢ προόδου ἢ προκένσου (processus), τῶν γευμάτων τῆς Αὐλῆς καὶ τῆς θρησκευτικότητος τῶν βυζαντ. βασιλέων.

3649. **Ἀδαμαντίου Ἀδ.** Ὁ κοινωνικὸς καὶ ἰδιωτικὸς βίος τῶν Βυζαντινῶν. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ., τόμ. 10 (1934) σ. 794 - 96.
3650. **Κυριακίδης Στίλπ. Π.** Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ὡς λαογράφος. Λαογρ 11 (1934/37) 634 - 41.
Κρίσεις: BZ 37 (1937) 204 (F. Dölger). Revue des Études Slaves 17 (1937) 102 (A. Mazon).
3651. *Constantin VII Porphyrogénète, Le livre des cérémonies. Tom. I, Livre I. Chapitres 1 - 46 (37). Texte établi et traduit par Albert Vogt. Paris 1935, σελ. XI + 183. — Commentaire, Tome I par Albert Vogt. Paris 1935, σελ. XXXIII + 194. Tome II, Paris 1940, σελ. XVI + 205.*
Κρίσεις: Ἐπ Βυζ Σπ 11 (1935) 458 - 63 (Φαίδων Κουκουλές).
3652. **Δαμψίδης Ὁ.** Ὁ Παχώμιος Ρουσάνος καὶ ὁ βίος τῶν συγχρόνων του. Ἐπ Βυζ Σπ 13 (1937) 385 - 92.
Λατρεία, δημ. ἰατρική, δεισιδ. δοξασίαι.
3653. * **Hausrath A.** Ein spätgriechischer Schwank und ein byzantinisches Volksbuch. Rhein. Mus. f. Philol. 87 (1938) 85 - 94.

Οἰκία. Λαϊκὴ τέχνη.

3654. **Ebersolt J.** Les arts somptuaires de Byzance. Étude sur l'art impérial de Constantinople. Paris, Leroux 1923, 4^{ον}, σελ. 165.
Κρίσεις: Byzantion I (1924) 593 - 97 (O. M. Dalton).
3655. **Ζάχος Ἀριστοτ.** Βυζαντινὸν ἐν Ἡπείρῳ βημόθυρον. Ἡπειρ Χρον 3 (1928) 220 - 22.
3656. **Ὁρλάνδος Ἀναστ. Κ.** Ξυλόγλυπτος βυζαντινὴ θύρα. ΔΧΑΕ περίοδ. Β', τόμ. Α', τεύχη Γ' καὶ Δ' (1924) 69 - 73.
3657. **Κουκουλές Φαίδ.** Μπολιάρις. Ἐπ Βυζ Σπ τόμ. 3 (1926) 333 - 34. [Περὶ τῶν ἐμβόλων ὁδῶν].
3658. ——— Περὶ τὴν βυζαντινὴν οἰκίαν. Ἐπ Βυζ Σπ 12 (1936) 76 - 138.
3659. Λεύκωμα Βυζαντινῶν σχεδίων. (Ἐταιρεία Βυζαντινῶν Σπουδῶν). Ἐν Ἀθήναις, ἀρ. 4^{ον}, σελ. 5 + ἔγχρ. πίν. 10.
3660. **Orlandos An.** Remarques sur les palais et les maisons de Mistra. Actes du IVe Congrès International des études byzantines. Sofia. [Bulletin de l'Institut Archéologique Bulgare, τόμ. X], 1936, σελ. 168.
3661. **Ξυγγόπουλος Α.** Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐν τῇ βυζαντινῇ ἀγγειογραφίᾳ. Ἐπ Βυζ Σπ 14 (1938) 267 - 76.

Τροφαί.

3662. **Κουκουλές Φαίδ.** Ὀνόματα καὶ εἶδη ἄρτων κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους. Ἐπ Βυζ Σπ 5 (1928) 36 - 52.
3663. **Ἀμαντος Κ.** Ὀσπρια βρεκτά. Ἑλληνικά 3 (1930) 316.
3664. **Κουκουλές Φαίδ.** Γεύματα, δεῖπνα καὶ συμπόσια τῶν Βυζαντινῶν. Ἐπ Βυζ Σπ 10 (1933) 97 - 160.
3665. **Bees N.** Zu προσφάγιον in einem Brief des Metropoliten Michael Choniates von Athen. (Annuaire de l'Institut de Philologie et d'Histoire Orientales et Slaves, τ. V (1937) 31 - 35. Bruxelles).

Βίοι.

3666. **Κουκουλές Φαίδ.** Κυνηγετικά ἐκ τῆς ἐποχῆς τῶν Κομνηνῶν καὶ τῶν Παλαιολόγων. Ἐπ Βυζ Σπ 9 (1932) 3 - 33.
3667. * **Γανώσης Β.** Γεωργικαὶ γνώσεις τῶν Βυζαντινῶν. Νέον Φῶς, 6 Δεκ. 1935.

Ἐνδύματα. Ἐπιμέλεια τοῦ σώματος.

3668. **Σωτηρίου Γεώργ.** Περὶ τῆς ἐξωτερικῆς περιβολῆς τῶν κληρικῶν [κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς, τοὺς βυζαντινοὺς καὶ τοὺς κατόπιν χρόνους]. Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, τόμ. Γ' (1919) σ. 237 - 47, 359 - 70, 452 - 60, 546 - 51. [ἔπερ. 29 369: 2015] Κρίσις: Λαογρ 8 (1921/25) 247 - 62 (Φ. Κουκουλές).
3669. **Μπαλάνος Δημ.** Ἡ πολυτέλεια κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Νέα Σιών, ἔτ. ΙΔ', τόμ. ΙΖ', 1922, σ. 413 - 45.
3670. **Κονδακον Ν. Ρ.** Les costumes orientaux à la Cour Byzantine. Byzantion I (1924) 7 - 49.
3671. **Cumont Franz** L'uniforme de la Cavalerie orientale et le costume byzantin. Byzantion 2 (1925) 181 - 91.
3672. **Σωτηρίου Γεώργ. Α.** Τὸ ὄραριον τοῦ διακόνου ἐν τῇ ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἐπισ. Ἐπετ. τῆς Θεολ. Σχολῆς Παν. Ἀθην. τόμ. Ι (1926) σ. 405 - 90. Γίνεται λόγος καὶ περὶ τοῦ κοσμικοῦ ὄραριου. Κρίσις: Byzantion 3 (1926) 492 - 94 (Paul Graindor).
3673. **Κουκουλές Φαίδ.** Περὶ βυζαντινῶν τινῶν φορεμάτων. Ἐπ Βυζ Σπ 4 (1927) 89 - 95.
3674. **Παπαδόπουλος Ἀνθ. Ἀ.** Καμελλάκιον. Ἐπ Βυζ Σπ 5 (1928) 293 - 99.

3675. **Κουκουλές Φαίδ.** Βυζαντινά καὶ οὐχὶ τουρκικὰ ἔθιμα. ΒΖ 30 (1929/30) 180 - 85.
Περὶ φορεμάτων, καλύμματος τοῦ προσώπου· τὸ τρώγειν μὲ τὰς χεῖρας· φιλοδώρημα τοῦ Σουλτάνου ἐπὶ τοῖς γάμοις υἱοῦ ἢ θυγατρὸς του κλπ.
3676. ——— Περὶ κομμώσεως τῶν Βυζαντινῶν. Ἐπ Βυζ Σπ 7 (1930) 3 - 37.
3677. **Εὐστρατιάδης, † ὁ πρ. Λεοντοπόλεως Σωφρόνιος** Περὶ κομμώσεως τῶν Βυζαντινῶν. Ἐπ Βυζ Σπ 8 (1931) 42 - 46.
3678. **Κουκουλές Φαίδ.** La coiffure chez les byzantins. Actes du IIIème Congrès International d'études byzantines. Athènes 1932, σ. 97 - 98.
3679. **Γεδεὼν Μ.** Ἐπίσκεψις εἰς τὰ βυζαντινὰ παλαιὰ λουτρά. Μεσ Γράμμ 2 (1934/35) 11 - 30.
3680. **Σωτηρίου Μαρία Γ.** Χρυσοκέντητον ἐπιγονάτιον τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσειοῦ Ἀθηνῶν μετὰ παραστάσεως τῆς εἰς Ἄδου καθόδου. ΒΝJb 11 (1934/35) 284 - 96. (Ἀνακοίνωσις).
3681. **Κουκουλές Φαίδ.** Τὰ λουτρά κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους. Ἐπ Βυζ Σπ 11 (1935) 192 - 238.
3682. ——— Περὶ τῆς ὑποδέσεως τῶν Βυζαντινῶν. ΕΕΦΑ ἔτ. 1935/36, σ. 106-27

Λαϊκὴ πίστις.

3683. **Perdrizet P.** Negotium perambulans in tenebris. Études de démonologie gréco - orientale. Strasbourg, Istra, 1922, 8^{ον}, σελ. 38. (Publications de la Faculté des lettres de l' Université de Strasbourg, fasc. 6).
Κρίσις : ΒΝJb 4 (1923) 409 - 10 (*Erik Peterson*).
3684. **Svoboda K.** La démonologie de Michel Psellos. (Démonologie Michala Psella). Brno 1927, 8^{ον}, σελ. 60. (Opera Facultatis Philosophiae Universitatis Masarykianae Brunensis).
Κρίσις : ΒΖ 28 (1928) 110 - 15 (*St. Kyriakides*). Philolog. Wochenschr. 48 (1928) 578 - 86 (*O. Schissel*).
3685. **Delatte A. et Josserand Ch.** Contribution à l'étude de la démonologie byzantine. (Extrait de l'Annuaire de l'Institut de Philologie et d'Histoire Orientales, t. II (1933/34). (Mélanges Bidez). Bruxelles 1933, 8^{ον}, σελ. 207 - 32.

Μαγεία.

3686. **Bees Nikos A.** Zum Ostrakon aus Eschmunen mit einem Bindezauber. ΒΝJb 1 (1920) 157.
3687. **Eitrem S. - Fridrichsen A.** Ein christliches Amulett auf papyrus. Kri-

- stiania 1921. (Videnskapsselskapets Forhandlingar for 1921. N° 1), 8^{ov}, σελ. 31 μετὰ δύο πινάκων.
Κρίσεις : Λαογρ 8 (1921) 601 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης). BNJb 4 (1923) 135 (Erik Peterson).
3688. **Λάμπρος Σπυρ.** Μαγικά λόγια ἐν Βιενναίῳ κώδικι. Ν' Ἑλλ 15 (1921) 295.
3689. * **Eitrem S.** A new Christian amulet. Aegyptus 3 (1922) 66 κ. ἑ.
3690. * **Constans L. A.** Une amulette chrétienne sur papyrus. Journal des Savants 20 (1922) 181 κ. ἑ.
3691. **Dornseiff Franz** Das Alphabet in Mystik und Magie (= Στοιχεῖα, Studien z. Geschichte des antiken Weltbildes und der griech. Wissenschaft, herausg. von F. Boll VII). Leipzig und Berlin 1922, 8^{ov}, σελ. VI + 177.
Κρίσεις : Philolog. Wochenschr. 42 (1922) 1209 - 211 (W. Roscher).
3692. **Preisendanz Karl** Zwei griechische Schatzzauber aus kodex Parisinus 2419. BNJb 3 (1922) 273 - 81.
3693. **Κουκουλῆς Φαίδ.** Ἰ. Μεσαιωνικοὶ καὶ νεοελληνικοὶ κατάδεσμοι. Λαογρ 9 (1926/28) 52 - 108, 450 - 506.
Κατάδεσμοι ἐκ τῶν χρόνων πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, σ. 52 - 73.
3694. **Παπαδόπουλος Ἄνθ.** Ἐξορκισμοὶ καὶ ἔξορκισταί. Ἐπ Βυζ Σπ 3 (1926) 225 - 34.
3695. **Delatte Armand** Anecdota Atheniensiæ. Tom. I. Textes grecs inédits relatifs à l'histoire des religions. Liège - Paris 1927, 8^{ov}, σελ. VIII + 740. (Bibliothèque de la Faculté de philosophie et lettres de l'Université de Liège. Fascicule XXXVI).
Κρίσεις : Byzantion 3 (1926) 454 (P. Graindor). Philolog. Wochenschr. 49 (1929) 4-5 (Fr. Pfister). BZ 29 (1929/30) 315 - 23 (Vittor. de Falco). Λαογρ 10 (1929/32) 589 - 94 (Σ. Π. Κυριακίδης).
3696. * **Iacoby Adolf** Die Zauberbücher von Mittelalter bis zur Neuzeit, ihre Sammlung und Bearbeitung. «Mitteilungen der Schlessischen Gesellschaft für Volkskunde» 31 (1930) 208 - 28.
3697. **Martroye F.** La repression de la magie et le culte des Gentily au IVe siècle. Revue historique de droit français et étranger, 4 série, t. IX, σελ. 669 - 701.
Κρίσεις : Byzantion 7 (1932) 661 - 66 (H. Grégoire).
3698. **Jerphanion G. de** La formule magique Sator arepo ou Rotas opera. Vieilles théories et faits nouveaux. Recherches d. sc. relig. 25 (1935) 188 - 225.
Κρίσεις : BZ 35 (1935) 447 (F. Dölger).

3699. * **Maresch G.** Zur Sator - Formel. Commentationes Vindobonensis 1 (1935) 94-97.
3700. **Laurent V.** Amulettes byzantines et formulaires magiques. BZ 36 (1936) 300-15.
3701. **Drexl F.** Zu A. Delatte, Anecdota Atheniensa I. BZ 38 (1938) 332.

Μαντική.

3702. **Drexl Franz** Das Anonyme Traumbuch des Cod. Paris. Gr. 2511. Λαογρ 8 (1921/25) 347-75.
Κρίσις: Gnomon 2 (1926) 413-420 (*K. Latte*).
3703. * Ὀνειροκριτικὸν τοῦ Πατριάρχου Νικηφόρου. Beiträge zur Geschichte des christl. Altert. und der byzant. Lit., Bonn 1922, σ. 94.
3704. **Drexl Franz** Das Traumbuch des Patriarchen Germanos. Λαογρ 7 (1923) 428-48.
3705. **Κουκουλές Φ.** Περὶ τοῦ Ὀνειροκριτικοῦ τοῦ Ἀχμέτ καὶ τοῦ τῆς Μάνης. Ἀθηνᾶ 35 (1923) 237.
3706. **Drexl Franz** Die Berliner Achmethandschrift. BZ 24 (1923/24) 307-12.
3707. **Achmes** Oneirocriticon. Edidit *F. Drexl*. Lipsiae, in aedibus B. G. Teubneri [B. T.]. 1925, 8ον, σελ. XVI + 270.
Κρίσεις: Byzantion 2 (1925/26) 487 (*P. Graindor*). Λαογρ 9 (1926/28) 285-92 (*Φαίδων Κουκουλές*). BZ 27 (1927) 113-16. (*Vittorio de Falco*).
3708. **Drexl Franz** Das Traumbuch des Propheten Daniel nach dem cod. Vatic. Palat. gr. 319. BZ 26 (1926) 290-314.
3709. **Μέγας Γ. Α.** Βιβλίον ὠμοπλατοσκοπίας ἐκ κώδικος τῆς Ἐθν. Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν. Λαογρ 9 (1926/28) 3-51.
3710. **Drexl Franz** Achmet und das syrische Traumbuch des Cod. syr. or. 4434 des Brit. Mus. BZ 30 (1929/30) 110-13.
3711. **Ἀρτεμίδωρος Δαλδιαδινός** Ὀνειροκριτικά. Περὶ ὀδόντων. Μετάφρ. Μακ. Ἡμερολογίου. Μακεδ Ἡμερ ἔτ. 6 (1930) σ. 87-89.
3712. **Delatte Arm.** La catoptromancie grecque et ses dérivés. (Bibliothèque de la Faculté de philosophie et lettres de l'Université de Liège, Fasc. 48) 8ον, 1932, σελ. 221 + XIII εἰκ.
Κρίσεις: Byzantion 8 (1933) 679-81 (*W. Kroll*). Journ. of Hell. Stud. 53 (1933) 152 (*L. Suali*). Athenaeum N. S. 11 (1933) 408-10 (*L. Thorndike*). BZ 23 (1933) 108-11 (*Fr. Pfister*). Speculum 8 (1933) 397 (*K. Preisendanz*). Philol. Wochenschr. 54 (1934) 420-24.

3713. **Mercati S. G.** Onirocritico lunare secondo i codici Vaticano Greco 342 e Berlinese Greco 168. BZ 32 (1932) 263 - 66.
3714. **Drexl Franz** Studien zum Text des Achmet. BZ 33 (1933) 13 - 31, 271 - 92.
3715. **Βέης Νικ. Α.** Περί τοῦ ἱστορημένου χρησμολογίου τῆς Κρατικῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βερολίνου καὶ τοῦ θρόλου τοῦ μαρμαρωμένου βασιλιᾶ. (Πρακτ. τῆς Χριστιαν. Ἀρχαιολ. Ἐταιρ. τῶν ἐτῶν 1934/36, τόμ. 3 σ. 1 - 32).
3716. **Drexl Franz** Bemerkungen zum Text des Achmet. Εἰς μνήμην Σπυρίδωνος Λάμπρου, 1935, σ. 293 - 302.
3717. — Achmet und Artemidoros. BZ 36 (1936) 299.
3718. * **Delatte A. et Delatte L.** Un traité byzantin de Géomancie (codex Parisinus 2419). Annuaire Phil. et Hist. Or. et Slaves 4 (1936). (Mélanges Cumont, σ. 575 - 658).
Κρίσις : BZ 37 (1937) 505 (F. Dölger).

Ἀστρολογία - μετεωρολογία. Δημόδης ἰατρική.

3719. **Delatte Arm.** Codices Athenienses descripsit —. Bruxellis 1924. (Catalogus codicum astrologorum. Tom. I) 8^{ον}, σελ. VIII + 291.
Κρίσις : Λαογρ 9 (1926/28) 270 - 77 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης).
3720. * **Dieterich K.** Hellenistische Volksreligion und byzantinische - neugriechische Volksglaube. I Teil. Ἄγγελος (1925) 1 - 23.
Κρίσις : BZ 25 (1925) 412 (A. H(eisenberg)).
3721. * **Loewe R.** Namen des Wirbelwindes im Deutschen und im Neugriechischen. I.F. 47, 1929, 272.
3722. **Delatte Arm.** Geographica. BZ 30 (1929/30) 511 - 18.
Δημοσ. ἐκ γ/φων περὶ τῶν ἑβ' μεγάλων ὀρέων τῆς γῆς, τὸ πῶς κεῖται, περὶ τῶν τεσσάρων θαλασσῶν, περὶ τοῦ ὠκεανοῦ ποταμοῦ, περὶ παραδείσου διήγησις, περὶ τῶν ζ' κλιμάτων τῆς γῆς, περὶ τῶν σεισμῶν τῆς γῆς πῶς γίνονται, περὶ τῶν θερμῶν ὑδάτων τῆς γῆς, περὶ τῶν τεσσάρων στοιχείων τοῦ οὐρανοῦ.
3723. * **Cumont F.** Les noms des planètes chez les Grecs. L'Antiqu. class. 4 (1935) 5 - 43.
3724. **Ψάχος Κ. Α.** Περὶ δύο βυζαντινῶν ἰατροσοφίων. Μεσ Γράμμ Β' (1934) 178 - 98.

᾿Ασματα.

Διὰ τὰ ἀκριτικά ᾿σματα βλ. καὶ ἀνωτ. τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀριθμ. 906. 911. 913. 914. 941. 953. 955. 991. 1007. 1011. 1023. 1047. 1068. 1075. 1077. 1126. 1140. 1164. 1174. 1211. 1292. 1329. 1356. 1368. 1386. 1387. 1421. 1423. 1430. 1441. 1496. 1498. 1499. 1508. 1512. 1513. 1523. 1524. 1530. 1531. 1545. 1546. 1552. 1555. 1570. 1575. 1577. 1578. 1582. 1584. 1611. 1614. 1657.

3725. **Κυριακίδης Στίλπ. Π.** ᾿Ο Διγενῆς ᾿Ακρίτας. ᾿Ακριτικά ἔπη*. — ᾿Ακριτικά τραγούδια — ᾿Ακριτικὴ ζωὴ. ᾿Εν ᾿Αθήναις [1926] 8ον, σελ. 154. (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων, 45).

Γίνεται λόγος περὶ τῆς ἀκριτικῆς, ἠρωϊκῆς ποιήσεως κατὰ τὴν βυζαντ. περίδον. ᾿Εν παραρτήματι σ. 119 ἔξ. ἀναδημοσιεύεται ἕκ τῆς ἐκδόσ. Γαβρ. Δεστούνη τὸ ᾿σμα τοῦ ᾿Αρμούρη (σ. 119 - 29). ᾿Εν συνεχείᾳ δὲ ἀκριτικά τραγούδια σωζόμενα εἰς τὸν λαὸν μέχρι σήμερον.

Κρίσεις : BZ 27 (1927) 425 (*A. H(eisenberg)*). Zeitsch. d. Ver. f. Volksk. Jahrg. 1927/28 σ. 143 (F. B.). Archiv f. Religionswiss. 29 (1931) 283 - 84 (*O. Weinreich*).

3726. **Hesseling D. C. et Pernot H.** ᾿Ερωτοπαίγνια (Chansons d'amour) publiées d'après un manuscrit du XVe siècle avec une traduction, une étude critique sur les ᾿Εκατόλογα (Chansons des cent mots), des observations grammaticales et un index. Paris, Welter - Athènes, 1913. (Bibliothèque grecque vulgaire, 1. X) 8ον, σελ. XXXVI + 189.

Διορθώσεις εἰς τὰ ᾿Ερωτοπαίγνια ἐδημοσίευσαν οἱ Στ. Δεινάκις, ᾿Αθηνᾶ 33 (1921) 211 - 12, καὶ Μαν. Κριαρᾶς, ᾿Αθηνᾶ 45 (1933) 228 - 40.

Κρίσις : BZ 24 (1923/24) 111 - 13 (*Albert Thumb*).

3727. **Κυριακίδης Στίλπ. Π.** Περὶ τῆς λέξεως κύροκατης. BNJb 4 (1923) 341-44 ᾿Ερμηνεία λέξ. ἀπαντώσης εἰς δημῶδες βυζαντ. ᾿σμα.

3728. **Μηλ(ιάδης) Γ.** Πιπτάκια καὶ καταλόγια ἀπὸ τὸ Λύβιστρο καὶ Ροδάμνη. Φιλικὴ ᾿Εταιρία Α' (1925) 241 - 44.

Κρίσις : Λαογρ 10 (1929/32) 241 (*Στίλπ. Π. Κυριακίδης*).

3729. **Pernot Hub.** Chansons populaires grecques des XVe et XVIe siècles publiées et traduites par —. Paris 1931, 8ον, σελ. 151. (Collection de l'Institut Néo-hellénique de l'Université de Paris. Fascicule 8).

3730. **Bănescu N.** Un poème grec vulgaire du moyen-âge : ᾿Ο Κάτης καὶ οἱ ποντικοί. Εἰς μνήμην Σπυρίδωνος Λάμπρου, 1935, 393 - 97.

Κρίσεις : ΕΕΚΣ 1 (1938) 569 - 74 (*Στ. Καρωμένος*). Λαογρ 11 (1934/37) 692 - 93 (*Στ. Π. Κυριακίδης*). BZ 35 (1935) 446 (*F. D(ölger)*).

* Εἰδικὴν ἀναγραφὴν τῶν δημοσιευμάτων περὶ τὸ ἀκριτικὸν ἔπος προτιθέμεθα νὰ δημοσιεύσωμεν προσεχῶς ἐν τῷ περιοδικῷ τούτῳ.

Παροιμιαί.

3731. **Ἀμαντος Κ.** Περί τῆς μεσαιωνικῆς παροιμίας: «ἡ πτωχεία κατέδειξε τὰ μοναπλᾶ». Ἀθηνᾶ 35 (1923) 254.
3732. **Bees N. A.** Ein mittelgriechisches Sprichwort. BNJb 4 (1923) 264.
Περί τῆς παροιμ.: ὁ μὴ ἔχων ἐπώλει καὶ ὁ μὴ φρονῶν ἠγόραζε.
3733. **Λάμπρος Σπυρ.** Παροιμιαί [847]. Ν Ἑλλ 17 (1923) 140 - 201.
3734. **Amantos K.** Μοναπλός. BZ 25 (1925) 114.
Ἑρμηνεία τῆς λ. ἀπαντώσης εἰς τὴν βυζαντ. παροιμίαν: πτωχεία τὰς ἀπλᾶς ἐσθῆτας κατέδειξε.
3735. **Κουκουλῆς Φαίδ.** Ἡ νεοελληνικὴ καὶ τὰ βυζαντινὰ ἔθιμα. ΗΜΕ ἔτ. 1926, σ. 195 - 203.
Παροιμ. φράσεις.
3736. ——— Ἀπὸ τὰ βυζαντινὰ ἔθιμα. ΗΜΕ ἔτ. 1928, σ. 361 - 69.
Παροιμ. φράσεις.
3737. ——— Αἱ παρὰ τῷ Θεσσαλονίκῃς Εὐσταθίῳ δημῶδεις παροιμιαί καὶ παροιμιῶδεις φράσεις. Ἐπ Βυζ Σπ 8 (1931) 3 - 29.
Κρίσις: BZ 32 (1932) 402 (F. D(ölger)).
3738. **Τωμαδάκης Νικ. Β. καὶ Βογιατζάκης Σόλ. Π.** Σημειώματα ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Γωνιᾶς. Ἐν Χανίοις 1931, σχ. 4^{ον}, σελ. 15 - 36.
Δημοσ. 558 ἀρχ. καὶ βυζαντ. παροιμιαί.
3739. **Karathanasis Dem. K.** Sprichwörter und Sprichwörtliche Redensarten des Altertums in den rhetorischen Schriften des Michael Psellos, des Eustathios und des Michael Choniates sowie in anderen rhetorischen Quellen des XII Jahrhunderts. [München] 1936, 8^{ον}, σελ. 127

Παραδόσεις.

3740. **Πολίτης Ν. Γ.** Βυζαντιναὶ παραδόσεις: Ὁ μαγικὸς καθρέπτης. Ὁ θαυμαστὸς πλάτανος. Κασία. Λαογρ 6 (1917/18) 347 - 67 [= Τοῦ Αὐτοῦ, Λαογραφικὰ Σύμμεικτα, τ. Β' (1921) 18 - 32].
3741. **Bees N.** Geschichtliche Forschungsergebnisse und Mönchs- und Volkssagen über die Gründer der Meteorenklöster. BNJb 3 (1922) 364-403.
3742. * **Mordtmann J.** Miscellen: 1. Über «des roten Apfelbaum (Κόκκινη μηλιά)» und «den Einbaum (μονοδένδριον)». 2. Zur Geschichte vom Propheten, «der zum Berge ging, da der Berg nicht zu ihm kommen wollte». Islam 12 (1922) 222 - 26.
3743. **Κυριακίδης Στίλπ.** Βυζαντινὸς Ἴκαρος. ΗΜΕ ἔτ. 1924, σ. 373 - 80.

3744. **Σωτηρίου Γ.** Τὸ σπήλαιον τῶν ἐπτὰ παίδων ἐν Ἐφέσῳ. ΗΜΕ ἔτ. 1924, σ. 217 - 28.
3745. **Diehl Ch.** De quelques croyances byzantines sur la fin de Constantinople. BZ 30 (1929/30) 192 - 96.
3746. **Βέης Νικ. Α. (Bees)** Ἀνακοίνωσις περὶ τοῦ ἱστορημένου χρησμολογίου τῆς Κρατικῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βερολίνου (Codex Graecus, fol. 62=297) καὶ τοῦ θρόλου τοῦ «μαρμαρωμένου βασιληᾶ». BNJb 13 (1937) 203 - 44, 244α - 244 λστ'.

Αἰνίγματα.

3747. **Κυριακίδης Στίλπ. Π.** ᾠσματα καὶ αἰνίγματα. [32]. Λαογρ 8 (1921/25) 109 - 152.
3748. **Δάμπρος Σπυρ.** Αἰνίγματα [69]. Ν Ἑλλ 17 (1923) 202 - 17.
Βυζαντινὰ αἰνίγματα ἐξ ἀγιοριτικῶν κωδίκων.
3749. **Νικόδημος ὁ Κιτίου** Βυζαντινὰ αἰνίγματα [43]. Κυπρ Χρον 3 (1925) 128 - 41.
3750. **Κυριαζῆς Νικ. Γ.** Λύσις αἰνίγματος. Κυπρ Χρον 4 (1926) 257 - 60.
3751. **Herding H.** Δύο Περγαμηνὰ αἰνίγματα βυζαντινῆς ἐποχῆς. «Πέργαμος», 1929, σ. 235 - 37.

Ὄνόματα (βαπτιστικά, ἐπώνυμα) καὶ τοπωνύμια.

3752. **Κουκουλὲς Φαίδ. Ι.** Ἑτυμολογία τριῶν λέξεων. Ἀφιέρωμα εἰς Χατζιδάκιν (1921) 33 - 41.
Τοπων. Βαρδάρης - Βαρδάρη.
3753. **Ἀμαντος Κ.** Περὶ τῆς ὑπὸ Βυζαντινῶν συγγραφέων γενικωτέρας χρήσεως γεωγραφικῶν ὀνομάτων καὶ περὶ ἐθνικῶν ἀπαντώντων ὑπὸ διπλοῦς τύπους. Ἀθηνᾶ 35 (1923) 255.
3754. **Δάμπρος Σπυρ.** Ἐπώνυμα Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Ν Ἑλλ 18 (1924) 40 - 41.
3755. **Ἀμαντος Κ.** Περὶ τοῦ ὀνόματος *Καντακουζηνός*. Ἀθηνᾶ 40 (1928) 198.
3756. — Γλωσσικά. BZ 28 (1928) 14 - 24.
Ἐν σ. 14 - 17 περὶ τῶν ὀνομάτων: Καντακουζηνός - Κατασάμββας - Πρινοκοκκάς.
3757. **Κουκουλὲς Φαίδ.** Βυζαντινῶν τινῶν ἐπιθέτων σημασία καὶ ὀρθογραφία. Ἐπ Βυζ Σπ. 5 (1928) 3 - 18.
3758. * **Skok P.** Ortsnamenstudien zu De administrando imperio des Const. Porphyrogennetos. Zeitschr. f. Ortsnamenforschung 4 (1928) 213 - 244.

3759. **Ἀμαντος Κ.** Βυζαντινὰ καὶ νεοελληνικὰ ὀνόματα γυναικῶν. ΗΜΕ ἔτ. 1929, σ. 117 - 19.
3760. ——— Πόθεν τὸ ὄνομα Ταρχανιώτης. Ἑλληνικά 2 (1929) 435 - 36. — Πόθεν τὸ ὄνομα Βουτουμίτης. Αὐτόθι, σ. 439 - 41.
3761. **Καμπούρογλους Δημ.** Περὶ τῶν Γασμούλων τῆς Φραγκοκρατίας. ΠΑΑ 4 (1929) 24.
3762. **Παντελίδης Χρ.** Βυζαντινὰ καὶ Νεοελληνικά. Ἐθνη 41 (1929) 34 - 46. Περὶ τῶν λ. *καλικάντζαρος, νινίον - νινί - νιννίον - νιννίν, κωμοδρόμος*. Ἡ μελέτη ἐνδιαφέρει καὶ λαογραφικῶς.
3763. **Καμπούρογλους Δημ.** Συμπληρωματικαὶ πληροφορίες περὶ τῶν Βυζαντινῶν οἰκογενειῶν τῶν Ἀθηνῶν. ΠΑΑ 5 (1930) 376.
Ἐπώνυμα.
3764. **Ἀμαντος Κ.** Βατάτσης - Βατάκης. Ἑλληνικά 4 (1931) 492.
3765. ——— Ταμισᾶς - Κασσιματᾶς. Ἑλληνικά 5 (1932) 220.
3766. ——— Λυκολέων, Ἀρκόλυκος, Ἀρκολέων, Κριόταυρος, Λυκόκαπρος. Ἑλληνικά 7 (1934) 50. — Τριχινάρις. Αὐτόθι, σ. 266. — Οἱ Βοτανιάται. Αὐτόθι, 8 (1935) 48.
3767. **Wittek P.** Von der byzantinischen zur türkischen Toponymie. Byzantion 10 (1935) 11 - 64.
3768. **Laurent V.** Ἐριθός - Ἀκοζήρ. Ἑλληνικά 9 (1936) 21 - 28.
3769. **Skok P.** De l'importance des listes toponomastiques de Procope pour la connaissance de la latinité balkanique. Revue internat. d. étud. balkanique., Beograd ἔτ. Γ', τόμ. I (1937) σ. 47 - 58.

Γέννησις — γάμος — τελευτή.

3770. **Κουκουλές Φαίδ.** Ἀπὸ τὸν μεσαιωνικὸν σχολικὸν βίον. Μαλεβὸς ἔτ. Γ' (1922/23) ἀρ. 30 σ. 155 - 56.
3771. **Κεραμόπουλλος Α. Δ.** Παλαιὰ χριστιανικὰ καὶ βυζαντινὰ ταφαὶ ἐν Θήβαις. Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Δελτίου 1926, σ. 124 - 36.
Κρίσις: Λαογρ 10 (1929/32) 609 (Σ. Π. Κυριακίδης).
3772. **Κουκουλές Φαίδ.** Συμβολὴ εἰς τὸ περὶ γάμου παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς κεφάλαιον. Ἐπ Βυζ Σπ 2 (1925) 3 - 41. 3 (1926) 3 - 27.
Κρίσις: Λαογρ 10 (1929/32) 551 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης).
3773. **Andreeva M. A.** De la cérémonie «prokypsis». Seminarium Kondakovianum I (1927) 157. [Ρωσιστί].

774. **Παπαδόπουλος Ἀνθ.** Τὰ βασιλικά συνοικέσια τοῦ Βυζαντίου. Ἡ Διάλεξις, Α' (1928) φ. 5-6, σ. 97-105.
775. ——— Τὰ συνοικέσια τῶν βυζαντινῶν βασιλέων. ΗΜΕ ἔτ. 1929, σ. 141-59.
776. **Hesseling D. C.** Charos rediens. BZ 30 (1929/30) 186-91. [Πρὸς γνήριον 24/3/30]
777. **Moravcsik G.** Il Caronte Bizantino. Roma 1930, 8ον, σελ. 24. (Pubblicazioni della R. Accademia d'Ungheria di Roma. Estratto dagli «Studi Bizantini e Neoellenici», vol. III, σελ. 47-68).
Παραδόσεις μετ' ἄσμάτων.
Κρίσεις: Egyetemes Philologiai Közlöny 54 (1930) 238-33 (E. Korrenszy). BZ 29 (1929/30) 388-89 (F. Dölger). Philolog. Wochenschr. 51 (1931) 202-203 (G. Soyter).
778. **Hesseling D. C.** Le Charon Byzantin. Neophilologus 16 (1931) 131-35.
779. **Κουκουλές Phaed.** Sur les coutumes des Byzantins relatives à la mort. Actes du IVe Congrès International des études byzantines. Sofia. [Bulletin de l'Institut Archeologique Bulgare, τόμ. IX (1935) σ. 238-41].
780. **Κουκουλές Φαίδ.** Ἰ. Τὰ κατὰ τὴν γέννησιν καὶ τὴν βάπτισιν ἔθιμα τῶν Βυζαντινῶν. Ἐπ Βυζ Σπ 14 (1938) 87-146.
781. ——— Περὶ τῆς τῶν ἀνήβων τροφῆς καὶ ἐπιμελείας παρὰ Βυζαντινοῖς. Ἐπ Βυζ Σπ 14 (1938) 310-30.

Λατρεία.

782. **Μπαλάνος Δημ. Σ.** Χριστούγεννα, Πρώτη Ἰανουαρίου, Θεοφάνεια. Ἐν Ἀθήναις ἄν. ἔτ., 8ον, σελ. 80. (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων, ἀρ. 35).
783. **Heisenberg A.** Zur Feier von Weihnachten und Himmelfahrt im alten Jerusalem. BZ 24 (1923/24) 329-35.
784. **Kleinschmidt P. Beda** Die heilige Anna, Ihre Verehrung in Geschichte, Kunst und Volkstum. Düsseldorf 1930. (Forschungen zur Volkskunde, Heft 1-3), 8ον μέγα, σελ. XXXIII + 447.
Κρίσις: Λαογρ 10 (1929/32) 115-16 (Σ. Π. Κ(υριακίδης)).
785. **Χατζῆς Ἀντών.** Ἀπόκρεως - Τεσσαρακοστή. Ἐπ Βυζ Σπ 14 (1938) 182-94. [Βλ. καὶ Ἐκκλησιαστ. Βῆμα, Ἀθήναι 15 Μαΐου 1938, σ. 1-2. 29 Ἰουνίου 1938, σ. 1-2].

Κοινωνικὴ Ὄργάνωσις. Δίκαιον.

786. **Δάμπρος Σπυρ.** Ἡ γυνὴ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς. Ν Ἐλλ 17 (1923) 258-85.

3787. *Ἰμβριώτη Ρόζα* Ἡ γυναῖκα στὸ Βυζάντιο. Ἀθήναι (1923) 8ον, σελ. 109.
3788. *Κουκουλῆς Φαίδ.* Ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν διαπόμπευσιν. ΔΧΑΕ ἔτ. 4 (1928) 62 - 66.
3789. ——— Κλέπται καὶ φυλακαὶ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους. ΗΜΕ ἔτ. 1933, σ. 363 - 73.
3790. *Mickwitz G.* Die Organisations formen zweier byzantinischer Gewerbe im X. Jahrhundert. BZ 36 (1936) 63 - 76.
3791. *Σιάτος Ἀλέξ.* Μία ποινικὴ δίκη κατὰ Μιχαήλ Παλαιολόγου μὲ θεοκρισίαν. Διάλεξις... ἐν... Φιλ. Συλλ. Παρνασσῶ τῆ 1η Ἀπριλίου 1938, Ἀθήναι 1938, 8ον, σελ. 30.
3792. *Κουκουλῆς Φαίδ.* Βυζαντινῶν ἔριδες καὶ ὕβρεις. ΕΕΠΑ ἔτ. 1939. (Ἀνάτυπον σ. 3 - 35).

Θέατρον — Χοροί.

3793. *Cottas Vénétia* Le théâtre à Byzance. Paris 1931, 8ον, σελ. 290.
Πλὴν τῆς σχετικῆς ὕλης περὶ τοῦ βυζαντινοῦ θεάτρου δημοσ. σποράδην καὶ ποικίλαι ἐκ τῶν νεωτέρων χρόνων λαογραφικαὶ εἰδήσεις.
Κρίσεις : Λαογρ 11 (1934/37) 281 - 84 (Σ. Π. Κυριακίδης). Ἐπ Βυζ Σπ. 9 (1932) 446-51 (Φ. Κουκουλῆς). Ἀπάντησις ὑπὸ Βενετίας Κόττα εἰς τὴν βιβλιοκρισίαν τοῦ Στίλπ. Π. Κυριακίδου (Λαογρ 11 (1934/37) 281 - 84) ἐν Ἐπ Βυζ Σπ 11 (1935) 504 - 507. Ἐπ Βυζ Σπ 12 (1936) 467 - 74 (Ἀνταπάντησις : Στίλπ Π. Κυριακίδης).
3794. *Vogt A.* Études sur le théâtre byzantin. Byzantion VI (1931) 37 - 74, 623 - 40.
3795. *Κουκουλῆς Φ.* Ὁ χορὸς παρὰ Βυζαντινοῖς. Ἐπ Βυζ Σπ 14 (1938) 217-57.
3796. *Μαρκάκης Πέτρο.* Ἡ κ. Σενιὲ καὶ τὸ λαϊκὸ θέατρο στὸ Βυζάντιο. Νεανικὴ Ζωή, ἔτ. 1938, ἀρ. φύλλ. 3, σ. 54 - 59.
3897. *Κουκουλῆς Φ.* Λαϊκὰ θεάματα καὶ λαϊκαὶ διασκεδάσεις παρὰ Βυζαντινοῖς ΕΕΠΑ, τόμ. Β' (1938) σ. 5 - 29.

Ἀγῶνες — Παίγνια.

3798. *Εὐστρατιάδης Μιχ.* Περὶ τῶν κοιτιστῶν ἦτοι τῶν κυβιστῶν παρὰ Βυζαντινοῖς. ΔΧΑΕ, περίοδ. Β', τόμ. Γ' (1926) 67 - 76.
3799. *Ἀδαμαντίου Ἀδ.* Ἀγωνίσματα παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. τόμ. 10 (1934) 972 - 73.
3800. *Κουκουλῆς Φ.* Παιδικὰ τινὰ παίγνια κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους. ΗΜΕ ἔτ. 1935, σ. 353 - 77.
3801. ——— Τὸ βυζαντινὸν παίγνιον: κλοτσᾶτα. Κυπρ Χρον 11 (1935) 24 - 28.
3802. ——— Ἀγῶνες, ἀγωνίσματα καὶ ἀγωνιστικὰ παίγνια κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους. Ἐπ Βυζ Σπ 13 (1937) 65 - 122.

Α΄ ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ
ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΩΝ¹⁾

- A. 2845
A. Γ. Δ. 2349
A. Γ. Μ. 1759
A. Η. 3247
A. Θ. Δ. 3056
A. Ο. 506
A. Π. 3202
A. Τ. 998
A. Χ. Ε. 3229
Ἀβάτζος Ἐμμ. 2062
Ἀβραάμ Γεώργ. 904
Ἀγγελάκης Νικ. 3216, 3263
Ἀγγελάκης Ἐμμ. Σ. 1192, 1319
Ἀγγελῆς Κωνστ. 1320, 1431
Ἀγγελομάτης Χρ. Ἐμμ. 352, 353, 354, 355, 356
Ἀγγουριδάκης Γ. 1800
Ἀγιομαυρίτης Νώτης 1321
Ἀγλαός 1448, 2031, 3520
Ἀγνίδης Γ. 3278
Ἄγρας Τέλλος (=Εὐάγγ. Ἰωάννου) 1644, 1860
Agras Tellos βλ. Ἄγρας Τέλλος
Ἀδαμαντίου Ἀδ. 125, 3649, 3799
Adontz N. 1643
Ἄδραστος Μ. 1466
Ἀηδονόπουλος Κ. 410.
Ἄθανατος Κ. (Κ. Καραμούζης) 2236, 3177, 3149
Ἀθανασιάδης Εὐστάθ. 648, 658, 1030, 1682,
1835, 1973, 2454
Ἀθανασιάδης Θ. Δ. 704, 3175, 3176
Ἀθανασιάδης Ν. 3067
Ἀθανασόπουλος Θ. Ι. 675, 752, 789, 839, 866,
867, 868, 996, 1812, 1916, 2270
Ἀθανασούλα Εὐδοκία 1915, 3465
Ἀθηναγόρας, μέγας πρωτοσύγγελλος 949, 2704,
2770, 2797
Ἀθηναγόρας μητροπολ. Παραμυθ. καὶ Φιλια-
τῶν βλ. Ἀθηναγόρας, μέγας πρωτοσύγγελ-
λος
Αἰμίλιος Ἀχιλλ. 2204
Αἰνιάν Γ. 1316
Ἀκογλους Ξενοφ. Κ. 117, 323, 428, 440, 2006,
2127, 3094, 3095, 3113, 3296
Ἀκρίτας Β. Δ. 3585
Ἀκρίτας Δ. 3130
Akritas P. G. 3083
Ἀκταῖος 2326
Ἀλεξανδράκης Ἰωάνν. 2253
Ἀλεξανδρῆς Ἀπόστ. 869
Ἀλεξανδρίδου Εὐρυδίκη 1816
Ἀλεξαντωνάκη Στέλλα 2284
Ἀλεξιάδης Κωνστ. 211, 649, 2455
Ἀλεξίου Λεφτ. 2927
Ἀλεξόπουλος Γ. Α. 3429
Ἀλεφαντινός Μ. 1104, 2812, 2823
Ἀλοῖζος Στέλ. 2503
Ἄμαντος Κ. 19, 86, 227, 856, 951, 2412, 2597,
2598, 2602, 2603, 2604, 2612, 2613, 2614,
2646, 2647, 2661, 2662, 2674, 2685, 2698,
2622, 2615, 2703, 2705, 2721, 2722, 2723,
2737, 2738, 2746, 2751, 2752, 2765, 2769,
2781, 2782, 2783, 2799, 2800, 2801, 2813,
2814, 2816, 2824, 2838, 2863, 2864, 2865,
2866, 3349, 3361, 3396, 3663, 3731, 3734,
3753, 3755, 3756, 3759, 3760, 3764, 3765,
3766
Amantos K. βλ. Ἄμαντος Κ.
Ἀμαραντίδης Θεόφ. 3201
Ἀμάραντος Μιχ. 2526
Apariotou Maria 350
Ἀμβροσιάδης Ἀντ. 3167
Ἀμπατζόγλου Ἀλέξ. 2623
Ἄν. Δ. 931.
Ἄνα—Σοφ. 2308
Ἀναγνωστάκης Ἐμμ. Ἰ. 2322
Ἀναγνωστάκης Νικ. Α. 754
Ἀναγνωστόπουλος Γεώργ. 36, 139, 155, 160,
224, 227, 630, 1841, 2058, 2577, 2706
Ἀναστασιάδου - Λεβαντῆ Ἀλίχη 1632
Andersen H. Ἄντερσεν Χ. 3588, 3589
Anderson Walter 3574, 3576, 3584, 3598
Andreeva M. A. 3773
Ἀνδρεόπουλος Ἀργύρ. Ν. 2972
Ἀνδριώτης Ν. 29, 182, 227, 481, 826, 1136,
1558, 2175, 2418, 2805
Ἀνδρόνικος Μαν. 1645
Ἄνεφορέτες Γιάννες 1974
Ἄνθιας Τεῦκρος (=Ἄνδρ. Τριαντάφυλλος)
457, 1527, 1805, 2244, 2947, 3560
Ἄννινος Μπάμπης 2594, 2599
Ἀντιφῶν Γ. Βλ. Συκουτρῆς Ἰωάνν.
Ἀντρουλιδάκης Μ. 1141
Ἀντύπας Φαῖδρος 1935
Ἀντωνάκης Κωνστ. Γ. 1739
Ἀντωνιάδης Ἰ. 2075
Ἀντωνιάδου Σοφία 2912
Ἀπαλόδημος Παν. 3439
Ἀποστολάκης Γιάνν. 1548, 1557, 1646
Ἀποστολάκι Ἄννα 379
Ἀποστολίδης Δημ. 3524
Ἀποστολίδης Μυρτ. Κ. 274, 997, 1298, 2331
2867, 3350, 3426, 3440
Ἀποστολίδης Φώτ. Γ. 3072
Ἀποστολίδου Ἑλλη Χ. 3587
Ἀραβαντινός Περικλ. Π. 2948
Arvanitakis G. L. 2610
Ἀρβανιτόπουλος Ἀπόστ. 905

¹⁾ Διὰ δύο στιγμῶν, προτασσομένων τοῦ ὀνόματος, δηλοῦνται τὰ ψευδώνυμα.

- : Άργαῖος Ἀρέθας 33, 115, 116
 : Ἄργης Α. 200
 Ἀργυρίου Α. 676
 Ἀργυρόπουλος Γιάγκος 1906
 Ἀργυρόπουλος Μιχ. 2925, 3217
 Ἀρδαβάνης - Λυμπεράτος Σπ. 859, 860, 1779
 : Ἀρμενιστής 494
 Arnaudoff M. 3532, 3538
 Ἀρναούδωφ Μ. βλ. Arnaudoff M.
 Ἄρνης Κιέρος 1403
 Ἀρταχανίδης Ι. 2037
 Ἀρτεμίδωρος 3711
 Ἀσανάκη Φρόσω 1071
 Ἀσημακόπουλος Κ. 3491
 Ἀσιατίδης Ἀ. 1404, 1975, 2332
 Ἀσσιώτης Κώστ 1869
 Ἀσιεριάδης Ἀ. 337
 : Ἀττικίδης Βάκης 830, 1384, 1612
 : Ἀττικός 2707
 Achmes 3707
 Auer E. 287

 Β. Θ. 2267
 Β. J. 812
 Β. F. 1531, 3725
 Βαβουλές Π. Π. 677, 831
 Βαγενᾶς Θάν. 1428, 1629, 1664, 2657, 3331
 Βαϊλάκης Εὐστ. 2511
 Βαϊλάκης Νικ. Γ. 1072
 Vaillant André 3551
 Baynes N. H. 1, 1242, 3318
 Βαϊράκη Ν. Γ. 1105
 Vakarelski Chr. 3542
 Βαλαβάνης Γ. 1449, 2891, 3091
 Βαλαβάνης † Ἰωάνν. 1836, 1861, 1880
 Βαλέτας Γ. 34, 227, 1613
 Βαλσάμης Εὐστράτ. 3299
 Βαλσαμίδης Ἀντών. 3114
 Βαμβακίδης Γιορδάν. 2138, 2555
 Βάμβουκα δ/νις 2459
 Βάμβουκα Γαροφαλιά 1713, 2194
 Bănescu N. 1590, 2910, 3730
 Banchieri Adriano 2916
 Baud - Bouy S. 1386, 1387, 1614, 1647, 1653, 2990, 3248
 Βαρβερόπουλος Κ. 3446
 Βαρδάκης Σπ. Γ. 711, 724, 734, 2104
 Βαρότση Ἀργυρῶ 1237
 Βαρότσης Νικ. Ἐμμ. 1741
 Βασάλος Κ. Ν. 1143
 Βασάλου Ἐλένη Γ. 1142
 Wace A. J. B. 2693
 Βασιλακάκης Ἐλευθ. 2483
 Βασιλᾶς Γιάνν. 3279, 3543
 Βασιλείου Ἀργυρῶ 755
 Βασιλείου Πάνος Ἰ. 1432, 1433
 Βασιματζίης Θεόδ. Β. 362, 520, 613, 618, 1385, 1591, 3240
 Vasmer M. 2715
 : Βασσαράιος Καλλιτέχνης 893, 2190
 Βασσαρεύς Γ. 810, 2195, 2202
 Βατιμπέλλα Μαριέττα Ν. 258

 Βατσέρης Α. 3410
 Βαφειάδης Κώστ. 1450, 1993
 Βαφειδης Παναγ. Δ. 314.
 Bächtold H. 3563, 3578
 Βέης Ν. Α. 15, 135, 137, 183, 1522, 1633, 1634, 1648, 1925, 2055, 2387, 2392, 2405, 2433, 2753, 2779, 2815, 2839, 3306, 3311, 3313, 3348, 3581, 3665, 3686, 3715, 3732, 3741, 3746
 Bees N. A. βλ. Βέης Ν. Α.
 Weigand G. 2672, 2735
 Weigand E. 379
 Weinreich O. 19, 48, 137, 833, 1531, 3725
 Βεκιαρέλης Ἄρ. 544, 2070, 3193
 Βελλιανίτης Θεόδ. 938, 3546, 3619
 Βελμύρας Κ. 81
 Βελώνης Ἀθ. 811
 Βενέτικος Ν. 2447
 Βερβέρης [;] Ἐμμ. Δ. 1194
 Βεργιώτης Δ. Ν. 2312
 Βερναδάκη Μαρία 760, 1195, 1196, 2233, 2506
 Βήκας Βασ. Ι. 120
 Βίγκος Ἀντ. 1957, 2810, 3214, 3218, 3505
 Βιδούρης Τ. 2341
 Βιζουκίδης Π. Κ. 16, 36, 3397, 3401
 Βιόλας Τάσ. 3352
 Βιόπουλος Κ. 411
 Βίος Στυλ. Γ. 124, 126, 870, 1917, 1952, 2083, 2187, 2188, 2213, 2387, 2435
 «Βιτσέντζος Κορνᾶρος», Προοδευτικός Σύλλογος Σητείας 315
 Wittek P. 3767
 Βλασσάκης Ἐμμ. 1849
 Βλαστός Παῦλ. 1322
 Βλαχλείδης Γ. 1807, 2246
 Βλαχογιάννης Γιάνν. 169, 1505, 1592, 1620, 1649, 1663, 1791, 1810, 1824, 1924, 1936, 2163, 2176, 2434, 3447
 Vlachoyannis Jean βλ. Βλαχογιάννης Γιάνν.
 Βληζιώτης Θεόδ. Α. 871, 2178
 Βογιατζάκης Σόλ. 3738
 Βογιατζίδης Ι. Κ. 140, 2573
 Bogrea V. 2570, 2900
 Vogt Albert 3651, 3794
 Boehm Fr. 3579, 3580
 : Βολισσινός Νίκος Ι. 2291
 Βολονάκης Μ. Δ. 57
 Borgia Nilo 2991
 Βουϊδάσκη Εὐθυμία 1714
 Buk H. A. 894, 1497, 1506, 1556, 3311
 Βουρβουριώτης Κλ. 2271
 Βουρτσής Μιχ. 3010
 Βουσβούνης Ἀντών. 623
 Buturas Ath. 2570
 Βουτιερίδης Ἡλ. Π. 1567
 Wrede Maria Elisabeth 1843
 Βρέντζος Βασ. Ἰ. 1144
 Βρεττοῦ Ἐλισσάβετ 3249
 Vrieslander Klaus 2905, 2907
 Βρόντης Ἀναστ. 76, 201, 254, 998, 1305, 1549, 2254, 3046, 3068, 3077, 3332
 Brouwer - De Simone F. 1519, 3362
 Βρούσινος Μανώλ. 1742

- Βύρης Στρατ. Π. 3291
 Βύρχνερ Λουδοβ. 14
 Γ. Α. Γ. 548
 Γ. Γ. 2268
 Γ. - Γ. Α. 542, 3549
 Γ. Γ. Δ. 487
 Γαβαλάς Ζ. Δ. 213, 2784, 2802
 Gabrieli Giuseppe 939, 969, 1106
 Γαγάνη Δ/νις 2460
 Γαϊτάνος Ι. Δ. 1846
 Γαϊτάνου - Γιαννιού Ἀθηνᾶ 536, 571, 3185
 Γαλανός Μ. 1146
 Γαλάνης Στ. 2785
 Granszyniec R. 681, 3308
 Γανώσης Β. 3117, 3667
 Γαρδίκας Χ. 492
 Γασπαράκις Βενιζέλος 1147
 Γεδεών Μ. 3230, 3300, 3369, 3679
 Geiger P. 25
 Γενεράλις Μιχ. 1073
 Γερακάρης Ἀντ. 2850, 3038
 Γερανᾶς Θ. 2309
 Γερμανός μητροπολ. Δημητριάδος 588
 Γερμανός μητροπολ. Σάρδεων 3340
 Γερογιάννης Κ. 173, 3333
 Γερολεμίδης Παναγ. 1405
 Γεωργακάς Δημ. Ι. 1889, 2825, 2835, 2851, 2852, 2853, 2855, 2872, 2873, 2874, 2875
 Georgakias D. βλ. Γεωργακάς Δημ.
 Γεωργακάς Ὀμηρ. Ἰω. 3448
 Γεωργιάδης Γεώργ. 1148
 Γεωργιάδης Κλ. Π. 3427
 Γεωργίτσης Νέστωρ 1528
 Γεωργόπουλος Πάνος 1031, 3492
 Γιαννακούλια Δ/νις 1837
 Γιαννόπουλος Ν. 2419
 Γιαννοπούλου Μαριέττα 98, 100, 108, 230, 534, 1010, 1086, 1211, 1851, 1860, 2033, 2239, 2314, 2372, 2903, 2904, 3195, 3196
 Γιαννοῦτσος Κωνστ. Ν. 443
 Γιαπανᾶς Χ. 1873, 1874
 Ghidini L. 3566
 Γιοφύλλης Φῶτος (Σπ. Μουσούρης) 952, 1845
 Γκαβανᾶς Δ. 1149
 Γκαγκαουδάκι Εἰρήνη Ἀντ. 1150, 1702
 Γκανούλης Γ. Θ. 1032, 1107, 1108, 1151, 1238, 1323, 1389, 1390, 1435, 1467, 1468, 2245, 3057, 3073, 3079, 3179, 3186, 3203, 3231, 3250
 Γκίκας Φώτ. Σ. 742, 1009, 2951
 Γκινόπουλος Ν. Σ. 1033
 Ἵ κιουᾶς Ἀργ. 1900
 :Γκο - Βί - ς βλ. Βίγκος Ἀντών.
 :Γκόλφης Ρ. (Δημ. Δημητριάδης) 1605
 Γλανκίας Α. 2319
 Γνευτὸς Παῦλος 953, 966
 Goossens R. 1577, 1578, 1581, 1582
 Γούναρης Ἀντ. 316
 Γουγούσης Χ. 652, 2247, 2461, 3346
 Graindor Paul 3672, 3695, 3707
 Γραμματάκης Ν. 1152
 Grégoire Henri 1577, 1578, 1582, 1614, 1643, 1650, 1665, 2431, 2610, 3323, 3697
 Grecu V. 2910
 Γρηγόριος ἀρχιμανδρίτης Μαχαιρᾶ 775
 Γρηγοριάδης Φ. 967, 1153
 Γρηγορίου Εὐθ. 2368
 Grimm 3585
 Γρίσπος Π. 671, 712, 825, 1306, 1962, 2840
 :Γυμνάσιος Λαυριότης 853
 Dawkins R. M. 63, 77, 142, 1044, 1242, 1243, 1329, 1583, 1847, 1894, 1908, 2816, 3637
 Δακανάδης Ε. 1239
 Dalton O. M. 3654
 Δαμαβολίτης Δημοκρ. 2512
 Δαμβέργης Ἰω. Μ. 2637
 Δαπόντες Ν. 3411
 Δαρκὸ Εὐάγγ. 2771
 Δασκαλάκης Ἀπ. 1525, 3381
 Δασκαλάκης Β. 937, 3589
 Δασκαλάκης Γ. Δ. 855
 Δασκαλάκης Ε. 1074, 2468
 Δαυίδ Ἐμμ. 3341
 Δαφέρμος Γ. Φ. 8, 58, 162, 239, 259, 260, 276, 282, 301, 454, 504, 516, 523, 527, 625, 635, 636, 638, 639, 640, 641, 642, 670, 688, 689, 690, 695, 696, 729, 735, 741, 747, 771, 772, 776, 796, 797, 800, 814, 817, 832, 845, 849, 954, 955, 1034, 1075, 1154, 1197, 1198, 1218, 1240, 1241, 1489, 1490, 1520, 1684, 1688, 1689, 1696, 1743, 1744, 1745, 1746, 1747, 1761, 1762, 1784, 1792, 1830, 1842, 1931, 1932, 1933, 1937, 1940, 1958, 1959, 2068, 2069, 2076, 2100, 2101, 2109, 2142, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2231, 2232, 2237, 2255, 2261, 2285, 2298, 2342, 2444, 2448, 2462, 2463, 2469, 2494, 2513, 2514, 2546, 2549, 2557, 2708, 2944, 3029, 3058, 3115, 3131, 3134, 3232, 3469, 3471, 3473, 3522
 Δαφέρμος Μιχ. 161, 1356, 3030
 Δάφνης Στέφ. 1593
 Δαφνομήλη Μαρία Γ. 1324
 Δαφνομήλη Στεφανία Γ. 1325
 Δαφνομήλης Νικ. Γ. 1690, 2470
 Δεδῆμος Π. 1155
 Δεινάκις Στ. 2385, 2388, 2395, 3726
 Delatte A. 3685, 3695, 3712, 3718, 3719, 3722
 Delatte L. 3718
 Δεληβασίλης Γιάνν. 1406
 Δεληγιάννης Βασ. 248, 261, 275, 293, 309, 317, 329, 1050, 1900, 2240, 2404, 2644, 3241
 Δεληγιάννης Γεώργ. Ν. 3325, 3406
 Δερλερές Μιχ. 598
 Dessanaj B. 3593
 Δετζώρτζης Νάσ. 342
 Deutsch Leonhard 3569
 Δέφνερ Μιχ. 135, 143, 144, 168, 1307, 1821, 1828, 1831, 2404, 2542, 2631, 2723, 3317
 Deffner Mich. βλ. Δέφνερ Μιχ.

- Δημαρᾶ Πολυξένη 343
 Δημαρᾶς Κ. Θ. 9, 614
 Δημάρατος Ι. Φ. 59, 93
 Δημητριάδης Ζήνων 2380
 Δημητριάδης Κ. Ζ. 2369
 Δημητριάδης Χρυσ. 1451
 Δημητρίου Ε. 1539
 Δημητρίου Νικ. Ἄλκ. 2046
 Δημητρίου Σπ. 2682
 Δημόπουλος Εὐάγγ. 2826
 :Δῆμος 2902
 Δημοσθενόπουλος Σωσίπατρος 1036
 Δημοτικὸν Σχολεῖον: Ἄγ. Ἰωάννου Μυλοπο-
 τᾶμου 1327. - Ἀνωγείων 710, 1294, 1295,
 1328, 2103, 2522. - Ἡρακλείου 2505. - Καμα-
 ριώτου 262, 1755, 2523. - Ποταμιῶν Πεδιάδος
 1709. - Σκορδύλλω 1326, 1763, 1764, 2527
 :Διαβάτης 2370
 Διαμαντᾶρας Ἀχιλλ. 906, 907, 968, 999, 1000,
 1672, 3386
 Διαμαντόπουλος Κ. 3369
 Diehl C. 3745
 Dieterich K. 155, 2724, 3306, 3720
 Djoudjeff Stojan 3540
 Dölger Fr. 10, 1329, 1356, 1509, 2406, 2417,
 2610, 2777, 2855, 2886, 3362, 3552, 3650,
 3698, 3718, 3730, 3777
 Dornseiff F. 3691
 Δουκάκης Δ. Χ. 872, 881
 Δράγασις Στυλ. Χ. 736
 Δραγάτσης Ἰάκ. Χ. 539, 1038, 1926, 2371,
 3466
 Δραγούμη Ἰουλία 185
 Δραγούμης Στέφ. 283, 615
 Δρακίδης Γεράσ. 202, 309, 1923, 1927
 Δραμουντάνης Γ. Β. 1156
 Δραμουντάνης Γ. Ε. 761
 Drapper G. 3632
 Drexl F. 3701, 3702, 3704, 3706, 3707, 3708,
 3710, 3714, 3716, 3717
 Δροσάκη Παρασκ. 1748, 2515
 Δροσίνης Γ. 136, 145, 932, 1514, 1529, 1677,
 1909, 1912
 Δρόσος Ζ. 1157, 1470, 2876
 Δρουλίσκος Γ. 2471
 Δυοβουνιώτης Κ. Ι. 806, 1507, 3416

 Ebersolt J. 3654
 :Εἰδικὸς 3506
 :Εἰρήνη ἢ Ἀθηναία (Δημητρακοπούλου) 94
 Eitrem S. 2396, 3687, 3689
 Ἐλγα 2320
 Ἐλιγιά Γ. 3625
 Ἐλλαδίτης Δ. 1391, 1776, 2118, 3280, 3430
 Ἐλευθεριάδης Ἄλ. Γρ. 1407
 Ἐλευθεριάδης Θ. Α. 1994
 Ἐμμανουήλ Ἐμμ. Ι. 721
 :Ἐνας Δίοπος 473
 Ἐνυάλης Λάμπρ. 2179
 Ἐξαδάχτυλος Χ. 2111, 2129
 :Ἐξελεγκτῆς 633

 :Ἐπτανησία Μαριέττα βλ. Γιαννοπούλου Μα-
 ριέττα
 :Ἐραμιστῆς 3084
 :Ἐρημίτης 1471
 Εὐαγγελίδης Τρούφ. Ε. 2496, 2507
 Εὐελπίδης Χρ. 327
 Εὐθυμίου Ε. Σ. 372
 Εὐστρατιάδης Μιχ. Π. 3031, 3798
 Εὐστρατιάδης † Σωφρόνιος, ὁ πρόην Λεοντο-
 πόλεως 2096, 3677
 Εὐστρατιάδης μέγας πρωτοσύγκελλος. Βλ. Εὐ-
 στρατιάδης † Σωφρόνιος ὁ πρόην Λεοντο-
 πόλεως

 Ζ. 1685
 Ζ. Ε. 3265
 Ζαγανιάρης Β. 861
 Ζαγανιάρης Δημ. Ν. 2625
 Ζαΐρης Θέμελης Μ. 214, 748, 1110
 Ζαΐρης Νικ. Γ. 3467
 Ζαχυθηνὸς Διον. 895, 970, 1498, 1515, 1532,
 1564, 2614, 2718, 2734, 2739, 2877
 Ζαννέτος Φίλιος 1568
 Ζάππας Τ. 474
 Ζαχαρία Πολυξένη 1077
 Ζαφειριάδης Ἀλέξ. Κ. 3281
 Ζαφειρίου Ν. 3407
 Ζαχόπουλος Κύριλλ. 3103
 Ζάχος Α. 517, 556, 557, 604, 3655
 Zachos Arist. Βλ. Ζάχος Ἀριστ.
 Ζγώνης Ἀλέκ. 1472
 Ζέγγελη Καίτη 1111, 1895
 Ζέπος Ἰω. Δ. 3418
 Ζέπος Παναγ. Ἰ. 3418
 Ζευγώλη Διαλεχτή 1594, 2564, 3204
 Ζευγώλης Γ. Δ. 1635
 Ζευγώλης Γεώργ. Στεφ. 1785
 Ζηκόπουλος Δ. 1158
 Ζηκόπουλος Ι. Μ. 1159
 Ζῆκος Ἀστέρ. 174, 175, 1001, 1002
 Ζημέρης Κ. 345, 346, 347, 488
 Ζήση Μελπομένη 3104
 Ζήσης Εὐστρ. 359, 500, 507, 2119
 Ζήσης Σπῦρ. 229
 Ziebarth E. 1329
 Ζολώτας Γ. Ι. 127, 2675
 Ζορμπᾶς Ν. 495, 502, 3065
 Ζυμβραγουδάκη Μαρία 82, 2472
 Zuranic' N. 3552
 Ζωγραφάκης Γ. Κ. 1596
 Ζωγράφος Ν. 206
 Ζωηροῦ Πασσᾶ Νοεμῆ Α. 255, 2105, 2559,
 3036
 Ζώης Α. Χ. 1244, 2591, 2638, 2725, 2726, 3205,
 3428, 3442, 3451, 3456
 Ζωλοτάκι Στεφανούλα 1473
 Ζῶντος Α. Ι. 1550
 Ζώρας Γ. 1595, 1651, 1652, 1669, 2928, 2933
 Zogas G. Βλ. Ζώρας Γ.

 Ἡλιόπουλος Δ. 1976
 Ἡλιόπουλος Κ. 35, 36

- Ἡρειώτης Π. Ν. 883, 3310
 Θ. 653
 :Θαλασσινός 459, 521, 3377
 Θαλασσινός παπᾶ Μιχ. 2324
 Θαλασσινός Συμ. Η. 3118
 Θέμελης Τιμόθ. 3326
 Θεοδωράκι Χρυσῆ 1474
 Theodoridis N. G. 28, 505, 998, 1531, 1936, 2084, 2920, 3316
 Θεοδωρακάκος Π. 3476, 3493
 Θεοτόκη - Παρασκευοπούλου Ἑλένη 762, 1078, 1112
 Θεοφανόπουλος Β. Α. 89
 Θεοφύλακτος Θ. 2087
 Θεοχάρης Κώστ. 344
 Θέρος Ἅγιος (Σπ. Θεοδωρόπουλος) 2272, 2576
 Θηβαιόπουλος Ἄριστ. 3158
 Θηβαῖος Χρ. Γ. 3431, 3436
 Thorndike L. 3712
 :Θρύλος Ἄλκης (Ἑλένη Οὐράνη) 1532
 Θωμαζαῖος Ν. 1666
 Jacoby Adolf 3696
 Ἱατρίδης Γεώργ. Δ. 318, 1393
 Ἱδμων 3168
 Ἱερείδης Σωφρόν. 908, 909
 Jerphanion G. de 3698
 Ἰμβριώτη Ρόζα 3787
 Ἰντιάνος Ἄντ. 96, 858, 1364 1409, 1475, 1586, 1605, 1606, 1621, 1622
 Ioannidu Maria 1653
 Jokl N. 2610
 Ἰόνιος 3267
 Iorga N. 3373
 Josserand Ch. 3685
 Ἱστοριοδίφης 3135
 Ἰωακειμίδης Π. Θ. 1410, 1623, 1624
 Ἰωαννίδης Γ. Ι. 121
 Ἰωαννίδης Δ. 1436
 Ἰωαννίδης Στ. 3105
 Ἰωάννου Δ. 3268
 Κ. 2196, 2197, 3003, 3004, 3282
 Κ. Γ. 188, 1963
 Κ. Ι. 330
 Κ. Κ. 572, 3548
 Κ. Α. 2892
 Κ. Π. Δ. 972
 Κ. Σ. 2907, 2979
 Καβαλάκις Μύρος Ε. 1113
 Čabej E. 3530
 Čajkanovic V. 3639
 Καΐμης Τζούλιο 2905, 2907, 3321, 3591, 3592
 Cairni Giulio βλ. Καΐμης Τζούλιο
 Καΐρης Μιχ. Ν. 3059, 3142, 3159
 Καιροφύλας Κ. 852, 1003, 1786, 2427, 3419
 Κακαβούλιας Ι. Γ. 1782
 Κακούρης Χ. 1787
 Κακριδῆς Ἰω. Θ. 1898, 1899, 1900, 1905, 2550, 2655, 2745, 3462, 3641
 Kakridis Joh. Βλ. Κακριδῆς Ἰω. Θ.
 Καλαϊτζάκη Εἰρήνη 1691, 2473
 Καλαϊσάκις Βασίλ. Ι. 1199
 Καλαματιανός Γ. Ν. 1017, 3037
 Kalbfleisch Carolus 3206
 Καληδόνης Γεώργ. 2077, 2084
 Καλιγιάννη Θάλεια 1875, 1977, 1987
 Καλινδέρης Μιχ. 3062, 3169
 Καλιτσουνάκης Ἰω. Ε. 682, 2727, 3402
 Kallitsunakis Joh. Βλ. Καλιτσουνάκης Ἰω. Ε.
 Καλλιγιάννη Φλουρῆ 2516
 Καλλίνικος Κωνστ. Ν. 3015
 Καλλιφρονᾶς Μ. 2097
 Καλογερέσης Παναγ. 2893
 Καλογερόπουλος Ν. 605
 Καλογεροπούλου Ἄγνη Π. 3127
 Καλοκούβαρος Ε. Α. 496
 Καλοκύρης Ἰωάννης 1114, 1200, 1245, 1299, 1954
 Καλοκύρης Γ. 2262
 Καλομοίρης Μ. 1533, 2958, 2973, 2980, 2981, 3011
 Καλονάρος Πέτρ. Π. 3370
 Καλούδη Σοφία Μ. 1331, 1765
 Καλύβη Καλή Μ. 319
 Κάμαρης Μάνος 3085
 Camehl Ada 3590
 Καμενίδης Θ. 1978
 :Καμνακιώτισσα 1247
 Καμπάνης Ἄρ. 227, 580
 Καμπούρογλου Μαριάννα Γρ. 1826
 Καμπούρογλους Δημ. Γρ. 240, 381, 2736, 3016, 3120, 3136, 3150, 3494, 3761, 3763
 Κανδηλάπτης Γ. 163, 643, 650, 659, 836, 884, 1039, 1411, 1625, 1679, 1683, 1813, 1838, 1883, 1979, 2333, 2456, 2562, 2846, 2868, 3032
 :Κάνης βλ. Κανδηλάπτης Γ.
 Κανδηλώρος Τάκ. 1516, 3039
 Κανελλόπουλος Θεόδ. Γρ. 1476
 Kanellopoulos P. 3345
 Κανέλλος Βάσσος 3001
 Κανονίδης Ι. 1995, 3093
 Κανταρτζῆς Δημ. 3495
 Καπετανάκης Νικ. 2263
 Καραβίας Χαράλ. Π. 1079
 Καραβίδας Κ. Δ. 1534, 3345, 3374
 Karathanasis Dem. 3739
 Καραθάνος Ἀθ. 1971, 1988
 Καραϊσᾶς Στράτος 2484
 Καραϊσκάκης Π. Κ. 3132
 Καραϊτιάνος Ἰωάνν. Ε. 150, 3128
 Καρακάλου - Καρανικόλα Λίλα 2373
 Καρακατσάνης Κ. 3513
 Καραλέκας Ἡρ. Ε. 499
 Καραλιτσεφ Ἄγγ. 3539
 Καραμάνος Κ. Μ. 1007, 1535, 1537, 3151
 Karanikolos G. Th. 541
 Καραπατάκης Κωνστ. 1201, 1437
 Καραπάτης Γ. Γ. 1332
 Καρᾶς Σ. 118
 Καραταράκη Εὐλαμπία 1365
 Καραταράκη Οὐρανία 1366
 Καραταράκης Μιχ. Ν. 1367

- Καρατζᾶς Δημ. 1412, 1996
 Καρατζᾶς Π. 1980
 Καραχάλιος Θεμ. 3461
 Καρβελᾶς Δημ. 2350
 Καρβωνίδου Γαλάτεια Α. 413
 Καρλάκης Μᾶρκ. 1749, 2517
 Καρπάθιος Ἐμμ. 436, 3086, 3197
 Cartoian N. 2924, 2926, 2931
 Καρυώτογλου Δ. 3301
 Καρφῆς Χρῆστ. 1772, 2529
 Kasaska Julie 3534
 Κασδάγλης Ἄλ. 1308
 Καστανάκη - Βαλλιᾶδη Ἀγγέλα 83
 Καταπότης Μιχ. Γ. 263, 284, 285, 303, 713, 718, 863, 2121, 2786, 3420, 3421
 Κατικᾶκης Κωνστ. 2485
 Κατσαμᾶ Φροσύνη 1862
 Κατσαμᾶς Ν. 1202
 Κατσαρᾶς Ἀγαπ. 3023
 Κατσέλης Πέλ. 1597
 Κατσικᾶρος Ν. Θ. 3423
 Κατσουρὸς Ι. Β. 2653
 Κάτω - Κατογιαννιὸς 1960
 Καφειζῆς Ἐπαμειν. 2351
 Καψάλης Γερ. 122, 2149, 2161, 2547
 Καψαμπέλης Γιάννης 601
 Καψωμένος Στ. Γ. 1590, 3730
 Κελαϊδῆς Σ. 1579
 Κεραμιδᾶ Ὀλυμπία 3069
 Κεραμόπουλλος Ἀντ. 111, 572, 684, 2772, 2787, 2939, 2949, 3771
 Κεφαλίδης Ν. 3092
 Κιοσεμιχᾶλ Μαχμούτ Ραγῆπ 2994, 3528
 Κιουρτσίδης Ἰωάνν. 1203, 1333
 Cirilli Gustave 3124
 Κίτσος Γιάνν. 2238
 Κκόλης Κώστ. 1368
 Klaar Marianne 1329, 1438
 Κλεάνθους - Παπαδημητρίου Μυρσίνη 225, 3474
 Kleinschmidt P. Beda 3784
 Κληρίδης Λεῦκος Ν. 1981
 Κληρίδης Νέαρχ. 151, 612, 850, 1439, 1863, 1864, 1876, 1881, 1969, 1972, 2299, 2334, 2836, 3129
 Κλόκκαρης Ἀντ. 1300, 1369, 2112, 2113, 2114, 2166
 Κλώνης Κλ. 338
 Κοκολάκις Κωνστ. 1246
 Κολαξιζέλλης Στρατ. 2854
 Κόλιας Γ. Τ. 2788
 Κολοκοτρώνης Β. Κ. 2699
 Κομάσος Ι. Χ. 744
 Kondakov N. P. 3670
 Κονδυλάκης Ἰω. 2379
 Κονσολόπουλος Ι. 3074, 3207
 Constans L. A. 3690
 Κοντάκης 1080
 Κοντελιέρης Μιχ. 264
 Κοντογιάννης Δημ. 2183
 Κοντογιάννης Π. Μ. 170, 452, 3343
 Κόντογλους Φ. 331, 332, 333, 1914, 3591
 Κοντοειδῆς Ἀλέξ. 1997
 Κοντονικόλας Ἀντ. 1793
 Κοντοπάνος Α. 2798
 Κοπασάκις Ἐ. 1081
 Κορδατζῆ Μαρία 3477, 3507
 Κορδάτος Γιάνν. 215, 1115, 1540, 1541, 1559
 Κορνάρος Βιτζέντζος 2917, 2918
 Κορνάρος Ἐλευθ. Ν. 1715
 Κορνάρου Ἐλευθερ. Ν. 2474
 Κορομηλᾶς Γεώργ. Δ. 2193, 2234
 Corso Raff. 26
 Κορύλλος Χ. Π. 128, 873, 1794, 1918, 2145, 2180, 3116
 Korrenszky E. 3777
 Κορρές Στυλ. Γ. 210, 1098, 1099, 1138, 3174, 3408, 3412
 Κοσκόρη Μαρία Γ. 3119
 Κοσμῆς Ἀγγ. Α. 777
 Κοσμίδου Οὐρανία 3170
 Κοσμίτης 2658
 Κοτζᾶς Δημ. 657, 3060
 Κοτζιούλας Γ. 3611
 Κοτσιφοῦ Χρυσῆ 1716, 1717, 1766
 Κοτσουφοῦ Μαρία Α. 1248
 Cottas Vénétia 3739
 Κουγέας Σ. Β. 213, 1329, 1569, 1592, 2754, 2803
 Κουερίνι Μαρία Ν. 1204
 Κούζης Ἀρ. Π. 3636
 Κουκουλὲ Ἀναστασία Ι. 901, 2057, 3021
 Κουκουλὲς Φαίδ. 47, 50, 369, 740, 840, 2055, 2063, 2150, 2152, 2154, 2156, 2157, 2159, 2386, 2397, 2541, 2579, 2709, 3048, 3233, 3302, 3307, 3323, 3327, 3633, 3644, 3646, 3647, 3651, 3657, 3658, 3662, 3664, 3666, 3668, 3673, 3675, 3676, 3678, 3681, 3682, 3757, 3693, 3705, 3707, 3735, 3736, 3737, 3752, 3770, 3772, 3779, 3780, 3781, 3788, 3789, 3792, 3793, 3795, 3797, 3800, 3801, 3802
 Coucoulès Ph. Βλ. Κουκουλὲς Φαίδ.
 Κουλάκος Β. 3496
 Κουντουρᾶς Β. 1004
 Κουρέτας Γεώργ. Π. 3292
 Κουρίλας Εὐλ. 20
 Κουρμούλης Γεώργ. 763, 956, 1205, 1356, 2633, 2855, 2878
 Κουρούκλης Ε. Γ. 991 1005, 3049, 3403
 Κουρουνιώτης Κ. 2676
 Κουρτέλλας Δημ. Χ. 1413, 1414
 Κούρτης Σταῦρ. 188
 Κουρτίδης Κ. 249, 1006, 1452, 1453, 1884, 2352, 2457, 2548
 Κουσιᾶδης Γεώργ. Α. 2999
 Κουτεντὲ Χαρίκλεια 1160
 Κουτηφάρης Ι. Δ. 2292, 2374
 Κουτσογιαννόπουλος Δ. 2946, 2950, 2955
 Κουτσογιαννόπουλος Τ. 414
 Κουτσουδάκη Εἰρήνη 730
 Κουτσουδάκις Νικ. 2528
 Κουτσουρίδης Ἐμμ. 3514
 Κουφάκη Δ/νις 1692, 1946, 2475, 2755

- Λιασίδης Χριστόδ. 913
 Λιασίδης Παῦλ. 1007
 Λιβαδά (Ματιάτου) Κάκια Ν. 2343
 Λιβαδάς Ν. 705, 2664, 2880
 Λιβαθινόπουλος Ριχ. 2553
 Λιγνός Ἀντ. 2811
 Λιγυρός Γ. 186
 Linschmann Theod. 2688
 Λιουδάκη Μαρία 226, 1416, 1718, 1720, 2091,
 2098, 2458, 3283
 Λίτινα Μαρία Γ. 1118
 Λοβέρδος Γ. 1767
 Λογοθέτη Φωφὸ Π. 3573
 Λογοθέτης Φωκίων Γ. 2131
 Loewe R. 3721
 Λοῦζιὰς Πολυξένη 1825, 2059, 2060
 Λορεντζάτος Παναγ. 1548, 1557, 2575, 2580
 Λούβαρις Ν. 706
 Λουζιώτης Ἀργύρ. 3497
 Λουκάτος Δημ. Σ. 1654, 2168, 2169, 2177,
 3235, 3252
 Λουκόπουλος Δημ. 66, 123, 132, 156, 164, 187,
 204, 245, 267, 328, 370, 458, 460, 461, 462,
 463, 464, 477, 481, 508, 509, 510, 528, 1336,
 1599, 1600, 2164, 2249, 2301, 2311, 2312,
 2313, 2428, 2497, 3219, 3220, 3221, 3222,
 3223, 3433, 3434, 3463
 Lüdeke Edwig 1477, 1607, 1608, 1609, 1665
 : Λυκαῖος Λάμπης 2344
 Λυκούδης Ἐμμ. Στ. 451, 529
 Λυκούδης Στυλ. 3242, 3243, 3339
 : Λυκούργος (Ἰ. Ν. Πρωτοπαπᾶς) 1921, 2184,
 2935
 Λυμπεράτος Σπῦρ. Βλ. Ἀρδαβάνης - Λυμπε-
 ράτος Σπῦρ.
 Μ. 1396
 Μ. Α. 3063
 Μ. Γ. 902, 1335
 Μ. Μ. Ν. 2881
 Μ. Φ. 2047
 Μαγιάκος Ἀθ. Π. 1655
 Μαγιάκος Παν. Σ. 2325
 Μαγιάκου Ἀθανασία Π. 1636
 Μαγκριώτης Ἰ. 304, 3152
 Μαδιᾶς Γ. 442, 874, 885, 1302, 2300, 2375,
 3208
 Μαζοκοπάκη Αἰκατερίνη 3481
 Mazon A. 10, 90, 148, 1584, 3650
 Μαθητικὴ Κοινότης: Ἀλωνῶν 2488.- Ἀμουργε-
 λῶν 1082, 1161, 2477. - Κυπαρίσσου Κυδω-
 νίας 2498. - Μετοχιῶν Καμαριώτη 1162.- Ρο-
 δακίνου 1848, 2478, 2489. - Σεισῶν 1250,
 1751.- Σκορδύλλω 1395, 1778
 Μαθιουδάκης Γιάνν. Ε. 288, 714, 1102, 1103,
 1982, 2767, 3080
 Μαθιουδάκης Ἐμμ. 2756
 Maidhof A. 142
 Μακρῆς Βαγγέλης Κ. 2132
 Μακρῆς Ν. 1479
 Μακρινάκης Ἀντών. 1252
 Μακρίδης Θ. 581
 Μακρυγιαννοπούλου Μαριάνθη 3050
 Μακρυδάκι Ἐλένη 1251
 Μακρυποδάκη Βασιλική 2487
 Μαλανδράκη Κατίνα 268, 1768
 Μαλαῦς Σταῦρ. 1068, 1164, 1309, 1859
 Μαλέας Κ. 562
 Μαμάκης Γιάνν. 269
 Μамέλης Κ. 3498
 Μамμόπουλος Ἀλ. 3089
 Μανασεΐδης Συμ. 294
 Μάνεσης Σταῦρ. 2566, 3253
 Μανιᾶς Π. 1337
 Μανιατόπουλος Ἰω. Περ. 3457
 Μανίκης Α. 1989
 Μανιώρου Λευκοθέα 1721
 Μανουρᾶ Ἀγάπη 1722, 2518
 Μανούσακα (δ/νίς) 2466
 Μανούσακας Μ. 1720
 Μανούσακας Στυλ. 660, 1083, 2256
 Μανούσος Κ. Σ. 2181
 Μανούσου Οὐρανία 1165, 1703, 2499
 Μανιᾶς Γ. 2593
 Μαντζουράνης Κ. Ι. 158, 324, 728, 933, 946,
 947, 2061, 2207, 2242, 3024
 Μαντζουράνη Σοφ. 1631
 Μανωλάκος Γεώργ. Δ. 1008
 Μαράθης Ἀντρ. 1372
 Μαράκης Συμ. 2273
 Μαράτος Σ. 822
 Μάργαρης Δημ. 589
 Μαργαρίτης Λώρης 2963
 Maresch G. 3699
 Μαρκιανός Μάρκ. 1207
 Μαρκιανού Ἀλεξάνδρα 1208, 1209
 Μαρινᾶτος Σπ. 2408, 2789
 Marinatos Sp. Βλ. Μαρινᾶτος Σπ.
 Μαρίνης Κ. 103, 176, 188, 698, 1084, 1119,
 1397, 1551, 1560, 2250, 2327, 3161, 3171,
 3189, 3190, 3209, 3210, 3328, 3379
 Μαρκάκης Πέτρ. 3796
 Μαρκαντώνη Πηνελόπη 1085
 Μαρκίδης Γ. Α. 1356, 1441, 1513
 Μαρκίδης Μ. 914
 Μαργογιαννάκης Εὐάγγ. 2039
 Μαρκόπουλος Μάρκος 626
 Μαρκουλῆς Τηλέμ. 672
 Μαρούδας Βασ. 1440
 Marshall F. H. 1069, 1601, 2919
 Martroye F. 3697
 Ματοαίου Γιάγκος 784
 Ματουκαράκη Εἰρήνη 1210
 Μαυράκη Ψυχόρη 1723
 Μαυράκης Νικ. Κ. 1253
 Μαυράκης Στέλ. Κ. 1254
 Μαυρῆς Ν. Γ. 742, 958, 1009, 1533, 2951, 3616,
 3617
 Μavris N. G. Βλ. Μαυρῆς Ν. Γ.
 Μαυρεπῆς Ντίνος 1042
 Μavrogordato J. 2919, 2920
 Μαυροειδῆ-Παπαδάκη Σοφία 586, 1637, 1671
 Μαυρουδῆς Γρηγ. 1773, 2530
 Μαχαιριώτης Γρηγ. 725, 2560

- Μέγας Γ. Α. 799, 1281, 1329, 1572, 1617, 1901, 1902, 1904, 1913, 1914, 2399, 2409, 2410, 2416, 2423, 2424, 3013, 3363, 3382, 3586, 3709
 Megas G. A. Βλ. Μέγας Γ. Α.
 Medonça Uriel de 84
 Meier John 3586
 Μελανοφρούδης Π. Η. 1640, 1641, 1642, 1811, 1990, 2034, 2335, 2336, 2563, 2869, 3087, 3271, 3272, 3294, 3378, 3525
 Μελισσειδης Έμμ. Γ. 1043
 Μενάρδος Σῆμος 886, 1500, 1521, 2153, 2390, 2596, 2712, 2729, 2757, 2758, 2817, 3335
 Mercati Silv. G. 2089, 3713
 Μερλιέ Μέλπω Ο. 2966, 2992
 Merlier Oct. 541, 562, 583
 Μέρτζιος Κ. Δ. 2818
 Μεσ - ς 465
 Μεσοχωρίτης 2035
 Μεταλλειδης Μιχ. 2001, 2356, 3295
 Μεταξᾶς Γεώργ. Ι. 2174
 Μηλιάδης Γ. 3728
 Μηλιόπουλος Ι. Π. 2747
 Μηναδάκις Μιχ. 1255
 Μητρόπουλος Π. Δ. 3388
 Μητροφάνης 844
 Μητσιούλης Άνδρ. Δ. 1338
 Μητσοπούλου Λέλα 3270
 Mickwitz G. 3790
 Migliorini Bruno 2716
 Μινώτου Μαριέττα βλ. Γιαννοπούλου Μαριέττα
 Mirambel André 189, 190, 1044, 1602
 Μισαηλίδης Στέλ. 3533
 Μιχαηλίδης Β. 1373
 Μιχαηλίδης Κ. Μ. 1618, 1656, 2925
 Μιχαηλίδης - Νουάρος Μιχ. Γ. 227, 1011, 2133, 2436, 3284, 3394
 Μιχαηλίδης Π. 3499
 Μιχαηλίδης Σόλ. 1587, 2988
 Μιχαηλίδου Δέσποινα 3632
 Μιχαηλίδου Μ. 1999, 2002, 3040
 Μιχαλάκι Όλγα 1752
 Μιχαλογιαννάκης Ίωάνν. 2531
 Μιχαλόπουλος Φ. 27, 1517
 Μιχαλοπούλου Πολυξένη Ι. 778
 Μοάτσου Δώρα 1543, 3344
 Μοιρόπουλος Ίω. Γ. 3443
 Möller H. 3569
 Μονογιός Ευάγγ. Ί. 171, 1100, 1235, 1339, 1857
 Montesanto Marica 1719, 1790, 3634
 Moravcsik G. 3777
 Mordtmann J. 2394, 3742
 Μοσχόβης Β. 1139, 1573
 Μοσχόπουλος Μ. 1012
 Μοσχόπουλος Χαρ. Σ. 3000
 Μουζενίδης Π. Δ. 1456
 Μουλλᾶς Δ. 3482
 Μουρέλλος Ίω. Δ. 113, 1374
 Μουρούζης Θεμ. 2003, 3244
 Μουσελίμης Σπ. Γ. 974
 Μουστάκας Δ. Ε. 205, 1681
 Μουστάκας Διον. 2773
 Μουτίδης [;] 2126
 Μπαγουράκης Κωνστ. 2257
 Μπακάλης Γιάνν. 1013, 1045
 Μπαλαλᾶς Δημ. Ι. 95
 Μπαλάνος Δ. 3322, 3669, 3782
 Μπαλτᾶς Πολύβ. 3483
 Μπαμπούρης Έπαμ. 3597
 Μπαρλᾶς Τάκης 590
 Μπασογιάννης Δ. 3484
 Μπαστιᾶς Κώστ. 511
 Μπεκιάρης Κ. 3012, 3303
 Μπενέκος Γιάνν. Γ. 699, 700, 3153
 Μπερκῆς Γ. Ι. 1166, 1704
 Μπέρτος Νικ. Ι. 437, 835
 Μπῆτος Ί. 1087, 3106
 Μπίκος Άθ. 3485
 Μπίτς - Τίτ 1356
 Μπονῆκος Διον. 2240, 2243
 Μπορζέκ Λύδια 3465
 Μπουκουβάλα - Άναγνώστου Ίωάννα 3561
 Μπουντώνας Ευθ. Μ. 2376
 Μπούτουρας Άθ. Χ. 661, 2400
 Μπουτσκῶφ Λουμπομέρ 3544
 Μυλωνογιάννης Γ. Μ. 1441, 1635
 Murko Mathias 3545
 Muşlea Ion 3555
 Μυστακίδης Β. Α. 3364
 Μωραϊτίδης Άλ. 3121
 Μωραϊτίνης Τ. 3138
 Μωυσίδης Άλ. 2000
 Νάζος Γ. Ν. 2967
 Νασσαρίδης Γ. 1983, 2004
 Negrea M. 3556
 Νεζερίτης Μῆτσ. 3254
 Νεοφυτίδου Άννα 2005
 Νίδας (Ν. Β. Δασκαλάκης) 1457, 1486, 2357, 2870, 2894, 2895
 Νικηφόρος Πατριάρχης 3703
 Νικόδημος ό Κιτίου 915, 2401, 3749
 Νικολαΐδης Μ. 1646
 Νικολουδάκη Έλευθ. Α. 1866
 Νικολουδάκις Κώστ. Χ. 1492
 Νικολούδης Κ. 749, 750, 2490
 Νιολόγος 497
 Νίτσος Νικ. 165, 2090, 2125
 Νιφόρος Π. 2293
 Νομικός Χ. Α. 537
 Νοσταλγός 3143, 3180
 Ό Νοσταλγός. Βλ. Νοσταλγός
 Νοτάρης Γιάνν. 2828
 Νούσης Δ. 2162
 Νύκταρη Πηνελόπη 1724
 Νύκταρης Ίω. 1725
 Νταῆς Χρ. 3515
 Ντάϊφας Κ. 1667
 Ντελάκη Μαρία 1375
 Ντεληγιάννης Β. Ν. 232

- Ξανθουδίδης Στέφ. 1503, 2572, 2581, 2582, 2689, 2713, 2918, 2956
 Ξενίτας Ξένος βλ. *Ακογλους Ξενοφ. Κ. Ξένος Κ. 2007
 Ξεξάκης Γεώργ. 1088
 Ξιούτας Π. 1584, 1654, 1970
 Ξυγγόπουλος Άνδρ. 2929, 3661
 Ξυλούρη Βασιλική 1256, 1753

 Οικονομάκος Γρηγ. Ι. 1310
 Οικονομίδης Άπ. Β. 295, 1852, 2115
 Οικονομίδης Γ. 1046
 Οικονομίδης Γιάνν. Στ. 1588
 Οικονομίδης Δημήτρ. Β. 679, 1619, 2328, 2345, 2659, 2819, 2829, 2841, 2857, 2858, 2859, 3211, 3224, 3255, 3256
 Οικονομίδης Δημοσθ. Η. 38, 149, 153, 217, 373, 701, 2198, 2649, 2660, 2663, 3042, 3312, 3319
 Οικονομίδης Διον. Ε. 1167
 Οικονομίδης Ν. Γ. 3424
 Οικονομόπουλος Ήλ. Ι. 820
 Οικονομόπουλος Ν. Β. 2639
 Οικονόμος Λουΐζος Κ. 270
 Οικονόμου Κ. 2965, 2984
 *Ο Κοκκινόβραχος 2185
 *Ονουφριάδης Λάζ. 1984
 *Ορεινός Χρ. 1340, 2316
 *Ορλάνδος Άναστ. Κ. 357, 360, 361, 365, 549, 2241, 2432, 3665, 3660
 Orlandos Αν. Βλ. *Ορλάνδος Άναστ.
 *Ορφανουδάκη Μαρία Ν. 3061
 Ουράνης Κώστ. 592
 Ουσταπασίδης Κώστ. 415

 Π. 932, 1017, 1532, 1537, 1914, 1815
 Π. Α. Σ. 387
 Π. Γ. 731
 Π. Γ. Γ. 3181
 Π. Δ. Ι. 2896
 Π. Θ. 512
 Π. Α. Ζ. 3389
 Π. Π. 1872
 Παγωμένος Δημ. Ε. 1260, 1261, 1262, 1341, 1342
 Παγωμένος Κωνστ. Γ. 773, 1257, 1258, 1259, 2519
 Παγωμένος Κωνστ. Ε. 1343
 Παγωμένος Κωνστ. Ι. 1263
 Παγωμένος Νικ. Μ. 1264, 1344
 Παγωμένος Νικ. Ν. 1212
 Παγωμένου Ειρήνη 1120, 1345
 Παγωμένου Έλένη 765, 1089, 1121, 1122, 1213, 1214, 1265, 1266, 1728
 Παγωμένου Καλλιόπη 764, 1123, 1346
 Παγωμένου Μαρία 1693
 Παγωμένου Μαρία Άντ. 1267, 1268
 Παγωμένου Μαρία Ε. 1124
 Παγωμένου Στυλιανή 1694
 Παγωμένου Χρυσή 766, 1269
 Παΐζη Κατίνα 2337
 Παλαιολόγος Κλ. 3225

 Παλαιστίδης Κ. 1458
 Παλιεράκις Ν. 2155
 Πάλλης Α. Α. 2925
 Παναγιωτίδης Κων. 1480
 Παναγιωτόπουλος Ι. 3007
 Παναγιώτου Κ. 2008, 2009
 Πανάρετος Α. 447, 2116
 Πανταζής Β. 2010
 Πανταζίδης Χρ. 46
 Πανταλός Νικ. 1774, 2532
 Παντεληδάκις Παῦλ. Κ. 2520
 Παντελιδάκης Β. 2491
 Παντελίδης Χ. Γ. 875, 934, 1510, 1518, 2191, 2411, 2414, 2683, 2695, 3762
 Παπαγεράκης Ί. 1398
 Παπαγεωργίου Βασ. Γ. 3353
 Παπαγεωργίου Γεώργ. Ίω. 1188, 1215, 2634
 Παπαδάκη Άσ. 1955
 Παπαδάκη Ειρήνη Ε. 305, 320, 321
 Παπαδάκη Νίτσα 3417
 Παπαδάκης ό Άπτεραΐος, Νικ. Κ. 646, 751, 1347, 2492, 2545
 Παπαδάκης Άριστογ. Γ. 1048, 2937
 Παπαδάκης Γ. 2072
 Παπαδάκης Δ. 1775
 Παπαδάκης Χρ. 1891, 2011, 2012, 2358
 Παπαδέας Ά. 518, 587, 3365
 Παπαδημητρίου Γεώργ. 1216
 Παπαδημητρίου Κωνστ. Ι. 2627, 2964, 2968
 Παπαδιοῦ Μαρία 1217, 1726, 1727, 2508
 Παπαδόπουλος Α. Α. 60, 68, 80, 184, 651, 697, 739, 790, 793, 1523, 1835, 1838, 2079, 2080, 2147, 2454, 2561, 2620, 2665, 2790, 3315, 3648, 3674, 3694, 3774, 3775
 Παπαδόπουλος Άβραάμ 2533, 2847
 Παπαδόπουλος Δ. Κ. (: Σταυριώτης) 310, 363, 439, 719, 785, 1463, 1482, 1789, 1796, 1885, 2013, 2134, 2359, 2360, 2538, 3273, 3521
 Παπαδόπουλος Εῦ. Α. 742, 1009, 2951
 Παπαδόπουλος Λάζ. 3064
 Παπαδόπουλος Νικ. 191
 Παπαδόπουλος Π. 2014
 Παπαδόπουλος Πρ. Γ. 2015, 3107
 Παπαδόπουλος Σάββ. 3041, 3558, 3559
 Παπαδόπουλος Χαράλ. 815, 2222
 Παπαδόπουλος Χρυσ. (ἀρχιεπ. Άθηνῶν) 2690
 Παπαδοπούλου Έλλη Χ. 2317, 3081
 Παπάζογλους Άβρ. Ν. 3459, 3562
 Παπαθεοδωρόπουλος Έλ. Κ. 1494
 Παπαθωμᾶς Θωμᾶς Κ. 2329, 3108
 Παπαϊωαννίδης Ι. 1090
 Παπαϊωαννίδης Κ. 192, 3154
 Παπαϊωαννίδου [;] 977
 Παπαϊωάννου Ίωάνν. Γ. 271
 Παπακωνσταντίνου Δημ. 228
 Παπακωνσταντίνου Θ. 3, 707, 2556, 3404
 Παπακωνσταντίνου Κ. Μ. 1658
 Παπακωνσταντίνου Π. 1168
 Παπακ. Μ. 388
 Paracostea V. 2619
 Παπακώστας Άγγ. 2381
 Παπαμιχαήλ Δ. Ι. 935

- Παπαμιχαήλ Έπαμ. 2228
 Παπαναστασίου Εύαγγ. Δ. 289
 Παπανδρεάδης Α. 1459, 2016
 Παπανδρέου Α. 1808, 1809
 Παпанελόπουλος Ι. 1544
 Παпанεοφύτου Αντών. 791, 2440
 Παπανικολάου Βασ. 2346
 Παπανικολάου Φ. 7, 1481, 1659, 3191
 Παπαντωνίου Ζαχ. 382
 Παπασπύρου Παναγ. Β. 193, 2274
 Παπασταύρου Χρ. Β. 2632
 Παπαχαραλάμπους Γ. Χ. 678, 1348, 3508
 Παπαχαρίσης Αθ. Χ. 663, 1349, 2616, 2617, 2804, 3236, 3354
 Papanagi Tache 138
 Παπαχατζόπουλος Αριστ. Δ. 218
 Παπαχριστοδούλου Μόσχος 1015, 1016, 2957, 2976, 2982, 2989, 2993, 2998
 Παπαχριστοδούλου Περικλ. 1815
 Παπαχριστοδούλου Πολύδ. 177, 194, 278, 311, 1014, 1376, 1378, 1417, 1460, 1686, 1758, 1839, 2073, 2093, 2107, 2128, 2304, 2558, 2635, 3096, 3097
 Παπαχριστοδούλου Χ. 1552, 2830, 2842, 2871, 3077, 3257, 3332
 Παπαχρονοπούλου Τούλα 662, 664, 665, 1495, 1638, 2135, 2172, 3355
 Παπαχρυσόστομου Χ. 963
 Παππούλιας Δημ. 3395
 Παραγιουδάκι Εύαγγελία Γ. 1270
 Παραράς Λάμ. 1049, 1050
 Παρασκευαΐδης Χρ. 290
 Παρασκευόπουλος Αναγν. 514, 1169
 Παρασκευόπουλος Χαράλ. Δ. 250
 Παρασκευοπούλου Ελένη. Βλ. Θεοτόκη - Παρασκευοπούλου Ελένη
 Παρασυράς Κωνστ. Ε. 3329
 Παρασύρης Ιωάνν. 1754
 Παράσχος Κλ. 550, 1441, 1632, 3605
 Παρλαμάς Μεν. 1718
 Παρχαρίδης Αθ. Ι. 178, 296, 312, 753, 959, 978, 1170, 1626, 2017, 2361, 2628
 Παρχαρίδης Ι. Α. 1524, 1819
 Πασαγιάννης Κώστ. 1017
 Πασπαράκης Γεώργ. Έμμ. 1171, 2500
 Παστιάδης Θ. 416, 429, 522, 2656
 Πασχάλης Δημ. Π. 157, 166, 172, 233, 453, 854, 1101, 2081, 2252, 2264, 2275, 2286, 2425, 2539, 2640, 2650, 2805, 2942, 3182, 3237, 3375, 3391, 3413
 Πατεράκης Αντ. 2258
 Πατριαρχίας Παναγ. Δ. 2806, 3376
 Πατυχάκη Κατίνα 1051
 Παχτικός Γ. 2969
 Παχουντάκης Αδ. Ε. 525
 Παυλίνης Εύαγγ. 3486
 Πεοβκή Έ. [Έ. Περάκη ;] 1220
 Πεδιαδίτου Καλιερρή 758
 Πεζόπουλος Έμμ. Α. 2717, 2759, 2882
 Πελεκανάκι Θεανή 1350
 Πελεκίδης Ε. 1822
 Περάκη Ειρήνη Έμμ. 1091, 1125, 1172, 1705, 1770
 Περάκη Ελένη Ι. 1271, 1272
 Περάκη Στελιανή 246, 767, 779, 1275, 1276
 Περάκης Απόστ. Γ. 1278, 1279, 3500
 Περάκης Έλευθέρ. 768, 1219, 1706, 1769
 Περάκι Εύανθία Γ. 780, 1273, 1274, 1352, 1353
 Περάκι Μαγδαληνή Έ. 1277
 Περάκις Ι. Γ. 1729, 2479
 : Περάνθης Ο. (Μ. Παπαδόπουλος) 2281
 Περβολαράκης Ν. 3155
 Πέρδικα Νίκη 206, 1441, 3285, 3334
 Perdrizet P. 3683
 : Περίεργος 2294
 Περισιάνης Ι. Κ. 2199
 Pernot H. 28, 234, 1509, 2592, 2641, 2921, 3726, 3729
 Περσινός Ιωάνν. 918
 Πεταλάς Β. 2287
 Peterson Erik 3683, 3687
 Peteva E. 3541
 Πετράκη Στυλιανή Χ. 1280
 Πετράκης Στέργ. Χ. 1351
 Petranu Coirol. 3557
 Πετρίδης Μιχ. Γ. 1674, 2136, 2696
 Πετρίδης Παῦλ. 1646
 Πετρίδης Πέτρο. 2985
 Πετρίτης Γ. 3371
 Πετροκόκκινος Δ. Π. 3008
 Πετρούνιας Βασ. Ε. 1281
 Πέτσης Ι. 1092, 1126, 1127
 Πετυχάκι Μαρία 1354
 Πηλαβάκης Κ. 279, 979, 980, 981, 1961
 Πικιώνης Δημ. 540
 Πιλαβάκης Κ. Α. βλ. Πηλαβάκης Κ.
 Πισσάνος Αντών. 818
 Πιστόλης Ν. 3501, 3502, 3509
 Πιτόσος Μ. 1173
 Pitre Giuseppe 3590
 Πιτσούλη Ανδρομάχη Ι. 1282
 Πιτσούλη Ελένη 1283
 Πιτσούλη Χρυσή Γ. 1284
 Πιτσούλης Βασίλ. Κ. 1221, 2509
 Πιτσούλης Ιωάνν. Γ. 1285, 1286
 Πιτσούλης Χαρ. Ι. 774, 1287, 1288, 1289
 Πιττόκος Μ. 647, 819, 960, 2223, 2224, 3025, 3026, 3144
 Πλεύρη Μαρία 1222
 Πλιάτσικα Έφη 235
 Rojaghi Giovanna 1377
 Πολιτιανού Αργυρώ 2480
 Πολίτης Λίνος 1806
 Πολίτης Ν. Γ. 3, 12, 19, 23, 119, 219, 866, 888, 941, 1174, 2181, 2182, 2211, 2384, 2671, 2883, 3014, 3286, 3460, 3563, 3590, 3645, 3740
 Πολίτου Έλλη 399
 Πολυζωΐδης Γερμαν. 3172
 Πολυμένης Ανδροκλ. 3156
 Ποριώτης Ν. 666, 667
 Porphyrogénète Const. 3651

- Πορτάλιος Μ. 2451
 Pospisil Frant. 3631
 Ποταμιάνος Θ. 466, 467, 468, 501, 1660, 3470
 Πουλή Δέσποινα 1418, 1718
 Πουλόπουλος Ήλ. 3516
 Preisendanz Karl 3692, 3712
 Προδρόμου Θεοδόσ. 788
 Προκοπίου Ἀγγ. 606, 619
 Προκοπίου Σωκρ. 3596, 3603, 3604
 Προυσήs Κώστ. 603, 1356
 Πρωτοπαπᾶs Θωμᾶs (Νίκος Χατζηγαβριήλ) 2429
 Πρωτοπαπᾶs Ι. 795
 Πρωτόπαπας Ί. Ν. 928, 2054, 3126, 3133
 Πρωτόπαπας Ν. Ι. 449
 Πρωτοψάλτης Μαν. Γ. 256, 1018, 1019, 1052, 1574, 2952
 Πυξίτης Στέλ. 1419
 Pfister Friedrich 5, 219, 287, 3581, 3695, 3712
 Ραϊλάκης Νικ. Γ. 1128, 2495
 Ράμφος Ίωάνν. 236
 Ρασούλη Μαρία Ν. 1223
 Ρασούλη Ἐλευθερία 1730
 Ράχος Ἀθαν. Μ. 1472
 : Ρέα 1731
 Ρεμπέλης Χαρ. Ν. 961, 982
 Ροδάs Μιχ. 3043
 Ροδόοινοs Ν. 2636
 Ρόκος Εὐστ. Κ. 3017
 Romansky S. 2730
 Roscher W. H. 3314, 3691
 Rosenberger Grete 3206
 Ροσμαρίs Ἀνθ. 377
 Rossato Aldo 1803, 3563
 Ρούκα Αἰκατερ. 3145
 Ρουσάκης Ί. 1493
 Ρουσάλη Σοφία 3441
 Roussel L. 62, 1584, 1844, 1858, 2900
 Ruben Antoine C. 2981
 Ρωμαῖοs Κ. Α. 133, 607, 770, 2897, 2898, 3019, 3309, 3324
 Σ. 2295, 2296, 3199
 Σ. Γ. 745
 Σ. Θ. Θ. 2301
 Σ. Ν. 668
 Σ - ς 2338
 Σαββαντίδης Ίω. 1986
 Σαββίδης Γ. 1379
 Σαβράμης Εὐάγγ. Ι. 3238, 3239, 3438
 Σαγιαξήs Γ. 2347
 Σακελᾶριοs Ίωσήφ 1093
 Σακελλάρηs Εὐάγγ. 3487
 Σακελλαριάδης Χ. 370, 992, 993, 994, 995, 1017, 1020, 1021, 1053, 1537, 1914, 3320
 Σακελλαρίδης Μ. 3503
 Σαλβάνοs Γεράs. Ι. 196, 2297, 3070
 Σαλβάνου Μαλβίνα Ι. 130
 Σαλλαπασίδης Ι. 2362, 3099
 Σαλλαπασίδης Π. Β. 297, 366, 720, 786, 837, 2018, 2019, 2020, 2363, 2377, 3098, 3274
 Σαλοῦστροs Στυλ. Ἡρ. 1175
 Σαλούστροu Νίκη Β. 1176
 Σαμαράs Παν. 2843
 Σαμσαρέλλοs Γ. Φ. 2070
 Σαπουτζήs Ἀντών. 1224, 1732
 Σαραλήs Γιάνν. 1355
 Σαραντῆ - Σταμούλη Ἐλπινίκη. Βλ. Σταμούλη - Σαραντῆ Ἐλπινίκη
 Σαραντῆs Μιλτ. 2820, 3258
 Σαρδελιάνου Ρίτα 1892
 Σαρρῆ Ἀλκυόνη 1802
 Σαρρῆs Ίωάνν. 2691, 2697, 2731, 2760, 2831
 Σαρρῆs Κ. Δ. 3615
 Σάρροs Δ. Μ. 46, 2583, 2860, 3399
 Σάρρου Αἰμιλία 3372
 Satow Tamio 3629
 Σαχτούρηs Θ. 1953
 Snoboda K. 3684
 Σγουρίτσαs Ἀγηs. 313, 325, 432, 441, 446, 533, 637, 685, 691, 693, 733, 847, 879, 896, 897, 903, 929, 943, 944, 1461, 1462, 1487, 1504, 1922, 2021, 2022, 2040, 2139, 2140, 2141, 2186, 2192, 2203, 2225, 2229, 2364, 2543, 2899, 3002, 3022, 3027, 3028, 3100, 3101, 3275, 3276, 3380, 3387, 3393, 3444, 3445, 3452, 3453
 Σεγδίτσαs Π. 81
 Σελεπέs Β. 3147
 Sélichtchev A. 3536
 Σερελέαs Γεώργ. 3510
 Σεργῆs Κυριάκ. 1380
 Σεφερλήs Π. Δ. 876, 1673, 1893, 2276, 3213, 3297, 3356
 : Σηκινάμ 857, 2277
 Σήφακαs Γ. Α. 88, 379
 Σηφάκιs Μιχ. Ζ. 942
 Σιαμανῆs Γ. 1421
 Σιάτοs Ἀλ. 3791
 Σιάφακαs Ν. 1399
 Σιβρίδης Γεώργ. Α. 680
 Σιγάλαs Ἀ. 2584, 2606, 2621, 3357, 3358, 3359, 3392
 Sigalas Ant. Βλ. Σιγάλαs Ἀντ.
 Σιδέρηs Κώστ. 2651
 Σιδερίδης Ε. 2600
 Σιδηροπούλου Εὐφροσύνη 1788
 Simonescu D. 28
 Sinner J. R. 3568
 Σιουτζιούκης Δ. 1225, 1400
 Σιωμόπουλοs Τ. 1022
 Σκαλκώταs Νίκ. 3009
 Σκαρίμπαs Γιάνν. 1054
 Σκενδέρηs Κωνστ. 3304
 Σκιαδαρέσηs Σπ. Α. 1950, 1966
 Σκλαβάκης Ι. 983, 2082, 2467
 Σκλάβοs Γ. 2986
 Skok P. 3758, 3769
 Σκορδέλληs Βλ. 251
 Σκυβαλάκιs Κ. 2481, 2761
 Σλίνης Μιχ. Χρ. 1055, 1130, 1311
 Σμυρλήs Μανώλ. Α. 984
 Σούζης Ί. 3517

- Σούλης Χρ. Ι. 165, 985, 2445, 2601, 2605, 2618, 2619, 2714, 2791
 Σουλτάτου Βιργινία 1707, 2501
 Σουλτάτου Μαρία 1290, 1733, 2521
 Σουμελίδης Άνδρ. 1422, 1781, 1879
 Σουμελίδης Γ. 72, 1023, 1545
 Σουμελίδης Κ. 2023
 Σούρλας Εύρ. 2744, 3351
 Σουρμένης Ντίνος 438
 Soyter G. 135, 257, 740, 812, 1580, 1804, 2213, 2654, 2855, 3777
 Σοφριανός Α. Γ. 654, 3052
 Σοφριανού Ίουλία Α. 1056, 3051, 3162
 Σπανδωνίδα Ειρήνη 1356
 Σπανδωνίδης Πέτρ. Σ. 10, 207
 Σπανόπουλος Γεώργ. Ί. 858
 Σπανός Γεώργ. 726, 919
 Σπαντιδάκις Γεώργ. 1177, 1178
 Σπαταλάς Γεράσ. 1526, 1551, 1553, 1554, 1561, 1562
 Σπεράντσας Σ. Γ. 2987
 Σπηλιωτόπουλος Άντ. 3526
 Σπορίδης Θ. 2041
 Σπυριδάκης Γ. Κ. 28, 30, 39, 105, 208, 227, 237, 493, 1226, 1227, 1356, 1443, 1575, 1718, 1720, 1853, 2437, 2855, 3414
 Σπυρόπουλος Νικόλ. Κ. 220, 3425
 Σπύρου Άν. 1180
 Σταγάκης Ε. 986
 Stadtmüller G. 2923
 Σταμαθιουδάκη Μαρία 1131, 1444, 2265
 Σταματάκη Άντιόπη 1179, 2502
 Σταματάκις Γ. 1181
 Σταματέλος Νικ. Γ. 3183
 Σταματίου Σταμ. 1992
 Σταματούλης Ι. Π. 2151
 Σταμινόπουλος Ι. 2571, 2607
 Σταμούλη - Σαραντή Έλπινίκη 179, 535, 722, 805, 864, 1024, 1025, 1026, 1027, 1057, 1058, 1059, 1133, 1840, 1868, 2323, 3034, 3035, 3044, 3053, 3075, 3125, 3146, 3163, 3212
 Σταμούλης Α. Κ. Π. 64, 2701, 2732
 Σταμούλης Άντ. Κ. 2848, 3368
 Σταμούλης Γρ. 3488, 3511
 Στασινόπουλος Κ. Α. 455
 Σταυρακάκης Γιάνν. 2173
 Σταυρακάκης Έμμ. 3512
 Σταυρακάκης Κ. Ε. 61
 Σταυριδάκης Μ. 987
 : Σταυριώτης βλ. Παπαδόπουλος Δ. Κ.
 Σταυρόπουλος Γ. 1028, 1546
 Steinmetz A. 287, 1576
 Στεργιόπουλος Κ. Δ. 593, 804, 2733, 2792, 2807, 2821, 2832
 Stern Carl von 3575
 Στεφανίδης Γ. 2024
 Στεφανίδης Μιχ. 792, 816, 2391, 2402, 2608, 2609
 Στεφανίδης Π. 2365
 Στεφανίδης Χ. 2042
 Στεφάνου Γρηγ. 2095
 Στουγιαννάκης Ευστάθ. Ι. 154
 Στουρνάρας Στέφ. 399, 402
 Στούπης Ίω. 1687
 Stranska D. 3547
 Στρατήγη Φωτεινή Β. 1182, 1697
 Στρατήγη Χρυσή 1132, 1734
 Στρατήγης Γρηγ. 1698, 1735
 Στρατήγης Έλευθ. Σ. 1291
 Στρατήγης Μιχ. Γ. 1230, 1292, 1293, 1357, 2510
 Στρατήγης Νικόλ. 1094
 Στριφτού Αικ. 1817
 : Στύπαξ βλ. Μενάρδος Σίμος
 Suali L. 3712
 Συγκολλίτης Σπύρ. 1126, 1183, 1313, 1854, 1903, 3078
 Συκουτρής Ί. 53, 54, 55, 137, 920, 921, 922, 936, 1510, 1512, 1513, 1548, 1557, 1930, 2209, 2403, 2585
 : Σύλβιος (Άνδρ. Παπαδόπουλος) 787, 3088, 3245
 Sulzberger Max 2
 Συλλιμνιώτης Φειδίας (ΦΕΔ) 3259
 Συναδινός Θεόδ. Ν. 1502, 1547
 Σφακιανάκης Κώστ. Ι. 2940, 2941
 Σφενδόνης Ν. Α. 3090, 3109, 3148
 Σφυρόερας Ν. Β. 1661
 Schmidt B. 3643
 Schneeweiss E. 3527
 Schrader A. 1442
 Schreiber G. 3583
 Schissel O. 3684
 Σχολεῖον βλ. Δημοτικὸν Σχολεῖον...
 Schultz Wolfgang 1511, 3595
 Schultze Jena L. 335
 Σωπασῆς ἡ Χοτζάκης Γεώργ. Β. 1231, 1358, 1771
 Σωτηριάδης Γεώργ. 2762, 2774
 Σωτηρίου Γ. 369, 379, 3668, 3672, 3744
 Σωτηρίου Μαρία Γ. 3680
 Σωτηροπούλου Όλγα Χ. 3076
 Σωφρόνιος † ὁ Έλευθερουπόλεως 2849
 Σῶχος Άντ. 351, 573
 Ταρσούλη Άθηνᾶ 306, 334, 574, 582, 599, 600, 1061, 1134, 2288, 2382
 Ταρσούλη Γεωργία 503, 1829, 2259, 2307
 Τάσιος Φίλιππ. 1023, 1062
 Τατάκης Β. 988, 1063, 1536, 1870, 1942, 3409
 Τερζάκης Χρ. Ήλ. 834
 Τερζιδάκη Βαρβάρα 1229
 Τζαγκαράκης Ίω. 1797
 Τζαμουράνης Ε. 3260
 Τζαναβάρας Ι. 3198
 Τζάρτζανος Άχιλλ. 434, 435, 1136, 2567
 Τζεδάκις Κ. Ι. 272
 Τζιάτζιος Εύάγγ. Στ. 1064, 3537
 Τζιβελεκίδης Σ. 1886
 Τζιόβας Κωνστ. Ξ. 3415
 Τζομάκας Γρηγ. 594
 Τζουλιάδης Δ. 418, 430
 Τζωρτζάκης Θ. 3366
 Τηλικίδης Γ. 1887

- : Τὸ παιδί τοῦ Μαλεβοῦ βλ. Σγουρίτσας
 Ἀγῆσιλ.
 Τοπαλίδης Ν. 2025
 Τορνικίδης Γ. 2043
 Τουπαδάκης Γεώργ. 1332
 Τουρνάκης Εὐθ. Κ. 1956
 Τρανὸς Βοῖλας Μ. 159
 Τρανὸς Μιχ. 889, 948, 962, 1314
 Τραχίλης Στέφ. 2148
 Τριανταφυλλίδης Κ. 1189
 Τριανταφυλλίδης Μαν. 155, 2586, 2589
 Triandaphyllidis Μ. Βλ. Τριανταφυλλίδης
 Μαν.
 Τριαντ... Μαρ. Ν. (Ἀτταβυρίτης) 2251
 Τριανταφυλλίδης Φ. 1146, 3110
 Τριανταφύλλου Κωνστ. Ν. 1639, 1663, 1892,
 3455
 Τριάντενος Μ. Ν. 3173
 Τριχογλίδης Κ. 3614
 Τρουλῆ Ἐλευθερία 1699
 Τσαβέας Θ. Ν. 197
 Τσαβταρίδης Ι. 2026
 Τσακόπουλος Ἀναστ. 2036
 Τσανακάλη Ἐλένη 1065
 Τσαούσης Α. 2282
 Τσελάλης Ἀγγ. 1484
 Τσελάλης Ἀγησ. 1662
 Τσίμας Γ. 341
 Τσιμιάλη Πιπίνα Δ. 3383
 Τσίριμπας Δημ. 1066
 Τσιριμῶκος Μᾶρκος 564, 1548
 Τσιρκινίδης Η. Α. 1464
 : Τσιτένος 2027
 Τσιτσέλης Ἡλ. 3261, 3287
 Τσιτσελίκης Κ. 1581
 Τσιχλάκης Τηλ. 990
 Τσοκόπουλος Γ. 2901
 Τσολακίδου Πηνελ. Δ. 3164, 3165
 Τσομίδης Θ. 2124
 Τσοπανάκης Ἀγαπητὸς Γ. 2170
 Τσοποτὸς Δ. Κ. 2775
 Τσουπάκις Ἐμμ. 1067, 1947, 2260
 Τσουρλάκη Κ. 1095
 Thumb Α. 3726
 Τυροβολᾶς Κωνστ. Γ. 1629
 Τωμαδάκης Ν. Β. 28, 30, 1356, 1361, 1538,
 1563, 1603, 1695, 1718, 2719, 2768, 2793,
 2822, 2833, 2855, 2884, 2885, 2886, 2922,
 2930, 3330, 3638, 3642, 3738
 Ὑψηλάντης Π. 416, 1888, 2028, 2041, 2366
 Φ. Ι. 1447
 Φ. Κ. 371
 Φ. Π. 1424
 Φάβης Βασ. 2776, 3020
 Φακῆς Χρ. Κ. 3458
 Φακιδαρακή Γαρυφαλιά 1185
 Φακιδαρακί Γεωργία 1184
 : Φακὸς 3111
 Falio Vitt. de 3695, 3707
 Φαλκωνάκης Γιάννης 2348
 Φαλτάιτς Κ. 75, 81, 375, 456, 469, 470, 471,
 475, 476, 478, 479, 480, 482, 483, 484, 485,
 486, 489, 490, 491, 498, 513, 558, 559, 568,
 569, 570, 576, 608, 655, 1537, 1938, 1948,
 2122, 2158, 2412, 2551, 2844, 3157, 3360,
 3620, 3621, 3626
 Φαρακλᾶς Δαυίδ 3305
 Φαρδῆς Νικ. 212
 Φαρμακίδης Εὐάγγ. 85
 Φαρμακίδης Ε. Π. 252, 253, 280, 322, 515,
 702, 716, 743, 828, 923, 963, 964, 1186,
 1303, 1381, 1425, 1501, 1589, 2117, 2200,
 2235, 2305, 2321, 2339, 2534, 2887, 3228,
 3288, 3460, 3468, 3472
 Φαρμακόπουλος Π. Γ. 801
 Φελεκίδης Δ. 2029
 Φελούκη Εὐαγγελία 3071
 : Φερεκύδης 348
 Fehrle Eugen 3577
 Φιέρος Μιχ. Ν. 2289
 Φιλάρετος Γ. Ν. 3347
 Φιλάρετος, ἱερομόναχος 844
 : Φίλεργος ὁ 2590
 Φιλήντας Μ. 2748, 2749, 2794, 3192
 Φίλιππας Σπ. 2278, 2420, 2795, 2796, 2808
 2855
 Φιλιππίδου Μαρίκα 1833, 1834
 Φιλιππόπουλος Δημ. Γ. 1488, 1798
 Φιλίππου Λοῖζος 31, 963, 965, 2201, 2430,
 2446, 2888
 Φιοράκης Στυλ. 238
 Φλουρῆς Γεώργ. Κ. 1737
 Φλουρῆς Ἐμμ. 1736
 Φλουρῆς Κ. 1738
 Φορμόζης Α. 167
 Φορμόζης Π. 1386, 2977, 2990
 Φουρίκης Π. Α. 32, 247, 367, 368, 374, 472,
 538, 829, 1855, 2622, 2629, 2679, 2684, 2734,
 2742, 2743, 2834, 3045, 3316
 Φουσάρας Γ. Ι. 37
 Φουτρίδης Ἀρ. Εὐ. 3630
 Φραγάκης Α. 2452
 Φραγκισκάτος Κ. 2750
 Φραγκούλης Γ. Ε. 1096
 : Φραγκούλης Χρ. Β. 877, 2182
 Φρατζεσκάκη Μαρία 1756, 2524
 Fridrichsen Α. 3687
 Φρίσλανδεο Κράους 349
 Φρονιμάκης Ἰωάνν. 2266
 Φυλακτὸς Γ. 2983, 3489
 Φυλακτὸς Δ. 1187
 Φυλακτοῦ Κόδρος 924
 Φυλακτοῦ Τάκης Γ. 2302
 Φυτράκης Ἀνδρ. 2165
 Φυλαχτὸς Ν. 3226
 Φωκᾶς Γ. 2535
 Φωκίτης Ἰωάνν. 32
 Φωστηρόπουλος Ἀγ. 3298, 3588
 Φωστηροπούλου Δέσποινα 307, 1890
 Φωτάκης Εὐάγγ. 291, 2226
 Φωτιάδης Εὐάγγ. 6
 Φωτόπουλος Α. 3200, 3277

- Φωτόπουλος Ντίνος 206
- X. N. A. 744
- : X. N. 926
- Χαβιαράς Νικήτ. Δ. 821, 3400
- Χαιρέτης Έλευθ. Στ. 1708, 2279
- Χαιρόπουλος Χρ. 2120
- Χαλιορής Ν. Γ. 209, 221, 2108, 3422
- Χαλκιαδάκης Στέλ. Ε. 2418
- Hallgarten Paul 1843
- Halliday W. R. 1
- Χανιώτης Β. Ι. 339, 563, 595
- Haxthausen Werner von 1329
- Χαραλαμπίδου Εύδοξία Κ. 2030
- Χαραλάμπους Διον. 3289
- Χαραλάμπους Χρ. 273, 1304, 1362, 1818, 2318, 2642, 3082
- Hardie (Mrs Hasluck) Margaret M. 2578
- Χάρης Πέτρ. (Π. Μαρμαριάδης) 1663, 2909, 2997
- Χαριτάκης Γ. 11
- Χαρούλης Εύάγγ. 708, 759, 783, 1191, 1382, 1383
- Χαρούλης Σ. Ν. 1190
- Χασαπογιάννης Κυρ. Β. 2340
- Hasluck Margaret M. 3318
- Χατζή Καλλιόπη Δ. 669
- Χατζηβασιλείου Δέσποινα 1700
- Χατζηγάκης Παν. 292
- Χατζηγιάννου Κ. Π. 29, 106, 107, 298, 308, 505, 673, 674, 769, 1068, 1233, 1234, 1296, 1315, 1555, 1604, 1610, 1627, 1856, 2290, 2525
- Χατζηϊωσηφ Α. 1611
- Χατζημιχάλη Άγγελ. 180, 340, 390, 541, 546, 551, 552, 553, 554, 555, 560, 564, 565, 566, 567, 577, 578, 579, 583, 584, 585, 591, 596, 597, 602, 609, 610, 611, 616, 617, 620, 621, 622, 627, 628, 3557, 3635
- Hatzimichali Angélique ή Haghimichali ή Hagimichali ή Hatzimichali Ang. βλ. Χατζημιχάλη Άγγελική
- Χατζηπαναγιώτης Δημ. 181, 2908, 2953
- Χατζηπαρασκευάς Άριστ. Άθ. 526
- Χατζής Άντ. 2417, 2592, 2610, 2654, 2745, 2764, 2765, 2766, 2777, 2778, 2837, 2855, 2861, 2862, 2889, 3785
- Χατζής (Πελλερέν) Γ. Δ. 2714
- Χατζιδάκης Λεων. Α. 2482
- Χατζιδάκης Γεώργ. Ν. 56, 127, 129, 189, 207, 431, 880, 1044, 1718, 2144, 2569, 2587, 2595, 2611, 2630, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2673, 2675, 2681, 2692, 2702, 2720, 2763, 2779, 2780, 2809, 2938, 3369
- Hatzidakis G. Βλ. Χατζιδάκης Γεώργ. Ν.
- Χατζιδάκης Νικ. Εύ. 2890
- Χατζόπουλος Κωνστ. Ν. 198, 3475
- Hausrath A. 3653
- Χειμάρας Κ. 3490, 3504, 3518
- Χειμωνάκη Άθηνά 1097
- Heisenberg A. 1522, 1531, 2398, 2407, 2915, 2920, 3306, 3720, 3725, 3783
- : Heptanissia Marietta βλ. Γιαννοπούλου Μαριέττα
- Hepding H. 26, 48, 137, 287, 686, 1928, 3751
- Hesseling D. C. 2, 42, 137, 1530, 2413 2918, 3726, 3776, 3778
- Heuzey Leon 170
- Χιονής Κ. 1485, 2137
- Chioukrakis Ch. 1145
- Χ΄Κωνσταντίνου Θεόδ. 925
- Höeg Carsten 155, 1614
- Χονδρονίκη Χρυσάνθη Κ. 3054, 3055, 3166
- Χοντολίδης Μιλτ. 1465, 2045
- Hörping H. Βλ. Hepding H.
- Hopfner T. 803
- Hornvath A. 1780
- Κοτζάκης Γεώργ. ή Κοτζάκης Γεώργ. Βλ. Σωπασης Γεώργ.
- Χουρμουζιάδης Κ. 299, 300, 530, 2367, 3262
- Hoffmann - Krayner E. 13, 17, 18, 137, 3563, 3578
- Χρ. Ν. 930, 2544
- Χρηστίδης Άριστ. Α. 281
- Χρηστοβασίλης Χ. 1426, 1566, 1951, 2280
- Χρηστομάνος Κ. 3139
- Χρίστης Γλαῦκ. 1402, 2303
- Χρίστης Σάβας Θ. 1297, 1628, 2167
- Χριστοδουλάκι Ειρήνη 1757
- Χριστοδουλίδης Κ. 531, 2378, 3112, 3290
- Χριστολιάκος Χρῖστ. Ι. 890
- Χριστοφίδης Κοσμάς 727
- Χριστοφορίδης Εύστ. 3102
- Χρύσανθος † ὁ Τραπεζοῦντος 72
- Χρυσολωρᾶς Φ. 2171
- Χωραφᾶς Γ. 2971
- : Ψαλτήρας Πότης 824
- Ψάλτης Νικήτ. 1939
- Ψάχος Κ. Α. 2936, 2960, 2978, 3724
- Ψύλλας Ίωάνν. Ν. 134
- Ω 746, 802, 2421, 2552, 3622
- Άνώνυμα: 24, 38, 40, 41, 45, 49, 51, 65, 67, 69, 71, 73, 74, 78, 87, 97, 99, 104, 110, 114, 141, 146, 195, 199, 212, 222, 223, 336, 364, 376, 378, 380, 383, 384, 385, 386, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 400, 401, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 412, 417, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 444, 445, 448, 450, 519, 547, 561, 575, 624, 629, 631, 634, 656, 683, 687, 694, 715, 717, 732, 807, 813, 838, 841, 843, 848, 862, 878, 882, 887, 891, 892, 898, 899, 900, 912, 916, 917, 927, 940, 945, 950, 971, 975, 976, 989, 1029, 1037, 1047, 1060, 1070, 1076, 1109, 1129, 1135, 1137, 1140, 1163, 1193, 1236, 1301, 1317, 1318, 1330, 1359, 1360, 1363, 1388, 1392, 1394, 1401, 1408, 1420, 1423, 1427, 1429, 1430, 1434, 1445, 1478, 1483, 1675, 1676, 1678, 1680, 1701, 1710, 1711, 1712, 1740, 1760, 1783, 1795, 1799, 1801, 1823, 1827, 1867, 1878, 1910, 1911, 1920, 1941, 1944,

1945,	1967,	1985,	1991,	2032,	2049,	2050,	3178,	3184,	3194,	3227,	3246,	3264,	3266,
2051,	2053,	2064,	2065,	2066,	2067,	2074,	3367,	3384,	3385,	3390,	3398,	3405,	3432,
2085,	2088,	2092,	2094,	2099,	2102,	2123,	3435,	3449,	3450,	3454,	3464,	3519,	3531,
2143,	2189,	2205,	2206,	2208,	2210,	2211,	3547,	3550,	3564,	3565,	3567,	3572,	3582,
2427,	2230,	2269,	2315,	2330,	2441,	2443,	3594,	3599,	3600,	3601,	3602,	3606,	3607,
2453,	2493,	2537,	2540,	2568,	2574,	2624,	3608,	3609,	3612,	3613,	3618,	3623,	3924,
2643,	2652,	2680,	2728,	2906,	2961,	2970,	3627,	3628,	3659				
3006,	3018,	3066,	3122,	3123,	3140,	3141,							

Β'. ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

	Σελ.	
I. ΓΕΝΙΚΑ	142	
II. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ	»	142
Α'. <i>Βιβλιογραφία</i>	»	142
Β'. <i>Γενικά και Σύμμεικτα</i>	»	145
α) Γενικά	»	145
β) Σύμμεικτα	»	150
Γ'. <i>Ύλικός βίος και τέχνη τοῦ λαοῦ</i>	»	172
1. <i>Συνοικισμός, οἰκία και ἀυλή. Ἐπιπλα και σκεύη</i>	»	172
2. <i>Ἐνδύματα</i>	»	175
3. <i>Τροφαὶ και ποτὰ</i>	»	178
4. <i>Βίοι (γεωργικός, ποιμενικός, μελισσοκομικός, ναυτικός, ἀλιευτικός κλπ.)</i>	»	179
5. <i>Βιοτεχνία και λαϊκὴ τέχνη. (Ἀρχιτεκτονική, χειροτεχνία, ὑφαντική, κεντητική, ξυλογλυπτική, ἀγγειοπλαστική, μεταλλουργική, λαϊκὰ ἐπιτηδεύματα)</i>	»	185
Δ'. <i>Πνευματικὸς βίος</i>	»	190
1. <i>Λαϊκὴ πίστις</i>	»	190
α) <i>Θρησκευτικαὶ και δεισιδαίμονες δοξασίαι τοῦ λαοῦ</i>	»	190
β) <i>Μαγεία. Ἐπωδαὶ</i>	»	193
1. <i>Μαγεία</i>	»	193
2. <i>Ἐπωδαὶ</i>	»	196
γ) <i>Μαντική</i>	»	199
2. <i>Λαϊκὴ κοσμοθεωρία και ἐπιστήμη</i>	»	200
α) <i>Κοσμογονικοὶ και ἀστρολογικοὶ μῦθοι. — Μετεωρο-</i>
<i>λογία</i>	»	200
β) <i>Μῦθοι περὶ ζώων και φυτῶν</i>	»	202
γ) <i>Δημώδης ἰατρικὴ</i>	»	202
3. <i>Δημώδης φιλολογία και γλῶσσα</i>	»	204
α) <i>Ἕσματα</i>	»	204
1. <i>Συλλογαὶ</i>	»	204

2. Μελέται.. .. .	σελ.	239
β) Δίστιχα	»	251
1. Συλλογαὶ	»	251
2. Μελέται.. .. .	»	257
γ) Ἐπῳδαὶ (βλ. Μαγεία)	»	258
δ) Μῦθοι ζώων	»	258
ε) Παραμύθια.. .. .	»	259
1. Συλλογαὶ	»	259
2. Μελέται	»	264
3. Συλλογαὶ μύθων καὶ παραμυθίων ἑλληνικῶν καὶ
ξένων διὰ παιδιὰ	»	264
ς) Εὐτράπελοι διηγήσεις. Ἀνέκδοτα. Περιπαίγματα ..	»	265
ζ) Παροιμίαι καὶ γνῶμαι. Παροιμιώδεις ἐκφράσεις ..	»	273
1. Συλλογαὶ	»	273
2. Μελέται	»	278
η) Παραδόσεις.. .. .	»	280
1. Συλλογαὶ	»	280
2. Μελέται	»	292
θ) Αἰνίγματα - Λογοπαίγνια	»	296
ι) Εὐχαὶ - χαιρετισμοὶ - κατάραι - ὄρκοι - βλασφημίαι ..	»	301
ια) Γλῶσσα	»	302
1. Συνθηματικαὶ γλῶσσαι. Ὄνόματα: κύρια, ἐπώ-
νυμα, παρωνύμια κτλ.	»	302
2. Τοπωνύμια	»	308
ιβ) Λαϊκὸν θέατρον	»	321
ιγ) Δημώδη βιβλία	»	322
4. Μουσικὴ καὶ χοροὶ	»	324
Ε'. Κοινωνικὸς βίος.. .. .	»	329
1. Οἱ κύριοι σταθμοὶ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς	»	329
Γέννησις, γάμος, τελευτὴ	»	329
2. Θρησκευτικὴ ζωὴ. Λαϊκὴ λατρεία	»	336
α) Συλλογαὶ.. .. .	»	336
β) Μελέται	»	346
3. Κοινωνικὴ ζωὴ	»	349
α) Κοινωνικὴ ὀργάνωσις	»	349

β) Λαϊκὸν δίκαιον	σελ.	351
4. Παιδικὴ ζωὴ		
α) Σχολικὴ ζωὴ, ἐπαγγελματικὴ μαθητεία	»	356
β) Παιδιαὶ	»	356
III. ΞΕΝΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ	»	359
Α'. Λαογραφία τῶν Βαλκανικῶν λαῶν	»	359
1. Γενικά	»	359
2. Ἀλβανικὴ λαογραφία	»	360
3. Βουλγαρικὴ λαογραφία	»	360
4. Σερβικὴ λαογραφία	»	361
5. Ρουμανικὴ λαογραφία	»	362
6. Τουρκικὴ λαογραφία	»	362
Β'. Λαογραφία ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν λαῶν	»	362
1. Γενικά	»	362
2. Βαλτικῶν λαῶν λαογραφία	»	363
3. Γερμανικὴ λαογραφία	»	364
4. Ἑλβετικὴ λαογραφία	»	365
5. Δανικὴ λαογραφία	»	365
6. Ἰταλικὴ λαογραφία	»	365
Γ'. Λαογραφία Ἰνδοευρωπαϊκῶν λαῶν	»	366
Δ'. Λαογραφία λαῶν τῆς Ἀσίας, Αὐστραλίας καὶ Ἀφρικῆς	»	366
1. Γενικά	»	366
2. Ἀβησσυνιακὴ λαογραφία	»	367
3. Ἀραβικὴ λαογραφία	»	367
4. Ἀρμενικὴ λαογραφία	»	367
5. Ἀθιγγανικὴ λαογραφία	»	367
6. Αὐστραλιανὴ λαογραφία	»	368
7. Ἑβραϊκὴ λαογραφία	»	368
8. Κινεζικὴ λαογραφία	»	368
9. Ἰαπωνικὴ λαογραφία	»	368
Ε'. Ἀμερικανικὴ λαογραφία	»	368
ΠΡΟΣΘΗΚΗ (Βιβλιογραφία τῆς Ἑλληνικῆς λαογραφίας)	»	369
α) Σύμμεικτα	»	369
β) Ὑλικὸς βίος (Οἰκία καὶ ἔνδυμα)	»	369
γ) Λαϊκὴ τέχνη	»	369
δ) Δημώδης ἰατρικὴ	»	369

ε) Ἶσματα	σελ.	369
στ) Παραμύθια	»	369
ζ) Μουσική και χοροὶ	»	370
η) Γέννησις, γάμος, τελευτή	»	370
ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ	»	370
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΒΙΟΥ ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ	»	370
Γενικά	»	370
Οἰκία - Λαϊκὴ τέχνη	»	371
Τροφαὶ	»	372
Βίοι	»	372
Ἶενδύματα. Ἶπιμέλεια τοῦ σώματος	»	372
Λαϊκὴ πίστις	»	373
Μαγεία	»	373
Μαντικὴ	»	375
Ἶαστρολογία - μετεωρολογία. Δημώδης ἱατρικὴ	»	376
Ἶσματα	»	377
Παροιμίαι	»	378
Παραδόσεις	»	378
Αἰνίγματα	»	379
Ἶονόματα (βαπτιστικά, ἐπώνυμα) και τοπωνύμια	»	379
Γέννησις, γάμος, τελευτή	»	380
Λατρεία	»	381
Κοινωνικὴ Ἶοργάνωσις. Δίκαιον	»	381
Θέατρον. Χοροὶ	»	382
Ἶαγῶνες. Παίγνια	»	382
Α'. Πίναξ τῶν ὀνομάτων τῶν συγγραφέων και μετα-
φραστῶν	»	383

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

Ἡ περισυλλογὴ τῆς λαογραφικῆς ὕλης μεθ' ἧς καὶ ἡ μουσικὴ τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν καὶ τῶν λαϊκῶν χορῶν ἐπιδιώκεται ὑπὸ τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου καὶ δι' ἰδίων ἀποστολῶν τοῦ προσωπικοῦ του εἰς τὴν ὑπαιθρον πρὸς γενικὴν μελέτην τοῦ ἐκ παραδόσεως λαϊκοῦ βίου ὠρισμένων ἐκάστοτε τόπων διὰ τῆς συλλογῆς τῶν διαφόρων μορφῶν του εἰς τοὺς τομεῖς του, τὸν ὕλικόν, πνευματικόν καὶ κοινωνικόν, ἢ καὶ πρὸς ἐξέτασιν εἰδικῶς ὠρισμένων φαινομένων αὐτοῦ.

Ἐκ τῶν ἀποστολῶν τούτων προέρχονται συλλογαὶ ποικίλου, ὡς εἶναι φυσικόν, λαογραφικοῦ περιεχομένου, αἱ ὁποῖαι κατατίθενται εἰς τὸ Λαογρ. Ἀρχεῖον πρὸς ἐπιστημονικὴν χρησιμοποίησιν τῆς περιεχομένης ὕλης. Ἡ ἐπιστημονικὴ ὄμως ἀξία τῆς ὕλης ταύτης, ὡς καὶ τῆς τῶν ἄλλων συλλογῶν, ἐξαρτᾶται, ὡς γνωστόν, ὄχι μόνον ἐκ τῶν λαϊκῶν πηγῶν ἐξ ὧν ἀντλεῖται αὕτη καὶ τῆς μεθοδικῆς πρὸς πληρότητα συλλογῆς της, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ἐκ τῆς ἀξιολογήσεως αὐτῆς διὰ παρατηρήσεων τοῦ συλλογέως ἐπὶ τῆς ἐν γένει καταστάσεως τοῦ λαϊκοῦ βίου εἰς τινὰ τόπον κατὰ τὸν χρόνον τῆς λαογραφικῆς ἐξετάσεώς του, σχετικῶν πρὸς τὴν συντήρησιν τοῦ βίου τούτου καὶ εἰς ποίας μορφάς του, τὴν ἰδιομορφίαν του, τοὺς παράγοντας ἰδίᾳ τοὺς οικονομικοὺς καὶ πολιτιστικούς, οἵτινες ἤσκησαν ἢ καὶ ἀσκοῦν ἀκόμη ἐπίδρασιν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν φυσιογνωμίαν του κ. ἄ.

Ἡ πλαισίωσις τῆς λαογραφικῆς συλλογῆς διὰ τῶν πληροφοριῶν τούτων θὰ βοηθήσῃ οὐ μόνον τὸν σημερινὸν ἐρευνητὴν, ἀλλὰ περισσότερον καὶ τὸν τοῦ μέλλοντος, πρὸς εὐχερεστέραν καὶ πληρεστέραν χρησιμοποίησιν αὐτῆς.

Αἱ παρατηρήσεις αὗται διευπλώνοντο μέχρι τοῦδε εἰς συντόμους ἐκθέσεις τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου σχετικὰς πρὸς τὰς ἐκτελουμένας ὑπ' αὐτοῦ ἀποστολὰς συλλογῆς λαογραφικῆς ὕλης.

Πρὸς τὸν σκοπὸν οὐ μόνον τῆς οὕτω πληρεστερας ἐμφανίσεως τῶν συλλογῶν τούτων καὶ τῆς κατ' ἀκολουθίαν ἐπωφελέστερον καὶ εὐχερέστερον χρησιμοποίησεώς των καὶ ὑπὸ τρίτων, ἀλλὰ καὶ πρὸς καθοδήγησιν τῶν πολλῶν σήμερον λαογραφούντων πρὸς κατάρτισιν συστηματικῶν καὶ μὲ ἀκρίβειαν συλλογῶν, ἐκρίθη σκόπιμον, ὅπως δημοσιεύωνται αἱ συντασσόμεναι ὑπὸ τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Λαογρ. Ἀρχείου ἐκθέσεις περὶ τῶν λαογραφικῶν καὶ μουσικῶν ἀποστολῶν του.

Ἦδη ἔχει δημοσιευθῆ, συντεταγμένη ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῶν ἐκτεθεισῶν ἀνωτέρω ἀπόψεων, προσηρμοσμένη ὁμως πρὸς δημοσίευσιν εἰς εἰδικὸν τοπικὸν περιοδικόν, ἡ ἔκθεσις τῆς λαογραφικῆς ἀποστολῆς τῷ 1956 τοῦ διευθυντοῦ **Γ. Κ. Σπυριδάκη** εἰς *Ψέριμον καὶ Τῆλον τῆς Δωδεκανήσου* (9 Αὐγ.—8 Σεπτεμβ.), εἰς τὸ περ. *Δωδεκανησιακὸν Ἀρχεῖον*, τόμ. Β' (1956) σ. 195 - 205.

Κατωτέρω δημοσιεύονται αἱ ἔκθέσεις περὶ τῶν λαογραφικῶν καὶ μουσικῶν ἀποστολῶν τοῦ Λ. Α. τῷ 1957.

Α'.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΕΙΣ ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΝ (19 ΑΥΓ. - 2 ΣΕΠΤ. 1957)
ΥΠΟ ΓΕΩΡΓ. Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗ

Ἡ νῆσος Ἀστυπάλαια (κοιν. Ἀστροπαλιὰ ἀλλὰ καὶ Ἀστυπαλιὰ) ἀνήκει γεωγραφικῶς εἰς τὸ σύμπλεγμα τῶν Δωδεκανήσων, τῶν ὁποίων καὶ ἠκολούθησε τὴν ἱστορικὴν τύχην ἀπὸ τοῦ 13^{ου} αἰῶνος (1207) διὰ τῆς φραγκοκρατίας, κυρίως ὑπὸ τοὺς Κουερίνι, εἶτα τῆς τουρκοκρατίας (ἀπὸ τοῦ 1537) καὶ τέλος τῆς ἰταλοκρατίας (ἀπὸ τοῦ 1912) μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτῆς τῷ 1947. Ἔχει αὕτη ἔκτασιν 113,6 τετρ. χιλ. καὶ χωρίζεται διὰ μικροῦ ἰσθμοῦ εἰς τὸ μέσον, πλάτους 110 περίπου μέτρ., εἰς τὸ ἀνατολικὸν τμήμα, τὸ λεγόμενον *Μέσα νητσί*, καὶ εἰς τὸ δυτικόν, τὸ *Ὁξω νητσί*. (= Ἐξω νησί).

Ἡ μορφολογία τοῦ ἐδάφους εἶναι βουνώδης μέ τινας μικρὰς κοιλάδας, τὸ δὲ κλίμα ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς θαλάσσης εἶναι, τὸν μὲν χειμῶνα ἥπιον, τὸ δὲ θέρος δροσερόν. Ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου ἐν συνόλῳ 1850 κάτοικοι (ἀπογρ. τοῦ 1951: 785 ἄρρ. 1065 θήλεις¹) εἶναι ἐγκατεστημένος εἰς τρεῖς κυρίως συνοικισμούς, τὴ Χώρα εἰς τὸ Ἐξω νησί καὶ τὴ Μαλτεζάνα (κοιν. Μαρτιντζάνα) καὶ τὸ Βαθὺ εἰς τὸ Μέσα νησί.

Ἐκ τούτων εἰς τὴν Χώρα, πρωτεύουσαν τῆς νήσου, εἶναι συγκεντρωμένον τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν κατοίκων. Αὕτη εἶναι κτισμένη ἐπὶ ὑψώματος παρὰ τὴν νοτιάν ἀκτὴν, τὸ ὁποῖον προεξέχον ἐντὸς τῆς θαλάσσης σχηματίζει ὑπήνεμον ὄρμον, τὸν Πέρα Γιαλόν.

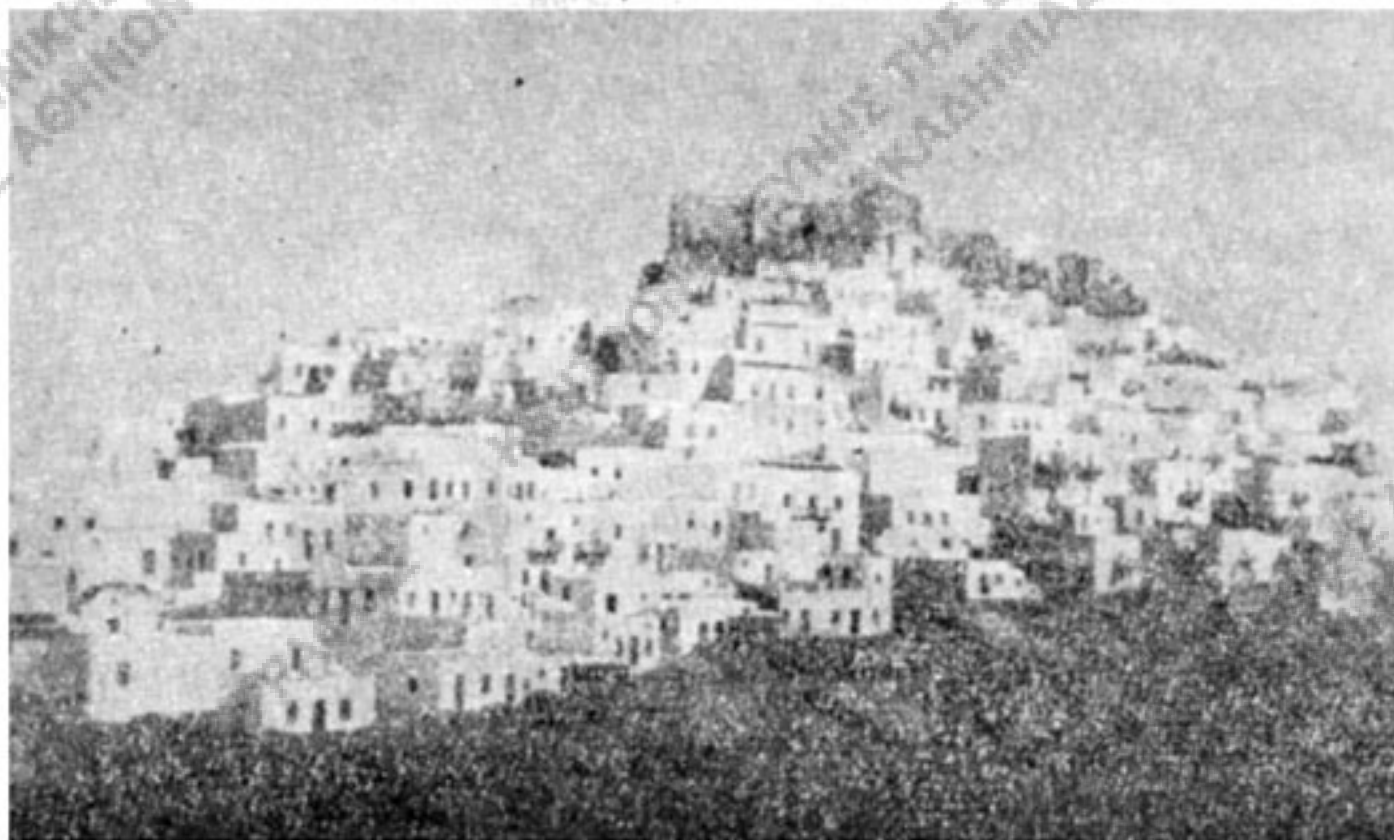
Ἐπὶ τοῦ ὑψώματος τούτου, παρέχοντος ἀσφάλειαν ἀπὸ ἐχθρικῶν ἐπιδρομῶν, σώζεται τὸ ἐπὶ παλαιότερου φρουρίου ἀνεγερθὲν τὸν 15^{ον} αἰῶνα (1413) μὲ τὰς κατόπιν διὰ τοῦ χρόνου βελτιώσεις μεσαιωνικὸν κάστρον, τὸ ὁποῖον μόλις πρὸ

¹ Τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἡ νῆσος εἶχε 3000 κατοίκους καὶ τῷ 1900 2500. Βλ. Σωτηρ. Ἀγαπητίδου, Ὁ πληθυσμὸς τῆς Δωδεκανήσου. Δωδεκ. Ἐπιθεώρ. Β' (1948) σ. 88.

πεντηκονταετίας ἔπαυσε νὰ κατοικῆται. Σήμερον ὁ συνοικισμὸς Χώρα ἐκτείνεται ἐκ τῶν πέριξ τοῦ Κάστρου μέχρι τοῦ λιμένος, τοῦ Πέρα Γιαλοῦ.

Ἡ οἰκονομία τῆς νήσου, εὕρισκομένη εἰς πολὺ χαμηλὸν ἐπίπεδον, στηρίζεται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν¹.

Ἐκ τῆς περιοχῆς ταύτης ἔστερούμεθα μέχρι τοῦδε ἑπαρκῶν λαογραφικῶν συλλογῶν· ὑπῆρχον συλλογαὶ τινες καὶ μελέται ἐπὶ τῆς κατοικίας, τοῦ ἐνδύματος, ἄσμάτων, παροιμιῶν, παραμυθιῶν τινων κλπ.²

Εἰκ. 1. Ἡ Χώρα μετὰ τὸ Κάστρον.

Πρὸς πλήρωσιν τῆς ἐλλείψεως ταύτης ἐνηργήθη ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν (ἀρ. ἀποφ. 35528/12-6-57)

¹ Τὴν ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν τῶν παραγωγικῶν τούτων κλάδων περιορίζει τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Φιλανθρωπικὸν Ταμεῖον Ἀστυπалаίας (ΕΦΤΑ), συσταθὲν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος (περὶ τὸ 1820;) διὰ τῆς διαθέσεως εἰς αὐτὸ ὑπὸ ἀκλήρων Ἀστυπалаίων μεγάλων ἐκτάσεων γῆς. Ὁ Ὄργανισμὸς οὗτος, ὅστις ἀνεγνωρίσθη καὶ διὰ τοῦ Νόμου 3702/1957, κατέχει ὑπὸ τὴν κυριότητά του μεγάλας ἐκτάσεις βοσκοτόπων καὶ καλλιεργησίμου γῆς, τὰς ὁποίας ἐνοικιάζει, τὸ δὲ ἐκ τούτων ἔσοδον διατίθεται πρὸς κάλυψιν διαφόρων ἀναγκῶν κοινωνικῆς προνοίας εἰς τὴν νήσον. Παρὰ ταῦτα ὅμως ἡ οὕτω γενομένη ἐκμετάλλευσις τῶν κτημάτων τούτων δὲν δύναται νὰ εἶναι ἀποδοτικὴ, ὅσον θὰ ἠδύτατο ν' ἀποβῆ, ἂν ταῦτα ἀνῆκον κατὰ κυριότητα εἰς ἰδιώτας.

² ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- α') Ἀστυπάλαια ἐχθρὰ τοῖς ὄφρεσι. Φωνὴ τῆς Δωδεκανήσου ἔτ. Α' (1922) ἀρ. 9, σ. 4.
 β') Ἐθιμα Ἀστυπалаίας [ἄρραβῶν, γάμος]. Αὐτόθι, ἀρ. 13, σ. 9 - 10.
 γ') Ἄσματα Ἀστυπалаίας [5]. Αὐτόθι, ἀρ. 21, σ. 8.
 δ') Ἀνιάρτης Νικόλ., Ἀστροπαλίτικα νανουρίσματα [38 δίστιχα]. Δωδεκ. Ἐπιθεώρ. Α' (1947) 159 - 60.

15θήμερος αποστολή, ἣτις καὶ ἐπραγματοποιήθη δι' ἐμοῦ ἀπὸ τῆς 19 Αὐγ. - 2 Σεπτεμβρ. Κέντρα τῆς λαογραφικῆς ἐργασίας ταύτης ὑπῆρξαν ἡ Χώρα (πρωτεύουσα) μὲ τὸ συνεχόμενον ἐπίνειον τὸν Πέρα Γιαλόν, τὸ Λιβάδι καὶ ἡ Μαλτεζάνα. Εἰς τοὺς συνοικισμοὺς τούτους ἐχρησιμοποιήθησαν πρόσωπα πρὸς συλλογὴν ἐξ αὐτῶν λαογραφικῆς ὕλης καὶ ἀπὸ τὸ Βαθὺ ὡς καὶ ἀπὸ ἀγροικίας τινάς.

Συνελέγη ποικίλη λαογραφικὴ ὕλη ἣτις κατεγράφη εἰς 390 σελίδας σχήμ. 8ου μεγ. καὶ κατετέθη ἐν χειρογράφῳ εἰς τὸ Λαογραφικὸν Ἀρχεῖον ὑπ' αὐξ. ἀριθμ.

ε') *Baud - Bouy S.*, Τραγούδια τῶν Δωδεκανήσων [13], τόμ. Β', Ἀθῆναι 1938, σ. 97 - 113. (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων. Ἐκδόσεις Μουσικοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου 1). [Μουσικὴ καταγραφή τραγουδιῶν καὶ χορῶν].

στ') *Βολονάκης Μ. Δ.*, Ἀστυπάλαια. Μεγάλῃ Ἑλλ. Ἐγκυκλ., τόμ. 5, σ. 953γ - 955β. Γενικὸν ἄρθρον. Παρατίθεται καὶ βιβλιογραφία.

ζ') *Dawkins R. M.*, Forty-five Stories from the Dodecanese edited and translated from the mss of Jacok Zarraftis. Cambridge, 1950 σελ. XI + 559, σχ. 4ον. [Περιλαμβάνονται 11 παραμ. ἐξ Ἀστυπалаίας, ὑπ' ἀρ. 1 - 8, 28, 37, 38]. Βλ. κρίσεις ἐν Δωδ. Ἀρχ. 1 (1955) σ. 197 - 208 (Κ. Α. Διαμάντης). Ἐνταῦθα ἐν σ. 197 - 198 σημ. 3 ὁ κρίνων παραπέμπει καὶ εἰς τὰς προηγηθείσας βιβλιοκρισίας τοῦ ἔργου.

η') *Dieterich Karl*, Sprache und Volksüberlieferungen der südlichen Sporaden im Vergleich mit denen der übrigen Inseln des ägäischen Meeres. Wien 1908. Δημοσ. αἰνίγματα 19 (σ. 413 - 420), ἄσμ. καὶ μοιρολ. 8 (σ. 337 - 42), παραμ. 2 (σ. 495 - 511), παροιμ. 58 (σ. 374 - 413).

θ') *Καρανασιάσης Ἀναστ.* Γλωσσικὴ ὕλη ἐξ Ἀστυπалаίας Δωδεκανήσου 1956. (Χ/φον ἐν τῷ Ἱστορ. Λεξ. Ν. Ἑλλ. Γλώσσης ὑπ' ἀριθμ. 690α). Περιέχεται καὶ λαογρ. ὕλη ἰδίᾳ ἐν σελ. 106 - 108, 138 - 144, 177 - 179, 180 - 317. Τρία παραμύθια ἐν σ. 193 - 222 ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸ περ. Δωδεκ. Ἀρχεῖον Α' (1955) 166-74.

ι') *Καρανασιάσης Ἀναστ.*, Τὸ ἰδίωμα τῆς Ἀστυπалаίας. Λεξικογρ. Δελτίον, τόμ. Η', σ. 61 - 144. Ἀθῆναι 1958. Λαογρ. κείμενα ἐν σελ. 61, 140 - 144 δημοσιευόμενα ἐκ τῆς γλωσσικῆς συλλογῆς του ἐξ Ἀστυπалаίας. Βλ. προηγούμενον ἄρθρον.

ια') *Μιχαηλίδης Νουάρος Μ.*, Μαντινάδες Ἀστυπαλίτικες [76]. Δωδεκ. Ἐπιθεώρ. Β' (1948) 101 - 102, 155 - 56.

Ἐρωτ. 28, κοινων. καὶ τοπ. 9, γάμου 5, νανουρ. 10, μοιρολ. 10, τῆς ξενιτειᾶς 14.

ιβ') *Μιχαηλίδης Νουάρος Μ.*, Ἐθιμικὸν δίκαιον Ἀστυπалаίας. Λαογρ. 13 (1950) 125 - 34.

ιγ') *Montesanto*, L'isola dei Gigli (Stampalia), con prefazione di Giuseppe Gerola. Roma ἄ. ἔ. 8ον, σελ. 112.

Ἐνδυμα, οἰκία, γάμος, τελευτή, δίστιχα νανουρ. καὶ μοιρολόγια [εἰς τὴν ἰταλικήν].

ιδ') * *Montesanto Marica*, Canti di Stampalia SBN 4 (1935) 269 - 299.

Δίστ. 276 εἰς ἰταλ. μετάφρασιν καὶ 4 εἰκόνες ἐνδυμάτων.

ιε') *Σάμιος Γ.*, Νανουρίσματα τῆς Ἀστυπалаίας [δίστ. 18]. Καλυμν. Παλμός, ἔτ. Β' (1952/53) ἀρ. 15 - 16, σ. 23. ἀρ. 24, σ. 35.

2248¹. Ἡ ὕλη αὕτη περιλαμβάνει: περιγραφὴν τοῦ ποιμενικοῦ βίου, ἀστρολογίαν καὶ μετεωρολογίαν, λατρευτικὰ ἔθιμα, μαγικὰς καὶ δεισιδαίμονας δοξασίας καὶ ἐνεργείας, ἐπῳδὰς 4, παραμύθια 31, εὐτραπέλους διηγήσεις 6, παραδόσεις 26, παροιμίας 36, τραγούδια 76 (τὰ περισσότερα παραλογαί, ἐν μέρει καὶ ἀκριτικά), δίστιχα (ἐρωτικά 45, μοιρολόγια 6, νανουρίσματα 33), δημώδη ἱατρικὴν, τὰ κατὰ τὴν γέννησιν, τὸν γάμον καὶ τὴν τελευτήν, λαϊκὸν δίκαιον καὶ τοπωνύμια. Πρὸς τούτοις ἐγένετο καὶ ἠχογράφησις διὰ τοῦ μαγνητοφώνου τῆς Ἑλλην. Λαογραφικῆς Ἑταιρείας, λειτουργοῦντος μὲ ἠλεκτρικὰς συστοιχίας, τῆς μουσικῆς 27 ᾠμάτων καὶ χορῶν ἐπὶ 2 ταινιῶν (ἀρ. εἰσαγωγῆς 1975 - 2202 καὶ 2809 - 2813). Ἡ μουσικὴ ἐξετέλεσθη ὑπὸ τοῦ Νικήτα Καστρινοῦ (βιολί) καὶ τοῦ Κ. Φωτάκη (λαοῦτο), ἐτραγούδησαν δ' εὐχαρίστως αἱ κυρίαί: Ἀσημίνα Ἀ. Κωστοπούλου, Βιργινία Κ. Σταυλᾶ, Φλώρα Ν. Καμπούρη, Μαρία καὶ Εὐαγγελία Δογραματζῆ ἢ Δογραματζάκη, Ἰωάννα Κονταράτου καὶ ὁ κ. Γεώργ. Περάκης².

Ἐκ τῆς γενικῆς ἐπισκοπῆσεως τῆς συλλεγείσης ὕλης ταύτης, εἰς τὸν κατὰ παράδοσιν ἐνταῦθα λαϊκὸν πολιτισμὸν, παρὰ τὰ κοινὰ στοιχεῖά του μὲ τὸν λαϊκὸν βίον τῶν λοιπῶν ἑλληνικῶν τόπων ἐκ τῆς κοινῆς πολιτιστικῆς παραδόσεως, παρατηρεῖ τις ἔτι καὶ μορφὰς αὐτοῦ τοπικάς, συνδεομένας μὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου, καὶ τὰς εἰδικὰς συνθήκας τοῦ βίου καὶ ἄλλας, αἱ ὁποῖαι φαίνονται ὅτι ἔχουν εἰσαχθῆ, τὸ μὲν ἐκ Δωδεκανήσου (Κῶ καὶ Καλύμνου), τὸ δὲ ἐκ Κρήτης (ἰδίᾳ τῆς Ἀνατολικῆς) ἀπ' εὐθείας ἢ καὶ μέσῳ τῆς Κάσου καὶ τῆς Καρπάθου, ἐκ τῆς ἐπικοινωνίας μὲ τοὺς τόπους τούτους, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἐπιδράσεις, πιθανῶς ἀπὸ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἐκ τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος (ἰδίᾳ εἰς τραγούδια).

Ὁρισμένοι ἔτι ἐκδηλώσεις σήμερον τοῦ λαϊκοῦ βίου πιθανὸν νὰ συνδέωνται μὲ τὸν τῶν νήσων Τήνου καὶ Μυκόνου, εἰσαχθεῖσαι εἰς Ἀστυπάλαιαν ἐκ τῶν

ιστ') Σταυλᾶ Φλώρα, Ἀστυπαλίτικα τοῦ γάμου [δίστ. 9]. Καλυμν. Παλμὸς ἔτ. Γ' 1953/54) ἀρ. 30 - 31, σ. 43.— Δίστιχα τῆς Ἀστυπαλιᾶς. Αὐτόθι, ἀρ. 32 σ. 34, [δίστ. 21].

ιζ') Ταρσοῦλη Ἀθηνᾶ, Δωδεκάνησα, τόμ. Β' (Ἀθῆναι 1948) σ. 301 - 302, 323 - 343. [οἰκία, ἀρραβῶν καὶ γάμος, νανουρίσματα, φορεσιά, δίστιχα, μοιρολόγια (δίστιχα), ᾠσμ. 3].

ιη') Ταρσοῦλη Ἀθηνᾶ, Ὁ ἀρραβῶνας καὶ ὁ γάμος στὴν Ἀστυπάλαια. Δωδεκ. Ἐπιθεώρ. Β' (1948) σ. 161 - 62 (= τῆς Αὐτῆς, Δωδεκάνησα τόμ. Β', 1948, σ. 323 - 324, 328).

¹ Ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης εὐχαριστῶ θερμῶς τὸν ἐν Ἀθήναις ἱατρὸν Κον Καραμπαλῆν καὶ τοὺς εἰς Ἀστυπάλαιαν: Ἀντ. Κωστόπουλον, συμβολαιογράφον, Γεώργ. Περάκη, διδάσκαλον, καὶ τὴν δ/νίδα Εὐαγγελίαν Δογραματζῆ ἢ Δογραματζάκη διὰ τὴν πολύτιμον βοήθειάν των πρὸς χρησιμοποίησιν παρ' ἐμοῦ γνησίων φορέων τοῦ ἐκεῖ λαϊκοῦ βίου, ὡς πληροφορητῶν μου.

² Ἡ μουσικὴ συλλογὴ αὕτη συνεπληρώθη ἀργότερον τῇ 6 Νοεμβρ. 1957 δι' ἠχογραφήσεως ἐν τῷ Λαογρ. Ἀρχεῖῳ τῶν μελωδιῶν ᾠμάτων τὰ ὁποῖα ἐτραγούδησεν ἢ Εὐαγγελία Δογραματζῆ ἢ Δογραματζάκη.

ἀποίκων ἐκ τῶν νήσων τούτων μετὰ τὴν ἐρήμωσιν αὐτῆς τῷ 1341 ὑπὸ τῶν Τούρκων¹, εἰς πρᾶγματι ἔλαβε χώραν ὁ μαρτυρούμενος ἀποικισμὸς οὗτος. Συγκριτικὴ ἔρευνα τοῦ λαογραφικοῦ θησαυροῦ σήμερον τῆς Ἀστυπαλαίας πρὸς τὸν τῶν δύο τούτων νήσων θὰ συνετέλει ἴσως πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου.

Ἐκ τοῦ κύκλου τῶν δημοτικῶν ἐνταῦθα τραγουδιῶν, κυρίως τῶν παραλογῶν καὶ διστίχων, περιορισμένως δὲ τῶν ἐρωτικῶν τραγουδιῶν, τῶν ἀκριτικῶν, τῶν ἱστορικῶν καὶ τῶν κλέφτικων, σημειοῦμεν παρατηρήσεις τινάς. Τὸ ἄσμα τῆς μάννας μὲ τις τρεῖς θυγατέρες, τὰς ὁποίας ὁ Χάρος προσέβαλε ὑπὸ μορφὴν ἀγρίου ἰέρακος (σ. 197 - 198),² ὡς καὶ τὸ τραγούδι τοῦ ἀρρώστου νέου τοῦ προσποιηθέντος τὸν νεκρὸν καὶ ἀναστηθέντος μὲ τὸ φίλημα τῆς ἀγαπημένης του (σ. 276 - 277), φαίνεται ὅτι εἰσῆχθησαν ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς Κρήτης (ἐπαρχ. Σητείας) μέσῳ τῆς Κάσου³ ἢ ἀπ' εὐθείας.

Τὸ τραγούδι τοῦ Διάκου (σ. 64) ἔχει διαπλασθῆ ὑπὸ Κρητικὴν ἐπίδρασιν, μᾶλλον δ' εἰσῆχθη ἐξ αὐτῆς⁴ ἐποίκου. Τὰ κλέφτικα: «τοῦ Κίτσου ἢ μάννα» (σ. 295), «παιδιά μου σὰ θέλτε λεβεντιὰ καὶ κλέφτες νὰ γενῆτε» (σ. 196 - 197) εἰσῆχθησαν ἐνταῦθα εἰς ὑστέρους χρόνους, ἐκ τούτων δὲ τὸ δεύτερον ἔχει συμφυρθῆ μὲ τὸ ἐπύλλιον: τοῦ νέου πραματευτοῦ, ὅστις ἐδαπάνησε μέγα χρηματικὸν ποσὸν διὰ νὰ κατακτήσῃ νέαν Βουργάραν.

Τὰ ἀκριτικὰ τραγούδια ἀπαντοῦν περιορισμένα εἰς ἀριθμὸν. Οὐδὲν ἄσμα κατεγράφη ὑπ' ἐμοῦ διὰ τὸν Διγενῆ οὔτε καὶ παραδόσεις, εἰμὴ μόνον ἐν τοπωνύμιον: Στοῦ Διενῆ, μὲ σπήλαιον ἐκεῖ πλησίον, εἰς τὸ Μέσα νησι (σ. 332 καὶ 391).

Ἐκ τῶν λατρευτικῶν ἐθίμων καὶ δοξασιῶν σημειῶνω τὰ ἑξῆς: τὴν νύκτα τῆς παραμονῆς πρὸς τὴν ἡμέραν τῶν Θεοφανείων ὁ οἰκοκύριος προσφέρει φαγητὸν εἰς τὰ ζῶά του, διότι ὑπάρχει ἡ πίστις ὅτι τότε αὐτὰ ὁμιλοῦν μεταξύ των καὶ εἶναι δυνατόν, εἰς εἶναι δυσσαρεστημένα, νὰ τὸν βλασφημήσουν (σ. 327). Τὴν παραμονὴν τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγ. Γεωργίου γίνεται ὑπερπήδησις πυρῶν πρὸς καθαρτικὸν σκοπὸν (σ. 338 - 39). Τὴν 15ῃν Αὐγούστου, ὅτε ἑορτάζεται ἡ Ἐκκλησία τῆς Παναγίας τῆς Πορταίτισσας, προστάτιδος τῆς νήσου, παρατίθεται δωρεὰν τράπεζα φαγητῶν εἰς τοὺς ξένους προσκυνητάς, τελοῦνται δὲ καὶ ἀγῶνες.

Ἡ δημοτελής ἐστίασις αὕτη, εὐρύτερον Δωδεκανησιακὸν ἔθιμον, ἀπαντᾷ τε-

¹ Βλ. Μιχ. Βολονάκη, Ἀστυπάλαια. Μεγ. Ἑλλην. Ἐγκυκλ., τόμ. 5, σ. 953.

² Αἱ παραπομπαὶ ἀναφέρονται εἰς τὸ ὡς ἄνω χειρόγραφον τῆς συλλογῆς μου.

³ Βλ. παραλλαγὰς: Γ. Μαυρῆ - Εὐ. Παπαδοπούλου, Δωδεκανησιακὴ λύρα, τόμ. Α'. Κασσιανὴ λύρα, Πόρτ - Σάϊδ 1928, σ. 413. Κρητικαὶ Μελέται, ἔτ. Α', 1933, 162 - 163. ΛΑ ἀρ. 1161, Α σ. 42 - 43. (Συλλ. Μ. Λιουδάκη ἐκ Χάρακος Μονοφατσίου Κρήτης, 1938).

λουμένη και εις τὴν Ψέριμον τὴν αὐτὴν ἡμέραν¹, ἀναφέρεται ἀκόμη και εις (Κῶ (Πυλὶ)² κατὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, Προφ. Ἡλία, τῶν Εἰσοδίων τῆς Παναγίας, τοῦ Ἁγ. Νικολάου, τῆς Φλεβαριώτισσας, και εις ἄλλους τόπους, ὡς εις Παξούς· (βλ. κατωτέρω εις ἔκθεσιν τοῦ Δ. Λουκάτου, σ. 420).

Ἐκ τῶν νεκρικῶν ἐθίμων ἰδιαίτερος διαφέρειν εἶναι τὸ τῆς προθέσεως τοῦ νεκροῦ ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους και τῆς φυλάξεως αὐτοῦ μέχρι τῆς ταφῆς με ἀνοικτὴν τὴν αἵθουσαν ἔνθα κεῖται ὁ ἀποβιώσας (σ. 334 - 45).

Ἐκ τῶν συλλεγισῶν παραδόσεων διδακτικαὶ ὡς πρὸς τὴν μυθοπλαστικὴν τάσιν τοῦ λαοῦ εἶναι αἱ ἀναφερόμεναι εις τὸν ὄσιο Ἄθιμο, τὸν μοναχὸν Ἀνθιμον, ἐκ Κεφαλληνίας, ἰδρυτὴν τῷ 1761 εις τὴν νῆσον Μεγίστην, τὸ Καστελλόρριζον, ἀνδρῶου μοναστηρίου, τιμωμένου ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, και Μονῆς γυναικῶν εις Ἀστυπάλαιαν, τῆς Παναγίας τῆς Πορταΐτισης ἔξω ἀπὸ τὸ Κάστρον εις τὴν νοτιοδυτικὴν πλευρὰν αὐτοῦ³.

Περὶ τῆς δράσεως εις Ἀστυπάλαιαν τοῦ μοναχοῦ τούτου, τοῦ Ἀνθίμου, και δὴ σχετικῶς με τὴν ἀνέγερσιν τῆς Μονῆς τῆς Πορταΐτισης, πρὸ 197 ἐτῶν, ἀπαντοῦν σήμερον εις τὸν λαὸν ἑνταῦθα παραδόσεις, αἱ ὁποῖαι ἐπὶ τοσοῦτο ἔχουν ἀμαυρωθῆ εις τὴν ἱστορικὴν του μνήμην, ὥστε ἔχουν ἑν πολλοῖς μεταπέσει εις μυθικὰς διηγήσεις. Οὕτω ἡ περὶ τῆς ἰδρύσεως τῆς Μονῆς ταύτης παράδοσις ἀναφέρει (σ. 259 - 260): Ἐκ τῆς Πορταΐτισης εἰς τὸ Κάστρον εἶναι ψηλὸ ντὸ μέρος, τὸ εἶναι σπῆτι ψηλὸ τὸ ἔλεγον το Σαράγια. Αὐτὸ λοιπὸ εἶσε (εἶχε) σκαλάκια τὸ ἔκατέβαινες ἀπὸ τὸ κάστρο σιτῆμ - Πορταΐτισα.

Εἰκ. 2. Τὸ οἶκημα Σαράγια ἐπὶ τοῦ Κάστρου. Δυτικὴ πλευρά.

¹ Γ. Κ. Σπυριδάκη, Λαογραφικὴ ἀποστολὴ εις Ψέριμον και Τῆλον τῆς Δωδεκανήσου. (9 Αὐγούστου - 8 Σεπτεμβρίου 1956). Δωδεκ. Ἀρχεῖον, τόμ. Β' (1956) σ. 199.

² ΛΑ ἀρ. 2263 σ. 57 - 58. (Συλλογὴ Νικ. Ζάρακα, 1958).

³ Ἀχιλλ. Διαμαντάρη, Ὀλίγα περὶ τῆς ἐν Μεγίστῃ μονῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Δελτ. Ἰστ. Ἐθν. Ἐτ. 5 (1900) σ. 254 - 55.

Ἐνας ἀρχαιολόγος, ἀπ' αὐτοὺς πὺν φουκροῦνται (=ἀκροῶνται) τῇ γῆ εἶναι ἔναι μέσα, ἐκατέβη τὰ σκαλάτσα τὸ ἔβαλε τ' αὐτὴν του τὸ ἤκουσε βουητό. Ἐκατέβαινε, ἐκατέβαινε σὲ καμμιὰ ἐκατοστὴ σκαλάτσα. Ἦκουσε βουητό, πολυέλαιοι, ψαρμουδιές, τὸ ἐνετρίσασε (=ἐνετρίχιασε) τὸ ἀνέβη ἀπάνω.

Σὰν ἐνέβη πάνω τὸν ἐρωτοῦσα: Εἶναι ἔδες; τὸ αὐτὸς ἐξωμολογήθη τὸ τί εἶδε, τὸ εὐτὺς ἐβουβάθησε.

Ἦρθε πάλι ἓνας ἄλλος τὸ ἐκατέβη κάτω σιὰ Σαράγια. Ἦκουσε τὸ αὐτὸς τὸ βουητό καὶ τὶς ψαρμουδιές μὰ ἤκαμε τὴν κουτουράδα τὸ ἐκατέβη κάτω τσαὶ θωρεῖ πολυέλαιους, παπάδες, Δεσπότη, Ἐκκλησία. Οἱ παπάδες τὸ ὁ Δεσπότης ἐλουτρούσασαι τοῦ φάνην περιέργο.

Ἐτσεῖνος εἶσε (=εἶχε) καρζὰ δυνατὴ τσαὶ τὰ ἔπε πὼς εἶναι πολιτεία ἀπὸ κάτω τσαὶ ψάλλου τσαὶ προσεύχονται τὸ εἶναι τὸ ἢ Πορταῖτσα (=ἢ Παναγία) μικρὸ ἐκκλησιδάκι. Τότες λένε οἱ ἀθροῦποι. Νὰ τὴ μεγαλύνωμε τὴμ - Πορταῖτσα τὸ ἔβάλα θεμέλιο τὸ ἐχτίσα τὴμ - Πορταῖτσα.

Ἦτο ἐδῶ ὁ καλόερος ὁ Ἄθιμος. Τσαὶ εἶχανε χτίσει κανένα μέτρος. Ἐτσεῖνος κάνει τῶ μαστόρω.

— Βρὲ παιδιά μὴν κοπιάζετε τὸ ἐγὼ θὰ τὸ χτίσω.

Τὸ δὲ πρῶτὸ ἐσηκώθησα οἱ ἀθροῦποι τσαὶ θωροῦν τὴν ἐκκλησία μὲ τὰ καμπαναρζά, μὲ τὸν κουμπὲ χτισμένη. Περιέργοι οἱ ἀθροῦποι ἐθωροῦσα τὴν ἐκκλησία χτισμένη τσαὶ ἐθαμάζανε πὼς ἔγινε αὐτό.

Ἡ παράδοσις αὕτη ὑπηγορεύθη ὑπὸ γρᾶίας εἰς ἡλικίαν σήμερον ὑπὲρ τὸ 80ὸν ἔτος, ἣτις γνωρίζει αὐτὴν ἐκ μικρᾶς ἡλικίας. Τοῦτο σημαίνει ὅτι αὕτη θὰ εἶχε διαμορφωθῆ εἰς τὴν σημερινὴν τῆς μορφὴν, τοῦλάχιστον τῶ 1880, δηλαδὴ 120 ἔτη μετὰ τὸ γεγονὸς περὶ τοῦ ὁποίου ἀναφέρει. Εἰς τὴν φράσιν «ἦτο ἐδῶ ὁ καλόερος ὁ Ἄθιμος», ὁ ἐν λόγῳ μοναχὸς παραμένει ἀκόμη ὡς ἱστορικὸν πρόσωπον, ἐνῶ ἢ συνέχεια τῆς παραδόσεως ὅπου τὸ Μοναστήριον σχετίζεται μὲ τὸν πύργον τοῦ Κάστρου, τὰ Σαράγια, ἔχει προσλάβει πλέον μυθικὴν μορφὴν.

Περὶ τὸν ὅσιον Ἄνθιμον κυκλοῦνται ἐνταῦθα καὶ ἄλλαι παραδόσεις σχετικαὶ μὲ τὰς προστριβὰς του πρὸς τοὺς κατοίκους κατὰ τὴν οἰκοδόμησιν τῆς Μονῆς καὶ τὴν ἐκ τῶν ἀντιδικιῶν τούτων κατάραν του πρὸς τοὺς Ἀστυπαλιεῖς (σ. 163 - 65).

Μὲ τὴν κατάραν αὐτὴν συνδέεται ἕτερα ἀρχαιότερα παράδοσις (σ. 158), αἰτιολογικὴ τοῦ φαινομένου τῆς μὴ ὑπάρξεως ἐν τῇ νήσῳ ὄφρων καὶ ἄλλων ἐρπετῶν. Σημειωτέον ὅτι τοῦτο εἶχε παρατηρηθῆ ἤδη κατὰ τὴν Ἀρχαιότητα, τοῦ Αἰλιανοῦ (Περὶ ζώων ἱστορ. 5, 8) ἀναφέροντος «αἰσχροὺν εἶναι τοῖς ὄφεσι τὴν Ἀστυπαλαιῶν γῆν».

Ἐνδιαφέρουσαι ἔτι εἶναι αἱ παραδόσεις περὶ τῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν τῶν

Λιάπηδων (σ. 324), αἱ περὶ τῶν Παραστσευκάδων, κακοποιῶν ὄντων, ἐμφανιζομένων κάθε Παρασκευὴν ὑπὸ μορφὴν μικροσώμων ἀγρίων ἀνθρώπων καὶ ἐξαφανιζομένων κατόπιν ἐντὸς τῆς θαλάσσης (σ. 4 - 5, 255 - 56)¹. Ἐπίσης ἡ παράδοσις περὶ τῆς Βεργόνας (Γοργόνας). *Ἡ Βεργόνα ἐγροικούσαμε ἀπὸ τοὺς παλιούς ἀθρώπους πὼς ἐβόσκοντα κατὰ τὴν Ἀλλαγιά κοντὰ στὸ Παρασάμι. Αὐτὰ τὰ μέρη εἶναι κόρφος τῆς Ἀλεξάντρας. Ἐκούσαμε ἀπὸ τὶς παλιούς πὼς ἡ Βεργόνα ἔν (δέν) ἄφηνε καίτσι νὰ περάση ἂ ἔν (= ἂν δέν) τῆς ἔρριχτα ἄθρωπο νὰ φάη.*

Ἦτανε ἀπὸ τὴ μέση κι' ἀπάνω ἄθρωπος κι' ἀπὸ τὴ μέση καὶ κάτω ψάρι (σ. 162 - 63) ἡ παράδοσις περὶ θησαυροῦ (σ. 37 - 38) κ. ἄ.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ πολύστιχα τραγούδια (παραλογές), τὰ ὅποια ἔχουν λησμονηθῆ μεταξὺ τῶν νέων, διότι τραγουδοῦνται ὑπ' αὐτῶν τὰ νεώτερα ἀστικά, μεταδιδόμενα διὰ τῶν δίσκων γραμμοφώνου καὶ τοῦ ραδιοφώνου—εἰς ἀκμὴν εὐρίσκονται μόνον αἱ μαντινάδες (δίστιχα), αἱ ὅποια καὶ ἄδονται συνήθως εἰς τὰς διαφόρους κοινωνικὰς ἐνταῦθα περιστάσεις,—τὰ παραμύθια καὶ αἱ εὐτράπελοι διηγήσεις συντηροῦνται ἔτι καλῶς καὶ χρησιμοποιοῦνται κατὰ τὰς συναναστροφάς. Πολλὰ τούτων διακρίνονται διὰ τὴν πληρότητα τοῦ περιεχομένου καὶ τὴν λογοτεχνικὴν μορφήν των¹.

Γενικῶς ὡς πρὸς τὴν συντήρησιν ἐνταῦθα τοῦ κατὰ παράδοσιν λαϊκοῦ βίου παρατηρεῖ τις ὅτι ἐνῶ εἰς τὸν ὑλικὸν βίον καὶ δὴ τὸν γεωργικὸν καὶ τὸν κτηνοτροφικὸν συντηροῦνται οἱ παραδεδομένοι τρόποι τοῦ βίου μαζὶ μὲ τὰς πρωτογόνους ἀκόμη τεχνικὰς μεθόδους καὶ μέσα, ἀντιθέτως εἰς τὸν οἰκιακὸν βίον, τὸ ἔνδυμα, τὸν πνευματικόν, ὀλιγώτερον δὲ εἰς τὸν κοινωνικόν, ἡ ἀπώθησις ὑπὸ τῶν ἀντιστοιχῶν μορφῶν ἐκ τῶν ἀστικῶν κέντρων εἶναι, ὅπως συμβαίνει καὶ εἰς τὴν λοιπὴν χώραν, σταθερά.

¹ Πρβλ. καὶ Ἄν. Μ. Καραναστάση, σ. 92^α· (βλ. ἀνατ. βιβλ., ἀρ. ι').

² Περὶ τῆς τεχνικῆς καὶ τῆς καθόλου ἀξίας τῶν δωδεκανησιακῶν παραμυθιῶν μεθ' ὧν καὶ τῆς Ἀστυπалаίας συνεζήτησεν ὁ R. M. Dawkins· (βλ. ἀνωτ. ἐν βιβλιογρ., ἀρ. ζ', σελ. 1 - 28).

B.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΕΙΣ ΧΕΙΡΑΔΕΣ ΚΑΙ ΒΕΛΙΓΟΣΤΗΝ ΑΡΚΑΔΙΑΣ
 ΥΠΟ ΔΗΜ. Α. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ.

Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς 2 - 20 Αὐγούστου 1957 μετέβην διὰ λαογραφικὴν ἔρευναν, κατόπιν ἐντολῆς τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, εἰς τὰ ἀρκαδικὰ χωρία Χειράδες¹ καὶ Βελιγοστήν, περὶ τῶν ὁποίων, ὡς καὶ περὶ τῶν γειτονικῶν των, οὐδεμία σχετικὴ προγενεστέρα ἐργασία ὑπῆρχε.

Τὸ πρῶτον ἐκ τούτων, αἱ Χειράδες, κείμενον παρὰ τὸ ἱστορικὸν στενὸν Μακρουπλαγίου, εἰς τὰ σύνορα Ἀρκαδίας - Μεσσηνίας, καὶ παρὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Ἐλληνίτσα, εἰς ὕψος 850 μ., ἔχει τὰ γνωρίσματα τυπικοῦ ἀρκαδικοῦ χωρίου, ἀγροτικοῦ καὶ ποιμενικοῦ χαρακτῆρος. Ἀπομεμονωμένον ἔνεκα τῆς ὄρεινῆς του θέσεως καὶ τῆς μέχρι τοῦ ἔτους 1956 ἐλλείψεως συγκοινωνίας δι' αὐτοκινήτου, διατηρεῖ εἰσέτι πολλὰ στοιχεῖα ἐκ τῆς παλαιότερας οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς του. Οἱ κάτοικοί του, περὶ τοὺς 450, ἀσχολοῦνται μὲ τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν γεωργίαν καὶ ὕλοτομίαν. Πρὸ τοῦ τελευταίου πολέμου διετρέφοντο ἐκεῖ περὶ τὰς 12.000 αἰγῶν καὶ προβάτων, ἡ δὲ συνολικὴ ποσότης τῶν παραγομένων δημητριακῶν καρπῶν, κατὰ τὰς παρεχομένας ὑπὸ τῶν κατοίκων πληροφορίας, ὑπερέβαινε τὰς 13.000 ὀκάδας ἐτησίως. Κατὰ τὰ δύσκολα ἔτη τοῦ πολέμου καὶ ἡ κτηνοτροφία, ὡς καὶ ἡ γεωργικὴ παραγωγή, ἠλαττώθησαν σημαντικώτατα.

Δυσοίωνον διὰ τὴν μελλοντικὴν ἐξέλιξιν τοῦ χωρίου σημεῖον ἀποτελεῖ ἡ διαρκῶς ἐπιτεινομένη ἐλάττωσις τῶν κατοίκων μὲ τὴν κρατοῦσαν τάσιν, ἰδίᾳ μεταξὺ τῶν νεωτέρων, νὰ ἐγκαταλείπουν τὴν γενέτειραν καὶ νὰ καταφεύγουν εἰς μεγαλύτερα ἀστικὰ κέντρα, προπάντων εἰς τὰς Ἀθήνας, πρὸς ἀναζήτησιν καλυτέρας τύχης. Πολλοὶ ἐπίσης ταξιδεύουν εἰς Ἀμερικὴν, προσκαλούμενοι παρὰ τῶν ἐκεῖ ἀπὸ ἐτῶν ἐγκατεστημένων συγγενῶν των, ὡς καὶ εἰς Αὐστραλίαν, ὅπου ἐλπίζουν ὅτι θὰ εὔρουν προσοδοφόρον ἐργασίαν καὶ θὰ ζήσουν ἀνετώτερον. Εἶναι ἐπιθυμία πάντων τῶν γονέων, ἀπεριφράστως ἐκδηλουμένη, νὰ φύγουν τὰ τέκνα των εἰς ἄλλους τόπους, ὅπου αἱ συνθῆκαι διαβώσεως εἶναι καλύτεραι.

Ἀξιοσημεῖωτος εἶναι καὶ ἡ κατὰ τὰ μεταπολεμικὰ ἔτη σημειωθείσα λίαν αἰσθητὴ ἐλάττωσις τῶν γεννήσεων, ἣτις ἐπέφερε καὶ τὴν ἀνάλογον ἐλάττωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φοιτῶντων εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον μαθητῶν. Οὕτως ἐκ τῶν 80 περίπου μαθητῶν, οἵτινες ἐφοίτων κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1950 - 51, μειουμένου τοῦ ἀριθμοῦ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, ἀπέμειναν μόνον 20 κατὰ τὸ ἔτος 1956 - 57.

¹ Παρὰ τὴν ἐπίσημον καθιέρωσιν τῆς ὀρθογραφίας τοῦ ὀνόματος, νομίζομεν ὀρθοτέραν τὴν γραφὴν Χοιράδες, γνωστὴν ἐξ ὁμοίων ἀρχαίων ἑλληνικῶν τοπωνυμίων.

Ἀπὸ γενικωτέρας κοινωνικῆς καὶ λαογραφικῆς ἀπόψεως ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν τὰ ἑξῆς: Οἱ κάτοικοι, ἐντόπιοι πάντες, ὁμιλοῦν τὴν κοινὴν ἑλληνικὴν, ἄνευ διαλεκτικῶν στοιχείων, καὶ διατηροῦν ἔντονον τὴν πατροπαράδοτον φιλόξενον διάθεσιν. Ἐχουν πάντοτε ζωηρὰν τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον νὰ μάθουν τὴν προέλευσιν καὶ τὸν σκοπὸν παντὸς ξένου ἐπισκεπτομένου τὸ χωρίον των καὶ προθύμως προσφέρονται πρὸς παροχὴν διευκολύνσεων. Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς ὅ,τι παρατηρεῖται ἐνίοτε εἰς ἄλλα χωρία, ὅπου οἱ ἄνθρωποι ἐρωτώμενοι περὶ τῶν ἐθίμων καὶ τῆς ζωῆς των μετὰ πολλῆς ἐπιφυλάξεως ἀπαντοῦν, εἴτε ἐκ δυσπιστίας πρὸς τὸν ξένον, εἴτε ἐκ τῆς μὴ ἐπιγνώσεως τῆς σημασίας τῶν τοιούτου εἰδους πληροφοριῶν, οἱ κάτοικοι τῶν Χειράδων, διακρινόμενοι διὰ τὴν εὐθυμον διάθεσιν, εἶναι πρόθυμοι διὰ πᾶσαν σχετικὴν πρὸς τὸ χωρίον των ἀνακοίνωσιν. Συχνότατα εἰς τὰς συζητήσεις των, τὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου ὁμιλοῦν περὶ τοῦ Κάστρου τοῦ Γαρδικίου, ἄλλως καλουμένου «Κάστρου τῆς Ὠριᾶς», κειμένου περὶ τὴν μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν πρὸς τὰ ΝΑ τοῦ χωρίου των. Παρὰ τὸ φυσικὸν τοῦτο ὄχυρόν, κατέχον ἐπίκαιρον στρατηγικὴν θέσιν εἰς τὴν στενὴν διάβασιν, τὸ κοινῶς λεγόμενον Δερβένι, μετὰξὺ Ἀρκαδίας καὶ Μεσσηνίας ἀφ' ἑνός, καὶ Μεσσηνίας καὶ Λακωνίας ἀφ' ἑτέρου, πολύνεκροι μάχαι διεξήχθησαν κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἑλληνικοὺς χρόνους μετὰξὺ Μεσσηνίων καὶ Λακεδαιμονίων¹, ὡς καὶ μετὰξὺ Ἑλλήνων, Φράγκων² καὶ Τούρκων³ κατὰ τὴν Φραγκοκρατίαν καὶ Τουρκοκρατίαν.

Ἀναμνήσεις ἐκ τῶν αἱματηρῶν τούτων συγκρούσεων, διαμορφωμένοι διὰ τῆς ἀναμείξεως μυθικῶν στοιχείων, διεσώθησαν εἰς τὴν λαϊκὴν παράδοσιν. Εἰς πᾶσαν σχεδὸν συζήτησιν οἱ κάτοικοι τῶν Χειράδων ἀναφέρουν τὴν μεγάλην σφαγὴν, τὴν γενομένην παρὰ τὸ Κάστρον Γαρδικίου εἰς τὴν θέσιν «Κόκκαλα», ἐκ τῆς ὁποίας τὸ αἷμα ἔρρευσεν ἀφθονον μέχρι τῆς μεσσηνιακῆς πεδιάδος. «Ὅταν οἱ Τούρκοι πῆραν τὸ Κάστρο τῆς Ὠριᾶς, κατέβασαν τοὺς Χριστιανοὺς ποὺ ἦσαν κλεισμένοι στὸ Κάστρο, τοὺς ἔβαλαν σ' ἄλώνι καὶ τοὺς ἀλώνισαν μὲ τ' ἄλογα. Τὸ αἷμα ἔτρεξε ποτάμι μιὰ ὥρα δρόμο, ὡς τὸ σημερινὸ χωριὸ Ἀλλαῆ τῆς Μεσσηνίας». Κατ' ἄλλας παραλλαγὰς τὸ φονικὸν ἔγινε «στὰ παλιὰ χρόνια», «στὸν καιρὸ τοῦ Ἰμπραῖμ» κλπ.

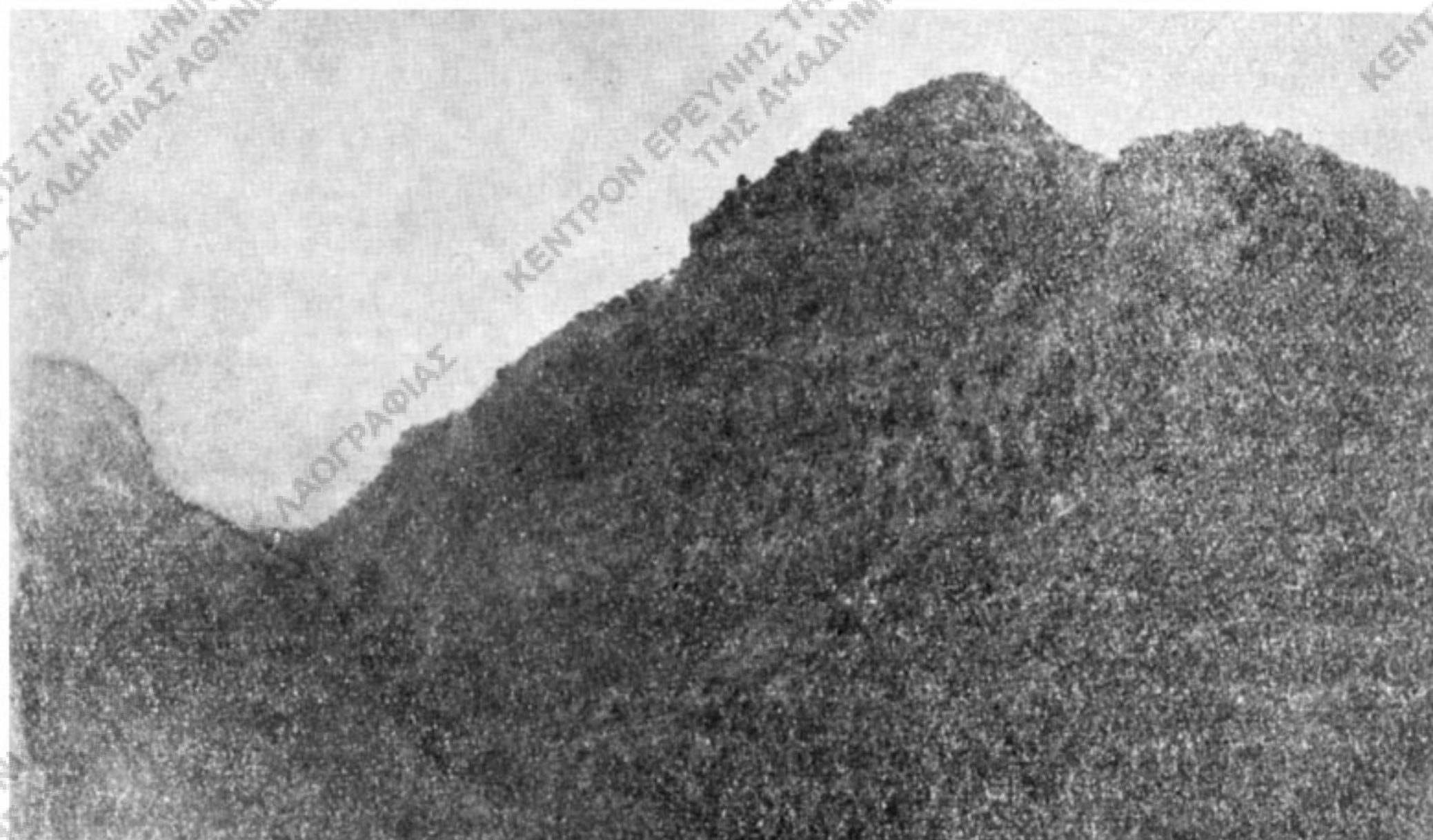
Τὴν παράδοσιν ταύτην μνημονεύει ἀπλῶς ὁ Ν. Γ. Πολίτης (Παραδόσεις 1, 14 καὶ 2, 649), παραλαβὼν ἐκ δημοσιεύματος τοῦ *E. Puillon Boblaye*, *Recherches géographiques sur les ruines de la Morée*, Paris 1838, σ. 110, ἐκ τοῦ ὁποίου

¹ Πανσ. Δ', ε', 9.

² Χρονικὸν τοῦ Μορέως, στίχ. 5355 κέ. (ἔκδ. Π. Π. Καλονάρου, Ἀθήναι 1940). Πρβλ. καὶ *D. Zakythinos*, *Le despotat grec de Morée*, I, Paris 1932, σ. 40 κέ.

³ Γ. Σφραντζῆ, Χρονικόν, σ. 405-406 (ἔκδ. Βόννης). *Λαονίκου Χαλκοκονδύλη*, Ἱστορ., σ. 474-75. (ἔκδ. Βόννης). *Κριτοβούλου*, Ἱστορ. 3, 22 (ἔκδ. Müller, Fr. hist. Gr., 1870).

παρέλαβον καὶ οἱ *Aldenhoven* (Itinéraire descriptif de l'Attique et du Péloponnèse, Athènes 1841, σ. 241), ὁ *Curtius* (Peloponnesos, eine historisch-geographische Beschreibung der Halbinsel, II, Gotha 1852 σ. 189, σημ. 12) καὶ ὁ *W. Vischer* (Erinnerungen und Eindrücke aus Griechenland, Basel 1857, σ. 422, σημ. 2)¹. Ἡ παράδοσις ὅμως ἀποτελεῖ εἰσέτι τὸ σημαντικώτερον καὶ γνωστότερον ἱστορικὸν, διὰ τοὺς κατοίκους τῶν Χειράδων, γεγονὸς καὶ ἐπιζῶσα μὲ παραλλαγὰς ἔχει μεγάλην διάδοσιν, καθὼς καὶ ἄλλαι σχετικαὶ παραδόσεις περὶ κε-

Τὸ Κάστρον Γαρδικίου.

κουμμένων εἰς τὸ Κάστρον θησαυρῶν, περὶ τῆς ἀρπαγῆς τούτων παρὰ ξένων περιηγητῶν κττ.

Τὰ ἔθιμα τοῦ χωρίου τὰ σχετικὰ μὲ τὴν σποράν, τὸν θερισμόν, τὸν θάνατον, τὰς ἐορτὰς κλπ. καθὼς καὶ αἱ λαϊκαὶ δοξασίαι, παρὰ τὴν ὁμοιότητά των πρὸς τὰ τῶν ἄλλων πελοποννησιακῶν χωρίων, παρουσιάζουν ἐνίοτε ἀξιοσημειώτους διαφορὰς.

Τὸ ἰδιάζον ὅμως ἀπὸ λαογραφικῆς ἀπόψεως γνώρισμα τοῦ χωρίου εἶναι τὸ δημοτικὸ τραγούδι. Τὰ νεώτερα λαϊκὰ τραγούδια τῶν πόλεων εἶναι ὀλιγώτερον ἐκεῖ γνωστά, ἐνῶ τὰ γνήσια δημοτικὰ τραγούδια, καὶ προπάντων τὰ κλέφτικα, ἔξακολου-

¹ Σχετικὸν ἄρθρον: «Λαϊκὴ παράδοσις καὶ Ἱστορία» ἐδημοσίευσεν ἐν «Πελοποννησιακῇ Πρωτοχρονιά» 1958, σ. 77 - 80.

θοῦν γὰ συγκινοῦν καὶ ν^ο ἀποτελοῦν σημαντικὴν ἐκδήλωσιν εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν. Περὶ δημιουργίας νέων δημοτικῶν τραγουδιῶν μεγάλης ἀξίας, δὲν δύναται γὰ γίγῃ σοβαρὸς λόγος, καθ' ὅσον ποιητικαὶ τινες συνθέσεις, ἐμπνευσμέναι ἐκ νεωτέρων πολεμικῶν ἢ τοπικῶν γεγονότων, εἶναι ὠχραὶ ἀπομιμήσεις τῶν παλαιότερων τραγουδιῶν, κατώτεραι ἐκείνων εἰς νοήματα καὶ ἔκφρασιν. Εἰς τὴν εἰς τοσοῦτον βαθμὸν ἐπιβίωσιν τῶν παλαιῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν συντελεῖ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ζωὴ ἀπὸ οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀπόψεως διατηρεῖ ἀκόμη τὴν παλαιάν της μορφήν.

Εἰς τὴν πρώτην σειρὰν μεταξὺ τῶν τραγουδιῶν ἔρχονται τὰ κλέφτικα. Εἶναι περισσότερον γνωστὰ καὶ προσφιλῆ εἰς τοὺς τραγουδιστάς. Εἰς τὴν ὄρεινὴν ταύτην ἀρκαδικὴν περιφέρειαν, ἔνθα διεξήχθησαν πολλοὶ ἀγῶνες κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας καὶ οἱ ἀγωνιζόμενοι κλέφτες πολλάκις εὔρισκον καταφύγιον, ἢ τὸ ἐπόμενον γὰ διατηρηθοῦν ζωνταναὶ ἀναμνήσεις τῶν γεγονότων ἐκείνων καὶ γίνουσι ποιητικαὶ συνθέσεις πρὸς ἐξύμνησίν των. Ἀξιοσημείωτον εἶναι, ὅτι καὶ ἀκριτικῶν τραγουδιῶν ἐπιβιώσεις παρατηροῦνται εἰς τὸ χωρίον. Ἐκτὸς μεμονωμένων στίχων, τοὺς ὁποίους συνήθως ἀνευρίσκομεν εἰς κλέφτικα τραγούδια, διασώζονται καὶ ἀκέραια ἀκριτικὰ τραγούδια ἢ ἀποσπάσματα τούτων, ὡς τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν θάνατον τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα, τὴν πάλιν Τσαμαδοῦ καὶ υἱοῦ, τοὺς υἱοὺς Ἀνδρονίκου κλπ.

Εἰς τὸ ἕτερον ἀρκαδικὸν χωρίον, τὴν Βελιγοστήν (πρῶην Σαμαρᾶ), ἀπέχον περὶ τὰς δύο ὥρας πρὸς τὰ ΒΑ τῶν Χειράδων, διέθεσα βραχύτερον χρόνον πρὸς λαογραφικὴν ἔρευναν. Ἔχει καὶ τοῦτο περὶ τοὺς 450 περίπου κατοίκους, οἱ ὅποιοι διαρκῶς ἐλαττοῦνται, ἔνεκα τοῦ κρατοῦντος καὶ ἐκεῖ μεναναστευτικοῦ πνεύματος παρὰ τὴν σχετικὴν εὐφορίαν καὶ τὴν δυνατότητα γεωργικῆς ἀναπτύξεως. Ἀπὸ λαογραφικῆς ἀπόψεως τὸ πεδινώτερον καὶ εὐφορώτερον τοῦτο χωρίον δὲν παρουσιάζει τὴν συντηρητικότητά των παραδόσεων τοῦ πρώτου. Ἐπικρατοῦν καὶ ἐκεῖ τὰ αὐτὰ ἑορταστικὰ καὶ λατρευτικὰ ἔθιμα, αἱ αὐτὰ συνήθειαι ὡς καὶ εἰς τὸ χωρίον Χειράδες μὲ ἐλαφρὰς ἐνίοτε ἀποχρώσεις. Ὡς πρὸς τὰ τραγούδια χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι ἐλαχίστους μόνον εὔρον καλοὺς τραγουδιστάς— δύο ἐν συνόλῳ— καὶ τούτους ὄχι προθύμους γὰ τραγουδήσουν.

Ἡ κατὰ τὴν ὡς ἄνω ἀποστολὴν συγκεντρωθεῖσα λαογραφικὴ ὕλη κατεγράφη εἰς σελ. 180 τετραδίου, σχ. 8^{ου} καὶ κατετέθη εἰς τὸ Λ. Ἀρχ. ὑπ' ἀρ. 2251· ἀποτελεῖται δὲ ἀπὸ 116 τραγούδια διαφόρων κατηγοριῶν, 32 παροιμίας, 40 αἰνίγματα, 11 παραδόσεις, 12 ἐπιδάς, 31 εὐχὰς καὶ κατάρας, ἀνέκδοτα, γλωσσοδέτας καὶ ποιήσας ἄλλας εἰδήσεις σχετικὰς μὲ τὸν γάμον, τὰς γεωργικὰς συνηθείας, τὴν συνεργασίαν καὶ ἀλληλοβοήθειαν, τὰς ὀνομασίας ζώων, τὴν πρόβλεψιν καιροῦ, τὰ μέτρα καὶ σταθμά, τὴν δημογραφικὴν καὶ οἰκονομικὴν κατάστασιν.

Γ.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΕΙΣ ΠΑΞΟΥΣ (19 ΑΥΓ. - 3 ΣΕΠΤΕΜ. 1957)

ΥΠΟ ΔΗΜ. Σ. ΛΟΥΚΑΤΟΥ

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, συνεχίζουσα τὴν φροντίδα αὐτῆς διὰ τὴν περισυλλογὴν τοῦ γλωσσικοῦ καὶ λαογραφικοῦ ὕλικου τῶν ἑλληνικῶν περιοχῶν, ἀνέθεσεν εἰς ἡμᾶς κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος τὴν ἐντολὴν (ἀρ. 35258/12 - 6 - 57), ὅπως μεταβῶ εἰς Παξοὺς πρὸς λαογραφικὴν ἔρευναν. Μετέβην καὶ παρέμεινα ἐκεῖ ἐπὶ 15 ἡμέρας, ἀπὸ τῆς 19ης Αὐγούστου μέχρι καὶ τῆς 3ης Σεπτεμβρίου, καὶ κατέγραψα εἰς χειρόγραφον ἐκ 368 σελίδων ποικίλον λαογραφικὸν ὕλικόν.

Ἡ μέχρι τοῦδε γνωστὴ ἐκ δημοσιευμάτων ἢ χειρογράφων λαογραφικὴ ὕλη ἐκ Παξῶν συνίστατο: α) εἰς τὰ ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ Ἀρχιδουκὸς *Salvator* περιλαμβανόμενα¹ καὶ β) εἰς τὰ ἐν τοῖς χειρογράφοις τῶν: *Μιχαὴλ Α. Δένδια*, νῦν Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, *Φωτίου Ἀντιόχου*, Γυμνασιάρχου, καὶ *Δημητρίου Ἀνεμογιάννη*, Δημοδιδασκάλου, περιεχόμενα².

Παρὰ τὸν σχετικὸν πλοῦτον καὶ τὴν ἀξίαν τῆς ὡς ἄνω ὕλης, ἐκρίθη σκόπιμος ἡ ὀλοκλήρωσις τῆς ἐν τῇ νήσῳ λαογραφικῆς ἐρεῦνης, ἐφ' ὅσον μάλιστα τὰ ὡς ἄνω παρεχόμενα στοιχεῖα ἀπέχουν τῶν ἡμερῶν μας, τοῦ μὲν *Salvator* κατὰ 70 ἔτη, τοῦ δὲ *Μ. Δένδια* κατὰ 40 περίπου.

Ἡ κυρία καὶ μονίμως κατωκημένη νῆσος τῶν Παξῶν, «Παξὸς» ἢ «Παξή» ὀνομαζομένη, ἀποτελεῖ μετὰ τῆς μικροτέρας, ἐχούσης ἐποχικῶς ἐπιδημοῦντα ἀγροτικὸν πληθυσμόν, Ἀντιπάξου, τὸ συγκρότημα τῶν «Παξῶν», τὸ ὁποῖον ἱστορικῶς καὶ διοικητικῶς ἦτο πάντοτε ἐξάρτημα τῆς νήσου Κερκύρας, ἔχον ὅμως καὶ αὐτοτελῆ ὑπόστασιν εἰς τὴν Ἑπτάνησον ἢ Ἰόνιον Πολιτείαν, μὲ ἴδιον ἔμβλημα τὴν τρίαιναν.

¹ *Ludwig Salvator*, *Paxos und Antipaxos*, Wien 1887. Ἑλληνικὴ μετάφρασις ὑπὸ Ἀναστασίου Π. Μιτσιάλη, ἱατροῦ, ἐν Ἀθήναις 1905. Ἐνταῦθα παρέχονται κείμενά τινα ἄσμάτων, 35 παροιμίαι, καὶ ἀξιόλογοι εἰδήσεις περὶ τοῦ οἰκονομικοῦ καὶ λαϊκοῦ βίου, ὡς καὶ περὶ λατρευτικῶν ἐθίμων.

² *Μιχαὴλ Α. Δένδια*, α) «Παξιακαὶ Ὠδαί, ἦτοι Συλλογὴ δημοτικῶν ἄσμάτων ἄδομένων ἐν Παξοῖς», θέρος 1915. (Χ/φον τοῦ Ἱστορ. Λεξ. ὑπ' ἀριθμ. 203, περιέχον 114 ἄσματα). β) «Παξιακὸν Γλωσσάριον», θέρος 1915. (Χ/φον Ἱστ. Λεξ. ὑπ' ἀριθμ. 195). Περιέχει τοπωνύμια, παροιμ. φράσεις καὶ λαϊκὰς παραδόσεις. γ) «Παροιμίαι καὶ παροιμιακαὶ φράσεις τῆς νήσου Παξῶν», ἔτος 1932. (Χ/φον τοῦ Λαογρ. Ἀρχείου, ἀριθμ. 370). Περιέχει 300 παροιμίας καὶ φράσεις. *Φωτίου Σπ. Ἀντιόχου*, «Περὶ τοῦ γάμου ἐν Παξοῖς», ἔτος 1918. (Χ/φον τοῦ Λαογρ. Ἀρχείου, ὑπ' ἀριθμ. 88). *Δημητρίου Ἀνεμογιάννη*, «Ζητήματα σχετικὰ μὲ τὸν γάμον», ἔτος 1954. (Χ/φον Λαογρ. Ἀρχείου, ἀριθμ. 2044).

Ἡ θέσις τῶν Παξῶν μεταξὺ Κερκύρας καὶ Ἡπείρου μαρτυρεῖ ἀμέσως περὶ τῆς συστάσεως τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῶν, ὅστις ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων εἶναι νησιωτικός ἅμα καὶ ἠπειρωτικός, εὐκόλως συγκεραυνύμενος, διὰ τε τὸ ὀλιγάριθμον τῶν κατοίκων καὶ τὴν μικρὰν ἔκτασιν τῆς νήσου. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ἰδίᾳ τοῦ 19^{ου} αἰῶνος, ὅτε αἱ ἐκστρατεῖαι τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ κατὰ τοῦ Σουλίου καὶ ἡ πώλησις τῆς Πάργας, ἔπειτα δὲ οἱ κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν διωγμοὶ ἠνάγκασαν τοὺς ἑλληνικοὺς πληθυσμοὺς τῆς Ἡπείρου νὰ καταφύγουν εἰς τὴν Ἐπτάνησον, οἱ Παξοὶ ἐδέχθησαν πλῆθος προσφύγων, οἵτινες ζοῦν ἔκτοτε εἰς τὴν νῆσον, ἀφομοιωθέντες πρὸς τὸν προϋπάρχοντα πληθυσμόν, ἀλλὰ καὶ προσενεγκόντες ἴδια αὐτῶν γλωσσικὰ καὶ λαογραφικὰ στοιχεῖα εἰς τὰ ὑπάρχοντα ἑπτανησιακά.

Ἀπὸ δημογραφικῆς ἀπόψεως καὶ συμφώνως πρὸς τὰς πληροφορίας τοῦ Ἀρχιδουκὸς Saluator, ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου ἀνήρχετο κατὰ τὸ ἔτος 1884 εἰς 5.000 κατοίκους. Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1929 ἡ «Ἐπαρχία Παξῶν τοῦ Νομοῦ Κερκύρας» ἠρίθμει 3.037 κατοίκους, κατὰ δὲ τὴν τελευταίαν τοῦ 1951 ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν δὲν ἔφθανε τὰς 3.000. Ἡ μείωσις αὕτη τοῦ πληθυσμοῦ ὀφείλεται εἰς τὴν αὐξουσαν τάσιν πρὸς ἀποδημίαν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν (Αἴγυπτον, Ρωσίαν, Ρουμανίαν, Ἀμερικὴν), ἀλλὰ καὶ εἰς ἀστικὰ κέντρα τοῦ ἐσωτερικοῦ (Κέρκυραν, Πάτρας, Ἀθήνας, Θεσσαλονίκην κ. ἄ.). Εἰς τὴν ἀποδημίαν τῶν Παξίων συνετέλεσε καὶ ἡ ἔξαφάνισις ἑνὸς παλαιότερου πόρου ζωῆς, τῆς πωλήσεως τῶν ἐγχωρίων λιθίνων πλακῶν, αἵτινες ἤδη ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ τοῦ τσιμέντου καὶ τῶν νεωτέρων τρόπων οἰκοδομῆς. Μόνη ἔκτοτε πηγὴ τοπικοῦ εἰσοδήματος ἀπέμεινεν ἡ ἐλαιοπαραγωγή, ἥτις εἰς ποιότητα θεωρεῖται πρώτη τῶν ἐν Ἑλλάδι, παρέχουσα κατὰ μέσον ὄρον περὶ τὰς ἑξακοσίας χιλιάδας ὀκάδας ἐλαίου κατ' ἔτος¹.

Παρὰ τὴν μετριότητα τῶν εἰσοδημάτων, οἱ κάτοικοι τῶν Παξῶν εἶναι ἐκ τῶν ἀνενδεέστερον κατὰ μέσον ὄρον διαβιούντων Ἐπτανησίων. Καθαροὶ καὶ νοικοκυρευμένοι, ἐργατικοὶ καὶ μὲ κοινωνικὴν ἀξιοπρέπειαν ἀντιμετωπίζουν τὴν ζωὴν μὲ πενιχρὰ μὲν μέσα ἀλλὰ χωρὶς στέρησιν. Ἐλάχιστοι εἶναι μεταξὺ αὐτῶν οἱ πολὺ πλούσιοι, ἐνῶ οἱ πλεῖστοι, ζῶντες ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐλαιῶν τῶν εἰς ἀνέτους μᾶλλον καὶ γραφικὸς μικροσυννοικισμούς, διαβιοῦσιν ἐν οἰκονομικῇ ἰσότητι.

Εἶναι ἀπαραίτητον ἐπὶ τούτοις νὰ ἐξαρθῇ τὸ φιλήσυχον καὶ εὐγενὲς ἦθος τῶν κατοίκων, ὅπερ μετὰ τοῦ προθύμου πνεύματος αὐτῶν πρὸς παροχὴν πληρο-

¹ Σοβαρῶς ἐνισχυτικὸν εἰς τὴν οἰκονομίαν τοῦ τόπου εἶναι τὸ ἐξ ἐμβασμάτων παρὰ τῶν ἀποδήμων ἢ τῶν ναυτιλλομένων εἰσόδημα, χαρακτηριστικὸν δὲ εἶναι ὅτι, ὡς μὲ ἐπληροφόρησεν ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος Λογγοῦ, πληρώνονται σήμερον 200 δολλάρια κατὰ μῆνα εἰς συνταξιούχους τῆς κοινότητός του, ἐξ ἀμερικανικῶν ταμείων.

φοριῶν καὶ φιλοξενίας κατέστησε τὴν λαογραφικὴν μου ἔρευναν ἀποδοτικὴν καὶ εὐχάριστον.

Ἡ ἐπικοινωνία τῶν Παξῶν μὲ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα γίνεται διὰ τακτικῶν μὲν βενζινοπλοίων εἰς Κέρκυραν, δι' ἐκτάκτων εἰς Πάργαν, καὶ διὰ τῆς ἐβδομαδιαίας ἀκτοπλοϊκῆς γραμμῆς εἰς Πάτρας καὶ Πειραιᾶ.

Τὸ κλίμα τῶν Παξῶν εἶναι παρόμοιον πρὸς τὸ τῆς Κερκύρας, ἠπιώτερον ὅμως καὶ ὑγιεινότερον. Ὑδατα καὶ πηγὰς ἐλαχίστας ἔχει ἡ νῆσος. Ἡ ὕδρευσις γίνεται κυρίως δι' ἀποθηκεύσεως τῶν ὀμβρίων ὑδάτων εἰς δεξαμενὰς (στέρνas), κοινοτικὰς παλαιότερον καὶ ἰδιωτικὰς ὀσημέραι.

Ἡ νῆσος δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ὄρεινῃ· λόγῳ ὅμως τῆς σμικρότητός της, οἱ λόφοι της δεσπόζουν τοῦ Ἰονίου. Διὰ τοῦτο οἱ κάτοικοι εἶναι πνευματώδεις καὶ εὐφάνταστοι. Αἱ δυτικαὶ ἀκταὶ τῆς νήσου, ἀπόκρημνοι καὶ μᾶλλον ὑψηλαί, εἶναι πλήρεις προεξοχῶν καὶ σπηλαίων ἰδιαζούσης γραφικότητος. Αὗται ἔχουν ἐμπνεύσει εἰς τοὺς κατοίκους πληθὺν παραδόσεων, μὲ ἔντονον τὸ θαλασσινὸν χρῶμα. Ἡ θρησκευτικότης ἐξ ἄλλου τῶν κατοίκων, ζωηρὰ ὡς καὶ εἰς τὰς ἄλλας Ἰονίους νήσους, ἔχει πλουτίσει τὰς τοπικὰς παραδόσεις καὶ μὲ θαυματουργικὰς ἀφηγήσεις, ἀποδιδόμενας εἰς τοὺς προστάτας ἁγίους τῶν Παξῶν, τὴν Θεοτόκον ἰδίᾳ καὶ τὸν Ἅγιον Χαράλαμπον.

Ἀξιοσημεῖωτον εἶναι ὅτι τρόποι ζωῆς, ἔθιμα καὶ δοξασίαι περιγραφέντα ἀπὸ τοῦ 1884 ἐν Παξοῖς ὑπὸ τοῦ Ἀρχιδουκὸς Salvator, ἀπαντῶσιν εἰσέτι ἐκεῖ ἀπολύτως ὅμοια. Ἐπίσης ἄσματα, δίστιχα καὶ παροιμίαι καταγραφεῖσαι ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ βραδύτερον κατὰ τὰ ἔτη 1915 καὶ 1922 ὑπὸ τοῦ Μ. Δένδια, ἐξακολουθοῦν νὰ ἐπαναλαμβάνονται καὶ νὰ κυκλοφοροῦν. Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου, καίτοι παρακολουθοῦντες τὴν σύγχρονον πολιτιστικὴν καὶ πνευματικὴν ἐξέλιξιν, δὲν ἔχουν ἀποβάλλει τὰς τοπικὰς συνηθείας των, οὐδ' ἔπαυσαν νὰ χρησιμοποιοῦν καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνουν τὰς ὑπὸ παλαιότερων γενεῶν κληροδοτηθείσας δοξασίας, τὰ μνημεῖα τοῦ λόγου καὶ τοὺς πρακτικοὺς τρόπους ζωῆς. Ἡ ἑπτανησιακὴ ἱστορία τοῦ τόπου, ἡ ναυτικὴ ζωὴ του, ἡ ἐκ τῶν μεταναστεύσεων γνῶσις, ἀλλὰ καὶ τὸ ὄραμα τῶν ἔναντι Ἡπειρωτικῶν βουνῶν, προσδιορίζουν ἐντόνως τὰ ἔθιμα καὶ τὴν λαϊκὴν φιλολογίαν τῆς νήσου, ὡς ἐπίσης τὸν πολιτισμὸν, τὴν γλῶσσαν καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν κατοίκων αὐτῆς¹.

¹ Πολύτιμον διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου εἶναι τὸ ἐν τῇ νήσῳ Ἀρχειοφυλακεῖον. Τοῦτο, κατὰ τὰς πληροφορίες τοῦ τέως Διευθυντοῦ αὐτοῦ κ. Δ. Φαναριώτου, λειτουργεῖ ὡς δημοσία ὑπηρεσία ἀπὸ τοῦ 1814 (μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Ἄγγλων), περιλαμβάνει δὲ τὰ ἐξῆς ἀρχεῖα: 500 νοταρικοὺς κώδικας τῶν ἐτῶν 1645-1864 [βλ. καὶ πρόσφατον ἔκδοσιν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Γ. Α. Πετροπούλου - Ἀθῆναι 1958], 96 συμβολαιογραφικοὺς τόμους τῶν ἐτῶν 1815-

Περιελθὼν τὰ χωρία, τὰ ἐπίνεια καὶ τοὺς συνοικισμοὺς τῆς νήσου, κατέγραψα λαογραφικὴν ὕλην ἐξ ὅλων τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ τοπικοῦ βίου καὶ δὴ: ἄσματα 200, δίστιχα 70, παραδόσεις 90, παροιμίας 150, αἰνίγματα 10, παραμύθια 12, εὐτραπέλους διηγήσεις 16, περιπαίγματα χωριῶν 10, παιδιὰς 10, ἐπιδάς 10, ἀράς, τοπωνύμια, βαπτιστικὰ ὀνόματα, παρωνύμια, ὀνόματα φυτῶν, ἰχθύων κ. ἄ., πλείστας εἰδήσεις τῆς λαϊκῆς λατρείας, τῆς δημόδους ἰατρικῆς, τῆς μετεωρολογίας, τῆς τοπικῆς λιθοδομίας καὶ οἰκοδομικῆς, τῆς ἐλαιοκομίας καὶ ἐλαιουργίας, ἔτι δὲ καὶ ἔθιμα περὶ τὴν γέννησιν καὶ τὴν τελευτήν. Κατέγραψα ἐπίσης πληροφορίας περὶ τῆς οἰκιακῆς ζωῆς, τοῦ ναυτικοῦ βίου καὶ τῶν βιοτεχνικῶν ἐπαγγελμάτων τῆς νήσου, περὶ ἐνδυμασίας καὶ χοροῦ, κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ὀργανώσεως, ἔτι δὲ καὶ τινὰς ἱστορικὰς καὶ ἀρχαιολογικὰς εἰδήσεις (βλ. χειρόγρ. ἐν τῷ Λαογρ. Ἀρχεῖφ, ὑπ' ἀριθμὸν εἰσαγωγῆς 2250).

Ἐκ τῆς συγκεντρωθείσης, ὡς ἄνω, ὕλης εἰδικώτερον τοπικὸν ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν: α) αἱ παραδόσεις. Αὗται, λόγῳ τῆς νησιωτικῆς καὶ βραχώδους ἐν μέσῳ πελάγει μορφολογίας τοῦ τόπου, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἱστορικῶν κατὰ τὸν μεσαῖωνα περιπετειῶν, ἀναφέρονται εἴτε εἰς ὑπερφυσικὰ ὄντα (Στοιχεῖα τῆς θάλασσης, Νεράϊδες, Στρίγγλες, Φαντάσματα), εἴτε εἰς πειρατικὰ ἐπεισόδια (Ἀλιζερῖνοι ἐπιδρομεῖς, αἰχμαλωσίαι, κρησφύγετα), ἀκόμη δὲ εἰς τὴν παρουσίαν θαλασσίων κητῶν καὶ φαινομένων περὶ τὰς ἀκτὰς. Χαρακτηριστικαὶ ἔτι εἶναι καὶ αἱ θρησκευτικαὶ παραδόσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ μὲν πολίχνη Γάϊος ὠνομάσθη οὕτω ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου Γαίου, μαθητοῦ τοῦ Παύλου, κηρύξαντος καὶ ἀποθανόντος ἐκεῖ, οἱ δὲ ἐν τῇ νήσῳ ὄφεις εἶναι ἀπολύτως ἀκίνδυνοι κατ' ἐπιταγὴν τῶν Ἀποστόλων, πολὺ περισσότερον ἂν τις φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ χῶμα ἐκ τοῦ τάφου τοῦ ἀγίου Γαίου, ἢ τὸ πῆχυν διαλελυμένον ἐντὸς ὕδατος¹. β) Τὰ θρησκευτικὰ λατρευτικὰ ἔθιμα, τελούμενα καθ' ὅλον τὸ ἔτος,

1900, 500 βιβλία δικαστικῶν καὶ ἀστυνομικῶν ὑπηρεσιῶν, 1000 τόμους δικαστικοῦ περιεχομένου, πολλὰ βιβλία διοικητικῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Γαλλικῆς (1797-1813) καὶ Ἀγγλικῆς (1814-1864) κατοχῆς, ἐπίσης τῆς ὀλιγοχρονίου Ρωσσο - Τουρκικῆς. Ὁμοίως περιλαμβάνει καταλόγους ἐπιστρατεύσεων, ἐπισιτιστικῶν ὑπηρεσιῶν, κληρικῶν, ληξιαρχικὰ ἐκκλησιῶν, γεννήσεων, γάμων, θανάτων, ἀλληλογραφίαν τῶν Ἀγγλων διοικητῶν, ναύγια πλοίων, πολεοδομικὰ σχέδια, τόμους περὶ τῶν οἰκογενειῶν τῆς νήσου καὶ ἱστορικὰ στοιχεῖα διὰ τὴν συμμετοχὴν τῆς νήσου εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821 κ. ἄ. (Δυστυχῶς τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον τοῦτο στερεῖται σήμερον διευθυντοῦ καὶ στεγάζεται ἐστοιβαγμένον ὑπὸ τὰ Γραφεῖα τῆς Κοινότητος, ὑποκείμενον εἰς κινδύνους πάσης φθορᾶς καὶ καταστροφῆς.) Λειτουργεῖ ἐπίσης ἐν Γαίῳ *Λαϊκὴ Βιβλιοθήκη*, ἰδρυθεῖσα προσφάτως (1955) ὡς ἐξάρτημα τοῦ Κοινωφελοῦς Ἰδρύματος Παξῶν (1952) καὶ πλουτιζομένη ἐκ δωρεῶν τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Παξίων.

¹ Εἶναι περίεργος ἡ πρωτοβουλία τῆς Νομαρχίας Κερκύρας κατὰ τὸ ἔτος 1957, νὰ προβῇ εἰς τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ ὀνόματος Γάϊος διὰ τοῦ γενικωτέρου Παξοί. Ἐλπίζομεν ὅτι,

ἰδίᾳ δὲ κατὰ τὰς πανδήμους ἑορτάς: τῆς Ὑπαπαντῆς (εἰς τὴν ὁμώνυμον Μονήν), τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους (πολιούχου τῆς νήσου), τοῦ ἁγ. Γεωργίου, τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, τοῦ ἁγ. Ἀνδρέου καὶ τοῦ Δεκαπενταυγούστου (ἐπὶ τῆς νησίδος πρὸ τῆς πολίχνης τοῦ Γαΐου). Χαρακτηριστικώτεροι ἐκδηλώσεις τῶν ἑθίμων τούτων εἶναι αἱ πολυήμεροι καὶ πολύσταθοι λιτανεῖαι εἰκόνων, αἱ γινόμεναι κατὰ τὴν Ἑβδομάδα τοῦ Πάσχα ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἱερῶν πρὸς τὸ ἄλλο, μὲ διασταυρουμένας πομπάς. Ἀξιοσημεῖωτον εἶναι ἐπίσης τὸ ἀπὸ ἐτῶν διατηρούμενον ἑθίμον τοῦ ἱεροῦ κοινοῦ γεύματος ἐκ βραστοῦ κρέατος τριῶν σφαζομένων βοῶν, προσφερομένου δωρεὰν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τῆς «Παναγίας στὸ Νησι» κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς 15 Αὐγούστου. γ) αἱ ρίμναι («ρίμες»), αἵτινες, ὡς συμβαίνει καὶ ἀλλαχοῦ, ἐμπνέονται ἐκάστοτε ἀπὸ τὰ τοπικὰ γεγονότα καὶ περιγράφουν ἐμμέτρως ἢ σατιρίζουν πρόσωπα καὶ πράγματα. Χαρακτηριστικαὶ εἶναι καὶ αἱ προεκλογικαὶ ρίμναι τῶν παλαιότερων ἢ καὶ προσφάτων ἐτῶν, εἰς τὰς ὁποίας, παρὰ τὴν σμικρότητα τῆς ἐκλογικῆς περιφέρειας, οἱ ὑποψήφιοι σατιρίζονται ἢ ἐπαινοῦνται μὲ φανατισμὸν καὶ ταξικὴν συνείδησιν. Εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς τὸ πνεῦμα τῶν Παξίων ριμναδόρων ἀποδεικνύεται ὄξυ ἐπτανησιακὸν καὶ εὐθυμον, ὡς ἄλλως τε φαίνεται καὶ εἰς τὰς συλλεγείσας εὐτραπέλους διηγήσεις καὶ τὰ περιπαίγματα. Ἐνδιαφέρουσαι εἶναι ἐπίσης καὶ αἱ πατριωτικαὶ ρίμναι, αἵτινες συνετέθησαν ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἡρωικῶν γεγονότων (πόλεμοι τοῦ 1912 - 13) ἢ τραγικῶν ἐποχῶν (κατοχὴ 1940 - 44) καὶ αἵτινες διασώζονται καὶ ἐπαναλαμβάνονται.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ ἄλλα στοιχεῖα τοῦ λαϊκοῦ πνευματικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ βίου τῆς νήσου, δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν τὰ ἑξῆς: α) διὰ τὰ ἄσματα: Ὅτι ἀνευρίσκει κανεὶς ἐν Παξοῖς ποικιλίαν παραλλαγῶν διαφόρου προελεύσεως, ἐπομένως καὶ συμφυρμῶν, λόγῳ τῶν πολλαπλῶν, ὡς εἴπομεν, λαογραφικῶν ἐπιδράσεων ἐπὶ τῆς νήσου. Τὰ καταγραφέντα παρ' ἡμῶν ἄσματα εἶναι ποικίλου ἐπίσης στιχουργικοῦ μέτρου, ἠδόμενα πρὸς διαφόρους χορούς, γνωστοὺς εἴτε ἐκ τῆς παλαιᾶς νησιωτικῆς παραδόσεως (σταυρωτοί, πηδηχτοί), εἴτε ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς των ἀπὸ τὰς ἔναντι ἠπειρωτικᾶς ἀκτᾶς (συρτός, τσάμικος κλπ). Εἶναι ἀξιοσημεῖωτον, ὅτι ἐκ τῆς ἀναμείξεως ταύτης διασώζονται ἐν Παξοῖς, καίτοι πολλάκις ἡμιτελῆ, ὀλίγα τινὰ ἐκ τῶν μεσαιωνικῶν ἡμῶν ἄσμάτων (παραλογαί, θρησκευτικὰ κ. ἄ.), ὡς ἐπίσης καὶ ἄσματα ναυτικά, ἐπύλλια, καθὼς καὶ ἱκανὰ κλέφτικα. Ἡ νησιωτικὴ πάντως προτίμησις ἀποκλίνει ὑπὲρ τῶν μικροστίχων ἄσμάτων. β) διὰ τὰ παραμύθια. Ταῦτα πα-

κατόπιν καὶ τῶν διαμαρτυριῶν τῶν κατοίκων, δὲν θὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν κατάργησιν μιᾶς παλαιολογικῆς τοπωνυμίας, ἐρμηνευομένης διὰ τῆς πλέον ἀρχαίας τῶν ἐν Ἑλλάδι χριστιανικῶν παραδόσεων.

ρουσιάζουν πλοῦτον παραλλαγῶν καὶ μοτίβων καὶ ὠραίας εἰσαγωγάς. Ἐνευρίσκει κανεὶς εὐκόλως ἐν τῇ νήσῳ ἱκανοὺς καὶ ἐπαγωγοὺς ἀφηγητὰς (παραμυθιάδες), ἀνδρας ἢ γυναῖκας, μὲ πλουσίαν γνῶσιν κειμένων. Ἡ ἔλλειψις ἠλεκτρικοῦ φωτός, αἱ μικραὶ τῶν χωρίων ἀποστάσεις, καὶ αἱ ἐλάχισται ἀγροτικαὶ ἀπασχολήσεις τῶν κατοίκων (οἷτινες μόνον κατὰ τὴν ἐλαιοκομικὴν περίοδον εἶναι ἐντατικῶς ἀπασχολημένοι), εὐνοεῖ εἰσέτι τὰς βραδυνὰς συγκεντρώσεις καὶ τὰ παραμυθιακὰ ἀκροάματα. γ) διὰ τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τοὺς χορούς. Ἡ μνήμη τῶν γεροντοτέρων διετήρησε τὴν περιγραφὴν τῶν παλαιῶν ἐνδυμασιῶν, ἀνδρικής καὶ γυναικείας, αἷτινες ὁμοιάζον μὲ τὰς Κερκυραϊκὰς, ἀλλὰ εἶχον καὶ τινὰ ἰδιομορφίαν. Εἰς τοὺς ὄργανωτὰς

Γυναῖκες ὑπὸ τὰ ἐλαιόδενδρα «διάζονται» τὸ πρὸς ὕφανσιν νῆμα.

τοπικῶν ἐορτῶν συνέστησα τὴν χρησιμοποίησιν τῶν ἐνδυμασιῶν τούτων («σέλλα» καὶ «σαλαμπάρκα» διὰ τοὺς ἀνδρας, «ροκέτο» καὶ «κέρπι» διὰ τὰς γυναῖκας), ἐκ δὲ τῶν χορῶν συνέστησα τὴν προτίμησιν τοῦ «πηδηχτοῦ» ὡς περισσότερον τοπικοῦ. δ) διὰ τὴν μουσικὴν: Αὕτη φαίνεται ζωηρῶς ψυχαγωγοῦσα τὴν νῆσον, ὡς διεπίστωσα ἀπὸ τὴν ἀπαραίτητον παρουσίαν ὀργάνων εἰς γάμους καὶ πανηγύρεις, ἔτι δὲ καὶ ζῶσα εἰς τὴν λαϊκὴν παράδοσιν, ἀφοῦ εὐκόλως οἱ πληροφοροῦνται καὶ μετὰ ἀκριβοῦς τονικότητος μοῦ ἐτραγοῦδησαν τὰ γνωστά των ἄσματα. Ἄτυχῶς δὲν διέθετον φωνοληπτικὸν μηχάνημα, ὥστε καὶ τῶν ἐκτελεστῶν τούτων τὰς μελωδίας καὶ τῶν ἐν χρήσει λαϊκῶν ὀργάνων τὰς συναυλίας νὰ καταγράψω.

Ἡ μουσικὴ παράδοσις τοῦ τόπου εἶναι μᾶλλον Ἡπειρωτικὴ, δὲν ἔλλείπουν ὅμως καὶ αἱ περιπτώσεις ἁρμονικῶν συμφωνιῶν (καντάδες) κατὰ τὸ ἐπτανησιακὸν σύστημα, ἐξ ἐπιδράσεως ὅχι μόνον τῆς γειτονικῆς Κερκύρας, ἀλλὰ καὶ τῆς ναυτικῆς

ἀναστροφῆς τῶν Παξίων μετὰ Κεφαλλήνων τραγουδιστῶν. Ἐπίσης δύναμαι νὰ παρατηρήσω ε) διὰ τὰς πρακτικὰς τοπικὰς ἀσχολίας, τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, ἔλαιοκομίαν, λιθοτομίαν, οἰκοδομικὴν, ἀλιείαν, καλαθοπλεκτικὴν, ὑφαντικὴν, σχοινοποιίαν κλπ., ὅτι αὗται συνεχίζουσιν κατὰ γραφικὸν τρόπον τὴν παλαιότεραν παράδοσιν, οἷα περιγράφεται κατὰ τὸ ἔτος 1884 εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Salvator.

Ἐν συμπεράσματι παρατηρῶ ὅτι εἰς τοὺς Παξοὺς διατηροῦνται ζωηρὰ τὰ στοιχεῖα τῆς λαϊκῆς παραδόσεως, ἐκ τούτου δὲ καὶ ὑπάρχει εἰσέτι καιρὸς πρὸς ὀλοκλήρωσιν τῆς περισυλλογῆς καὶ μελέτης των. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἐκπαιδευτικοὶ καὶ ἄλλοι λόγιοι τῆς νήσου, οἵτινες ἔδειξαν ἐνδιαφέρον καὶ ἐβοήθησαν τὴν ἀποστολήν μου, δύνανται παραλλήλως νὰ συνεχίσουν τὴν λαογραφικὴν προσπάθειαν τῆς καταγραφῆς ἐθίμων, κειμένων καὶ ἐκδηλώσεων λαϊκοῦ βίου καὶ τέχνης τῶν Παξῶν.

Δ'.

ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ
ΝΑΥΠΑΚΤΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
ΥΠΟ ΣΠΥΡ. ΠΕΡΙΣΤΕΡΗ

Ὁ νομὸς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας ὡς καὶ αἱ περιοχαὶ μὲ προέκτασιν πρὸς Β. εἰς τὸν νομὸν Εὐρυτανίας καὶ ἀνατολικῶς πρὸς τὴν Φθιώτιδα καὶ τὴν Φωκίδα δὲν ἀντιπροσωπεύονται ἀκόμη εἰς τὴν Ἐθνικὴν Μουσικὴν Συλλογὴν τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου. Πρὸς μερικὴν πλήρωσιν τῆς ἐλλείψεως ταύτης ἀπεστάλην ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τὸ πρῶτον εἰς τὰς περιφερείας Ναυπάκτου καὶ Μεσολογγίου ἐπὶ ἓνα μῆνα, ἦτοι ἀπὸ τῆς 7ης Αὐγ. μέχρι 6ης Σεπτεμ. 1957.

Μὴ ἔχων εἰς τὴν διάθεσίν μου μαγνητόφωνον λειτουργοῦν δι' ἠλεκτρικῶν συστοιχιῶν, διὰ τοῦ ὁποίου εἶναι δυνατὴ ἡ ἠχογράφησις εἰς συνοικισμοὺς στερουμένους ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, περιώρισα ἐξ ἀνάγκης τὴν ἐργασίαν μου ταύτην μόνον εἰς τὰς πόλεις Ναύπακτον καὶ Μεσολόγγιον ὅπου ὑπῆρχεν ἠλεκτρικὸν ρεῦμα.

Εἰς τὰ κέντρα ταῦτα, πλὴν τῶν ὀλίγων κατὰ τύχην ἐγκατεστημένων λαϊκῶν τραγουδιστῶν καὶ ὄργανοπαικτῶν, συντηρούντων τὴν παράδοσιν, παρέστη ἀνάγκη νὰ προσκληθοῦν καὶ χρησιμοποιηθοῦν καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν γύρω ἀγροτικῶν ἢ ποιμενικῶν χωρίων.

Εἰς τὴν ὄλην προσπάθειαν ταύτην ἀντιμετώπισα πολλὰς δυσχερείας, τὸ μὲν λόγῳ τῆς ἀπροθυμίας τῶν τραγουδιστῶν καὶ ὄργανοπαικτῶν ὅπως ἐγκαταλίπουν τὰς καθημερινὰς ἀσχολίας των καὶ ἔλθουν εἰς τὴν πόλιν, τὸ δὲ καὶ ἐκ ψυχολογικῶν ἐπιδράσεων εἰς αὐτοὺς ἐκ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ περιβάλλοντος ὡς πρὸς τὴν καλὴν ἐκτέλεσιν τῆς πρὸς ἠχογράφησιν μουσικῆς.

Τὰ ἐμπόδια ταῦτα κατεβλήθη φροντίς, ὅπως ὑπερνικηθοῦν μὲ τὴν πολὺ-

τιμον συμπαράστασιν εἰς τὸ ἔργον ἡμῶν α) εἰς τὴν Ναύπακτον: τοῦ ᾽Ακαδημαϊκοῦ καὶ βουλευτοῦ κ. Γεωργ. ᾽Αθανασιάδη Νόβα καὶ τοῦ Δημάρχου κ. Δημ. Δημολίτσα ὡς καὶ τῶν φιλομούσων Ἰωάν. Σιδέρη, Δικηγόρου, Ἰωάνν. ᾽Αθανασοπούλου, Νικολ. Γούρα καὶ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Φιλαρμονικῆς κ. Κοσμᾶ, καὶ β) εἰς Μεσολόγγιον: τοῦ Πρωτοσυγκέλλου τῆς Μητροπόλεως κ. Κωνστ. Πούλου, τοῦ κ. Κωνστ. Κώνστα ἐκ τοῦ χωρίου Γουριά, φιλολόγου - λαογράφου καὶ συλλέκτου δημοδῶν ᾄσμάτων, καὶ τῶν κ. ᾽Αντων. Λεονάρδου, Γυμνασιάρχου, Κωνστ. Πετρονικολοῦ, καθηγητοῦ, Γεωργ. Καπέ, ἱεροψάλτου, καὶ ᾽Ανδρ. Παπανδρέου, δημοδιδασκάλου¹.

Συνολικῶς ἠχογραφήθη ἡ μουσικὴ 185 τραγουδιῶν καὶ χορῶν, ὡς κάτωθι:

A) Εἰς Ναύπακτον ἠχογραφήθησαν ἑβδομήκοντα ᾄσματα διαφόρων κατηγοριῶν ἀπὸ τραγουδιστᾶς ἐγκατεστημένους ἐνταῦθα καὶ ἐκ τῶν χωρίων: Δάφνη, Ρηγάνιον, ᾽Αναβρυτή, Φαμήλα, Κάτω Βασιλική, Παλαιοχώριον καὶ Καλλονή. Τὸ ὕλικόν τοῦτο δὲν εἶναι ἄρκετόν, ὅπως μᾶς δώσῃ ὠλοκληρωμένην εἰκόνα τοῦ δημοτικοῦ ᾄσματος εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, διότι πλεῖστα χωρία τῆς Νοτίου περιοχῆς, καθὼς καὶ τὰ τῆς ὀρεινῆς Ναυπακτίας, ἅτινα ἀποτελοῦν καὶ τὴν ἀγνοτέραν πηγὴν τοῦ Ρουμελιώτικου τραγουδιοῦ, ἔμειναν ἀνερεύνητα ἔνεκα τῶν ἀναφερθεισῶν ἀνωτέρω τεχνικῶν δυσκολιῶν.

B) Εἰς Μεσολόγγιον εἰργάσθη ἀπὸ τῆς 2^{ας} Σεπτεμβρίου. Ἐνταῦθα ἠχογράφησα ἐν συνόλῳ 115 ᾄσματα διαφόρων κατηγοριῶν καὶ μουσικὴν λαϊκῶν χορῶν ἀπὸ ἐντοπίους τραγουδιστᾶς καὶ ὀργανοπαίκτας, μάλιστα δὲ ἐκ τῶν χωρίων: Γουριά, Πεντάλοφον, Νεοχώριον, Κατοχή, Ρίγανη, Παλαιοκατούνα, Χρυσοβέργιον, Εὐηνοχώριον καὶ Αἰτωλικόν.

Τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν συλλεγεῖσαν μουσικὴν ὕλην ταύτην κατέχουν τὰ κλέφτικα καὶ τὰ ἱστορικὰ τραγούδια. Τοῦτο εἶναι πολὺ φυσικόν, δεδομένου ὅτι καὶ ἡ περιφέρεια αὕτη ἀνήκει εἰς γεωγραφικὴν περιοχὴν τῆς δράσεως τῆς κλεφτουριᾶς καὶ τοῦ ἄρματολισμοῦ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας, μάλιστα δὲ ὅτι ὑπῆρξεν αὕτη τὸ θέατρον δραματικῶν ἱστορικῶν γεγονότων, τὰ ὅποια εἰς ἠρωϊσμόν συνεκλόνησαν τὴν ἐθνικὴν ψυχὴν. Δὲν ἦτο ἐπομένως δυνατὸν παρὰ ἡ λαϊκὴ μοῦσα νὰ ὑμνήσῃ ἥρωας καὶ γεγονότα ἱστορικά, τὰ ὅποια ἤγγιζον τὴν σφαιρὰν τοῦ θρύλου. Σημαντικὴν ἔτι θέσιν κατέχουν καὶ τὰ τραγούδια τὰ ᾄδόμενα πρὸς χορούς, καὶ συνοδευόμενα ὑπὸ τῆς μουσικῆς λαϊκῶν μουσικῶν ὀργάνων.

Χοροὶ ἐπικρατοῦντες ἐνταῦθα εἶναι οἱ πηδηκτοί, οἱ κοινῶς λεγόμενοι Τσάμικοι, μὲ τὴν ποικιλίαν τῶν ρυθμικῶν μορφῶν καὶ χορευτικῶν βημάτων. Πλὴν τούτων. εἶναι ἔτι διαδεδομένοι καὶ οἱ συρτοί, ὡς ὁ καλαματιανός, ὁ κουνητὸς καὶ ὁ ἀπολυτός.

¹ Ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὴν συμπαράστασιν ταύτην πρὸς ἐπιτυχῆ ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου τούτου.

Λαϊκὰ ὄργανα χρησιμοποιούμενα καὶ εἰς τὰς δύο ταύτας περιοχὰς εἶναι τὸ κλαρινέττο καὶ τὸ βιολί, ὡς προεξάρχοντα ὄργανα τῶν ὀργανικῶν ὁμάδων. Ὡς ὄργανα συνοδίας χρησιμοποιοῦνται τὸ λαοῦτο καὶ τελευταίως ἡ κιθάρα εἰσαχθεῖσα εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ λαούτου, τὴν ὁποίαν ὀνομάζουν λαουτοκίθαραν, διότι τὴν χορδίζουν κατὰ τὸ σύστημα τοῦ λαούτου. Εἰς τὴν περιφέρειαν κυρίως τοῦ Μεσολογγίου χρησιμοποιεῖται ἔτι ὁ ζουρνὰς ἢ πίπιζα μὲ συνοδίαν τοῦ λαϊκοῦ τυμπάνου (νταούλι), ὅστις παίζεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ ἀθιγγάνων.

Περὶ τῆς περιοχῆς αὐτῆς τῆς Ρούμελης καὶ ἰδιαιτέρως τῶν ἐπαρχιῶν Μεσολογγίου, Βάλτου καὶ Ξηρομέρου ὑπάρχει ἐκ παλαιότερων χρόνων ἡ φήμη ὅτι αὕτη ἔχει καλοὺς τραγουδιστάς. Πράγματι ἐνταῦθα διαπιστώνει τις κατὰ ἓνα μεγάλο ποσοστὸν καλλιφωνίαν τῶν τραγουδιστῶν, εἴτε πρόκειται περὶ ἀνδρῶν εἴτε περὶ γυναικῶν· προσέτι ἀκρίβειαν τονικότητος, εὐστροφον καὶ καθαρὰν φωνήν, καθὼς καὶ ζωντανὴν ἔκφρασιν. Τὸ φαινόμενον τοῦτο πιθανὸν νὰ ὀφείλεται εἰς ἀνθήσιν ἐνταῦθα εἰς παλαιότερους χρόνους τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς μὲ πολλοὺς γνωστοὺς ἀριστεῖς καὶ καλλιφώνους ἱεροψάλτας, οἵτινες ἀναμφιβόλως θὰ ἦσαν γνῶσται καὶ τῆς δημώδους μουσικῆς τοῦ τόπου. Εἰς πολλὰ ἐκ τῶν ἠχογραφηθέντων ἄσμάτων δύναται τις μὲ προσεκτικὴν παρατήρησιν νὰ διαπιστώσῃ ἐπιδράσεις τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς εἰς τὴν τεχνικὴν καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐξαγγελίας τῶν λαϊκῶν τούτων μελωδιῶν. Εἶναι ἄλλωστε γνωστὸν ὅτι εἰς τὰ δημοτικὰ μας τραγούδια συναντῶνται ὅλοι σχεδὸν οἱ τρόποι τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς.

Εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην, δηλαδὴ τοῦ Μεσολογγίου, καθὼς καὶ εἰς τὰς γειτονικὰς αὐτῆς τοῦ Ξηρομέρου, Βονίτσης καὶ Βάλτου ὑπάρχει ἀκόμη ἐν ἀκμῇ ἢ ἐκ παραδόσεως δημώδης μουσικὴ παρὰ τὰς ἐπιδράσεις ἐπ' αὐτῆς τῶν νεωτέρων συνθέσεων λαϊκῶν τραγουδιῶν, δημοτικοφανῶν καὶ ρεμπετοειδῶν, δημιουργημάτων, ὡς γνωστὸν, ἐπαγγελματιῶν ὀργανοπαικτῶν καὶ λαϊκῶν τραγουδιστῶν τῶν ἀστικῶν κέντρων καὶ ἰδίᾳ τῶν Ἀθηνῶν. Αἱ μουσικαὶ αὐταὶ συνθέσεις ἔχουν κατακλύσει τὴν ὑπαιθρον μὲ δίσκους γραμμοφώνου, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν συνεχῶν ραδιοφωνικῶν ἐκπομπῶν τῶν Ἑλληνικῶν ραδιοσταθμῶν. Ἡ καταστρεπτικὴ ἐπίδρασις τούτων ἐπὶ τῆς παραδεδομένης δημώδους μουσικῆς εἶναι καταφανὴς εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ὡς τοῦτο ἔχει διαπιστωθῆ καὶ ἐξ ἄλλων μουσικῶν ἀποστολῶν τοῦ Λ' Ἀρχείου, ὥστε πρέπει νὰ θεωρῆται βέβαιον ὅτι ἡ πλήρης νόθευσις καὶ ἡ ἐξαφάνισις τῆς γνησίας λαϊκῆς Ἑλληνικῆς μουσικῆς δὲν θὰ ἀργήσῃ νὰ ἐπέλθῃ, συνεπικουρούσης πρὸς τοῦτο καὶ τῆς προθυμίας τοῦ λαοῦ τῆς ὑπαίθρου νὰ ἀκολουθῇ εἰς τὸν βίον του, τὸν ὑλικόν, πνευματικόν καὶ καλλιτεχνικόν, τοὺς ἀντιστοίχους τρόπους ζωῆς τῶν ἀστικῶν κέντρων.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἐπιβάλλεται νὰ γίνῃ ὅσον τὸ δυνατόν, ἐντὸς συντόμου χρονικοῦ διαστήματος, ἡ συγκέντρωσις ἐξ ὅλων τῶν ἑλληνικῶν περιοχῶν τῆς ὑπαρχούσης ἀκόμη πλουσίας εἰς ποικιλίαν μουσικῆς ὕλης.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ
ΤΟΥ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 1955 - 1957

Α'. Κατὰ τὸ ἔτος 1955.

Τὸ Λαογραφικὸν Ἀρχεῖον ἔχον ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους πλήρη τὴν εἰς προσωπικὸν δύναμιν αὐτοῦ εἰργάσθη κατὰ τὸ λήξαν ἔτος κανονικῶς. Δύο μηνιαῖαι ἀποστολαὶ τῶν συντακτῶν του, ὁργανωθεῖσαι ἢ μὲν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν εἰς τὴν περιοχὴν Ξάνθης καὶ Καβάλλας καὶ τὴν νῆσον Θάσον, ὁπόθεν οὐδεμίαν εἶχομεν μέχρι τοῦδε συστηματικὴν λαογραφικὴν συλλογὴν, ἢ δὲ ὑπὸ τῆς Ἑλλην. Λαογραφικῆς Ἑταιρείας εἰς τὰ ὄρεινά χωρία τῶν ἐπαρχιῶν Βοΐου καὶ Γρεβενῶν ἀπεσκόπουν κυρίως εἰς τὸν πλουτισμὸν τῆς Ἐθνικῆς Μουσικῆς Συλλογῆς καὶ τὴν ἔρευναν τῶν λαϊκῶν ἐθίμων. Ἀμφοτέρων τῶν ἀποστολῶν τούτων μετέσχεν ὁ μουσικὸς τοῦ Ἀρχείου κ. Σπ. Περιστέρης ἔχων συνεργάτας εἰς μὲν τὴν πρώτην τὸν συντάκτην κ. Δ. Πετρόπουλον, εἰς δὲ τὴν δευτέραν τὸν συντάκτην κ. Δ. Οἰκονομίδην. Ἡ συγκομισθεῖσα ὕλη ὑπῆρξε πολλὴ καὶ ἀξιόλογος : 226 ἄσματα καὶ 14 παραμύθια ἀποτυπωμένα ἐπὶ ταινιῶν μαγνητοφώνου καὶ ποικίλη λαογραφικὴ ὕλη ἐν χειρογράφῳ ἐκ 272 σελίδων ἐκ τῆς εἰς Ξάνθην καὶ Θάσον ἀποστολῆς· 252 ἄσματα καὶ 21 παραμύθια ἐπὶ ταινιῶν ἀποτυπωθέντα καὶ χειρόγραφον ἐκ σελ. 472 πλήρες ποικίλης λαογραφικῆς ὕλης ἐκ τῆς εἰς Βοΐον καὶ Γρεβενὰ ἀποστολῆς, ἅπαντα κατατεθέντα εἰς τὰς συλλογὰς τοῦ Λαογρ. Ἀρχείου ὑπ' ἀριθμ. εἰσαγ. 2154 καὶ 2157.

Τὰς δαπάνας τῆς μὲν εἰς Ξάνθην καὶ Θάσον ἀποστολῆς, ἀνελθούσας εἰς 8229 δραχμάς, κατέβαλεν ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, τῆς δὲ εἰς Βοΐον καὶ Γρεβενὰ ἐκ δραχμῶν 9398 διέθεσεν ἐξ ὀνόματος τῆς Ἑλλην. Λαογραφικῆς Ἑταιρείας ἡ Μπάγκειος Ἐπιτροπὴ, ἣτις καὶ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη ἐχορήγησεν εἰς τὴν λαογραφικὴν ἔρευναν τῆς περιοχῆς Γράμμων καὶ Βοΐου.

Διὰ τῶν ἀποστολῶν τούτων ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπὶ δίσκων καὶ φωνοταινιῶν μαγνητοφώνου ἀποτυπωμένων δημοδῶν μελωδιῶν τῆς Ἐθν. Μουσικῆς Συλλογῆς τοῦ Ἀρχείου ἀνῆλθεν εἰς 1443.

Πλὴν τῶν δύο τούτων χειρογράφων εἰσῆχθησαν εἰς τὰς συλλογὰς τοῦ Ἀρχείου ἔτερα 21 χειρόγραφα ἐκ σελ. 914. Ἐκ τούτων 14 μὲν ἐδωρήθησαν ὑπὸ φίλων τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου: ἀριθμ. 2146 ἐκ σελ. 20 ὑπὸ τοῦ κ. Ἰππ. Μακροῦ, ἀρ. 2147 ἐκ σελ. 9 ὑπὸ τοῦ κ. Γρηγ. Δημητροπούλου, ἀρ. 2149 ἐκ σελ. 132 ὑπὸ Λεων. Ἄλκου (ἀθιγγανικὴ Λαογραφία ἐκ Μεγάρων), ἀρ. 2150 ἐκ σελ. 111 ὑπὸ Ἀ. Γιαννημάρα, ἀρ. 2151 ἐκ σελ. 8 ὑπὸ Ματ. Γκόλια, ἀρ. 2152 ἐκ σελ. 101 ὑπὸ Ε. Σαρέλλη, ἀρ. 2153 ἐκ σελ. 72 ὑπὸ Π. Παπαμανώλη, ἀρ. 2163 ἐκ σελ. 15 ὑπὸ Γ. Λεγάκη, ἀρ. 2164 ἐκ σελ. 5 ὑπὸ Δ. Ἀνδριοπούλου, ἀρ. 2155 ἐκ σελ. 36 ὑπὸ Δ. Οἰκονομίδου, ἀρ. 2156 ἐκ σελ. 66 ὑπὸ Χ. Ρεμπέλη, 7 δὲ ἐκ σελ. 40 προέρχονται ἐξ ἐργασιῶν φοιτητῶν, ὑποβληθεισῶν εἰς τὸ Λαογραφικὸν Φροντιστήριον τοῦ καθηγητοῦ Γ. Α. Μέγα. Ἡ ὕλη, ἢ περιεχομένη εἰς τὰ εἰσαχθέντα κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο χειρόγραφα, ἢ ὑποκειμένη εἰς ἀρίθμησην, εἶναι : ἄσματα 668, δίστιχα 124, παραμύθια 40, παροιμίαι 23, παραδόσεις 8, αἰνίγματα 5, μῦθοι 3, τοπωνύμια 34, παιδιαὶ 2. Ἡ λοιπὴ ὕλη ἀναφέρεται εἰς ἔθιμα τοῦ ἀγροτικοῦ βίου, τῆς κοινωνικῆς ὁργανώσεως, τῆς γεννήσεως, τοῦ γάμου, τῆς τελευτῆς, τῆς μαγείας καὶ μαντικῆς, τῆς ἀστρολογίας καὶ μετεωρολογίας, τῆς δημ. ἰατρικῆς καὶ τῆς λαϊκῆς λατρείας.

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο αἱ ἐργασίαι τοῦ Ἀρχείου περιστράφησαν περὶ τὴν ἀποδελτίωσιν, κατάταξιν καὶ ἐπεξεργασίαν τῆς ἀποθησαυρισθείσης ὕλης καὶ τὴν προπαρασκευὴν τῆς ἐκδόσεως Ἀπανθίσματος ἐκλεκτῶν δημοτικῶν ἄσμάτων.

Εἰς τὴν ἀποδελτίωσιν ὕλης ἐκ χειρογράφων τοῦ Ἀρχείου εἰργάσθησαν οἱ γραφεῖς Γρηγόριος Δημητρόπουλος καὶ Ἐλευθερία Δήμου - Παπαδοπούλου ἀντιγράφαντες ἐν ὄλῳ 4917 ἄσματα καὶ 1615 δίστιχα, τῆς κ. Παπαδοπούλου ἀσχολουμένης καὶ εἰς τὴν δακτυλογράφησιν τῶν ὑπηρεσιακῶν ἐγγρά-

φων, και ὁ συντάκτης Δ. Οἰκονομίδης ἀποδελτιώσας ποικίλην ὕλην ἐκ χειρογράφου ἰδίας αὐτοῦ συλλογῆς και 16 παραμύθια ἐκ φωνοταινιῶν μαγνητοφώνου. Ὁ αὐτὸς συντάκτης ἠσχολήθη και εἰς τὴν λεπτομερῆ ταξινομήσιν πλουσίου ὕλικου ἀποδελτιωθέντος ἐκ 30 χειρογράφων και ἀναφερομένου εἰς τὰ ἡθῆ και ἔθιμα και τὰς δοξασίας τοῦ λαοῦ. Πρὸς τούτοις συνεπλήρωσε τὴν ὑπὸ ἐκτύπωσιν βιβλιογραφίαν τῆς Ἑλλην. Λαογραφίας και ἀπασχολήθη μὲ τὴν καταγραφὴν χειρογράφων και βιβλίων εἰσαχθέντων εἰς τὸ Ἄρχεῖον.

Εἰς τὴν κατάταξιν δημοτικῶν ἀσμάτων κατέγιναν, ὡς και κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη, οἱ συντάκται Μαρία Ἰωαννίδου, Γ. Σπυριδάκης και Δ. Πετρόπουλος, ταξινομήσαντες ἐν ὄλῳ 3929 ἄσματα. Ἐκ τούτων 1505 ἐταξινομήθησαν ὑπὸ τῆς Μ. Ἰωαννίδου, 1420 ὑπὸ τοῦ Γ. Σπυριδάκη, ἀσχοληθέντος και εἰς τὸν καταρτισμὸν στατιστικῆς τῶν ἀποδελτιωτέων ἀσμάτων, τῶν περιεχομένων εἰς χειρόγραφα τοῦ Λαογρ. Ἀρχείου, και 1004 ὑπὸ τοῦ Δ. Πετροπούλου, ὅστις κατέγινε και εἰς τὸν ὑπομνηματισμὸν 23 κλέφτικων και 2 ἱστορικῶν ἀσμάτων και τὴν βιβλιογραφικὴν ἔρευναν τῶν πρὸ τοῦ 1850 συλλογῶν ἑλληνικῶν δημοτικῶν ἀσμάτων.

Εἰς τὴν κατάταξιν παροιμιῶν εἰργάσθη ὁ εἰδικευθεὶς εἰς αὐτὴν συντάκτης Δ. Λουκάτος, ταξινομήσας κατὰ τὸ λημματιοθετικὸν σύστημα 2805 νεοελληνικὰς παροιμίας. Προσέτι κατέγινεν εἰς τὸν καταρτισμὸν χωριστῶν διὰ τὰς ἀρχαίας ἑλληνικὰς και τὰς βυζαντινὰς παροιμίας ἀρχείων πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἐρεῦνης, περιλαβὼν εἰς αὐτὰ ἐν ὄλῳ 1684 παροιμίας, ἧτοι 954 ἐκ τῆς μεγάλης συλλογῆς παροιμιῶν Ν. Γ. Πολίτου, 185 ἐκ τῆς συλλογῆς παροιμιῶν τοῦ Λαογρ. Ἀρχείου (ἀπὸ Α-ἀρχ. Α) και 545 ἐκ τῆς συλλογῆς ἀρχαίων ἑλλην. παροιμιῶν τοῦ Σουηδοῦ Strömberg, ὡς και κατέταξε κατὰ τὴν κυρίαν λέξιν.

Ἐν τῇ Ἑθν. Μουσικῇ Συλλογῇ συνεχίσθη ὑπὸ τοῦ μουσικοῦ Σπ. Περισιτέρη ἡ ἀποδελτιωτικὴ ἐργασία και ἡ καταγραφὴ δημοδῶν μελωδιῶν. Ἀπεδελτιώθησαν ἐκ χειρογράφων και ἐντύπων 208 ἄσματα, κατεγράφησαν ἐκ δίσκων και φωνοταινιῶν 85 ἄσματα, συλλεγέμενα ἐν Σιατίστῃ και Βορείῳ Ἠπείρῳ και ἀπεικονώθησαν ἐπὶ ταινιῶν μαγνητοφώνου 486 μὲν ἄσματα κατὰ τὰς δύο μνημονευθείσας ἀποστολάς, 4 δὲ ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ παρὰ Ποντίου ὄργανοπαίκτη. Πρὸς τούτοις μετεγράφησαν ἐκ τῆς βυζαντινῆς εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν γραφὴν 43 ποντιακὰ ἄσματα, ἠλέγχθη δὲ ἡ ἀκρίβεια τῆς μεταγραφῆς ἐτέρων 609 ἀσμάτων.

Τέλος συνεχίσθη ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἀρχείου ἡ προπαρασκευὴ τῆς ἐκδόσεως Ἀπανθίσματος ἐκλεκτῶν δημοτικῶν ἀσμάτων, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς πρόδρομος τῆς μεγάλης ἐκδόσεως αὐτῶν. Ἐτοιμὴ πρὸς ἐκδοσιν εἶναι ἤδη ἡ ἐκλογὴ τῶν ἱστορικῶν ἀσμάτων μετὰ πλήρους ὑπομνηματισμοῦ αὐτῶν.

Εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Ἀρχείου εἰσῆχθησαν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο 150 βιβλία και φυλλάδια (ἐναντι 106 τοῦ προηγούμενου ἔτους, κατεγράφησαν δ' ἐν τῷ βιβλίῳ εἰσαγωγῆς ὑπ' ἀρ. 2319 - 2468. Ἐκ τούτων 40 τόμοι προέρχονται ἐξ ἀνταλλαγῆς τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Λαογρ. Ἀρχείου πρὸς ξένα περιοδικά, 29 ἐξ ἀγορᾶς, τὰ δὲ ὑπόλοιπα ἐδωρήθησαν : 6 ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, 2 ὑπὸ τῆς Φιλοσοφ. Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, 1 ὑπὸ τοῦ Ὑφυπουργείου Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως, 4 ὑπὸ τῆς Νομαρχίας Φθιώτιδος, 1 ὑπὸ τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου, 1 ὑπὸ τῆς Ἐνώσεως Σμυρναίων, 1 ὑπὸ τοῦ Συνεταιριστοῦ, 9 ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Α. Μέγα, 10 ὑπὸ τοῦ κ. Δημ. Πετροπούλου, 3 ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Λουκάτου, 2 ὑπὸ τοῦ κ. Ἁγ. Θέρον, 2 ὑπὸ τοῦ κ. Φ. Κουκουλέ, 2 ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Κώνστα, 2 ὑπὸ τοῦ κ. Καζαβῆ, 2 ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Μανούσακα, και ἀνὰ ἐν ὑπὸ τῶν κ. κ. Κ. Καραμάνου, L. Mirambel, C. Rihtman, Α. Χατζηγιάκη, Ν. Τωμαδάκη, Ν. Κοσμᾶ, Χ. Μπακογεώργου, Β. Φάρη, Ἰ. Κοντοῦ, Π. Παπαχριστοδούλου, Ρ. Boratau, Δ. Οἰκονομίδου, Ν. Ζαφειρίου, Π. Νικήτα

Ἰ. Χαβάκη, Ἐμμ. Δουλιγεράκη, Ν. Μηλιώρη, Α. Κεραμοπούλλου, Ν. Ψυχογιού, Ἀθηναῖς Ταρσούλη, Κύπρου Χρυσάνθη.

Ἀποχωρῶν νῦν τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου, τοῦ ὁποίου τὰς ἐργασίας ἐπὶ εἰκοσαετίαν διηύθυνα, ἵνα περιορισθῶ εἰς τὰ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καθήκοντά μου, καταλείπω τὰς συλλογὰς αὐτοῦ πλήρεις πλουσιωτάτου λαογραφικοῦ ὕλικου, συστηματικῶς περισυλλεγέντος καὶ καταταχθέντος, ἐτοίμου πρὸς περαιτέρω μελέτην καὶ ἔκδοσιν, εἰς χεῖρας ἱκανοῦ προσωπικοῦ, εἰδικευθέντος ἀπὸ ἐτῶν εἰς τὰ διάφορα εἶδη τῆς λαογραφικῆς ἐργασίας.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1955.

Ὁ Διευθυντὴς

Καθηγητὴς Γ. Α. ΜΕΓΑΣ

Β'. Κατὰ τὸ ἔτος 1956.

Μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ἔτους 1955 ἀποχώρησιν ἐκ τῆς θέσεως τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου τοῦ καθηγητοῦ κ. Γεωργ. Α. Μέγα, ἡ διεύθυνσις τοῦ Ἰδρύματος ἀνετέθη ὑπὸ τῆς Συγκλήτου τῆς Ἀκαδημίας εἰς τὸν συντάκτην τοῦ Ἀρχείου καὶ Ὑφηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Γεώργ. Κ. Σπυριδάκη ὅστις καὶ ἐξελέγη ἀργότερον, τῇ 16 Ἀπριλίου, Διευθυντὴς αὐτοῦ.

Πλὴν τοῦ τακτικοῦ προσωπικοῦ τοῦ Ἀρχείου, τῶν συντακτῶν Δ. Πετροπούλου, Μαρίας Ἰωαννίδου Μπαρμπαρίγου, Δημ. Λουκάτου, Δημ. Οἰκονομίδου, τοῦ μουσικοῦ Σπυρ. Περιστέρη καὶ τῶν γραφέων Γρηγ. Δημητροπούλου καὶ Ἐλευθερίας Δήμου Παπαδοπούλου, εἰργάσθη ἔτι ἐν αὐτῷ κατὰ τὸ 1956 ἐξ ἀποσπάσεως ὁ Κωνστ. Ρωμαῖος, συντ. τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης.

Α'. 1. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰσῆχθησαν ἐν τῷ Α. Α. 36 νέα χειρόγραφα (σελ. 3362) ποικίλης λαογραφικῆς ὕλης. Ἐκ τούτων 21 ἀπεστάλησαν ὑπὸ δημοδιδασκάλων συμφώνως πρὸς τὰς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1952 σχετικὰς ἐγκυκλίους τοῦ Ὑπουργ. Ἐθν. Παιδείας (ἀρ. 43.129) καὶ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν (ἀρ. 27.761) μὲ ὕλην σχετικὴν ἰδίᾳ πρὸς τὸν κοινωνικὸν βίον (λαϊκὸν δίκαιον, λαϊκὴ λατρεία, γέννησις, γάμος καὶ τελευτή), τὴν μαντικὴν, μαγείαν, λαϊκὴν ἰατρικὴν, ἀστρολογίαν, μετεωρολογίαν κλπ. Ἐκ τῶν ὑπολοίπων 12 χ/φων, τρία παρεχωρήθησαν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας ἐκ παλαιότερων λαογραφικῶν διαγωνισμῶν, τρία (σελ. 676) προῆλθον ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Α. Ἀρχείου ἐνεργηθειῶν λαογραφικῶν καὶ μουσικῶν ἀποστολῶν (Γ. Κ. Σπυριδάκη εἰς Ψέριμον καὶ Τῆλον τῆς Δωδεκανήσου, Δ. Λουκάτου εἰς Ἰθάκην καὶ τοῦ Σπ. Περιστέρη μετὰ τοῦ Γρηγ. Δημητροπούλου εἰς Ἀρκαδίαν (ἐπαρχ. Μαντινείας καὶ Κυνουρίας), τὰ δὲ ὑπόλοιπα ἐκ δωρεᾶς τῶν κ. Ἀντ. Κεραμοπούλλου, Δ. Λουκάτου, Μ. Μανούσακα (3 χ/φα), Ἰωάνν. Δημαράτου, Ἑλπινίκης Σταμούλη Σαραντιῆ, Εὐστ. Παῖζη, Ν. Σταμουλάτου καὶ Ἐμμ. Δρεπανιᾶ.

Ἡ περιλαμβανομένη εἰς τὰ χ/φα ταῦτα ὕλη ἀποτελεῖται ἀπὸ 955 τραγούδια, 770 δίστιχα, 1603 παροιμίας, 66 παραμύθια, 25 παροιμ. καὶ εὐτραπ. διηγήσεις, 112 παραδόσεις, 3 μύθους, 66 αἰνίγματα, 21 ἐπωδὰς, 10 παιδιὰς, μαγικάς, λατρευτικὰς καὶ δεισιδαίμονας δοξασίας καὶ ἔθιμα κ. ἄ.

2. Ἀποδελτίωσις. Ἡ ἐκ χ/φων ἰδίᾳ ἀποδελτίωσις ὕλης ὑπὸ τῶν γραφ. Γρ. Δημητροπούλου καὶ Ἐλευθ. Δήμου Παπαδοπούλου περιορίσθη κυρίως εἰς τὰ ἄσματα πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς συμπληρώσεως τοῦ οἰκείου ἀρχείου. Οὕτω ἀντεγράφησαν εἰς δελτία 2712 ἄσματα, 2016 δίστιχα, πρὸς δὲ 21 παραμύθια, 23 αἰνίγματα καὶ ἄλλη ποικίλη ὕλη.

3. Εἰς τὴν ἀρχεῖακὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἀποδελτιουμένων ἁσμάτων καὶ κατάταξιν αὐτῶν εἰς τὸ οἰκεῖον ἀρχεῖον εἰργάσθησαν οἱ συντ. Δημ. Πετρόπουλος, Μαρία Ἰωαννίδου Μπαρμπαρίγου καὶ ὁ ἐξ ἀποσπάσεως συντ. Κωνστ. Ρωμαῖος, ἐν μέρει δὲ καὶ ὁ διευθύνων Γ. Κ. Σπυριδάκης, κατατάξαντες ἐν συνόλῳ 4516 ἄσματα (Δ. Πετρόπουλος 2157, Μ. Ἰωαννίδου Μπαρμπαρίγου 885, Κ. Ρωμαῖος 553 καὶ Γ. Κ. Σπυριδάκης 921).

Παραλλήλως τὸ προσωπικὸν τοῦτο ἠσχολήθη ἔτι καὶ εἰς ἄλλας ἐργασίας, ὡς ὁ Δ. Πετρόπουλος εἰς τὴν σύνταξιν ὑπομνημάτων εἰς τινὰ ἱστορικὰ τραγούδια τῆς πρὸς ἔκδοσιν Ἐκλογῆς ἢ Μαρία Ἰωαννίδου εἰς ἀντιβολὴν ἀποδελτιωθείσης ὕλης (ἐκ τοῦ χ/φου 1480), ἀνακατάταξιν τοῦ ἀρχείου τῶν μοιρολογιῶν ἐκ τοῦ γενικοῦ βιβλιογραφικοῦ πίνακος αὐτῶν ὑπὸ Νικ. Γ. Πολίτου· ὁ Κ. Ρωμαῖος εἰς τὸν καταρτισμὸν πίνακος ἐκ τῶν βιβλιογραφικῶν δελτίων ἐν τοῖς φακέλοις τῶν ἁσμάτων τῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ Νικ. Πολίτου κατατάξεως τῶν ἁσμάτων τῆς συλλογῆς αὐτοῦ: "Υψηλὴ Ν. Πολίτου πρὸς τὸν σκοπὸν εὐχερεστεράς καὶ ταχύτερας τοποθετήσεως τῶν ἀποδελτιουμένων ἁσμάτων τῆς συλλογῆς ταύτης εἰς τὸ Ἀρχεῖον, πρὸς δὲ ἠσχολήθη ὁ συντάκτης οὗτος καὶ εἰς κατάταξιν τῶν νανουρισμάτων καὶ ταχταρισμάτων.

4. Εἰς τὴν ἀποδελτίωσιν καὶ κατὰ λῆμμα κατάταξιν τῶν παροιμιῶν καὶ γνωμικῶν ἠσχολήθη ὁ συντ. Δημ. Λουκᾶτος. Οὗτος ἀπεχώρισεν ἐκ τοῦ Ἀρχείου τῶν παροιμιῶν ἢ ἀπεδελτίωσεν ἐξ ἐντύπων 533 ἀρχαίας καὶ 532 μεσαιωνικὰς παροιμίας, τὰς ὁποίας καὶ κατέταξεν εἰς τὰ οἰκεῖα ἀρχεῖα. Πρὸς τούτοις κατέταξεν ἔτι 358 νεοελληνικὰς παροιμίας καὶ ἐτοποθέτησεν εἰς τὸ Ἀρχεῖον 9860 κατεταγμένας παροιμίας καὶ γνωμικά.

5. Εἰς τὴν ἀρχεῖακὴν κατάταξιν τῆς ὕλης τοῦ κοινωνικοῦ βίου εἰργάσθη ὁ συντ. Δημ. Οἰκονομίδης, ἀσχοληθεὶς ἔτι καὶ περὶ τὴν συμπλήρωσιν τῆς λαογραφικῆς βιβλιογραφίας τῆς περιόδου 1948 - 1953 καὶ τὴν σύνταξιν αὐτῆς διὰ τὰ ἔτη 1954 - 1956.

Β'. 1. Ἡ Ἐθνικὴ Μουσικὴ Συλλογὴ ἐπλουτίσθη διὰ τῆς ἠχογραφήσεως ἐπὶ ταινιῶν μαγνητοφώνου τῆς μουσικῆς 317 ἁσμάτων καὶ χορῶν, ἧτοι ἐκ τῆς περιοχῆς Ἀρκαδίας, ὡς ἀνωτέρω, 230 τραγ. καὶ χορῶν, ἐκ Ψερίμου καὶ Τήλου Δωδεκανήσου ἐξ ἠχογραφήσεως τοῦ Γ. Κ. Σπυριδάκη 25, ἐκ Κερκύρας 41, διὰ διενεργηθείσης ἐπὶ τόπου ἠχογραφήσεως ὑπὸ τοῦ μουσ. Σπ. Περισιτέρη δαπάνῃ τῆς ἐν Κερκύρᾳ Ἑταιρείας τῶν Κερκυραϊκῶν Σπουδῶν, τέλος ἐκ Κυθῆρων (φροντίδι τοῦ κ. Ἰ. Κασιμάτη) καὶ ἄλλων τόπων δι' 21 μελωδιῶν ἁσμάτων καὶ μουσικῆς χορῶν ἐξ ἠχογραφήσεων τῆ 14 Ἰαν. καὶ τῆ 1 Φεβρ. ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Λαογρ. Ἀρχείου.

2. Εἰς τὴν μουσικολογικὴν ἐπεξεργασίαν τῆς μουσικῆς ὕλης (δημοτ. τραγουδιῶν καὶ λαϊκῶν χορῶν) ἠσχολήθη ὁ μουσικὸς Σπ. Περισιτέρης. Οὗτος πλὴν τῆς καταχωρίσεως τῶν τίτλων τῶν ἠχογραφηθεισῶν τὸ 1956 καὶ προηγουμένως μελωδιῶν ἁσμάτων καὶ τῆς μουσικῆς χορῶν εἰς τὸ βιβλίον εἰσαγωγῆς (456 ἠχογρ.), ἀπεδελτίωσεν ἐξ ἐντύπων μουσικῶν συλλογῶν 311 ἄσματα καὶ χορούς, μετέγραψεν ἐκ τῆς βυζαντινῆς εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν γραφὴν 53 ἄσματα, κατέταξεν εἰς κατηγορίας καὶ μουσικὰ γένη 75 ἄσματα καὶ μετέγραψεν ἐκ ταινιῶν ἢ δίσκων τὴν μουσικὴν 90 ἁσμάτων εἰς τὴν εὐρωπ. μουσικὴν γραφὴν.

Γ'. Τὰς λαογραφικὰς καὶ τὰς μουσικὰς συλλογὰς τοῦ Ἀρχείου ἐχρησιμοποίησαν πρὸς ἐπιστημονικοὺς σκοποὺς ἡμέτεροι καὶ ἄλλοδαποὶ εἰδικοὶ ἐρευνηταί, ἰδρύματα καὶ ἄλλοι.

Ἐκ τῶν ξένων ἐβοηθήθησαν πρὸς ἐπιστημονικοὺς ἢ εὐρύτερον μορφωτικοὺς σκοποὺς: α) Ἡ δνὶς Ἀλίκη Μιχάλαρου, μουσικολόγος ἐκ Νέας Ὑόρκης Η.Π.Α. (ἐχορηγήθη ἔτι εἰς αὐτὴν ἐπὶ ταινιῶν μαγνητοφώνου μουσικῆ 15 δημοτ. τραγουδιῶν). β) Τὸ Criterion New Theatre ἐν Λονδίνω·

(ἐστάλη ειδική μουσική δι' ἔργον τοῦ ὁποίου ἡ σκηρὴ ὑπόκειται ἐν Ἑλλάδι). γ) ἡ Ἐταιρεία *Philips*. (ἐχορηγήθη ἡ μουσική 4 δημοτ. τραγουδιῶν).

Δ'. Εἰς τὸν ἔλεγχον καὶ ὀργάνωσιν τῆς σημαντικῆς ἐκ 2660 τόμων καὶ φυλλαδίων Βιβλιοθήκης τοῦ Ἀρχείου κατὰ τὸ ἐν χρῆσει βιβλιοθηκονομικὸν σύστημα ἠσχολήθη ὁ διευθύνων Γ. Κ. Σπυριδάκης ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ συντάκτου Δημ. Οἰκονομίδου. Αὕτη ἐπλουτίσθη δι' 181 τόμων καὶ τευχῶν αὐτοτελῶν ἔργων, περιοδικῶν καὶ ἀνατύπων (ἀρ. εἰς. 2469 - 2658). Ἐκ τούτων προῆλθον 11 ἐξ ἀγορᾶς, 43 ἐξ ἀνταλλαγῆς τῆς Ἐπειθριδος καὶ τὰ ὑπόλοιπα ἐκ δωρεᾶς ὑπὸ τῶν συγγραφέων. Πρὸς τούτῳ ἐγένετο ἔτι ὑπὸ τοῦ Διευθύνοντος ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ γραφέως Γρηγ. Δημητροπούλου ὁ ἔλεγχος τῆς πλουσίας συλλογῆς τῶν χειρογράφων λαογραφικῆς ὕλης. Τούτων ἐπετεύχθη ἡ φύλαξις ἐντὸς μεταλλίνων ἀρμαρίων, ἐγένετο δ' ἡ ἔναρξις καὶ τῆς βιβλιοδεσίας αὐτῶν.

Ε'. Εἰς τὴν Μουσειακὴν Συλλογὴν, συγκροτηθεῖσαν ἐκ δωρεῶν φίλων τοῦ ἐκ παραδόσεως λαϊκοῦ πολιτισμοῦ, περιῆλθον κατὰ τὸ 1956 δέκα νέα ἀντικείμενα ἐκ δωρεᾶς τῶν: Ἀθηνᾶς Ταρσοῦλη (4 κεντήματα ἐκ Δωδεκανήσου καὶ 1 κοντογούνη παιδικόν· Ἡπείρου), Εὐαγγελίας Φραγκάκη (ὕλη, εἶδος χώματος, λαϊκῆς οἰκοδομίας καὶ ἀγροτικὸν μαχαῖρι· Κρήτης), Ἐλευθερίας Δήμου Παπαδοπούλου (ξύλινα δοχεῖα· Μετσόβου), Διαλεχτιῆς Ζευγώλη Γλέζου (ποιμενικὸν κοχλιάριον ἀπὸ κέρατον), Γεωργίας Ταρσοῦλη (αὐγὸ πλουμιστὸ τῆς Λαμπρῆς· Πηλίου), Γεωργ. Α. Μέγα (πήλινος φαλλός· Θράκης) καὶ Νικ. Ρεμεδιάκη (διακοσμητικὸν κέντημα τοῦ τοίχου· Κρήτης).

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1956

ὁ Διευθύνων

Ἐφηγητῆς Γ. Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗΣ

Γ'. Κατὰ τὸ ἔτος 1957.

Τὸ Λαογραφικὸν Ἀρχεῖον ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἐπιδιωκόμενον ὑπ' αὐτοῦ σκοπὸν τῆς περισυλλογῆς καὶ ἀρχειακῆς κατατάξεως τῶν διαφόρων ἐκδηλώσεων τοῦ κατὰ παράδοσιν βίου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, εἶτα δὲ καὶ τῆς ἀναλήψεως ἐκδόσεων ἐκ τῶν μνημείων τούτων τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ εἰργάσθη καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, 1957, μὲ ἀνεπαρκῆ ἐν γένει μέσα καὶ μὲ ὀλιγάριθμον προσωπικόν, ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ διορισθέντος κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο (τῇ 20 Ἀπριλ. 1957) διευθυντοῦ Γ. Κ. Σπυριδάκη, τῶν συντακτῶν Δημ. Πετροπούλου, Μαρίας Ἰωαννίδου Μπαρμπαρίγου, Δημ. Λουκάτου καὶ Δημ. Οἰκονομίδου, τοῦ μόνου μουσικοῦ τῆς Ἐθνικῆς Μουσικῆς Συλλογῆς Σπ. Περιστέρη καὶ τῶν γραφέων Γρηγ. Δημητροπούλου καὶ Ἐλευθερίας Δήμου Παπαδοπούλου.

Α' 1. Ἡ συλλογὴ χειρογράφων λαογραφικῆς ὕλης ἐπλουτίσθη διὰ 17 χειρογράφων ἐκ σελίδων ἐν συνόλῳ 2102. Ἐκ τῶν χειρογράφων τούτων 5 προῆλθον ἐκ τῶν λαογραφικῶν καὶ μουσικῶν ἀποστολῶν τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Ἀρχείου: τοῦ διευθ. Γ. Κ. Σπυριδάκη ἐπὶ δεκαπενθήμερον εἰς Ἀστυπάλαιαν τοῦ συντ. Δημ. Πετροπούλου ἐπὶ 15θήμερον εἰς Χειράδες καὶ Βελιγοστήν Ἀρκαδίας τοῦ συντ. Δημ. Λουκάτου ἐπὶ 15θήμερον εἰς τὰς νήσους Παξοὺς καὶ τοῦ μουσικοῦ Σπ. Περιστέρη ἐπὶ 2 μῆνας α) εἰς τὰς ἐπαρχίας Ναυπακτίας καὶ Μεσολογγίου καὶ β) εἰς τὰς ἐπαρχίας Πωγωνίου καὶ Θεσπρωτίας τῆς Ἡπείρου. Ἡ δευτέρα αὕτη ἀποστολὴ ἐγένετο δαπάνη τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἐταιρείας διὰ χορηγίας τῆς Παγκοσμίου Ἐπιτροπῆς. Μία ἔτι συλλογὴ λαογρ. ὕλης κατετέθη ὑπὸ τοῦ γραφέως Γρηγ. Δημητροπούλου καταρτισθεῖσα τῷ 1956 ἐν Ἀρκαδίᾳ κατὰ τὴν ἐκεῖ μουσικὴν ἀποστολὴν τοῦ ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας (βλ. ἄνωτ., σελ. 427).

Τῶν ὑπολοίπων συλλογῶν λαογραφικῆς ὕλης δωροῦται εἶναι οἱ: Κ. Βουτσόπουλος (Σαμακοβίου Θράκης)· Ἰ. Κασιμάτης (Κυθήρων)· Ν. Κοντοσόπουλος (Κρήτης)· Κ. Κώνστας (Αἰτωλίας)· Δημ. Σ. Λουκᾶτος (Κεφαλληνίας)· Δημ. Οἰκονομίδης (Νάξου)· Ν. Ρεμεδιάκης (Καβουσίου Ἱεραπέτρας Κρήτης)· ἡ Στρ. Πιτσούνη (Μολάων)· ὁ Γ. Κ. Σπυριδάκης (2 χ/φα ἐκ Κατσιδώνι Κρήτης) καὶ ὁ Γ. Περάκης (Ἀστυπάλαια).

Ἡ περιεχομένη εἰς τὰ χ/φα ταῦτα ὕλη εἶναι: αἰνίγματα 61, ᾄσματα 931, κείμενα ἠχογραφευθείσης δημ. μουσικῆς 406, δίστιχα 286, ἐπῶδαί 35, εὐχαὶ καὶ κατάροι 35, μῦθοι 1, παραδόσεις 150, παροιμίαι 251, παραμύθια 61, εὐτράπελοι διηγήσεις 47, παιδιαὶ 12 καὶ ἄλλη ποικίλη ὕλη σχετικὴ πρὸς τὴν λαϊκὴν λατρείαν, τὴν γέννησιν, τὸν γάμον, τὴν τελευτὴν κλπ.

2. Ἡ ἀποδελτίωσις τῆς λαογρ. ὕλης πρὸς ἀρχεϊακὴν κατάταξιν περιορίσθη κατὰ προτίμησιν εἰς τὰ ᾄσματα καὶ τὰς παροιμίας πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἰδίων διὰ τὰ λαογραφικὰ εἶδη ταῦτα ἀρχείων. Οὕτω ἀπεδελτιώθησαν ὑπὸ τῶν γραφῶν 3840 ᾄσματα καὶ 722 δίστιχα, προσέτι καὶ ἄλλη ὕλη περιλαμβάνουσα ἔθιμα λαϊκῆς λατρείας, μαγικὰς καὶ δεισιδαίμονας δοξασίας καὶ συνηθείας, γαμήλια ἔθιμα, 24 παραδόσεις, 112 αἰνίγματα, 200 παροιμίας κ. ἄ. Ὑπὸ τοῦ συντ. Δημ. Λουκᾶτου ἀπεδελτιώθησαν 4663 παροιμίαι καὶ γνωμικά.

3. Εἰς τὴν ἀρχεϊακὴν κατάταξιν τῆς λαογρ. ὕλης μετὰ σχετικὴν ἐπεξεργασίαν αὐτῆς εἰργάσθησαν, εἰς μὲν τὸ Ἀρχεῖον τῶν δημοτικῶν ᾄσμάτων οἱ συντ. Δημ. Πετρόπουλος καὶ Μαρία Ἰωαννίδου Μπαρμπαρίγου κατατάξαντες 3319 ᾄσματα (Δ. Πετρόπουλος 2605, Μαρ. Ἰωαννίδου 714) καὶ 722 δίστιχα, εἰς δὲ τὸ ἀρχεῖον παροιμιῶν ὁ συντ. Δημ. Λουκᾶτος κατατάξας κατὰ λῆμμα 2841 παροιμίας καὶ γνωμικά.

4. Εἰς τὴν κατάταξιν τῶν δημοδῶν παραδόσεων, τῆς ὕλης τῆς λαϊκῆς λατρείας καὶ ἄλλων ἐθίμων ὡς καὶ εἰς τὴν ταξινόμησιν τοῦ ἀρχείου τῶν ἐπῶδων ἠσχολήθη ὁ συντ. Δημ. Οἰκονομίδης.

5. Πλὴν τῶν ἐργασιῶν τούτων ὑπὸ τῆς συντ. Μαρίας Ἰωαννίδου Μπαρμπαρίγου συνεπληρώθη ἡ κατάταξις τῶν μοιρολογίων, ἠσχολήθη δ' ἔτι αὕτη καὶ εἰς τὴν ἐργασίαν παρασκευῆς πρὸς ἔκδοσιν ἐκλογῆς ἐκ τῶν δημοτικῶν ᾄσμάτων ἀποχωρίσασα ἐκ τοῦ ἀρχείου τὰς παραλογὰς καὶ ἐπεξεργασθεῖσα ἐκ τούτων 15. Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, τῆς ἐκλογῆς, ἠσχολήθη ἐν μέρει καὶ ὁ διευθυντὴς Γ. Κ. Σπυριδάκης μελετήσας πρὸς τοῦτο ᾄσματά τινα ἐκ τῶν ἀκριτικῶν.

6. Ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ συντ. Δημ. Οἰκονομίδου ἀνελήφθη ἡ σύνταξις τῆς βιβλιογραφίας τῆς ἐλληνικῆς λαογραφίας τῆς περιόδου 1921-1938, ἵνα οὕτω δημοσιευομένης καὶ τῆς βιβλιογραφίας ταύτης συμπληρωθῇ χρονικῶς ἡ λαογραφικὴ βιβλιογραφία ἀπὸ τοῦ ἔτους 1907 (βιβλιογρ. Ν. Γ. Πολίτου) μέχρι τῆς σήμερον. Ὑπὸ τοῦ συντ. Δημ. Οἰκονομίδου, πλὴν τῆς συμμετοχῆς του εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὡς ἄνω ἐργασιῶν, συνεπληρώθη καὶ ἡ σύνταξις τῆς ὡς ἄνω βιβλιογραφίας τῶν ἐτῶν 1954-1956.

7. Τὰς συλλογὰς καὶ τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Λαογρ. Ἀρχείου ἐχρησιμοποίησαν δι' ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας ἀρκετοὶ ἡμέτεροι καὶ ξένοι εἰδικοί ἐρευνηταί.

Ἐκ τῶν ξένων ἀναφέρονται ἐνταῦθα: α) ἡ δ/νις *Erica Micheuz* (παραλλαγαὶ τοῦ τραγουδιοῦ τοῦ γεφυριοῦ τῆς Ἀρτας διὰ τὸν καθηγ. *Ivan Grafenauer*, διευθ. τοῦ Ἰνστιτούτου λαογραφίας τῆς Λουμπλιάνας). β) Ὁ *R. J. M. Nopens* εἰς Βρυξέλλας (πίναξ τῶν ἐλληνικῶν βαπτιστικῶν ὀνομάτων). γ) Ὁ ὀλλανδὸς συγγρ. *Willen Enzinck* (μουσικὴ ἐπὶ φωνοταινιῶν μαγνητοφώνου 10 δημοτ. τραγουδιῶν). δ) Ὁ ὀλλανδὸς *F. Den Houter* ἐν Ρόττερταμ (συλλογὴ ναυτικῶν ἐθίμων). ε) Ἡ *Ka Phyllis Rosenteur* εἰς Οὐάσιγκτων (ἔθιμα καὶ δεισιδαίμονες δοξασίαι περὶ τοῦ ὕπνου). ς) Ὁ *Fr. Hallgarten* εἰς Γερμανίαν (παραδόσεις καὶ δοξασίαι τοῦ λαοῦ διὰ τὸν οἶνον). ζ) Ἀπεστάλη βιβλιογραφία λαο-

γραφικῶν συλλογῶν περὶ τῶν ἐθίμων τοῦ γάμου καὶ σχετικῶν μελετῶν εἰς συνεργάτιδα τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐθνογραφίας τῆς Ἀκαδημίας τῆς Σόφιας κλπ.

Β'. 1. Τὸ τμήμα τῆς Ἐθνικῆς Μουσικῆς Συλλογῆς τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου ἐπλουτίσθη τῷ 1957 διὰ τῆς μουσικῆς ἐπὶ φωνοταινιῶν μαγνητοφώνου 442 δημοτικῶν τραγουδιῶν καὶ λαϊκῶν χορῶν. Ἐκ τούτων 395 ἠχογραφήσεις προέρχονται ἐκ τῶν μουσικῶν, ὡς ἄνω, ἀποστολῶν τοῦ μουσικοῦ Σπ. Περισιτέρη, ἥτοι 185 ἐκ τῆς ἀποστολῆς εἰς τὰς ἐπαρχίας Ναυπακτίας καὶ Μεσολογίου καὶ 210 ἐκ τῆς ἀποστολῆς εἰς τὰς περιοχὰς Πωγωνίου καὶ Θεσπρωτίας τῆς Ἠπείρου. 27 ᾠσματα καὶ χοροὶ ἠχογραφήθησαν ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ Γ. Κ. Σπυριδάκη ἐν Ἀστυπалаίᾳ τῆς Δωδεκανήσου, τὰ δὲ ὑπόλοιπα 20, προερχόμενα ἐκ τῶν νήσων Ψερίμου (ᾠσμ. 10) καὶ Ἀστυπалаίας (ᾠσμ. 5) τῆς Δωδεκανήσου καὶ ἐκ Βυτίνης Ἀρκαδίας (ᾠσμ. 5) ἠχογραφήθησαν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου τῆν 16 Ἰουν., 28 Σεπτ. καὶ 26 Νοεμβ. 1957.

Ἡ Μουσικὴ Συλλογὴ ἐπλουτίσθη ἔτι διὰ τῆς μουσικῆς : 1) ἐπτὰ δίσκων δημῶδους μουσικῆς τῆς Κρήτης, Πελοποννήσου, Μακεδονίας, Ἠπείρου, Πόντου, Νάξου καὶ Ρόδου, τῶν 5 ἐξ ἀγορᾶς καὶ τῶν ὑπολοίπων 2 ἐκ δωρεᾶς τοῦ καθηγητοῦ ἐν *Hartford* Ἡνωμ. Πολιτ. τῆς Ἀμερικῆς κ. Δ. Νοτοπούλου. 2) μιᾶς φωνοταινίας περιεχοῦσης 10 δημοτικὰ τραγούδια καὶ ἄλλην λαογραφικὴν ὕλην ἐκ τῶν Ἑλλήνων τῆς Κάτω Ἰταλίας, ἐκ δωρεᾶς τοῦ κ. Σταμ. Καρατζᾶ. 3) Δύο φωνοταινιῶν αἱ ὁποῖαι περιέχουν ἐκκλησιαστικὰ ᾠσματα καὶ προσευχὰς τῆς ἐβραϊκῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ παροικίας ἐκ δωρεᾶς τοῦ ἰσραηλινοῦ μουσικολόγου κ. *Levy*. 4) Μιᾶς φωνοταινίας καὶ 6 δίσκων, περιεχόντων μουσικὴν δημοτικῶν τραγουδιῶν καὶ χορῶν τῆς Ἰρλανδίας καὶ τῆς Ρουμανίας, ἐκ δωρεᾶς τοῦ ἰρλανδοῦ καθηγητοῦ καὶ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. *S. Delargy* καὶ τοῦ Ἰνστιτούτου Λαογραφίας τῆς Ρουμανίας. Εἰς τοὺς τελευταίους τούτους ἐδόθη παρ' ἡμῶν ἐπὶ φωνοταινιῶν ὡς ἀντίδωρον μουσικὴ ἑλληνικῶν τραγουδιῶν καὶ χορῶν.

2. Πρὸς ἀρχειακὴν συγκέντρωσιν τῆς μουσικῆς ὕλης διὰ μελλοντικὴν ἐκδοσιν αὐτῆς συνεχίσθη ἡ ἐξ ἐντύπων ἀποδελτιώσεις καὶ ἡ ἐκ δίσκων ἢ ταινιῶν μαγνητοφώνου καταγραφή αὐτῆς εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν γραφὴν. Οὕτω ὑπὸ τοῦ μουσικοῦ Σπ. Περισιτέρη κατεγράφησαν 153 μελωδίαί, ἀπεδελτιώθησαν ἐξ ἐντύπων 235 καὶ μετεγράφησαν 280 ἐκ τῆς βυζαντινῆς εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν γραφὴν.

Γ'. Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Ἀρχείου ἀναδιοργανώθη καταταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ καὶ τοῦ συντ. Δημ. Οἰκονομίδου κατὰ τὸ ἐν χρήσει ἐν Ἑλλάδι βιβλιοθηκονομικὸν σύστημα, ὥστε νὰ εἶναι εὐχερῆς ἡ χρῆσις αὐτῆς, ἐπλουτίσθη δὲ δι' 117 τόμων καὶ φυλλαδίων, ἥτοι αὐτοτελῶν δημοσιευμάτων (47), ἀνατύπων μελετῶν καὶ φυλλαδίων (33), τόμων περιοδικῶν (37). Ἐκ τούτων προέρχονται ἐξ ἀγορᾶς 9, ἐκ δωρεᾶς 82 καὶ 26 ἐξ ἀνταλλαγῆς πρὸς τὴν Ἐπετηρίδα τοῦ Ἀρχείου, τῆς ὁποίας ἐξετυπώθη ὁ τόμος Η' (1953 - 54).

Δ' Εἰς τὴν συλλογὴν ἀντικειμένων τοῦ λαϊκοῦ βίου, πλουτιζομένην μέχρι τοῦδε μόνον ἐκ δωρεῶν, προσετέθησαν 20 νέα ἀντικείμενα ἐκ τοῦ ἀγροτικοῦ, ποιμενικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου (λατρείας κλπ.). Δωρηταὶ τούτων εἶναι οἱ : Γ. Ἀμοιραλῆς (ξύλινες κλειδαριές καὶ μικρὸν ἄροτρον· Τήνου), Εὐαγγελία Φραγκάκη (δειγμ. πλεκτικῆς· Κρήτης), Διαλεχτὴ Ζευγώλη Γλέζου (δειγμ. ἀγγειοπλαστικῆς· Σίφνου), Νικ. Γαλάνης (κομβολόγιον· Κύθνου), Ἐλευθερία Δήμου Παπαδοπούλου (βαμμένο ἀβγὸ τῆς Λαμπρῆς), Στ. Μάνεσης (πέτρα μαλλιαρῆ· Ἀγ. Ἀνδρέου Ἀττικῆς), Δημ. Λουκάτος (δειγμ. καλαθοπλεκτικῆς, λαϊκὸν σκεῦος, μεταλλινὸς λύχνος, δειγμ. τοπικῆς ὑφαντουργίας· Παξῶν), Γ. Κ. Σπυριδάκης

(α) 3 αντικείμενα τοῦ ποιμενικοῦ βίου· Ἀστυπαλαίας· β) χειδόνι ἐκ ξύλου σχετιζόμενον μὲ τὸ ἔθιμον τοῦ χειδονίσματος καὶ ξύλινον κύπελλον· Κατσιδώνι Κρήτης) καὶ Π. Τζελέπης (ξύλινον δοχεῖον (τσότρα)· Ἡλείου).

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1957.

Ὁ Διευθυντὴς

ΓΕΩΡΓ. Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗΣ

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ

Τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν προκηρῶσει Διαγωνισμόν πρὸς βράβευσιν τῆς καλυτέρας πραγματείας τῆς προαγούσης τὴν ἔρευναν τῆς Μεσαιωνικῆς καὶ Νέας Ἑλληνικῆς Γλώσσης, ἀθλοθετηθέντα ὑπὸ τῆς κ. Ἑλένης Ἀναγνωστοπούλου εἰς μνήμην τοῦ αἰοιδίμου Καθηγητοῦ *Γεωργίου Χατζιδάκι*.

Τὸ βραβεῖον τοῦ διαγωνισμοῦ τούτου ἀνέρχεται εἰς δραχμὰς 10.000 (δέκα χιλιάδας) περίπου, δύναται δέ, κρινομένης τῆς σημασίας τῆς ἐπιστημονικῆς προσφορᾶς, ἢ νὰ ἀπονεμηθῇ ὀλόκληρον εἰς ἓνα συγγραφέα ἢ νὰ κατανεμηθῇ βραβευομένων κατ' ἀναλογίαν περισσοτέρων.

Αἱ πρὸς κρίσιν πραγματεῖαι, ἐκτάσεως δύο τοῦλάχιστον τυπογραφικῶν φύλλων, ὑποβάλλονται εἰς τὸ Πανεπιστήμιον (Γλωσσολογικὸν Σπουδαστήριον) εἴτε χειρόγραφοι εἴτε ἔντυποι, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι θὰ ἔχωσι δημοσιευθῆ κατὰ τὰ ἔτη 1958 - 1959.

Προθεσμία ὑποβολῆς τῶν ἔργων ὀρίζεται ἡ 31η Δεκεμβρίου 1959.

ΠΙΝΑΞ ΤΟΠΩΝΥΜΙΩΝ

- Ἁγία Ἄννα Εὐβοίας 79, 81
 Ἁγία Σωτήρα 90
 Ἀθῆναι 75
 Ἀϊ - Βλάσης 81
 Αἰτωλικὸν 423
 Ἀλικαριὰ Ἀγγιάλου 91
 Ἄλυκα 47, 48, 52, 56
 Ἀμοργὸς 76
 Ἀναβρυτὴ Ναυπ. 423
 Ἀντίπαξος 416
 Ἄνω Μπουλαριοὶ 47, 52
 Ἀπεράθου Νάξου 73, 76, 78, 83
 Ἀράχοβα 83
 Ἄργος Ὀρεστικὸν 80
 Ἀργυρόκαστρον 117
 Ἀστυπάλαια 404
 Ἀστυπαλιὰ 404
 Ἀστροπαλιὰ 404
 Αὐδήμι Θράκης 82
- Βαθὺ Ἀστυπαλαίας 404
 Βασιλικὴ Κάτω 423
 Βασιλίτσι Πυλίας 81
 Βελιγοστή 412
 Βόρειος Ἡπειρος βλ. Ἡπει-
 ρος Βόρειος
 Βρυσσὰ Πλωμαρίου 84
- Γάιος Παξῶν 419, 420
 Γιάλια 55
 Γουριὰ Μεσολογγίου 423
 Γρεμμενίτσα 70
 Γρίμποβον 70
- Δασύλλιον Κοζάνης 90
 Δάφνη Ναυπάκτου 423
 Δέλβινον 115
 Διενῆ, στοῦ 408
 Δίλοφον 90
 Δρόπολις Βορ. Ἡπείρου 105,
 106
- Ἐξω Μάνη 39
 Ἐπιβάτες Θράκης 85
 Εὐηνοχώριον Μεσολογγ. 423
- Ἡπειρος (Βόρειος) 106, 108
 Ἡράκλεια 92
- Θεσπρωτικὸν 71
- Ἰνναχώριον Κισάμου 81
- Καλλονὴ Ναυπ. 423
 Καλοταρίτισσα 76
 Καντζᾶ 71
 Κάρπαθος 82, 83
 Καστανιές Θράκης 83
 Καστελλόριζον 409
 Κατοχὴ Μεσολογγ. 423
 Κερασσοῦς 94
 Κεφαλληνία 87
 Κίττα 47, 48, 52
 Κόνιτσα 116 σημ. 1, 117
 Κορυτσὰ 117
 Κορώνη 81
 Κοτύωρα Πόντου 80, 94
 Κουμζιάδες 70
 Κρήτη 407
 Κύζικος 93
 Κύθνος 82
 Κῶς 408
- Λάκκα Πωγωνίου 107, 108
 Λατομὰ 57
 Λατσίδα Μεραμβέλλου 81
 Λέλοβα 71
 Λεσκοβίκι 115, 116 σημ. 1
- Μαλτεζάνα Ἀστυπαλ. 404
 Μικρὰ Ἀσία 85
 Μεγίστη 409
 Μέσα Μάνη 39
 Μεσολόγγι 75, 423
 Μονοδένδρι 55
 Μπουλαριοὶ 47, 48, 52
 Μύκονος 407
- Νάξος 81, 89, 91, 92
 Ναύπακτος 423
 Νέασα 82
 Νεοχώριον Μεσολογγ. 423
 Νησίστα 71, 93
 Νικόπολις 94
- Ξηροβούνι 70
- Οἰνὴ Πόντου 83
 Ὀλυμπία 80
- Παλαιοκατοῦνα Μεσολογγ. 423
- Παλαιοχώριον Ναυπ. 423
 Πάμφιλας Λέσβου 73
 Παντζᾶ 71
 Παξὴ 416
 Παξοὶ 409
 Παξὸς 416
 Παραδείσια 76
 Πεντάλοφον: Κοζάνης 117
 —Μεσολογγίου 423
 Πέρα Γιαλὸς Ἀστυπαλ. 404
 405
 Πέρδικα 107
 Πέτρα Ἡπείρου 90
 Πωγώνιον 106, 117
- Ρηγάνιον Ναυπ. 423
 Ρήγανη Μεσολογγ. 423
 Ριάχοβο 90
 Ρίζα τοῦ Μπουρόλια 59
 Ρίζιανη Ἡγουμενίτσης 107,
 116 σημ. 1
- Σεραΐ Θράκης 82
 Σκῦρος 92
 Σοποτὸν Καλαβρύτων 82
 Σπάρτη 92
 Σπηλιωιτιάνικα 53, 55
 Σφακιὰ 82
- Τζαντὼ Θράκης 82
 Τῆνος 407
 Τοπόλια Ἰνναχωρίου 81
 Τσόρλου Θράκης 86
- Φαμήλα 423
 Φάρασα Καππαδοκίας 89
- Χαλβάλερε Καππαδοκίας 94
 Χατζηγύρι Κεσάνης 81
 Χειμάρρα 115
 Χειράδες 412
 Χρυσοβέργιον Μεσολογγ. 423
 Χώρα Ἀστυπαλ. 404
- Ψέριμος 408
 Ψυχικὸ 49

ΠΙΝΑΞ ΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

- Ἁγία Παρασκευὴ 65 κέξ.
 ἄρμαλακιά 55
 Ἀρχειοφυλακεῖον Παξῶν 418
 σημ. 1
 ἄσματα (δημοτ.) 408, 411, 414,
 415, 420
 ἄσματα (μουσική): Δροπόλεως
 Βορ. Ἡπείρου 105, 106 ἔξ.
 (ἢ Δεροπολίτισσα 118. ἢ κό-
 ρη πού ὄνειρεύεται 119. ὁ
 ντελῆ παπᾶς 121. te por-
 ta... 123. ὁ Γιάννης καὶ ὁ
 γρίβας του 125. ὁ ἀμά-
 ραντος 126. ὁ νιὸς πού πνί-
 γηκε 128. κόρη καὶ γέρος
 ἄνδρας 129. ὁ Γιάννης ὁ
 πλανόγιαννος 130. τὰ σα-
 νίδια 131. τοῦ Γιώργη Μή-
 τσου 132. μονὴ γκάιντα
 133. διπλὴ γκάιντα 133).—
 ἄσματα: Μεσολογγίου 423
 —Ναυπάκτου 423—Παξῶν
 421
- βαλτίδιον 9, 25
 βαριδιάτορας 63
 Βασίλοβιτς Στέφ.: στιχοῦργη-
 μα 30, 31
 βεντέττα 39
 Βεργόνα βλ. Γοργόνα
 Βιβλιογραφία: τῆς ἑλλην. λαο-
 γραφίας 1921 - 38, 134 - 402
 — τῆς λαογραφ. τῆς Ἀστυ-
 παλαίας 405 - 407 — τῆς
 λαογρ. τῶν Παξῶν 416 —
 τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν βυ-
 ζαντινῶν ἀπὸ τοῦ 1921 -
 1938, 370 ἔξ.
 bilbyl 126 σημ. 1
 βίρος 24, 26 βλ. καὶ βίρρος
 βιρρίν 27
 βιρρίον 28
 βίρρος 25, 26 — μανδύας μὲ
 κουκούλαν 26
 birrus 26
 βρακίον 14
 birrus 26
 burrus 26
 Βυζαντινὸς ἰδιωτικὸς βίος: βι-
 βλιογραφία 370 ἔξ.
 byrrus 26
- Codex Sturdzanus 96
 colobium 20 βλ. καὶ κολόβιον
 γλῶσσα: γλωσσ. διαγών. εἰς
 μνήμην Γ. Χατζιδάκι 432
 Γοργόνα: παραδ. 411
 γουρπάνι 89
- γυριστῆς 109, 111, 113
 δαλματικὴ 11, 16, 17
 δελματικὴ καὶ δελματικὴν 17
 δικαιωμὸς 39, 43
- ἔθιμα: λατρευτικὰ 408, 420—
 νεκρικὰ 409
 ἐκδίκησις: ἔθιμον 39 — μοιρο-
 λόγια 40
 ἐκθέσεις: λαογραφ. καὶ μουσ.
 ἀποστολῶν 403 ἔξ. — πε-
 πραγμ. Λαογρ. Ἀρχ. κατὰ
 τὰ ἔτη 1955 - 57, 425 κέξ.
 ἔνδυμα βυζαντινὸν 3
 ἐπενδύτης 21, 23, 24
 ἐφεστρίς 25
- Ζακυνθινὰ στιχοῦργήματα βλ.
 στιχοῦργήματα δημῶδη
 ζεμπρέκι 60
- ἱμάτιον 7, 21, 22
 ἰσοκράται 109, 114
- καγγελάρι 93
 καμίσιον: ἐσωτερικὸς χιτῶν
 13—ἐξωτερικὸς χιτῶν τοῦ
 κλήρου 6, 11, 13, 14—ἐξω-
 τερικὸς χιτῶν 14, 15
 καμισογοραστῆς 12
 κάμισον 12, 13, 14, 15
 Κάστρο τῆς Ὠριᾶς 413
 Κάστρο τοῦ Γαρδικίου 414
 κλώστης 109, 112, 113
 κολόβιν: κοσμικὸς ἐξωτερικὸς
 χιτῶν 6, 17, 18, 19
 κολόβιον: ἐξωτερικὸς χιτῶν
 εἶδος δαλματικῆς 16 — λε-
 βιτωνάριον τῶν μοναχῶν
 20 — λειτουργικὸν ἄμφιον
 16, 19 — κολόβιον λινοῦν
 17, 18, 20, 21
 κολοβίων βλ. κολόβιον
 κοττόκαλη 60
 κουκούλα 26
 κουκούλιον 23, 27
 κουταλίδες 48
 κρεμανταλᾶς 58
- λαογραφία: Ἀστυπαλαίας 404
 ἔξ.—Βελιγοστῆς 412 ἔξ.—
 Παξῶν 416 ἔξ.—Χειράδων
 412 ἔξ.
 λαογραφίας Ἑλλην. βιβλιογρα-
 φία 134 ἔξ.
- Ληγοροῦ βλ. μοιρολόι τῆς Λη-
 γοροῦς
 λιάκο 60
 Λιάπηδες 410
 λιαρητὰ 61
 λεβιτῶν: τὸ λινοῦν κολόβιον
 τῶν μοναχῶν 18, 20
 λεβίτων βλ. λεβιτῶν
 λεβιτωνάριον βλ. λεβιτῶν
- μαγκουφογελάδα 58
 μανδίν 26
 μανδύας 24, 25
 μαντίον 24, 25, 26
 μανταλουχιά 60
 μαφόριον 6, 19
 μοιρολόι τῆ Ληγοροῦς 39, 40,
 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47 —
 μοιρολόγια τῆς Μέσα Μά-
 νης 41 ἔξ.
 μουσικὴ πολυφωνικὴ: Ἀλβα-
 νίας 116 — Γιουγκοσλαβίας
 119—Δροπόλεως Βορ. Ἡ-
 πείρου 108 ἔξ.
 μπιρμπιλιο — κιὰϊ μελιὸ 126
 σημ. 1
- πάλλιον: τὸ ἱμάτιον 21, 22, 23
 —κουκούλιον 23
 παλλίον βλ. πάλλιον
 pallium 21
 παραδόσεις 409, 410, 411, 413,
 419
 παραλοὴ 58
 παραμύθια 421
 Παραστσευκάδες 410
 Παρασκὴ 80
 πάρτης 108
 παρτῆς 108, 110
 περιβόλαιον: μακρὸς μανδύας
 27
 περόνη 24
 πεφταργὰ 77
 πολυφωνικὴ μουσικὴ βλ. μου-
 σικὴ πολυφωνικὴ
 πορταδέλλα 60
- ρίμα βλ. στιχοῦργήματα δη-
 μῶδη
 ρίμνα 420
 ροῦγα 53
- σάγος 27
 Σαμαρεῖτις 65
 σαρμᾶς 58
 σηκωτῆς 108
 σῆμα 25
 στιχάριν 5, 6, 9

στιχάριον 5, 6: έσωτερικός χι-
τών' είδος ύποκαμίσου 5,
6, 7, 9, 10, 15—ένδυμα αύ-
τοκρατορ. Αύλης 10 — έν-
δυμα κοσμικόν 6, 8, 9 —
ένδυμα τοῦ κλήρου 8—λει-
τουργικόν άμφιον 10, 16
στίχη 11
στίχη ίνδικτιωνάλια 11
στιχίον 11
στοιχοβαλτίδιον 9 βλ. και στοι-
χοβαλτίδιον
στίχος 10
στιχουργήματα δημώδη: — έκ
τῆς συλλογῆς Λ. Χ. Ζώη

29, 33, 35 — έκ τῆς συλλο-
γῆς Μ. Σιγούρου 23, 35, 37
—ρίμναι Παξῶν 420
στοιχοβαλτίδιον 9 βλ. και στι-
χοβαλτίδιον
strictorium 11
συντροφία 62
σφικτούριον 11
ταβλίον 25
τήβεννος 21
toga 21
tunica subucula 12

ύποκάμισον: ὁ έσωτερικός χι-

τών 10, 11, 15
φίβλα 24
φιβλίον 24
φίβουλα 24
φελόνιον: έπενδύτης 10
Φωτεινή: μάρτυς 65
χερόμυλος 61
χιτών 5
χλαμύς 13, 24 — έπανωφόριον
25
χλανίς 25, 26
χυλός 60
ψυχαδεοφός 49

RÉSUMÉ DU VOLUME

Sur quelques vêtements de la première période Byzantine (3ème - 7ème siècles),
par G. K. Spyridakis (pp. 3 - 28).

Étude des formes et des noms de vêtements byzantins appelés *sticharion* (στιχάριον) et *camission* (καμίσιον), *colovion* (κολόβιον) et *leviton* (λεβιτών), *imation* (ιμάτιον) et *pallion* (πάλλιον), *chlamys* (χλαμύς), *mandyas* (μανδύας), *virros* (βίρρος).

a) Le premier de ces vêtements, le *sticharion*, était une sorte de chemise longue, tombant jusqu' aux pieds et portée sous un autre habit. Les prêtres et les moines, en particulier, portaient un *sticharion*, mais avec manches larges et au-dessus de leurs vêtements. Au 4ème siècle on employait aussi le mot *sticharion* pour désigner ce vêtement, porté par les religieux pendant la messe.

C' est avec le temps que l' emploi de ce terme se restreignit à la langue liturgique et à celle du palais, tandis que pour désigner le même vêtement dans l' usage quotidien des prêtres et des moines, on employait le mot *camisson* ou *camission*. Ce dernier mot, rencontré d' abord dans la prefecture de l' « Illyricon » durant le 4ème siècle, passe ensuite en Asie Mineure, en Syrie, en Palestine, en Égypte, où il remplace le terme *sticharion* au sens de l' usage quotidien du vêtement par les prêtres et les moines. Quand on employa le mot *camisson* dans ce sens, on donna au vêtement porté sous le *camisson* le nom de *ypocamisson* (ὑποκάμισον). Ce dernier terme avec le temps désigna un vêtement laïque.

b) Le *colovion* était un vêtement porté tout d' abord par des hommes et des femmes, comme un manteau ou une sorte de dalmatique ; il ressemblait au *sticharion*, mais il était plus large, avec ou sans manches ; Les clercs employaient aussi ce vêtement, mais plus long ; on l' appelait *leviton* ou *levitonarion*.

c) L' *imation* (ιμάτιον), connu déjà dans l' antiquité, a subi quelques modifications pendant la période byzantine, où il s' appelait *pallion* (pallium).

d) La *chlamys* (χλαμύς) fut d' abord une sorte de manteau militaire ;

après quelques modifications que ce vêtement subit pendant la période byzantine, il fut en usage chez les laïques et les religieux. On employait aussi les termes synonymes : *chlunis*, *chlēna*, *mandyas*, *mandion* et *virros*. Ce dernier, qui comportait un capuchon, descendait jusqu' aux genoux.

Poèmes populaires tirés de manuscrits de Zante, par Phédon C. Bouboulidis, (pp. 29-38.)

Publication, avec commentaire, du texte de quatre poèmes populaires tirés de manuscrits de Zante du début du XIXe siècle. Le premier est la version d'un poème historique connu par des publications antérieures, concernant la mort d'un officier russe, Etienne Vassilovitz, en 1773. Le second, qui est un poème d'amour, a pour sujet les griefs d'un jeune homme méprisé par sa bien-aimée. Le troisième, fragment d'un alphabet d'amour en vers, est publié d'après deux manuscrits. Comparé aux textes originaux ce fragment est un exemple de ce qui devient avec le temps un alphabet d'amour, et montre comment il peut, par la tradition orale, donner naissance à des poèmes plus courts, qui perdent la forme de l'acrostiche. Le quatrième texte, poème d'amour lui aussi, est composé de vingt distiques.

Les quatre textes, en dehors de l'intérêt littéraire et folklorique qu'ils présentent, révèlent l'influence des oeuvres de la littérature crétoise sur la littérature des îles Ioniennes.

La «Ligorou», ancien chant funèbre de la «vendetta» dans le Magne, par D. Vayacacos, (pp. 39-64)

Dans une brève introduction l'auteur examine le sens du chant funèbre (mirologue) du Magne, création spontanée du peuple et surtout des femmes.

Il traite ensuite le problème concernant l'édition des chants funèbres du Magne Intérieur, qui nous ont été conservés dans plusieurs versions.

La principale caractéristique des chants funèbres du Magne est qu'ils se réfèrent presque toujours à des personnes connues.

L'auteur insiste davantage sur les chants de la «vendetta», et sur le rôle que les femmes y jouent. Il publie ensuite dans sa version la plus complète un des plus anciens chants funèbres de cette espèce «Le mirologue de Ligorou», composé de 249 vers.

Il examine le sujet de ce chant, l'époque de sa composition, les évé-

nements qui y sont cités, et il note des variantes déjà publiées ou inédites.

Sainte Paraskévi dans les croyances des peuples grec et roumain, par Dem. B. Oeconomidès, (pp. 65 - 104).

Étude comparative des légendes et des croyances concernant Sainte Paraskévi chez les Grecs et chez les Roumains. Après une brève introduction l'auteur publie, avec commentaire, des légendes grecques, dans lesquelles Sainte Paraskévi tue le dragon (dracontone), guérit des maladies, surtout les maladies des yeux, et punit les femmes qui travaillent le vendredi, jour de la semaine, ayant en grec et en roumain le même nom que Sainte Paraskévi (Παρασκευή en grec, Vineri en roumain). Il publie ensuite quelques superstitions et proverbes, ainsi que des croyances grecques concernant les miracles ainsi que le culte de la Sainte.

C'est de la même manière que l'auteur examine des légendes et des croyances analogues chez les Roumains, influencées par les légendes et les croyances grecques.

Deux raisons principales, dit l'auteur, ont contribué vivement à l'expansion des légendes de Sainte Paraskévi chez les deux peuples, grec et roumain. 1 : La lecture de son synaxaire par les gens du peuple. 2 : Le fait que Sainte Paraskévi, en grec et en roumain, a le même nom que le 5ème jour de la semaine ; c'est ainsi que des superstitions et des croyances relatives à ce jour, considéré comme néfaste, sont entrées dans les légendes de la Sainte.

Chansons populaires de Dropolis en Épire du nord, par M. Spyr. Peristéris (pp. 105 - 133).

Pendant deux missions musico-folkloriques, organisées successivement en Épire par la Société Laographique grecque (1951) et les Archives Laographiques de l'Académie d'Athènes (1957), l'auteur, musicologue-folkloriste, a enregistré de la musique polyphonique, donnée directement par des réfugiés de l'Épire du Nord, installés actuellement à Janina, à Riziani et à Perdika près d'Igoumenitsa, ainsi que par des habitants des villages de Lacca et de Pogoni, (voir la carte).

Examinant tout ce matériel musical, l'auteur décrit d'abord la manière dont sont exécutées ces mélodies; il s'agit d'un système choral de structure polyphonique élémentaire, réalisé par des groupes mixtes (hom-

mes et femmes) ou composés exclusivement d'hommes, à 3 ou 4 voix, sans accompagnement instrumental (a cappella). Il expose ensuite la structure de ces chansons, en nous donnant des dessins caractéristiques.

L'auteur étudie également la technique des mélodies des différentes voix, les formes rythmiques des chansons et leur relation avec les textes, ainsi que les gammes spéciales sans demi-tons (connues sous le terme «pentatoniques»), sur lesquelles sont basées les mélodies de ces chansons.

Il expose enfin les problèmes musicologiques que pose l'étude de ces mélodies et qui concernent la présence de cette musique polyphonique dans ce lieu géographique, les influences probables qu'eût sur elle la musique byzantine, et ses relations avec celle des régions voisines, grecques ou étrangères.

Bibliographie du Folklore grec des années 1921 - 1938, par Georges K. Spyridakis et Dem. B. Oeconomidés (pp. 134 - 402).

Exposés sur les missions folkloriques et musico-folkloriques en 1957 (pp. 403-424).

On trouve ici les observations du personnel des Archives, après les missions réalisées dans les provinces de Grèce, pour recueillir du matériel folklorique et musical.

a. Mission folklorique dans l'île d'Astypaléa du Dodécanèse (19 Août - 2 Sept.), par G. K. Spyridakis.

b. Mission folklorique en Arcadie, dans les villages de Chirades et de Véligosti, (2 - 20 Août), par D. Pétropoulos.

c. Mission folklorique dans l'île de Paxos (19 Août - 3 Sept.), par D. S. Loucatos.

d. Mission musicale dans la région de Naupacte (Lépante) et de Missolonghi (7 Août - 6 Sept.), par Sp. Peristéris.

Comptes-rendus sur le travail des Archives pendant les années 1955 - 1957 (pp. 425 - 432).

Index (pp. 433 - 435).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Γ. Κ. Σπυριδάκης: Παρατηρήσεις ἐπὶ ἐνδυμάτων τινῶν κατὰ τὴν
πρώτην βυζαντινὴν περίοδον	3 - 28
Φ. Κ. Μπουμπουλίδης: Δημῶδη στιχουργήματα ἐκ Ζακυνθινῶν
χειρογράφων	29 - 38
Δ. Β. Βαγιακάκος: Ἡ Ληγοροῦ παλαιὸν Μανιάτικον μοιρολόγι
τοῦ δικαιωμοῦ	39 - 64
Δ. Β. Οἰκονομίδης: Ἡ Ἁγία Παρασκευὴ εἰς τὸν βίον τοῦ ἑλλη-
νικοῦ καὶ τοῦ ρουμανικοῦ λαοῦ	65 - 104
Σ. Δ. Περιστέρης: Δημοτικὰ τραγούδια Δροπόλεως Βορ. Ἡπείρου	105 - 133
Γ. Κ. Σπυριδάκης - Δ. Β. Οἰκονομίδης: Βιβλιογραφία τῆς Ἑλ-
ληνικῆς Λαογραφίας τῶν ἐτῶν 1921 - 1938	134 - 402
Ἐκθέσεις λαογραφικῶν καὶ μουσικῶν ἀποστολῶν	403 - 404
Γ. Κ. Σπυριδάκης: Λαογραφικὴ ἀποστολὴ εἰς Ἀστυπάλαιαν (19
Αὐγ. - 2 Σεπτ. 1957)	404 - 411
Δ. Α. Πετρόπουλος: Λαογραφικὴ Ἀποστολὴ εἰς Χειράδες καὶ Βε-
λιγοστήν Ἀρκαδίας	412 - 415
Δ. Σ. Λουκάτος: Λαογραφικὴ Ἀποστολὴ εἰς Παξούς (19 Αὐγ. -
3 Σεπτ. 1957)	416 - 422
Σ. Δ. Περιστέρης: Μουσικὴ ἀποστολὴ εἰς τὰς ἐπαρχίας Ναυπακτίας
καὶ Μεσολογγίου	422 - 424
Γ. Α. Μέγας: Ἐκθέσεις τῶν πεπραγμένων τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρ-
χείου κατὰ τὸ ἔτος 1955	425 - 427
Γ. Κ. Σπυριδάκης: Ἐκθέσεις τῶν πεπραγμένων τοῦ Λαογραφικοῦ
Ἀρχείου κατὰ τὰ ἔτη 1956 καὶ 1957	427 - 432
Γλωσσολογικὸν διαγώνισμα εἰς μνήμην Γεωργίου Χα-
τζιδάκι	432
Πίναξ τοπωνυμίων	433
Πίναξ λέξεων καὶ πραγμάτων	434 - 435
Résumé du volume	436 - 439

ΕΞΕΔΟΘΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ
Γ. Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗ
Η ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ ΕΠΕΡΑΤΩΘΗ ΤΟΝ ΜΑΪΟΝ ΤΟΥ 1959

Τυπογρ. ΕΣΤΙΑ - Μαυρομιχάλη 134 - Αθήναι

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

